

29 III.2.

102

Upsala Univ. Bibliotek

35⁶:159

2 - Copy 217.

INR. 386: 159

1. NOR INC.
2. COLLIGR. 217
- 3-7. NOR INC.

Accedunt

2. Metaphysica Auctiōne sive ejus prima Philosophia.
Venetiis 1495.

3. Questiones Antonij Andrei super duodecim libros
Metaphysice. s.t. &c.

4. Antonii trombette Patarini minorite theologi apud in
Metaphysica Aristotelis. Padue in Thomistica
discussam. - - - - - Venetiis 1504.

5. Magistri Antonii Trombete in tractatum Formalitatem
Scoti sententia. —
Formalites Antonii Syreti de mentis ejusdem
Scoti. Nec non Stephanus Burliiper - - - -
Venetiis 1508.

6. Contenta in volumine per aemium stolium et actionem
Pratorem dñi Hieronymum de Nuciaribus
Romanae correta et emendata Lector in
Venetiis:
Etc. - - - - - Venetiis 1517.

7. Reverendi Thome de Capelani ^{Viro} in Predicabilia
Porphyrii et aristotelis Prädicamenta et
postea analeticas libros. Et super tractatum
de rebus et essentiis. Thome capellatis comitaria
subtilissime - - - - - Venetiis 1519.

Commentaria reverendissimi patris fra
ncis Thome de Alo Laietani ar-
tium sacre theologie et ordinis
predicotorum professoris ac
eiusdem ordinis Generalis
magistri in libros Ari
stotelis de anima no-
tissime recogni-
ta: cunctisqz er-
roribz ex-
purgata.



In scriptis catalogo libro 3194 Leman

14

Fratris Thomae de Aio Calatani ordinis predicatorum generalis magistri: ac sacre theologie professoris prefatio in commentarios super libros Aristotelis de anima ad reuerendissimum in Christo patrem. B. Oliverium Carrasquensem ostiensem: ac sancte Romane ecclesie cardinali Neapolitanum.



Apertissimus ille Salomon suis in proverbijs ad possidendum sapientiam nos bortat: vi potestate multo quam sit aurum meliorum. Ego autem reuerendissime in Christo pater et filius plane profiteor: me ad illius possessionem non quenisse: tamen ut Salomonis dicto Salomonis inuidia. Cum adhuc iunior essem postulanti pro illa: et visus in nouissimis inquiram. Nihil enim mihi vniquam prestantius visus est: nihilque magis congruum religiose professione quam pietas ipsa cum studiis litterarum juncta. Ita enim potior hominis pars propria sibi fruens delectatione: tumultus qui ab appetitu consurgunt: facile rationi subdit: atque exercitatus homoque adhuc positus super terram: presentit quantum patitur humana mortalitas: imaginem felicitatis illius: quem se sperat in patria percepturus. Nam vero: si ex charitatis officio proximi cuiusque salutis curanda sit: admonitione: consilios: consolatione: doctrina: longe commodiores illos inuenias: quod disciplinis operari ipenderetur quam qui sancta quadam rusticitate ibunt: putarunt sibi solis vacandum esse. Illoque itaque vestigia delectatus cum et aliqua iam prescripserimus: ex quibus non nihil utilitatis ad posteros quieturum putare: quam tuque tradita mihi ordinis gubernatio finet: aggredi subinde alia in animo habeam: libuit hoc tempore commentarios edere in eos libros Aristoteles. Stragirite: qui de anima inscribuntur. Scio equidem multis ex omni ferme secta et natione viros doctissimos ingenij sui viras in eis exponendis libris intendisse. Utrum ea delectatio esse debet homini rationali: presentimque studio de illa nostri parte: qua prestamus animantibus ceteris: superisque spiritibus cognatione quadam adiungimur: loqui: scribere: meditari: ut tametsi repetenda sint eadem: que maiores dixerunt: ergo tamen ac difficulter ab eo se continere studio quisque possit. Necque enim et hic qui musicis cantionibus occupantur: eadē recinetur: modo non absone: vello se fastidio putant audientes afficere. Accedit autem quod ea vis est anime ipsius: ea conditio: ut quod demonstrationem non recipiat: que sit in promptu omnibus exacta: nihil in tota ferme philosophia pponi videatur ubertius ad differendum multis et commentandum. Quo et mirari minus opus: si tamen multi numero sapientes varia inter se animam diffiniendo et pertractando differunt. Nulla itaque sit admiratio: nulla inuidia: quod et ipse qui a teneris usque annis in philosophorum ludo versatur: copiosa me ac multiplici adiuvante misericordia: ceteris intacta quamplurimis: nostrisque non audit temporibus explicuerim. Aristoteles ipse quodque putat exactissimus in discutiendis anime nostre viribus: quatenus eam corporis et intellectus appellat. tamen illius immortalitate sic titubante vestigio delibauit: ut hoc saltu loco: prebita potius studiosis viris quam crepta videatur facultas in altera quecumque parte verba illius interpretandi. Quorum ego verborum seriem mecum lampide tam tamen tacite contemplatus: mori vero et cum doctissimis viris communicato sensu: que ex illis videbam elici posse: cum eos inuidauerter in viros admiratione quadam suspensos nullis contra solutionibus reluctatos: farco: me denique ausum esse: omnibus hic perlegenda prescribere: que cum multis ante contulerim. Quocunque autem res cadat: vnu illos ordo: qui in bec nostra iciderint: ut equo scilicet animo saltem mei pectoris ingenuitatem accipiante: qui in deprimendo conscientie mee sensu: malum a preclaris nominis auctoribus dissentire: ac propter ea mea rescripturis fortasse multis obiecere: quam dissimilata sententia seu subdolus assentator: inire gratiam: plaususque caprare. Ad hinc consuetudo illa semper ingenua: semperque laudabilis visa est: ut quod sine fictione didiceris: communices sine inuidia. Tibi vero Domine ac pater reuerendissime has quoque nostras commentationes nuncupandas putavi: vel quia nihil ad me proficiscens non potest deberi tibi: tuumque esse: qui in paterna semper charitate: magnisque beneficiis prouidit: esse tuum penitus volunti: vel quod ut in metua beneficia nulla extent: nulli decentius de anima lucubrationes inscribi possunt quam ei viro: qui corporis voluntatibus abdicatis: animam pletare multa et sapientie studio semper excoluist. Accipe igitur et hos ingeniali mei fructus ea benignitate: qua me ipsum solitus es accipere. Aliaque subinde: si de anno annuerit: tuo predicanda nomini expectato.

Comentaria fratris Thome de Ulo Laietani artuum
sacre theologie et ordinis predicatorum professorum elius de
ordinis fratrum magistri in libros Aristoteles de anima.



Gloria mutatio ois: qm ab unitate
rōne m̄ acta a mortalibus p̄pria nō caret
lande. Quo circa ceptis cōmentariis sup re
ligis partibus sume Dom Thome residuum
presentis anni tempus subtrahere ac librorū de anima
Aristo, fragmentis ordinandis: perficiēdīcō impende
re decrevi: ut quum visitaturus cōmisus mibi nuper
ime ordinem accedam: a physica absolutus: morali
busq; intellectu tā speculatio q; practico intento effica
cius officiū mei debitu vniū virtute peragam. Unde
monitos lectors quosq; velim: vt variā in hoc opere
diligentiam: insolitamq; doctoribus in eodē loco mu
tationem varietati temporis tribuant: multa siquidēz
bor olim scriperaz: que nunc sic relinq; profutura cla
ritati: adyiciamq; qnq; quid mibi mō sentiēdā videt.

CAristotelis stagirite peripateticoz princi
pis de anima extus libri primi.

Textus cō
mēti p̄mi.



Onorū honora
biliuz notitiā op̄i
nantes: magis at
alterā altera: aut
fm certitudinez:
aut ex eo q; me
liorum quidez et
mirabilioruz est:
ppr̄vtraq; bcc
anime historiam
ratioabsliter vi
Com.2. qz in primis ponemus. **C**uidet autē et ad
veritatem omnem cognitio ipsius multum
proficere: maxime autem ad naturam. Est
enim tanq; principium animaliū. **C**Inqui
rimus autē considerare et cognoscere natu
ram ipsius et substantiaz. Postea quecum
qz accidunt circa ipsam. Quorū alie p̄prie
passiones videntur: alle autē propter ipsam
communes et animalibus inesse. **C**Omni
no autē et penitus difficillimoz est accipere
aliquā fidem de ipsa: cum enī sit questio cō
muniis multis alijs: dico autē eaz: que est cir
ca substantiam: et am que: qd est: fortassis
alicui videbit vna quedā methodus esse de
omnibus: de quibus volumus cognoscere
substantiā: sicut et eoq; que sunt fm accidēs
proprioz demonstrationē. Quare queren
dum vtiq; erit methodum istam. **C**Si autē
nō est vna quedā et cōmuniis methodus de
eo qd quid est: amplius difficilius est nego
ciari. **C**portebit enī accipere circa vniq; qz
quis modus. **C**Si autē manifestū sit: vtrū

Com.2. qz in primis ponemus. **C**uidet autē et ad
veritatem omnem cognitio ipsius multum
proficere: maxime autem ad naturam. Est
enim tanq; principium animaliū. **C**Inqui
rimus autē considerare et cognoscere natu
ram ipsius et substantiaz. Postea quecum
qz accidunt circa ipsam. Quorū alie p̄prie
passiones videntur: alle autē propter ipsam
communes et animalibus inesse. **C**Omni
no autē et penitus difficillimoz est accipere
aliquā fidem de ipsa: cum enī sit questio cō
muniis multis alijs: dico autē eaz: que est cir
ca substantiam: et am que: qd est: fortassis
alicui videbit vna quedā methodus esse de
omnibus: de quibus volumus cognoscere
substantiā: sicut et eoq; que sunt fm accidēs
proprioz demonstrationē. Quare queren
dum vtiq; erit methodum istam. **C**Si autē
nō est vna quedā et cōmuniis methodus de
eo qd quid est: amplius difficilius est nego
ciari. **C**portebit enī accipere circa vniq; qz
quis modus. **C**Si autē manifestū sit: vtrū

demonstratio aliqua sit: aut diuisio: aut etiā
aliqua alia methodus: adhuc multas b̄s du
bitationes et errores: ex qbus oportet que
rere. **A**lia. n. altoz principia: sicut nūeroz et
planorum. **C**Primū aut̄ fortassis necessa
rium est diuidere: in quo genex: et quid sit:

Com.6.

dico aut̄ vtrū hoc aliquid et substantia sit:
aut qualitas: aut quantitas: aut etiam qdā
aliquid diuisioz predicationis. Adhuc aut̄
vtrū eoz: que in potentia sunt: an magis
endelecbia quedam sit: differt. n. nō aliquid
paruz. **C**Considerandū autē et si partibliss Com.7.
sit: aut imparibilis: et vtrū sit similis speciei
omnis anima: an nō. **S**i autē non similis spe
cie: vtrū specie differat: aut genere. Hunc
quidem enim dicentes et querentes de aia:
de humana solū vident inrendere. **C**For
midandū aut̄ quatenus nō lateat: vtrū vna
ratio ipsius est sicut animalis: aut fm vnu
quodq; altera: vt equi: canis: bovis: aut dei:
animal autē vniuersale: aut nihil est: aut po
sterius est. Similiter autem et si aliquā com
mune aliud predicit. **C**Amplius autē et si
non multe anime: sed partes: vtrū op̄z que
rere prius totam animā: aut partes. Diffici
le autē et haruz determinare quales apte na
te sint. altere abinuicē esse. **C**Et vtrū partes
oportet querere prius: aut opera ipsarū: vt
intelligere: aut intellectuū: et sentir exant sen
situū. Similiter autē et in alijs. **S**i autē ope
ra prius: iterū vtiq; dubitabit alijs: si obie
cta horū p̄tis querendū: sicut sensibile sen
situū: et intelligibile intellectuo. **C**Uide
autem non solī qd quid est cognoscere vti
le esse ad cognoscendas causas accidentiuz
in substantijs: sicut in marbematicis qd re
ctum: et quid obliquū: et quid linea: et quid
planum: ad cognoscendū qd rectis triangu
li anguli sunt equeales: sed econtrario accidē
tia conserfit magnā partē ad cognoscendū
qd quid est. **C**um. n. babeamus tradere fm
fantasias de accidentibus: aut omnibus: aut
pluribus: tunc et de substantia babeamus
dicere aliquā optime. **O**mnis enim demon
strationis principium est qd quid est. Qua
re fm quascūq; definitiones non p̄tingit ac
cidentia cognoscere: sed neq; cōlecturari de
ipsis facile: manifestū est qd dialectice dicte
sunt et vane oēs. **C**Subitationē autē habet
Com.9.
et passiones anime: vtrū sint omnes cōdes et
babētis: an sit aliqua et anime p̄pria ipsius:
hoc. n. accipere quidē necessariū est: nō aut̄

Com.10.

Tho. de Ulo de aia.

B z

De anima

lene: videat plurimorum quidem nullus sine corpore pati: neque facere ut irasci: et considerare: et omnino sentire: maxime autem assimilatur proprio intelligere. Si autem et hoc fantasia quedam: aut non sine fantasiam.

Com. 13. non continget utique neque hoc sine corpore esse. Siquidem igitur est aliquid anime operum: aut passionum proprium: continget utique ipsam separari. Si vero nullus est proprius ipsius. non utique separabilis: sed sicut recto inquit rectum multa accidunt. ut tangere encarna sperberam secundum punctum. non tamen tangere ad hoc se paratus rectum. Inseparabile. n. siquidem semper cum quodam corpore est. *C*uidet autem et anime passiones omnes esse cum corpore: ita mansuetudo: timor: misericordia: confidencia adhuc gaudium et amare: et odire. Simil enim patitur aliquid corpus. Indicat autem hoc aliquid quidem duris et manifestis passionibus concidentibus nibil exacerbari: aut timere. Aliquando et a paruis et debilibus moveri: cum accendat cor: puer: et sic se habere sicut chirascit. Adhuc autem magis hoc manifestum. Nullo. n. terribili imminente in passionibus sunt his aliqui timentes. Si autem sic se habent: manifestum quidem passionum rationes in manu sunt. *C*oquere termini tales ut irasci: motus quidem talis corporis: aut partis: aut potentie ab hoc: et gratia huiusmodi. Et propter hoc igitur iam physici est considerare de anima: aut omni: aut huiusmodi.

Com. 14. *C*ifferenter autem diffinit physis et dialecticus unumque ipsorum: ut iram quidem est. Hic quidem. n. appetitus recollectionis: aut aliquid huiusmodi: ille autem feruor et sanguinis: aut calidi circa cor. Hoc autem aliud quidem assignat manum: aliud vero speciem et rationem ratio quidem enim hec species rei. Necesse est autem hanc esse in manu hominis: si erit sicut domus homo quidem talis quedam: quod experimenti prohibet corruptiones a ventis et imbris et caumentibus. Hec autem dicit et lapides et lateres et ligna: alia vero in his species propter ista. Que igitur naturalis haec: virtus que circa manum: rationem autem ignorans: aut que circa rationes solus: aut magis que est ex virtutibus. Illorum autem quis utique. *C*um vero est aliquis: qui circa passiones manum non separabiles: sed circa oculos physisqueque talis corporis: et huius materialis opera et passiones sunt. Circa quasqueque autem non inquantus huius alius: ut de quibusdam quidem est artifex: si contingat ut

instructor: aut medicus: non separabilium quidem. In quantum autem non talis corporis passiones: sed ex remotione: mathematicus. Secundum autem quod separare. primus philosophus. *C*ed redeundum est unde sermo. Hic etiam autem quod passiones aie non separabiles a physica materia animalium inquantitate existunt. furor et timor. et non sicut linea et planum.

Com. 15.

*C*onclusio huius probemus bec est.



Y storia de anima in primis ponenda est. probat a priori: quod prestat certitudine: et bonitate: ac admirabilitate subiecti.

Prima 5.

*C*ognitio anime multum consert ad oculum veritatem: et maxime ad naturam. probat secunda pars a priori: quod anima est principium animalium.

2^a

*C*onquerendum est primo de substantia anime: postea de accidentibus: quorum alia sibi videntur propria: alia vero per ipsam insunt animalibus.

3^a

*C*onfessum est cognoscere animam. probatur a priori. Primo: quod autem est una communis via investigationis omnium quiditates: et tunc oportet scire illam: aut non: et tunc oportet proprias vias singulis assignare. Secundo: quia cognita via: quinque diversorum diversa sint principia propria: propria principia anime habenda restant multis questionibus: videlicet.

4^a

*C*ontra sicut autem qualitas et rationes.

Q 5^a

*C*ontra actus aut potest. bec. n. non parum differunt.

2^a

*C*ontra partibilis aut impartibilis.

3^a

*C*ontra eiusdem speciei omnis anima non.

4^a

*C*ontra specie tantum differantur in genere.

5^a

*C*ontra una et ipsius est sicut omnis: aut secundum undeque altera: aut universalis: aut nihil est: aut posterior est.

6^a

*C*ontra opereat per quatuor tota anima: aut partes.

7^a

*C*ontra vel qualiter partes anime natae sunt differre.

8^a

*C*ontra prius de potentia: aut de actibus.

9^a

*C*ontra prius de obiectis: quod de actibus.

10^a

*C*ontra non solum quod est realis est ad cognitionem accidens: sed contra accidentia magna parte referunt ad cognoscendum quod quid est. probat quo ad secundum pars: quod ex apparentibus oibus: aut pluribus accidentibus optime substantiam venantur. probat quod omnis demonstrationis principium est quod quid est.

11^a

*C*ontra definitiones ex quibus non facile cognoscuntur accidentia dialectice sunt et vane.

12^a

*C*ontra dubium necessarium et non leue.

13^a

*C*ontra omnes anime passiones sunt communis sibi et habenti animam: an sit aliqua propria anime: declarat ambiguitas in communis: quod quedam apparent communis: ut irasci et quedam assimilantur proprio ut intelligere: attamen si intelligere est fantasiam: aut non sine fantasiam non pertinet sine corpore esse. Secundo declarat necessitas: quod si aliqua passio: aut operatio est propria anime: contingit ipsam separari: si vero nulla est sibi propria non est separabilis: sed assignabilis sibi operatio in abstractione: sicut recto tangere sphaera in puncto: quod non inuenitur nisi in materia. Tertio probat prima pars dubius: quod cum ira: timore: et alijs huiusmodi interuenient passio corporalis: ut per duplice signo. Primum quod a durius et manefestis pertinet non exacerbari: sed a paruis. Secundo quod a nullo terribili imminente aliqui timent.

14^a

Correlatiū

Questio.

*C*onclusio.

- Lorela".** C Passione rationes in materia sunt.
Lorela". C Passione diffinitiones et subiectum efficiens sine
 qz experientes sunt.
Lorela". C Physici est considerare de anima: aut omni: aut bu
 insimodi: seu de omni: aut de bac.
Differen. C Physic⁹ differt in diffiniendo a dialectico artifice ma
 thematico et meta⁹. Declarant singula. A dialectico q
 dem: qz hic per formam tripartite per materiaz diffinit:
 declarat ex diffinitionis divisione in formalez tantu:
 materialem tantum: et cōpletentem utrumq. Ab arti
 fice: qz physicus circa oēs passiones est corporis physi
 ci: ut scilicet non. A mathematico: qz hic fm abstrac
 nem: nō in quantum talis corporis passiones considerat.
 A metaphysico: qz hic de omnino separatus est.

C Series autem dec est.



Ristocles intendens de anima
 sciam tradere pro
 premium hoc premisit: in quo principali
 ter quatuor conditiones huius scientie
 declarat. I. dignitate; II. utilitate; ordinis;
 et necessitatem: dignitatem quidem in
 prima conclusione: utilitate vero in seba:
 ordinē aut principali partū in tercia: necessitatē in
 reliquo tali ordine. Quoz. n. duo tractāda dixerit. s. qd
 quid est anime: et accidentia eius propria et cōmūnia sibi
 et corpori. Primo ostendit necessitatē tractandi de qd
 quid est aie ex eius difficultate maxima: et hoc in qz
 ea cōclusionē cū adiunctis decē questionib⁹: et quinta
 cōclusionē cum suo correlative: quā quinta cōclusionē
 addidit ad assignandū rōnem: quare questionib⁹ de
 substantia aie inseruit questiones de accidentibus: ultimas
 enī qōnes de extrinsecis fecerat. Deinde ostendit neces
 sitatē tractandi de accidentibus aie: mouendo arduam
 valde questionē de passionibus aie: ex curia aliqui dis
 cussionē deducit tria correlative: in quibus simul osten
 ditur ad quā phis partem scientia de aia spectat: et qz
 incidēter adiungit differētia physica a dialectico arti
 fice: mathematico: et metaphysico.

C Circa primā pōstionē littere occurrit dubium: quō
 omnis notitia sit de genere bono: honorabilitiū: cū no
 titia practica in hoc distinguitur a speculativa: qz illa
 bonum laudabile: quia propter opus: hec bonus bono
 rable est: quia propter se queritur.

Sug. t. c. i. C Ad hoc breviter dicitur: qz omnis scientia in quantum
 scire facit: est honorabilis: sed in hoc differt practica a
 speculativa: qz speculativa in quantum bulusmodi est
 pp̄ter scire tātum: et ideo simpliciter honorabilis: pra
 ctica aut claudit in se duo. s. scire et operari. ita qz opera
 ri est nālis finis ipsius scire: et iō practica simpli est de
 numero laudabiliti. Et quid autem in quantum. s. facit
 scire est de numero honorabiliti: cuius signus est: qz in
 artificialibus et miramur: et honoramus ingeniosos: qui
 subtiliter adiunēunt: aut sciunt rōnes operi reddere.
 Verificatur ergo prima pōstionē Aristotelis: qz omnis
 notitia est de numero honorabiliti: qz omnis scientia
 habet in quantum nosse facit est honorabilis.

C Circa probationē pōme cōclusionis dubium occurrit
 quō scientia de aia excedat alias in certitudine demon
 strationis. Aut enī est sermo de certitudine fm se: aut
 quo ad nos. Si fm scia fallitū est. Cum qz mathemati
 ce demonstrationes sunt certiores: qz abstrahunt a mo
 ri et varietate naturis distinctiones causare: a quib⁹ nō
 abstrahit scientia de aia. Tunc qz demonstrationes libri

physicoz sunt certiores: qz pauciora includunt: ut ipse
 abstractissime in phis nāli. Si quo ad nos falsus quo
 qz videt. Tunc qz mathematicae demonstrationes sunt
 etiam nobis certissime: ut dicit in 2⁹ metaphys. textus
 et cōmēto ultimo. Tuz quia inter partes phis natura
 lis ista ambiguitatibus est plena: ut experientia testat:
 pancarum nāqz ad modum questionum certas habe
 mus solutiones de anima: plures autem sunt in physi
 cis et in medys scientijs.

C Ad hoc quidā dicunt: qz hic est sermo de certitudine Op. S. L.
 quo ad nos: et di bisaria dicit. Nas dicit Thomas de
 hoc nō sollicitus: de certitudine nō acquisita: sed suppo
 sitio. demonstrationis effectus: sed principio. s. qd nō an
 est: glosa ut certissimum esse dices nobis aliam esse. Alij
 vero de bac qd nō solliciti dicit pp̄terea sciam de aia
 esse certissimā quo ad nos: qz ex sensibilibus obiectis:
 scz et actib⁹ nostris certissimis nobis pcedit: et assertū
 pp̄ter hoc banc sciam etiā mathematicarū certitudi
 nem quo ad nos excedere. C Sed bi fallitur dupl.
 Primo qz certitudo quo ad nos demonstratio nō ac
 tendit penes certitudinē quo ad nos rerū: ex quibus p
 cedit penes certitudē applicationes eiusa quo pcedit
 ad id: qd pcedit: seu medy ad cōclusionez: quātūcū
 qz n. actus videndi sit mībi certus: et cōnexio eius et qz
 litas cōnectionis ad id: qd poteſt. vīſua: vel organo
 scire volumus sit incertior: nō pōt dīc qz demonstratio
 sit certior: modo aut nō experimatur in nobis certitudi
 nem talū cōexionū esse: aut facillimā: imo tales colli
 gationes sunt rōbis valde ambiguae. Secundo qz dū dī
 in 2⁹ metaphys. qz mathematicae sunt in pōmo gradu cer
 titudinē: et naturales sequuntur eas: et intelligere hoc de
 certitudine et quo ad nos aliter mathematicae nō eēnt
 in pōmo gradu. Nec pōt dīc qz nālis est certior quo ad
 nos rōbi: qz hoc nō pōt nisi hoc mō saltari. s. qz certitu
 do quo ad nos nālis excedit certitudinem quo ad nos
 mathematicā. Sed vt ex dictis iaz patere pōt: hoc fal
 sum est. Tum qz applicatio medy ad cōclusionez cer
 tior nobis est in mathematicas et in nālibas. Tuz qz
 vt pō primo postero p cap. 22. scia simul dices qz et pp
 quid nbsolute est certior dicere qz rōbi: aut pp qd rōbi: s. z
 mathematicae dicitur qz et propter quid simul sciēta de
 aia: nō ergo absolute loquēdo propositio dices si rōbi
 de aia excedere illas in certitudine: est falsa.

C Albertus aut magn⁹ Ebemistū sequēs vult qz hic Op. Albi
 sit sermo de certitudine fm se: et pro tāto scia de aia ex:
 et Ebemistū cellit alias excepta diuina: qz hic agit de lumine itelle
 ctus agētis fm le certissimo: ut ipse examine oīs cer
 titudinis. Et si p̄tra hoc arguit qz eadem rōne dici de
 buis et certior qz scia diuina: qz et lumine agētis itelle
 ctus examinat oīs metaphysicallis certitudo: diceret
 qz metaphysica id excipit: qz tractat de certiori oīm
 examine claro. s. lumine oīum intelligētiarū qd est oīs
 entitatis et vitatis mētura: vt dī in 2⁹ metaphys. tex. 4.^o

C Mibi distinguēdū video: qz aut logmūr de hac p
 positione vt est ab Aristotele dicta: aut vt exposita est
 ab Asterrō: et Alberto. Primo. n. mō indefinite pōssi
 ta est cōparatiōne: qz n. in textu comparat̄ scia de aia
 oībus sciētis: neqz determinata aliqbus: s. tñ dī qz in
 pōmis ponēda est pp̄ certitudinē. Unde quū cōparatio
 simpli plāta nō stelligat̄ respectu rerū alteri generis:
 vt ex 7⁹ phys. tex. 2. et sequēndū babef: sat est salua
 re: qz scia de aia est certior ceteris partibus phis nālis.
 C Ad cui⁹ euīdēti⁹ considerādū est: qz vt in pōmo poste
 rō p cap. 22. dīc̄ tripli vna scia dīc̄ altera certior: aut qz
 dicit qz et pp qd: aut qz est de his que ex pauciorib⁹ co
 Lib. de Ulo de aia. B 3

De anima

stantur qz est de forma. Si ergo scientia de anima est alius certior alteru[m] triu[m] modoz op[er]e esse. Judicio autem meo tertio mod[us] est certior ceteris scientiis ph[ysic]is: qz est de formalissima re considerata in ph[ys]ia natu[r]a: et ceterarum scienciarum natu[r]a subiecta maliter se habet respectu aie: ut ens p[er] in 2^o physi. tex. 26. terminus ph[ysic]e consideratio[n]is est ad formam partim separata: et partis p[ro]iecta: que est alia humana oium natu[r]u excellentissima. Est et alia in communione formale respectu ceterorum. ut p[er] discurrendo.

¶ Ad obnonatur de demonstratis libris ph[ysic]oz dicit: q[ui] scia de anima: et libri ph[ysic]oz se habeb[unt] quodammodo sicut excedentia et excessa quo ad certitudinem p[er]m[an]entem aia sunt certiores iuxta illu[m] modum quo scia de forma est certior scientia de mā: ph[ysic]e volunt certiores iuxta illu[m] modum: quo certitudo attendit penes p[ar]tio[n]es inclusionem: q[ui] q[ui] est hoc non ostendit videtur. Etiam q[ui] aia est simplicius quid est ens mobile sive corporis mobile: p[ri]ncipia. n. tam entis mobilis est corporis mobilis sunt mā forma et p[ar]tio: aia autem non est composita ex mā et forma: q[ui] ergo est certior iuxta unū modū: et in illo modo quo videtur excedere etiam sua excellentiaz. Ideo simpliciter dicitur est hic certior loquendo de certitudine fm se. Nec inconveniens videtur procedere q[ui] sit etiam eisdem certior quo ad nos: q[ui] et si in obscuris ph[ysic]is natu[r]is partibus multe relinquunt ambiguitates et difficile admodum forcer[unt] enumbrare vbi plures h[ab]entur sint. Atamen q[ui] certitudo animastici discursus sup nostra intrinseca experientia fundat: ceteri sup extrinseca. id certior dicitur. ¶ Si aut secundum modum p[ro]positio hec intelligatur: tunc maior invenit difficultas: q[ui] expresse isti volunt q[ui] coparato[rum] habet respectu oium sciaru excepta diuina: ex hoc. n. q[ui] diuina excepta manifeste p[er]: q[ui] de certitudine fm se loquuntur: alioquin exciperet illa non debuisse. Difficile autem admodum ridens salvare q[ui] scia de aia sit mathematica certior. Tum pp obiectio[n]es adductas. Tum q[ui] tota latitudo natu[r]um includit in se mā sensibili: tota latitudo mathē abstrahit a materia sensibili ut formale a mā: et sequenter mathematicū genus certius oino fm se est q[ui] q[ui]cunq[ue] ph[ysic]um. ¶ Propter reverentia triu[m] tantoz viroz et ph[ysic]oz dicit p[er] rt. Albertus ipse exp[re]sset: q[ui] scia de aia certior fm se est rōne luminis intellectualis: de quo tractat. et quā lumen intellectus se habeat ut formale respectu oium mathematico et natu[r]um entiu[m]: consequens est q[ui] certitudo illa reducitur ad illu[m] modum certitudinis: quo forma est certior mā. Ita q[ui] aia intellectua est certior fm se quocunq[ue] ente excepto diuino: scia de aia dicta est certior ceteris scientiis excepta diuina. ¶ Ad obiectio[n]es autem in oppositū dicendum est: q[ui] aliud est absolute loqui de natu[r]ibus: et aliud de tali p[ri]ncipio naturali: puta oī: intellectua quatuor. n. natu[r]ia omnia quāta sunt et mālibus qualitatibus subiecta: et mathematica a talibus sensibilib[us] abstrahant: sequens est q[ui] mathematica certiora fm se dicant: cum autem anima intellectua imaterialis sit: et nō quanta et nec qualis ut dicitur tertio de anima textu 6^o et sit principium naturalium quorundam: consequens est q[ui] aliquid principium naturalium nō comparetur ad mathematica: ut materiale ad formale: immo est abstractio[n]is illis: q[ui] immaterialitas sua est in esse naturali: illorum vero imaterialitas est in esse cognito. ¶ Nec obstat si anima intellectua non sit totaliter de consideratione naturalis ph[ysic]i: q[ui] etiam ut intellectua est ex fantasmatibus imaterialis consideratur et abstracta fm esse: pro quanto intellectus nullius corporis est actus: ut infra dicetur. ¶ Siquis

tamen vult sequi dicentes: q[ui] iste sermo debet occupare cōitum: forte liber eni ab his angustiis: dicet enim q[ui] ppter utr[um]q[ue] hec simul sumpta: et certitudine et nobilitatem et nō ppter alteru[m] eorum sigillatum scientia de anima excedit mathematicas: que carent nobilitate et si excedant in certitudine: et sic de aliis.

¶ Circa eandem probationem dubium est quo scientia de aia excedit alias nobilitate subiecta excepta diuina. Tuz q[ui] scientia de corporibus animatis nobilioz est: quemadmodum corpus animatum est nobilioz aia et universitatem totū sua parte. Tum q[ui] illa pars ph[ysic]e qua inuestigatur primus motor est nobilioz ista. Non congrue videtur etiam excepta metaphysica: q[ui] aia intellectua p[er]seruit nobilioz est q[ui] ens: q[ui] est subiunctum metaphysice. ¶ Ad hoc breviter dicitur: q[ui] cum substantia nobilioz sit omnibus accidentibus: et substantia dividatur in mā formā et cōpositū secundo virtutis tex. 2^o et forma sit nobilioz utr[um]q[ue]: ut p[er] 3. 7^o metaphysice tex. 7^o et omnibus formis naturalibus nobilioz sit anima: ut ex multiplicitate operationis eius apparent: consequens est q[ui] oī etiam infra intelligentias nobilissimum sit anima. ¶ Ad primam autem obiectio[n]em in oppositum dicuntur: q[ui] quia comparatio supponit distinctiones extremitatum: non est comparanda anima corpori animato: ut includit animam et aliquid ultra: quia nec sic ab alia scientia consideratur: q[ui] oportet iterare dicta de aia: sed comparanda est corpori animato: ut distinguatur contra animam: sicut et consideratur in libris cōsequentibus de anima. Hoc aut modo cōstat anima esse magis nobilioz: sicut universitatem forma hoc modo est nobilioz cōposito. ¶ Nec te decipiatur: q[ui] prima facie non videtur possibile abstrahere compositum a forma: hoc enim fm rem quidem impossibile est: sed fm intellectum difficile non est: possumus n. leorū considerare forme cōditiones: et leorū que in composito ex compositionis parte redundant: ut p[er] p[ro]p[ter] cōferenti considerata in his libris de anima cum his: que traduntur in libris de vegetabilibus de animalibus. ¶ Ad secundū vobis obiectio[n]em de primo motore dicitur a quib[us]dam: et benc[em]: q[ui] quāvis subap[er]tū motoris sit nobilioz aia sub ratione tamen motoris nō est nobilioz q[ui] aia: q[ui] vitalis est nobilioz est q[ui] mouere. ¶ Sed contra hoc est: primo q[ui] motus ille est vitalis: ut p[er] in 8^o physi. tex. primo. et cōsequenter loqui de p[ri]mo motore ut sic est loqui de p[ri]mo vitali: et nobilioz modo q[ui] anima: q[ui] ille vivificare effectus est formaliter. Causa: latus enim effectus: uia nobilioz est q[ui] formalis: q[ui] hec imperfectionem necessario ponit ut eo cuius est: illa vero non. Secundū q[ui] imaterialitas p[ri]mi motoris et infinitas intensiu[m] virtutis motio[n]es fm multos: que ibi considerantur: nobiliores cōditiones sonant q[ui] animare et similia. ¶ Ad prium dicitur: q[ui] quicquid sit de vita orbis: motus ille in quantu[m] vitalis nō pertinet ad ph[ysic]um: sed ad librum de aia. In 8^o autem ph[ysic]oz solum consideratur ut motus ducens in motorem eternum et impartibile. ¶ Ad secundū dicitur: q[ui] ratio quare anima sit nobilioz p[ri]mo motore nō est precise: quia vivificare nobilioz est q[ui] mouere. Sed quia cōditiones tractate de anima sunt nobiliores formaliter q[ui] tractate ibidem de p[ri]mo motore: esse enim intellectuum: et quid sit intelligere: de quibus hic est sermo: nobilioz quid importante q[ui] esse impartibile: de quo et hic ubi tractatur. Infinitas autem intensiu[m] cum modum rei importet nō potest maiorem nobilitatem ponere: q[ui] latitudo illius cuius est comprehendat: verbi gratia: infinitas intensiu[m] sua in

flua in albedine non potest nobilis quid dicere: quod albedo latitudo ambiat. Non n. albedo infinita interius esset perfectus ens quod hoc: et sic de aliis: quia ergo virtus motiva secundum suam rationem formaliter sit ignobilis quod virtus viuificativa et intellectiva: quatuorque ponantur virtus motiva infinita: non quod egredietur limites virtutis motie: ac per hoc non sequitur quod sit nobilis quid quod virtus intellectiva: de qua hic tractat. Ad tertiam vero obiectio nem de exceptione metaphysice dicitur: quod necessario excepta est meta. Tunc quod subiectum principale. scilicet genus subiectum separata est logica nobilitas anima. Tunc quod si perfectio est oes formaliter et per se considerentur. scilicet esse, vivere, intelligere, etc. ut S. Thos. In prima parte. q. 4. art. p. et z. docuit: esse est perfectissima oium: et comparatur ad oes: ut actus ad potentiam. Ut inquit scia de anima sit de vivere et intelligere: et meta est formaliter de esse secundum metaphysicam sit nobilior. Ut Nicolaus pateticus. ut dicitur in libro metaphysice. 44. dicit: quod scia prima dei est de esse: quod respicit per physica. 44. dicitur: quod scia prima dei est de esse: quod respicit per physica.

Tex. x. Circa dicta commentationis in 2^o cōmen. supra 2^o ad locum dubium occurrit: quod non videtur per hoc: quod hec scientia adiunget aliud ex hoc quod facit acgrere cognitionem causarum permarum. proponit. Tunc quod prima principia non habent causas; aliquae sunt demonstrabilia: quod est altera causa. Tunc quod animalisticus non est certior de primis principiis ceteris: sed aut sunt equaliter certa: aut metaphysicorum: cuius est defendere illa: et cuius est termini sunt per se: quod vniuersaliter omnibus certior est. Ad hoc dicunt quidam: quod prima principia duplē considerari possunt. Primo modo secundum suam significationem: et sic sunt indemonstrabilia: nec habent causas: quod nulla est extrinseca ratio indemonstracionis praedicari ad subiectum: sed ex proprio termino significatis firmantur. Et hoc modo non accipit ea hic Auerrois. Alio modo secundum quod sunt quedam entia in anima sive species intelligentes: sive conceptus: sive actus intelligendi: sive quodcumque aliud in anima ponatur: et sic certior ab intellectu agere et fantasmatibus. Et quod hec declarantur hic. id dicitur Averrois. quod acgreretur cognitione causarum permarum proponit.

Sed hec ratiō Averrois mente non percipit. Tunc quod pars ratione poterat dicere: quod scientia de anima invenit alias: quod declarat causas omnium propontium et non solum primorum: immo oium etiam quiditatum. Illa non distinguit non solum hanc locum in primo propontibus: sed in oibus complexis et incōplexis intellectibus. ut per se. de anima cōmen. 5. et in libro de anima tradidit: quod intellectus agens et fantasmatibus sunt causae oium: ut entia in anima sunt et. Tunc quod verba substantia ab Averroy ad propostum non continentur: et cognitione aliquius per se est firmior cognitione scientie primi. hec non videntur supponit: cuius causa hic declarando firmatur secundum eē notum esse oibus scientias. Constat autem quod mathematicus ut sic nec eē: nec certior nouit entium in anima: quoniam iste homo qui est mathematicus experitatur in se aliqua representari: in nulla enim parte mathematicae supponuntur: aut tractantur illa ut per se.

Dicitur ergo: quod Averrois loquitur de principiis primis et oibus scientias sunt causae: et causae sunt secundum sua significata: secundum que virtualiter inveniuntur oes demonstrationes: et in oibus scientias supponuntur. Cōsequens est quod de principiis secundum sua significata docimur: et quod habeant causas: quoniam notitia hic acgreretur. Ad cuius evidenter sciendū est: quod prima propontem secundum sua significata dupliciter sumi possunt: primo modo in se ipso: et sic sunt indemonstrabilia et carēt causis. Alio modo in suo assentimento: et sic habent causas notificatas in scientia de anima. Causa enim quod assentiatur primis principiis est efficiencia luminis in-

tellectus agentis. in hoc modo differunt prime propositiones a posterioribus: et posteriores ad assentendum sibi nos non cogunt nisi medio termino adiuncto lumine intellectuali fulgente. prime autem solo intellectus lumine nos conuincunt. Patet autem hanc causam mente Averrois. Nam quod sic constat aliquid dixisse singulare de primis principiis. Tunc quod sic optime saluat divinitus apposita in cōmen. inter animalisticum et alios. In hoc modo ceterae scientiae primorum propositionum esse tamen cognoscuntur: quod illis assentuntur: illas supponuntur: et super illas oēm suarū propositionum firmitate fundantur. hec autem non soluz accipiēdo sic est illis assentitur: sed est cognoscitur et declaratur causam: propter quam ab oibus acceptantur. Et ex hoc sequitur alia difference illata: quod cognitione principiorum sit firmior in hac scientia quam in aliis. causa non assensus notifica ta assentientis firmioremodi ipsorum redditur quam occulta. Quāvis metaphysicus quandam excellentiam circa cognitionem principiorum obtineat: sed quia est alterius ordinis: quia ex parte terminorum se tenet. ut per se in 4^o metaphysice proposito non obstat.

Circa calcem cōmenti sexti vbi dicitur: quod actus et potentia sunt valde opposita: nota quod non intelligitur de oppositione relativa: ut quidam intelliguntur. Tunc quia illa non est ad positionem. Tunc quia inter opposita relativa non datur maior et minor oppositione: aut si datur: constat quod magis opposita erit relativa reciproca quam non reciproca: qualia actus et potentia sunt apud Aristotelem. 9^o metaphysice. Tex. cō. i. vbi expresse vult quod potentia difiniatur per actum: sed non econuerso. Intelligenda est ergo de oppositione priuatiua: oppositione siquidem priuatiua: quoniam attendatur secundum perfectum et imperfectum radicum est contrarietas invenire in quolibet genere. ut patet in metaphysice. Tex. cō. i. vbi quia diuinorum specierum et differentiarum altera se habet ut perfecta: altera ut imperfecta. ut patet de albo et nigro et aliis. Radix autem omnis perfectionis actus est: radix vero imperfectionis est potentia: quia quicquid malum: aut imperfectionis alicui contingit: non nisi propter potentiam: que est in eo enire patet: secundum id enim quod actus quis habet: detrimentum nullum patitur: in quantum balsimodi: sed aequaliter vel priuari re habita vel non habere habendam propter nam potest. Unde omnia entia: quia habent aliquid perfectionis et aliquid imperfectum dicuntur composta ex actu et potentia: excepto Deo glorioso: qui solus est actus a potentia omnino liber. Unde ergo opponuntur actus et potentia oppositione priuatiua: quia opponuntur ut radices perfectionis et imperfectionis: immo ut radices habitu et priuationis: scilicet et non esse possibilis alicui: quantum enim res habet de actu: tamen habet de esse: et quantum habet de potentia: tantum de non esse. ut patet.

Circa dicta Averrois in cōmen. 8. nota duo. primo quod Averrois contra Platonem dicentes: quod scientia nostra erat de rebus vniuersalibus. ut videntur ex multis: quales erat id est: non de rebus sensibiliibus: que particulariter existunt: quales sunt oes res materiales: dicitur quod scientia et diffinitione est particulariter. et rerum particulariter existit: quoniam quoniam traditur scientia de homine: non docimus nisi naturam humana bātem esse in particularibus hominibus: et sic de aliis. Et quod de particularibus non est scientia: debes dicere: quod scientia est de rebus particularibus. et particulariter existit. videntur autem obiectus et conceptus: ita quod res scientiae sunt particularares in cōsciendo. et les autem in concipiēdo seu repertando passione: quod vniuersaliter representantur intellectui. Secundo quod quoniam dicitur: quod in-

De anima

selectus facit universalitez in rebus. Hoc nō intelligitur de actioe aliqua intellectus: que sic ad res certi-
natur: q̄ eis auferat aliquid: pera pditiones individuali-
les: aut q̄ in eis ponat aliquā formā: que sit universalis:
sed de actioe intellectus: qua pducit nō in rebus:
sed in intellectu sp̄s intelligibilis seu intellecto: qua
res extra representat: et obvīc̄l seu artigis absq̄z cōdi-
tionibus individualibus. Representatur. n. et intelligi-
tur lapis: non lapis būc: ex hoc. n. denominat res ex de-
nominatione extrinseca a specie intelligibili vel acceptio-
ne intellectus. sicut color denominated extrinseca di-
cīt visus ab actu vīdēti: qui est in vidēti sp̄m. facit igi-
tur intellectus universalitatē in rebus: q̄ causat sp̄m
et cōceptum intelligibile in anima: ad quā consequi-
tur in reb⁹ denomiatio universalitatis. Entibus quip-
per non debet fieri: aut causari ppteris: ex hoc sicut:
quia consequuntur actiones anime.

Tex. 8. Circa sextā qōnem dubitacione quedā occurrit:
q̄ vidēt coincidere cū pcedentibus. Ex quo. n. que-
litum erat: vtrū anime differat specie et genere: inquisi-
tum fatus vidēt: an alia sit diffinibilis vt genus an nō:
qđ in sexta qōne q̄rit. Ad hoc breuiter dicit: ḡqd
sit de diversa introductioe bulus qōnis apud diversos
q̄ planissima et valde cōsona est exposicio dicens: q̄ iō
hoc questione fuit necessaria: q̄ de cōficiis omnib⁹ qōnib⁹
pōribus: pura q̄ ane differet specie et genere: aliud re-
stabat ambiguū. videlicet an ista differētia generica est
tāta: q̄ nō patet animas in aliquo uno diffinibili cō-
uenire: et psequēter singulaz oporeat singulas diffini-
tiones dare: q̄ ad modū ptingit in specieb⁹ fm se con-
sideratis: an possint in aliquo uno vniuoco diffinibili
edunari: quē ad modū animal cōmune est suis specie-
bus. Formidandum aut dixit hic cē Aristoteles: q̄ ex
hac qōne pndet: an anima in cōl sit equiuocū: analo-
gum: aut vniuocū: reliquā aut qōne: an. si anime ratio
vna sit: vt vle separatū apud platonicos necessariā nō
ee subiūxerit: animal vle: aut nūdil est fm esse in retū
natura: aut est posterioris fm. s. esse in intellectu.

Tex. 12. Circa qōnes de passionibus nota: q̄ vbi trāslatio no-
stra dicit: vtrū oēs sint cōes: et habentis: trāslatio arabi-
ca b̄z: vtrū oēs sint cōes: et sint cum hoc ei: In quo sunt.
Et ppteris Auerroy in cōmen. 12. volvit: q̄ Aristot.
pponeret in his verbis duas qōnes: alterā de cōmuni-
catione corporis vt organi per illa verba: vtrū oēs sint
cōes: alterā de cōicatione corporis: seu corporei alicuius
obi p̄ illa vba: et sint cū hoc ei: in quo sunt loco: quo v̄
trāslatio nra dēt et h̄tis. H̄tia aut̄ iter bas qōnes p̄ in
cōmen. et p̄cipue in. 12. et mō clarissime manifestab̄.

Tex. 12. Circa p̄mā conditionalē posita: in qōne de passioni-
bus. s. Si intelligere est fantasia: aut non sine fantasia
nō erit hoc sine corpore: dubius occurrit: q̄ ex illa fm
doctrinā Aristotelis necessario vidēt sequi aliaz intel-
lectuā nō esse separabile a corpore: q̄ ptingēdo būic
conditionali p̄pōneb⁹ traditā in 3° bulus tex. 30. et 39. s. q̄
sine fantasmatē nūdil intelligit anima. formabit syllo-
gismus hypothetico a positione antecedētis hoc pacto.
Si intelligere est fantasia: aut nō sine fantasia: non vi-
deat hoc sine corpore: et intelligere est nō sine fantasia.
ergo nō erit hoc sine corpore: qđ erat intentum.

Ulo. Tbe. Circa p̄cēsus Aristotelis occurrit dubium a Themis:
et ab Auerroy in cōmēto. 13. motū: q̄ Aristoteles vide-
tur errasse pcedendo a destructōe artis ad destructio-
nem p̄tis. quū. n. dixit: si anima b̄z operationē p̄prias
ptingit ipsas separari: subdit destructionē artis dicens,
s. nō b̄z operationē p̄pria nō contingit ipsas separari. re-

ctus aut̄ ordo exigit: q̄ et cōduero a destructōe p̄sequē-
tis ad destructionē artis pcedat. **T**hemistius et Auerroy: q̄ duplex est genus p̄ditionis/
lūm p̄positionum: quedā sunt in quib⁹ ad antecedētis
necessario sequuntur consequētis: et in istis verificatur q̄
pcedit p̄ ab opposito p̄tis: quedā vō sunt in quibus
p̄tis nō necessario sequit̄ ad artis: sed contingenter: et in il-
lis arguendū est a destructionē artis. **T**alis aut̄ est cō-
ditionalis. Arist. vnde dixit: q̄ si alia b̄z operationem
p̄pria contingit ipsam separari: et nō dicit necessarie est ip-
sas separari. **S**ed hec respōsto difficultate magnā
panis quo ad duo. Primo quo ad distinctionē p̄ditionis/
lūm: q̄ quā omnis conditionalis vera sit necessaria:
op̄: q̄ in omni cōditionali vera ad artis necessario seq-
tur p̄sequens: et si nō: cōditionalis illa nō est vera: pro-
baturq̄ hoc extra p̄terios ex ipsa signatione p̄ditionis/
lūm. **C**onditionalis siquidē in quantum conditionalis
signat: q̄ si artis est: cōsequētis est illi cōnexus. verbi gra-
fi sortes est homo: est albus: significat q̄ ad sortes esse ho-
minem sequit̄ sorte esse albu: sed si contingit hoīem nō
esse albu: planū est q̄ ad sortē esse hoīem nō xomita
tur sortem esse albu. Conditionalis igit̄ significat nō
inherentia albi ad hoīem: sed sequelā albi ex esse homi-
nis: et nō erit adequata ratio: q̄ in re nō est connexio: erit
ergo falsa. Secundo quo ad illud dictū q̄ in conditio-
nali contingente debet argui a destructōe antecedē-
tis: hoc enim patet esse manifeste falsum: vt p̄z in mul-
tis. s. **A**est homo p̄t esse albus: ergo si nō est bō: non
p̄t esse albus: et similiter: si currit: contingit ipsum lo-
qui: ergo si nō currit: nō contingit ipsum loqui. **A**d
has obiectiones non oportet respondere quasi verum
non concludat: sed potius pro reverentia tollit p̄fōrum
interpretari dicta eorum: et ad veritatem trabere:
quāvis sorte ipsi ea nō viderint. Ut ad primā p̄cessio-
nē: omnis conditionalis vera est necessaria. saluari p̄t
distinctio posita: exponendo per cōsequens non propo-
sitionem cōsequētē: sed rem cōsequētē verbi gra. si
est animal: p̄t esse homo: p̄positio p̄tis est: ly p̄t esse
homo. hoc aut̄ necessario conexum est animali in qua-
tum animal: eo tamen cōnexio genere: quo possibi-
le logicum cōnexus est rebus: vt motu posse velocita-
ti in infinituz. hec. n. cardegorica: animal est homo: est
contingens. Distincte ergo intelligentē cōditionales in
eas: quarum ad rem antecedētē res cōsequens ne-
cessario sequit̄: vt si currit: mouetur: et in eas: in quibus
res cōsequens nō necessario sequit̄ rem antē: et contingēter. vt si currit: p̄t bene currere: vel sub alijs ver-
bis in eas: quāz artis et p̄tis est de in esse: et in eas: quāz
artis est de in esse: et p̄sequens possibili: vel contingēti:
vt distinguatur contra necessarium.

CAd secundā dī: q̄ vt ex rōne: quā assignat Themisti-
p̄t concipi dicti illud verificatur in conditionali: cui
res in antecedētē posita est fm nām artis: ad accidens
in p̄tē possum. talis aut̄ nō est aliqua res specialior:
et op̄z q̄ sit cōdōz. s. c. n. erit p̄z fm naturam: s. qua nō
pertinet in essendo p̄sequētā. vñ **T**hemistius dicit: q̄
in bmōi conditionalibus contingentibus artis se b̄z ve-
totū: et p̄tis ve pars. Nō intēdit ergo de omni conditio-
nali contingentē: sed de talis. s. op̄z igit̄ vtrūq̄ dictuz
materialiter exponere. Et ideo sunt reprobatione di-
gni: q̄ logica qōne mouentes et tractantes ter-
minus logicab⁹: et tamē sermo eoz formaliter stelle-
ctus falsus est: quis erit māliter intellectus et exposui-
mus nō careat qōne: quo. s. in p̄posito p̄ditionis Arist.
in arte assumat totum et p̄tē partem.

Egidius

Dpi. Egi/ dy.

Dpi. singu/ laris.

Zex.iz.

Egidius ergo aliter sentit et melius: quod in terminis con-
terribilibus licet est arguere a destructione existit: et a
destructione existit: et quod existentes Aristotelis constante
ex terminis perturbabilibus non nullus est defectus. **M**ibi autem occurrit domini: quod Aristoteles quae dixerit propo-
nes duas conditionales: ex quibus posse formari syllogis-
mus a destructione existit: non tamen formantur: nec formare
stendebat hic quod non erat propositum suum destruere existit: et
excludere oppositum existit: sed tamen fundamenta ponere.
Vnde separabilitas: aut inseparabilitas anime inferri pos-
set. **S**icut autem hoc videtur doctrina tradita in primo poste-
rius capitulo. si affirmatio est causa affirmatio: nega-
tio erit causa negationis. **N**on siquidem regule vnde p-
posito maxime conuenit: quod ut coiteret bene dicimus te-
net nisi in causis propriis et propriis: sive in essendo: sive in
cognoscendo. Ponens ergo Aristoteles illas conditionales non
syllogum destruuntur manifestum: sed ostendit quod iam hinc pro-
priam operationem est proprium medium respectu separabilitatis:
dico etiam quod hinc propriam operationem infert separabilitatem: et non
hinc propriam operationem infert non separabilitatem: et hec expo-
nidet plausus sensui littere: et ideo optima est ratio.

Circa secundam et tertiam conditionaliter in eadem ratione po-
stulas dubium arduum occurrit: quod intelligi debent illi
termini proprium et conditionale: an scilicet accipiant proprium anime. ut
distinguitur contra eam sibi et corpori obiectum: an ut distin-
guatur contra eam sibi et corpori partialiter. **H**is nam tribus mo-
dis opinatum est operationem aliquam posse esse eam: aut
propriam. Dicit autem peratio eam anime et corpori organicae: que elicit ab aliqua parte corporis informata po-
testativa parte ipsius anime: sicut visus elicit ab oculo. **C**omunis autem corpori obiectum dicit operatio illa: cuius pri-
cipium quidem eliciti est sola anima: sed exerceri non potest
ab aliis corporeo aliquo obiecto: ut de intellectione nostra
creditur. **C**omunis autem corpori partialiter diceretur
operatio illa: que produceretur a toto composto primo: ita quod
anima non esset ratione operandi talis operationem alicui parti. ut
contingit in primo modo: nec ipsa sola operationem eli-
ceret. ut pertinet in secundo: sed esset ratione operandi totius compo-
sto primo. Et per oppositum proprium anime tripli dicitur: aut per exclusionem corporis organi: aut per exclusionem corpo-
ris ut obtineatur: aut per exclusionem corporis ut per ipsum operantur et
eliciantur opus. **S**i namvero primo modo accipiatur proprium et
conditionale: seu non proprium. ut **S**ebastianus. **T**heodorus exponit: et conditiona-
lis inquit Scotus in libro 4. sententia 43. quod non est necessaria:
ut post nec vera: quod stat corpus concurrens ad illas
operationes tertio modo. **S**tat namque anima excludat quam-
cumque partem corporis a communione alicuius operationis: et tamen sit ratio operandi totius composto primo: et sic
operatio non exercetur per organum: quod organum constituit
esse partem corporis organicae: et tamen eam anime et cor-
poris tertio modo: et post non potest per exclusionem organi inferri
separabilitas anime: quam ratiōnē infert conditionalis.
Secunda vero modo exposita. **T**homas Becket enim hoc sen-
tit: quod prima conditionalis sit falsa: quia in prima condi-
tionali Aristoteles dixit animam non esse separabilem: tamen
si intelligere est fantasia: id est per organum corporeum
quod si intelligere est non sine fantasia: id est necessario cum ob-
iecto corporeo. Ex hoc manifeste per ipsum: quod per exclusionem
organum tamen non potest inferri separabilitas anime: et conse-
quenter aut secunda conditionalis in hoc sensu intellecta
est falsa: aut prima non est vera: per secundam partem. **S**i vero
secunda modo accipiatur proprium et commune: tunc nulla via
per sensibilibus restat ad concludendum intellectum
separatum: quia nullam operationem experimur in nobis

esse hoc modo anime praeposita: quia oporteat intelligentem
semper fantasmatam speculari. **E**t viterius sequitur ex
hoc sensu: quod dato quod anima sola esset proprium et proximum
principium eliciti et receptum intellectus: adhuc
non posset concludi ipsam fore separabilem: quod iuxta ra-
tem sensum: et conditionalis obliteretur. **V**oc autem est in
contueniens: et communiter creditur: et ratione confirmatur: quod
si vis operativa in sustinendo opus suum non dependet
a subiecto: cetero sequens est quod vis essendi talis operantis
non dependet a subiecto: quia operatio et modus operan-
di sequuntur formam et modum essendi illius. **S**i autem ter-
tio modo intelligentem proprium et commune: tunc tertia condi-
tionalis est falsa: aut redit eadem difficultas: que erat in
primo modo: quod si proprium anime hoc modo sic excludit cor-
pus: ut non possit dici quod corpus sit id: quod primo intelligit ut
suppositum. tertia conditionalis manifeste est falsa. **S**i autem non excludit corpus: sit pars suppositi: sed exclu-
dit: ne sit pars subiecti ipsius intellectus: tunc redit ambigui-
tas in primo sensu tacita in secundo argumento. **I**. **P**er repu-
gnat prima conditionalis ista secunda: quia dato quod intelligere
sit hoc modo anime proprium. sed excludat et parte et totu-
corpus ab eliciendo ipsum: adhuc non sequitur separa-
bilitas: quod stat quod dependet a fantasia obiectu: ac per
hoc iuramentum prima conditionaliter non erit separabilis. **E**t
liberum est huius scie nunc tractemus: et idcirco isolue hic
be quones reliquedem videamus. ego tamen hic positus proponeo
hic explanare positionem tali ordine. prior quo se habet adin-
dicatur isti modi proprii et conditionales: et quod sit mens Aristo. et si
glutinum residet dubitationib[us] motis examinando ipsas
conditionales sumus. Credideris siquidem ego vnde hoc per po-
stulam fore appetentibus veritate sequitur: obmissis affectionibus ad hunc: vel illud. **E**sciendū ergo est: quod se-
cundus modus propriæ operationis anime: quo sibi excludi-
tur corporeū obiectū: manu: sibi infert proprium: quo ex-
cludit corporeū organum: quod si operatio anime libera
est ab omni materiali ex parte obiecti: non est: quod in sub-
iecto materiali non sit impossibile siquidem est mate-
rialis organi operationem ad nullum corporeum omnino
terminari: an autem proprius infert sum: per ipsum non
est: prima siquidem fratre verba Averrois in commentario libro 13. ini-
tiuit quod non: dum tamen sollicite distinguuntur quones de ex-
clusione organi: et de exclusione obiecti corporei. Et hoc
idem apparet in Alberto. Secundum vero. **S**ebastianus per
ipsam oppositionem dicendum est: quia ipse exclusione organi
coclusum esse vult immaterialitatem et incorruptibilitatem
anime: et postea quod habeat quicunque operationem excluden-
tem omne obiectum corporeum in statu separationis saltem.
Cuper ne inter tales viros discordia iudicetur: distin-
guendum tamen videatur inter operationem et operantem animam:
et dominus secundus quidem modus infert proprium: et quo ad opera-
tionem: et quo ad operationem: quod si operatio absolute est ab ob-
iecto corporeo: triplex non fit per organum et principium ei non
est forma malis. primus vero infert sum: non quo ad opera-
tionem: quod non sequitur: quod si aliqua operatio sit ab aliquo cor-
poere organo: quod ipsam excludat corporeum obiectum. ut per
in omni: quia in nobis exprimitur: cognitio: et hoc intendit
Averrois et Albertus diligenter percepit. Secundum in-
fert sum quo ad operantem: quod operante sequitur: quod si et per
operationem non per corporeum organum exercitatur quod id in
operante possit habere aliquam operationem absque corporei obiec-
to: nec refert in proposito quo vis modo hoc contingat. In
statu isto vel aliorum hoc intendit dominus Thomas unde
nulla inter eos dissensio in hoc est. Tertius autem in occhio
in rei veritate coincidit cum primo non. differat primo:
nisi quod in primo ponit: quod operatio recipitur in cetero positio ex-

De anima

anima est pars corporis in 3: ut ponit & recipit in anima: et toto corpore proprio. Stat autem quod omnis totius compositum est pars differentia mulierum: in hoc tamen non differuntur alteri: sed omnium et mixtum quoddam: et alterum non: utrumque namque eiusdem rationis est quo ad hoc: et in modo mixtionis differat. apparet autem ex 3^o de anima. textu. 4. 5. 2. 6. quod intellectus excludit organum: quod corpus et mixtum est: et non quod pars: aut tale mixtum est: sed eadem ratione excludit pars corporis ab intellectu: totumnamen. sequitur si intellectus actus totius primo est: quod quicquid fieret: et calidus aut frigidus et ceterum. sed si pars aliqua organica acri sit. ut per se. fuga ergo valde puerilis est declinare a parte corporis ad totum: quem de intellectu subvenientur. De duabus igitur modis videtur est primo reliquo? haec scotistica fictio: pcul electa a phisie terminis. Hoc de primo.

CQuo ad mentes vero Aristoteles dico: quod ex ipso littere contextu plane liquet propter anime ab ipso hic vocari tantum opus carnis organo et ministerio seu obiecto corporeo: et per oppositum non proprium anime seu coem anime et corpori opus: sive organica: sive obiecta coegeris corporis: precipitur autem hoc ex eo: quod quiq; qonem hanc animam. scilicet operatio seu passio sit propria anime: et omnes sint coes tractat. explicando quid appetit: loco et ceteris vnde loquuntur non sine corpore: ut per se quoniam dicitur. Vides autem plurimum quod quidem nullum sine corpore facere neque pati: ut irascere confidere: desiderare et oino sentire: et statim ad membrorum oppositum trahere dicens. Maxime autem assimilatur proprio intelligere: apud ipsum enim in proposito hic equalet ly non sine corpore: et cetera seu non proprio anime. Quod autem ly sine corpore excludat corporis non solu ut organum: sed ut obiectum statim manifestat subiectum. Si autem hoc intelligere est fantasia: aut non sine fantasia: non erit hoc sine corpore. ubi manifeste videre potest: quod ipse metu declarauit hos suos terminos. scilicet proprium et ceterum in proposito quo sit absque passione aliqua coeterum ly perspectus fuerit: facile: et clare notum erit: quod Aristoteles qonem quiq; necessaria ac non levem proponuisse: et difficultatem ex apparentibus ostendisse: antequam necessitatibus declararet: quod scilicet hoc per se separabilitas et immortalitas anime: terminos qonis declarauit. ut diximus. **E**t confirmatur hoc primo. Quod aliogn ad nullum allata esset propositum talis et tanta propositio: si intelligere est fantasia: aut non sine fantasia et ceterum. **E**t confirmatur secundum: Quod tamen si intentio ista negaretur: ipsa conditionis possita etiam ad idem ducit. ut in 3^o huius: quoniam immor talitas anime tractabitur planum fiet.

Vide 3^o huius. **A**d primam ergo dubitationem his plibatis duo dico: primo. quid sit id: quod ex vi illius conditionalis inferitur non veritate. sed quod vera sit positio antis. **A**dvertendum itaque est: quod ly hoc in parte possumus: ut Averroes: Alberto: et sanctus Thomas placuit: de nomine fratrum non subiectum intelligere: ita quod sensus conditionalis est. si intelligere est fantasia: aut non sine fantasia: non erit hoc. et intelligere sine corpe. Et hic per se solo objectionem ad oppositum: quod equivoicatum dum supponit: quod ly hoc demonstrat alias. **S**ed tamen hanc rationem instat: psequendo illa conditio nalem sic. Si intelligere non erit absque corpore: quod nec intellectus: quod vnde quod est est propter suam operationem: ut dicatur in scito celi. textu. i. 7. ergo de primo ad ultimum. si intelligere est fantasia: aut non sine fantasia: non erit intellectus absque corpore: quod erat probandum. **A**d hoc breviter dico: quod esse absque corpore duplum accipi potest: uno modo sustentante: alio modo ministrante: intellectus autem nos de facto credimus: quod sit absque corpore sustentante: quod imaterialis forma est: non autem absque corpore ministrante. Et quis teneat: quod possit absoluiri ab in-

digentia corporalis ministerio: vel per mortem boni in aeternum: vel quilibet aliter: conditio alia tamen ista verissime infert cum non esse absolabilem seu separabilem: conditionalis namque illa est optima. Si intelligere est fantasia: aut non sine fantasia: intelligere non potest absoluiri a corpore: ergo nec intellectus. Ratione illationis est: quod fantasmatum corporeum quoddam est: ratio scio est: quod intellectus esset ociosus: esset inabsolutus a corporis ministerio: et tamen non posset intelligere absque fantasmatum corporali: hoc est quod vis conditionalis illius.

De affirmatione autem annis dico: quod multipliciter contingit: quod autem est sermo de intellectu et anime nostrae absolute: aut non absolute: sed per statum subiectum ad corpore. Si de intelligere anime absolute: omnes predicti probant negantur Aristoteles affirmasse annis. Et si annis illud esset absolute de omni intelligere anime necessariam amplem similitudinem esset alioz separari a corpore non esse et operari aliquod sicut per mortem. ut ponimus: sive per eternitatem substantiae. ut finit Averroes. Si autem loquimur de intelligere anime coniuncte: sic Averroes et Albertus negant et Aristoteles affirmasse vnde annis: quod tenent quod anima coniuncta potest aliud separari a se et corpore non esse et operari aliquod sicut per mortem. Sicut etiam Aristoteles in 3^o huius textu. 31. 2. 39. Averroes quidem: quod loquitur de intellectu et noua ipsius anime singulis in parte aliis eternis. Albertus vero quod loquitur de intelligentia sensibili: vel ab his abstractiorum. Secundus vero autem est vnde de anima coniuncta affirmatus ab Aristotele. quod sine fantasmatum nihil intelligitur: et re vera sic exprimitur. adhuc non nullus inventus est: qui professus fuerit se intellectus absque fantasmatum aliquo. Exponit ergo illius annus precedentis in sensu: quo sustinet non potest in inferno nisi quod vel anima coniuncta vel omnino etiam absque corpore ministrante intelligere potest iuxta Averroem et Albertum.

Ad secundam dubitationem dico: quod tam primo est sed mō sum potest in illis conditionibus propter: et primo quidem mō. ut si excludi corpus ut organum intelligunt eas. **S**. Thomas et Averroes: sed diversimode. **S**. Thomas quidem intelligit eas ut conditiones simplius. Averroes vero ut conditionales de possibili. Unde iuxta **S**. Thomas ad primā instans: que est **S**coti: per quid dominum sit omnis est. non quod cadae est ratio totius compositionis organici: et causas organi: quo ad hoc quod est esse organum intellectus: quod virtus est corporis alicuius certe non sensibilis: et quod est calidus: aut frigidus et ceterum. Et propterea qua ratione intelligere excludit corporis organum: excludit et ne totius corporis sit velut organum et ceterum. **A**d secundā vero dico: quod scito conditionalis non destruit primā: nec excludit: quoniam prima conditionalis. ut ex dictis per se dicitur: si intelligere anime non est absolute est ne cessario cuz fantasmatum: sequitur quod nec intelligere sit absque corpore: nec est anima. hoc autem ut per se est conditionis sit falsus. et vero conditionalis dicitur: quod si aliquis operatio anime excludit organum corporeum: quod anima est separabilis. hoc autem est ut per se: quod si operatio excludit organum corporeum: non est quod sit imaterialis: et rarer anima quoque sit imaterialis: et rarer indepedens a corpore in essendo: et prosequenter. ut **S**. Thomas in 3^o gen. cap. 4. 5. deducit obligatio eius ad materialia: accidit ei ex vniōne ad corporeum: et rarer absoluibilis est a tali obligacione: ac per hoc separabilis. Nam non dicitur est quod prius modus propter infert non quod ad animam operantem. et quod si anima huius operatione propter excludendo organum corporeum: quod sequitur est: quod quisque habeat operationes etiam excludentes corporeum omnem: et rarer sit separabilis. **J**uxta Averroes autem nulla est ambiguitas: quod post stat manifeste

manifeste: q. si anima h₃ p_{pri}am operationem exclu-
dendo organum: qd posibile est: vt sit separabilis: t q. si
nō excludit organū: impossibile est vt sit separabilis. Se-
cundo autē mō intelligit illas magnus Albertus. vult
siquidē q. ly. p_{pri}ū excludat vtrāq; cōicationez corporis
t vt organi. s. t obiectu. Nec huic sensui obstat insta-
tie adducet: nō p_ma quidē: q. via ad p_{clu}dēdū oīmo-
da_s seu vltimā separationē anit. Quis inchoet ab exclu-
sione corporis vt organi: opz tñ q. pueniat ad nō necessa-
riā obligationē ad corpus vt obm: aliogn vt ex dictis
iam p_z: impōle esset anie separabilitatē in rez natura in
ferre: q. oīcioz ens p_{clu}dērē. Et l_z nō explamur in
nobis intelligere absq; fantasmate: credit tñ ex rōne
q. intelligē absq; organo corgeo pōt qñq; absq; ēt ob-
iecto corporeo intelligere: vt ex supradictis aliquo mō
p_z. Sed i quoq; instātia facile retūdī negādo q. 3^o cō-
ditionalis in hoc sensu sit falsa. Si. n. nulla opatio est
anime p_{pri}ia p_{exclusionē} corporis t organi t obiecti: ne
cessario sequit q. nō possit separari: q. otiosa eēt separata:
qd est impōle. Sed hoc multos fallit: q. intelligē
cōditionales de intelligere aie n̄e qd in nobis experi-
mur. Intelligēdā nāq; sunt de intelligere aie n̄e qbslo-
late: non p_hoc vel p_{il}lo statu: nec sub bac vel illa ra-
tione. hoc enim lumen habenti in directo oculo p_z suo-
rum omnes apparebunt vere t consone.

Themist. Circa z^o additionalē occurrit dubiū a Themist. mo-
tum: s. n̄c ab ipso: nec a quoq; alio iueni solutū. est
aia. capi. 8. autē ū rim medy assumpti ab Aristot. q. s. bēre opatio
nem p_{pri}ū nō infert illud posse separari. formaturq; ob-
iectio sic: oculus h₃ operationē p_{pri}ū: t tñ non est separabi-
lis. g. ex hēre operationez p_{pri}ū nō infert separabilitas.
Aris p_ma parte p_z: q. videre est ita opatio oculi: q.
nō auditus: nec gustus nec tactus t̄c. Quo ad secundā
vo p_z: q. oculus nō pōt separari ab alijs sensibus. t q.
oculus separatus non esset oculus nisi equivoce.

Ad hoc d_r: q. quā p_{pri}ū dicāt p_{exclusionē} cōis sibi
t alteri: dupl_r dñgit opatiōez eēt alicui p_{pri}ū. vno mō
excludēdō tñ cōicationē illi^t alterius ad illā opatiōez.
alio mō excludēdō nō solū illnd alte p_z: respectu cuiusq;
d_r p_{pri}ū: t_z qdētq; necessario colligatū cuiz illo. Uide-
reigē quā dicāt p_{pri}ū oculi nō p_{exclusionē} totius. s.
aialis vidētis: s. alia p_{partiū} organicaz ad visionem
nō p_{currentiū}. dupl_r pōt intelligē q. sit operatio p_{pri}ia
oculi: aut q. nō est cōis sibi t alia p_{partibus}: t sic est ve-
ritas: aut q. nec est cōis sibi t alia p_{partibus}: nec alicui ne-
cessario colligato alia p_{partibus}: t sic est falsum: q. ad vi-
dere necessario cōicat aia vt pfectio totius composti:
t p̄fiter alia p_{partiū}. Aristoteles in texu accipit babe-
re operationez p_{pri}ū scđo mō t nō p_mo tñ: ita q. voluit
q. si anima h₃ operationē p_{pri}ū t nō cōem sibi t corpori:
nec cōem sibi t alii nec necessario colligato cuiz corpore
organō vel obiecto. sequit. g. est separabilis t s. nō. nō. vt ex
dictis p_z. Debet g. obiectio a Themis. adducet: q.
nō logē de p_{pri}ia opatiōe vniuoca. vt logē Aristot. Et
rñslo p_ccedit sustinendo: q. p_{dic}atū ar̄tis sit hoc. s. hñs
p_{pri}ia operationē. Tēnēdo autē q. in p_{dicato} ar̄tis subi-
telligat formā ita q. p_{ditionalis} sit ista. s. anima est for-
ma hñs p_{pri}ia operationē facilior est rñslo: qm constat:
neq; oculū: necq; quācūq; officiale: aut integrālē partē
animalis esse formā: t sic obiectio nō est ad p_{positū}: t
hec rñslo nō solū est facilior t brevior t_z texu confor-
mior: qm in latitudine formaz ingrā anima: an sit sepa-
bilis an hēat p_{pri}ia operationē: vt de se p_z: ex hoc ipso q.
corp^o ci ū ponit: a quo sit separabilis cuiz quo nō cōicet.

Tex. 15. Circa 3^o correlāt^o dubiū derelictū ibidē ab Aristotele.

discutiendam occurrit: an. omnis anima sit de cōside-
ratione phī naturalis. Videl. n. q. anima intellectua
nō p_{sider}at p_blico. Tū q. nullius corporis intellect^o
est actus: t ad phīcū tñ spectat p_{sider}are de aia: que
absq; materia sensiblē nō concipiā. vt in hoc texu di-
cit: p_{clu}dēdo q. aut de omni aia: aut de talicque. s. ma-
terie cōcreta est phīcī est determinare. Tū q. in p_mo
libro de partibus alalin. cap. p_mo. Aristoteles mouet
banc qōnem: t statim trībus rōnibus p_bbat partez ne-
gatīnā pp aiam intellectuā. Est aut p_ma rō sua ad
p_badū: q. nō ois aia sit phīsce p_{sider}ationis: q. si ois
aia p_{sider}at p_bhīcī naturali: nulla scia esset p_{terna}
turale: p_bat scīam: q. naturalis tūc p_{sider}aret de oi-
ente: q. p_{sider}aret de intelligibili. Eiusdē. n. scie est p_{sider}are
de intellectu t intelligibili. Scđo vo: q. nō ois
aia ē nā: q. itellus nullī p_m ē mot^o. vt p_z idēdō nō
augēnti: aut dēcremēti: q. h̄ ē vegetatiū: nec alteratio-
nis: q. hoc est sensus: neq; trāslatiois: q. motus localis
aialis: puenit ēt sensitiūs tñ. Tertia autē rō sua est: q.
nā agit pp finem: in separatis aut a materia nō innuenit
causa finalis. Ex opposito autē apparet: q. ois aia sit
phīcī p_{sider}ationis. Tum q. hic liber de aia pars est
phīcī naturalis: t in eo de omni anima tractatur. Tum
q. cōstat: q. ad phīcīm spectat tractare de anima in
cō: siue vniuoco quid sit: siue analogū. ergo ad ipm v̄l
ad aliquem posteriorē artificez spectat tractare de po-
sterioribus ipsa aia in cō: qui scie secent t ordinētūr
quēadmodum t res. vt in 3^o buis dicit tex. 38. sed nūl-
lus est artifex realis posterior phīcī: cui hoc incum-
bat. ergo t̄c. Tum quia eiusdē scie est p_{sider}are de
aliquo genere subiecti: siue analogo: siue vniuoco: t de
eius p_z se dīntys. sed vt p_z in 3^o buis tex. 18. intellect^o
uiz est vna de per se partibus anime. ergo ad phīcī
tractantem de anima spectat tractare de intellectuo.
Ad h̄ dubiū dī breuiter: q. q. in B discernūt res phī-
sice a metaphīcī t mathe^o: q. phīcī nō abstrahit h₃
suas rōnes formales a mā sensiblē. vt dī i. 6. metaphī.
tex. cō. 2. Sic se hñt aie ad phīcī p_{sider}ationez: quēad-
modū se hñt ad māz sensiblē. Judiciū āt de p_{cre}tō:
aut abstractiōe aie ex opōne p_pā sumēdū ē: q. opatio.
vt ingt Auer. i. 12. metaphī. co. 14. fecit cogiscere formā.
Quū aut vegetare. sentire. cupiscere t mouere h₃ lo-
cū a mā sensiblē nō abstrahat. pñs ē q. ad phīcū spe-
ciat tractare de vege^o sensi^o app^e: t h₃ locū motiuo:
q. vo intelligere vt sic ab oī separātū est mā: pñs est q. ex
phīcī sit p_{sider}atōez. Advertēdū tñ ē q. aliud ē lo-
q. de intelligere t itellū absolute: t aliud de intelligere
t itellū tali: aut tali mō. ablo^o. n. nullā cernit māz: t
pñtēt metaphīcī ē p_{sider}atōis. tali autē mē: puta q. col-
ligationē: aut pñctiōez ad fantasmata mām p_{cern}it
sensiblē. fantasia. n. sensus gdā ē t organo calo: aut fri-
gido phīcī: t q. solū intelligere hñanū est hñ. vt in 3^o b^o
dicit tex. cō. 3. q. distingue dū est q. aia itellētua t^r
sumīt. vno mō vt respicit corp^o: t sic est phīcī p_{sider}
ationis. alio mō vt abstrahit a corp^o: t sic nō est phīcī: t_z
metaphīcī speculatiōis. Nec refert in p_{posito} q. q. q.
mō expōt pñctiōez t separātōez aie respicū corp^o. Sat
. n. est q. anima itellētua sit p_z nūcēta t pñ separata. vt
p_z in 3^o phī. tex. 2. 26. Et his āt b^o. q. vtrāq; ps qō-
nis qdāmō ē vera: q. nālis cōsiderat eēt oī: t qdāmō. o.
sic. i. unq; colligat corp^o: t qdāmō nō. q. nō de intelle-
ctua q̄en^o itellētua est absolute t̄c. Vñ rō in expō^o
p_pte affirmatiūa adducta soluēda ē regido q. itelle-
ctūm sit posteri^o aia: aut ei^o p_z se p_z: aut dīta. Intellect^o
uū. n. t̄ sumīt. vt dīm ē ablo^o: t vt depēdēs a coporeo

De anima

aliquo: et pmo quidem mō est p̄s natura dī anima: sicut v̄lia metaphysicā sunt p̄s natura phīcīs. sed mō est p̄ sē dīntia aīe: et posterius ipsa: et spectat ad phīcīs. C Rōnes v̄o Aristotelis pro parte negativa adducit nō excludunt nīl q̄ de anima intellectua quatenus intellectua est: absolute nō est phīca speculatio. C Utrum sunt quedā dubia non mediocria in rationibus illeis: que ob bonitatem doctrine discutienda hic videntur.

C Circa rōnem enim pīmā ambiguitas est: q̄ nulla apparet rō illius p̄fīe. s. si phīs nālis tractaret de intellectu: nulla alia supereret scīa. Tū q̄ iuxta hāc p̄dīōalem sequeret: q̄ nulla esset scīa preter metaphīcā: que tractat de intellectu et intelligibili. part. n. ratione p̄t applicari ratio illa ad metaphīcā. Tū q̄ vis p̄ba-
tionis illius inefficax videtur. nō. n. sequitur ex hoc q̄ aliqua scīa tractat de intellectu et intelligibili: q̄ tractet rōnes oēs omnīū entīum. Quāuis enim tractat de in-
telligibili op̄z: q̄ tractet de oībus rebus q̄ tenuis intelli-
gibilitas est passio eaz: multas tñ rōnes entīuz op̄z q̄ derelinquit: puta inquātū sunt termini phīscarūz mutationum: et alia huiusmodi.

C Circa v̄o scđam rōnem dubium est: q̄ anima intellectua est etiā p̄ncipīz motus localis animalis. vt p̄z in 3° de anima textu cē mē. 4.8. Et in motibus celoz: in quibz solus intellectus est mouēs: ac p̄ hoc natura.

C Circa tertīā autē rōnem dubiū est: q̄ ipse met Arist. p̄pōnes illā. s. in sepatiā a mā nō est cā finalis: quā hic assūmit: oīdit in. i.z. metaph. tex. cōmē. 3.7. cē falsaz. C Ad obiecta p̄tra primā rōnem dī p̄mitēdo: q̄ scīe-
tie possunt duplī dīvidi ad inuicem. vno mō penes di-
versitatē rōnum formolū: et hoc mō phīa diuisa est. 6.
metaph. tex. z. In metaphīcā nālem et mathematicā.
Alio mō penes diversitatē rerum p̄siderataz: quō ma-
themātica nō distingue ā nālē: q̄ eedez res ab utraq̄ p̄siderant. hoc tñ mō naturalis distinguis a metaphī-
cīa: q̄ alie sunt res p̄prie metaphīcī. s. sube separate: et
alic res p̄prie phīcī. s. res sensibiles. His statibus dici-
tur: q̄ si phīa naturalis tractaret de intellectu: seque-
tur necessario: q̄ tractaret de toto vniuerso: q̄ tracta-
ret de entibz intelligibiliibz: que sunt separata a mate-
ria: et ex alia parte tractaret de oībus sensibiliibz: et cō-
sequenter q̄tū est ex parte diversitatē rerum nulla
res supereret: que ab aliquo alia scīta esset tractan-
da. Intelligit ḡ Aristoteles de alietate scientiarū fm
alietate rex p̄siderataz et non fm alietatem rōnum
formolū earūdem. Et ideo sua p̄ditionalis de phīa ḡ-
dem vlt̄ est vera: de metaphīcā autē nō. vt. n. ex dictis
lam p̄z. Ideo p̄tīa illa tenet: q̄ in arte duo ponuntur
s. ly phīa nālē: s. ly p̄siderat de intellectu. Ex primo
enim sequit̄ q̄ tractet de toto ordine sensibiliibz. Ex 2°
v̄o q̄ tractet de ordine intelligibiliibz: etiā q̄tū ad suas
pprietates tē. quēadmodū in libro de anima: et in de-
sensu et sensato tractatur de naturis ipsoz obiectorum
sensibiliū: et nō solum de hac passione que est sensibi-
litas. Et per hoc p̄z ad scđam obiectiōne cōtra eādem
rationes suppōnit. n. obiectio illa: q̄ Aristoteles vole-
rit inferre. ergo nulla remaneret alia scīta simplē et
absolute loquēdo: quū tamē ipse intendat: q̄ nulla re-
maneret alia alietate rei considerare. vt dictum est.

C Ad obiectiōne v̄o contra secundaz rōnem dīcit: q̄
Aristoteles nō intēdit negare nīl q̄ intellectus inquā-
tum intellectus est natura et p̄ncipīz motus localis: q̄z
vt p̄z in 3° de anima. tex. 4.9. motū fm locum ad ap-
petitiū reducitur: et intellectus inquātū intellectu nō
mouet: nec būi⁹ oppositū appetit in motu celoz: cui⁹ p̄n-

cipit̄ est appetitus. vt dīcit. i.z. metaphysice. tex. 3.7.

C Ad ultimā 3° rōnes dī: q̄ Aristoteles vñtūr hīc
illa ppōne. in sensu v̄o. s. de fine: qui acquirit p̄ motum
sue mutationē. intendit. n. dicere: q̄z itelstus nō ē fi-
nis motus: aut mutatiōis: q̄z p̄tīer nō ē forma phīca.

C Circa idē corre⁹ dubiū occurrit: an aīa humana qdī-
cante sumpta sit de p̄sideratione phīi nālis. C Vident
.n. q̄ nō: q̄z cū duo sint ordines rez. s. materialis et ma-
terialis: et ordo māliū ḡderatiūam p̄siderationē in
scīa naturali sortiā. Immāliū v̄o natura nō nīl fm
q̄d a phīco inspīcas: put. s. aliquā p̄exiōne h̄z cū ma-
terialiibz: p̄is est: q̄z si res aliq̄ fm se sit de ordine im-
māliū: et tñ hēat aliq̄ p̄exiōne cuīz māliibz erit de
p̄sideratiōe phīci nō absolute: sed fm gd. Constat autē
q̄ supposita īmortalitate anie ipsa est de numero īm-
materialiū: fm se igit nō erit ḡderatiōe sumpta de p̄s-
ideratiōe phīci. C In oppositū autē est specificatio bo-
minis p̄ ipsaz. Id. n. qd̄ ē subalr īstitutū alicui⁹ sube
sensibiles in suo ēē specifico ē de p̄sideratiōe phīci aīa
autē humana ē: q̄z hā dīt ab alīy: et in spē repōt̄. q̄z tē.

C In bac dubitatione fuerunt due opinōnes extreme.

C Quidā autē dixerunt q̄ aīa humana absolute est de p̄s-
ideratiōe metaphīci. fm gd autē de p̄sideratiōe natura-
lis: sicut dicimus de aiabz corpoz celestī: q̄ inquā-
tum motrices spectat ad nālē. ab solute v̄o spectant ad
metaphīcā. C Quidā autē opinati sunt aīam humanaz et
absolute: fm gd p̄tinere ad phīcīz. Et hi mouent tri-
plici rōne. Primo q̄z aīa boīs est de numero entīū nā-
lī. vt dīcit Averro. 3. de aīa. cōmē. i.7. Secdo q̄z diffi-
cilio ḡderatūa ipsa īvestigaz. In. 3. de aīa. Tertio q̄z ali-
ter Aristoteles in metaphīcā sua esset dimittitus tra-
ctās de substātia sepatiā et de nūero eaz: et nō de aīa
boīs. C Mīhi autē neutra hāz opionū afferēda vt. s. z
media via incēdū. C Ad cui⁹ cūlēntiā sciendū est
q̄ in hac q̄one est aliq̄d cōe et certū: et aliq̄d p̄pīū et di-
bium: cōe et certū est: q̄z sicut ceteraz rex q̄ones ad di-
versas scītas p̄tinēt iuxta diversitatē rōnum formolū
quesitoz: nec pot̄ vñica satisficeri rīstōne querēt̄ ad
quē artificē res p̄tineat: nisi ad aliq̄ rōnem formolē il-
lius rei fmō intelligēt̄ restrīct⁹. Ita est de aīa boīs. si
n. querat̄ de cui⁹ p̄sideratiōe sit res illa: que aīa est bo-
inīis: distinguere op̄z: et dicere: q̄z res illa fm p̄dicata
abstrāctia et materia sensibili est de p̄sideratiōe me-
taphīci. fm v̄o p̄dicata p̄cēmēta materia sensibili est
de p̄sideratiōe phīci. Si v̄o querat̄ de illa re: vt est act⁹
boīs planū est: q̄z est de p̄sideratiōe phīci. C Propriū
autē et ambigū est: an ultimā dīntia īstitutū illius
rei: que est aīa humana abstrahat et materia sensibili
autē nō. Si. n. abstrahit p̄sideratio sube anie: erit meta-
physicā: et si nō abstrahit: erit naturalis. Quātū autē
ex p̄prie op̄tiōis natura x̄cpe possumus: verificās de
ea qd̄ scribīt in 2° phīsi. tex. cō. 2.6. s. q̄z est partim sepa-
ta: et partiz p̄iuncta. oris. n. ex suo p̄p̄lo īstitutū du-
plex modus intelligēdi fmō dēm opinionē supponēt̄
īmortalitatē cīns. s. intelligere cū fantasmatē: et sine fan-
amatē. Et vt ex p̄cedentibz p̄z intelligere absq̄ fantasmatē:
est de p̄sideratiōe metaphīci: cum fantasmatē
v̄o phīci. Unde fmō dīntia cōstitutūa sube an-
ime partiz spectabit ad metaphīsicū: et partim ad natu-
ralē: p̄pter qd̄. S. Tho. in 2° phīsi. inquit: q̄z considera-
re de anima nostra quatenus est separata metaphīsi-
ci negoc̄y est. Cōsonatq̄z hoc his: que de anima intellecti-
ua dicuntur: q̄z scilicet est vinculū intellectualis et sensi-
bilis ordinis: et q̄z est in orīonte eternitatis: et simili-
bus. C Si quis vero p̄stinxerit id: quod est propriū
alicui⁹

aliqua cōtra illud: qd cōuenit eidē quā ex alio. id est ex eo qd participat nām superioris: t̄ viderit q̄ intelligere per fantasmatum est naturalissimum humane anime: t̄ q̄ intellegere absq̄ fantasmatum puenit anime ex quadā participatione subaru separatarū facile: percipiet q̄ differētia constitutiva ale nostre simpli spectat ad nāle: fm quid vero ad metaphysicū ac per hoc substantia anime quiditatū sumptua phīce est cōsideratiois. Et hoc, p̄cul dubio fm doctrinam. S. Thome sentiendum est: consentaneumq̄ est doctrine Averrois.

C Ad rōnes vō in oppositū pro quā cōtra predictā determinationē militat dicendū est. Et ad primā quidez: q̄ lēz substantia intellectus: seu imaterialis absolute loquēdo sit extra ordinē sensibiliū: t̄ cōsequēter metaphysice cōsiderationis: suba tñ imālis talis: tūns. s. perfectio propria dependet a fantasmatu: non abstrahit a mā sensibili: talis aut̄ est anima humana. Ideo t̄c. **C** Prima aut̄ t̄ scda ratio pro alia opione nōlro faret intento: nō enī cōcludit aliqua eaurū: q̄ differētia cōstitutiva anime nō cōsiderebāt a metaphysico fm quid: s̄ q̄ considereret a phīco simpli. **C** Ad tertiam rōnem dōm est q̄ Aristotel. Incepit tractare de separatione anime in lēz metaphy. tex. i. 7°. t̄ dixit posterius hoc esse p̄scrutandū: qd si fecit: ad nos nō pervenit: neq̄ enī erat ad numeranda cum substantijs separatis: quia eius quiditas non nisi secundum quid abstrahit a natura sensibili: cuius oppositum cōuenit intelligētis. **C** Līra differētia assignata iter dialecticū t̄ phīcu in diffiniēdo: aduertēdū: q̄ nomine forme accipiedū est cōmune: eo q̄ forma quantū est de se cōmū est: non intendit enī Aristotle: q̄ diffinitio sumptua a p̄pria forma rei sit dialectica: sed q̄ dialectica veens ex cōibis procedit: t̄ cōmune forme rationē habet: q̄ diffinitio per cōia sit dialectica. Dicē aut̄ ois diffinitio rei materialis nō explicata in materia illius per cōia: qd dicit rem illaz absq̄ coarctatione eius ad tale mām. Diffinitio vero explicata materiā: quia coarctatiuum forme exponit: phīca: t̄ ex propriis dicitur t̄c.

Lom. 19.

S Intendentes aut̄ de anima necesse est simul dubitantes: de quibus bene dubitare op̄z: pertransiētes pri moz opiones cōprehendere q̄cūq̄ aliquid de ipsa enunciauerūt: vt bene quidē dicta accipiamus. Si vero aliquid non bene: hec vereamur. Principiū ast̄ questiōis apponere: que maxime vident̄ ipsi inesse b̄z naturā. Animatū igitur ab inaniato in duobus maxime differre videt̄ motu: t̄ sensu. Accepimus aut̄ t̄ a p̄genitoribus fere duo bec de anima. **C** Bicunt enim quidā t̄ maxime: t̄ primo aiam esse id: qd est mouens. Existimantes aut̄ qd nō mouet̄ ipsum: nō contingere mouere altez eoz: que mouent̄ aiam sic arbitrii sunt esse. Unde Democritus ignē quendā: aut calorē dicit esse ipsam. Iſinītis enī existentibus figuris t̄ at homis: q̄ speciei rotunde ignē: t̄ aiam dicit: vt in aere mota corpora: que vocant̄ decisiones: que vident̄ per portas in radijs: quarū omne se

Lom. 20.

Opio De
mocriti de
anima.

men elemēta dicit Democritus totius nāe. Similiter aut̄ t̄ Leucippus. Hōrtū aut̄ sp̄berica aiaj, ppter id: qd maxime p̄st per omne penetrare b̄mō figure t̄ mouere reliq̄: qui moueant̄: t̄ ipsa arbitrantes aiaj eē efficiēs in aialibus mortū. **C** Unde t̄ viuēd̄ termi nū esse respirationē. Cōstringēte enī eo qd continet corpora: t̄ extrudēte figurās p̄bentes aialibus motū ex eo: qd non est ipsas q̄ scere: nullatenus auxiliū fieri defortis ingreditentibus alijs b̄mō in respirando. Prohibere enī bas: t̄ que insunt aialibus disgregari: simul prohibens: cōstringens: t̄ comprimens: t̄ viuere auez q̄diu p̄st hoc facere.

Opio Len
appi.

Lom. 21.

C Alidē aut̄ t̄ a Pythagoricis dicit̄ eadē babere intelligentiā. Bisperūt̄ enī quidā ipso rū aiam esse: que sunt in aere decisiones: nā quidā de secta pythagoricotū in hoc discordanabant ab alijs pythagoricis: qd nō dicebāt at homos: s̄ x̄tutē: que mouet̄ eos: aiaj eē. Alij aut̄ has mouens: de his aut̄ dictū est: ppter qd id continue vident̄ moueri: t̄ si sic trāquillitas nimia. In idē aut̄ ferunt̄ q̄cūq̄ dicunt̄ aiam esse: q̄ le ipsum mouens. Alidē tur aut̄ bi oēs existimantes motū maxime p̄ prium esse anime: t̄ alia quidez oia moueri ppter animā. Ipsa aut̄ a se ipsa ppter nihil videre mouens qd non t̄ ipsum moueat̄ur.

Opio Py
thagorico
rum.Opino Ar
chelai.

C Similiter aut̄ t̄ Anaxagoras aiam dicit esse mouētē: t̄ si aliquis aliud dicit: q̄ omne mouet̄ intellectus. Nō tamē penitus sicut

Lom. 23.
Opio An
axagore.

Democritus. Ille quidē enī simpliciter dicit idē eē aiam t̄ intellectū: verū enī eē qd vī. Unde bene facere Thome: q̄ Hōctor iacet aliud sapiēs. Non itaq̄ vtūr intellectu tāq̄ potētia quedā: que est circa veritatē: sed idē dicit aiam t̄ intellectū. **C** Anaxagoras autē minus certificat de ipsis. Adulteriēs quidē enī cāz eius qd bene: t̄ recte dicit intellectū: alibi aut̄ intellectū hunc esse aiam. In oib⁹ enim ipsis inesse aialibus magnis t̄ partuis t̄ honorabilibus t̄ in honorabilibus. Non videt̄ aut̄ fm prudentiāz dictus intellectus omnibus similiter iesse animalibus: s̄ neq̄ boib⁹ omnibus. **C** Quicq̄ quidē igitur animatū in moueri aspererunt. H̄i quidē maxime motū opinati sunt animā eē. Qui cūq̄ aut̄ ad cognoscere t̄ sentire ea que sūt: isti dicūt aiam esse principia. Alij quidē plura facientes hec: alij vero vnum hoc. Sicut Empedocles quidē ex elemētis oib⁹ esse:

Dīa opio
nis Demo
criti t̄ An
axagore.

Lom. 24.

Lom. 25.

Tbo. de Ulo de aia. B

Opio Em
pedoclis.

De anima

- Lom. 26.** **Opio Pla-**
tonis.
 Et vnique horum animam dices: sicut terram
qde terra cognoscimus et bere et herba: aqua
autem aqua: si igne igne maximum est: cordia autem
cōcordia discordia discordia tristis. **C**ode
autem modo et Plato in thimeo animam facit ex
elementis: cognosci eni simile simili. res autem
ex principiis esse. Similiter abet et in his: que
sunt de phis dicta: determinat uero est ipsa qui
de anima ex ipsa unius idea: et ex prima longi
tudine: et latitudine: et altitudine: alia aures
simili modo. **C**adbuc autem et alter intelle
ctu quidem vnum: sciam autem duo: singulariter
enim ad vnum: plani autem numeru ad opinionem:
sensum vero enim qui firmi. **N**uero quidem enim
spes et principia entium dicebantur. **S**unt autem ex
elementis. **J**udicant autem res: alie quidem irrele
ctu: alie vero scia: alie autem opione: alie vero sen
su. Spes autem numeri biderum. **C**qm autem et
motium videbat aia esse et cognoscituum: sic
quidam completi sunt ex virtusque enunciates ani
mam esse numeru mouentem seipsum. Differunt
autem de principiis que et quot sunt: maxime cor
pore facientes incorporea. **H**is autem miscre
ntur et ab virtusque principia enunciantes. Diffe
runt autem et circa multitudinem: ut quidem eni
vnum: illi vero plura dicuntur. **C**onsequenter
autem his et aiam assignantur: motium enim sum
naturae primo et existimauerunt non irrationabiliter
Ande quodvisda visum est igne esse. Etenim huius
in partibus subtilissimus est: et maxime ele
mentorum incorporeus. **A**dbuc autem mouet: quod
et mouet alia primo. **C**democritus autem
dulcius dicit enunciates: propter quod virtusque ho
rum. **A**lia quidem enim et intellectu idem. **I**stud autem
esse primorum et idivisibilium corporum. **A**botium
autem propter subtilitatem partium et figuram. **F**igu
raru autem leniter mobilissima sphaerica dicitur.
Lom. 28. **Opio quo
rundis pho
rus quodifi
merunt ah
mam.**
 Et vnum: illi vero plura dicuntur. **C**onsequenter
autem his et aiam assignantur: motium enim sum
naturae primo et existimauerunt non irrationabiliter
Ande quodvisda visum est igne esse. Etenim huius
in partibus subtilissimus est: et maxime ele
mentorum incorporeus. **A**dbuc autem mouet: quod
et mouet alia primo. **C**democritus autem
dulcius dicit enunciates: propter quod virtusque ho
rum. **A**lia quidem enim et intellectu idem. **I**stud autem
esse primorum et idivisibilium corporum. **A**botium
autem propter subtilitatem partium et figuram. **F**igu
raru autem leniter mobilissima sphaerica dicitur.
Lom. 29.
**Opio De
mocriti.**
 Vnum: illi vero plura dicuntur. **C**onsequenter
autem his et aiam assignantur: motium enim sum
naturae primo et existimauerunt non irrationabiliter
Ande quodvisda visum est igne esse. Etenim huius
in partibus subtilissimus est: et maxime ele
mentorum incorporeus. **A**dbuc autem mouet: quod
et mouet alia primo. **C**democritus autem
dulcius dicit enunciates: propter quod virtusque ho
rum. **A**lia quidem enim et intellectu idem. **I**stud autem
esse primorum et idivisibilium corporum. **A**botium
autem propter subtilitatem partium et figuram. **F**igu
raru autem leniter mobilissima sphaerica dicitur.
Lom. 30. **Opio Ana
tagore.**
 Huius autem esse intellectu et igne. **C**an
tagoras autem videt quidem alterum dicere et aiam
maxima intellectu: sicut diximus prius: visitur autem
virtusque sicut una natura: visitam et intellectu
ponit principiu oium maxime: soluque dicit
ipsum eorum: que sunt simplicem esse: et imixta
et pura. Assignat autem virtusque eidem principio
cognoscereque et mouere: dicens intellectu
mouere oem. **C**uidet autem Thales: ex quobus
reminiscimur: motium aliqd aiam opinari: si
qde dicit lapide aiam bre: quom ferrum mouet.
**Opio Dio
genis.** **G**iogenes autem sicut et alteri quodam aerem hunc
opinans oium subtilissimi esse et principiu: et
propter hoc cognoscere et mouere aiam: sum
qde quo primu est: et ex hoc reliqua cognoscere
re: sum vero quo subtilissimu est motium est. **D**e Opio He
raclitus autem principiu est dicit: siquidem vapo
raclitum: et ex quo alia constiuitur: et incorporalissimus
autem et fluens semper. **Q**uo vero mouet motu
cognosci. In motu autem est quo sunt et ille arbitratur
est et multi. **S**unt autem his et Alcineo. **A**lcineo
Opio Alci
neonis.
Lom. 31.
Opio Dip
pi.
 opinari visus est de aia. **B**icit enim ipsa immor
talitate esse, propter hoc et assimilat immortalibus.
hoc autem iesse ipsi tanquam spiritu morte: moueri enim
et diuina oia continet tempore lunae: sole: astra:
et totum celum. **A**magis autem rudis et aqua quida
existimauerunt. **V**er Hippo. **S**uadcri enim visi
sunt ex genitura: quoniam oium buda est: et namque
arguit sanguinem dicentes aiam: quoniam genitura
non est sanguis: hanc autem esse primam animam.
Alij autem sanguinem: quemadmodum Critias ipsa
sentire aie magis propriam opinantes: hoc autem
inesse propter nam sanguinis. **V**ia enim elata in di
ce accepertur per terram. **H**ac autem nulli prule
runt: nisi si aliquis dixit ipsas ex omnibus elementis
esse: aut oia. **C**onsistunt autem oes aiam tribus: **Lom. 32.**
ut est dicere motu: sensu: et in corporeo. **H**orum
autem vnum reducit ad principia. vnum et in co
gnoscendo diffiniuntur ipsas: aut ex elementis
facilius dicentes filii iuicem per vnum. **D**icitur enim
sile cognosci filii. **Q**uid autem aia oia cognoscit
constitutum est ex oibus principiis. **C**Quicquid
qde igitem una aliquam dicitur cum vi elata vnum
et aiam una ponuntur: ut igne: aut aerem: plum vero
dicentes principia et aiam plura dicuntur. **A**na
tagoras autem solus impossibiliter dicit intellectu
et nihil coe nulli alio per hunc. **H**omo autem cum
sit: quoniam cognoscit: et propter quam causam: neque ille di
xit: neque ex his que dicta sunt: conspicuus est. **C**Quicquid
autem est priores facilius in principiis **Lom. 34.**
et aiam ex contrariis constitutum. **Q**uicquid autem
alterum contrarium: ut calidum: aut frigidum: aut
aliqd homini aliud: et aiam sicut vnum aliqd ho
rum ponuntur. unde et noibus postea quod calidum
dicentes: quod propter hoc et viuere nominatum est.
Qui autem frigidum propter respirationem et refrigera
tionem vocari aiam. **T**radita quod igitem de aia.
et propter quas causas dicunt sic: hec sunt.
Considerandum autem primu quod de motu. **Lom. 36.**
Fortassis enim non solu falsum est substantia ipsi
sum homini et quod alibi: dicentes aiam est quod est
scipit mouere: aut pole mouere: si vnum possit
impossibiliter inesse ipsi motu. **Q**uo quod igitem
non necesse sit mouens et ipsum moueri: prius
dictum est. **C**upluram mouet omne. aut enim **Lom. 37.**

enī fīm alterū: aut bīz seipz: bīz altez dīcīm? q̄ cūqz mouēt ex eē in eo qd̄ mouēt: vt naute. Hō.n. sīl̄r mouēt nauī. H̄ec qd̄ bīz seipzam mouēt: illi aut̄ ex eē ī eo q̄ mouēt. Adanīse stū aut̄ in p̄tib̄ est: pp̄ius qd̄.n. mōt̄ pedū ambulatio: bec aut̄ t̄ boīz est. Hō iest aut̄ nauis tūc. C̄ Dupliciter itaqz dīcto mouēri nūc itēdimus de aia: si per seipzam mouēt t̄ p̄cipiat motu. Quattuor aut̄ motus cuīz fint loci mutationis: alterationis: augmenti t̄ decremēti: aut fīm vñū boz mouebīt: aut bīz plures: aut oēs. Si xo mouēt nō fīm accīns nā inerit motus ipsi. Si aut̄ hoc: t̄ locus. Dēs enī dicti motus in loco sūt. C̄ Si aut̄ est substātia aie mouere seipzaz: nō fīm accīdes moueri ipsi inerit: sicut albo t̄ tricubito mouēt enī t̄ bec: sīz fīm accidēs. Cui enim iſunt: mouēt illud corpus: vñ non est locus ipsorū: aie aut̄ erit: siqdē nā motu p̄cipiat. C̄ Amplius aut̄ si nā mouēt: t̄ violētia mouebīt: t̄ si violētia: t̄ nā. Eodē aut̄ mō se bīz de gete. In qd̄ enī mouēt nā: t̄ qescit in hoc nā: in qd̄ at̄ violētia: t̄ qescit violētia. Quales aut̄ violētī motus aie erūt t̄ getes: neqz fingere volētib̄ facile ē reddere. Amplius si quidē sursuz mouebīt: ignis erit: si xo de orsuz: terra. Horū enī corporū mot̄ bi. Ea dē aut̄ rō t̄ de medijs. C̄ Qm̄ at̄ vñ mouere corpus: rōnable est bis mouere motib̄: qb̄ t̄ ipsa mouēt. Si aut̄ hoc t̄ querētib̄ dicere verū: q̄ bīz q̄ corp̄ mouēt: bec t̄ ipa. Corp̄ at̄ mouēt fīm loci mutationez: q̄re t̄ aia mouebīt fīm corpus: aut̄ tora: aut̄ fīm p̄testrālata. Si aut̄ hoc p̄tingit: t̄ exētē t̄ ipz ingredi. Ad hoc aut̄ sequet resurgere mortua aīlīū. C̄ Adorū aut̄ bīz accīns si ab altero moueāt. Bepellef̄ enī vtiqz violētia aial. Hō oīz aut̄ cui a seipso moueri iest in substātia: hoc ab alio moueri: nisi bīz accīns sic neqz qd̄ fīm se bonū: aut̄ pp̄ seipz: bec qd̄. pp̄ter aliud eē: hoc aut̄ alteri cā. C̄ Aliam aut̄ maḡime dicet aliqz vtiqz a sensibiliib̄ moueri. siqdē mouēt. At xo si mouet ipsa seipzam: t̄ ipsa mouetur vtiqz. Quare si oīs motus ex distātia est abeo qd̄ mouēt fīm q̄ mouetur: t̄ aia extabit vtiqz a substātia ipsius fīm seipzaz: nisi fīm accidēs seipzaz mouear: sed est mot̄ substātiae ipsi p̄ se. C̄ Quidā autē t̄ mouere aia: dicūt corpus in esse: sicut ipa mouēt: vt Bēmocrit̄ sīl̄r dīcēs P̄hilippo comediaz didascalo: refert enī Bedalū mo-

blē fecisse ligneā B̄ineruā effundēs argē tū fusile. Sīl̄r at̄ t̄ Bēmocrit̄ dīcīt: motas enī iquit idivisibiles sp̄heras: pp̄ id qd̄ aptē nate sūt nūsqz manere: t̄rabereqz t̄ mouēre cor̄pus oē. Nos at̄ interrogabīt: si t̄ ge scere facit hoc idē: quoāt facier: difficile aut̄ ipole dicere. Oīno aut̄ nō sic vñ aia mouēre aial: sīz p̄ voluntatē quādā t̄ icellī. C̄ Lō dē aut̄ modo t̄ Z̄bimēs eodē mō phisio logizat aiaz mouere cor̄pus. In eo enīz qd̄ est moueri ipsaz t̄ cor̄pus mouēt: pp̄ter id qd̄ cōplexa est ad ipsuz. C̄ ōstītūtā aut̄ ex ele mētis t̄ dispartitā bīz harmonicos numeros quaten̄ cū nālē sensū barmonie bēat: t̄ vñ oē ferat bīz z̄sonātes motus. Aspectū rectū in circulū reflēxit: t̄ diuidēs ex vno in duos circulos dupl̄r coordinatos: iterū vñū diuisit in septē circulos tanqz eēnt celi mot̄ aie mot̄. C̄ Prīmū quidē igīt nō bñ dī aniam magnitudinē eē: ea enī que oīs talē eē vult: qualis ē aliqñ vocar̄ icellī. Hō.n. velut sen fitina est: neqz vt desideratiua. C̄ Iharū enī motus nō circulatio ē. Intell̄s aut̄ vñz t̄ cōtinuū sicut t̄ itēligētia est: itēligētia at̄ vñ itēlectualia: bec aut̄ eo q̄ p̄ntur vñū: sīchne rus: sīz nō sicut magnitudo: pp̄ qd̄ qd̄ neqz icellīs sit p̄tinuū: sīz aut̄ ip̄tibilis: aut̄ nō sīc ma gnitudo aliqua p̄tinuū est. Qualr̄ at̄ itēligēt magnitudo: cū sū q̄libz p̄tinuū ip̄tī: pte at̄ aut̄ fīm magnitudinē: aut̄ fīm p̄tūtū: sī oīz t̄ hoc p̄te dicere. Siqdē igīt bīz p̄tūtū: bec aut̄ infi nita: manifestū ē: qm̄ nequaqz p̄tāsibl̄t. Si xo fīm magnitudinē: multoties t̄ infinites itēlliger idē: vñ at̄ t̄ semel p̄tingere. Si autē sufficiēs q̄libz p̄tinuū tangere: qd̄ op̄z circulo moueri: aut̄ t̄ ino magnitudinē h̄re. C̄ Si aut̄ necessariū itēlliger toto circulo tangētē q̄s est p̄tib̄ tact̄. Amplius quoāt itēlliger p̄tible ip̄tibl̄t: aut̄ ip̄tibile p̄tibili. Necella rīl̄s aut̄ eē circulū icellīz hāc icellīs qd̄.n. motus itēligētia: circuli aut̄ circulatio: si ḡ icellī gētia circulatio: t̄ icellīs vtiqz erit circulus: cū h̄mōi circulatio sit itēligētia: sp̄ aut̄ aliqd̄ itēlliger. siqdē p̄petua sit circulatio. Idraci caqz qd̄.n. itēlligētia termini sūt. oēs. n. alterius cā sūt: sp̄culatiūc aut̄ rōnibus t̄minant sīl̄r. Hō aut̄ oīs diffō est: aut̄ dcmō stratio. Bēmōstratiōes xo t̄ p̄ principio sūt. t̄ bīz quodāmō finē syllīm: aut̄ p̄clōnē: si aut̄ nō p̄cludant: sīz nō reflectunt iterū in princi piū accipiētcs sp̄ mediū t̄ ultimū recte p̄ T̄b̄. de Ulo de aia. B 2

Com. 38.

Com. 39.

Com. 40.

Com. 41.

Com. 42.

Com. 43.

Com. 44.

Com. 45.

Com. 46.

Com. 47.

Com. 48.

De anima

- Com. 49.** cedunt: sed circulatio iterum in principali refle-
ctit. Diffones autem oes finite sunt. Amplius
autem si eadem circulatio multo est: oportet
bit multo intelligere idem. Adhuc autem
intelligencia assimilatur cuiusdam statui et ge-
ti magis quam mortui: eodem autem modo et
syllis. **C**um vero neque beatum quod non facile: sed
violentum. Si autem est motus ipsius non substan-
tia: extra nam utique mouebit. Laboriosum
autem est commisceri aiam corpori: nec posse absolu-
tum. Et adhuc fugiendum siquidem melius est intellectui
non cum corpe esse: quemadmodum et consuetum est
dici: et multis videtur. **C**Immanifesta autem et
circulo ferri celum causa. Neque enim aie substantia
est circulariter ferri aiam: sed secundum accensum sic
mouetur. Neque corporis causa: sed aia magis illi. At
vero neque quod melius dicitur: et optebat per hoc deum
facere circulariter ferri aiam: quod dignius sit
ipso moueri quam manere: moueri autem sic quam ali-
ter. **C**um autem homini interior est alteris rationibus
magis propria: bac quod dimittam non nunc. Illud
autem inconveniens accidit et huic rationi et plibet quod
de aia: copulat enim et ponitur in corpus aiam
nihil determinantes per quam cam: et quanto hinc
corpe. **C**Etenim ut hoc utique necessarium iesse
ppropter coitatem hoc quod agit aliud: hoc autem pa-
tit: et hoc quod mouet: illud autem mouet. Hoc
autem nihil inest ad inuicem communiquare. **C**Hia autem
solus conantur dicere quod sit anima. Deinceps
pro autem corporis nihil adhuc determinatum tanquam
cointingens sit secundum Pythagoricas fabulas quam
bet aiam quodlibet corporis ingredi. Vide enim
vnuquodque propriebus habere spei et formam. Simile
itaque aliquis dicunt: sicut si aliquis dicat tectoni-
cam in fistulas ingredi. Opus enim arte quodam ut
organis: aiam autem corpe. **C**Alia autem quedam
opio tradita est de aia: creditibilis quod multis:
et neque una minor bis: que dicte sunt: rationes
autem tanquam directivas prebentes: et in certis ra-
tionibus harmoniam eni quodam dicunt. **C**Etenim
harmoniam inter se et proportionem esse huius: et
corpus respondere et trahere. Et quodam harmonia
quodam ratione compositorum est: aut compositione: aiam autem
neutrum posse est esse hoc. Amplius autem mo-
uere non est harmonie: aie autem attribuit hoc.
COgruit autem magia de sanitate dicere har-
moniam: et oino de corporis virtutibus quam de aia.
Manifestum autem si aliquis tentauerit reddere
passiones et opera aie harmoniam quodam difficile. non
est adaptare. **C**Amplius autem dicimus harmonias
in duo respicieentes marie quodam propriam magni-
- tudinem in hinc motu et positione et proportione
ipso: cum sic congruat ut nullum argumentum permittat. **H**ic autem teorica quam comiscetur ratione. Neutro
quodam igitur moronabile. **L**oppositio autem partis
corpis multi uestigabilis est. **A**mplete. non. co-
positioes prius et multi sunt. **C**um igitur et quo
congruit accipe itellim proportionem esse: aut et sensu-
lum et appetituum. **C**Sicut autem et inconveniens et **Com. 58.**
ratione mutationis esse aiam. **N**on. non. ceterum hinc ratione
compositio elementorum: secundum quam caro: et secundum quam os:
accidit igitur militas aias habere: et secundum oem corpus
quam oia ex cunctis compositis sunt: constructionis
autem ratione harmonia aia. **C**Investigabit autem hoc
utique aliquis ab Empere. vnuquodque non. hoc ratione
nequaquam dicit esse: utrum igitur bec ratione anima est:
aut magis alterum aliquod: cum sit in partibus. Am-
plius autem ut utique cordia cuiuslibet mutationis causa: aut
ei quod secundum ratione. Et hoc utrum ratione est: aut alterum
aliquid propter ratione. **C**Hoc quodam igitur hinc homini dubitationes. **Com. 59.**
Si vero alterum est a mutatione aia:
quodam carni esse intermitit: et talis probatur ait.
Adhuc autem siquidem non unaquam prout hinc aiam: si
non est aia ratione proportionis: quod est propter quod corpus
corruptum aia deficit. **C**Quodam igitur non habet
monia posse esse aiam: neque circulariter mo-
uerti manifestum ex dictis: sed accensum asit moue-
ri est et mouere scipsas: ut moueri quodam in quo
est: hoc asit moueri ab aia: autem ut non est posse
moueri secundum locum ipsas. **C**Rationabilis autem du-
bitabit utique aliquis de ipsa tantumque que mouet
in homini considerans: dicimus. non. animam tristari:
gaudere: confidere: timere. Amplius autem ira-
sci: et sentire: et intelligere. **H**oc autem oia mo-
tus esse videntur: unde opinabatur aliquis ipsam
moueri. **C**Hoc autem non est necesse. **S**i enim **Com. 60.**
et quam maxime gaudere: aut dolere aut intel-
ligere: motus sunt ut vnuquodque moueri aliquod.
Moueri autem est ab aia: ut irasci: aut timere
in eo quod corpus quodammodo mouet. Intel-
ligere autem homini forsitan alterum aliquod.
Hoc autem accidit alia quidem secundum loci muta-
tionem quo: secundum modum: alia vero secundum altera-
tionem: qualia sunt et quodam alterius rationis est.
CDicere autem irasci animam simile est et si ali-
quis dicit et ceterum vel edificare: melius enim
fortassis est non dicere aiam misereri aut adi-
scere: aut intelligere: sed hominem anima. **H**oc autem
non tantumque motu in illa existit: sed aliquatenus quidem
utique ad illam: aliquatenus quidem ab illa: ut sensus que-
dez ab his: reminisceris vero ab illa: motus
qui sunt in sensilibus organis: aut quies.
CIntellectus

Com. 65.

CIntellectus autem videt in fieri substantia quedam existens et non corrupti. **A**Maxime autem corrupteret utique ab ea: que est in senio de bilitate. Nunc autem forte quemadmodum in sensu accidit. Si enim accipiat senior oculum lunaris: videbit sicut et iuuenis: quare sensus non est in substance aliud alia; sed in quo: sicut in ebrietatibus et infirmitatibus. Intelligere igitur et considerare marcescit alio quodam interius corrupto: ipsum autem impossibile est.

Com. 66.

CIntelligere autem: tamare: et odire non sunt illius passiones: sed huius babentis illud: sed quod illud habet. Quare et hoc corrupto non reminiscitur: neque amat: non enim illius erant sed communis: quod quidem de structus est: intellectus autem fortassis diuinum aliquid et impossibile est: quod quidem igitur non possibile moueri anima: malifestum ex his. **S**i autem penitus non mouet: manifestum quoniam neque a seipsa.

Com. 67.

Adultus autem bis que dicta sunt irrationabilius dicere iam esse numerum seipsum mouentem. In sunt enim bis impossibilia: primo quidem ex ipso moueri accidentia: propria autem ex eo quod dicunt ipsam esse numerum: quomodo enim oportet intelligere unitatem motam: et quo: et quod impossibile et indifferente existentes. **S**inque est mota et mobilis: differre oportet.

Com. 68.

Amplius quidem dicunt lineam motam planum facere: punctum autem lineas: et unitatum motus linee erunt. Punctum autem unitas est positione habens. Numerus autem anime iam alicubi est: et positione habet. Amplius autem a numero si auferat aliquis numerum aut unitatem: relinquatur alius numerus. Plantae autem et animalia multa diuisa vinunt: et vident eadem habere animam specie.

Com. 69.

Videbis autem utique nihil differre dicere unitates: aut corpora parva. Et namque ex Democriti sphaeris si fiant plura: soli autem maneat quietitas: erit aliquid in ipso. Hoc quidem mouens. illud autem quod mouet: sicut in magnitudine. Non enim propter hoc quod est magnitudine differre aut parvitate accidit quod dictum est: sed quia quietum. Unde necesse est aliquid esse motuum unitatum. Si autem in animali quod mouens anima et in numero quare non mouens et quod mouetur est anima: sed mouens solum. Ceterum autem quodammodo hanc unitatem esse: opere enim ipsi inesse quandam differentiam ad alias. **P**ropterea autem solitaria: que utique ad differentiam erit:

Com. 70.

nisi positio. Siquidem igitur sunt altere in corpore unitates et puncta: in eodem erunt unitates: obtinebit enim loci puncti: tamen et quod prohibetur in eodem esse: si due sunt et infinitas. Quorum enim locus est indivisibilis: et ipsa.

Si autem in corpore puncta numerosa: aut si qui eorum qui in corpore punctorum numerus anima: quare non oia habet anima corpora: puncta enim in omnibus videntur esse et infinita. Amplius autem quomodo possibile est separari puncta et absoluiri corporibus: siquidem non dividant linee in puncta.

Accidit autem sicut diximus: siquidem idem dicere corpus quoddam subtilissimum partium ipsam ponentibus: sic autem sicut Democritus dicit ab anima moveri: proprium ratione. Siquidem enim est anima in omni eo quod sentit corpore: necesse duo in eodem esse corpora: si corpus aliquod anima. Numerus autem dicentibus in uno puncto plura multa: aut omne corpus anima habere: non quodam numerus differens fiat: et aliis ab his que in corpore punctorum.

Accidit autem anima mouere. Quid enim est differre dicere sphaeras suas: aut unitates magnas: aut oio unitates ferri. Atrobius enim necesse est mouere animam in eo quod mouentur ipse.

Completentibus igitur in unum numerum et motum: secundum quidem accidunt et multa alia homini. Non enim soli distinctionem aie impossibile est homini esse: sed et accidens. **A**Manifestum est autem si quis argumentauerit ex ratione hac passiones et opera animae reddere: ut cogitationes: sensus: letitias: tristitias: et quecumque alia homini: sicut enim diximus prius: neque diuinare est facile ex ipsis.

Tribus autem modis traditis

sed quos diffiniunt animam. Alij quidem materialiter enunciauerunt in mouendo seipsum.

Alij autem corpus subtilissimum: aut incorporeum aliud.

Reclinquit autem considerare quod dicitur ex canticis.

ipsam esse. Bicunt enim quatenus sentiat ea que sunt: et unitumque cognoscat.

Necessarium autem est accidere multa et impossibilia rationi.

Ponunt enim cognoscere simile simili: tanquam ac si anima res ponentes.

Non sicut autem hec sola: multa vero et alia.

Adagis autem fortassis infinita numero: que sunt ex his.

Ex quibus igitur est unumque horum cognoscere animam et sentire: sed compositum

Com. 71.

Com. 72.

Com. 73.

Com. 74.

Com. 75.

Com. 76.

Com. 77.

De anima

nō cognoscet: neq; scit: vt quid de²: aut
bomo: aut caro: aut os. Similiter autē qd
liber aliud cōposito: si. Nō enī quolibz mo
do se habentia elementa horū vniq; dōq;: sed
ratione quadā t cōpositio: sicut Empe.
dicit os t terra. Terra autē bene aptā in be
ne amplis receptraculis duas ex octo parti
bus sortita est: quatuor: autē vulcani: ossa
aut alba sunt. Hibiligitur profectus est ele
menta in aria esse: nisi t rationes inerunt t
compositio. Cognoscet enī vnuqdōq; silē.
Os autē aut boicm nibil: nisi t bec inerunt.
Hoc autē qd impossibile sit: nibil oportet di
tere. Quis enī dubitabit si inerit in aia lapis
aut bomo: similiter autē t bonū t nō bonū
eodem modo t de alijs. C Amplius autē
cum multipli id qd est: significat enī aliud
quidē hoc aliqd: aliud at quātitatē: aut qua
litatē: aut t quoddā aliud diuisorū predica
mento: vtrū ex oibus erit aia: aut nō: s; nō
vident cōia oium esse elemēta. Si igit que
cūq; substantiarū sunt ex his solum. Quō
igit cognoscet t alio: vnuqdōq; aut dicet
vniuscuiusq; gñis esse elemēta t principia
propria: ex quibus animā p̄stare. Erū ergo
qualitas t quantitas t substantia: sed ipossi
bile est ex quātitatis elementis esse substanc
iam t non quātitatem. Bicētibus itaq; ex
omnibus bec t bmoi alia accidunt. C Incō
ueniens autē est dicere quidem impossibile
esse simile a simili: sentire autē simile simili: t
cognoscere simile simili: sentire autē pati
aliquid t facere t moueri ponunt: similiter
autē cognoscere t intelligere. Multas autē
dubitaciones t difficultates habētē ipso di
cere: sicut Empe. Q̄ corporeis elemētis sun
gula cognoscunt: t ad simile testat: qd nūc
dicūm est. Quocūq; enim insunt in aialiu
corporib; simpli terre: vt ossa: nerui: pili: ni
bil sentire vidēt: quare neq; similia: t tamē
cōueniret. C Amplius autē vnuqdōq; prin
cipio: in gratiā plurimū q̄ intelligentia exi
stet: cognoscet quidē eui vnu qdlibet: mul
ta autē ignorabit: omnia enī alia. Accidet
autē t Empedocli insipientissimum esse
deum. Solus enim elementorum vnu nō
cognoscet discordiam: mortalia autē oia.
Ex omnibus enī vnuquod est. C Oino
autē ppter quā causam non omnia babēt
animā: que sunt. Quoniam oia aut elemētu:
aut ex elito: aut uno: aut plurib; aut omni
bus.

Necessitate enim est vnu aliquod cogno
scere: aut quedaz: aut omnia. C Dubitatib
autem v: iq; aliquis: t quid est vnum faciēs
ipsa. Materie enim comparantur elemēta.
Adaxime aut ppterū est illud continens qd
cunq; est. Anima autē aliquid esse mellus t
antiquius impossibile est: impossibilis autē
ad huc intellectu. Rationabilissimū autē esse
huc nobilissimū t diuinū fm nām. Eleme
ta autem dicunt esse prima entium. C Dōs
autē t qui ex eo qd cognoscit t sentit aria:
que sunt ex elementis dicunt ipsam: t q ma
xime motuum nō de omni dicitur aia. Neq;
enī sensuia omnia motiva. Vident enī ee
quedā animaliū mouentia fm locū: t tamē
videb; hoc solo motu mouere anima anial.
Similiter autē t quicq; intellectuum t sen
situū ex elito faciunt. Vident enim plantae
viuere nō participantes loci mutatione neq;
sensu: t animaliū multa intelligentia nō ba
bere. C Staute aliquis t bec legregauerit:
posueritq; intellectū partē aliquā aie: simili
ter autē t sensituū: neq; vtiq; sic dicet de oī
aia: neq; de tota: neq; de vna. Hoc autē sub
stinet: t que est in oī: pbamicis, vocatis car
minibus rō. Bicit enī aia ex toto ingredi re
spirantib; que ferē a ventis. Non posse itaq;
plantis hoc accidere: neq; aialium qbusdā:
siqdē nō oia respirant. C Hoc autē latuit sic
opinates. Si vno ex elito aiam facere opz:
nihil opz ex oibus. Sufficiens enī est altera
ps̄ trarieratis seipz dījudicarc t opposi
tam. Recto enī t ipsuz t obliquū cognosci
mus. Index enī vtrō: uq; canon est recto.
Obliquū autem neq; sui ipsius: neq; recti.
C Et in toto at qdē ipsuz miscri dicūt. Unū
fortassis t Thales opinat̄ est oia esse plena
dījs. Hoc at h̄ qsdā dubitatōes: pp quā enī
caz in aere: aut in igne aia cū sit: nō facit aial
imitio: t bec in his melior: esse putata. Que
ret enī vtiq; aliq; quā obcaz que in acre aia
ea que in aialibus melior t imo: talior: acci
dit aut vtrōbiq; inconuenies t irritationabi
le. C Et nāq; dicere aialignē aut acerim ma
gis irritationabilū est: t nō dicere aialta: cuz
aia insit: icōuenies est. C Opinari autē videt
aiam ee in bis: qm̄ totū ptribus silis spēi: qre
necessariū ipsis dicere aiam t silis spēi parti
bus esse: si intercipi aliqd cōincit in aialib;
animata animalia fiunt. Si autē aer quidē
discerptus similis speciei: anima autē dissimi
lis partis.

Lom. 78.

Lom. 79.

Lom. 80.

Lom. 81.

Lom. 82.

Lom. 84.

Lom. 85.

Lom. 86.

Lom. 87.

Lom. 88.

Liber

lis partis. Hec quidem aliquid ipsius existet videlicet aliud aut non existet. Necesse est igitur ipsam filis partis esse aut non esse in qualibet parte omnis. Manifestum igitur ex dictis est; et neque cognoscere inest anime proprium id: quod ex elementis: neque moneri ipsam bene: neque vere differentie. Quidam autem cognoscere anime et sentire: et opinari: adhuc autem concupiscere et deliberare: et oino appetitus. Sit autem et secundum locum motus ab anima in aliis. Adhuc autem et augmentum: et status: et decrementum: utrum toti anime unum quodcumque horum insit et omnibus: et intelligimus et sentimus: et aliorum uniusquodcumque facimus et patimur: aut peribus alteris altera. Et vivere igitur: utrum in aliquo horum sit uno: aut pluribus: aut in omnibus: aut in alia aliqua causa. Bicuntur itaque quidam partibilem ipsam: et alio autem intelligere: alio quidem concupiscere. Quid igitur continet animam: si partibilitis est apta nata. Non enim vivis corpus: videtur. non contra ritum magis anima corporis continere. Egregiente enim exprimat et marcescit. Si ergo alterum aliquid unam ipsam facit: illud maxime vivis erit anima. Portebit autem iterum et illud querere: utrum unus: aut multi partium sit. Si quidem enim unus est: propter quod non mox et anima unus: si vero diuisibile iterum ratio queret: quid est continens: et sic vivis procedet in infinitum. Bicuntur autem aliquis et de ipsius partibus: quam positione haec unaqueque in corpore. si non tota anima oportet continer: conuenit et parti unaquamque continere aliquid corporis. Hoc autem assimilat impossibly. Qualem enim partem: aut quoniam intellectus continet: graue est et finge re. Bicuntur autem plante vivere diuisere: et animalium quandam incisorum tantum eandem habentia animam specie: et si non numero: una queque quidem enim partium sensum habet: et mouet secundum locum in quoddam tempus. Si autem non permanet: nullum incoueniens est. In strumenta. non habet quibus saluet nam: sed nihil minus in vivis quam prius oportet partes aies: et similis spiritus sunt adiuvicem et tori. Adiuvicem quidem: sicut que non separabiles sunt. Tantum autem tantum in dividibili existere. Videatur autem et que in plantis anima principium quoddam esse. Hac non sola coicant et anima et plante. Ex ipsa quidem separatur a sensibili principio. sensuum autem nullum sine hac habet.

Secundus

10

Cliber secundus. **L**ap. I.



Ecce quidem igitur a prioribus tradita via directa sunt.

Com. 1.

Iherusalem autem ratione ex principio redeamus tenuitates determinare quod est anima: et quod vivis erit cōfissima ratione ipsius.

Com. 2.

Dicimus itaque unius quoddam genus eorum: quae sunt subiecta. Huius autem aliud quidem sicut manus: quae secundum quidem non est hoc aliud: aliud autem sicut forma et spes: hanc quam dicitur iam hoc aliquid: et tertia que ex his. Est autem mensa quidem potentia: spes autem entelechia. Et hunc duplum: hoc quidem sicut scia: illud autem sicut considerare. Subiectum autem maxime esse vivi corpora et horum physica: secundum autem alios principia. Physico autem etiam quidem vita: alia autem non habent: vita autem habere dicimus id: quod est per se ipsum alimentum: et augmentum: et decrementum haec. Quare oportet corporis physici principia vita subiecta erit. Subiectum autem sic sicut disposita. Quidam autem est corpus et haec vita habens: non vivis erit corporis anima. Non enim eo quod in subiecto corpus. Manifestum autem sicut subiectum et mensa. Necesse est ergo anima subiectum esse: sicut spes corporis physici per vitam habens. Subiectum autem secundum actum et perfectio est. hoc igitur corporis actum est. Hic autem dicitur duplum. Alium quidem sicut scia. Alium autem sic considerare. Manifestum ergo: quae anima est actum sicut scia: existens. non anima: et sonus: et vigilia est: propria le autem vigilat quidem ipsi considerare. Sonus autem ipsi brevis et non operari. Prior autem genere in eodem scia est. Unum anima est actum primi corporis physici potencia vita habens. Tale autem quodcumque organici. Organum autem et placentas pates sunt: sed penitus simplices: ut folium fructiferi coquimenti. Fructifex et fructus. Radices vero ori siles sunt: vivisque non trahunt alimentum. Si autem aliquod coe

Com. 3.

Com. 4.

Com. 5.

Com. 6.

Com. 7.

Com. 8.

De anima

Com. 9. labra. Erat quidem n. dolabra cē substātia ipsi⁹; et aia bēc. Divisa autē bac nō vtiqz am plius dolabra erit; sed aut equinoce. nūc aut est dolabra. Nō. n. būiūscemodi corpīs qd qd est esse et rō aia; sed phisici būiūscemodi habentis in seipso principiū motus et status. Cōsiderare autē in pībus opz qd dēnī ē. Si. n. cēt oculus aial; aia vtiqz ipfīus visus cēt. Hic. n. substātia est oculi; qēt hz rōnē. Oculus autē mā visus est; quo deficiētē nō est adhuc oculus; nūs equoce; sicut lapide⁹ aut de pictus. Opz igī accipe qd est i parte in toto viuēte corpore; pportionali⁹ nāqz se hz sicut pars ad pīt; totus sensus ad totum corpū sensitiū fm qd bmōl. Cēt autē nō abiectis aia; potētia ens; vt viuat; s3 qd hñs. Semē autē et fructus potētia bē corpū est. Sicut qdē igī incisio et visio; sic et vigilan tia actus; vt autē visus; et potētia o:ganū aia. Corpū autē qd potētia ē; sed sicut oculus est pupilla et visus; ita aia et corpū animal. Qdē igī nō sit aia separabilis a corpore; aut pīs qdā ipsius; si partibilis apta nata ē; nō imāfestū est. Quarūdā. n. actus pītū ē ipsaz. At nō hz qdā nihil. phibet pp id; qd nulli⁹ corpīs sunt act⁹. Ampli⁹ at imāfestū; si sit corpīs act⁹ aia; sicut nauta nautis. Figurāt qdē igī sic determinat et describat dāia.

Cēt summa būiūscemodi bēc est.

Intentio

p⁹ diuisio

z⁹ diuisio

dīia duplī

z⁹ diuisio

6⁹ diuisio

Correlariū

p⁹ pēlo

z⁹ pēlo

3⁹ pēlo



Entandūm est determinare qd est anima; et que vti pētētū communissima ratio ipsius.

Eoz q̄ sunt vnu genus dicimus subz. Substantie alia materia; alia forma; et tercia que ex his est.

Dīia duplī. Hā fm se non sit hoc ali⁹. fm formā est hoc ali⁹. materia est potētia; forma est entelechia; i. actus.

Acūs ali⁹ sicut scientia; ali⁹ sicut considerare.

Dīisio duplex impli cūndā pars a posteriori; qz bēc aliorū sunt pīcipia.

Cēt Corpōz pīcipiorū alia habent vitā; alia non.

Dē corpū phīci pīcipiā vitā; subā est composita.

Correlariū. Anima non est corpū sed substātia sicut spēs corpō

nis phīci potentia vitā habentis. phatur ex vi resolu

tionis corpīs viui in corpū; et id fm qd hā vnuum est

destruendo ex cōdībus eam esse corpū; qz corpū non

est in subiecto; qz est subiectum et mā; et inferendo con

structive; exinde reliqua pīcīas cōlonis ex vi hui⁹ rela

tūtōis; et diuisiōnē pīcedētū; dīiarū assignatarū.

Anima est corpīs phīci potentia vitā bñtis actus pri

mūs; pīaf vltima pars; ppter cuius additionē repeti

ta est tota pēlo a posteriori; supposita diuisiōne actus;

qz inexistente anima vterqz actus bñ; et ille qui est vt

somnus et scientia; prior est ordine generationis i cōdī.

Bēa est actus primus corpīs phīci organici; declarat

vltima pars ostēdēdo a posteriori quodcūg corpū vi

ram bñs esse organicū; qz partes plantarū organa sāntē.

Non opz querere si vnu est anima et corpus; neqz Correlariū oīno mā; et id cuius est mā; pīaf a priori; qz vnu et esse. qz multiplī dicantē; quod proprie est; actus est.

Anima est subā fm rōnē; quod quid erat est⁹ fm 4⁹ pēlo ius corporis declaratur dupliciter. Primo in artificiā libūs; et ex fīcta in eis simili conditione; et ex opposita de facto eorum conditione. Secundo in partibus ani malis; qz proportionaliter se hz torus sensus ad totū corpus sensitū fm modi; et pars ad partēs. modo autē si oculus esset animal; visus qui est substātia; et quod quid erat esse oculus; et quo deficiente non remanet oculus; nisi equoce esset eius anima. qz tē.

Corpus organicū est potentia vita bñs; non abiectis 5⁹ pēlo animam; sed habens animam; declaratur secūde pars ex differentia ad semen et fructum. Tertia vero ex dif ferentiā inter actum et vigiliā et ipsam animam in esse actus. Prima vero; qz corpus est potentia; alia vero et corpus est animal; sicut oculus; pupilla; et visus.

Bēa fm quādā partes nō est separabilis a corpore; hz Correlariū quādam vero nūl pīber; pīaf a priori; qz fm quādam est actus corporeus; fm quādam non.

Bēa an sit act⁹ corpīs; sicut nauta nautis; imāfestū ē. Reliquā

Series autem bēc est.



Ascendens Aristotiles luxat p̄ palam opinionem determinare de anima. primo et cē. In 15 capitolo intendens diffinire animā in cōmuni intentionē premittit; qua sol uie qōnē motam in pō tex. 9°. an pīus de anima; aut de partibus eius ogen dum sit; et ut satisfaciat questionib⁹ motis in pō tex. 6°. utrum anima sit substantia; et utrum actus vel potētia et sex diuisiōnib⁹ incipit annexa secunde diuisiōni dīia duplī membro; et ultime adiuncto correlario; quod est fundamentum investigationis diffinitionis aīc. secūdo diffinitionem tribus conclusiōibus investigat; et concludit; adiuncta correlante exclusione cōmūdā qōnia motu in primo tex. 90. gl. Tertio diuisabus conclusiō nibus declarat duas pīcūlas diffinitionis. prima qd ē spēs; qz quod quid erat esse talis corporis. scđa qz cor pus tale sit potentia vita bñs. Quarto correlarie ex oībus dīcīs soluit in cōmuni questionem raciam in pri mo tex. 12°. et subdit adhuc ignoram esse questionēs ta etiam in primo de anima; an. s. sit actus vt nauta.

Līca tertiam diuisiōnē nota; qd duplīciter intelli gi potest. Primo vt actus distinguatur in primum et se cundūm; i. in formā et operationē; et sit sensus diuisiōnis; qd actuum ali⁹ est forma; ali⁹ operatio; et hā licet sit verum; non est hic sit Intentum. Secundo vt actus diuidat in duplex genus forme. i. forme nō sem per operantis; et forme semper operantis; et hoc est bēc in tentum; ita qd sensus diuisiōnis est; actuum ali⁹ ē nō semper operans; ali⁹ est semper operans; et hunc sensum manifeste insinuant verba textūs; dum dicitur si cut scientia; et sicut considerare; forma nāqz et actus sicut scientia est; que qīqz operatur; et qīqz non; forma autē et actus sicut considerare semper operatur. Separat autē bēc diuisio formas pure nāles ab ali⁹. Ille enī sem pītū est ex se operatur; vt pīz de igne et ceteris; alia autē formas experimur qīqz quiescere ab opere.

Līca qītā et qītā diuisiōnē nota trīa. Primo qd Ari stō. qz quis duas ibidē diuisiōnes innuat. i. substantie p̄ corpoream

corporæz tincorpoream: t corporis in nāle t nō nāle: qr enī vtriusqz diuisiōnis reliquo mēbro nō egebat: ma luit p modum pclonis illas innuere: stabilēdo corporis phīca esse suba: qr ex resolutione corporis viui erat in uestigaturus aiām esse subam: vt p in p^o pclone. Secūdo qd corpora sunt triplicia quedam nālīa: vt lignū quedaz artificialia: vt domus. t quedā mathematicalia: vt sphaera. t nālīa qdēm sunt sube rōne māe t for. artificialia vero sunt sube rōne māe: t accīna rōne forme. mathematicalia vero quū a mā abstrahant accīna oīno sunt fīli veritatē. et iclrcophīca corpora magie apparent sube. Nota tertio: qd corpora phīca sunt allorūz principia. qr artificialiū quidē cāe sunt: t in genere cāe mālī: qr ex nālībus artes formant artificialia: t in gīe efficientiis: qr corporæe tm substātie artificialia singūt: t in genere cāe finalis: qr sumus nos finis artificialiūz oīum. vt dī in. z. phīco. tex. z. 4. mathematico. aūt fz esse cause sunt in genere cause mālis: qr nō saluātē nīsi in mā sensiblī: t in genere cāe finalis: qr accīna oīa corporalia sunt ppter subas corporæas: t quasi in gīe cati se effectiue p qdō p nālēm rēdā resultantiam ex sube corporæ natura fluit corpus de genere quantitatis.

Tex. 4.^o

CLirca pīmā pclonē nota: qd pclō illa bz quatuor ptes. pīmā negatiua. s. qd nō est corpus: t tres affirmatiua. s. qd est suba. t qd spēs: t qd corporis talis tē. Et pīma qdē manifeste in textu pba. relique autē xcludunt bac vt reor rōne. Ex vi gdē resolutionis corporis phīci vītā participatiis: qd stabilis est subam. t resolutiū in duas partes. s. in corpus t bz vitam habēs. Excluso pīaia non est corpus: relinquit per locū a diuīsio: qd sit reliq pars: fm quām corpus vīat: ac p hoc qd sit suba. Dcīm est enim: qd suba composita ex substāntiis pstat in sc̄ba diuīsio: t pīter qd sit sicut spēs. i. forma: t qd suba non est nisi triplex. vt in sc̄ba diuīsione fz. De vero sit talis corporis. i. phīci potētia vita bñtis: partim bñ ex vi re solutionis: t partim ex dīa assignata inter māz t formā. Ex vi gdē resoloniis fz qd corp^o phīci ē aliqd t bñs vita. Ex adductis vero qd est subm t mā aie. Ex differētia autē qd est in potētia: qr mā est in potentia.

Tex. 4.^o

CLirca eandē pclonem dubium occurrit in pbatōne prime partis. s. qdīa non est corpus: qr qdīa est in subiecto. hoc. n. vīdet̄ esse trīum ei: qd in predicamentis dictū est. s. qdē est oī substāntie t partibus eaꝝ in subiecto nō esse. Si. n. hoc oībus substāntiis cōuenit. ergo t anime: cuius oppositum hic dicitur.

CAd hoc or: qd esse in subiecto equoce sumit̄ hic t ibi. Sumitur nāqz hic esse in subiecto cōster p inesse: quo forma quecūqz in alio recepta est in illo receptivo: ibi vero p inesse: quo aliquid est in aliquo: nō sicut pars. t impole est esse sine illo. Unde vt in pīdicamentis diffusa declarauimus: esse in subiecto: vt ibi sumit̄: solūmō accīntibus conuenit: t nulli forme subali. Tū ex ly alio: qr subz accīntis est aliquid: qr est ens in actu: subz vero forme subalis nec est qd. nec qdū. nec quale. quia est mā prima. Tum ex ly nō sicut pars: qr accīns nō est pars alicuius cōpositi entis per se. forma vero subalis ē pars sube composite. esse vero ln subo: de quo hic ē sermo tot limitationes non requiri: sed cōius sumit̄. t lo nulla est dīctio. Et hoc intēdebat Auerrois in co. 4.

CClirca sedam differentiam assignatā ab Auerroy i co mē. 4. inter iesse accidentis: t forme substāntiis duplīcatur. Primo quo stet in doctrina sua: qd subiectū accidentis vt sit ens actu: quū dimensiones interminante apud ipsum sint in mā prima: vt fz in de suba orbis.

In aīpre dicamētis sup sc̄dam diuīsiones.

Scdō quid sit dictu: subm forme subalis inq̄stū subiectum non est in actu: quām enim nō frustra addide rit illam specificationē inq̄stū subm: sed vt insinuaret: qd intentio sua est dicere: qdīa non consistit in hoc: qd subm accīntis est ens actu: forme vero est ens nō i actu: qd est pura potētia: sed in hoc: qd subm accidentis ē in actu. subm vero forme non est actu inq̄stū subm est non apparet quam dīam ex hoc inpuat. Id. n. quod ē cōe oī subiecto: non est dīa inter subm forme accidentalis t substāntialis: sed nō esse actu inq̄stū subm: cōe ē omni subiecto. ergo nō est ponenda dīa inter subiectū forme subalis t accīntis: fz mīnoz. Tū qr oī subm cūlscungz forme bz rōnem māe: inq̄stū subiectur: t potētia respectu illius. Tū qr lignū nō est subiectum calorū inq̄stū est actu lignū: sed inq̄stū est potētia calidū: t es nō est subm figure inq̄stū est actu es: fz inq̄stū est in potētia statua: vt fz in 3° phīcorum tex. 9°.

CAd primū hōz dī duplīc. Primo qd sermo Auerroys est de oībus accīntibus terminatis. non aut interminatis. accidentia. n. interminata sunt magis in genere potentie qdī accīs. Secūdo dīclī: qdī sat est presenti pposūto saluare hanc differentiā particulariter hoc mo: qd ac cīdens quasi omne: vel aliquod: requirit subiectum in actu. forma autē substāntialis nulla requirit subm i actu. ergo inesse vnius differt ab iesse alterius quo ad subm: t sic nō obstat de dimensionibus interminatis: t si qua ponantur alia accidentia in mā pīma: pīma tm̄ rīsio videtur magis de intentione Auerroys.

CAd 3^m vero dicitur. qd Auerrois addidit illam specificationē ad ostendendum necessitatem sui dicti: forma enim substāntialis t accīntis pīuenit in duabus subiecti pditionibus. s. t qd subm vtriusqz est in potentia respectu ipsius: t pīter neutrīus est in actu: sed differunt in hoc: qd potentialitas: ad quā consequit̄ nō ē in actu: diffīlū liter in vtriusqz subiecto inuenit̄: potētialitas sīḡde subiecti forme subalis ē pura: nec fundatur sup aliquem actu: vt fz in 5° phī. tex. t cō. 8. quia est potentia māe pīme. potentialitas vero subiecti accidentis fundat̄ super aliquid ens actu: puta boiem: lignum: tē. Et hoc intēdebat Auerrois. vt fz ex duob^o. Primo qr exp̄s̄ dīc̄t: qd subm accidentis. vtputa. līgnū nō īdiget in suo esse accidente. subiectū vero forme subalis īdiget in suo esse ipsa forma: cuius ē subm t non bz esse in actu nisi per illā. Scdō ex eo qd ipē non logtur de esse in actu tali: vt obiectio ad oppositū adducatur supponit: sed de eē in actu absolute: t absqz determinatione aliqua. Aluid est. n. loqui de eē vēl nō esse in actu: t de esse vēl non esse in actu tali. Quamvis enim commune sit omni subiecto non esse in actu tali illo. s. cuius ē suscepit̄: non tm̄ cōmune est omni subiecto non ē in actu. De subiectis. n. accidentiis vēre dīctur ens actu: quod non dīct de mā pīma. Quām etiam in obiectione illa sit aliud peccatum: quia ly sī qdī: seu inq̄stū subiectū: quū teneatur ibi specificatio: potest specificare vēl rōne formalē subiecti vē sic: vē conditionē necessariam ipsius subiecti. Si. n. pīmo modo intelligeret: constat esse falsum: qd hic dīct: qd omni subiectū forme: siue subalis: siue accidentalis subiecti rōnem bz inq̄stū est in potentia: t non inq̄stū in actu: vēl nō i actu: vt ex auctoritate iducta tertij pīfīco: fz quo ad pīmā partem: t ex eo qd negatio nō potētē rō formalis alicuius subiecti quo ad sedam. Secūdo autē modo verissimum est qd dīct: qr necessaria cōditio subiecti existēt̄ i para potētia est nō ēsse in actu: t subi nō existēt̄ in pura po^o: sed aliqui. necessaria cō-

intentione luxta banc expositiones ex eo h̄i p̄t̄qz n̄bil aliud intendit mōstrare de natura anime per ly p̄mus: n̄t̄ q̄ ipsa aia ē talis actus: qd̄ est separabilis ab operatione sua: t̄ q̄ ipsa p̄st̄uit aiarum in hoc: qd̄ est posse operari abs: q̄ hoc: quod p̄st̄uit ipsuz necessario i ope- rari: hoc q̄ n̄t̄ refert: sive sit respectu vniuersi: sive pluri- um: sive p̄ium op̄ationum suaz: dū modo sunt opera- tiones disparat̄ oīno: t̄ videre: t̄ audire: quales n̄ sūt Digerere t̄ nūtrire. Accedit ad hoc: q̄ vt dictum ēr̄issō in hoc sensu positivē: t̄ vlr̄ saluaretur. Et postq̄z b̄ec scrip̄i inueni in Joāne de Jāduno opinionē banc: acce p̄t̄ri itaq̄z facilius p̄t̄ in sensu: t̄n̄ In sequenti dubio ex p̄lācādo alioquin a formis mere nālibus aia n̄ differ- ret in hoc. Pr̄mē tñ exp̄positiō fāuet l̄ittera pbās ani- mā esse actum p̄lm̄: non ex inductiō: sed ex vna sin- gulari: qz: s. aia inexistens dat somnū: t̄ dat vigilare ni- bil dicens de intellectu neq̄z vegetatiō. q.d. hoc suffi- cere ad p̄bandū: q̄ aia est separabilis ab operatiō: qd̄ enīm in vno invenitur eidem in cōmuni n̄ repugnat.

C Uera aut̄ solutio dubij huius est: q̄ anima omnis est actus primus separabiliter ex suo nāli statu: t̄ q̄ l̄z aia vegetativa semp̄ sit in aliqua operatione. non tñ semp̄ est in actu secundo conuenienti anime inq̄tu: est ani- ma: opera. n. continua partis vegetative sunt: vt p̄det̄ ab agentibus nālibus: puta calido superante humidus t̄ non anime vt sic. quemadmodum. n. augere q̄t̄uis si- at calido: p̄prium tñ anime opus probat̄ in z° de ani- ma t̄x. 4. contra Empedoclem: qz anima terminum ponit. Ita econverso calefacere: dissoluere. t̄ similia p̄- pria sunt opera elementoz: t̄ non anime: qz intermina- ta fini se sunt. Et in bac solutione gelat̄ intellectus. anime enim celestes n̄ sunt presentis propositi tractā- tis de anima exigente corpus organici: quod de p̄mo saltem celo dici nequit. Motus vero cordis non est p̄ prius sensitivo. primū enīm vnde aliquid est sensitiuū t̄ animal est sensus tactus. vt in fieri dicit Ari. t̄x. 16.

C Circa eandem particulam dubitā: q̄o aia sit actus primus. i. separabilis a secundo: sive uniuersaliter. sive indefinite. Est aut̄ rō dubij: qz aut̄ ideo dicit: q̄ anima est separabilis ab actu scđo: qz p̄currentibus t̄ presenti- bus oībus requisitis ad eius operationē anima potest esse sine sua operat̄ one: aut̄ qz p̄t̄ esse sine sua op̄atiōe non presentibus oībus requisitis ad operationē suam. si ppter hoc secundū anima dicit̄ actus primus: n̄o dis- ferret anima ex hoc a formis elemētorum t̄ mixtorum: terra enīz non semper descendit: neq̄z magnes semper trahit ferrū. Nibil enim singulare de anima dcm̄ eēt: qz cōe est omni forme: vt impedita: aut̄ deficiente ali- quo requisito ab operando cesseret. Si vero ppter pri- mum dicatur aia actus primus: hoc non videſ̄ verum nisi de operationibus voluntatis. Tota. n. pars sensiti- ua cum oībus requisitis ad ipsius operationes infra la- titudinem agentium nālum claudit̄: nālia aut̄ agen- tia approximata passio cum ceteris cōditionib⁹ regis- tis necessario operationē causant̄ non q̄t̄qz: sed semp̄. Ergo anima tam vegetativa q̄ sensuua t̄ intellectua vt preuenient̄ voluntate concurrentibus oībus regis- tis ad operationes eaꝝ sunt semp̄ in omni suo actu scđo: Signum aut̄ huius est: q̄ anima sensitiva v̄t̄iq̄z tunc non operatur q̄n̄ per somnū est impedita: aut̄ p̄ absen- tiā obiecti sive obiectum illud sit extra aiam: vt ob- sensuū extēnōz: sive in aliqua alia virtute retineat̄: vt sp̄s sensib⁹ iū imaginarioe: t̄ intentionū i memorie.

C Ad hoc dicit̄: q̄ anima dī actus primus ad dīqz for- map̄ pure nālūm. que semp̄ q̄t̄uz est ex se sunt i actu

Opinio in
Janduno
q.5°.

secundo. C Ad cuius evidentiam advertendum est p̄mo: q̄ dupl̄i contingit formam alioq̄z n̄ operari actua- liter. primo ex defectu alicuius regis ad operationē: sive illud sit aliquid absolutum actionis: vel passionis principium: sive aliquid respectiuū: para appropiatio- nis debita extre-: op̄z adiūcē. Alio mō ex nā ipsi⁹ for- me: qz: s. est talis forma. que oī sp̄dimēto deducit p̄t̄ nāli suo statu seruato operari: t̄ ab operatione cessare. Et p̄mo qd̄ mō sp̄me pure nāles ab actibus cessant̄. Scđo aut̄ mō aia ab operatiōe est separabilis: p̄cipiāz facile hoc p̄t̄ in anima sensitiva vt sic ex duobus. P̄w- mo ex eo q̄ aia h̄is apud se oia absolute requisita ad operatiōne sua: t̄ ex parte agentium q̄ patietium p̄n- capioz: q̄nq̄z operat̄: t̄ q̄nq̄z non. vt p̄z in opere fantas- sie: hoc aut̄ nulli rei inanimate p̄uenit. Scđo ex eo q̄ somnus: quē p̄stat esse nālem quietē sensuum omnīz nālis passio est aialium: q̄t̄um igī est ex parte sua aia q̄nq̄z operat̄: t̄ q̄nq̄z n̄: iūno semper nāli eius statu: t̄ ipsamet sibyp̄si parit̄ t̄ occūm: t̄ operationē: quod nū- li inanimatorum conuenire clare liquet.

C Advertēdū est scđo: q̄ cum duplicita sunt regis ad operationē. i. absolute t̄ respectiva: n̄ eodē modo b̄ec sunt in aia. Absoluta qd̄ quo ad vires interiores sunt actualiter in aia. Sunt. n. in ipsa nō solū virtutes operatiōe: sed sp̄s oīorum t̄ receptiōi operationū. respectivas vero debite p̄unctionis ipsaz sp̄eraz ad virtutes ope- rativas sunt in ipsa aia: nō actualiter semp̄: sed tūc tñ actualiter quārum operat̄. qz vero non operat̄: sunt in ip- sis aie potestate: qd̄ est esse medio mō inter potētiām t̄ actum. t̄ ex sola aie intentione ad actum p̄pletum re- ducunt̄. Quaz. n. alioz retinet̄ in aia fantasma alioz: nec īmaginat̄ actualiter de illo: b̄z actualiter in aia q̄cqd̄ absoluti requirunt̄ ad īmaginatiōē illius: sed p̄iūctio illius fantasmatis ad īmaginatiōam eo modo: quo cō- iunctus est sibi: qz actualiter īmaginat̄: n̄o ē tūc actua- liter: fed in potentia valde p̄ima. qz in potestate aie ē vīsus illius fantasmatis. Intēto siquidem aie circa il- lud ad actum cōpletum lūfficēter ip̄m reducit̄. t̄ tunc īmaginat̄ illud actualiter. oī ergo requisita ad operā- dum bñr̄ in aia: q̄z diversimēde absolute t̄ respecti- ua: qz illa actū: b̄c potestate. Et ideo ad dubium motū dōm est: q̄ aia ideo singulariter dī actus primus: qz cō- currentibus t̄ presentibus in ipsa oībus requisitis ad operandum: t̄ ex parte agentis q̄ patientis n̄o neces- sario operat̄. C Et quā cōtra hoc īstat: qz agēs nāle appropiatū passio cuius ceteris regis necessario agit. Dicit̄ q̄ vt iam ex dictis p̄z: n̄o dicit̄us q̄ oībus absolutis t̄ respectiōis regis ad actionē in aia actua- liter ex illētibus non sequat̄ actio. hoc enīm est impos- sibile. sed qz omnībus requisitis presentibus in anima abso- lutis quidem actu: respectiōis vō in eius potestate non necessario sequit̄ operatio. Hoc. n. non est impossi- ble. imo t̄ vez t̄ singulare i anima: que in hoc excedit ceteras formas nāles. qz nulla eaꝝ b̄z in potestate sua vīsum abso- lutoz p̄ plentuz apud se. fed sola aia sive sen- situa. sive intellectua. q̄z intellectua hoc ex liberta- te annexa excellētūs b̄z. Unde p̄z r̄fīcio ad id: quod dō somno t̄ thesauris sp̄erū obiciebat̄. Iaz. n. liquet. q̄ b̄c ip̄m fāuet p̄posito. qz t̄ getē ex se sibi parere t̄ reti- nere apud se tam actua q̄ passiva operationū t̄ nō operari concludit̄ aiam esse sic actum primū: qd̄ in ex- stente ip̄a q̄nq̄z quies: quādoqz operatio īest. sive hoc sit respectu omnīum suarum viriūm: vt contingit in parte intellectua: sive aliquaruz. vt in parte sensitua.

C Uera tñ ac yniuersalis solo extēdēs se ad aiam ve-

De anima

geratua est: qd neutro mō intelligit: sed sic. s. qd aia vt sic ex se nata ē qdīq sibypī oīū parere ab opere ppxio siue hoc fiat p libertate: siue per intētione aie: siue per moderationē operis: siue quousq; alio qd dicat mō: non est cūveniat enim est proposito ex semper animā hoc h̄ē vt opus: et oīū sibi parere nata sit. Per b̄ nāq; a naturalibus formis aia differuntē qdīq est ex se semp ope rantur: et si qdīq vacat aliunde hoc accidit: p̄z autē ita esse intētient: qd animāl ex se bz: qd non semper alatur: angeaf: et reliqua b̄s b̄at loquendo de his: vt sunt aie p̄pia opera. Circa eandē particularē occurrit adduc dubium: qd actus secundus nobilior est primo: et p̄ter aia: qd est nobilissima oīum: qd sunt in aīato: non v̄ esse in genere actus primi: sed secundi. Assumptum p̄bat. Tū qd actus primus est sicut habitus: vt in tex. cōmē. 6. dī. Cōstat autē ex p̄o erbi: qd actus est nobilior habitu. Tū qd priora via generationis sunt impfectiora: vt dī. 9. metaph. tex. i. Tū qd felicitas cōsistit in actu scđo. Ad hoc breviter omisis multis r̄fīcībus: qd Joāes de Jāduno affert: qd non sunt relatione digne: dī qd de actu primo et secundo p̄tingit duplī log. s. mālīter. i. de re: qd est actus scđo: et formalis. i. de re: vt bz rō nem primi actus: et vt bz rōne scđo actus: primo mō nō est ad p̄positū: qdī sermone formalis p̄bz vt bz: vt p̄z in 4° metaph. tex. z. Seco vero modo quā act? p̄mis et actus scđo conuenient rōne ly actus: et differunt ratiōe ly primus et ly scđo: et ly primus intelligat h̄ē sebz an nexam impfectionē quandam: qd potētialitatē clau dir ad acrū secundū: qd significat actū p̄ficiētē p̄ modū doruientis: ly vero scđo nullā claudat in rōne sue actualitatē potētialitatē admixtam: qd actū p̄ modū vigilie significat: n̄is est: qd actus scđo est nobilior pri mo. Unī An̄st. z. metaph. tex. s. dicit: qd si deus eēt nō in actu scđo: sed p̄mo: n̄ibz nobilitatis heret. Ad rōne autē in oppositū dī: qd n̄ibz allud segit: nisi qd opa tio inq̄tū actus scđo est nobilior aia inq̄tū actus pri mus: et qd aia non sit diffinita per nobilissimum genus actus: cū bis tū stat qd res: que est aia: est nobilior re: qd est sua operationē: qd ipsa aia est nobilior sua operatiōe. qd aie rōnem bz: non solum cū per modū actus primi dormit: sed et cū vigilat: imo magis aīatū dicimus ope rans qd vacans. Nec obstat: qd res nobilissima. s. aia p̄ minū nobile genus. s. actū primū diffinita sit: qd melius p̄pia illius inorescit p̄ n̄itū nobilē modū actuā dī: qd per nobiliorē: vt in p̄posito p̄tingit: vt ex p̄cedēte dubio p̄z: diffinīto. n. cā innotescēti principali inuen ta est: vt p̄pī in 6° topico. Ad illā dō in maximā. s. priora generatio sunt impfectiora: dī qd intelligēda est cū p̄ cīsione. i. qd sunt priora via generationis tū: tūc. n. sunt impfectiora: sed si sunt priora via generationis: et alio mō prioritatis p̄positio nō est vera. Tolis autē ē diffinīto substantiē et accidentiis: et ideo non sequit. qd ignobilior. Circa tertīa p̄clōne occurrit dubiū: qd diffinīto dī p̄ priora diffinīto assignari: et non per posteriora: esse autē organicū est posteriorū nālīter aia: qd effectus ipsius ē: vnde remota anima non n̄is equivoce organa reman ent: non igitur debuit diffinīri anima per organicū. Ad evidentiam huius dubij notāda sunt tria. Primo: qd quā in diffinīto forme ponī debeat p̄pī subm: vt ex 7° meta. tex. cō. z. elici p̄t: duplī p̄tingit formaz p̄pī subiectū diffinīri. vno mō p̄pī subz forme alio modo per subiectū formatū. Uocat autē subiectū in forme propriū susceptiūm alicuius forme absq; additione aliqua: vt diaphanū respectu luminis. Subiectūm vero formatū dicitur propriū susceptiūm

Jāduno i
z. dāia. q. s.

Vid: sup
p̄. p. q. s. z.
ar. 3. ad z. *

Tex. 6.

alicuius forme adiūcto sibi eo: qd fortitur ex suscepīo ne illius forme: vt diaphanū scđi in actu respectu lu minis: esse. n. acta diaphanū: seu transparens ex lumi ne suscepīo diaphanū fortitur: tenebrosum enīz non transpare actu. Manifestant autē Arist. opera vtrōq; modo formas recte diffinīri: qd ipse in de sensu et sensato colorē per subiectū in forme diffinīrit: dices co lorem esse extremitatem perspicacū in corpore termina to. Et in z. buīus tex. cōmē. 7. diffinītū lumen p̄ subiectū formatū: olcens lumen ēē actū diaphani p̄ actū. Seco notādū est: qd inter p̄ductos duos modos diffinītū formā tū interest: qd primus manifeste est per priora: secundus autē diffinītāē magnā continet: qd cū aperte p̄stet: qd in tali mō diffinītū in diffinītū forme admisces eius effectus: op̄z vñū istoꝝ quatuor dicere: aut qd talis effectus nō est posterior diffinītū: aut qd b̄s diffinītiones sunt postius descriptiōes: aut qd ad circū loquendū occultā conditionē subiecti: vel forme effe ctus admisceat: aut qd talū entūm. s. formaz natura exigit hunc singularem diffinītōis modum. Quā au tem b̄s diffinītōes maxime manifestent diffinītōz sub stantiae: p̄posterioritas effectus negari nō posse nec v̄ la rō suffere videat v̄ra diffinītōē p̄ posteriora da ri debere. Cōcludendū v̄t: qd quādmodū loco differe ntiaꝝ p̄pīaz: tñeuimūs p̄pīetabīs v̄t. ita in diffinītōe formarū eaꝝ effectus ad circūloquendū vel subiecti: vel forme occultā conditionē priorē ponit. Tertio notādū est: qd quādmodū organiçatio: sicut et quelbet generatio duplī sumit. s. p̄ dispōne et altera tōne pīa: et p̄ instātanea introductione forme organū: ita organū duplī sumit. Primo p̄ p̄pone: cōtitare sūtu: ic. calibos regis̄ ad ip̄z. Alio mō p̄ forma: qua cō statuit in esse oīani. Si p̄ mō sumat organū: prius nāliter est ipsa aia: qd op̄z aiam in mām dispositaz intro duci: generans. n. prius disponit corpus: qd agit qua litatiue: et cōtitatiue: ic. vt sic sp̄arū receprīnū formaz qd respectuātē oīz eē et herogeneū. p̄tētē: officiales b̄c prius qd ipsam aiam p̄fectiūtē totius: et p̄tū oīum intro ducat. Si autē scđo mō sumat organū: sic quā p̄stitutū tūm cūq; organī sit p̄tītua p̄s ale. necesse est qd esse organicū sic nālīter posteriō ip̄a aia. Imponē nāq; ē prius p̄tētīwas partēs aie imaginari: qd aiam. Dōm g ad dubium duplī est. Primo tenēdo: qd in diffinītōe aie sit positiū subm formatum. vt S. Thomas z. in q. de aia art. 1. ad. 15". et sic dī. qd ly organicū circūloquī occulta p̄pīetabīs subiecti p̄pī ipsius aie. Consonū autē magis est textū positiū eēt hīc subiectū formatū. et qd ipse vult: qd ly organicū: et ly hīc vīta in potētia equivalent. et cōstat qd logit̄ p̄ ordinata ad actu scđo tū: vt p̄z i tex. io. Circa eādē p̄clōne: ipsam qd aie diffinītōē: qd occurrit de pluralitate formaz: que qd metaphysicā ēētīcī tra cranda oīno nō est: sed ille tū rōnes p̄tractande sunt. qd ex aīatī rōne inq̄tū aīatū est diffinītāē faciūt: et quāz gdā hoc in loco p̄tra positionē diuii S. Thomas adducit. Due autē sunt qdēs cōes aīatī inq̄tū b̄mōi de plu ralitate formaz. Prima dō forma corpetatū: seu mix tōne. vtrū sit alia forma ab aia. Scđa de formis p̄tīa lib̄ organoy. vtrū s. co. caput. ep̄ar. et reliq; corpīs p̄tīs bēant singulas forz. subales p̄tīales. an aia sola sit osm subal forz. Et p̄dē qdēs p̄tīs affirmatiūa nālīpt̄ p̄suadet. Prīo ex ip̄a diffinītōe: qd p̄pī mō: in q recipit̄ aliquā

aliqua forma distinguere realis ab illa. Sed ex hoc distinctione corpus phicum et est propria materia in qua recipitur anima. ergo corporale distinguere realiter ab anima sicut materia quod dico ne aliis dicere. quod distinguuntur realis sicut totum a parte. Constat namque corpus non est multiformata ipsa sed informis nec aut est in qua recipitur forma. Tunc ultra: corpus dicitur compositum ex materia et forma. ergo compositum ex materia et forma distinguere realiter ab anima tanquam materia informis a forma. ergo inter animam est ibi alia forma prior per quam saltem est corpus phicum.

Scorus de **C** Scdo ad idem arguit Scorus in 4. dicitur. q. 3. corpus formis in morte remanet idem numero: anima non remanet. ergo forma corporeitatis distinguere realis ab anima. At pars propria sive forma cadaveris non est de novo genita in morte sortis: sed forma corporeitatis precedens: atque hoc probatur sive forma cadaveris formis quocumque mortali sortes mortales non resoluunt statim in cineres: est eiusdem spiritus: sed non est de novo genita. B. atque per ad sensum: quod sive gladio: sive suffocatione: sive suspendio: sive a马力 mortales sortes semper cadaver eius eiusdem rationis appareat. Consequenter vero per hoc ab agentibus diversarum rationum regulariter non provenire effectus eiusdem rationis.

Joannes in **C** Tertio arguit hic Joannes de Jordano multipliciter probando: quod anima non inducit in materiali nuditate in materiali nuditate: sed in materiali naturae dispositio precedentes pro ipsa: et posteriori materiali anima formam: quod tales dispositioes non sunt immediate in materiali prima. Est ergo vis rationum suarum in hoc. Si preter animam non intinuerit alia forma substantialis in animato: sequeretur quod in instanti: in quo producitur anima: oportet dispositioes disponentes materiali per ipsam: si non essent corrupte. Sed hoc falsum est: primitia admittunt falsitas vestris probatur quatuor medias. Primo: quod sic esset motus finitus absque aliquo mutato esse terminante ipsum: quod est impossibile: tunc primitia: quod alteratio dispositioes ad generationem animalium est illa via careret mutato esse terminante ipsum. Secundo: quod aut illae dispositioes corrumpunt per se: aut per accidentem: non per se: quod non a contrario: nec per accidentem: quod vnuquaque eo tantum materiali corrumpit: quod est corruptibile: sed immobile non sunt corruptibilis per accidentem: ut per hoc in 10. metaphysica. capitulo 26. ubi dicitur quod corruptibilitas et incorruptibilitas insunt essentialiter: et non per accidentem rebus. sed Tertio: quod aut illae dispositioes corrumpunt in instanti: aut in tempore: non in tempore: quod nec in tempore precedentem instantem generationis: nec subsequenti: ut per hoc in instanti. Tunc quod res eo materiali corrumpit quod generatur: sed illae generantur in tempore: quod successione. Et quod duo contradicuntur eent simul: scilicet esse et non esse illarum: quod subiectum mutationis dicitur subiectum termino. Tunc quod omne corruptum esse procedit alicui corruptio vel alteratio ad corruptionem: sed ad corruptum esse istarum nullum procedit alteratio: quod alteratio procedens est ad generationem ipsarum. Quarto: quod si illae dispositioes corrumpunt: frustra fuerint introduce: probatur primitia: quod in instanti corruptiois ipsarum remanet materiali nuda ac per hoc indifferens ad oportentem formam: et posterior non magis dispositio respectu forme per quam erat dispositio: quod respectu alterius. Et videtur sequitur quod nulla forma possit tunc induci in materiali: quod non est maior ratione de una quam alia. Nec sufficit dicere quod maior est ratio de forma: cuius dispositio pessimum ppter plenaria sui agentis. Tunc quod tale agens erat etiam per se a principio: et non sufficiebat ergo nec nunc. Tunc quod actus actuorum: sunt in patiente dispositio: ut dicitur in hoc. 2. de temporibus. 24. et 26.

C Secunda quoque questione de partialibus formis ambientate non caret: enim ponende sunt preter animam forme subiectales partium organicarum probatur multipliciter. Tunc

quod diversitas specifica proprieta operationum et complexio non anguit diversitate specifica formarum: que sibi tales complexiones et operationes vendicant. Constat autem tales esse complexiones et operationes organorum. Tunc quod impossibile est: quod una forma sit per tripartitum actionum principium posse: et hinc quod est in una parte materiali causa corruptionis stupitus in alia parte eiusdem animalis. Tunc quod caro abscisa et statim reunita integratur cum reliquo carne. Ergo autem regressus de proutio ad habitum: quem abscisa caro eadem numero animam recuperat: aut alia carnis proprieta formam servat: vel de novo induit. Tunc quia sanguis habet aliam formam propriam preter animaliam. ergo pars est ratio de carne et osce et cetero.

C Ad evidenter bolus questionis quod ut dictum est: ad me, taphysicu spectat duo pro nunc dicenda sunt: primo breuiter narrabit opinio domini Thomae: quod sequitur utrum veritati valde consona: deinde simul medias physis arquet pertra alios: et probabit intentum. **C** Secundum est ergo omnes pervenire in hoc: quod si ponantur plures forme in eodem: semper posterior ordine generationis est perfectior prior: quia natura tendit de imperfecto ad perfectum. Animaduertitur autem ultra hoc dominus Thomas Aristotelis vestigia sequens: quod omnium formarum seu perfectionum compotibilium in eodemque taliter ordinatur: imperfectio clauditur in posteriori: ut trigonum in tetragono. quemadmodum dicit Aristoteles de animalibus in seruatu in textu. 31. et consequenter quod forma perfectior dat quicquid dat imperfectior et aliquod ultra: ac per hoc inexistere in aliquo forma perfectio et superfluerent omnes imperfectiores in illo. et ideo in aduentu forme perfectioris abiciuntur forma imperfectiorum quod pexistebat: nam non superflua abhorret: verbi gratia: forma leonis est perfectior forma corporeitatis: et elementi: et mixtionis: et vegetativae: et ideo non solu dat leonis quod sit leo: sed quod sit corporis graue mixtum et viuum: et propria quod generatur leo aduentente in materiali illa perfectio vegetativa: abiciuntur forma talis mixti: que fuit materiali transiens illius: pura sanguis: et cum illa secundum ipsa dabat: corporalitas sua et permanet postmodum adhuc magis disposita materiali introducit: et forma leonis: afferens secundum quod oportet partes habentur: et ipsa aduentente procedens cum omnibus quod eius erat edidit. **C** Et si queratur: cur non a principio forma leonis fuit inducita: per responsum: quod est adeo perfecta: ut non potuerit suscepit esse eius capacem: nisi post tot transmutationes. **C** Et si rursus queratur: cur illae forme procedentes inducuntur: si abiciuntur sunt ab ea: pro qua inducuntur sunt: per respondendum: quod inducuntur sunt ut substituerent materiali transiunt leonis: et non materiali permanentem. Inter materiali enim transiunt et permanentem alicuius transiunt refert: quod substitutum materiali permanentis manet cum actu: pro quo materiali substituitur. Constitutum vero materiali transiunt non permanent cum forma: cuius est preparatorius: ut per se de farina re spectu panis et cetero. **C** Probatur autem materialibus rationibus possitio ista: et simul improbat opposita dupliciter. Primo sic. Subiectum cuiuscumque generatiois substantialis est materiali prima sola oportet denudata a forma substantiali: quod una tantum forma est in composite substantiali: sequentia est nota per se: et quod non excludit utrumque modum ponendi plures formas: quidam enim sicut ponunt plures formas: quod dicunt per primum subiectum posterioris forme esse composite ex materiali et forma priori: quidam vero dicunt: quod ideo in materia prima sit forma pars: que remanet cum posteriore: non tamen composite ex materiali et forma pars est subiectum posterioris: sed materiali sola habens tamen priorem formam suscipit posterioris ita quod ambo sunt simul in eodem receptu primo: ordine tamen quodam: quod

Zeno de Ulo de anima.

De anima

mā nō recipere posteriorē: nisi b̄t p̄tē. iō ḡ in antecedente duo assumpsi. s̄ mā p̄ma sola p̄tra p̄mā op̄nione que est Scoti: et oīno denudata a forma substanciali p̄tra secundam: que est quorūdā modernorum.

C Proba aut̄ antececdens hoc quo ad p̄mā parre ex. 5° phīcoz tex. 8° Ubi Aristoteles volens p̄cludere distinctionē inter generationē et motū facit illā rōnem. Quod gnātū nō est: qd̄ mouēt est. ḡ gnātū nō est motus: et intendit fm̄ oīs per li qd̄ gnātū subm̄ gnātūis substancialis: qd̄ lōstat eē subm̄ forme substancialis. Sed de nullo cōposito ex mā et forma verificat: qd̄ non est sed de sola mā. ḡ sola mā est subm̄ gnātūis et forme.

Respōsio
Scoti

C Respondeat ad hoc Scotus in. 4° dist. xi. q. 3°. q̄ li nō est teneat p̄uatiōne: et nō priuat nīl esse substancialē forme generāde: qz equitaleat buic: qd̄ gnātū caret eē substancialis: qua non sequitur. ergo caret omni esse substanciali: sed est fallacia cōsequētis: stat enī q̄ caeat aliquo esse substanciali: scilicet forme generāde.

Improba^o **C** Sed hec respōsio peccat duplicitate: primo est cōtra Aristotelem ibidez. 2° est falsa in se: q̄ enim sit p̄tra textū hec glossa p̄z sic. Arist. dicit subm̄ gnātū nīl sic nō esse: scieat eē nō ens: q̄ de ipso nec per se: nec per accidēs p̄tē dici q̄ mouēt: sed de quoq̄ qd̄ nō ente cui substernali cōpositus ex mā et forma verificari p̄tē per accidēs q̄ mouēt. ḡ nō ens: de quo loquēt p̄bus qd̄ dicit esse subm̄ generationis nō cōpatit secū lōposūtū ex mā: et forma: et p̄tē excludit omne esse substancialē. omnes p̄positiones assump̄tū sunt māfeste. ergo. **C** Preterea. Juxta hanc glossam ratio Aristotele. nō esset efficax: qz nō cōstaret ex p̄positiōibus necessaria. altera enī p̄missarū esset p̄tingens: illa. qd̄ remaneat est: qz medius terminus fm̄ ipsum est babere esse substancialē vltimatū. Lōstat enī q̄ nō est necessariū: qd̄ mouēt babere esse vltimatū: smo op̄z q̄i q̄ esse op̄positum: vt p̄z de omnibus alterationib⁹ precedingib⁹ generationes substancialēs: mobile enī tunc nō b̄z esse vltimatū. **C** Cōtra Averroym vero est glossa illa: qz ibidez in cōmento. 8° inquit Averroys: q̄ subm̄ generationis substancialis op̄z q̄ nō sit aliqd̄ demonstratum sub vtrōq̄ termino. Lōstat autem q̄ hoc corpus qd̄ suscipit animā fm̄ istos est aliqd̄ demonstratū p̄ma. nens sub vtrōq̄ termino. s̄ nō esse aie: et esse anie. ergo hoc corpus nō est illud nō ens: qd̄ nō est aliqd̄ demonstratū. **C** Qd̄ aut̄ pdicta eiusa sit falsa in se: p̄z ex eo: qz dicit p̄sequētiā hanc esse sophistica: caret esse substanciali. ergo caret omni esse subaliquā tū remaneat sub sensibili. p̄pter negationē significatā per li caret: perinde. n. est dicere caret et nō b̄z: lōstat aut̄ ex logica q̄ illa est bona p̄sequētiā. a. nō b̄z esse subale. ergo nullū esse subale. negatio. n. cōfundit terminū sequentē distributū et mobiliter. **C** Secunda vero pars aītis p̄tra scđam op̄nionē ex codē tex. 5° phīs. p̄z sic: q̄ subyic̄t gnātūi est sic nō ens q̄ tal nō ente neq̄ per se neq̄ per accidēs p̄tē dici q̄ mouēt: sed stante illa hypothesis de tali nō ente p̄tē per accidēs dici q̄ mouēt. ergo: p̄baſ minor: qz li nō ens: et p̄positū ex p̄ori forma cōstitutū essent idem subiecto. Constat aut̄ q̄ q̄tūq̄ sunt idem subiecto sic se habent q̄id: qd̄ dicit de vno: p̄tē per accidēs dici de alio: ergo illud cōpositū possit moueri: sequitur q̄ nō ens: qd̄ est illi idē subiecto: p̄tē dici q̄ mouēt: p̄ accidēs tñ: qd̄ est p̄tra Aristotele ibidez. **C** Et q̄ hec opinio omnino est irrationabilis: qz nō potest saluare vnitatem cōpositi: qz nō ponit formas vniū nīl ratione tertii subiecti: scz ideo omnino dimittat: quānis rōnes facie et faciendo cōtra eam possint applicari: qd̄

exercitio scolariū dimitat. Secūdo p̄ncipaliter arguit Rō 2°

sic. Generatio est trāsmutatio tori^o in totū nō manēte aliquo eodē subito sensibili. ergo est vna tantuʒ forma subalio in genito: p̄tia p̄z: et aīs habet ex p̄. de gnōne tex. 23. **C** Ad hāc rōnē Joānes de Jandūno duplī re: sp̄det hic. Primo q̄ intelligēt hoc de gnātū elemētorum. Sed hoc est manifeste falsus: qz Aristo. exp̄se incipiendo cap̄sū de gnātū in cōmuni: et p̄ponēs se velle assignare differentiā inter generationē et altera: tionē assignat hanc differentiā: qz alteratio est trāsmutatio manente eodē subito sensibili: generatio vlo nullo manēte eodē subito sensibili. Dicit ergo. 2° q̄ intelligētur de subito sensibili sub eodem gradu: q̄tūs. n. remanēat q̄litates sensibiles: nō tū remanēt sub eodem gradu. **C** Sed hec quoq̄ glosa vndiq̄ xūinc̄ falsa. P̄i mo qz non saluat veritatē textus. non. n. valet p̄tia: li gnūm non remanet sensibile sub eodem gradu. ergo nō remanet idē sensibile: sed est sophisma a fm̄ quid ad simpliciter: nibil aut̄ refert cōmittere talē p̄cessum un̄ scripsit: aut̄ ln̄ mente: q̄re si Aristoteles ex hoc qd̄ mēte tenuit: q̄ subm̄ nō remanet sub eodem gradu sensibili: literā in generatione: exp̄sūt q̄ nullū subiectum remanet sensibile: et sophismate deceper̄ est: et p̄positionē falsam dixit: sicut si dixisset: ethiops non est niger: id in mēte retinēs: qz non fm̄ omnes partes est niger: et.

Improba^o

C Secūdo ex parte gnātūis: qz hoc non p̄uenit omni gnātūis: qzī quā forme substancialēs determinēt sibi accītū sensibilia nō punctualiter: sed infra quādāz latitudinē: contingit q̄ idē gradus aliquo et accidentiū sensibiliū cōis erit plurib⁹ formis substancialib⁹: et p̄tē qzī ex corruptiōe vniū istarū gnātū altera: remanebit apud istos idē subito sensibile sub eodem sensibilitate: nō gradus quo ad qd̄a accidentiā: ḡ falsū est nullū subiectū sensibile fm̄ cundē gradū remanere. Patēt hec oīa: posito q̄ lac vendicet sibi q̄titatēz infra tria et sex cubita: et calo: et infra duos et ḡnq̄ gradus: sanguis vlo vendicet sibi q̄titatē. Infra q̄tuoz et octo cubita: et colorē infra trēs et sex gradus: tunc enim possibile erit q̄ ex lacte ḡnq̄ cubitorū et calido vt q̄tuoz: fiat sanguis etiā quinq̄ cubitorū: et calidus vt quattuoz. ergo non esset generatio secundum istam glossam.

C Tertio ex parte alteratiōis: qz est possibile alteratio, nez fieri talē et tāta: q̄ oīa accidentia sensibilia variētē fm̄ gradus: hoc ens non implicat. ergo tūc non saluat: bis iuxta illā glossa ratio alterationis: que apud istos est: q̄ remaneat sub sensibile sub aliquo eodē gradu.

C Ad p̄mā ergo rōnē in oppositū dicit: q̄ de aīa possimus log duplī. s̄. realiter. i. de re que est aīa: et formaliter. i. de re illa inquitū aīa. Si p̄mo mō est sermo: sic negat: q̄ corpus phīcū sit propria mā. in qua recipit aīa: dico. n. q̄ res illa: que est aīa recipit in ipsa essentia māe p̄me. ita q̄ mā prima est mā in qua respectu oīis forme subalio realiter loquēdo: et hoc modo dixit san. Thomas: q̄ in definitione aīe non solū li organicū: s̄ li ēt corpus phīcū nominat mām formata ipsius aīe: qz illa res: que est aīa: p̄stituit et eē corpus et esse phīcū et esse organicū. Si vlo loq̄mūr scđo modo sic p̄cedit corpus phīcū organicū esse p̄priā mām in qua ipsius aīe: sed tunc non legitur. ergo aīa fm̄ rem: seu fm̄ id qd̄ est recipit in re: que est corp⁹ vt mā in q̄: s̄ fm̄ legitur res illa que est aīa inquitū aīa p̄supponit suū p̄fectib⁹ le esse corpus phīcū: qd̄ gratis p̄cedimus: qz ex hoc nō legit q̄ illud eē corporeū phīcū sit ab alia forma: qz stat q̄ illud sit a seipso nō inquitū aīa: s̄ inquitū forma subalio. Et hoc mō dicimus q̄ aīa diffinita est per corpus

Rō 1a
duni i. q. 2°

corpus phicū organiū tanq; per propriā mām. Et aduerte hic diligenter: q; cā q̄re multi in hoc articulo fallunt̄ est: qz digreditur de ordine in ordinē. Aliud est. n. log de rebus inq̄tuz res absolute: z aliud de eis inq̄tuz tales in adequatas rōnes formales h̄nt: de rebus. n. vt res sunt: loquendū est fm realē ordines: z distinctionē t̄c. De rebus vō vt rōnes formales sunt: loquendū ē fz ordinē formalē: z distinctionē formalē t̄c. nec l̄ ex vno ordine in alū ordine declinare. Et iō nō valet: aie formalr̄ loquēdo p̄pria mā est corpus phicū suscepitū vite. ḡ rei que est aia propria mā: est corpus phicū suscepitū vite. Nec similiter valet: rei que est aia receptitū immediatū est mā p̄ma. ergo aie formalr̄ loquēdo p̄pria mā est mā p̄ma: qz vtrōbicq; sit digressio de ordine in ordinē: ibi de formali in realēb̄ ecōtra. Si enim aia nō esset identice aliud q̄ aia mā propria eius inq̄natum res: in qua eset corpus phicū suscepitū vite. Et similiter: si res que est aia: nō esset aliud identice q̄ forma substancialis dans eē māe t̄c. mā p̄pria eius omnino esset nuda mā p̄ma: mō aut qz anima eset identice etiā forma substancialis: z ecōuerso quedaz forma substancialis est aia: distinguitur de duplīci mā eius: quedā eius vt res est: z quedā eius vt anima est. Ad secundū qd̄ est Scoti negat corp⁹ sortis post mortem remanere idem numeror: ad p̄banionez dicit q̄ forma cadaueris est de nouo genita in morte: qz semp̄ corruptio vnius est generatio alteri⁹: vt p̄z p̄mo de generatione t̄c. i. 7. qb̄ t̄ Scotus non p̄t saluare: qz p̄nit corruptionē hic sine generatio: imo pei⁹ sequit̄ q̄ agens nāle particulare agat per se ad corruptionē: qd̄ est impossibile. Et qui dicit: q̄ forma eiusdē rōnis non pot̄ a diuersariū rōnū agentibus regulariter pdvici t̄c. Dicit dupliciter. p̄mo tenēdo q̄ cadauer diuīz bonū sit eiusdē sp̄ci. scđo tenēdo q̄ sit diuersariū sp̄ez.

**Nota opio
nē duplicē
in bac mā.**

Si creditus p sit vnius rōnis: distinguedū est de formis: q̄ forme sunt duplices in vniuersitō: qdā vt per se intente ad p̄stituendas spēs rerū: vt forma leonis: t̄ forma bouis: qdā vt intente ppter alias: vt sunt vie ad alias: vt forma embrionis: t̄ forma seminis t̄. Et iter illas est magna latitudo: q̄i qdā sunt cōmunes: t̄ qdāz minus cōmunes: t̄ qdā p̄prie vni trī. Et l̄ forme per se intente vt termini regulariter nō p̄ducant ab agen tibus diuerſariū rōnū: forma tñ nō aliter intenta q̄ ȳ via cōmuniſ p̄t ab omnibus illis agentibus p̄ducit ad quoꝝ terminos intentos p̄t esse via: qz nullius eorum est effectus vniuocatus talis est aut̄ forma cadaue rīs: qz est via nālis a viuo ad elemēta: t̄o ab oībus ele mentis p̄duci p̄t. Si vero creditus cadauer pos se esse diuersariū rōnū: qd̄ forte est verius: dicendū est q̄ quā corruptionē aialis nō sit nisi pp̄ exorbitantez mo tum aliquic̄ elementi in ipso: qz quādiū manet tempe rantia debita elementoz. In aiali nūc̄ corrumpti: di versificabilē cadaueris forma iuxta agentis elemēti di versitatē. ita q̄ p̄fī in aiali colera vincit: signis cui⁹ vir tus est humor colericus: agit vt aial resoluat in ignē: t̄ qz nō p̄t ad hoc statim p̄ducere paulati ad hoc dispo nit per multas gnātōnes t̄ corruptiones: quaruz p̄ma est ad cadauer: nec refert a quo extrinſeco fuerit exci tatus ille būor vincēs: an ex gladio: an ex suspēdio t̄. hec enī p̄currunt nō vt cause cadaueris: s̄z vt adducē tia vel applicatia actiua passiūis. Erit ergo cadauer tot spērū: quot contingit esse pp̄pria corruptionē aialis: hec aut̄ q̄tuoꝝ iuxta numerū elementoz sunt. Nec est ve rum: q̄ sensus testet̄ cadauera oīum hoīum esse eius dem spēl: q̄i in accidentia cōmuniſ. s̄figurā derelictā t̄

alia b³ m³ filia videoz an p³p³ mixtio isti³ genit³ a colo-
si eiuidē rōnis cū illo genito a flegma enīus nō dicit.
¶ Ad tertium Joānis de Janduno pcedit: qd³ dispoñes
oēs in aduentu forme corrumpan³: qz forma in nuda
eēntia mā recipit. Et quā dicit: qd³ motus finitus sine
termino. Respondeſ qd³ motus dupliciter inuenit: qn,
qz vt motus tm: tunc ipossible est si sit finitus: qd³ nō
habeat terminū intrinsecū positiue t in actu: qz qd³ ve
via per se ad generationez substātie. t sic ipossible est
qd³ habeat terminū intrinsecū positiue t in actu: qd³ nō
dat instans imediate pcedens instans gnātionez: qz bz
terminū extrinsecū primū esse rei genite. Dixi aut per
se vla: qz bz quelbet alteratio magis facta abyciat a
substātie ac per hoc omnis alteratio possit dici via ad
substātie gnātione: nō tm per se sed illā tm voco per se
viā: que necessitat generatione substātie nāli necessita
te: talis aut nēcio nō bz terminū nisi extrinsecū: qz nō
dat vltimū esse rei corrapende: t de tali nos logmūr.
¶ Ad alia pbationē dicit: qd³ dispositions ille corrumpant³
per accidens: t ad obiectionē in opposituz dicit:
qd³ aliud est loqui de perficitate punctionis corruptibil
itatis ad rem corruptibile: aliud est loqui de perie
tate corruptibilitatis iordine ad actualē corruptionē:
primo enim modo omne corruptibile est p se corrupti
ble: secundo mō nō. Ubi scito qd³ corruptibile in com
muni est pdicatu vel essentialē: vel pns essentialia cu
iusqz corruptibilis: vt dicit: io. metaph. tex. z^o. qz nō
pot nā trāferri de corruptibili in incorruptibilez: aut
ecouersor: ppterēa demōstrata qcunqz re corruptibi
liss dicat: hoc est corruptibile: est pdicatio per se: qz co
iunctio corruptibilitatis ad rem est essentialis. Ueruz
qz corruptibile distinguit in corruptibile: qd³ ad actus
corruptionis a suo strario deducit: t in corruptibile:
qd³ ad actum corruptionis nō nisi psequitur natū est
deduci. ideo corruptibile distinguit in corruptibile p
se: t corruptibile per accidens: p aliud. Et qz vtrum
qz est in inferni ad corruptibile in cōmuni. ideo vtrūqz
per se inest: ita qz illa est per se: homo albus est corru
ptibilis per se: t illa est per se: punctus est corruptibile
per accidens: deceptus est ergo arguēsqz nō distinxit
qz li per se determinat punctionē ad rez: t qz ordinē
ad actū corruptionis: nec vidit qd³ corruptibile per acci
dens per se: uenit rei corruptibili. Unūqdz ergo eo
mō corruptib: quo est corruptibile: t aptū natū corrum
pi si per se: per se: t si p accidens: p accidens: nec est verum: qd³
qlibet corruptibile sit corruptibile p se: qd³ quis cui libet
corruptibili infit per se corruptibile pprie loquendo: t
hoc tm habet ex: io. metaphys. t dāc doctrinā opz oēs
peripareticos: seq: qz apd eos nulla forma p se corru
pib: t tm eēntiale e cuiqz corruptibili qd³ corruptibile.
¶ Ad tertiam pbationē dicit: qd³ iste dispositions corrū
pant in instati. Et ad pma huius ipprobationē dicit: qd³
stat rem per accidens: i. ad corruptionē alterius corrū
pi in instanti: que per se est generata in tēpore: sic autē
est in pposito: qz iste dispositions nulla alia rōne cor
rumpant nīst ad generationez substātantis subiecti.
¶ Ad secundā vero ipprobationē dicit negādo p leque
tiā: qn vt p3 ex: 8^o p̄hīcop: textu. 69. subm mutationis
instantaneē qd³ debat esse sub vtrōqz termino: non
tm pro instanti mensurante mutationē: sed debet im
mediate ante illō fuisse sub vno termino: t in illo cē sub
altero termino. ¶ Ad tertiam aut ipprobationē dicit: qd³
eo mō: quo hic inuenit corruptū esse: pcedit etiā altera
tio corruptiua: quum enim iste dispositions corrū
pant per accidens quēadmodū dispositions iste non

De anima

Somnium corruptus esse nisi per accidens, per subm. ita non procedit alteratio corrupta nisi per accidens: id est per subiectum: alteratio non corruptua subiecti per se est corruptua dispositionum per accidens. Sicut et corruptio subiecti est corruptio dispositionum ex operi. Ad quartam demum probationem dicitur negando sequentiam: et quum instat: quod non remanet nisi mā nuda et in differens. Dicatur quod aliud est loqui de mā nuda absoluere: et aliud est loqui de mā nuda immediate post tales dispositiones: mā siquidem nuda nibil aliud importat quam ipsam substantiam mā p̄me ab eo ordine aliquo ad certam formā: et propterea sonat indifferens ad oēs formas: et qua rōne recipere vñā: recipere taliam et cetera. Materia vero nuda per expoliationē forme per tales disponentes immediate p̄cedentes non sonat quod indifferens: sed addit supra ipsam mām primum appropriationē ei respectu forme illius ad quā necessitatis pro illo instanti dispositiones immediate p̄cedentes. Est enim nā necessitatis earū ut necessitatem p̄ instanti immediate sequente tempore earum. Et ideo non frustra inducit fuit: quia ad h̄ inducunt tñi ut disponant mām: non ut in earum tempore suscipiant formā: sed ut immediate post tempus earum mā sit capax illi forme. Quod autē forme p̄cedentes et non manentes cum forma sequenti habeant talē efficaciam ut scilicet expoliatione earum mā sit propria respectu talis forme etno alteri: testas mā trahent rōne sensus: mā n. spoliata a forma vniū: nō cuiuscumque forme: et accedit naturaliter est capax: et similiter materia farine respectu panis.

Puerile ergo est credere quod mā approprietur alicuius forme solū per dispositionem: quas tunc p̄ habet: op̄z enim dicere: vel quas tunc p̄ habet: vel immediate ante hoc habuit necessitates ad hoc. Ad plenitatem autē agentis que in arguedo tacta est: recurrendū non ea rōne reor quasi agens illud tūc in passus: p̄t nullo modo in disposituī in instanti agat. Sed ea rōne: quod illud agens in illo instanti est in termino actionis sui respectu illi materia: quod in illo instanti generat ab ipso: in toto tempore p̄cedente quā ab ipso metit: et dicitur in. 6. phisicoz tex. commenti. H̄z rōne sic autē sibi h̄z quācumque aliud agens respectu illius māe q̄tūcūq̄ fingeret: quod de novo approximatē lex autē naturalium agentium est: ut non nisi in termino actionis sui substat: ac per hoc eānam māe p̄me nūdā attingant. Et propterea a principio plenitatem agentis nō sufficit: et ipsa mā nuda per expoliationē a talibus dispositionibus immediate p̄cedentibus est patiens dispositissimum respectu talis agentis in termino actionis sue: et nō respectu cuiuscumque alterius.

Oportet quod h̄z in tractatu de nā māe caplo. 8.
Improbatio:
Ad secundam autē secundē dubitacionē de formis partitibus sciendū: quod in quodā tractatū attributo sanct. Thome: cuius titulus est de natura māe. inuenit quod forma partium homogenearū ut sunt caro: ossa: et similia sunt in codice animali multe h̄m essentias: et nō h̄m esse: imaginā siquidem: quod ex mā illa et forma partiū cōponit pars illa. Sed prius: tale cōpositū p̄prium cōsortias: p̄uenit ab esse totius animalis: et poterit ad cōp̄prium occupat ab esse totius: et ad actū nō potest p̄uenire: donec esse totius destinat in ipsa. Et propterea in separatione a toto non generat noua forma h̄m essentias: sed antiqua nouū esse acquirit. Sed hec chimerica ficta: quod ex eo potest patere: quod nulla rōne pluralitas tam ponēda est: nullū nāq; fundamentū positio hec h̄z: partes. n. post separationē non remanent tales nisi ergo noce: caro. n. mortui nō est caro nisi equinoce: et similius de ossibus et ceteris. Ergo non retinent proprias formas p̄ quas erant tales: quod iam essent eiusdem rationis: quā a

propria forma sumitur ratio rei. frustra ergo ponant. Repugnat quoq; doctrine. S. Thome: et circa non est acceptandus tractatus ille tanquam sit. S. Thome. Dabemus. S. Thomam in hac materia in suis operibus certis semper veritatem forme tentuisse.

Ad prāmā igitur objectionem in oppositus dicendum est: quod distinctio specifica propriū operationū et cōplexionum est duplex: s. adequatarum et inadequatarum: quā enī operari et cōplexio propria unius adegit responder vni forme et diffīlē specie ab operationē et cōplexione propria alterius adequate alteri. tunc forme ille necessario diffīlē specie. Si autē non adequant formam: non op̄z inferre differentias specificas potest enim forma illa esse adeo perfecta et multiplex in virtute: ut sit principiū diversarū operationū et cōplexionum h̄m spēm. Discernit autē post adequationē operationum: et cōplexionū ad formā in sensilibus ex adequatione et inadequatione subiecti: ut enī docent Albertus et Diuī Thome. Anima quod est vna et simplex h̄m essentia et multiplex h̄m virtutē requiri subīm primo perfectibile multis distinctum organis: ut in q̄tū multis h̄z virtutes multiplex cōplexio organorum de seruatis sibi ad tam diuersas operationes exercendas in q̄tū vero vna est et simplex: totum corpus sibi respondet: ut vnum primo perfectibile ab ipsa. Unde quando cōplexio et operatio propria adequati sunt totius primo perfectibilis ab anima vel quācumque forma differt spē ab operatione et cōplexione propria totius primo perfectibilis ab aliis: optime cōcludit distinctio specifica formarū: et nō quā cōplexiones et operatioes partiales sic se habent: ita autē est in propositione: ut ex dictis ps.

Ad secundā p̄cedis quidē: quod anima est principiū cōtrario et partialiter se habent ad ipsam: mouet. n. ad omnes differentias positionis: et hoc h̄z ex sua excellētia: sed negat quod alia h̄m quod est in vna parte sit corruptio sua existentia in alia parte per se loquēdo: semper enim per accidens exclusum intelligē ab arte. Et quam dividitur calore partis corruptio est cerebri frigidū naturaliter: respondet quod contrario q̄cumque requirant causas anima sic moderat: ut quis inter se p̄trat: sint absolute ut p̄tinens: et ab anima p̄sonant intercessas cōplexionē totius primo perfectibilis: sicut in fidibus musicorum organorum videmus: et quādū ab anima humores corporis regulantur: nunq̄ corruptio alicuius partis p̄tingit. Euenit. n. corruptio quam humor eligit exorbitat a regimē aie. Utī calor cordis nō in q̄tū nālis aie corruptus cerebri: sed in q̄tū p̄ter naturalis: ab harmonia toti: et discordas: et ab arte regimē subtractus. Ad tertiam dicitur duplicitas. Primo quod caro totaliter absista: de hac enim loquimur in qua constat nō remansisse animam: nunq̄ redibit ad vitam recuperandom: sed videbitur forte vivere: quod h̄c vnum continuitate cum reliqua: non tamē vivere. Secundo dicitur quod si ruet: quod non inconvenit fieri regressum ad habendum in parte primi suscepitiblē: quis impossibile sit in ipso primo suscepitiblē. Hanc autem glosaz cōcessit tali regressu ad vitam: oportet etiam dare tenētes plurimalitatē formarum: quod non est dubium: quod caro illa tūc reinformaret animam: que p̄mo est forma totius animalis: quis ultra eā formā alia propria habet: ex quo n. iterum pars animalia fieret: esset etiam per formā et ē totius. Ad quartam dicitur quod non est eadē ratio de sanguine et carne: quod vult Aristoteles de partibus animalium caplo. 2. quod sanguis est ultimum nutrimentum: ac p̄ hoc non est adhuc pars animalis nutrimenti: et pertinet in corpore:

Tex. 7. **C** Circa exclusionē questionis: quomodo ex anima et corpore fiat unum. dubitatur. **Z** quod falsus videtur assūmī in probatō. s. qd actus est quod proprie est. eius n. est proprie esse cuius est fieri: et conuersio: sed qd proprie sit: non est actus: aut forma: sed compōstū. vt p. 7^o metaphysice cap. 28. qd propriæ est: non est forma: aut actus: sed compōstū. **Z** tam quod ex ista Aristotelis ratione nō magis habetur qd ex anima et corpore fiat unum qd ex cera et figura: et universaliter ex materia et forma: et cū tali unitate stat: qd non fiat nisi unum per accidēs. vt p. 3 in exemplo adducto. ergo ex ista ratione nō habet qd ex anima et corpore fiat unum p. se: qd tamen erat qd sic: non enim erat antiquorum questione de uno p. accidēs. **C** Ad evidentiā hoc sciendum est: qd de forma ptingit duplicitate loquī. uno modo absolute ut forma est. alio modo p. m. qd est talis. s. materialis. s. informans materiā. Si loquimur de forma absolute sic esse ea rōne est proprium forme: quod ipsa quidē et sine materia et sine corpore esse potest est. vt p. 3 in formis separatis: nec mā aut nec cōpositum sine forma entis rōne habet. vt p. 3 inductive. Si loquimur vero de forma inquantū informans mām sic esse ea rōne est proprium forme: quod esse est comes in seipsum ipsius forme. ita qd et qd mā habeat esseret qd cōpositum habeat esse: et forma mēdicari: in tantum habetur. n. quodcumq; esse sine substantiale sive accidentale: inquantū forma dans illud esse habetur. Distincto igit̄ vniuerso in tres ordines. s. formarum materialium et compositorum: si queratur cuius ordinis propriū sic esse. Dicendum est qd est propriū coordinationis formarum: quod forme contineat non per aliud: et alijs quibuscumq; contineat per ipsum. hec autem est ratio vere propriū: vt dicunt in pmo posteriorū. Disseminister tamen formarum latitudo vindicat sibi esse: qd forma absolute propriū est qd est: tanquam id quo est: et qd est: qd non dependet a materia: aut cōposito ut sic: forma vero talis. s. informans materialē propriū est qd est tanq; quo cōpositum est: et hoc est esse proprie id qd est formaliter: qd est ratio essendi. Ex hoc autem qd esse est propriū forme sequitur: qd fīm quācumq; entis spērū aliquid dicatur esse: hoc erit fīm aliquā formā ferentē secum illud esse: ac per hoc in nullo cōposito sive substantiali sive accidentali ut sic est duplex esset et unū tantum. iuxta unum tamen quod quid erat fīm vñaz formam. Et propterea Aristoteles ex hoc qd anima est actus: conclusit unum tantum esse conflati ex ipsa et eius materia. Ex hoc enim qd esse vivum est propriū anime: et nihil vivit nisi quatenus animam habet: consequēs est qd corpusclusa anima non habet esse vivum. Et si adlungas qd anima est actus corporis: sequetur qd illud esse vivum: qd est propriū anime participabit corporis: et sic constituetur corpus vivum fīm unū tantum esse vivum: et consequenter non sicut nisi unum vivum: sicut ex hoc qd esse triangulare est propriū triangulitatis: et non conuenit cere fīm se: adveniente triangulitatem ipsi cere non constituitur nisi unum esse triangulare: et consequenter unum ens triangulare tē.

Contra dictum Auerrois in commentario. 7^o. qd forma est dignior ut dicatur ens et unum quod compositum. hoc enim de forma absolute verissimum est: quod enim se est ens et unum. compositum autem ratione forme de forma quod taliter verificatur quod forma talis claudit sub ordine forme ac per hoc retinet propriam dignitatem sui ordinis: que constituitur in vindicare fibi esse. est ergo dignior ut dicatur ens et unum: quod esse et unitates habet ex parte proprio ordine ex compositis vero haberet hoc ex ipsa forma. **C**ontra tertio responsio ad secundam obiectiones: quod ex hac ratione habet directe et explicite: quod ex anima et corpore non sit unum per contactum: aut ligamentum aliquod: quod alterum est forma alterum est materia: sicut in unione cere et figure: non intervenient aliquid glutinatum: et hoc erat precipuum questionis in hac questione. ut per primum huius textu commentarii. Implicite vero hinc habetur quod ex anima et corpore sit unum per se: quod iam dictum est: quod anima est forma substantialis corporis physici organica. si enim propositioni dicenti: quod ex forma et materia non sit nisi unum esse: adiungas quod talis res: seu anima est forma substantialis talis rei: sequitur quod non solum fiat unum esse: et unum ens formaliter: sed quod congregatum ex forma et materia sit unum per se: natura enim substantialis forme exigit constitutere per se unum cum materia. Sed Aristoteles implicitum hoc dimisit: quod respondebat querentibus glutinatum: quomodo ex anima et corpore fieret unum. **C**ontra quartu ratio illius conditionalis in eodem commento. 7^o. ab Auerroy dicitur. si quod si materia et forma essent in composite existentes in actu: tunc compositum non diceretur unum nisi sicut dicitur in rebus: que sunt unum per contactum vel ligamentum. Nec siquidem conditionalis obscura admodum est: quod materia existente ente in actu: non sequitur necessario: quod compositum ex illa materia et forma superueniente sint unum per ligamentum: aut contactum: sed stat quod sit unum per accidens. ut per primum in omni composite accidentaliter. Ex cera enim et figura sit compositum. scilicet cera figurata: quod est unum per accidens: et non per aliquid vinculum: nec per aliquod contactum: et tamen cera est ens in actu. Ex predictis autem deducitur facile substantia intellectus huius conditionalis. **C**ontra cuius claritate adiuvante: quod aliud est loqui de materia ut materia: et aliud de re: que est materia. De ratione enim materie in quantum materia est: non est nisi esse in potentia respectu actus: et hoc est communis omni mae sine sit substantialis sive accidentalis compositi. De ratione autem rei: que est materia: distinguuntur quandoque quod est ens actu et ut per primum in materia accidentaliter. Quia vero materia in quantum materia non habet nisi quod sit in potentia: et non esse non habet nisi ab actu. ut ex dictis potest: sequitur et quod materia sine sit substantialis sive accidentalis compositione pars in quantum materia non differt a forma per aliquem actum: sed per esse in potentia: et prosequenter quod non sit ens in actu: et quod si poneretur ens in actu ex ipsa et forma non posset fieri unum sive per se sive per accidentem: quod forma tunc non recuperetur in talis materia: quod actus nunquam recipitur in altero actu: nisi in quantum alterius est in potentia respectu alterius: neque etiam duo actus possunt per accidentem distinguiri ratione tercius subiecti: nisi aliquid virtutisque subiecti sit in potentia respectu eorum. ut per primum de albo et dulci. Omnis ergo iunctio forme et mae sive per se sive per accidentem mae exigit ut sive non habentem esse in actu: et propterea si materia ut sit in actu: neque compositione substantiali neque accidentale est unum nisi per practum inter se positum: vel vinculum aliquod et ceterum. Et cum his adiunxit Thoma de Aquino.

De anima

risq; materia accidentis in hoc differt a materia substantie: q; illa preter hoc q; est materia est res quædæ habens proprium esse: cui accedit esse materialm accidentalis cōpositi. Ista vero nihil aliud est q; mā: q; vt dictum est in cōmēto. 4. nō b3 esse proprium: nec sibi accedit esse mām: sequit q; mā cōpositi substancialis oīno est in potestate. q; nō est gd: neq; quale: neq; quātum: nec aliquid aliorum generum: sed ipsius natura subatur per potentiam: q; cōpositum substancialle non claudet in se duo qd quid erat esse: sed vnuz tñi. et iō erit vnum per se: cōpositus autem accidentale q; claudit in se duo qd quid erat esse: erit vnu per accidēs. vt p3 de cera figurata. C Lōditionalis igit Auerrois de materia: forma et cōposito in cōmuni sine substanciali sive accidentali vera est formaliter intellecta et adiuncta sibi: vt secimur dñntia inter mām forme subalib; et mām accidentis ex cōmē. 4. būus. ybi ostendit cōpositū substancialē eē p se vnu: qd Arist. hic occultū dimisit.

Tex. 8. C Circa quartā cōclusionē dubitatiūcula occurrit: q; nō videt vera illa differētia assignata ab Aristotele inter dolabram: si esset ens nālē: et dolorabam que de facto est ens artificiale: quo ad B q; remota forma dolabre si cēt ens nālē: nō mancet dolabre nisi equivoce: mō aut q; est ens artificiale remanet dolabre. hoc enī est manifeste falso: q; cōstat q; remota forma dolabre a ferro nō remanet nisi ferrū: nec ferrū illud possit dici dolabria tūc nisi equivoce. Perspicuum quidem est q; separata forma separatur etiā diffinītio sumptu p̄q; ne illam formam: et esse illud: quod dabat illa forma. vnde nō remanet nisi vox dolabre in ferro et cē.

C Ad būus difficultatis evidētiā sciēdū est: q; hic est aliquid primē ad qōnē rerū: et aliquid primē ad qōnē nominū. Ad res gdē spectat intenta differētia fīm rem inter formā subalib; et accidentale in dando rōne: et qd gd erat esse rei: et intēdit q; forma subalib; est: et qua sumū rō: et qd gd erat esse nō solū totius cōpositū ex mā et forma: s; ipsius māe p̄p̄le. ita q; remota forma: nec cōpositū: p̄ta bō: nec māp̄ta caro: remāt nō equoce: forma vero artificiale est: et qua nec sumit rō: et qd gd erat esse cōpositū: qd nullū cōpositū per se vnu resultat ex suba et accidēte: nec māe proprie: q; separata forma artificiale: p̄ta forma dolabre a ferro: non desi nīt rō: et qd gd erat esse ferrū: qd erat eius mā: cuius rō et qd gd erat esse desineret: si forma dolabre esset forma subalib;. Hoc est intentus Arist. fīm rem: et ex hoc manifestum esse vult: q; q; recedente aia nō remanet mā eius. s; corporis phīcū organicū: qd est mā eius nī si equivoce: p̄is est q; aia fuerit forma subalib; talis corporis. s; n. accidentalis esset ipsa recedēte mā nō p̄deret p̄p̄ia rōne: et qd quid erat esse. vt p3 de ferro respectu forme dolabre. C Ad nomina autem spectat qd dixit de equivocatione dolabre. Et Auerrois gdē in cōmē. 8. multum laborauit ut saluaret dñc textum quo. s; mō remota forma dolabre: ferrū posuit dīc dolabria absq; equocationē: et fundauit le sup̄ trē p̄positionēs. Prīma est q; nomen dolabre significat cōpositū ex forma dolabre et eius mā. Secunda est q; nomen cōpositi artificiales in hoc differt a nomine cōpositi nālis: q; nō cōpositi nālis p̄mo significat formā: et ultimum māz: nō men vero cōpositi artificiales p̄mo mām et secundario formā significat. Tertia est q; remansio absq; equocatione nominis significantis cōpositū attēdit penes remansione p̄mo significati: hāc p̄positionē nō nisi implite habes in cōmēto. Ex his p3 dñntia iter remansione nominis dolabre remansit forma: si esset forma nālis: et

mō quā est artificialisq; si cēt forma nālis: nō mō dolabre p̄mo significaret formā: et qd ipsa remota non remaneret dolabre nomen in mā nāli equoce: mō aut qd est artificialis forma: nō dolabre p̄mo significat ferrū: et qd remota forma remanente tñi ferro remanet dolabre nomen in ferro absq; equocationē. C Sed quā in idiomate latino p̄positio dices: q; nō mō significat mām: s; manifeste falso. vt p3. nō video quo hic Arist. textus cū Auerrois cōmēto posuit saluari quo ad hanc nostrum signationē nī in idiomate greco et arabico nomina artificiales p̄mo significant mām. apud nos. n. scānū nō dicimus nisi formas scāni bēat: et similiter nec securim vocam: nec domū: nī qd securis: aut domū formā b3. C Nec te hic lateat distinctio inter eē rem p̄mo seu p̄ncipaliter significatā ali quo nomine: et cē rem p̄mā seu p̄ncipaliter significatā illo nomine. Albedo. n. est res p̄mo et p̄ncipaliter significata nomine albi: qd cōparādo res istas importatas iter se suba est p̄ncipalib; Cōparādo do eadē ad significātā tali nomine albedo p̄mā obtinet. Quamvis qd ferrī et figura nomine dolabre significatōz ferrū sit p̄ma et p̄ncipalib; res significata: et figura posterior. res tñi p̄mo et p̄ncipalib; significata dolabre nomine est figura dolabre et iō ipsa remota nō remanet dolabria nisi equoce: mā tñi eius remanet absq; equocationē omni. vt diximus.

C Circa coherarium dubitāt: an sit facienda vis in hoc tertio. vt verificet de ipsa aia: aut de pte eius. Si. n. nō refert intelligere ea: qd hic dicunt de aia: aut de pte eius. parat aperte via ad destruendā universitatē diffinitionis date de aia: et qd plus est ad habendū exp̄sse ab Aristotele q; aia intellexima nullū corporis est act: qd in hoc textu dī: qd p̄ta aie ne illū corporis sunt act. Si aut multi cēsear referte inter aiam et pte ei quo ad hoc. Difficultas maxima oritur quo est possibile qd p̄ta aie nō sit act corporis: et ipsa aia sit actus corporis.

C Auerrois et Thomist nullā faciūt dñntia quo vis mō intelligat. Dī: aut Thomas in tractatu p̄tra auerois p̄siderat p̄is rōne et distinctionem ab ipsa aia: vultq; Aristotele de pte tñi potestatua aie log. C Ad cuīs evidētiā sciēdū est p̄mo: q; Aristoteles nō acceptip; hīc partē ale p̄ pte subiectua: sed potestatua: qd loquuntur de dubijs p̄tibus aie. vt p3 ex eo: qd dicit: s; p̄tibilis est aia: etiam nanq; bēt p̄tes subiectua sub dñbō nō cadit: sicut bēt potestatua. dubitāt. n. an vis gnātua sit aia: aut p̄ta potestatina ale: et sic de alijs. Non tāndū est scđo: qd separabilitas sumit p̄ separatione fīm et. ita q; esse vnius sit separatū ab esse alterius: vnuq; in reliquo nō recipiat fīm rez: nec ambo in tertio. Nec refert an littera legat de actuali separatione. vt trāslatio arabica b3: aut de potentiali vt nāf sonatq; vtraq; separatio bene iſerit ex nō eē actū alicui corporis.

Aduerte. 3. q. C. Thomas iō tanti facit p̄is rōne: qd vult q; aia oīs fīm eētā sit act corporis phīci: sed p̄tes ale in B differat: qd sīt act corporis vt vires sensitiae et vegetatiue: et qd nō: vt vires intelleximales intellexus. s. et voluntas: hētq; hinc q; aia: de q; in cēntiali diffōne dñbō: qd ē act corporis phīci organici. B dī b3: qd p̄ta nullū corporis esse actus: saluatq; vltas diffinitionis ale re aicēt rōnalis: quā op̄saluare: qd exp̄sse ne villa exceptio fieret dīc Aristoteles in tex. 8. vnuersaliter dictū est: quid est aia: qd verbū Auerrois petrāfuit: nec vllā cōmētātē sup̄ eo fecit: qd directe hīna exceptiōes erat. Exceptiō. n. alaz rōnale ab Arist. diffinitione. vt p3 in tex. 7. et cō. xi. Cōsonat autē valde textū: qd p̄is

Distōnem notes.

Tex. xi.

Zhemis.
Auerrois.
S. Thom.
Auerrois.
Stas. cap. p.

¶ p̄fis fmo exponet de pte anime. **T**ū qz Aristo. quū dīceret: q; qdē iūt nō sit aia iepabilis: q; si emendās vbi subdit: aut partes quedā ipsius partibilis est. **T**uz qz in toto residuo tex⁹ octauū nūq̄ aiam replicat: s; p̄fis nomine semp̄ vti. **N**ec fallaris ex vbiis magni Alberni hoc in loco sonātib⁹ bunc qdē tex⁹ intelligi de pte anime: id tñ fore iudicu⁹ de parte p̄tia⁹ anime et de éntia eius nec eē pole q; p̄fis nō sit actus corporis et éntia aie sit actus corporis. Quid. n. ipse senserit de hoc vltimo in 3° lib. dice⁹ ex tractatu eius. 2° cap. 1z. tert⁹ de anima: stat sit p̄nūc q; ipse de parte anime tex⁹ bunc intelligit cum Sancto Thoma: quomodo aut possibile sit animā rationalem esse corporis actū. eius autem potestatem non in 3° dicetur.

Sup tex. **C**irca finē capituli dubiū occurrit magnum ex eo q; zo. q; vnicā ibi dī iamanifestum esse: an aia sit actus corporis. sicut natūra nūis. hoc. n. tribus dīctis p̄cedētib⁹ repugnare videt. primo ei qdē dīm̄ est in tex. 7. scz. q; nō op̄z que rere quo ex anima et corpore fiat vnu⁹: sicut neq; ex ere et figura t̄c. In tali s̄lgdē exclusione supponit aiam eē actum corporis vt formā māe: t̄ nō vt nautā nauis. vt p̄z ex rōne subiūcta ab Aristotele: t̄ e; p̄pone t̄ Auerro. **¶** **Z**hemist⁹ et ceterop: et ratō: qz nisi supponatur alam esse actū corporis vt formā māe: ingrendū eset quo ex aia et corpore fieret vnu⁹: sicut ingrēdū eset quo ex nautā et nauis fiat vnu⁹: qz p̄stat que sic sunt vnu⁹: non esse vnu⁹ fīm̄ ee. **R**epugnat ēt alteri dicto in tex. 8. et sequētibus: vbi dī et declarat q; anima est suba fīm̄ rō nem: et qd̄ quid esse talis corporis t̄c. In hac. n. ppōne manifeste vldē assumi aiam esse actū corporis vt for mam p̄stuentē qd̄ qd̄ erat esse talis corporis: cū hoc aut nō stat q; sit actus corporis precise: sicut nautā nauis: qñ nautā nō est qd̄ qd̄ erat esse: neq; suba nauis: s; iūḡ sibi tñ vt motor. vt p̄z. **R**epugnat 3° alij dicto in tex. xi. in quo exp̄sse dixit manifestū eē animā: aut quādā ei⁹ partes non posse separari a corpore: qz sunt actus corporis. ex hoc. n. dicto p̄z: q; p̄ p̄stā ac manifesto accipiebat aiam eē actū corporis vt formā: alioḡ nō potuisse p̄cludere manifestā esse inseparabilitate aie: aut partis ei⁹ a corpore. Si. n. ambigū adhuc suistet: an anima sit actus corporis vt nautā nauis: manifēstū non foret q; esset inseparabilis: quoniam nauis separatus est secundum esse a nauis.

Auerroys cōmē. xi. et **Z**hemist⁹ caplo. 9. **C**ad hoc dubiū q̄uis difficile sit r̄ndere cū satisfactio ne: dicā tñ qd̄ occurrit. **Z**hemist⁹ et Auerroys facile de qōne bac se expediret dicendo: q; oia illa dicta sup̄ius nō vnu⁹ sūlāta sunt oī anime: s; sensitiue tñ et vegetatiue asserta sunt p̄uenire. De intellectuā aut aia dīm̄ credūt sub distiunctiōe qdā ipsam esse sepabilē: aut qz null⁹ corporis est actus: aut qz est actus: forte est act⁹: sicut nautā nauis. bis. n. duob⁹ modis volunt Aristot. insinuasse aiam intellectuā fore sepatā fīm̄ cē o corpore. **S**ed quū nō fuerit sūlētū Aristotelei log nī for maliter et exp̄sse dixerit nō de pte aie: nec de aliq̄ aia: s; absolute qd̄ imanifestū est: an aia sit act⁹ corporis: sic nautā nauis. Volutaria vide⁹ restrictio p̄dicta ad animā intellectuā. Accedit od hec q; in tex. 8. exp̄sse di cōsiderat: q; est diffiniōez aie esse vlem̄ omni aie. Et statiz sub dit: q; est suba et q; qd̄ erat esse t̄c. De omni ḡ animā loq̄ bas. Nō p̄lonat ēt series textus illi sensu distiucto ab illis positio: qñ Aristoteles post exp̄sas ppōne dicēt: q; quedā partes aie null⁹ corporis sunt act⁹ subiūgit: amplius at̄ imanifestū siaia est act⁹ vt nautā nauis. Ex q; subiūctiōe nō bētur sensus aliq̄ difficiū. **S**. aut Thomas i tractatu ī Auerroyas dicit. iō Aristotele

apposulisse bāc ambiguitatē: qz nōdū ad ligdū onſis erat: alaz eē actū corporis vt formā et nō vt nautā. Et s; hoc dōm̄ vide⁹ ad p̄mā obiectiōe q; aliud est ex veritate alicuius fundamēti positi deducere solutionē aliquis dubi⁹: aliud est ex māifestatiōe illi⁹ veritatis sup̄posito soluere illud. **X**tingit. n. illud plerūq; q; p̄posito aliq̄ p̄n° et nō dūz plene notificato aīq̄ p̄cedamus ad illi⁹ oīmodā explanatōe et p̄bationē. Supponamus sic esse: et ex tali sup̄posito plenū declarando excludimus ali quas qōnes: hoc suavit hic Aristot. posuit. n. aiam esse actū corporis. Et vidit q; fīm̄ veritatē ly ac⁹ supponit p̄ forma dīce eē māe: et ex hoc sup̄posito ifserim̄ declarādo excludit qōne queretūz qd̄ ex aia et corpore fieret vnu⁹: cū quo tñ stat: q; illud sup̄positus q̄uis vep̄ in se sit adhuc māifestū nō est: t̄ iō dixit iamanifestū adhuc esse: si aia sit actus sicut nauta: suades aut̄ s̄sonare hec Aristotele: qz vt in tex⁹ p̄z aīq̄ declararet animā esse substantiā: et quod quid erat esse talis corporis prefataz qōne excludit inuenis ex hoc q; poti⁹ ex declarādis sup̄positis tamen q̄ ex declaratis qd̄ illa excludebatur.

C Ad scdāz vō obiectiōe dī: q; er bis que dīr in textib⁹. 8. 7. 9. 7. 10. q̄uis bēk quedā declaratio: q; anima sit vnu⁹ corporis vt formā: nō tñ hoc ad plenū manifestā. vt p̄z ex rōne adducta ab Aristote. qz. s. recedēte aia nō remanet corp⁹ nī equoce. bec. n. rō nō p̄uincit eu: qui diceret aiam esse actū corporis: sicut nauta nauis: qñ si singamus nauē cū velis t̄c. esse qdā ens nāle et nautā suo flatu vela implere et mouere: recedēte nauta nō remaneret nauis nī equoce: et tri nauta nō fūiss formā subalii ipsi⁹: ponēdo ēt loco nante aliq̄ subam spūale mouente singularis nauis partes cū velis t̄c. nō tñ magis vnitam nauē q̄ nautā. Oz autem tali hypothesis fa cta non remaneret nauis nī equoce: p̄z ex eo q; remaneret destituta omnibus operationib⁹ suis. sicut modo remaneret corporis exanimē. Quia igitur ex tali assignata ibidē videbat Aristoteles q; nō aper te exculsa erat. Platonis op̄io tenētis animam vnu⁹ corporis vt nautā nauis: et p̄cedētis q; remota anima nō remanet corp⁹ nī equoce. Ideo dixit adhuc iamanifestū esse: an aia sit actus: sicut nauta nauis. Lōuenire quo: q; quodāmō actui vt naute esse subam: a q̄ sumit rō et qd̄ qd̄ erat eē corporis cui⁹ est actus: ex eo coniūcere q; p̄t: q; ex nā naute inquātū nauta estrō nauis sumēda eset. oportet. n. nō quācūq; nauē cōmeniturā esse cūcūq; nauē: s; instituēda formāda distinguēda: et nauta: si a natura fieret: vt eset proportionata tali nau te: ab ipso rōnem et qd̄ qd̄ erat esse lumen.

C Ad tertiam instantiam dicitur: q; Aristoteles accep̄t pro constanti hanc distiunctiām: anima aut pars eius est sic actus: q; non est separabilē: et nō accep̄t al teram partem determinate. s. q; aia sit isto mō actus: et pro medio termino non assump̄it distiunctiām: s; al teram eius partem. s. q; quedā partes anime sunt act⁹ partū corporis: et quedā nullius corporis sunt actus: insi nuans q; ex hoc q; p̄tes sunt actus vel nō: concludēda est separabilitas aie: sufficit aut̄ q; de aliq̄ partib⁹ anime puta visua: auditua t̄c. p̄stet isto mō ipsas eē act⁹ corporis. cū hoc aut̄ nō appet̄ repugnare aiam ipsam esse actum vt nautā: qñ vt magnus ingt Albertus: stat q; actus sit lepatus fīm̄ esse a corpore: et tñ quedā p̄ties ei⁹ nō nī p̄ organū exerceant. **E**t sic decl. tū sit q; agrue potuit Arist. post tot dicta dicere: q; iamanifestū adhuc est: an oia sit act⁹ corporis. sicut nauta nauis: et tri absq; plena declaratione et probatione sup̄posuisse animam esse actum corporis vt formā materie.

De anima

C De ostensione preposito diffinitionis anime per alteram eiusdem diffinitione hic inuestigatam.

Capitulum. II.

Lumen. 19.



Atoniaz autem ex incertis quidem certius autem sit quod est secundum rationem notius: tentadum est iterum sic agredi de ipsa. Nam non solum quod est diffinitione ratione ostendere: sicut plures terminorum dicunt: sed etiam inesse et demonstrare. Nunc autem sicut personae rationes terminorum sunt: ut quid est te tragonismus equale altera parte logiori orthogonium esse equilaterale. Talis autem terminus ratio personae. Dicens autem quoniam rationismus est medie intentio rei: etiam dicit.

Lumen. 20.

C Bicamus igitur principium accipientes intentionis determinari animatum ab inanimato in viuendo. Multipliciter autem ipsum vivere dicto: et si unum aliquod horum insit solus: vivere ipsum dicimus: ut intellectus et sensus: mortis et status secundum locum. Adhuc autem mortis secundum alimentum et detrimentum et augmentum.

Lumen. 21.

C Unde et vegetabilia omnia videntur vivere. videntur autem in scissis babentia potentiam et principiis huiusmodi: per quod augmentum et detrimentum suscipiunt secundum contrarios locos. Non enim sursum quidem augentur. decorum autem non: sed similiter in vitroque. Et penitus quecumque alatur et vivunt in fine. quousque possunt accipere ultimum. C Separari autem hoc ab alijs possibile est. alia autem ab hoc impossibile est in rebus mortalibus. Manifestum est autem in his que vegetantur. Neque enim una inest ipsis potestia alia anima. C Vivere quidem igitur propter hoc principiis inest omnibus viventibus. Animal autem propter sensum primum. Et namque que non mouentur: neque mutantia locum. habentia autem sensus animalia dicimus: et non vivere solum. videntur autem et huiusmodi multa esse animalia. Manifestum autem cum sint natura. habent solum sensus. C Sensu autem primo inest omnibus tactus. Sicut autem vegetati possunt separari a tactu et omni sensu: sic et tactus ab alijs sensibus. Vegetati autem dicimus huiusmodi partes animae: quae et vegetabilia participant. Animalia autem omnia videntur tangendi sensus habentia.

Lumen. 22.

Lumen. 23.

Lumen. 24.

Lumen. 25.

Lumen. 26.

Lumen. 27.

Lumen. 28.

Lumen. 29.

Lumen. 30.

Lumen. 31.

Lumen. 32.

Lumen. 33.

Lumen. 34.

Lumen. 35.

Lumen. 36.

Lumen. 37.

Lumen. 38.

Lumen. 39.

Lumen. 40.

Lumen. 41.

Lumen. 42.

Lumen. 43.

Lumen. 44.

Lumen. 45.

Lumen. 46.

Lumen. 47.

Lumen. 48.

Lumen. 49.

Lumen. 50.

Lumen. 51.

Lumen. 52.

Lumen. 53.

Lumen. 54.

Lumen. 55.

Lumen. 56.

Lumen. 57.

Lumen. 58.

Lumen. 59.

Lumen. 60.

Lumen. 61.

Lumen. 62.

Lumen. 63.

Lumen. 64.

Lumen. 65.

Lumen. 66.

Lumen. 67.

Lumen. 68.

Lumen. 69.

Lumen. 70.

Lumen. 71.

Lumen. 72.

Lumen. 73.

Lumen. 74.

Lumen. 75.

Lumen. 76.

Lumen. 77.

Lumen. 78.

Lumen. 79.

Lumen. 80.

Lumen. 81.

Lumen. 82.

Lumen. 83.

Lumen. 84.

Lumen. 85.

Lumen. 86.

Lumen. 87.

Lumen. 88.

Lumen. 89.

Lumen. 90.

Lumen. 91.

Lumen. 92.

Lumen. 93.

Lumen. 94.

Lumen. 95.

Lumen. 96.

Lumen. 97.

Lumen. 98.

Lumen. 99.

Lumen. 100.

Lumen. 101.

Lumen. 102.

Lumen. 103.

Lumen. 104.

Lumen. 105.

Lumen. 106.

Lumen. 107.

Lumen. 108.

Lumen. 109.

Lumen. 110.

Lumen. 111.

Lumen. 112.

Lumen. 113.

Lumen. 114.

Lumen. 115.

Lumen. 116.

Lumen. 117.

Lumen. 118.

Lumen. 119.

Lumen. 120.

Lumen. 121.

Lumen. 122.

Lumen. 123.

Lumen. 124.

Lumen. 125.

Lumen. 126.

Lumen. 127.

Lumen. 128.

Lumen. 129.

Lumen. 130.

Lumen. 131.

Lumen. 132.

Lumen. 133.

Lumen. 134.

Lumen. 135.

Lumen. 136.

Lumen. 137.

Lumen. 138.

Lumen. 139.

Lumen. 140.

Lumen. 141.

Lumen. 142.

Lumen. 143.

Lumen. 144.

Lumen. 145.

Lumen. 146.

Lumen. 147.

Lumen. 148.

Lumen. 149.

Lumen. 150.

Lumen. 151.

Lumen. 152.

Lumen. 153.

Lumen. 154.

Lumen. 155.

Lumen. 156.

Lumen. 157.

Lumen. 158.

Lumen. 159.

Lumen. 160.

Lumen. 161.

Lumen. 162.

Lumen. 163.

Lumen. 164.

Lumen. 165.

Lumen. 166.

Lumen. 167.

Lumen. 168.

Lumen. 169.

Lumen. 170.

Lumen. 171.

Lumen. 172.

Lumen. 173.

Lumen. 174.

Lumen. 175.

Lumen. 176.

Lumen. 177.

Lumen. 178.

Lumen. 179.

Lumen. 180.

Lumen. 181.

Lumen. 182.

Lumen. 183.

Lumen. 184.

Lumen. 185.

Lumen. 186.

Lumen. 187.

Lumen. 188.

Lumen. 189.

Lumen. 190.

Lumen. 191.

Lumen. 192.

Lumen. 193.

Lumen. 194.

Lumen. 195.

Lumen. 196.

Lumen. 197.

Lumen. 198.

Lumen. 199.

Lumen. 200.

Lumen. 201.

Lumen. 202.

Lumen. 203.

Lumen. 204.

Lumen. 205.

Lumen. 206.

Lumen. 207.

Lumen. 208.

Lumen. 209.

Lumen. 210.

Lumen. 211.

Lumen. 212.

Lumen. 213.

Lumen. 214.

Lumen. 215.

Lumen. 216.

Lumen. 217.

Lumen. 218.

Lumen. 219.

Lumen. 220.

Lumen. 221.

Lumen. 222.

Lumen. 223.

Lumen. 224.

Lumen. 225.

Lumen. 226.

Lumen. 227.

Lumen. 228.

Lumen. 229.

Lumen. 230.

Lumen. 231.

Lumen. 232.

Lumen. 233.

Lumen. 234.

Lumen. 235.

Lumen. 236.

Lumen. 237.

Lumen. 238.

Lumen. 239.

Lumen. 240.

Lumen. 241.

Lumen. 242.

Lumen. 243.

Lumen. 244.

Lumen. 245.

Lumen. 246.

Lumen. 247.

Lumen. 248.

Lumen. 249.

Lumen. 250.

Lumen. 251.

Lumen. 252.

Lumen. 253.

Lumen. 254.

Lumen. 255.

Lumen. 256.

Lumen. 257.

Lumen. 258.

Lumen. 259.

Lumen. 260.

Lumen. 261.

Lumen. 262.

Lumen. 263.

Lumen. 264.

Lumen. 265.

Lumen. 266.

Lumen. 267.

Lumen. 268.

Lumen. 269.

bene opinatur: quib⁹ videtur neqz fine corpore esse. neqz corpus aliqd anima. Corp⁹ quidem enim non est. corporis aut aliquid est. Et ppter hoc in corpore est: et corpore bñmōi: et nō sicut priores ad corp⁹ aptabant ipsaz: nihil diffinientes in quo et qli: et vere cñ nō videat accipe qdlibet contingēs. Sic at sit fm rōnē. vniuersitatisqz. n. actus in potentia exītē: et in propria mā aptus har⁹ est fieri. Quod qdē igit⁹ act⁹ est qdā et rō potētia bñtis esse bñmōi manifestum ex bñs.

C Summa huius capituli hec est.

Propositiū



Eclādoz est iteruz sic aggredi de certis certificat cert⁹ et notius fm se: et qr diffinitionem opz nō solu⁹ qr est: sed causam ostendere declarat⁹ hoc ex duobus generibus diffinitioni. s. bñtium se vt xlōnes: et habentiu⁹ se vt pncipia. vt p̄z in mathematicis.

p⁹ suppō. **C** Animatum ab inanimato distinguitur in vivendo.

z¹ **C** Luctu⁹ vnu⁹ boz. s. intelligere. sentire. moueri. et ge scere localiter. vñ nutriti. augeri. diminutio leſt. illud viuit: declaratur: qr vivere multipliciter dicitur.

Prima z² **C** Omnia vegetabilia viunt: probatur a posteriori: qr habent in se pncipū vegetatiū. et augmenti. et decrementi fm contraria loca: qua quæcūg aluntur viunt quousqz possunt suscipere alimentum.

z³ **C** Viuere gdez inest oibus viuētibus mortalib⁹ ppter pncipū vegetatiū. aſal aut eē ppter sensu⁹ pñmū: pbat p̄ps a posteriori: qr h⁹ est separabile ab alijs in reb⁹ mortalibus: et nō ecōuerlo. vt p̄z in platis. scda vñ ps. pbat a posteriori: qr sentientia q̄uis imobilia sint animalia dicimus. vt p̄z in multis. 3 autē pars declarat⁹ a posteriori: qr omnia animalia habent tactu⁹: q̄ est p̄mus sensuum: q̄ se h̄z ad alios sensus. sicut vegetariu⁹ ad alios partes anime: de quo p̄ causa posteriorius dicetur.

Latitudo anime. **C** Anima est oium predicto p̄ principium et determinata est vegetatiuo: sensuuo: intellectuuo et motu.

Qd z⁴ **C** Ut p̄ vnu⁹ boz sit aſa aut pars aſe: et si pars: vñ pſc. vt sit ſepabilis rōne ſolum: aut etiā et loco.

Ratiō ad 2^o prez z⁵ **C** De quibusdā boz non est difficile: quedā aut dubietate hñt: declarat⁹ prima pars: quo ad vegetatiū: sensuuo: motuuo:phantastici et appetituuo: qr ſicut par tes plantae diuine viunt tāqz exiſtēt anima: in qualibet planta vna in actu et plurib⁹ in potētia: ita hec in vtraqz quorūdāz animalium diuiso p̄ parte ſaluatori p̄z quo ad vitam ſenſum et motu⁹ ergo quo ad phantastiā et appetitu⁹. pbat⁹ hoc ultimuz ab effectu: qr vbi ſenſatio ibi tristitia. et letitia. vbi aut̄ hec. ibi deſideriuz. scda vñ pars declaratur: quia de intellectu et perſpectiva potētia nihil adhuc est maniſtuz: ſed videtur genus alterum anime eſſe: et hoc ſolum contingere ſeparari. ſicut perpetuum a corruptibili.

Ex: ad p⁶ Omnes partes anime ſunt altere rōne. pbat a pozi: quia actus carum ab inuicem ſunt alteri ratione.

Exclusio. **C** Quibusdā animi aliū iſtū iſtū oia hec: quibusdā quedāz: quibusdā vnu tñ. hoc aut ſacit dñntia animalium. Si cut et dñntia in habedo oēs plures vel vnu ſenſum.

Prima z⁷ **C** Anima est rō et spēs et non vt materia et ſubm. probatur: qr quo viuimus ſentimus mouemur et intelligim⁹ p̄morō eſt et spēs: et nō vt mā et ſubm. anima aut̄ eſt bu

Inſmodi. probat̄ maior: qr quo viuimus et ſentim⁹ dipliſter. ſicut et quo ſamus vt ſciētia et anima: et quo ſan- mir ut ſanitate et corpore vñ parte: et ſcientia et ſanitas forma eſt et ſpēs et rāto: vt actus ſcientifici et ſanabilis: quia actus actiōrum iſtū in patiente et diſpoſito.

C Anima eſt actus corporis cuiusdam. probatur ex vi Concluſio diſtinctionis: quia ſubſtantia quā triplex ſit ipſa ſit ſub. pncipalis. ſtantia vt ſpecies et actus: corpus vt materia et potētia: et compoſitus ex vtrisqz ſit aſimatum corpus: non eſt actus anime: ſed anima eſt actus corporis talis.

C Bene opinati ſunt dicentes animam: neqz corporis: Lorre^m. p^m. neqz ſine corpore eſſe. probat̄ a priori: quia non eſt cor pus: ſed corporis aliquid.

C Erraverunt priores ad corpus animam aptantes: et Lorre^m. z^m. nibil de corpore: in quo et quali diffinientes probatur a priori: quia anima ex ſe eſt in corpore: et corpore bñmōi declaratur hoc a posteriori: quia anima non quodlibet contingens corpus accipit: et a priori: quia actus vniuersi- culusqz in p̄pria materia et potētia natus eſt fieri.

C Anima eſt actus qdā et rō babentis eſt bñmōi. Concluſio totius.

C Series autem hec eſt.

Aſtendēs Aristoteles in hoc ca- pitulo aliā diffinizio- nez de anima dare: per quā demonſtre- tur diffinizio assignata in caplo p̄cedē- te: pproposita intētione ſua tria facit. P̄i- mo vena latitudinē anime quantū. ſe extēdat inter entia ſeu quod cintium gradus faciat: et hoc clare facit duabus ſuppositionib⁹ et duabus conclusionib⁹. Scđo mouet duos qōnes: et ſecunda tantum: quia mouerat in primo teſti. 90. tra- crat quo ad vtrāqz partem: et ſtatiū excludit inſtatiā: que posſet fieri contra reſponſionē daram ad primam partem de inseparabilitate. ſ. fm locum. Tertio pbat diffinzione in precedente caplo datam per iſtā nūc assignatam: et hoc facit in p̄ma concluſione pncipali: quam etiam repetendo iterum pbat ex vi diſtinctionis ſac̄te in teſti ſecundo: et ex his deducit duo correlaria de dictis antiquorum alterum probatūm: alecrūz re prehēnſiūm: et ſic concludit totum ū.

C Circū propositum huius capituli: qz ardua valde tra- cta ſunt: dubiū ſubtiliter diſcutiendum occurrit duplex: primo quia Aristoteles videtur contraria pro- ponere. proponit enīz in principio capituli: q̄ aggredi- dum eſt de anima ſic. i. ex incertioribus nature in cer- tiora nature tenendo. Et ſubdit ſtatiū rationem: quia oportet diffinizio rationem non ſolu⁹ quia ſed ppter quid dicere. hec enim duo repugnantia inuicez viden- tur: quoniam ſi ex in certioribus nature procedenduz eſt. ergo non procedetur a diffinzione dicente proper quid: quoniam proper quid eſt certus nature. Et ſi p- cedatur a diffinzione dicente ppter quid. ergo non ex incertioribus nature ad certiora nature procedetur: iſ econuerlo vt patet.

C Secundo dubitat̄: an diffinizio hic inueſtigāda com- parata ad diffinzione prius assignataz habeat ratio- nem prioris aut p̄dierioris fm naturaz. Et ratio dubi- tandū eſt: qr et in principio huius diciſ teſt. cō. 1. 2. q̄ opz iterum aggredi: quia diffinizio debet non ſolu⁹ dicere quia ſed propter quid: et Albertus magnus vult hoc in loco diffinzione inueſtigandam explicare cauſam fm eſſe. Diuins vero Tho. ſentit: q̄ diffinizio inueſtiganda ſit per posteriora fm nature ordinem.

De anima

G Ad p̄mū hōz dīcī: q̄ fī om̄nes illā dūo dīcīs Aris-
toteles ad diuersa insinuanda p̄posita sunt: q̄nū k̄m
diuersas expōnes diuersimode intelligant. **C** Thēmī-
sus siquidē Auerrois & Albertus intelligunt p̄mū
dcm de pcessu inuestigatiōe diffinitiōe assignāde. vo-
lunt. n. q̄ iō dīxerit: q̄ ex incertis pcedenduz sit q̄ ab
opatiōibus corporis animati & partiz anime inuesti-
gat futura diffinitio. Lōsonatqz hoc rōnt: q̄nū pri-
mam diffinitionē inuestigasset vis ac ordine nature. s.
per diuīsōnez tē. a p̄cib⁹ & superiorib⁹ inchoādo:
rationabile st̄t: vt alio ordine ex posteriorib⁹. s. ad
alīa diffinitionē pcederet in phis naturaliū pcessus
iste familiāris est. **S.** Thōmas aut̄ nibil hōz refu-
tans addit q̄ hoc ēt dcm est de ipsa diffinitionē inuesti-
ganda in comparatione ad ipsam diām & pcedentem
diffinitio. vt p̄z in expōne sua. Scđi aut̄ dicti ratio-
apud oēs respic̄ diffinitiōes ipsas anime. s. datā & dan-
dam inter se. Sed Albertus vult līam vt iacet intelli-
gi: q̄ diffinitio assignāda dicat cām: & ppter quid dif-
finitiōis assignate. **S.** Thōmas vō distinguīt inter de-
monstrationē & demonstratiōis modū. s. q̄ aut̄ ppter
qd: & vult q̄ Aristoteles: iz de vtrōqz mentionē faciat:
nō tñ intendit xludere nisi alterū. s. q̄ prior diffinitio
sit demonstrabilis per sequentē diffinitionē: & non in-
tendit: q̄ sit demonstrabilis tali mō. s. demonstratione p-
pter qd. **A** uerroyo vō s̄ontis est magis diuo Thō-
me: q̄m̄ exp̄esse in cōmen. z. dīcit: q̄ demonstratio p̄i
me diffinitiōis de anīa p̄ secundā dīcit eē & nō causam:
non tñ olno s̄onat: q̄m̄ in hoc. iz cōmento vult q̄ per
hēc verba Aristoteles intēdat: & demonstrationē & demon-
stratiōis modū: iz nō p̄p̄re: sed quasi. vt p̄z in cōmento.
Quid aut̄ hōz sit venus: & in se difficile: & nūc impōle
est indicare: donec z̄ dubitatio discutias: que sciri nō
pōt donec diffinitio sc̄ha sit discussa: quoniam ordo inter
eas ex rerū ordinatāz rationib⁹ sumendus est: v̄sq̄
ad finem ergo huius capituli hoc differatur.

Tex. 13. **C** Circa q̄nēs motas in tex. 19. aduerte q̄ Averro. tres Tex. 19.
vult q̄nēs illas esse. Primā an q̄libet hōz sit aītan
nō. Scđaz dato q̄ sit aītan sit pars aīe: aut̄ tota. Zer-
tiā dato q̄ sit pars. vtrū sit separabilis loco & rōne: an rō
ne tñ. Intēdit aut̄ in p̄ma. q̄ p̄ esse aīaz: eē formā dan-
tez esse formaliter corpori p̄fīlico organico: sc̄u quod
idem est: vñitam corpori tali fm̄ esse: vt p̄z ex cō. zi.
C Ubi sc̄to q̄ Averro. hāc p̄mā q̄nēz ex tex̄tū nō bz.
vt clare liquet in līa tā sua q̄ noſtra: iz ipse addit cā p̄
per fontūlāq̄a tener de anī intellectua: arbitratuſ
siquidē est: q̄ formā duo tñ sunt gnā: quedā q̄ne p̄fī-
ciunt per materias suas: & quedā que nō p̄fīciunt p̄ il-
las: vocatq̄ perfici p̄ mām sustinēti & sustentari per il-
las: ac p̄ hoc quū om̄nis forma: cuius esse sustentatur a
mā dependeat fm̄ esse ab ipsa ent̄ corrupcib⁹: vule
& v̄c̄ribilitate hec sc̄inuicē leḡ. s. formā perfici p̄ ma-
teriāt formā esse actuz fm̄ esse ipsius materie & perse-
ctiōne & finē. vt p̄z ex cōmē. z. v̄bi q̄ p̄fectio nō sc̄pa-
tur a re p̄fecta & finis a re finita: xludit oēm formam:
que est perfectio corporis eē corruptibile: ac per hoc in
tellectu nō esse aīam: neq̄ formā corporis nīſi equinoce.

Tex. 14. **C** Circa p̄mā xlōnem aduerte q̄ vis rōnis illius fun-
datur super hoc p̄ncipio: q̄ natura est determinata ad
vnū quū. n. Aristoteles infert: vegetabilia vivere: q̄z
p̄ncipiū augmentādi habent nō determiningtuz ad vnā
dīntiaz loci: sed ad p̄trāna loca morēns dīam suppo-
nit inter naturam & animam in hoc: q̄ natura ad vnū
tñ mouet. anima vō ad cōtraria. Alter ex hoc effectu:
qd̄ est angere v̄rlus contraria loca nō sufficienter con-
cluderetur vegetabilia habere animam.

C Ad evidētiā huius fundamēti sciendū est q̄ agētiū
principia in treo ordines secant: in naturālē. animālē.
& rōnalem. Et agens quidē a p̄posito. vt dīcī. 9. tex. 3.
metaph. quātū est ex se. adeo indeterminatū est vt tri-
plicem indeterminationē compatis. s. respectu actio-
ni respectu obiecti respectu effectus. Actionis qdē:
q̄ libez: cīt: & bz dīam sui ac̄: ita q̄ p̄t velle & non
vele. obiecti aut̄: q̄ p̄t velle hoc: aut̄ eius opposituz.
effectus vō similiter: q̄ p̄t facere vtrū vis p̄posito-
ruz. vt p̄z in medico. Natura vō in altero est extre-
mo: & cīno est determinata ad vnū: q̄ nō bz in p̄tate sua
subtrahere se ab agendo: nec ad contrarios se extēdit
modos opandi: aut̄ effectus per seip̄si. Dico aut̄ xlōni-
os & nō diuersos: q̄z quūz dī: q̄ natura est determina-
ta ad vnū: nō sumit ad vnū: vt distinguīt cōtra multa
numero: aut̄ specie: alioquin natura ignis nō esset p̄nci-

piū naturale calefactōis & exp̄catiōis: sed vt disti-
guis xlōni opposita īrie quo ad effectus & modos agen-
di. p̄tradictorie vō quo ad actionē. vt in tex̄tū nō assū-
mit p̄ medioḡ anima mouet ad multa: sed ad īria.
Dico quoqz effectus p̄ se ip̄ius nature ppter liquefa-
ctionē cere & induratiōne terre ab eodez calefaciente.
bl̄. sunt effectū p̄ accīs ex parte suscepitiōw. **C** An-
ima aut̄ medi rōnem bz: ac p̄ hoc vtrūlqz extremi rō,
nem sapit: q̄ ad actōes qdē cū voluntate cōdīcas in
hoc p̄ actuātu est p̄ modū dormiēti & babit: in cui
ins signū pars sensitiva suscipit & retinet formas p̄ mo-
dum habitus. Cum nā cōe bz: q̄ operationis sue dīlūm
nō bz: s̄ p̄ modū nature quietes illā ab opando sibi pa-
rit quo ad modū vō opandi & effectū. dec. n. duo con-
cidunt in p̄positoꝝ appropinquatiōe ad voluntatem
bz q̄ ad cōtrarios effectus mouet: & in motu locali. vt p̄z
in motu p̄gressivo aīslīs: & motu augmētatiōis: q̄z au-
genē tam sc̄sum q̄ deorsum tē. & motu alterationis:
q̄z alia vtrūlqz qualitatib⁹ p̄trāna frigefactiōe. s. et cale-
factiōe. Ex nature vō participatiōe bz: q̄ certo mō ani-
ma hec faciat: vt oēs aranee eodē mō faciunt telam: et
birūdines nīdum. Solida ḡ & effīcax stat rō Aristote.
p̄bans vegetabilia vivere: q̄z augēnt ad oēs dīas. hoc
enī opas est excedens totā nature facultatem.

C Circa q̄nēs motas in tex. 19. aduerte q̄ Averro. tres Tex. 19.
vult q̄nēs illas esse. Primā an q̄libet hōz sit aītan
nō. Scđaz dato q̄ sit aītan sit pars aīe: aut̄ tota. Zer-
tiā dato q̄ sit pars. vtrū sit separabilis loco & rōne: an rō
ne tñ. Intēdit aut̄ in p̄ma. q̄ p̄ esse aīaz: eē formā dan-
tez esse formaliter corpori p̄fīlico organico: sc̄u quod
idem est: vñitam corpori tali fm̄ esse: vt p̄z ex cō. zi.
C Ubi sc̄to q̄ Averro. hāc p̄mā q̄nēz ex tex̄tū nō bz.
vt clare liquet in līa tā sua q̄ noſtra: iz ipse addit cā p̄
per fontūlāq̄a tener de anī intellectua: arbitratuſ
siquidē est: q̄ formā duo tñ sunt gnā: quedā q̄ne p̄fī-
ciunt per materias suas: & quedā que nō p̄fīciunt p̄ il-
las: vocatq̄ perfici p̄ mām sustinēti & sustentari per il-
las: ac p̄ hoc quū om̄nis forma: cuius esse sustentatur a
mā dependeat fm̄ esse ab ipsa ent̄ corrupcib⁹: vule
& v̄c̄ribilitate hec sc̄inuicē leḡ. s. formā perfici p̄ ma-
teriāt formā esse actuz fm̄ esse ipsius materie & perse-
ctiōne & finē. vt p̄z ex cōmē. z. v̄bi q̄ p̄fectio nō sc̄pa-
tur a re p̄fecta & finis a re finita: xludit oēm formam:
que est perfectio corporis eē corruptibile: ac per hoc in
tellectu nō esse aīam: neq̄ formā corporis nīſi equinoce.
C Sed q̄ hec necessaria non sunt: melius dīxerunt ali-
phi: 3^o genus formaz inueniētes mediū inter formas:
que sustentant̄ per subiecta: & formas que omnino fm̄
esse abstrabunt a subiecto. s. formaz: que est quidē per-
fectio materie fm̄ eē: sed est indepēdē a materia fm̄
esse: talis siquidē non est educta de potentia mate-
riæ: sed venit de foris. vt Aristoteles in libro de genera-
tione animaliū caplo. 3. dīcit: & de tali non habet locū
p̄positio: dīcī: q̄ perfectio formalis non separatur a
re: tūz est p̄fectio & finis: iz hoc v̄z est tñ de formis
depēdētibus & nō excedētibus capacitate: em̄ sui per
fectibilis & finibilis. Si qua enī forma est: que exce-
dat illā: separari poterit. talis est aut̄ forma media. s.
partim abstracta: & partim p̄fecta: vt latius inferiū dī-
cetur. Nec in ppter Lōmetatorē dicta sunt. vt appearat
aperte q̄ extorquet. ex. cō. 19. ac per hoc. z. q̄ exponit
q̄xter de separabilitate anime a corpore: que ad p̄mā
suam qōnēm pertinet: & tamē Aristoteles loquitur de sepa-
rabilitate vñius partis anime ab alia. vt p̄z ex q̄nib⁹:
quibus responderet v̄loq̄ ad tex̄tū. z. 4. exclusiue.

Opio alio-
rū. l. Averro
ne: Albertus
z. S. Thō.

C Circa

Zex. 20. C Circa missionem ad 2^{am} qōnez aduerte Thomista: q illud dictum de anima sensitiva quo rūdā animaliū: quo rum partes decisi sunt quo ad sūl fundamentoz: qz s. anima est extēta per accīs: ac p hoc est tota in toto et in parte: singulare est: nec est extēdētū ad oēm animā: qm apud. S. Thomā ex p̄pte. q. 76. art. 8^o i. q. de anima. q. io. nō solū alia intellectua: s. anima sensitiva anima lūz pfecto p est tota in toto: et tota in qualibet parte lo quēdo de totalitate eētēe et totalitate q̄ntatiua. De il la qđe positiue: qz fm oia predicata quiditatiua est in singulis partibus. de hac vō negatiue: qz nullas h̄z par tes extēsue. quaz vna sit in vna parte corporis et alia in alia. Uniuersale aut̄ fundamentuz huius doctrine assignat ab eodē: ex eo q extēsto soli q̄ntitatē p seipſaz puenit. reliquias aut̄ per accīs. i. per q̄ntitatē. Inter for mas aut̄ hec est dīntia: q quedā indifferētē h̄t habi tudinē actuatis ad torū q̄ntitatū et partes. i. nō diffi milē regunt dispōnē in toto et partibz: vt albedo et forma terre. quedā aut̄ dissimilē requirunt dispōnē in toto et partibz: vt forma bouis. p̄me extēdētū per accīs: et h̄t q̄ntatiuas partes. sicut et corpora in quibz sunt. H̄de aut̄ non. tales aut̄ sunt anime animaliū pfecto rum. Inter p̄mas quoq̄ daf latitudo: qm quedā oīno indifferētē exigunt dispōnē in toto et parte. vt p̄z de homogeneis: quedā quasi indiffrētē dispōnē regunt in toto et partibz oībus: aut̄ quibz dā p̄cto nō solū in toto inueniēt dispō p̄mi pfectibz ab illa forma: s. etiaz in ḡbusdā partibus. et oī saluātēt in illis declis: et inter hec etiā datur latitudo. vt p̄z in aiabus plantaz et animaliūz anulosz. ppter qđ dicuntur in texu habere animam vnam in actu: et multas in potentia.

C Circa qōnes easdē aduerte diligētissime: q ex p̄tex tu lē habes ab Aristotele solōne p̄me qōnis. s. vtrum vnuquodq̄ h̄p sit anima: aut̄ pars anime: quo ad oia: excepto intellectuo qđ sic p̄z. Mota p̄ma qōne predi cta nō mouet secundā de separabilitate eoz absolute: s. ex suppōne determinate prime qōnis ad hoc q̄ illa sunt partes. s. n. ait in tex. 19. Et si p̄z: vtrū sit separabilis rōne solū aut̄ loco. Solutio q̄ secūde qōnis quo ad alia ab intellectuo in tex. 20. posta supponit hec non esse animas: s. anima partes. De intellectu aut̄ tex. 21. sub dubio rellingit: i. mō videt̄ declinare: q̄ anima est se parabilis nō loco: sed plus dicēs: q̄ videt̄ genus aliez animi esse: et separari sicut perpetuum a corruptibili: nec ex hac suppōne solum hoc p̄z: s. ex p̄texu. 22. vbi exp̄ se lē subdit. Relique aut̄ anime palā q̄ nō sunt separabiles: sicut quidā platonici. s. dicūt. Ubi opt̄ certeras ab intellectu partes aie inseparabiles loco eē vult. Et si ad iungas q̄ hec est sī: quā bīne peripathetici accipiunt de inseparabilitate partiū aie. Manifestū fieri q̄ primā qōnem insoluit nō relinquit. C Et tu noultie scito: q̄ fm veritatē quedā h̄p in quibz dā sunt aie: et in quibz dā sunt partes aie. Clegeratumz. n. platis est aia: in animalibus aut̄ est pars anime. Et ppter ea q̄ h̄t rō nem anime: et q̄ h̄t rō nem partis; qm. s. in vno plura inueniunt animato. Et qm Aristoteles questio cū aliy phis erat: an ita in vno inuentu sunt anime: aut̄ partes vniuers anime. vt ex p̄mo libro tex. 89. et 90. accip̄ p̄t: et ratio ambiguitatis suadet. ideo loquēs de istis hic vt in vno sunt ap̄pis sub rōne partiū vni: et partes nominat.

Zex. 24. et 25. C Circa p̄mā p̄clone p̄ncipale et rōnem eius adductas in tex. 24. et 25. multa occurruunt. Dubletā nāq̄ p̄mo de intēto Aristoteles: an. s. intēdat demonstrare: q̄ anima sit actus corporis sumendo actū in cōmuni: an in spāli q̄ sit actus vt forma dans formaliter esse corpori. Ex

hoc n. pendet tota qđ de vniione anime intellective ad corpus. Et si ex hoc loco nō bābet veritas: nullibz in li bro de anima arbitror: h̄rē posse. Septē sūt genere tractāda sunt: p̄mo distinguemus multiplicem facienda. sensum hui⁹ intēti. ac p̄ hoc maioris extremitatis. 2^o vi debit q̄ sensus textu p̄sonet. 3^o examinabit medius terminus. 4^o examinabit mīnor extremitas. 5^o p̄positio nes ex quibus p̄cedit hec demonstratio. 6^o vis ipsa processus. Et sic. 7^o apparebit qualis sit hec demonstratio a priorū scīz vel posteriori.

C Quo ad prīmū sciendū est: q̄ tripliciter intelligi et p̄bari p̄t: q̄ anima sit actus. p̄mo q̄ sit in seipſa for ma et actus substancialis. Scđo. q̄ sit forma et actus sub stationalis dans formaliter ēē corpori organico. Tertio q̄ sit forma et actus substancialis corporis quocūq̄ mō hoc p̄tingat siue ut nauta nauis: siue ut operās intrīse cum et p̄portionatū corpori: siue quous alio mō quis īmaginet. Nec aut̄ tria differūt: qz p̄mo modo deus etiam est actus. Scđo mō forme materiales fm omnes sunt actus. tertio modo anima celi fm quosdaz: et anima intellectua fm Auerroym est actus et forma.

C Quo ad 2^{am} p̄mus sensus q̄tum spectat ad tex. 24. suaderi posset: ex eo q̄ in eo non p̄cludit nisi q̄ anima est sp̄s et ratio: et nō vt mā et subm. C Sed h̄t expō nem multa militat: nec apparentia inducta excusat manifeste. n. patet: q̄ idem est subiectus demonstratio nis huius: et in texu. 25. vt ipse me Auerroys fatetur dūz eas in hoc differre dicit: q̄ vna dat esse: altera dat cām et esse. Et si ipse nō acceptasset: ex p̄texu lē p̄uin ceref. dū in. 24. De omnia cōcludit: q̄ est vt sp̄s et rō: et in. 25. ex q̄ ratio actuādi aliud debet p̄pei et ratio ni zōnō materie inferi: q̄ anima est actus corporis talis. ita q̄ vniuersalis est scđa demonstratio sicut prima vt mediū ostēdit: sed in prima cōcludit expresse anima intellectua. q̄ in scđa. Ex cōiectis texibz q̄ ambobz. appetit q̄ de anima vtr̄ mōstratur: q̄ est suba vt species ratio et actus cuiusdaz corporis. C P. Textus in Nota p̄sen principio huius capituli expresse vult: q̄ bic demonstrāda sit p̄ma diffinitio anime per secundaz: et in hoc oēs etiā expositorēs p̄ueniunt: sed prima diffinitio non est q̄ anima sit actus in se: s. q̄ anima est actus corporis talis. q̄ intentuz hic est cōcludere: q̄ anima est actus et sp̄s corporis talis. Multa quoq̄ p̄tra bū sensuſ sunt: que p̄tra 3^{am} sensum adducuntur. C Tertius igit̄ sensus. s. q̄ anima sit actus in cōi ab Auerroy et eius sequacibz op̄z q̄ asserto: qz expresse hic est fm de anima vt comprehendit sub se aliam intellectuā. C Scđ contra hanc expōnem multa militat. Primo qz equivo cox nō est per vnu ac idē mediū demonstratio: s. actus primus et forma tē. vt ipse fatec̄ Auerroys in cōmē. 7. huius secundi fere pure equivoce dicīt de anima intellectua et alijs. ergo per idē mediū nō demonstratur de ea et alijs: q̄ sit species ratio et actus corporis: et op̄positū in his texibz Aristoteles facit. Et p̄firmat: q̄ anima de qua verius affirmatur: q̄ nullū corporis est actus: et forma subalisa nō debet per idē mediū p̄cludi: q̄ est actus et forma substancialis corporis phisi: nec cū alijs in eadē p̄positione et distributione assumi et p̄cludi: de q̄b̄ simplē verificatur: q̄ sunt forme subalae corporis phisi: q̄ anima intellectua fm eum est huiusmo di. ergo tē. Scđo. qz quum in texu. n. Aristoteles ima nifestus dimiserit: anima sit actus corporis vt nau ta nauis: si ex hoc p̄texu: in quo p̄cludit̄ siam le habe re ad corpus vt formā et speciem nō excludit̄ animam esse actus corporis vt nautam: insufficiēt Aristot. de

De anima

anima tractat de diffinitiis: qd hoc ex diffinitione anie pender. Insuper unde habent peripathetici: qd iactant Aristotele. s. in B. a. Platone differre: qd Plato anima a corpore. ut natus. Aristoteles ut formam posuit. Nec a viro sapiente suscipi potest garrulorum diffinitio in hoc inter animam intellectuam: et alias: qd hoc in loco indistincte loquitur Aristotele. de ipsa et aliis non impliciter: et explicite.

C Secundus autem sensus ridentem plato sensu liberum: qd nec equivocatione: nec diminutione Aristoteli imponit: et demonstratione Aristotelis ut iacet sustinet concludendo qd anima: qd est qua primo intelligimus: est actus et forma subtilis corporis talis et quodammodo anima sensitiva: quia est qua primo sentimus: est actus et forma substantialis corporis talis. ut patet in textu.

C Adverte mihi hic diligenter: qd anima esse actum corporis pertinet duplum. Uno modo actualiter unitum corpori. Alio modo abstrahendo ab actuali unitate corpori: aut non unitate. sed unitate rationis interioris non est. Exudcre iam esse actum actualiter unitum corpori: id est includere quod anima essentialiter sit actus et perfectio corporis: siue sit actualiter continuta corpori: siue non abstrahendo. Signum autem qd hec sententia Aristotelis est: qd post hoc xlone in tex. 26. ex ipsa sententia deducet correlative unitatem actualiter anime ad corporis dicere. Et propter hoc in corpore est: et mento: qd ex eo qd anima est in se res talis. s. que essentia littere est perfectio corporis: aperte sequitur qd sit in corpore: et in tali corpore: qd perfectio debet esse in perfectibili proprio. Estigit maior extremitas: res cui essentia littere debetur: qd sit actus et species corporis phisicae et. qd sunt diffinitio anime superius inuestigata. Hec de secundo.

C Quo ad 3^m mediu terminum. s. qui sit quo vivimus et sentimus et mouemur et intelligimus primo: qd est altera anime diffinitio notanda sunt septem. pmus est circa ly quo: qd est vocabulum accommodum valde ad denominandum principium et rationem essendi vel operandi. Uocamus .n. principium vite et rationem vivendi quo vivimus. et principium scientie et rationem sciendi quo scimus. et sic de aliis. Nec sumus in pposito ly quo ut excludit identificacionem cum ly qd: id est abstrahit a coincidere: et non coincidere cum ly qd. s. non sumus quo vivimus: ut ita sit quo vivimus qd in se non sit qd vivit: quoniam anima intellectuam. ut in 3^m textu p. dicitur: ita est quod intelligimus: qd est quod intelligit: id sumitur vivimus formaliter: in quantum est quo vivimus: siue cum hoc sit etiam qd vivit siue non nihil curando.

C Secundus est circa ly vivimus: qd non est hic primo de prima ratione vite. Metaphysicalis namque scrutatio est: que non sit prima ratio vite. quoniam vita terminus sit metaphysicalis reporte communis separatis a materia et materialibus: id inquisitio presentis est de prima ratione vite nostre: quoniam significat ly quo vivimus nos substantiae sensibiles animate et ceterum.

C Tertius natus est circa ly vivimus: qd sumus potest dupliciter. s. per esse vitali: vel per operationem vitali: et eodem modo distingui potest de aliis. s. sentimus. mouemur. et intelligimus: nisi per istam: et operationem sunt nomina propria: et non contra operationem et esse sicut vivere ad similem diffinitio non alio modo dicenda sunt: dicendo qd possunt sumi dupliciter. s. per suis significatis: et sic sumuntur per operationes: aut per radicibus suorum significatorum: ad insinuandas et rerum naturas ponit possunt. sicut passiones loco divinitatum occultaruntur: et sic sumuntur per esse sensitivum: per esse motorum: pro esse intellectu: sicut vivere pro esse vitali. Et quis primo modo hic hec sumere sit famosius. s. per operibus. scilicet tamem modo. s. per esse est profundius: veritatem efficacie et qualitatam demonstrationis ut videbitur.

nihil confert aut assert vivere sensus assumatur.

C Quartus natus est circa ly vivum: qd potest significare duplum. Uno modo ut quoniam vegetatio. Alio modo ut est communis quoddam ad oem vivendi gradum. Tertius inter est inter duas acceptiones: qd inter speciem et genem: seu superiorum et inferiorum. Utinam ut in hoc capitulo babitu est multipliciter dicitur: et de vegetativo. sensitivo. intellectivo. et secundum locum motionis: quoniam autem bic sumatur: ambiguum videtur. A spicentibus. n. ad textum: in quo gradus vivendi quatuor sunt distincti in hoc capitulo: et videntibus postmodum in hoc medio enumeratos tres reliquos. s. sensitivum. motionem. et intellectum. rationabile videtur qd vita connumerata eis pro vegetatione supponatur. Et confirmatur: quia genus non debet connumerari contra suas species: sed species contra speciem.

C Intuentibus autem philosophie canones. s. qd adepto secundum for malum peritis certitudine: et omnia plena accessibus infinitum relinquent intellectum. ut dicitur. 4. metaphys. tex. 23. necessarius videtur: qd ly vivimus sumatur formaliter: ut significat vitam nostram quocumque id contingat modo. **C** Nec obstat obiectio ad oppositum: qd bic nec connumeratur superius propter inferioria: nec pretermittitur gradus vegetativus: si sane intelligatur. Assumitur namque vivere formaliter non solitarie: sed communiter toti latitudini sue formaliter: et propter adductum et tres modi specificates ipsum et extendentem illud ad viventes et singulos viventium gradus. Nec oportuit specialiter meminisse vegetativum. Tum quia ut in tex. 14. dictum est: vivere mortalibus per vegetativum primo inest. Tum quia sensus meus ipsum continet: ut in sequenti patet notato.

C Quintus est circa ly vivendum hoc gradum vita humana: qd potest intelligi tripliciter. Primo diuinitus ut Aristoteles breuitatis causa: et quasi per accidens ista prouinciat in eodem medio: ita qd medium terminus non est hoc totum: id: quo bermus hec oiam. s. vivere. sentire. moueri et intelligere: id sunt potius quantum medius terminus qd repetendus est sic: quo vivimus est et. et sicut quo sentimus est et. et sicut quo mouemur est et. et sicut quo intelligimus est et. Secundo potest intelligi quintum: ita ut medium terminus sit quo bermus hec omnia simul et. **C** Sunt ambe expones ut pote extreme a vero deviant: nam natura sustinere potest animam in eis esse bac secunda diffinitio: id prima ponit singulas: immo plures qd iunctionem et significat diffinitas. secunda autem sola animam intellectuam humanam. In quo enim Aristoteles reprehendit antiquos in primo libro. tex. 7. Dixerunt autem plures qd intencionem: qd tribus existibus trii animabiles: quantum ipsa diffinitas accipit: nam secundum locum motionis animam nullam distinguunt quantum viventium gradum quedam. **C** Tertio igitur modo exponitur ut sit communis explicativa ita qd medium terminus est et communis omnium anime: et prius singulis viventibus gradibus. Et est sensus quo primo vivimus: siue sit quoniam primo vivimus trii: siue sit quo primo est sentimus: siue quo primo est mouemur: siue quo primo etiam intelligimus: et iuxta hunc sensum: ut dicitur est: ly vivimus et formaliter sumus: et vegetativum explicat: et optime pponit ac connumeratur. Salutem et vitalitas et proprietas: et hoc percul dubio modo intelligendus est medium ille terminus.

C Sextus est circa ly primo significatur. n. secundum ipsum: sicut dicimus: qd lucere primo queritur luci: qd queritur ei secundum ipsum. Ut autem in primo posteriorum batur: conuenire secundum qd ipsum est queritur alicui non per alium: et ceteris per ipsum: et propter ad vim medius batus exiguntur: qd quo vivimus non sit qualitercumque quo vivimus: sed qd ipsi sic conuenient: et non ratione alterius: et quibuscumque conuenient: et quae ratione

niat ratiōe ipsius. Nec fallaris hic ex eo: q̄ ipsi quo viuimus: nō v̄ puenire p̄ma p̄ditio regis ad sc̄bz q̄ plūm. s. q̄ cōueniat ei viuere: q̄r quo viuimus nō op̄z q̄ sit q̄d viuit: hec enī obiectio ex diuersione a p̄posito cōtingit: nō enī medius terminus assumit: cui p̄mo cōuenit viuere: sed quo primo viuimus: inter que est magna differentia: et obiectio pcedit: ac si primū horū pro medio assumeret: quū tñ assumat bz q̄d significat: nō cui p̄mo cōuenit viuere: sed cui p̄mo conuenit vite rō. Lui primo conuenit hoc predicatum: quo viuimus: ita q̄ sensus est: cui primo cōuenit: q̄ sit quo viuimus r̄c.

Septimū est circa totum mediū: q̄ p̄t dupl̄ intelli ḡscut de maiori extremitate dictū est. s. actualr: et abstrabendo ab actualr et nō actualr: sicut quā diffinitur accidēs: et dicit̄ q̄ accidēs esse est inesse dupl̄ intelligi tur. Primo: q̄ accidēs est res: culus eē est actualr inbe rere: et sic intelligit̄ actualr. Alio nō sic: accidēs est res: cui debet q̄ esse lūu sit inbesuū: siue actualr inbereat siue nō nibil curādor: et sic exponit̄ abstractive et subtilius ac vere. In p̄posito igit̄ si actualr intelligit̄: sensus est: quo primo viuimus. i. cui p̄mo puenit q̄ actua lter et exerceit sit ratio vite n̄r̄. Si vero intelligit̄ ab stractive: sensus est: quo p̄mo viuimus. idest cui debet q̄ sit primo ratio vite nostrae: siue actualr exerceat esse rōnem vite nostrae siue nō: ut apparet: diuersos accepti iudices bz mediū. Tu at sc̄tor: q̄ p̄m̄ ē famosior: sc̄bus pfundior: et tāto dignior p̄ho.

Quo ad quartū. s. minorē extremitatez sc̄to q̄ q̄dn̄fariam intelligi p̄t aia: que in l̄ra ponit̄ pro minori extremitate. p̄rio pro aia in cōl: et hec exppositio fundat: q̄ idē est minor extremitas et subm̄ maioris extremitatis: sed constat subm̄ maioris extremitatis esse aiaz in cōl: q̄m̄ maior extremitas est diffinitio sie superius inuestigata: que cōcludit̄ de diffinito. Sc̄do pro singulis animis in speciali: et hec exppositio fundat super p̄petrate demonstrationis: seu diffinitionis. Differre siquidē videt̄ diffinitio illa a p̄terita: q̄ illa cōis hec p̄pria anime putat sensitivū: motuū r̄c. rimat. Tertio pro anima humana: et hec exppositio fundat super copulatioē medius termini: et fouet ex eo q̄ in l̄ra n̄r̄ dicit: aia aut̄ bec: q̄ viuimus r̄c. ly enī hec insinuat q̄ de aia cōtracta logitur. Quarto pro aia formalr fīm totā suā formalē latitudinē. ita q̄ quādīmodū si dicere: q̄ color est p̄ncip̄iū disgregandi: cōgregandi: diuariādi: cōmouēdi r̄c. vi sum: nō intelligeret de colore in cōl: nec de tali colore: sed de colore fīm sue formalis latitudinis ambituz: ita p̄prissime loquēdo: nec anima in cōl: q̄r aia in cōmūnē nibil aliud sonat q̄d aiam fīm cōm̄ rōnē anime: cui constat nō nisi per accidētē cōuenire rōnē sentiēdi: intelligēdi r̄c. nec aia talis: q̄ de aia formalr est sermo nunc: et postmodū fīm vñāquāq̄z dicendū erit. Nec aia humana: q̄ in tex. 7° p̄m̄ hoc expresse reprehēsum est ab Aristotel. Sed aia formalr nō solū fīm cōmūnē anie rōnē: s̄z fīm totā suā formalē latitudinē sumptia est minor extremitas: et sic coicidit̄ cū aia superius diffinita: et ad p̄pria le diffundit̄: et oēm animam cōtinet: et p̄ficiat̄ oīum positor: in medio respectu sui substinet: ut p̄z ap plicāti: et hec de terminis huius demōstratiōis sufficiat.

Quo ad quintū: p̄positiones. s. ex ḡbus hec demōstra tio pcedit: ut sciāt̄ quē sunt: formalēa est prius demōstratio ipsa: ut sit ab Aristotel. in textu. z 4°. procedit q̄ sic: quo viuimus: et sentimus: et mouemur: et intelligim⁹ p̄mo: est rō et spē: et nō v̄r̄ mā et subm̄. Aia est quo viuimus: sentimus: et mouemur: et intelligimus p̄mo: ergo aia est ratio et spē: et nō v̄r̄ materia et subz: minor felin

quiē per se nota: maior vero p̄baſ sic: quo viuimus et sentimus de duob̄ dicit̄: sicut quo sc̄imus: et quo sanamur. sc̄z de scientia et anima: de sanitate et corpore toto: aut parte. Sed horū sc̄ia et sanitas: que est: quo p̄z sc̄imus et sanamur: est forma et spē et ratio ut actus susce p̄tuoz. Qd̄ viuimus probas: q̄r actus actuoz̄ insunt in patiente et disposito. q̄r quo p̄mo viuimus sentimus r̄c. est ratio et spē r̄c. Nec est Aristotel r̄ in l̄ra: i. qua vñica pp̄o minor. s. aia est: qua p̄mo mouemur: bz aliquid ambigui: q̄r moueri nobis p̄mo conuenit rōne corporis. Corpus enī est: q̄b̄ p̄ se p̄mo mouet: ut patet sexto p̄by. sc̄or tex. 32°. et anima non mouet n̄ll ratione corporis. Ad hoc breuiter dicit̄: q̄ obiectio pcedit ex inadver tentia littere: nō enī est bic sermo de quocūq̄z moueri: sed de moueri motu aialu: qui est processiuū et cōstitutiū quartū gradū viuētū: de quo in fine tertio tracta bl̄tur. Huius aut̄ motus primo cōuenit nobis per aiam nō tanq̄ premotā: sed tanq̄ per rōne: qua nos mouemur. Mouemur enī tali motu per appetitū animalē: siue sensitivū: siue intellectuū: ut in tertio tex. 50. dicit̄. et vi exponēdo mediū terminū dicū est: quāq̄z dicit̄ q̄ anima est: qua p̄mo mouemur: nō est sensus: q̄r sibi p̄io cōueniat buis: mouet: sed q̄r sibi p̄mo cōuenit q̄ sit rō motus nostrī buis modi: quod constat esse verum.

Quo ad sextū. vñm. s. hiūus processus duplex dubiū occurrit: p̄pū et circa totā eius vim simpl̄. sc̄bz aut̄ circa vñm eius quādī ad aniam intellectuā. Quo ad vñz quidē eius simpl̄ dubiū occurrit: q̄r rō ista aut̄ pcedit ex particularibus: aut̄ ex vna vñi nō explicita falsa. Si enī procedit ex solis pp̄onib̄ in littera expressis: manifeste patet: q̄ pcedit ex particularibus: oēs enī p̄batōnes p̄nisiſarū in littera sunt particulares: p̄ima est enī: quo viuimus et sentimus dupl̄. sc̄da quo sc̄imus: et quo sanamur dupl̄: tertia bz: sc̄iētia et sanitas est spē q̄es r̄c. et sola p̄batō buis vñm i est vñis. i. actus actuuo p̄ r̄c. ex qua tamē nō pendet rō per particulares p̄res: ex quibus nibil habet n̄ll similitudinariū. Si aut̄ ratio ista procedit ex illa p̄positiōe vñi: quā inquit Auerrois com. z 4. Aristotelē tacuisse. s. oīis actio attri buta ē alii enti pp̄ duo: vñū eorū ē forma et reliquaz materia r̄c. manifeste procedit ex falsis: q̄m̄ hec p̄positio habet manifestas instatiās quo ad operari: et actiue: q̄ dicimur loqui lingua et pulmone: et passiue: q̄r sanamur corpe et medicina: et etiā quo ad ee: q̄r sumus locati corpore et loco: et viuimus corde et capite: et tñ neutrū horū est alterius forma et actus. Ac si restringenda cre ditur p̄positio ista ad p̄ncipia essentialia: ita q̄ ly duo supponat pro p̄ncipijs essentialib̄: tūc in minore p̄titur cōclusio: q̄r assūmēre op̄z: q̄ aia et corpus sunt p̄ncipia essentialia. hoc est aut̄ qd̄ cōcludēdū est: i. mōficiūs for: te quis cōcedet aiam esse formā corporis q̄ esse parē essentialē compositi: q̄m̄ partes essentialē manifeste constat esse mām et formā dantē esse forma littere r̄c. Si aut̄ restringēda creditur ad iexistētia in nobis: ita q̄ ly duo supponat pro inexistētib̄ in nobis: q̄i huius particula tangit Auerrois: iam allate sunt instantie de vita et locutione et membris officialib̄.

Quo ad virtutē aut̄ huius rōnis respectu aie intellectuē magna occurrit dubitatio: q̄m̄ aut̄ falsum assūmit aut̄ inefficaciter concludit. Quā fundamētū enī syllogismi huius sit: quo viuimus et sentimus dupl̄. sic r̄c. oportet processum explicite vel implicite: am include re hāc distinctionē. sc̄z quo intelligimus dupl̄. s. anima et corpore: aut̄ nō includere. Et siquidē concedit q̄ icludit illa: manifeste procedit ex falsis: q̄r nō intelligimus

De anima

anima et corpore: quod neque toto: neque parte. Si vero non includit illam: manifeste patet: quod vane sublumen quo intelligimus: et aia intellectus. Tots enim processus su per illa distinctione fundatur: que non habet locum in ly quo intelligimus. Et confirmatur immo augeretur dubitatio: quod aiam esse actum non dico in se: sed corpus talis. Nulla alia ratione in lira inferitur: nisi quod dubibus existentibus: de quibus dicitur: quo vivimus: quo sentimus et alterum. scilicet quod prior est alterius ratio: et species ut actus suscepimus et. igitur si non existant duo: de quibus dicitur: quo intelligimus: sed unum solum non poterit inferri primum quo intelligimus: species ratio et actus suscepimus.

C Ad primum dubium dicitur quod: nec ratio non eget illa proportione tacita: quia saluanda relinquo his: qui illa egente sed procedit ex solis propositionibus in littera positus ut ratione formavimus. Utrum aduertere opere: quod prima propositione non est una simplex propositione: sed est una proportionalis: quam ut in lira p: non dicit ibi: quo vivimus et sentimus dupl: et postmodum distinguuntur: quo scimus et sanamus: sed fit proportionalis cum adiutorio causali prepositio et dicitur. Quia quo vivimus et sentimus dupl: sicut quo scimus: et quo sanamus. Ubi aperte videre potest: quod autor ex hoc quod quo vivimus dicit dupl: non qua literis: sed sicut quo scimus de scia et anima: et quo sanamus de sanitate et corpore procedit: et est processus non a simili: sed proportionalis: nec enim est ratio proporcionalium quanto metaphysica capitulo de uno. scilicet ut aliud ad aliud: hoc autem quod quo vivimus dicit dupl: sicut quo scimus de scia et aia et. Aristoteles propter se nota assumpsit: et vere sic est: et virus loquuntur sic coprobat: nec est processus iste ex particularibus: sed regulare est in proportionalibus: ut constante proportionalitate ex aliis proportionalibus manifestioribus: occultiora monstrantur: ut si ex habitudine cordis ad membra cocludat similis habitudo eius: quod proportionaliter est cordi: ad membra in animalibus corde caritibus. Exercuit hic igitur naturalis physis a sensibus non recedens proportionaliter: possum ad declarandum sue demonstrationis intuitum: dum ex eo quod constat: quod quo vivimus dicitur dupl: id est de anima et corpore: sicut quo scimus de scia et anima: et quo sanamus de sanitate et corpore. Ex habitudine horum: quod scilicet alterum horum verobrig est forma et species ut actus suscepibilis: intulit quod sic est: ut quo vivimus. Stat ergo processus solidus nulla tacita propositione: nisi hac per se nota: quod inter illa duo: quorum unum est forma et. illud quod primo est forma: que etiam non est oino tacita: quoniam in medio termino appositorum: primo insinuat in precedentibus fuisse subintellecum.

C Ad secundum autem dubium difficile est benedicere: dupl: tamem occurrit dicendum semper tenendo quod: nunquam assumptum presupponit: quo intelligimus dupl: scilicet et corpore: hoc enim est falsus manifeste. Dicitur ergo primo quod virtus rationis procedit per locum a fortiori: et vnit illo fundamento sic. Si quo intelligimus dicitur dupl: si et quo vivimus: ratio procedit: et si dicitur de uno solo. scilicet aia ergo a fortiori ipsa anima: que est: quia primo intelligimus: est species et ratio. **C** Ad confirmationem autem iuxta hanc responsionem dicitur quod ex hoc ipso quod anima ipsa est: quia primo intelligimus nos substantiale corpore satis infertur non solum quod in se sit species: sed et ratio et species ut actus suscepimus: quod ipsa intelligit et. **C** Nec responsio ad confirmationem non satisfacit littere: neque vi ipsius processus Aristotelis. quod in se sit vera. Aristoteles enim ut obviando dictum est procedit et. **C** Dicitur ergo quod quia: ut inferius in capitulo 30. dicitur: gra-

dus animarum consequenter se habent sicut figure: ita quod ordinatus se habent: et alias semper claudit in consequente non actu: sed poterit seu virtutem et trigonum in tetragono: ac per hoc vegetatum sic claudit in sensitivo: et sensitivus in intellectivo apud mortalia quod videret Aristoteles. quod ratio sua non poterat applicari ad intellectuum. seorsum sumptu: mira arte coclusit intellectuum quatenus claudit in se sensitivum: et alia esse actum corporis sata quod vis rationis quo ad aiam intellectuam coclusit in hoc: quia dupliciter dicitur quo vivimus: et sentimus. scilicet et corpore: et aia nostra intellectus est: quia vivimus et sentimus: et mouemur: et intelligimus primo: ergo etiam intellectuam aia est species et ratio et actus corporis suscepimus et. **C** Et bec responsio oibus propositionibus fundamentalis vultur: et rite salvat oia: nullumque habet obstaculum: sed supponit aiam intellectuam antecedentes includere: ut tetragonum: quod et verum est et confessum. Et in hoc eodem capitulo de reliquis ab intellectu manifestatum est per hoc quod bec in uno sunt partes anime. Insinuat autem Aristoteles: banc suam intentionem non solum ex doctrina: quia diximus: sed in lira p: ex eo quod non assumptis propositione banc tota: quo vivimus: et sentimus: et mouemur: et intelligimus dupl: sed quo ad duas partes est. scilicet quo vivimus et sentimus dupl: Et postmodum non divisi: sed prius citius alia subdividit quo ad omnes partes: sed aia est quae vivimus: et sentimus: et mouemur: et intelligimus primo. Expressio siquidem quatuor oiu: in bac propositione: et duorum tamen in precedente non propter defectum scribendi: sed arte facta videtur ad hoc insinuandum. **C** Si cui autem bec non placet: rogo ut melius inveniat et conciperi: ego cepi: plese faciat. **C** Quo ad septimum: qualitatem. scilicet bulus demonstrationis oportet videre qualis conexio medu: cu: excludit. Ubi scito: quod si ly quo vivimus et intelligimus est actuale exercitium tunc manifeste demonstratio ista est a posteriori: nam prius nature ordine est aiam esse actum corporis quod ipsas est: et qua actualis oritur videntur et sentire nra. Et quod hunc sensum sequitur est diuus Thomas: ideo dixit ipsam esse a posteriori. **C** Nec obstat obiectio Egidii dicens: quod et in natiibus ordo procedendi non est a prioribus ad posteriores: sed ecce non debet primo ponit illa diffinitio: aia est actus corporis et. et deinde ista: si illa ordine nra per est. **C** Ad hoc enim facile dicendum: quod quis in natiibus ordo demonstrationis sit a posteriori: ordo tamem determinationis est secundum rectum nra ordine: ut p: in processu seruato ab Aristotele: et hoc hic est seruatus. Nam propter ordinem determinandi prius posita est prima diffinitio: et propter ordinem demonstrandi: illa monstratur per illam a posteriori. Si autem ly quo vivimus intelligatur abstrahendo: ut exposuimus: tunc medium est prius natura proxime: quoniam non solum actualis sed etiam in seipso essentiale est actus et perfectio corporis suscepit ut: quod in seipso centrale est res: cui debet primo: quod sit ratione nostrae vite: et non ecce vero: ut inducti p: in aliis formis: ideo enim sanitas est perfectio corporis sanabilis: quod in se est prima ratione nra esse sanitatem. Et non ideo in se est prima ratione non nisi esse sanitatem. Et non ideo non est perfectio nra corporis. Sicut ideo lumen est actus diaphanus: quod est prima ratione transparens talis corporis: et non est. Ratione autem horum est: quod res quelibet ex eo: quo primo fortificatur: cum iter entia haec: quod sibi pertinet: aut repugnet: quod sit perfectio suscepibilis: et talis suscepibilis: et non ecce vero. Quod etiam ipsa ratio forme testatur: forma enim in eis ex primo loco fortatur inter entia: quod est primo essendi ratione. Quelz ergo formarum per se omnia ex hoc primo loco inveniuntur: quod est primo ratione talis esse. Ex hoc igitur aia primo ab aliis distinguuntur et constitutae in se: quod est prima ratio vite

vite animali: sed q̄ id est: q̄ est cui debet q̄ sit p̄rō yli te animali corpori. Inter istas igit̄ duas aie diffinitiones. s. quo p̄mo vivimus: et actus corporis talis hoc iter reit: q̄ illa ipsa nām aie p̄mo locat iter viviueri p̄tes: ista vero indicat: anima est perfectua māe: et iō illa dicit cām etesse: leu q̄ et p̄p̄ter qd. Et illa enī habemus: s. q̄ est perfectua māe: et q̄ qd est perfectua māe: q̄ enim est prima ratio nostre vite est corporis talis perfectua ut dictū est. Ex illa aut̄ tantuſ habemus: q̄ est: q̄ scilicet anima est perfectua māe. Et iuxta hunc sensum magnus et vere magnus Albertus dixit de mōstrationē bāc dare cām quare anima sit actus corporis. Et hoc valde consonat p̄ncipio huius capiti. Ubi Aristoteles planū sensum līe p̄le fert yelle se inuestigare diffōne aie que dicat cāz: q̄ n̄ p̄o tñ dixit: q̄ quēadmodū in Math. et c. Sed contra bāc expositiōne obstat plurimū: quia falsum assumit. s. q̄ esse actū corporis conuenit posterius ipsi anime q̄ esse quo vivimus primo tē. omne enī superius est nālē prius suo inferiore: sed hoc qd dico actū primus corporis phīci organici est superius ad hec oia quo p̄mo vivimus sentimus mouemur et intelligimus. Huc coniunctum sive dualismus sumatur ergo et c. declaratur minor: q̄ anima in cōmuni: que diffinīt per ly actus primus tē. est quid superius ad oia predicta: qm̄ predicta quartuoz supponunt pro quattuoz constitutiūis q̄tuoz generū: aut gradu viventiū. s. vegetatiū: sensibiliū: motu: et intellectu. constat enim q̄ anima in cōmuni est superius ad hec. Et cōfirmat: q̄ prius est a quo non cōueritur in essendo p̄ntia: sed valet: est quo prior sentimus tē. ergo actus primus corporis phīci organici: et non cōuerso ergo esse actū primū corporis phīci organici est nālē p̄us q̄ eē: quo p̄mo vegetamur sentim⁹ tē. p̄ r̄fūsio. Ad hec dī p̄mo q̄ in hac obiectiōne supponunt duo nō necessaria. p̄mū est: q̄ ly quo p̄mo vivimus conuertiblē equaleat: ac si dixisset quo prior vegetamur hoc enī nō est verū: q̄ vivere p̄p̄te sump̄tū est quodā superius ad vegetari et sentire tē. vt p̄z in tex. 13. huius scđi. Unde tñ tex. 14. huius Aristotelis. p̄baut vivere de vegetabilibus: qd fuisset n̄diculū: si idē signaret vivere et vegetari ergo quo p̄mo vivimus nō ipozat aliquē spalem gradu viventiū: sed cōm̄ rōnes effectū formalis aie in cōmuni: aia enī et sic dat esse vitale. vñ in tex. 13. Aristoteles pro p̄ncipio assūptū aiatū ab iamato in vivendo distingui. Scđm est q̄ in isto p̄cessu illa qui vivit: quo p̄mo vivimus: sentimus: mouemur: et intelligimus breuitatis gratia: et q̄ accidens sine similitudine: q̄ signallat qdlibz boz. Icz. quo p̄mo vivim⁹ quo p̄mo sentimus: quo p̄mo mouemur: quo p̄mo intelligimus sit ab Aristotele. assūptū vt sufficiēs mediū ad concludendū aiam esse actū corporis phīci organici tē. hoc enī nō est necessariū: immo forte nec contingens: vt ex supradictis de aia intellectua patet. Et fīm hoc ad obiectiones in opposituoz p̄z quid dicendū sit: anima enī nō est prius: aut superius ad ly: quo p̄mo vivimus: sed cōuertiblē se habet: et iuxta hoc patet: quo ista rō concludit etiā de aia intellectua supponēdo. s. q̄ ipsa sit et qua p̄ vivim⁹. Dicit z° admittēdo: s. nō cōcedendo q̄ ly quo p̄mo vivimus: cōuertiblē significet quo prior vegetamur: et q̄ signallat quodlibz illoꝝ quattuor sit sufficiēs mediū: q̄ adhuc stat banc rōne esse a priori: qm̄ et si concedat q̄ esse actū p̄mū sit sup̄s et p̄us nām qdlibz boz. s. quo p̄ vivim⁹: et q̄ p̄ sentimus tē. Lū hoc tamē stat q̄ aie tali putat vegetatiū vel sensitū imēdiatus inest esse: quo p̄mo vivimus: aut sensitūq̄ esse actū primū: duoz enim predictoz essentialiū babē

tium se sicut cōe: et magis cōmune: minus cōmune in mediariū inest speciali: vt p̄z de qualitate et colore respectu atbedanis: et q̄ in presenti rōne minor extremitas fīm hoc nō est aia: sed aia talis: alioquin minor cēt p̄positio cōtingens: in qua subsumeret: sed aia est: quo p̄mo sentimus: ideo medius terminus. s. quo p̄mo sentimus in mediariū inest aie sensitū: que est minor et extremitas q̄ esse actū primū corporis phīci organici: ac p̄ hoc assumptū mediū est vere et p̄m nām mediū: ac per hoc dicit rō: per quā et prius: nō q̄ mediū sit simpli cā: et mediū prius maiore extremitate absolute: sed q̄ est nālē mediū: q̄ maior extremitas istū munoz. Et hoc iudicio meo intendebat Auerrois in com. iz. huic scđi: vbi dīp̄t: q̄ diffinītū illa cōparat ad precedentez vi p̄p̄ia ad cōmuni: et q̄ demōstratio per istā diffinītione est per cāz: q̄ est per p̄p̄ia singulis partibus aie: et q̄ bic modus demonstratiōnē nō est oīno a priori: ideo dicit in seruis in com. 25. q̄ demonstratio ista dicit esse tñ: et superius in com. 12. q̄ diffinītū ista nō cā est p̄m demōstrationis q̄ sile p̄n demōstrationis et similis illa alia. d. finitio non cā est p̄c. usq; q̄ similis conclusioni. Dicit tertio admittēdo que admittit hec tēdī respoſio: q̄ hec rō est a p̄o simpli: qm̄ a dicentib: q̄ minor extremitas nō est aia: sed aia talis p̄portionaliter admittēdū: et q̄ maior extremitas nō est actus corporis phīci habentis vitā in potētia: s. habētis vitā vegetatiū: vitaz sensitū tē. Docemur enī in scđo p̄byscop̄ tex. 38. et in gnto metaphy. tex. 3. q̄ vīa vīlibus et particularia p̄nulariā assignāda sunt: et tunc ex supradictis patz: q̄ semper mediū est equa: et cōclusioni: et prius naturaliter ea. Et fīm hoc ex vi. tñ rōnis habet: et quare aia in cōmuni sit actus corporis phīci organici in cōmuni: et quare talis aia talis corporis: q̄ ex eo q̄ anima est quo p̄mo vivimus sumendo ly vivimus p̄p̄te: assignat cōula quare aia est actus corporis phīci organici: ex vero q̄ aia talis putat vegetatiū: aut sensitū: est: quo p̄mo vegetamur: aut sensitū: assignatur p̄p̄a causa quare sit actū corporis phīci susceptibilis vegetationis: aut sensitū: et sic de aliis. Nec obstat si quis dicat q̄ in textu nō cōtrahit major extremitas: qm̄ nec minor extremitas in textu cōtrahit: sed tñ modo anima nominat: ly enī hec: qd ponit in tñ: quā dicit aia āt hec: tener se ex p̄dicat: et est nūn plūs: vt manifeste p̄z in alia trāstātione: q̄ dicit. Anī et illud tē. vt p̄z in textu Auerrois. Si ergo minor habet: vt seruit p̄p̄tio: quā docuit ipse: met Aristoteles. Et cōtra subiecta: ligenda est enī maior. Non officit et si quis dicat: q̄ p̄cedēs diffinītū p̄ istā non de mōstrāt. Tū quye ex dīcas p̄z: s. fallunt est: qm̄ ex isto sensu demōstrāt p̄cedēs et aliqd plus. Tū q̄ sufficit: q̄ sit iplicitē virtutis: quēadmodū etiā banc scđam diffinītione inolutā syllogismo potius inuerit q̄ venatus fūrit. De aut̄ tres r̄fūsioes locū hñt et apud tenētes viviocationē aie ad aias in sp̄ili: et apud tenētes analogiā: faciliter tñ apud tenētes analogiā aie respectu generū animalium: de quorū nūero opinor fuisse Aristoteles. Dicit quoq̄ possit q̄ p̄p̄ia esse actū primū corporis tē. p̄cederet cōmuniū qd q̄ eē quo p̄mo vivimus: qd tamen non est verum: vt sup̄a ostendimus: non tamen sequeret: q̄ nō esset posterior: q̄ stat aliqd eē cōe fīm analogiā p̄libus: et tñ causari in singulis analogiis ex p̄p̄ia et p̄p̄tio: p̄portionaliter tñ se hñtib: ad iūicē: vt si hoc quod est esse respiratiūm demonstraretur de quibusdam: quia habent pulmonem: et de quibusdā: quia hñt aliqd p̄portionale pulmonē cōstat q̄ cēt demōstratio et p̄p̄tio: et tñ esse respiratiūm eēt qd cōius et hñtē pulmo. 4° r̄fūsio.

Beanitna

nē et bsite illud pportionale: sic cōtingit in proposito: ga-
dato q̄ esse actū primū corpis r̄c. demonstrē per esse
quo p̄mo vegetamur de gbusdā: i.e. de gbusdā p̄tius p-
portionale. s. per esse: quo p̄mo sentimus: pportionale
nāq̄ se bsite esse: quo p̄mo viatimis ad vegetabilia: et eē
quo p̄mo sentimus ad sensitivā: seorsim singula accipi-
endo: ut manifestius p̄z: si quis fingat sensitivā aniam
nō claudere in se vegetativā identice: doc inquit dato
non sequit̄: ergo esse actū primū est supius centiale et
prius: q̄ stat analogū ē cōmumius singulis et posteri-
eis: et cōparari ad illa ppria nō vt cēntiale prius: s. et
essentiale posterius naturals. Nō cōvertibilitas autem
p̄tia nō p̄bat ly actū p̄m r̄c. esse p̄is oibus et singulis
istis q̄tuor: s. p̄bat q̄ vel s̄e prima: vel seq̄ ad aliqd
prius q̄ sunt mo posteriora analogata. s. quo p̄ sentim⁹
q̄ p̄ mouemur et intelligimus: nō aut q̄ p̄ sit p̄us: aut seq̄
ad aliqd p̄s oibus istis q̄tuor: q̄ analogū nō est p̄us
fm intellectu etiā p̄mo analogato: si p̄n̄ s̄e bsite. Et
simplr nō est prius oibus analogatis: ga fm ppria ana-
logato: attendit: nō enī esse respiratio: est p̄is bsite
pulmonē et bsite eius pportionale: q̄ fm pulmonis et
ilius pportionalis ppria attendit: q̄ius p̄itia nō va-
leret: respicat. q̄ bz pulmonē sed eō. Nec enī analogoz
est nā p̄hice de ipsiis loquēdo: quēadmodū reales arti-
fices illis vtrū: vt in tractatu de analogia noīuz lati-
bec declarauimus. ¶ De aut risiones ad maiore tā-
te rei claritatē sic velut suscipiātur: vt prima veritātē
littere assequita credatur.

¶ Circa cādē p̄clonē p̄ncipalē: vt pbaf in textu. i.º ad-
uerte diligentissime; q̄ hinc cōuncunctū oēs fateri oīas
intellectuā esse actū corporis talia apud Aristō. Quum
enī idē sit subz vtriusq; dēmōstrationis: vt etiā barba-
rus ille Auerrois testaf in coh. z.º dñm vult bāc das-
re cām t̄ esse; p̄mā aut̄ tm̄ dare esse. t̄ bāc esse iductā:
quasi cām sermonis predicti; op̄z vt sicut subm̄ p̄missi-
ōnōis fuit aīa; vt exēdēt se ad intellectuā: non m̄l-
nus ampliū sit hic: vbi explicite concludit; q̄ est actus
corporis enī dī d̄ Platōnē t̄ oēs antiquos relatōs in
p̄mo libro textu. si. r. 2. z. 1. 2.º querentes tm̄ qd̄ est aīa
in s.; t̄ nō in ordine ad corpus. Et hoc idē cōfirmāt cor-
relariā in līa deductā: quare anīa sit in corpe. Manife-
ste enim hinc habemus: q̄ p̄terea anīa intellectuā est
in corpe humāno: qz est actus eius: t̄ nō vt Auerrois cū
moderūlūs ignorātib⁹ p̄pūr̄ vocē finit⁹ ppter fan-
tasmat̄ obiecta: actus aut̄ humāni corporis nō qualiter
cūqz: sed qui est sp̄es rō: t̄ qd̄ quid erat esse eius. Alter
nō salutē līa rōnē reddens dicendo: sic enī fit bz roez
vniuersitatisq; enī actus in potētia extīta t̄ in p̄pā mā-
aptus nā: est fieri. que vba manifeste loquunt̄ de actu
dante esse formalē māe. Op̄z aut̄ p̄clonē intelligere bz
sensum: quo ex p̄missis deducit. ¶ Est liḡ apud Ari-
stotē hinc exclusiū dñis Auerrois deliramētū: q̄ aīa
intellectuā nō dat esse formalē corporiū ex vilitate de
monstrationis tu ex vi reddit⁹ effectus. I. esse in corpe:
tum ex vi reddit⁹ cause predicti affectus r̄.

Clois icboatio de prib^o aie i spali. Cap. 3.
Otētiarū aut̄ aic; que dicte s̄it.
alijs quidē insunt oēs; alijs ḥo
queda harū; quibusdā ḥo vna
sola. Potētias aut̄ dicimus ve
getatiū: sensitivū: appetitiū:
motiū fm loch: intellectiūz.
Inest aut̄e plantis vegetatiū soluz; alterio

aut hoc et sensitum. si aut sensuum: et appetituum. Appetitus quidem enim desiderium: et ira: et voluntas sunt. Animalia autem oia habent unum sensum tactus. Cum aut sensus iest: huius et letitia: et tristitia: et dulce: et triste. Quibus autem bec: et cōcupiscentia. Delectabilis enim appetitus bec. Adducatur alimēti sensus. Corin. 28. habentes actua enim alimēti sensus. Sicca enim

babéti tactus eni aliméti sensua. Siccis eni

z humidis: z calidis z frigidis alunt oia vi-
uentia: horum aut sensus tactus: sed alioz sen-
sibiliu fm accns. Ribil eni in alimentu con-
fert sonus: neqz color: neqz odoratus. Hu-
mor aut vnū aliqd est tigibiliu: esurie aut
z fatis est cōcupiscētia: z esurie quidē cali-
di z secchi: fatis aut frigidu z humidi: sapoz ve-
ro vt delectamētū horū est. **C**ertifican-
dū autē de his postcrius est. Nunc autē in
tantu dictū sit: q animalibus babentibus ta-
ctu z appetitus insit. De fantasia aut imani
festu: posterius aut intendēdū est. Quibus
dā aut adhuc iest z fm locū motiuū: alteris
aut intellectiuū z intellectus: vt boībus: z si
aliquod alterū huīusmodi est: aut z honora-
bilius. **C**Manifestū iicitur est: q codē mo-

Com. 29.

do vna vtiqz erit rō anie ⁊ figure. Neqz enī ibi figura est preter triangulū ⁊ figurā: ⁊ que cōsequēter fiunt; neqz hic anima p̄pter predictas est; fiet autē vtiqz; ⁊ in figuris ratiō cōmuniſ: que conuenient quidē omnib⁹: propria aſit nullus erit figure. Similiter au-
tem ⁊ in dictis animabus: vnde ridiculum
est querere cōmuniem rationē ⁊ in his ⁊ in
alteris; que nullius erit eorū; que sunt ppri-
ratio; neqz fīm ppriam ⁊ individuam spēm
dīmittentibus buiismodi. Similiter autē
se habet ei; qđ de figuris est; ⁊ que fīm aiam
& dīmittentibus buiismodi. Com.31.

Com. 30.

se habet ei; quod de figuris est; et que sunt animi sunt; semper enim in eo quod est consequenter est in potentia quod prius est; in figuris; et in animatis; ut in teragono quidem trigonum est; in sensitivo autem vegetativum. Quare et simili vniuersaliter quod sit vniuersus anima; ut que plante; et que hois; aut bestie. Propter quam autem causam consequenter sic se habent considerandum est; Sine enim vegetativo sensitivum non est; a sensitivo autem separatur vegetativum in plantis. Iterantur sine quod est eo quod potest tangere; aliorum sensuum neque unus est. Tactus autem sicut alijs est. Multa enim animalia neque visum; neque auditum habent; neque odoratus sensum. Et sensitivo autem alia quidem habet simili loci motuum; alia vero non habent.

babet: vltimū autē et minimū rōnem et intellectum: ut bōmo: aut bōmī aliud. Quibus enim īest ratiocinatio corruptibiliā: his et reliqua omnia. Quibus autē illorū vnuq̄dōz: non oībus ratiocinatio: sed quibusdā qđez neq̄z imaginatio. Alia autē bac sola vivunt. De speculatiō aūt intellectu alia ratio est. Qd quidē igitur de horū vnoquoqz rōbec

Cōf.33.

p̄p̄ijissima: et de aie māfestū ē. Necesariū autē est debentē de his perscrutationē facere: accipere vnumq̄dōz eoz quid est. postea sic de habitiō: aut et de alijs iūstigare. Si autē oportet dicere quid vnuquodqz ipsorū: ut quid intellectū: aut sensitū: aut vegetatiū: prius adhuc dīcēdū quid sit intelligere: et quid sentire. Priorēs enim potētijs actus et operatiōes fm̄ rōnē sunt: si autē sic: adhuc his priora opposita oportet considerare. De illis primum vtiqz oportebit determinare propter eandem causaz: ut de allimento: et sensibili: et intelligibili.

C Summa huius capitali.

Et diuīsto.



Otentiarum anime q̄ sunt vegetatiū: sensitū: appetitiū: motiū fm̄ locū et intellectū. Alijs s̄unt oēs: alijs quedā harū: alijs vna sola. Declarat p̄mo vltima pars: qz in plānis īest vegetatiū tm̄. Sc̄do declaratur sc̄da pars: q̄ animalibus oībus īest vegetatiū: et sensitū: et p̄se quēter appetitiū: cuius sp̄s sunt tres. sc̄z desiderium. ira: et voluntas: p̄bat sequela appetitiū dupl. Primo qz ad sensum sequētūtū: ergo et cōcupiscētia: que nihil aliud est q̄ appetitus delectablls. Sc̄do qz ad sensum sequitur elusōis et st̄is: que cōcupiscentia est: illa calidi et siccib; frigi et hūidi. Sapor enī boz delectamentū est: p̄bat sequela: qz si bz sensū: ergo et cūm: ergo sensum alimenti: p̄bat hec vltima sequētia: qz alimentū ut sic oīum viventiū constat nō ex audibili: aut visibili: aut odorabili: sed ex tangibiliib; sc̄z calidis frigidis: humidis: et siccis: sapor quoqz vnu tangibiliū est. Tertio declarat iterū sc̄da pars: qz ḡbusdā vlt̄a hec īest fm̄ locū motiū. Quarto declarat p̄ia pars: qz quibusdā vlt̄a hec īest intellectū: ut p̄z de boie: et si quid eiusmodi: aut honorabilius est.

Sc̄da 2.

C Ratio anime et figure est vna codicū nō: declarat quo ad duo. Prīo quia sicut preter spāles figurās non est alla: ita preter predictas aias nō est aia. Sc̄do qz sic in figurās datur rō cōmūniō oībus et nulli figurārū propria: ita in aīabus est ratio cōs̄-omnib; et nulli anime p̄p̄ia: deinde probat: qz quēadmodū in figuris semp̄ p̄ius est potēta in eo: qd est cōsequēter. ut trigonū in tetragono: ita in animab; ut vegetatiū in sensitū.

Corre^mp^m.

C Ridiculū est et in his et in alteris tā querere cōmūne rationem: que nullius sit propria et querere p̄p̄ia sin golorum dimittentibus huiusmodi.

Correlariū

C Querendū est fm̄ vnuq̄dōz quid sit vniuersitūqz anima: ut que plantæ: que hominio: aut bestie.

Tertia 2.

C Querendū est ppter quā causam predicta cōsequen-

ter se h̄ile sic q̄ sensitū nō est vegetatiō: sed ecōuer- so: talij sensus non sunt sine tactu: sed econverso: et alia habent fm̄ locum motiū: et alia non: et vltimū et minimū rationē et intellectu: et in corruptibiliib; ratio non separat ab omnibus predictis: sed econverso: immo quedā nec imaginationē habet: quedā bac sola vivit. De speculatiō aūt intellectu alia rō est: p̄bat rationib; bilitas perscrutatiōis: qz ratio vniuersitūqz horū est prop̄ximā ratio anime et.

C Necessariū est perscrutatiē de his. sc̄z vegetatiō rō. prius querere quid sunt singula: postea de consequētib; et p̄s de acribus q̄ de ipsis partibus seu potentib; pro- bat: qz actus sunt priores fm̄ rōnē potētus: et p̄s de obiectis q̄ de acribus: qz obiecta sunt priora acribus.

Quarta 2.

C Series autem satis clara hec est.



Achoans hic tractatū de par- tib; aie fm̄ vnaquā qz tria facit. Primo p̄ma cōclusionē dividit et enumerat partes aie: et distri- butas in diuersis animatis diuersimo de apert. Sc̄do ex modo connexionis istarū partū solui formidādā qōnem motā in p̄mo tex. 8. de vnitate rōnē anime in sc̄da cō- clusionē: ex qua deducit manifeste duo correlaria: cuius p̄mū quis in texu infra ipsaz cōclusionē sit insertū: ppter claritatē nos separauimus in summa. Tertio ma- nifestat quid restat descendū tertia cōclusionē: et quo or- dine q̄rta cōclusionē: soluens per hoc duas questio- nes motas in primo texu: de ordine procedendi.

C Circa primā cōclusionē qd primo occurrit de disti- ctione potentiarū anime ab ipsa aia: s. i. distinguant realē essentia aie: et eius potētia: et non: sed hec questionē metaphysicalis est: qm̄ n̄ bil refert ad physiciū: an vis sensitūa sit suba vel accidēs: sicut nec ad mathematicū an linea sit suba vel accidēs: sed p̄mū p̄bō stabilire d̄z vnuq̄dōz entium: cuius sit generis: itaq; ad metaphysicū cū refert. Id tm̄ tu non tie hinc habeas q̄ vegetatiū sit et sensitū: et alia huiusmodi equivoqua sunt ad ipsas animas: et ad potentias eārum.

Zet. 27.

C Circa cāndē cōclusionē dubiū occurrit: qz non videt esse quinqz genera potētariū anime: qm̄ appetitiū co- incidit cum oībus generibus et sp̄ebus potentiarū aie. oīs enī appetitiū aīalis quā ferat tm̄ in bonū fm̄ intel- lectū: et sensitūa partē: et intellectus nālter intelli- gibile: et sensitūa vires omne sensibile appetant: super- fluū v̄r distinguere appetitiū contra alias potentias.

C Ad hoc dicit: q̄ appetitus ē duplex. s. i. naturalis et ani- malis: qui quantū ad p̄positū spectat differūt. Primo in sc̄p̄is: qz nālis nō est op̄atio aliqua: sed inclinatio tm̄ aīalis vero est operatio quedā. Sc̄do in sua cā: quia ap- petitus nālis sequit nām rei cui iest: aīalis vero appre- hensionē. Tertio in obiecto: qz nālis tēdit in nō cognitā. Quarto in fine qz aīalis ordinat p̄ ad bonū totū: nālis v̄o ad spāle bo- nū illius p̄is cui iest. Quinto in subto: qz subm̄ appetit⁹ nālis est oīs potētia: subm̄ v̄o appetit⁹ aīalis est tm̄mō aīal: seu cognoscēs: et ab hoc aīali appetitu sup̄tu est ap- petitiū: qd hic ponit iter gl̄a potētia: aie. Qd nō sup̄ flue nā aie dedit: s. p̄p̄ salutē totius aīalis p̄: et vt excellētiori mō appeteret iuxta excellētā anime stupē nām. Prop̄ter salutē totius quidē p̄mo: qm̄ l̄z v̄lus nāl̄r ap- petat visionē: auditus: auditionē: tactus: actionē: et ce- teras singulares suas p̄fectiōes: oportuna tamē est po- tere. Lbo. de Ulo de aia D 3

De anima

tentia: que appetat eaque p̄mo toti conuenientia: nec vocatur appetitium. Propter excellenciam autem: qm̄ sicut aiata nobilioi modo assequitur ea quae in animalibus co- gruantur: puta generare sibi simile nobilioi signum modo plāta general plantarū: et bos bonum q̄ ignis igne: ita nobilioi modo oportebat: q̄ aia appeteret q̄ nā: aia autem non quecumq; sed constitutus genus essendi per cognitionem.

Ter. 30. **C** Circa secundum xlōne dubium occurrit: quo vegetatiū claudat in sensu in potētia: hoc enī rūdes falsoz: q̄ vegetatiū claudi in sensu formalis: est enī leo formidans suba corpore vegetabilis: similis aia leonis nō solus est formalis sensitiva: sed vegetatiū nō ergo claudit in potētia: s; formalis et actus. Præterea ipole est aliqua duo sic se b̄f; q̄ virtus alterū inclinat in potētia sed in vegetatiū est sensitivū in potētia: q̄ est p̄m ei⁹ materiales: q̄ vegetatiū nō est in sensitivo in potentia. Amplius si claudi in potētia qualis est ista potentia actua vel passiva: nō passiva: q̄ aia sensitiva nō est receptiva vegetatiū: nec actua. Tū q̄ anima sensitiva nō est productiva in seipso vegetatiū: q̄ sūt vna reg: stat enī q̄ nūl generat se. Et tū quia sensitivū est posterius nā vegetatiū: h̄is autē aliqd in potentia actua necessario est prius natura illo.

C Ad hoc breuer ter dicit: q̄ quā vegetatiū se habeat ad sensitivū nō vi genus ad spēm: sed vt genus ad genus: cōle querit enī sicut trigonū ad tetragonū: op̄z vt vegetatiū claudat in sensitivo nō formalis: sed vnu- liter: ita q̄ aia sensitiva nō est formalis essentialis vegetatiū: sed potest atque nūl: et denotative. Declaro singula. Primo q̄ nō se habeat sicut superius et inferius: ex hoc q̄ dīa p̄sūtūta in inferioris essentialis est per se diversificata superioris. Si q̄ enī dividat h̄is pedes p̄ albu et nigrū: non cōstituit aliqd per se inferioris ad h̄is pedes: q̄ dīa fīm albu et nigrū: non diversificata per se pede: s; si h̄at diuīsio p̄ pedes sc̄los: vel nō sc̄los: tangere tā diversitas pedisata q̄ sicut sc̄lo pedis pedali- ras q̄daz est: vt dicit 7° metaphy. ter. 43: ita oīs per se dīa: est per se nūl aliqd q̄ quoddā id: cuius est differē- tia: oīs igit̄ per se dīa vegetatiū vegetatio q̄dā est: cōstat autē q̄ sensus vegetatiū nulla ē: quis illā suppōt. Tota nāq latitudū formalis vegetatiūs attingere ne quīt ad sensu: sicut tota latitudū formalis trigonū defīcit a tetragono. Sensitivū igit̄ nō est p̄ se dīa vegetatiū: ac p̄ hoc nō se h̄z ad illud sicut iterius ad superioris essentialis: sed vt genus p̄fectus ad minus p̄fectū: cū or- dine p̄tter se h̄bidi. Et ex hoc p̄ aliō: s; q̄ aia sensitiva nō est formalis essentialis vegetatiū: hoc enī solo mō: q̄ exclusus est: potius sūt p̄poni: q̄ esset formalis vegetatiū et ad hoc insinuandū opeimo exēplo Aristo. vñs actu- lit trigonū in tetragono: sicut enī trigonū h̄z quidē tres angulos in tetragono: s; nō fīm terminatioēz trigonū: sed tetragonitis vegetatiū h̄z id: q̄ vegetatiū est in sensitivo: sed nō fīm terminos vegetatiū: qui sunt dīe vegetatiūs: sed fīm terminatioē alterius nāc altio- ris. s; sensitivū: que sensu p̄stat: et p̄ se dīm̄tys termina- tur: et sicut p̄z quo vegetatiūs in sensitivo non est actu. Quō autē potestatū sūt et denotative facile p̄ inspiciē- tibus: q̄ aia bouis est suba simplex cōstituta in altiori ordine: tāte subalit p̄fectioē in sūt simplicitate h̄is: vt

possit et nobilius possit q̄cqd in seriori oīs ordo sūs p̄t ac p̄ hoc p̄t q̄cqd p̄t vegetatiūs: et emanat ab ea po- tētia nutritiva: augumentativa: et generativa: q̄ ad vege- tatiū spectat: nobilius autē hec ipsa op̄d p̄t: q̄ facit: agere: et generat carnē: sanguinem tē ad que vegetatiū in se nō se extendit virtualiter: igit̄ et denotative ea ratioē qua aia suba denotat a suis potētias: aia sensitiva est ve- getatiū et nō essentialis. **C** Ad obiectiōē ergo priuam in oppositu dicit: q̄ nō est eadē ratio de toto compo- si to: puta boue: et de aia eius quo ad hoc: q̄d est esse formalis tale: qualia sunt formalis antecedētia: stat nāqz q̄ anima nō suscipiat formalis p̄dicationē forme actis: et tū p̄po- sitū suscipiat formalis p̄dicationē p̄positi actis: vt patet de aia intellectuā fīm vitare et corpore: p̄sūtā enī nō est for- malis forma corpore: et tū cōpositū cōstitutū p̄ ipsos est vere corpus: hō enī est formalis et essentialis suba corpore p̄portionalis quoq; in p̄posito alia sensitiva nō est for- malis vegetatiū: et tū bos cōstitutus p̄d est subalit sub- stātia vegetabilis. Et si q̄ras vñs hec ordinat antevire: q̄ quā dīa: q̄ vegetatiū est in sensitivo in po: nō solus denotat q̄ sensitivū sit tāte p̄fectioē: q̄ ex ea oriuntur potētiae vegetatiū: s; q̄ ex ea orītū: seu cōstitutū p̄ cōpo- sitū vegetabile: p̄ q̄d op̄s b̄re potētias vegetabiles. **C** Ad secundū vñ dīa: q̄ equocat de potētia: vegetatiū. n. h̄z sensitivū in potētia māli dicētē l̄mpfectionē: q̄ sc̄z est in potētia ad illud: sensitivū autē claudi in se vegetatiū in potētia formalis dicētē p̄fectionē: vt ex dictis p̄z bis at diversis modis ad lucē dici fīz po: nō icōuenit. **C** Ad tertiuā dīa: q̄ ista po: qua sensitivū in se cōmet vegetatiū in quātū p̄tinet r̄tualis potētias vegetatiūs: reducīt ad potētia actua: sicut r̄liter paffio claudiatur in nā suba q̄s actua: iquātū vñ p̄tinet p̄stitutionē suba vegetabilis: reducīt ad potētia formales: q̄ nō est p̄pue potētia: led p̄tinet ad tertiuā modū po: positiū s;. et 9° metaphy. quo potētia iūtū i mathe- maticis. Nec p̄tia hoc militat obīa: q̄ tū aia sensitiva nō sūt in se p̄- ductiū vegetatiū: ab ea tū emanat nālē quasi actua potētiae vegetatiū. Et sūt aia sensitiva: et si nō sit ordine generationis po: vegetatiū absolute: led posterior: est tamen ordine prefato prior vegetatiūs potētias a se manatibus tē. p̄pter que p̄tinet vegetatiū. In potētia quasi actua: et p̄ter hoc: vt dīcū est: un potētia formalis. **C** Circa q̄rtā xlōne dubium occurrit: an p̄cessus: quē do- cert hic Aristo. sit a p̄ori vel a posteriori. Qd enī sit a po- steriori p̄baē et rōne et auctoritate: rōne quidē op̄atio manifeste posterior est potētia operativa: quiū ḡ ab op̄a- tione ad potētia p̄cedat: q̄ a posteriori. Auctoritate autē Aueroys in com. 33. vñb exp̄sse dicit: q̄ hic p̄cessus est a notiorib; nobis in notiora nāc. Qd vñ sit a priori p̄baē simili. Rōne quidē: q̄ procedere a p̄ori fīz diffi- cultationē est p̄cedere a p̄ori simplē: sed p̄cessus ille est q̄ p̄ori fīz diffi- cultationē: q̄ actus diffinit potētia et obiectū actū: q̄ tē. Auctoritate autē et Aristo. in ter. 33. exp̄sse di- centis: actus est p̄ores potētias fīm diffi- cultationē. Et sūt obiecta actibus p̄ora est: et sūt T hōme et hic: et in p̄ma pte. q. 77. arti. 3° assignantib; simul rōne et modū p̄or- tans dicētē ab Aristo. **C** Ad euidentiā huius dubii sc̄to diuersitas esse in re bac op̄iones. Quidā enī p̄tāt potē- tias fīm nām esse simplē p̄ores actibus: actus autē esse p̄ores potētias quo ad nos tūt: et sic tā in hac q̄one ē in illa. vñ potētiae distinguantur per actus: sentiūt et docēt nō est nisi quo ad notiūtā nāfam. **C** Alij autē p̄tāt actus esse simplē p̄ores potētias: et p̄tēt potētias distinguuntur p̄ actū a p̄ori: et fīm nām simplē. Quidā autē rerum: aut ve- ritatis sit: sic considerandum est. Actus seu operatio po- tentie

Ter. 33.

entie pōt quadruplē cōsiderari. s. vt ē i potētia in ipsa potētia; vt est in executione; vt actualiter perficit potētiā et absolute. Si p̄sidereſ vt h̄z statū potētiale in ipsa potētia; sic quā hoc nihil aliud sit q̄ esse opatiōis i sua cā: p̄tia visionis in oculo, nō videntē; sed videre potētiē; cōstat q̄ posterior est opatiō ipsa potētia; sicut v̄r cā est prior esse effectus in cā. Si vero p̄sidereſ vt ē in executione ipfius potētiae; sic etiam manifeste est posterior v̄pote effectus eius. Si aut̄ p̄sidereſ vt actualiter p̄ficiat; sic quā p̄fectio supponat suum p̄fectibile; est etiam posterior. Sed si considerēt absolute sic est prior fīm distinctiones; ac per hoc simpliciter ipsa potētia; qm̄ vt 9^o metaphysice tēx. cō. i. dicit potētia diffiniūt p̄ actum; et non econverso. Et sic ēt potētiae distinguishingūt per actus a priori simplē r̄ fīm nām; et non quo ad notitiam n̄r̄ tantum. Et qm̄ sermones formales et autentici absolute intelligēti sunt; nisi circumstantie aliud insinuat. Jo quāt Aristotleles ab actibus dicat procedendum; non q̄ notiores; sed q̄ priores fīm definitionem sunt; multa est diversione opas; sed plāno itinere nomina p̄prie interpretanda sunt. Et sic fīm litteram et veritatem p̄cessus ab actibus ad potētias est p̄cessus a priori; et in telligēt vt significat de actibus absolute; non vt est sic vel sic. Et confirmatur qm̄ ista qd̄ in premio p̄lmi mota et bīc soluta nō tantifacit fūsset; nec sic inter qōnes p̄prias de anima cōnumeratas; si hoc solum tentaret; en actus sunt notiores nobis. hoc n̄ per se nō est. Nec fūsset ēt qōni more satisfacrū ex hac r̄fissione dicente p̄cedendū est ab actibus; quia sunt notiores nobis. Adhuc. n. restat ambiguum; an fīm nature ordinē ab actibus procedendum sit; qd̄ tūc fūt re vera questiū. Quō aut̄ priores sunt absolute actus potētia. si vis ea pereamaginare q̄ actus potētia; opatur modo artificis; ac per hoc fīm nās actuum diuersis actibus accommodat diuersas potētias; ac q̄ hoc rō potētis ex actu sumit; qm̄ talēm esse opz; qualem actu natura exigit et nō econverso; et p̄pterea dixit Aristotleles; q̄ potētia diffiniūt p̄ actū; et non econverso; quod idē est cū eo; qd̄ hic dicit; q̄ actus priores sunt fīm rationem potētia. Nec te fallat obiectio eoz; qui inter actum absolute; et actū non existentē dīam ignorantes putarunt ea rōne actus nō esse priores; nec distinctiōis; q̄ sunt nō entes. Errō ille est in ianuis; constat nāqz; q̄ sicut quidates r̄p̄ abstrabunt ab existēta; ita p̄stitutiva et distinguenda earum; et sicut aliud est dicere bos nō existēs; et bos vt abstrahit ab existere et nō existere. Primum. n. est nibil. Scōm est de quo est scientia et. ita aliud ē dicere actus nō entes sunt p̄ores potētia; et diffiniūt et distinguunt eas; aliud actus absolute abstrabendo ab existere et nō existere; sūt p̄ores; diffiniūt; distinguūrōqz; nibil. n. officit ordini; distinctioni; distinctioni; qd̄tive abstractio ab existēta. Nec ex his motus actū pures ēē intrinsecā potētiae dīam; b. n. nec somniamus; h̄z vt in cōmētaryo sup̄ p̄ma parte. q. 77. ar. 3^o. diffuse decla rauimus. q̄ dīc h̄z entium ab actibus sumuntur.

Auctor su
2^o p̄te.



Clare prīmu de alimento et ge
neratione dicendum est. Nege
tatua. n. aia et alijs inest prima;
et maxime cōis potētia est aie:
fīm quaz inest viuere omnibus

cūtus sunt opera generare et alimento vti.
Naturalissimūz. n. operum viuentibus ē q̄
cūng perfecta et non orbata; aut generatio
nem spontaneam habent; facere alterū qua
le ipm̄; animal quidem animal; planta autē
plantā; quatenus ipso semper et divino esse;
et in mortali participēt fīm q̄ possunt. Qia. n.
illud appetunt; et illius cā agit oia quecūqz
agunt h̄z nām. Id aut̄ qd̄ cūtus causa fit Com. 35.
duplē est; hoc quidem cūtus; illud nō quo.
Qm̄ lgiſ cōicāre no p̄nt ipso semper et diui
no p̄tinuatione ppter id; quod nibil p̄tingit
corruptiblū idē et vñu numero p̄mane
re; fīm q̄ potest p̄cipare vnumquodqz sic
cōicat; hoc quidē magis; illud vero minus;
et permanet non idem; sed vt idem; nume
ro qdē nō vñu; specie abit vñu. Est aut̄ Com. 36.
aia viuentis corporis cā et principium. Hec
aut̄ multiplē dicunt. Altamē aia fīm deter
minatos modos tres cā dī. Etenim vñ mo
tus cā est; et cūtus cā; et sicut substantia aia
toz corporoz anima causa. Quod qdē igit Com. 37.
tur sit sicut substantia; manifestū est. Cā. n.
ipsius esse oibus substantia est. Aliuere aut̄
viuentibus esse est. Cā aut̄ et p̄incipiū boz
aia. Amplius aut̄ eius qd̄ potētia; rō actus
est. Manifestū aut̄ est; q̄ et cūtus ḡfa aia cā.
Sicut. n. intellectus gratia bīvius facit; eodē
modo et nā; et hoc est ipsius finis; hmōl aut̄
in aialibus aia et fīm nāz. Qia. n. p̄fisica cor
pora anime instrumenta sunt sicut aialium;
sic et plantarum tanq̄z gratia aie existēta.
Dupliciter aut̄ dicitur; q̄ cūtus gratia; et q̄
cūtus; et q̄ quo. At vero et vnde p̄incipiū;
qui fīm locū motus anima est; nō omnibus
abit viuentibus inest potētia hec. Est aut̄ et
alteratio et augumentum fīm animaz. Sen
sus. n. quedam alteratio esse v̄. Nibil aut̄
sentit; quod non h̄z aiam. Similē aut̄ et de
augumento et decremente se h̄z; nibil. n. de
cremētūz patif; neqz augumentaf p̄fisice; ni
fialat; alitur aut̄ nibil; quod non cōicet vita.
Empedocles autem non bene dīp̄t hoc Com. 38.
addens augumentūz accidere plantis. deo
sum quidem radicem mittentibus proprie
tē; quod terra sic fertur fīm naturaz; sursum
aut̄ ppter ignem similē. Neqz enim sursum
et deoſum bene accipit. Non enim idem oī
bus sursum et deoſuz et omni; sed sicut ca
put animalium; sic radices plantarū sunt; si
congruit instrumenta dicere altera et eades

Com. 34.

De anima

- Com. 39.** **A**d huc ait quod est opinio in contraria: que ferunt ignem et terram. Dicitur. non nisi aliqd sit pribibes. Si vero erit: hoc est alia: et cum argumenti et alimenti. **C**um autem quibusdam ignis natura simplior cum argumenti et alimenti esse. Et namque ipsum videt solus corporum et clementiorum quod alit: et argumentat. Unde et in platis: et in animalibus putabit utique quod hoc esse: quod operatur. **C**um hoc autem causa quodammodo est: non tamen simplior cum argumenti et alimenti esse. Ignis non argumentum in infinitum est quosque fuerit combustibile. Natura autem constantium oium terminus est et ratione magnitudinis et argumenti: hoc autem est ait: sed non ignis: et ratione magis quam materie. **C**ontra autem est eadem potentia aie vegetativa et generativa: de alimento necessarium est determinare prius: separantur. non ab alijs potentibus opere hoc.
- Com. 42.** **V**idet autem esse alimentum contrarium contradictionis: non omne autem omni. sed quocunque partem non solum generatione habent ex inuidice: sed et argumenti: sunt. non multa ex inuidice: sed non omnia augent: ut sanum ex labore. Avidetur autem neque illa eode modo adiuvicem esse alimentum: sed aqua quod est igni alimento est: ignis autem non alit aquam. In simplicibus quidem igitur corporibus hoc esse videtur marime: aliud quod est alimentum: aliud vero quod alitur. **C**ubitationem autem habet. Dicunt. non. bi quod est simile simili ali: sicut et augeri. Alijs autem sicut dicitur ex contrario videtur ali contra rium contrario tanquam impossibile sit simile a simili: alimentum autem mutari et decoqui. Autem ratio autem omnibus in contrario: aut in mediu.
- Com. 45.** **A**d huc autem patitur aliqd alimentum ab eo quod alit: sed non hic ab alimento: sicut nec in structor: a materia: sed ab illo hec. Instructor autem mutat solus in actu ex ocio. Utrum autem sit alimento: quod ultimo aduenit: aut quod primo habet dictionem. Si vero utriusque: sed hoc quod est non coctum: illud autem coctum: utrobius utriusque contingat alimentum dicere. In quantum enim non coctum proprium proprio alit. In quantum autem coctum simile simili. Quare manifestum quod dicunt quodammodo utriusque: et recte: et non recte. **C**ontra autem nihil aliis non participans vita: animalium utriusque erit corpus quod alit inquantum animalium: quare et alimentum per se ad animalium est: et non secundum accidentem. **E**st autem alterum alimento et argumentatio esse. Secundum enim quod est animalium aliquod animatum est argumentatum: secundum
- autem quod hoc aliquid et substantia: alimento est: saluat. non substantia: et usque ad hoc est: quo usque alatur. Et generationis autem factuum non eius quod alitur: sed quale id: quod alitur. Nam non est ipsa substantia. Generatur autem nihil ipsum seipsum: sed saluat. **C**ontra huiusmodi anime principium potentia est possibilis salutare suscipiens ipsam secundum quod est huiusmodi: alimentum autem preparat operationem: unde priuatum alimento non potest esse. **C**ontra hanc autem sunt tria: quod alitur: et quo alitur: et alens: alens quidem est prima anima: quod vero alitur est habens hanc corporis: quo vero aliud alimentum. **C**ontra autem est generasse quale ipsum erit utrumque prima anima generativum: quale ipsum. **E**st autem quo alitur duplex: sicut et quo gubernatur: et manus: et membra: hoc quod est mouens et motus: illud autem mouens solus. **O**ptimum autem alimentum necessarium est decoqui. Optimum autem decoctione calidum. Unde omne animalium habet calorem. Figuraliter quidem igitur alimento quod est dictum est. Certificandum autem est posterius de ipso in priuis rationibus.
- Com. 49.** **S**umma huius capituli hec est.
- E** alimento et generatione primo de intentio cedum est. probat a priori duplex. Tunc quia vegetativa est pars pro aliis. Tunc quod ipsa est causa cetera. probat: quod est ipsam omnibus inest vivere.
- C** Vegetativa opera sunt glorare et alimento vivi. probat prima pars a priori: quod viventibus praeditis non obstat: non sponte genitus naturalissimum oium operis est facere alterum tale: quod est ipsum est. probat. quod participare ipso semper diuino est et immortali est naturalissimum. Ultimam autem gloriam principiat secundum quod est. probat. maior: quod oia illud appetit: et illius causa agere oia naturalia: duplex. n. de cuius causa. vi cuiusque et vi quod. Deinde simul probat minor: et probatio maioris: quod quoniam non possint generatione participare semper immutabiles: quod nullum corruptibile potest secundum numero perpetuari: appetit semper manere habere quod est magis et minus: et sic appetit: et secundum permanentiam secundum speciem: non habere numerum.
- C**uria est causa viventibus corporis efficiens finalis: et formalis. Probat primo ultima pars duplex a priori. primo quod anima est causa ipsius esse viventium: quod est causa ipsius vivere. vivere. non viventibus est esse. Secundo quod actus est ratione eius: quod est in potentia. anima autem est actus. Secundo probat a posteriori pars: quod anima est finis: per quem opera non in animalibus et in omnibus naturalibus. Declarat primum hoc: ex eo quod non operatur per finem sicut intellectus practicus. Declarat secundum: quod oia phisica sunt infra animalia. Tertio probat a posteriori primam pars: quod est per motus localis in his: quod procedunt et motus alterationis: si sensus alteratio est: quod nullum inanimatum sentire: et motus argumentum: quod nihil augeret phisicem nisi alat: nihil autem esse nisi particeps sit vita.
- C** Empedocles

sclo 3^o

C Empedocles dicens ignem et terraz esse principia argumenti sursum et deorum: errauit: probat pbsr. Primo qd male accepit sursum et dorsum in animatio. pbat: qd omne iste non sunt eodem in yniuerso: et aitatis probat: qd radices se habent ad plantas: sicut caput ad aialfa. probat: qd organa conuenient et differunt secundum suenietias et omnia ope p. Secundo qd aut procedit aliqd xinens ignem et terram ad terra tendentes: aut non: si non: g distractetur. sic sic. illud est aia: et causa alimenti et argumenti.

Opinio.

C Quibusdam vir pnm alimento et argumenti esse ignem simplr. qd ipsum solum inter corpora videt nutriti et angere.

sclo 4^o

C Ignis non est simplr: sed augumentum: sed concuslaaria autem est simplr: ca. probat prima pars a priori: qd omnia naturae constantiam terminus est et ratio magnitudinis et argumentum. qd ignis aut augumentum in infinito est quousque fuerit combustibile. Deinde probatur ultima pars: qd ronis magis quam est ponere terminum magnitudinis et argumentum.

Intentio

C De alimento primo determinandum est. probat a priori: qd anima potentia vegetativa et generativa est eadem: et ab aliis separatur viu alimenti.

Apparatus

C Alimentum vir brevia tria. I. qd est ei qd alicet trium, et ex quo potest generatio fieri: et ex quo potest augere. Declara treronabilitas tertie editionis dupl. p. qd non oia terra se alunt: ut p. de sano et infirmo. Secundo qd dato qd alterum reliquum alat: non tamen ecouerit: ut p. de aqua et igne.

Dubium

C Dubium est: qd modo dictum est. declarat. qd quod putant alimento esse simile ei: qd alicet: qd simile simili augeatur. qd vero putant alimento esse trium ei qd alicet. Tunc qd transmutatione non est nisi in trium aut medium. Tunc qd alimentum partem ab eo: qd alicet: et non ecouerit: sicut nec instructor a ma. qd mutat solu ex ocio in actum.

Decisio

C Utriusque quodammodo dicunt recte et non recte: declaratur: quia alimento dicitur de non cocto: quod est cōtrarium. et de cocto: quod est simile.

sclo 5^o

C Alimento est ad aiam per se: et non secundum accidentem. probatur a priori: qd corpus animalium in quantum animatum alicet. probatur. qd nihil alicet nisi vivum.

6^o

C Alimento et argumentativo alterum est esse. probat a priori. qd argumentativum est: secundum quod corpus animalium quantum est: alimento vero secundum quod suba est. probatur hoc ultimum: qd animalium tamdiu est quodam alicet.

7^o

C Alimento est generativum non eius qd alicet: sed qd tale est quale id quod alicet. probat prima pars a priori. tunc qd quod alicet iam est. tunc qd nihil generat se: sed saluat.

omis

C Nutritivum est potentia anime potens salvare suscipiens ipsum secundum quod est huiusmodi.

quid

C Alimento est quod preparat predicta operationem. declarat a signo: quia primum alimento non potest esse.

quid

C Alius est aia: qd alicet est aia: quod alicet est alimento.

quid

C Aia p. est generativum quod ipsum. declarat. qd generasse quod ipsum est sicut citra. a fine aut iustitia est oia denoari.

distinctio

C Quo alicet est dupl. Secundum et quo gubernatur: et manus: et ebemo: hoc quod moues et motu. illud autem moues solu. declarat p. p. qd alimento necesse est aia: calore decoquum.

C Series autem hec est.



A ttendens Aristoteles determinare de singulis aie partibus: et a vegetativa inchoare. In hoc capitulo tria facit. Primo proposita intentione sua stabiliter quatuor vel obliquis partibus aie esse nutritivum: generativum: et argumentativum: et qd in prima conclusione probatione determinata est ad hoc: qd generare est

opus viventium: oportuit adlungere: qd essent opa aie ex hoc: qd anima est causa viventia corporis in triplici genere cause in scda p. clusione. opz enim: vt Aueroys dicit in commento. z. 7. z. 29. artificem hoc supponere: que sunt partes anime. aut ut per se notum: aut probare. Secundo resumpta intentione. De obiecto anime nutritive incipit loqui talu ordine. primo: p. d. ones apparentes alimento. deinde quid ambiguitatis ibi sit. deinceps de terminat quod tenendum de his sit: addens in quinta conclusione principalem p. ditionem alimento ut sic. Et deinde determinat de eo in sexta p. clone ut argumentativa: et in septima ut generativa defertur. Tertio ex dictis describit quod sit nutritivum: qd alimento: et qd aia prima ordinis generationis inservens: qd est illud: de quo dicitur alens: quod alicet: quo alicet: et hoc in calce subdividit et sic sumarie de parte vegetativa tractatum absolvit.

C Circa illa p. positione natussum operu viventibus est t. Adverte tria. primo terminos. Secundo sensu. tertio singulare radice. Natussum in primis dicit non p. p. sumum glosa

non perfectissimum. quoniam si generare sibi simile sit opus aie ut in lira dicitur. non tamen est opus proprium animae: contenit signum etiam non animatis: quibus alio modo: de qua diversitate non est nunc sermo. Perfectio quoque operis extra presens p. positum est. Tunc quoniam falsum est: qd generare sibi simile sit perfectissimum opus viventium. ut p. de sen-

tire et intelligere bovum. Tunc quoniam magis et minus naturalitatis operis non attendit secundum perfectionem operis: sed secundum p. nitatem nature ad optimam. ut de se p. et probari facile potest ex illa maxima in oriente latitudine: in qua inuenitur magis et minus. attendit magis et minus secundum plus et minus constituti illius latitudinis. Sicut si aliquid consti-

tuit in esse calido per a. magis et minus calidum attenditur penes plures et minus ipsius. et sic de aliis. Si

cum enim simpliciter se habet ad constitendum sim- plicer. ita magis ad magis et ita maximum ad maximum. Constat autem: qd constituitur in hoc quod est esse naturale viventi: vel cuiuscumque aliis: non ex p. fectio vel imperfectione eius: sed inclinatione illius ad illud opus. Ex hoc n. distinguimus naturale a violento. ut patet etiam in tertio ethico. cap. z. qd opus illud est magis naturale alicui. ad quod illud absolute et simpliciter magis inclinat. qd natussum ad quod maxime pertinet est:

sicut perfectum: sicut imperfectum in se sit opus. Opus quoque dicit non entium oiam. et hoc ut preferuaret se ab esse: ad quod magis omne vivens inclinat qd ad quod cunq. opus. ita qd naturalissimum dicit in genere operum: et non simpliciter. Viventibus deinde addit perfectis non orbitatis: non spontaneis: ubi tria aspice. Primus qd hoc opus et si sit cõe viventibus: et quibusdam aliis: qd tamen non obviis intransmis hoc conuenit. aurum enim non generat aurum: neque ferrum ferruz: neque lapides lapide: in viventibus sparser hoc natussum dicit. Si tamen habeat p. p. nomem illius cõis analogi ad viventia: et illa alia: que producunt sibi similia: ut ignis illi non sola eset naturalissimum: sed p. p. sumum opus. Secundum qd hoc opus non dicit naturalissimum viventibus vlt: sed quibusdam. s. p. fectis non orbitatis: non spontaneis: non ergo fiat disceptatio de hoc opere: an sit naturalissimum viventibus: sed an sit natussum h. viventibus. s. p. fectis non orbitatis non spontaneis. Tertium: qd ista exceptio quo rursum viventium ab aliis viventibus inserviat: qd de viventibus distributio loquitur et non reduplicatio indecum viventia sunt. Tunc quoniam falsum est: qd facere alterum quale ipsum est: conuenit p. viventi: et qd p. venit non vivit: et qd non conuenit omni viventi. ut in littera dicitur.

Be anima

Etum quoniam male fuisse exceptum: nisi distributionis sermo esset: hec de primo. ¶ Quo ad secundum: ut et p̄di-
ctis iam patere posse: sensus huius p̄positiōis est: quod sa-
cere alterum tale quale ipsius est: tanta omnia opera ē opus
nālissimum: iobus viuentibus perfectis non ordinatis: nō
spontaneis: ita quod nālisimum operum bonis absolute lo-
quendo est facere alterum quale ipsum est: et sicut nālissimum
operum leonis est hoc: similiter in plantis. ¶ Et si h̄
bū sensum obviatur: quod nālius ē homini intelligere quod
generare: et similiter leoni sentire. Tū quod hec insunt eis
per proximiora: et propria constituentia principia: generare
autē per cōta. Tū quod hec sūt p̄fectiora opera: et vnuq̄d quod ma-
gis inclinatur naturaliter in opus perfectius quod minus
perficiuntur. Et rursus quod naturalius est omni viuenti nutri-
ri quod generare: et nālius est omni viuenti inclinari in eē p̄-
rium: quod per nutritionem conseruatur quod in eē alie-
num: quod per generationē sit. ¶ Dicendum ē: quod na-
turalius inest generare omni viuenti perfecto et quod qd
cumq; aliud opus: et rō quidē in littera redditā postmo-
dum videbitur. Experiētia autē continua non eget dis-
cussionē: dum experimentur in humano genere: et in omni-
bus animalibus tantam ad generandum p̄nlateat: ut nō nō
si difficultia transīta: virtutis continua hec nature
pronitas supererit. Prima autē p̄batio in oppositum. s.
que insunt per proximiōra sunt magis nālia: contraria
tur veritati: quoniam econuerso est. s. quod que insunt p̄ priora
sunt magis naturalia: ita quod naturalius est dominus quod
inest per vitam quod per sensum: et quod per sensū quod quod
per rationem: et hoc quod cā primaria plus influit in esse-
ctum quod causa secunda: ut in prima p̄positiō de cau-
sis dī: et declaratur ibidez in causa formalibus: et dicāt
quod propter hoc operatio cause prime est rebumētioris
adherentie cum re quod causa secunde.

Ad secundani vero probationem dicitur: quod illa propositio. Ad perfectiorum operationem naturalem alicuius est maior inclinatio naturalis: et si vera videatur ceteris partibus: quam natura nititur in melius sue latitudinis. ubi tamen cetera non sunt paria: non oportet esse veram: sic autem est in proposito. Et de sentire quidem et generare disparitas per se in hoc: quod generare perpetuat: sentire non. De intelligere vero et generare disparitas satis clara est: quam nullum vivens apud nos: de genibus est sermo: intelligere nisi ratione partis. scilicet anime. generare vero conuenienter ratione totius. Unde totum vivens primo inclinatur ad generationem et non ad intellectionem. Et sic generare natura illius opus est homini et leoni absolute quam sentire et intelligere: quod ut bec sint per se perfectiora opera.

C Ad obiectiōnē autē de nutritiōe: que est opus ērū
partēs vegetatiue dī: q̄ nutrirī t̄ s̄t naturalius opus
vuentib⁹: non tñ vuentib⁹ perfectis: qđ sic p. Na-
turalius est perfecto: qđ ei quatenus perfectū ē quen-
z ab eius est imperfectione remotus qđ illud: qđ ei cō-
uenit quatenus a pfectione deficit. Sed inter nutritio-
nem t̄ generationem relatas ad viuēna perfectuz hoc
interfici: qđ generatio conuenit vuenti perfecto quate-
nus perfectum estimo t̄ ex abundantiā pfectiōnē eius.
Nutritio vero vuenti perfecto non conuenit nisi qua-
tenus a perfectione cadēs restauratio eget. igitur vi-
uēna perfectum ut sic magis inclinat̄ in generationez
qđ in nutritiōne. Et qđ in littera non dicit: qđ genera-
re sit naturalissimum operum vuentib⁹: sed vuentib⁹
perfectis: ideo verum dixit. Hec de secundo.

CQuo ad tertium radix huius in littera posita est. s. appetitus essendi: quodcumque et quo potest: ut particeper eternitatem quodcumque et quo potest: quem esse oium summe nam

lissimū cuiuslibet constat ex hoc inquam essendi cōtra
z quo pōt appetitu nālissimo: sūmptū puenit in quoli-
bet. z appetitus essendi cōtum pōt ipse met in seipso: z i
quo: ibet viuente pfecto appetitus essendi cōtum pōt
ut idē: qd est appetere esse i alio eiusdē spēs. Et hāc aut
appetitu essendi puenit pfectus: c. appetitus naturalis
sumus opandi ope illo: quo acgnit punitas eēdi: z si
nō ipsūmet: mī vi ipm: z qm opus hoc est gnatio. iō ge-
neratiōis opus viuētibus pfectus ē nālissimū in genere
opum: z qm esse cōtum z quo pōt: excludit sub se sempē
ternitatem: que in viuētibus est imortalitas: qd punitas
quēda est. ideo in littera oia tangunt. Et aduerte. q
binc babes. qd quā sortes generat platonē agit pp se:
non ppter platonem: qm agit vi ipse sortes sit: z si nō
ipse: mī vi ipse: z hoc propter participationem sempiter
ne: diuine: immortaliqz vite.

Clirca quartam xclonē dubitab ex eo q̄ textus sibyp
si & veritati videt̄ trius. Sibypsi quidem: qz binc facit
vlem: oīum nā constantiū terminus est & rō magnitudi-
nis & argumenti: inde dō dicit: q̄ ignis augmētū est
in infinitū quoqz fuerit combustibile. Quu. n. ignis
sit vnum de nā constantibas: quo h̄z terminus: si augu-
mētū eius est in infinitū: & ecōuerso quo augmētū
eius est in infinitū: si olam nā constantiū terminus est
& rō magnitudinis & argumenti. Veritatis autē: qz vt in p̄
p̄biscorum tex. 36. patet homogenea: sunt terminata
ad maximū: & nōter ignis: quo ergo verificat̄: q̄ ignis
argumentum est in infinitū. Si fuerit combustibile.
C Ad primam obiectionē q̄ quis aliqui dicant: q̄ oīum
nā constantiū nō restribuit nisi p̄ aiatia: p̄terea qz

na constantium non diffundit nisi p. ariat. p. pterea qd
augmentum de quo sit mentio in hac propositione non
bz locum nisi in ariatis: verba nō līre magis vlia sūt: nec
restringunt ex ly rō augmenta. Qm̄ Arit. hic disputat
cū Empedocle & alijs ex hoc: qd ignis est principiū: qd
se alit & auget. qd sit rō ceteris bcz h̄dī ex illa regula
metabificali & posterioristica: qd est p̄ tale. est rō ois
calis. & nō ex equivooco augmento ignis & alioz: sed cōi-
cando cum eis in extensis vocabulis: soluere n̄tis ex
hoc: qd augmentum ignis est in infinitū. nā aut̄ p̄stantū
tam magnitudo qd augmētū est finitū. De ēt meminit
nō solū augmentū: sed magnitudinis: que ingenis i na-
p̄stantibus inanimatis annuit qd nō de ariatis s̄n loque-
bas. Un tunus est dicere: qd vlr de nā p̄stantibz loqua-
tur: & negare qd ignis sit de nūero nā p̄stantū. Ignis. n.
sua nā nō p̄stat. sicut nec aer. Iz alieis terminis figuraē

¶ Ad secundam autem obiectionem dicitur quod ignis augmentum non est in infinitum absolute, sed in respectu aliorum: quod si est excedens aliorum determinationem. Sed de ratione satis falsa est. Tu quoniam ista rationabilis est vera ignis in infinitum augere: si in infinitum apponeres combustibile. Tu quod ad sensum hoc proponitur. Cum quod nulla ratione assurgari potest ab intrinseco: quare ignis non combureret combustibile approximatius dispositum recte. Dico ergo alterius sustinendo: quod datur maximus et minimus ignis. et quod hoc potest intelligi duplum primo de individuo ignis per se unum. secundum de individuo ignis quasi per accidens seu per aggregationem uno. et quod in individuis ignis unusquisque quasi per aggregationem non detur maximus. ut augmentationem eius in infinitum ostendit: in individuo is enim per se unusquisque individus datus maximus ignis. Vocatur autem individuum per se unum ignis: quod constat ex materia et forma ignis sic una in actu. quod non duabus in potentia per solum divisionem. Individuum vero quasi per aggregationem unum: quod constat ex materia et forma ignis. sic una in actu: et per plurius in potentia reducibili in actu plurius.

Quo ignis
ignitum ex sola diuisione. Unde si minimus ignis est
p aggrega-
tionē nō sit
vn' simpli-
tati. Inter minimum autē et maximum ignis oēs intermedii:
sunt et p se vnicā indutia. bicubitalis vō et relig ma-
bēs a scō
Thom. bic
i.l. 9. et 7.
metaphi. l.
Uide sup
p' pte. q. 7.
ar. 3. p' rōe
p' p'clonis.
Zex. 4.2.

Zex. 4.5.

Solo p'.

Solo z'.

ignis cubitalis: maximus ignis ē ignis pximus bicubi-
tali. Inter minimum autē et maximum ignis oēs intermedii:
sunt et p aggregationē idividua: unde si igni-
maximo approximaret combustibile: cibareret et fie-
ret mal:;z nō mai: p se vnū idividuum: et sic oia sonat.
Circa cām resumpte intentionis. s. p eadē est potentia
iae vegetativa et generativa. Adverte q̄ ly vegetativa
pōt dupl̄r interpretari. primo p potētia nutritiva: et sic i-
gerit q̄nem quo est eadē cū potētia generativa: quiz
manifeste distinguantur. Et quis possit dici: q̄ est eadē
non simpli: sed mā:puta alimento: genere: putat vitali:
subjecto:puta p̄ima aia. Nō tñ op̄ ad hec configere:
q̄ non sic sumit dic: sed sumit ly vegetativa formalis:
vt in p̄cedenti capitulo vegetativum positiū est p̄mūz
genus potētiaz aiesita q̄ potētia vegetativa et genera-
tua nō ponit in numeris: sicut nec aia: nec homo: et v̄l̄
genus et sp̄s: et iō l̄ra dicit: q̄ eadē est. et int̄edit: q̄ q̄ ge-
nerativa: que est nālissima potentia fluentium: nō po-
nit in numerum: cum vegetativa: que sibi p̄mūz ven-
dicas tractatus locum: et alimentum est obiectum ve-
getativa: q̄ ab alimento inchoandum est.

Circa id quod dicit de alimento et alio in textu. 4.5.
dicit. l. q̄ alitum nō patit ab alimento: sicut nec instru-
ctor a mā: dubium occurrit ex rōne: et sensu: et auctorit-
ate. Rōne quidē q̄ ūria iuxta posita adūniūce agunt
et patiunt: et oē agens in agendo repatit. Ad sensu autē
q̄ experimur ab alimento nos alterari: ita q̄ et ad mor-
te ducimur. Auctoritas vero est ipsius Aristotelis in p̄
mo de generatione tex. 4.2. volentis: q̄ alimentum se
babeat ad alitum: sicut aqua ad vinum: cui misce: ita
q̄ debilius redditur alitum sicut vinum.

Ad hoc dubium dupl̄r dicit p̄t. Primo q̄ hic est ser-
mo de eo: quod alit non fīm se totum: sed fīm potētiaz
iae nutritiva: que vt Albertus vult in primo de gene-
ratione in tractatu de augumento alterat et nō alterat: et
hec r̄fīlo alludit tractatu huic de potētia aie. Secdo
sustinendo: q̄ de ipso alto formalis: vt l̄ra sonat: sit ser-
mo: dicit p̄t q̄ hic est sermo de alimento cocto: et nō de
alimento nō cocto: et q̄ alimento coctū non est ūrium: s̄z
file: vt in l̄ra dī: et tale nō agit in alitū. Et si nō: q̄
tale alimento s̄z nō agit: ita nec patit: et tñ i l̄ra dī: q̄ pa-
tit et nō agit: dici p̄t q̄ alimento coctū vere patit ab eo
q̄d alitur: q̄ transmutatur in subam alitū: nō tñ agit: q̄z
nulla ūriate opponit illi. Nec est intelligendū: simi-
litudinis noī bic similitudo cōpleta in actu: sed simili-
tudo actu p̄ma p remotione oīs indispositionis con-
trarie priuatue et negatiue. Est. n. alimento coctū id: q̄d
p̄ma potētia est: vt in subam nutritibilis trāseat: et p̄
p̄terea sic patit. q̄ non agit. Ut p̄z r̄fīlo ad rōne et sen-
sum: op̄z siquidem agens repatit: sed nō in oī statu sue
actionis sufficit. n. q̄ in principio et medio actionis: dū
i. patiens ūriat: repatit. Ad exemplū vero de aqua et
vino dicit: q̄ in p̄posito exēpli in hoc deseruit: q̄ vir-
tuos nutritius tandem deficiunt: sicut vinū ex admixtōe
aque: sed hoc non est ex hoc: q̄ alitū patit ex nutriti-
to cocto: sed ex hoc: q̄ nutritiū retinet aliqd de nā
māe extraneo: ex qua transiit in subam aliti. bīnc. n.
puenit: q̄ anima non sita dñatur sube noue: sicut dep-
dite. Nec ex hoc mibi imponas: q̄ sentiā nunq̄ nu-
trimentū trāstire in subam plene subjectā et cōformem
aie. hoc. n. non sequit ex dictis meis: sed hoc solū: q̄ q̄
nāliter alitū debilitas: nō debilitas ex passione a nutri-
mēto cocto: sed ex extraneitate eius q̄iuž est ex parte

alimenti. radig. n. debilitatis est ipse nālis vigor de-
clinans: h3. n. certam periodū. Et hec expōsīo tracta-
tui buic consonat: et verbis. Tractatui ḡdē. qm̄ sic de p̄
p̄ia actione ale: et passione alumēti: qua. l. transit in ali-
tū aiatum est ferito. Verbis autē qm̄ sic non superflue
in littera excipit mutatio ex ocio in acuz. Sed tñmū
exceptio hec: q̄ aia vegetativa etiam in nutritionis p̄
p̄ia actione mutatur de ocio in operationem. nō. n. cō
tinue transmutat alimentū in subam aliti. q̄m̄ conti-
nue elemētare sue q̄litates aliqd faciat. Et qr̄ attesta
tur hec littera doctrine superius date in declaratione
quo v̄l̄ aia est actus p̄mūs: video notabis eam.

Circa dñam alimenti ut nutrit et auger adverte noui-
tie: q̄ nō est sermo de suba et cōtitute ipsius alimenti: s̄z
de suba et cōtitute aia: ita q̄ alimentū in q̄tū ē in potē-
tia ad subam aliti: est alimento: in q̄tū vero ē in poten-
tia ad cōtitute p̄fectā ipsi aliti: est augumentatū: nō. n.
fit augumentū p̄ additionē q̄tū ad q̄tū: sed extēsionem
p̄ existētis q̄tū aia: vt in p̄ de gnōne p̄p̄o tractatū dī.

Circa differentiam inter nutritiū et generatiū
caue ne fallaris a nescientibus discernere obiecta eaz: Tex. 4.7.

ppterā q̄ ambe generat carnes: ossa: et nervos. in p̄m
p̄m. est ex littera differentia: qm̄ generatiū b3. p̄ ob-
iecto totum aiatur p̄mo. nutritiū autē primo partes
respicit. nutritiū. n. q̄ supponit totū esse ad salutē to-
tius medianib⁹ partibus intendit: generatiū primo
ip̄m totū respicit: qd enīz primo generat. ē ip̄z totū sup-
positū: qd aut p̄ nutritiōe fit. p̄tes sunt. q̄uis singule.

Circa rōnem prime anime adverte nouitie: q̄ quēad
modū vñuerat alter illa p̄positio secādi de celo tex. 4.7.
vnum quodq̄z cuius est opus est. propter suam operatiō-
nem. non sic intelligit: q̄ res ordinetur in p̄priam ope-
rationem tanq̄ in alium finē. sed sic q̄ res ordinatā tā-
q̄ in finē intrinsecū in hoc: quod est esse perfectus sua
operatiōe. ita q̄ aia intellectua nō est ppter intellige-
re: sed est vt ip̄a sit intelligens actu. ita anima p̄ma. i.
vegetativa non est ppter generare: sed ea ratione gene-
ratio est finis el". q̄ finis animi biuismodi est: vt non
solū in se sit: sed vt sit generans: qm̄ p̄ doc b3 vt sit sem
per modo: quo p̄t. vt supra dēfī sit. Et hoc s̄sin uauit
Aristoteles viens p̄teriti t̄p̄s generatione dicens. q̄
finis eius est generasse: quale ipsum est. i. ipsam iam ex
sua virtute babere alterum se. quo perpetuatur.

Circa calcem capitulo. vbi quo alitur distinguit. sicut Tex. 5.0.

et quo gubernatur. Dubiū est: q̄ saltum videt illa duo
differē in B. qd vñ est mouēs motū aliud mouēs so-
lū. manus. n. mouet themonez nota. vt manifeste p̄z.

Ad hoc breuer dī. q̄bīc nō est sermo de motu quo
modolibet: sed de motu ab extrinseco. et dicitur q̄ the-
mo mouet nauem. motus a manu motione ab extrin-
seco. manus autem mouet quidem extrinsece ebemo-
nem. sed ipsa a nullo extrinsece mouet. qm̄ est organū
coniunctū p̄cipialis motoris. et hoc erat ad p̄positūz
Aristotelis volentis. q̄ alimento est organū lepa-
ratū ad nutritionem. calor est organū in coniunctū.
qm̄ est coniunctū instrumentum anime. est enīz de
compositione animalis. Et alimento quidem nō co-
ctum motu alterationis corporis nutrientium. vt p̄z in al-
teratione: quam patimur a cibis. Calidum autem. i. il-
la pars: qua aia agit. alterat tm̄. vt dixim". Ex supra dī-
cis enim appetit. q̄ littera hec nō p̄t intelligi de ali-
mēto cocto. qm̄ de illo est dcm̄. q̄ nō mouet. sed mouet
tm̄. et hoc littera ipsa testat. que p̄bat calorē esse or-
ganū anime. q̄ cibis decoctionē eget.

De anima

C De sensibus in cōs.

Caplin .v.

Com.51.



Eterminatis aut̄ his dicamus cōter de omni sensu. Sensus aut̄ in moueri aliqd & pati accidit; sicut dcm̄ est: vñ. n. quedaz alteratio esse. Aliunt aut̄ qdā & simile a simili pati. Hoc aut̄ quō posc̄: aut̄ impossibile dcm̄ est in vniuersalib⁹ rōnib⁹ de agere & pati. **C** h̄z aut̄ dubitationem ppter qd̄ sensu ipso non sit sensus; & quare sine his: que sunt extra nō faciū sensum in ex̄tē igne; & terra; & alijs elemētis: quoy ē sensus p̄ se; aut̄ fm̄ accēs his. Manifestū igit̄ ē: qd̄ sensitū nō est actu: sed potētia tm̄. Un̄ nō sentiunt: sicut combustibile nō cōburit ipm̄ a seipso sine cōbustiō. Cōbureret. n. sc̄pm̄ & nibil indigeret actu ignē cē. **C** Om̄i aut̄ sentire dicimus dpt̄r. Potentia. n. audiēs & videns audire & videre dicimus; & si forte dormiens; & qd̄ iam operās: dupl̄r vtiqz diceat & sensus: hic qd̄ sicut potentia: ille vero sicut actu. Similr̄ aut̄ & sentire qd̄qz potentia ens: & quod actu. **C** Primiū quidem igit̄ tanqz sit idem pati & moueri; & agere & mouere dicimus. Et nāqz motus ē actu qdam: imperfectus tñ sicut in alijs dictuz est. Omnia aut̄ patiunt̄ & mouent̄ ab actuō & actu ente. Unde est qdem tanqz a simili pati. est aut̄ vt a dissimili: sicut diximus: pati qd̄em. n. quod dissimile: passum aut̄ simile ē. **C** Dicendū aut̄ & de potentia & tactu ē. Hic .n. simpl̄r dicimus que babemus de ipsis. Est quidez. n. sicut sciens aliquid: sicut si dicamus boiem: qm̄ homo scientiū & babētiū scientiam. Est aut̄ sicut iā dicimus sciētē habētē grāmaticam. Vterqz aut̄ horū nō eodē modo possibilis est. Sed hic quidē qm̄ genus huiusmodi: & materia est: ille aut̄ qd̄ volens possibilis est cōsiderare: nisi ali qd̄ phibeat etterius. **C** Nam autem conside rans actu ens per se & proprie sciens bāc literam. A. Ambo quidem igit̄ primi h̄z po tentiam scientes sunt. Sed hic quidez p̄ do crinam alteratus est: & multo tens ex cōtra rio mutatus habitu: hic aut̄ ex eo qd̄ h̄z sensu aut̄ grāmaticā non aget autem in agere alio mō. **C** Non est aut̄ simpl̄r neqz agere: neqz pati: sed aliud quidem corruptio quedam a contrario: aliud aut̄ salus magis est qd̄ potētia ab eo: quod ē actu. Et simili sic: sicut po-

Com.52.

Com.53.

Com.54.

Com.55.

Com.56.

Com.57.

tentia se h̄z ad actum. Speculans. n. fit h̄is sciam: qd̄ vere aut̄ non est alterari. In ipsuz cñm additio est & in actum: aut̄ alterum genitum alterationis est. **C** Unde non bene bēt Com.58. dicere sapientē: cuz sapiat alterari: sicut nec edificatorē: cuz edificat. In actum quidem igit̄ dicens ex potentia ente fm̄ intelligere & sapere non doctrinam: sed alteram habere denominationē iustum est. Ex potētia aut̄ ente adiscens: & accipiens scientiam ab actu ente & didascalō: aut̄ neqz pati dicēdū: sicut dictum est: aut̄ duos esse modos alterationis: & eam que in priuatiuas dispositio nes mutationem: & eam que in habitum & nām. **C** Sensitū aut̄ prima qd̄z mutatio Com.59. fit a generante. **C** h̄i aut̄ generatū ē: h̄z iam si cut sciaz & sentire: qd̄ aut̄ fm̄ actu. similr̄ dī ipsi considerare. Differt aut̄ qd̄ h̄mōi actua opationis extra sunt visibile & audibile. Si muliter aut̄ & reliqua sensibiliū. **C** Lā aut̄ Com.60. qm̄ singularium qd̄ē fm̄ actu sensus. Scie tia aut̄ vniuersalium. Nec. n. in ipsa quodā modo sunt aia: vnde intelligere i ipsa est: cu velt. Sentire aut̄ nō est in ipsa. Necessariū est aut̄ esse sensibile. Similr̄ aut̄ & hoc se h̄z in scientijs sensibiliū: & ppeandē cām: qd̄ sen sibilita singulariū sunt & exteriō. S̄z de his quidem certificare tempus fieri: & in rursuz. **C** Nūc autem sit diffiniri: qm̄ cuz non sim plicerit sit qd̄ potentia dī: sed aliud quidez: sicut si dicamus puc̄ posse militare. Aliud aut̄ sicut in etate existentē: sic se h̄z sensitū. **C** Om̄i aut̄ innominata est ipsis differētia. Com.61. Determinatū ē aut̄ de his qm̄ altera: & qd̄ altera: vti necessē ē ipso pati & alterari tanqz p̄p̄yō nominiib⁹: sensituum aut̄ potentia est quale iam actu sensibile: sicut dictuz est: pati qd̄em igit̄ nō simile ens: passum aut̄ assimilatum est: & est quale illud.

C Summa huius capituli bēc est.



Entire in moueri aliqd & pati accidit: decla p̄ suppo rat: qd̄ alteratio quedam videt esse.

C Aliunt quidam simile a simili pati. **C** Sensitū nō est actu: sed potētia tm̄: p̄ basa posteno. **C** qd̄ si sensus stat ex sensibiliū: insolubilis est qd̄: quare sensus nō sentiūtur: & quare absqz his: que sunt extra nō sentiant̄: que sunt intus. **C** qd̄ sic bēt ratione. Declaratur vtrūqz exempl̄ combustibilis: & primo secundum: qd̄ combustibile nō cōburiē ipsum a se sine cōbustiō. Deinde pri mūm: qd̄ si combustū naturam actu baberet: cōbu reret seipsum: nec indigeret igne.

C Com

2^o ♂ **C**um sensus q̄ sentire dupliciter dicuntur, s. potentia et actus declaratur primo a posteriori distinctione; qz et potenter audire etiam si dormiat audire dicimus; et eū qui est potentialiter audire deinde rationabilis secundi membris qz pati et moueri dicim⁹ in actu: q̄ id est ipsi agere et mouere probat; qz mot⁹ est act⁹ ḡdaz q̄uis imperfectus.

3^o ♂ **C**pati est ut a simili et ut a dissimili declaratur; qz patitur dissimile passum autem simile est: probat; qz oīa patiuntur et mouentur ab actu et ente in actu.

Distinctio. **C**potentia duplamente dicitur: primo sicut homo dicit sciens: secundo sicut habens grammaticam dicit scienſ: actus vero dicitur sicut iam considerans.

Dicit **C**différunt p̄mi duo modi fīm potētā duplamente. Primo in mō potētā: qz ille genus et materia est: hic ante volens p̄t̄ considerare: n̄s aliquid prohibeat extra. Secundo in mō reductionis ad actu: qz ille per doctrinā alterat: et multotiens ex p̄trario mutat habitum: hic aut̄ alio modo ex non v̄su eius: qz h̄z in v̄sum illius.

Distinctio. **C**Agere et pati est duplamente: aliud corruptio et p̄trario: aliud salus eius: quod in potentia ad actu et simili sic sicut potentia se habet ad actu.

4^o ♂ **C**Quum habens scientiam sit speculans: aut n̄ est alteratio: aut alterum genus alterationis: probat a priori quia in ipsum sit additio ad actu.

Pro coram. **C**Non bene habet dicere sapientem: quum sapiat alterari: sicut nec edificatorem quum edificat.

5^o ♂ **C**Mutatio ex sapiente in sapere nō doctrina: sed alio nomine appellanda est.

5^o ♂ **C**Quum ad discentis accipit scientiam ab actu ente et magistro: aut n̄ est ibi pati: aut due sunt alteratioēs: altera in p̄tuas dispositioēs: altera in habitu et naturā.

6^o ♂ **C**Sensitū p̄ma mutationis est a generāte: genitū vo est sicut h̄is sciam: quū āt sentit est sicut p̄siderās. Differt eti p̄mo: qz actua sensitioēs sunt extra: actua vo speculatioēs sunt intus: et buiū cā est: qz sensus in actu est singulariū: sciētia vo vniuersaliū. Ex hoc differunt scđo: qz intelligere est in ipsa aia: sentire aut̄ n̄: sed requiriē sensibile: et similiter scientia sensibilium propter eādem cām: scilicet quia sensibilia sunt singularia extra.

Epilogus et rō dicoꝝ. **C**Sensitū in potētā dicit duplamente: et sicut puer dicunt potens militare: et sicut in etate perfecta dicunt potens militare. Et in h̄z differentiis op̄z ut pati et alterari tanq̄ p̄p̄ys nominibus. Declarat hoc: qz eorum differentie innominate sunt et fīm p̄ditiones passionis et alterationis notificant: qz sensitū est in potētā q̄le est actu ip̄sum sensibile: et ante qz ab illo actuē est dissimile passum aut̄ est simile: et tale quale ip̄m sensibile.

CSeries autem bec est.



Attendens in hoc capitulo de sensu in cōmuni q̄tuor facit. Primo ostendit sensum esse in potētā passiva p̄ma p̄clusione premissis duabus suppositionibus. Secundo ostendit sensum esse quandoqz in actu 2^o et 3^o p̄clusione. Tertio ostendit quomodo sensus reducatur de potentia ad actuū tali ordine: primo distinguunt tres status iuxta potentiam et actuū assūmū pro exemplo in scientia: et assignat differentiam duplēz inter duos status potentie: scz in mō potentie: et in mō quo mutantur de potentia ad actuū: et statim distincta passione: ostendit 4^o conclusionē cum suis correlarijs et quinta: qz neutra mutatio est passio aut alteratio. Et

sic demū sexta conclusionē applicat predictos statim ad sensuum inferens differentiam inter sensuum et scientem. Quarto epilogando reddit rationem et dictorum et vocabulorum: quibus uti cogimur.

CLirca p̄mā p̄clusionem aduerte diligenter: qz vis rōnis Aristote. consistit nō in bac conditionali: s. a. esset actuum ageret in seipsum: neqz in bac s. a. esset actuum actione imanente ageret in seipsum: seu terminaretur ad seipsum. ut quidā vident exponere: sed consistit in bac conditionali: si patiens esset actuum: idem a seipso patere: que quidē conditionalis est vera tam de actione imanente. ut p̄z̄ transire: ut in texu dicit de cōbusibili: qz si esset combatitum a seipso comburetur. Fundat aut̄ veritas huīus p̄ditionis: qz in antecedente assumunt duo. s. qz. a. sit patiens tali passione: et qz id est agēs: ex eo qz agens sequit. qz ageret ex eo qz patiens seq̄. qz patere: et qz p̄s est impossibile apud Arist. ut p̄p̄is implicat contradictionē: et aīs implicat traditionē: fundat ergo p̄cessus ille super conditionali necessaria: cuius tam antecedens qz p̄s est impossibile: et h̄z est sollicite notādū: qz multos latuisse v̄ loc⁹ iste.

CLirca eandem conclusionē aduerte qz Aueroys. 5z. 2. 54. nota ut doc principium traditum hic ab Arist. quod est fundamentum ad inuestigandas ceteras virtutes anime: et prima differentia inter sensu et vegetativum v̄t̄. Fundamentum qdē: qz si aliter nō pot̄ soluti⁹ questio: cur sensus nō sentit seipsum v̄t̄: et nō cognoscere absqz adueniente ab extra obiecto sit erā: cōmune intellectui ut inferius patebit in tertio huīus: et aliquiliter in hoc caplo inuitū in texu. 60. p̄s est qz quelibet n̄a vis cognoscitiva sive sensitiva sive intellectiva sicutē sit actu suū obm̄ in actu: sed in potentia: ac per hoc sit virtus passiva. s. l. n. esset actu fīm sui obti⁹ in actu n̄am. ut in texu dicitur: nō posset reddi rō q̄re visus non esset actu visibilis: et auditus audibilis: et intellectus intelligibilis: nec rursus quare visus absqz visibili extrinseco non videt: et intellectus absqz intelligibili ex sensibus oblate nō intelligit. Differētia aut̄ p̄ma est: qz ex hoc qz nutritive et sensitiae p̄is virtutes differunt et actiuū et passiuū: que sunt gnālissime differētie virtutū: oēs virtutes vegetatiue sunt actiue. sensitiae autem perceptiue sunt passiue: et similiter intellectus.

CLirca verba illa in sexta conclusionē posita. s. qz scia sensibilium non potest exire in actu sine exteriori sensibili: dubium est: qz aut falsum diciturae vanū. Halsum quidez si de singulari extrinseco in seipso loquī: quoniam constat: qz habens scientiaz de rosi: considerat fin eam rosa nulla existente. Vlanum aut̄ si de singulari in fantasia loquī: qz hoc cōmune quū sit omni nostre scientie: eo qz sine fantasmate nibil intelligit anima: superflue dictum est de scientia sensibilium.

CAd hoc dicit: qz per scientiam sensibilium postulamus Solo p̄p̄. intelligere ipsum scientificum habitū de sensibilibus.

Et sic non facile satiatur illa littera: nisi forte dicēdo: qz qz adhuc non erat decisus. immo apud multos adhuc dubitas qz opinia sit fantasmate in v̄su scientiarū: et p̄cipue de intelligibilibus rebus. ideo Arist. de scientia sensibilium affirmauit tanq̄ de notiorib⁹. ut triū sic postenus certificandum dimiserit. **C**Bed q̄n littera dicit: qz hoc est p̄pter eandez causam: que militat in sensu: qz s. est circa singularia extrinseca: et scientia omnis Solo alia est de vniuersalibus. ideo melius iudicio meo sequen. **T**hemistu do Themistium dicitur: qz per scientiam sensibilium 2^o de anima: intendit habitum intellectu: item: qui vocatur are: que cap. 22.

Zbo. de Ulo de aia.

E

De anima

qui circa singularia extrinseca versatur non potest exire in actum nisi adhuc hoc linea: bi lapides et c.
¶ Circa principalem materiam huius capituli: quod est proprium partis sensibilem omnibus occurrit ordinis: an sensus sit potentia ad actum primum et secundum: an ad actum secundum tantum. Hoc questione est difficultas in doctrina Aristoteles et in se. Apud Aristotelem, quod est expressum ipse hic ponit differentiam inter sensum et intellectum nudum in hoc quod intellectus nudus est in potentia ad duas mutationes: altera ad actum primum. i. scientiam; altera ad actum secundum. i. considerare: sensus autem iesum productus est in potentia ad unam eam mutationem. i. ad actum secundum: vult enim quod prima mutatio in sensu fiat a generante. ita quod sensus genitus sit sicut scientia: et sic apud ipsum sensus non est nisi in potentia ad actuem secundum. Veritatem in hoc capitulo dicit: quod sensus est in potentia ad formam seu speciem sui obiecti, sicut sentire sine extrinseco sensibili: et universaliter ut infra tex. i. z. dicet: sensus est susceptivus specierum sine materia: et sic apud ipsum sensus ponitur in potentia non solum ad operationes: sed ad formam. ¶ In se vero occulta est questione hoc bec: quoniam in sensu apparent conditiones tres: quibus distinguuntur potentia ad actum primum a potentia ad actuem secundum. Prima est que modo tacta est. scilicet in potentia non solum ad operationem: sed ad formam: que est operationis principium. Secunda est egere extrinseco motore per se reductio ipsius de potentia ad actuem. Tertia est non posse per seipsum statim operari deductis impedimentis. In his enim tribus bec due potentie differunt: sciens namque et nesciens ita se habent: quod sciens ad solam considerationem potentiam habent: nesciens vero est in potentia non solum ad considerare: sed ad scientiam: et similiter sciens non egere extrinseco motore ut consideraret: nesciens autem egere magistro intus vel extra. Sciens quoque potest quum vult considerare nisi impediatur: nesciens vero non. Manifeste autem appetere sensu contumaciam prefatas nescientis conditiones: quia visus sit in potentia ad speciem coloris: et non solum ad visionem: et egeat colorato seu lucido motu eius per se: et non possit per seipsum animal videre deductis omnibus ipsis dimensionibus. Et confirmari bec possunt auctoritate ipsius Aristoteles. hic et S. phys. tex. 32. vbi de hac terria codiciliorum loquens dicit: quod similiter se habet in physica. ¶ Excepto vero appareat una conditio: que mente mea flectit et trahit ad se. scilicet in potentia triplex ad actuem per modum vigilie. ¶ Ad cuius evidentiem scito: quod quoniam potentia innotescat per actum: qualis est actus possibilis alius: talis est natura potentie in illo perfectibilis. Si autem actus possibilis haberi est actus primus: potentia ad illum erit potentia: que vocatur a multis essentia. Si autem est actus secundus: potentia ad illum erit potentia: que vocatur accidentalis. Constat autem quod actus: ad quem est in potentia sensus: non est actus ut somnus: sed actus ut vigilus: ac per hoc non est actus primus: sed secundus. ergo potentia sensus non est potentia ad actum primum: seu potentia essentialis: sed potentia accidentalis: seu ad actum secundum. Hec ratiō ad sui claram perceptionem exigit duo primo memoriae doctrine supra habite in principio huius secundi. tex. 2. s. quod apud Aristotelem. actus primus et secundus non covertuntur cujus forma et operationes: sed cum forma per modum somni et vigilie: parvus enim error in illo principio creuisse sat in hac questione videtur.

¶ Secundo aduertendum: quod potest ratio de operatione et forma per modum vigilie. nihil enim refert quo ad

actum et potentiam habere operationem et habere formam per modum vigilie. actum. operans indiffe-reter dicuntur tam nunc operans et nunc babens formam per modum operantis: et similiter pari potentia potest secundum dicuntur: cui solum deest operari: et cui solum deest forma per modum vigilie: ut noster continuus sermo te stat de parte sensitiva interiori. Quoniam non distincta sunt organa virtutis apprehensionis et persuasione: nihilominus posse imaginari: aut cogitare pari ratione dicimus: ac si in ipsis apprehensionis viribus species per modum somni haberentur: et essent solum in potentia ad operationem. Quoniam tamen constanter tenemusque conservatis species in alijs thesauris apprehensionis sunt in potentia ad species per modum vigilie triplex: aut existente ratione de operatione et forma per modum vigilie quo ad naturam actus necesse est parem quod est rationem potentie ad operationem et ad formam per modum vigilie: sic distinctione huiusmodi potentiarum ex diversitate actuum non quacunquam: sed ea tantumque secat actum in actum per modum somni et vigilie persideranda indicadatur est. ¶ Preter hanc autem rationem ex conditione actus: accedit et alia ratio ex unitate mutationis. Ubique enim est duplex potentia: ad actum primum et secundum. ibi est duplex mutationis: altera de potentia ad actum primum ut ad scientiam: altera ad actum secundum ut ad considerare: sed sensu iesum genito non restat nisi una mutationis. ut ad considerare. ergo in sensu iam genito non est potentia nisi ad actum secundum: maior est per se nota: minor vero et ab Aristotele expressae habet in littera: duabus prima mutationis sensibili a generante: scilicet aut ab obiecto fieri dicitur. Et quoniam quid sit sentire patebit: manifestior erit. ¶ Ad hanc rationem a modernis de sensu loquentibus more non responderi potest: quod in sensu iam genito restat duplex mutationis distinctum ordinem non tempore: et prima quidem sit ab obiecto et terminatur ad species: quia sensus sit simili sensibili: secunda autem sit ab anima et terminatur ad ipsam sensationem: quia sensus est formaliter sentiens. Utriusque siquidem meminit Aristoteles quidem in hoc capitulo: secunde autem superiorius in capitulo 4. tex. 37. vbi dixit animam esse eam efficientem alterationis: que est secundum sensus. ¶ Sed bec responsio in primis contradicit Aristotelem. hoc in loco expressae unam triplex mutationem: et eam ad actuem secundum tripartitatem in sensu genito. Deinde errat in radice duabus non distinguuntur inter naturam et animam. Ut n. quoniam ex pposito tractabitur patebit: longe altior est conditio cognoscendi animalium illud in qua natura dicitur. Unde non est putandum quod species sensibilis et sensatio sint sic duo entia ut deinde duo esse: sed se habent ut forma et esse forme: ut albedo et esse album. ita quod nihil aliud est videre quam esse speciem sensibilis in visu formaliter loquendo in genere cognoscibili et cognoscitum: et non secundum communem entitatem rationem: et propterea sicut eadem est mutationis ad albedinem et esse album: ita eadem est mutationis ad speciem visibilis et videre. Et quoniam bec via est subtlerior: et altior: et rationabilior. ideo hanc sequamur secundum Aristotelem. dicentes cum eo: quod sensus ea sola ratione dicitur in potentia: quod potest operari: sicut sciens: quod potest considerare. ¶ Et ad evidenterem perceptionem solutionum et doctrine huius scito quod potentia ad actum secundum in scientia aliquid habet tantum constitutum ipsius in tali medio gradu inter potentias: et actum: et aliquid habet annexum non per se et formaliter spectans ad talem rationem potentie medie: sed ratione maius: puta quia est in tali re. Et propterea canum esse opus in discernendo et applicando conditiones huiusmodi

buiusmodi potentie ad sensum. Habet enim scientia geometria vim quadrata ad considerandum geometricalia; qua antequam sciret carebat; et per talen vim factus est in potentia prima ad considerandum geometricalia; quia prius esset in pura potentia. Habet et sciens presentia habitualem geometricalium; quia factus est singula eorum ut in tertio bivius tex. 8. Aristoteles dicit. Habet et sciens ex hoc quod non eget extrinseco motore; ut actualiter consideret; et etiam ut possit quoniam vult considerare deductis impedimentis. Sed prima triplex ratio spectat formaliter et per se ad nam potentie medie; reliqua vero ratione mae: seu rei talis annexa sunt. Et propterea princeps philosophorum tex. 59. et 60. in littera dixit: quod proportionalis similitudo inter sciem et sensum stat cum differentia eorum quo ad habitualem presentiam obiecti; et quo ad Indigentiam extrinseci actiuem quo ad posse ad libitum operari. Et ut perciperes: quod similitudo proportionalis existit in illa subdicit tex. 61. quod in triplex hoc dictum est: ut sciens quod potentia sensus est. ut invenies potentia: non puer ad pugnandum: ubi manifeste docet: quod potentia hec in media consistit in vi quadam ad operandum; ad quam ex pura potentia peruenit est. et talis potentia est sensus. Et ex his primum oculum objectionum solutio. potentia n. ad operationem et formam per modum vigilie non est ratio potentie ad actum primum: sed secundum tantum: regere quoque motore: et non egere: et similiter posse per seipsum solu operari et non posse: non sunt conditiones necessarie formulariter ad huiusmodi potentiaz: sed ratione retinuntur quia sunt quoniam excomitantur. Et si protra hoc instet: quod hoc videlicet irrationabile: eo quod ut s. 8. libro tex. 32. manifestatur huiusmodi potentia media est universalis talis: quod non impedit statim operari: et hoc tamen in intellectu quod in natura: ut ibi exprimitur de saete igne et levi. Respondendum est quod ut ex dictis patere iaceat postea huiusmodi potentia media ex sua ratione videtur hoc solu esse: quod est ex parte vis potentis post statim operari: sed aliunde puenit: quod vis potentie illius sine quoque alio sua operatione habere non possit. Quum n. potentia et actus sunt conditiones rerum non accidentiales: sed substantiales: non est quod iuxta rerum: in quibus sunt: naturas modificetur. Et hinc est quod potentia hec aliter in intellectu: aliter in sensu: aliter in natura: non est extre in actu. In natura non modificatur naturalitate: et propterea ab ipso suo intrinseco remota: impedimentis statim extre in actu. Ut primum in potentia levius respectu esse sursum: natura n. est principium eius in quo est recte. In intellectu autem modificatur intellectualiter: et propterea non ab ipso intrinseco suo per modum naturae: sed ab appetitu intellectivo: qui est voluntas: deductis impedimentis statim extre in actu: potentia n. rationalis a proberesi determinata: et non habitus est: quo quis operatur quoniam vult: et non quoniam est absolute. Ex his autem extremis concordem possumus medium: quod s. hec potentia in sensu modificatur animalitate cum latitudine quadrata manifesta in parte sensitiva interiori et exteriori. ita ut in sensu exteriori: de quo est sermo: quoniam est perceptiva anime vis: propinquissima naturalibus passiis: ipsa anime intentio sine extrinseco obiecto non possit extre in actu. Ex hoc n. quod sensus est potentia infirma animalis ipsas extrinsecas res pro obiectis habet: et sic in principio naturalis animalium passum posita: hoc de naturali passu retinet: ut ab extrinseco opus sit reduci in actu sue perfectionis: vultime. Et sic apparere potest: quod et quare stant hec duo simul. s. quod possit ex parte vis potentis sensus extre in actu ut potentia media: et quod est insuma aie potentia: exigit actuacionem ab extrinseco. Sicut etiam scientia quod est in

intellectu exigit motionem a voluntate. Ex his autem primum solutio questionis illius: non sensus sed potentia pure passiva: n. primum quod est potentia sicut scia que nec est pure activa: nec pure passiva. Et eni non sit pure activa: primum ex hoc quod per se recipiendo immanentem operationem propriam potentia eni quia sciens dicitur posse considerare: nisi esset aliqualiter passiva receptiva perfectionis: non locaretur in littera media inter puras potentias passivas et vltimam actionis. Quia autem non sit pure passiva: primum ex hoc quod actus quidam est huiusmodi vim quadrata nos nactos experimunt ad operandum: qui volumus. Unde in commentario. Si fueroy expresse vult: quod per hec omnia que Aristoteles de potentia et actu dicitur: intendit quod sensus non est pura preparatio: sed actus quidam sicut scia. ut in littera exprimitur. Ex his quoque primum quod vanam fantasiam laborauerint querentes et putantes dari sensum agentem. ita quod propter sensus recipientes sensationes iuenerint sensus causantes actiones ipsas sensations: eo quod idem non possit esse per se actuam et per se passum respectu eiusdem per se effectus. Si n. aduertissent textum Aristoteles: quod babes sensum est in potentia non sicut intellectus nudus: sed sicut sciens: et aduertissent quod huiusmodi potentia est potentia media habens. s. aliquid actus: et propter actitatis: et aliquid potentis: et propter passibilitatis. vidissent non esse inconveniens idem respectu eiusdem esse per se causam et actum et passum in huiusmodi mediis entibus. Non enim hinc accipias: quod totale actuus sensationis sit sensus: quoniam ut infra patet in loco proprio: et ex verbis Aristotelis habet sensatio haberet duas causas actinas partiales: sensum s. et sensibile extra. quod enim anima mediante sensu efficiat sensationes: patet ex capitulo. 4. de huius secundum tex. 37. ubi dictum est: quod anima est effectiva causa alterationis secundum sensum. Quod vero sensibile extrinsecum sit causa actua eiusdem: in hac littera expresse dicitur: quoniam ponitur differentia inter scientiam et sensum: et dicuntur quod actua sensations sunt extra: ut visibilis et audibilis. Quomodo autem hoc sit: inferius patebitenim autem in tantum dictum sit: quod non inconvenit: immo oportet in actionibus immanentibus idem esse per se actuatum: partiale tamen et per se passum respectu eiusdem operationis immanenter. Et tu scito: quod quatuor sunt: que fallunt istos pauperes: duo communia et duo specialia. Primum commune est: quod non discernunt inter agens actionem media: et agens sine via actione media: quia tamen distinctiones potentiae actua et passiva: et alia huiusmodi in primis habebant locum: et non in secundis: in quibus sola naturalis resultatio: seti sequela huius ab hoc inuenitur. ut patet de subiecto et passione. Secundum quoque commune est: quod uniformiter loquitur de immanentibus et transiuntibus: distinguunt enim verobique actiones et passiones non aduententes: quod immanentibus actiones grammaticae tantum vocantur actiones: secundum enim sunt operationes: que in rei veritate sunt quedam qualitates. Primum vero speciale est: quod de sensu in actu secundo inquiruntur et indicant per modum naturae: quoniam plus distent quod celum et terram: et hanc communem cecitatem in hoc secundo libro conabor auferre. Secundum quoniam speciale est: quod speciem sensibilem et sensire distinguunt in duos per se effectus nescientes speciem sensibilem in duobus generibus considerare: entibus s. et cognoscibilium. Si enim hec aduententur: qui philosophie vacant: veluti in altiori specula positi: quod umbras haberent de anima cognoscitiva sententias: huiusmodi homines viderent: easque despicerent: indignasque discussione iudicarent.

De anima

Con sensibili et obiecto visus. Cap. VI.

Lome. 63.

Iscendit autem est fumus vniuersaliter sensum de sensibilibus primo. Dicitur autem sensibile tripliciter: quod duo quidem dicimus per se sentiri: unum autem fumus accidens. Tertius autem aliud quidem proprium est vniuersaliter sensus. aliud autem commune omnes.

Bico autem proprium quidem: quod non contingit altero sensu sentiri: et circa quod non contingit errare: ut visus coloris: et auditus soni: et gustus humoris. Tactus autem plures habent differentias.

Sed vniuersaliter iudicatur de his: et non decipiatur visus: quoniam color: neque auditus: quam sonus: sed quid est coloratus: aut visus: aut quid sonans.

Huiusmodi quidem igitur dicuntur proprii vniuersaliter.

Lome. 64.

Conmunita autem motus: que numerus: figura: magnitudo. habent enim nullius vniuersaliter proprias: sed conmunita omnibus. Tactus enim motus aliquis sensibilis et visus: per se quidem igitur sunt sensibilia hec.

Secundum accidens autem dicitur sensibile: ut si album sit Diarri filius secundum accidens. etenim hoc sentitur: quoniam accedit albo hoc: quod sentitur. unde nihil patitur secundum quod huiusmodi est a sensibili. Sensibili autem secundum se proprie propria sensibilia sunt: et ad que substantia aperta nata est vniuersaliter sensus.

Cuiusquidem est visus hoc est visibile: visibile autem est color: quidem: et quod vere quidem est dicere. Innominatum autem contingit esse. Manifestum autem erit ingredientibus maxime. Visibile enim est color: hoc autem est in eo quod fumus se visibile: fumus se autem non ratione: sed quoniam in scipio habet causam essendi visibile.

Lome. 67.

Omnis enim color motius est eius: quod secundum actum diaphani: et hec est ipsius natura. Unde quidem non visibile sine lumine: sed omnis est cuiuslibet color: in lumine visibilis. Ex quo de lumine primo dicendum quid est. Est igitur aliquid diaphanum.

Diaphanum autem ait dico quod est quidem visibile: non autem fumus se visibile: ut simpliciter est dicere: sed propter extraneum colorem: huiusmodi autem est aer et aqua et multa solidorum. Non enim fumus quod aqua: neque fumus quod aer diaphanum est: sed quoniam est natura eadem in his vtriusque: et in perpetuo superius corpore. **L**umen autem est huiusmodi actus diaphani: fumus quod est diaphanum: potentia autem in quo



hec est et tenebra: lumen autem ut color est diaphanum: fumus quod actus diaphani ab igne: aut huiusmodi: ut per sursum corpus. Et enim hunc aliquid inest unum et idem. Quod quidem igitur diaphanum: et quid lumen dictum est: quia neque ignis est: neque omnino corpus: neque defluxus corporis ullius. Esse enim utique aliquid corpus: et sic aut ignis aut huiusmodi alicuius praesentia in diaphano. Neque enim possibile est duo corpora in eodem esse simul. **A**ldetur autem lumen contrarium esse tenebre. Est autem tenebra privatio huius habitus ex diaphano: quare palam: et batius praesentia lumen est. Et non recte Empedocles: neque si aliquis alius sic dicit: quod feratur lumen: et extendatur in medio terre et continentis. nos autem latentes. hoc. n. est et extra eam: que in ratione veritatem: et extra ea: que videntur. In parvo enim spatio lateret nos. Ab oriente autem in occidens latere magna quidem multum questio est.

Est autem coloris susceptivum: quod sine colore. soni autem absontum: sine colore: et autem diaphanum: et inuisibile autem quod vir videt: ut quod tenebra: os sum est: huiusmodi autem diaphanum quidem est: non enim actus diaphani: sed cum potentia. Eadem. n. natura quandoque quidem tenebra: quandoque quod autem lumen est.

Non omnia autem visibilia sunt in lumine: sed solus vniuersaliter proprius color. Quedam enim in lumine quidem non videntur: in tenebra autem faciunt sensum: ut que ignea videntur et lucentia. Non autem nomina sunt hec uno nomine ut quercus putride: cornu: capita piscium: et squame: et oculi: sed nulli horum videtur proprius color: propter quam igitur causam hec videntur alia ratio.

Muncautem instanti manifestum est: quoniam quod quidem in lumine videtur: color est: unde non videtur sine lumine: hoc enim erat ipsi colori esse: motius est fumus actus diaphani: actus autem diaphani lumen est. Signum autem huius manifestum. Siquis enim ponat habens colorum super ipsum visum non videbitur: sed color mouet diaphanum: puta aereum: ab hoc autem iam continuo existente mouetur quod sensituum est.

Non enim bene hoc dicit Democritus opinatus si et vacuum quod mediis prospici utique certe et si formica in celo esset. hoc. n. impossibile est. paciente enim aliquid sensitum sit ipsum videre. Ab ipso igitur qui videtur colore impossibile est

Lome. 70.

Lome. 71.

Lome. 72.

Lome. 73.

Lome. 74.

bile est. Relinquit autem quod a medio. Quare necesse est: aliquid esse mediu[m]: vacuo at factu[m] non aliud certe: sed omnino nihil videtur debet: propter quam quidem igitur causam colorum necesse est in lumine videtur dictum est. Ignis autem in utrisque videtur: et in tenebra: et in lumine: et hoc ex necessitate: diaphanum enim ab hoc lucidum sit. Eadem enim ratione est et de sono et de odore. Ratione enim ipsorum tangens sensitum facit sensum. Sed et ab odore quidem et sono media mouentur: ab hoc autem sensitum utrumque. Cum autem super ipsum sensitum aliquis apponit odrans: aut sonans: neque unum sensum faciet. De tactu autem et gustu habet se similiter: non autem videtur: propter quam autem cum posterius erit manifestum. Admodum autem sono quidem aer est. Odori autem innominatus est. Communis enim quidam passio est ab agere et aqua: sicut diaphanum colorum: sic est habenti odorem: quod est in utrisque his. Indentur enim animalia aquatica habere odoris sensum. Sed bono et pedibus ambulantium quecumque respirant impossibilis sunt odorare nisi respirantia. Causa autem de his posterius dicetur.

CSuumma huius capituli hec est.

Divisio.



Enseble dicitur tripliciter: duobus modis per se: sive proprium unius cuiusque sensus: et commune omnium: et uno modo per accidens.

CSensibile proprium est: quod non contingit altero sensu sentire: et circa quod non contingit errare: ut visus colorum.

Enneeratio **C**Sensibilia communia sunt motus: quietes: numerus: figura: et magnitudo.

Descriptio **C**Sensibile per accidens est quod sentitur: non accedit sensibili proprio: et ab eo nihil patitur sensus.

Divisa et **D**iffinitio. **C**Sensibilium per se propria sunt proprie sensibilia: ad que apta nata est substantia unius cuiusque sensus.

Signatio **C**Sensibile proprium visus est visibile: quod dicitur de colore et quodam alio innominato.

Prima **3** **C**olor est visibilis per se non per modum pfectatis sed scd: quod h[ic] in se ipso cum eiusdem visibile. probatur a priori: quod color omnis est motus diaphani secundum actum: et hec est ipsius natura.

Loreto **C**olor est visibilis in lumine tantum.

Loreto **C**olor est visibilis in lumine primo dicendum est.

Loreto **C**olor igitur aliud diaphanum

Quid **C**Diaphanum est quod est visibile non secundum se: sed propter extraneum colorum.

Secondum **3** **C**Diaphanum ita non inest aeris secundum aer: neque aquae secundum aqua: sed quod est eadem nam in his in corporibus celestibus.

Quid **C**Lumen est acrius huiusmodi diaphanum: secundum quod est diaphanum: declaratur: quod diaphanum in potentia est tenebrosus et lumen est ut color diaphani in actu diaphani reduci ab igne aut astris: in quantum in uno aliquo conueniuntur.

Octava **3** **C**Lumen neque est ignis: neque corporis: neque defluxus

corporis alicuius: probatur hec ut in ea oes partitur a posteriori: quod si esset corpus: pura ignis: ac per hoc lumen non esset nisi prima talis corporis in diaphano: sed hoc est impossibile. Tunc quod duo corpora impossibile est esse in eodem loco: lumen autem et diaphanum in eodem sunt loco: probatur: quod tenebra et diaphanum in eodem sunt loco: habent enim et purum circa idem lumen. Tunc quod ratione de motu lumen non recte soluit ab Empedocle dicente: quod illuminatio sit quidem per motum: sed latenter quod est per rationem: contra sensum hoc est: quod latere nos motum in parvo spatio est possibile: sed ab oriente in occidente intrabile est.

CEst coloris susceptum diaphanum: probatur: quod est sine colore et inutilis: ut quod vis videtur: sive ut tenebrosum: prout habet hoc: quod diaphanum in potentia est tenebrosum.

CNon omnia sensibilia sunt in lumine: sed tantum color: quod

sine lumine non videtur: declaratur prima pars: quod quidam in lumine non videntur: sed in tenebris: ut querulus cornu et ceterum: quoque tunctus color latet: probatur deinde tertia pars: et a posteriori: quod est esse colorum. Motuum esse secundum actum diaphani: actus enim diaphani est lumen: et a signo: quod sensibile possumus supra visum non videtur: sed tunc tantum: qui visum mouet diaphanum: et ab hoc primum existente mouetur sensus.

CDemocritus erravit putans: quod si medium esset vacuum formica in celo: spiceret: probatur a priori: quod quodvis vide re consistat in parti: et a visibili impossibile sit visum: prius ergo a medio necesse est ipsum pati.

Cvacuo existente nihil omnino videretur.

CIgnis in utrisque videtur: sive in tenebre et lumine necessaria: non: probatur a priori: quod diaphanum ab eo sit lucidum.

CEadem ratio est de sono: et odore: et tactu: et gustu: quod sensibile tangens sensum non facit sensationem: sed in primis visuibus sunt manifesta media in ultimis lateribus.

CMedium in sono est aer: in odore autem est innominatum: quid comune aque et aeri: sic diaphanum eisdem respectu coloris comune est: declaratur communitas et quod aque: quod aquatica odorantur: et quod aeri: quia animalia: que respirantur: non odorantur nisi respirantia.

CSeries autem hec est.

Quarta **3**

Quinta **3**

Sexta **3**

Loreto **3**

Septima **3**

Octava **3**

Nona **3**

Attendens Aristo de sensibus in particulari determinare: et iuxta assignatum ordinem: et sensibilibus inchoare: in hoc capitulo quatuor facit. Primo distinguit sensibile: describens singula membra in primis quinque propositionibus satis claro ordine. Secundo assignato obiecto visus tanquam quidam multiplici determinat de quidam visibili: sive de visibili in lumine: sive de colore ostendendo ipsum esse visibile per se: et quod ad eius probationem assumitur: quod color est motus diaphani secundum actu ut assumptum enuclearet deductis correlariis: declaravit tres prius: las eius: per h[ic] diaphanum describendo ipsum: et assignando illici commone subiectum in 2^o et clavis: 2^o per h[ic] actu describendo lumen: et delinguendo errorum oppositum in 3^o et clavis: 3^o per motum declarando susceptum coloris diaphanum in 4^o et clavis. Tertio principali determinat de alio visibili: sive in tenebris in 5^o et clavis: et huic annexa deductio: et declaratio primi correlarii prime et clavis: sive color in lumine est visibilis: et 5^o ut simul determinaret quod sensibile attinet sensum. Exclusaque inde errorum Democriti. Quartu determinat de alio visibili tam in lumine quam in tenebris in 7^o et clavis: et reddit ad extendendum dicta de necessitate medi in visu ad oes sensus particulares secundum **3** Libro de Ulo de aia.

E 3

De anima

Tex.63.

exclusione: et medius assignat proportionem littere olfaturi in ultima xclone: quae ad modum de medio vultus dixerat. Circa divisionem sensibilis dubitativa occurrit: an diuisum sit sensibile absolute et in communione: prout copie bendit sub se omnibus virtutibus cognoscitur primum ad partem sensitivam sit sensibile ut comprehendit in se tamen cognoscibile a sensibus exterioribus. Verba significantur Aristoteles. In translatione picipue arabica sonat sensibile absolute: et Auerroys in comed. 64. 2. 65. hoc videt tenerendum exponit sensibile per accidens esse illud: quod a nulla virtute sensitiva in quantum talis picipi potest. sed si pici potest a sensu: hoc erit in quantum sensus ille erit punctus intelligenti. In opposito autem est: et quod communione et propriis sensitibilibus non nisi respectu sensus exterioris intelligi potest: et quod alio nullum exterius esset sensitibile proprium: quodlibet exterior picipit a sensu communione. Et quod huiusmodi hoc amicite et inimicitate et talie huius intentiones elicite ex speciebus sensitivis non esse sensibiles per accidens: probatur: quod sunt proprias fantasie communione nobis et brutorum: et hoc est pseudodubium tenendum. Et ad opposita dicitur: quod nominibus est videtur ut plures: et communiter sentiri a nobis non dicimus nisi que aliquo genere sensuum picipimus. id Aristoteles. sensitibile pterens de sensitibili a sensu exteriori intelligi voluit. Auerroys quoque non alio itellexit: nec restinxit sensitibile per accidens ad perceptibile a cogitatione huiusmodi sed declaravit singularem modum: quo aliud dicitur sensitibile per accidens: non solu quod accidit sensitibili extrinseco: sed quod etiam accedit virtuti sensitivae cognoscere illud. Unde in commento. 65. ad denotandum verumque modum accidentis dixit: iste igitur est alias modus modorum finis accidentis: scilicet quod accedit sensitibus comprehendere differentias individuales recte.

Tex.65.

Albertus 2^o
de anima tra-
ctatu. 3. c. 5.

Circa dicta Auerroys: Alberti: et S. Thomas de sensibilibus communibus notandum est: quod in assignatae causa qualitate sensitibilia communia et per accidens conuenient in hoc quod neutra sensitum non mediatur sensitibili propter ipsas: quae sensitibilia communia sunt sensitibilia per se: et ista sensitibilia per accidens doctores isti videntur. Nam Albertus vult: quod hoc id sit: quod communia sunt impressiva sua ratione intentionum in sensu exteriori secundario tamen et id per exigunt propria: et per accidens vero non impressum intentiones suas in eodem. Auerroys vero in comed. 65. assignat duas causas. prima est: quod communia sunt necesse propriae proprieatis: per accidens vero non. Secunda vero: quod communia sunt propria sensitui communis: sicut proprias sunt proprias particularibus sensitibus. et potest ex eius dictis addi. Tertia: quod communia sentiuntur a sensitibus in quantum sensitus: per accidens vero a sensitibus in quantum intelligentes sunt. Sancius Thomas autem assignat causam: quod communia modificant mutationem propriam: per accidens vero nullo modo cooperantur propriis. Sed si diligenter inspiciantur: forte non trahant: sed in id sentiuntur. Ad cuius evidentia duo agenda sunt: primo quod credimus: versus in hac re. Icodo quod hoc dicitur sint accipiente. In dubitatum et verum est: quod ad negationem sensitibus per se sufficit quod ab ipso nihil patitur sensitus et quod ad constitutionem sensitibilis per se exigatur: quod ab ipso aliud patitur sensitus: eo per sensitum in pati possit: et ppterera Aristoteles in textu. 65. assignans causam sensitibilis per accidens: non passionem sensitus a tali sensitibili assignat. Et ppterera propriam ignorantiam vocem qui sensitibilia communia per se dicuntur sensitibilia: et nihil sensitibus primere: quoniam non sensitibilia per se dicantur iuxta finem modum operationis: ut ex hoc habetur capitulo tex. 66. opus enim sensitibile per se claudere in se causam necessariam sue sensitibilitatis: et quoniam sensitibilitas non attendat finem passiuam potentiam: sed causam ipsius sensitibilis in sensum: non necesse est: ut clau-

dens in se causam sensitibilitatis claudat et in se causam actionis: est quod oportet se sensitibile actionem in sensum: ac per hoc alicuius impressum. Sed quoniam in mutatione passiu ab actione uno suenianum. quod quod erat esse non est specifica: quoniam in motu attendit finem formam fluentem: et modus ipsius. Quicquid hoc ab aliquo agere facit merito dicitur: et ppterera siue sensitibile id est sensitibile: quod est mutationem sensitum finem spem seu formam fluentem: siue id dicas sensitibile: quod est actionem ad modificandum illam mutationem seu spem: si est ad hoc quod dicas sensitibile per se claudere. non in causam et sensitibilitatem et actionem necessarie. Sed ad uertendum est diligenter: quod duplum pertinet mutationem sensitum modificari. Primo per hunc modum obiectum productum in sensu similitudinem sua ut modum similitudinis ipsius obiecti: et huiusmodi figura imitat sensum: quod non figura imprimit similitudinem sua probante non erit: quoniam in speculo ad sensum per se resolutare non solu similitudinem coloris: sed figure quod vero ut modum sensitibilis proprium illam imprimit: ex sequenti dubio clarificabitur. Secundo pertinet mutationem modus imitatio nem sensitum per hoc: quod ex modum obiectum modus mutationis diversus puenit absque alia intentione et annexa: et hoc modum genus sensitum coloris non imprimit similitudinem coloris et similitudinem generis modificante eam: quod coloris est: sed obiectum est sibi ratione: quod imprimit spem stabilem: et ex huiusmodi in sensu recipit species absque mutatione aliquam: sensus discerit genere sui obiecti. Ex his autem patere potest duo circa dicta. S. Thomas de sensu dicitur: ratione corporis: sensus qui dem est: quod sensitibilia communia non imprimitur in sensu specie: ut species: sed si imprimitur: imprimit ut modos spiritus. Et in hoc differunt: et a propriis et ab accidentibus. Ab illis qui dem: quod nihil oportet imprimitur: nulloque pacto modificatione diversificatur mutationem. Ab illis vero quod illa imprimitur similitudines: quod sunt ut species specificitates operationes ipsorum sensuum: et ex ipsis sunt propriae forme. Unde in tex. 65. dicitur Aristoteles: proprias sensitibilia sunt: ad quod apta natura est subiecta sensuque sensibilia in sensu parte insinuata per hunc modum proprias sunt specificatim sensitum. Ratio vero dicendi fuit: quod sensitibile commune ut sic non habet quod imprimit similitudinem sua ut modum speciei sensitibilis proprium: sed huiusmodi ut modus modificationem effectuere eo modo quo modus causa reducitur ad eius genus mutationem sensitum. hoc non abstrahit ab impressione: sed in intentione et modi: et non impressione: et excludit impressionem intentionis sue ut species specificantibus imprimitur sensum ad opus. Et quod hoc occultum fuit: id quod dicitur postea. S. Thomas surrexerunt autem ab ipso diverteruntur. Et ille Joannes de Janduno iter inuenitores seu lectatores vanarum rationum non ostendens: si hec sciuntur: vidisset quod sic latuit: et quod omnia sensitibilia communia imitatim quodammodo sentimur: et quod omnes imitatae sensus modaliter: et quod quoniam modus ille est species modificationis propriam spem: et quoniam non: et quod una et eadem numero essentialiter est visio propriam et communis sensitibilis: nec hoc est ridiculum: sed vere. Sed extremitas ac per hoc ridiculosa est positio ipsius ab ipso: quoniam id obmetitur cum similibus: qui non sunt digni: de quibus verbis fiant: loquuntur non absque resolutione regni in aliquo quod est: ex quo redit ratione oium: cuius oppositum fieri a potest: ut est apparere nos facere: stabiliter per se sentire: persistere in per se pati: et per se sensitibile in per se age re in sensu: et per se primo seu propriam sensitibile: ad quod sensus subiecta natura est: ut Aristoteles littera dicit. Albertus autem positio ad talem impressionem modum redirecedat videtur. Non enim video quod inter fangi possit: quod sensus est sensitibilis per se: ita quod propriam imprimit species: quoniam qui est nihil aliud est quam proprius motus. In speculo quoque apparere potest: quod nulla motus intentione ab obiecto moto imprimitur: sed tamen species fluctuans:

Jadum: quod
15. et Apoll.
quod 15.

cies fluctuans: quod dum patitur sensus motū obiecti percipit. Auerroys vō p̄ma ratio dupl̄ exponit fīm qđ sensibile dupl̄ sum i pōt. p̄mo modo vt res quedā. alio mō vt sensibile: exponēdo de necō p̄iunctis sensibili p̄prio vt res est. S. Tho. rōnes militat. exponēdo de necō p̄iunctis eidē vt sensibili: sustineri pōt dictus Auerroys: qz talia sunt p se p̄currēta ad imputationes sensus: modalit̄ tñ. vt dcm̄ est. Secūda quoq; rō dupl̄ exponit: p̄mo de sensu cōi. i. de vture illa sensitiva int̄ noze ad quā terminant̄ oēs sensus. Et sic p̄cedunt rōnes. S. Tho. z° de sensu cōi. i. d̄ sensu cōiter sumpto. i. de pte sensitiva p̄ceptua: i sic sustineri pōt Auerroys: qm̄ sensitibilia cōia quā nulli sensui sunt p̄prio: rōnabile videt: qz eoz p̄ceptio p̄ueniat plurib; sensibus. ratioē sensus cōiore rōne sumptu. iux̄ doctrinā p̄mi posteriorū caplo de v̄l: seu fīm qđ ipm̄: ita qz iō hec cōia sunt p se: qz p̄cipiunt̄ a sensib; inquātuz sensus. i. rōne alicui gradus pfectiōalis infra latitudinē vture sensitivae: et illi gradui ita cōia oia: vel quedā sunt p̄pria: sicut p̄pa sunt p̄pria p̄icularibus sensibus. Signū aut̄ qz sic int̄ edent Auerroys est: qz statim obiecit de individualib; qz ēt ipsa p̄cipiant̄ a sensu cōi. Et r̄fudet destructure: qz nō a sensu cōi inq̄tū sensus: h̄z inq̄tū intelligentia est: qz p̄bec inuerit qz noīe sensus cōis totā vturez sensitivā vt sic intellexit. Accedit ad hec qz aliqui essent tres rōnes date ab eorū non due vt ipse dicit. Ut. S. Tho. noluit dicere illas rōnes eē Auerroy. quas ex v̄bis eius p̄mo aspectu qlib; sumicre poterat. Rō enī fundata sup doctrinā p̄mi posteriorū: i fanorē p̄fētū expōnis allata nō infert int̄ētuz: qm̄ nō op̄z modos sensitibilium adequare alicui cōi. sicut op̄z sensitibilia: i similiꝝ nec op̄z modos sensitivi reducere nisi ad cōem modum eēdī sensitivum. Melius ergo dico: qz percipe cōmunes modos p̄prioꝝ continent sensitibus p̄cōmūnem eius rationem patiendi sic. i. talibus modis: i nō ratione cōmūniore sensus: i hoc est valde consonum rationi.

Circo dīam assignat̄ cōiter ab Auerroy postū exp̄se in cōmē. 65. inter sensitibilia cōia i p̄pria in hoc: qz p̄pria sunt sensitibilia p se p̄mo. cōia vō p se z° dubiū occurrat: qz videt qz sensitibilia cōia sunt etiā sensitibilia p se p̄mo: qm̄ quēadmodū in sensitibilib; p̄prys fit reducio ad qđdā cōe: cui adequate i p̄mo p̄uenit motuum eē sensitus particularis fīm spēm: nō minus sensitibilia cōia reducunt̄ ad vñū: cui adequate i p̄mo p̄uenit motuum eē sensitus particularis fīm modū: sensitibitas ḡ cōiūm oris p se p̄mo ab eis: sicut sensitibilia p̄prioꝝ ab ipsis: utraq; ḡ sunt sensitibilia p se p̄mo. Si dicat qz sensitibilia cōia iō dicunt̄ p se z°: qz egēt p̄prys vt sentient̄: qm̄ p̄stat nullū cōiūm sensitibilia denudatū a p̄prys posse sentiri. Contra dupl̄. P̄mo qz etiam p̄pria absq; cōibus sentiri non possunt. nullū. n. sensitibile pōt imutare sensum: nīl sit q̄tū: qz p̄stat eē sensitibile cōe. Secōdo qz sequereſ: qz sensitibile cōe nō ēt p se sensitibile in secundo mō p̄fētatis: pbaſ p̄fīta: qz si egēt forma superaddita taſ. coloris: vel cuuiscuq; sensitibilis p̄pry. ḡln se non contineat sufficientē causam sensitibilitatis. ergo non necessario fluīab eo sensitibilitas: qz nō est per se sensitibilis. oēs p̄fīta ad pbandū principale adducte sunt manifesta. prima quidē p̄z: qz si egēt forma superaddita ad agēdū: p̄z qz seclusa illa non h̄z in se sufficientē cām actionis: i si non est causa sufficientē: necessario causare nō pōt: qđ in sedā p̄fīta assumebatur. qđ. n. nō pōt causare quō necessario causable: z° vō seuela est p se noīa: qz apud oēs indubitatū est: qz p se supponit necessarium. Et p̄firmat auctoritate Auerroys: qui in cōmē.

to. 67. facit banc p̄fītā: qz si color eget lumine vt forma sibi superaddita: quā fiat vīsibilis actu. ergo cōp̄ratio vīsionis ad colores est accītālis. simile ergo erit iudicium de sensitibili cōmuni i proprio. Ad evidētiā huius dubitatiōis sciendū est: qz q̄tū aliiquid p̄uenire alicui p se p̄mo cōtingat vno modo. s. qz p̄ueniat illi i nō p̄ altū i certēs per ipsū. vt p̄z ex primo posterioꝝ. cap. xi. p̄uenire tñ aliiquid per se non p̄mo plurib; modis p̄tingit. Nam nō solū aliiquid est p se scđo tale: qz est pars subiectua eius: qđ est p̄mo tales: etiā qz est necessaria p̄iunctione participans illud primo subm̄ vt sic quocuq; id modo cōtingat. sufficit n. ad rationem eius qđ est esse p se scđo tale: qz sic tale p se: i p̄ ilud habeat ratione eius: qđ est p̄mo subiectū talis passionis. Inuenit aut̄ quantū ad p̄positū speccat dupliciter aliiquid sapere passionē banc: quā vocamus sensitibilitē. p̄mo vi pars subiectua participat sui superioris naturaz: i hoc modo albedo est p se sensitibilis. Alio mō vt modus cause assequit̄ causalitatem rationis causandi ipsi cause. modus. n. cause posterior est naturaliter ratione causandi: i ipsi cōcatur actio p̄uenies a causa: adeo vt eandē actionē attingit modifi- cando eam: quēadmodū (proportionaliter tamē) natu- ra superioris modificat̄ seu dearticulatur in inferiori: i hoc modo sensitibilia cōmūnia sunt sensitibilia p se scđo. Immurare siquidē sensus p̄iculares: penes qđ attendit̄ hec de qua loquimur sensitibilia p̄mo con-uenit sensitibili p̄prio: qz ipsum virtutē h̄z sufficientem ad imutandum: i nō per aliud: i omne imutans tales sensus imutat ratione sensitibilis prop̄z: deinde conuenit per se scđo: i partibus subiectiū sensitibilium pro- priorum: i modis extrinsecis: necessarys tamē sensitibilium p̄prioꝝ: quales sunt sensitibilia cōia. Nam p̄dicti modi p se imutant̄ sensus p̄iculares: i non alia im- mutatione a sensitibilib; p̄prys: h̄z eadē modificata: i si non imutaret̄ p̄ mutationē illam: que est a sensitibili proprio omnino non imutarent̄ neq; propriuz sensitibili esse p̄mo sensitibile. vt ex dictis p̄z. Eadem igitur sen- tatione: qua per se primo sentitur propriū: per se secun- do sentitur cōmune sensitibile.

Ad primā aut̄ rationē in oppositū dī. qz aliud est log- de sensitibilitate p se a sensu p̄iculari: i aliud est log- de tali modo sensitibilitatis ab eodē. Sentiri. n. per se a sensu exteroꝝ cōe quoddam est ad quocunq; modo p se sentiri. Sentiri vō vt proprium sensitibile: i si tñ sen- tiri vt cōmune sensitibile important sensitibilitē per se quidem: sed coartatam ad tales modum sentiendū. i. vt imutans sensuz specificatiue: i vt modificans imu- tationez. Unde si loquamur de tali modo sensitibilita- tis. s. vt modus extranēus obiecti. sic dico qz talis sensi- bilitas est velut passio p se p̄mo p̄uenies sensitibili cōi: nec oīo p̄uenit sensitibili p̄prio: i hoc tñ p̄cludit rō in oppositū: h̄z si loquamur absolute de sensitibilitate p se a sensu p̄iculari. tñc dico qz p̄bec passio p̄uenit p̄mo sensitibili p̄prio: i p̄ ipsum p se: i scđo sensitibili cōmuni p se qz est necessarius eius modus extrinsecus. Et quia de sensitibilitate i nō de tali mō sensitibilitatis loquimur p̄fīta. ideo dicunt̄ bñ: qz propria sunt sensitibilia p se p̄mo: cōmūnia vero per se scđo. Ut p̄z qz ratio nibil concludit: nīl qz qz modificare imutationes conuenit huic i illi. ergo conuenit. a. cōmūni p̄mo: sed concessio hoc gratis: neganda illatio est. ergo sensitibilitas conuenit. a. p̄mo: qm̄ sensitibilitas dicit ipsam causam imuta- tivam: fallit ergo argumentum a modo ad ipsam cau- sam neq; n. alia ratione cōia dicunt̄ sensitibilia p se: nīl

De anima

q; causam modi mutandi sensum in se claudunt et. Ad ea vero: que contra hoc: qd dictum est. s; q; sensibilia cōia egent: pprys: vt sentiat: obiecta sunt: dicitur q; nō eadem ratione ppria egēt cōibus: qua cōia egēt p; pprys. Cōmūnia siquidē indigēt: pprys vt formis proutibus utpote rationibus agēdi: quas debeant modifi- care. ppria vō egēt cōibus vt posterioribus conditionibus: non a quibus mēdicent actiones: s; in quibus exerceant pprias actiones: et vt vno vbo dicāt: pportio cō- manis ad ppriu est: pportio iter modus: et cām: cuius est modus. Cōstar aut q; cā nō mēdicat a mō: s; econuer- so: q̄uis cā: s; nullus cā modus comitare: nō cāret.

Ad z^{am} vō obiectoēz dī: q; ratio cogit de sensibili- vt qd proprie sentitur: et nō de sensibili vt modus sen- sibilis. qd. n. est sensibile vt ipsum obm sensus: s; nō est in se claudens sufficientē causam sensitilitatis: s; egēt alia forma: qua agat: proculdubio p; se sensibile nō est. Sed qd ē sensitile: vt modus obiecti sensibilis: nibil perdit perleitatis ex hoc: q; coexigit formaz superaddi tam: qm̄ de rōne modi extrinseci est: vt alterius sit mo dus: et de rōne extrinseci modi cause est: vt exigat for- man: vt rōnem cāndi quaz modificet in sua actione. impole. n. est modis modificare: et nullus actionez supponere q̄ modificandi. nibil q̄ officit perleitati sensitilitatis sensibilis cōis Indigēta sensitibilis. ppry ln rōne forme sensitioē causantia: q̄uis hoc officeret sibi: s; esset sensitibile nō vt modus: s; ppry vt obm sensitibile: de quo mō sensitibilis loquebat. Auerrois in cōmen. 67. Quāus ēt rursus officeret sibi: s; sensitibile cōe ege- ret alia forz in rōne modificatis. tūc. n. sequeret q; nō sufficiēter ac p; se modificare postz imutatioē sensuū.

Tex. 62. Circa dēntiam inter sensibilia cōia et ppria cōiter op probataz. s; q; sensibilia cōia nō sentiunt ablc pprys: dubius occurrit: eo q; vidēs falsa. s; n. aliquis haberet manus in supraēma parte spere ignis: et extenderet ma num versus orbem lunc: constat q; tangeret magnitudinē impedientē eius extensionē: et tū magnitudo illa nullā bz qualitatē de numero eaz: que sunt sub pprio obiecto tactus. Et sicut obiecti de magnitudine: ita po test obiecti de numero et vnoſi impedire a q̄to discon- nuo: capere numeruz impedientiū. s; a p̄tinuo vt de fac- to est: quātū orbis lune perciperet vnu impedies.

* Prīa opio. Ad hoc dicit: q; si manus esset ibide: impediref qdē: s; non sentiret id qd̄ impedit: q; illud est intangibile.

* Improbatio. Sed hoc irrationaliter dī: qm̄ manu pcpemus iue- nire impediens: et nō solum impediens: sed impediens coextensem manui: dū manus p̄tinuē corpori cele- sti. Quod aut manu pcpif: pculdubio tactu sentit: quā nullus aliis sit ibi sensus. Aliter dī: q; sensibili- lia cōmūnia possunt sentiri sine pprys: q̄uis de facto nō sentiant. Sed hoc est et cōtra cōem suppōnez: et contra rōnem: qm̄ si sensitibile propriaz bene diffinitū est in lfa ab Aristotele: qd̄ est: od qd̄ apta nata est sub- stantia sensus. i. qd̄ est pfectio: a qua substantialiter na- tis est perfici sensus: opz q; sensitibilis cōia sunt et extra: et post sensitibila ppry: extra quidez: q; impossibile est eundem sensum aptū natū esse perfici substantialiter a diobus pmo: post vero: q; substantialis perfectio pre- cedit cetera. sublato autē intrinseco et priori: necesse est auferri extrinseco et posteriori: q̄uis nō cōtra: ablata igitur a sensu sensitioē ppry sensitibili: necesse est au- ferri ab eo sensationem sensitibilium cōium. Unde sustinendo cōem viam dicendū mihi videtur: q; quiū sensus pprius nō solum sentiat suum obm: sed etiaz eius oppositum. vīsus. n. est luminio et tenebre: et audi-

tus sonus et silentu. Et rursus quāz sentire quocūq sen- su proprio nō contingat vno mō vt infirū dicit Arist. tex. cō. 38. inuestigādo sensuū cōem. Si essemus iuxta orbem lunę tactu sentiremus magnitudinem vna im- pedientē: et tamē non sentiremus sensitibilis cōia ablsq pprys. Quod sic declaro. Si aligs bēret manū suā in p̄ueno supremi celi: extra qd̄ nibil est: ita q; superficies manus esset: vbl̄ est superficies cōuexa supremi celi: tu lis manus percipere tactu extra celum dubit esse: sicut existens in tenebris percipiet vīsa: ibi nō esse lumen ex negatione. s; imutantis. Si antē eadem manus appli- caretur ad superficiem concavam insuū celi: percep- ret quoqz tactu negationem ppry obiecti eadē ratiōē: sed in hoc differentia esset: q; manus supremo conue- xo perciperemus intangibile omnino. iuxta infimum vero concavum perciperemus intangibile in hoc q̄to vno resistēte: et sic percipimus sensibile cōe vt moduz negationis propzy. In hac autē perceptiōē nulla appetit necessitas alicuius speciei sensitibilis: qm̄ sicut alr est: et percipit intangibile extra celū: et aliter in infimo cōue xo: qm̄ ibi est oīno nibil: et pcpim̄ pure negatiue. hic vō est in subiecto resistēte: et percipitur in resistēte: ita ali- ter est nō imutatio tactu ab intangibili oīno: et aliter ab intangibili resistēte: qm̄ ab illo est oīmoda nō imu- tatio: ab hoc vō est nō imutatio resistēter cōstatue. Unū tactu qd̄ hec cōia sensitibilia sentirem̄ modificati- tia oppositū ppry sensitibilis: nō tamē pprī tangere- mus illa. iaz. n. dcm̄ est: q; sicut sentire vīsu in plus est q̄ vidēcū sentire tactu in plus est q̄ tangere.

Circa descriptionē diaphanū scito nouitie: q; quāum diaphanū inueniāt multiplz. s; in corpe lucido: sole. s; et stellis: et in corpore opaco. vt p̄z in coloratia: et absolute vt in aere: aq; et celo. Et Aristoteles loquens de diapha- no absoluto a luce et colore: qd̄ vere et ppric ostendit suam diaphanitatem. i. transparentiam: qm̄ nec corpora lucida: nec colorata sunt trāsparētia: descripsit ipm̄ a tribz cō- ditionibus: prima q; est visibile. z³ q; nō fīm se. z³ q; p extraneū colorē. Et primā quidē posuit ad differentiā eoz: que sunt extra latitudinē visibilium. secundā ad differentiā lucidoz. tertiā aut ad differentiāz colorato- ruz. Loxpora nāqz colorata videnē per colorēm intra- neum. hec autē diaphana nō nisi per extraneū vidētur colorē: extranea autē colorē dicī: qui nō ex ipsa rei p̄pone unē: sed ex reuerberatiōē: aut aspectu aliquo. vt p̄z qm̄ aerez viridē ex oppōne arboz: aut rubrum ex oppōne veli ad solem vidēmus. Tunc. n. nulla ad- mixtione facta in diaphano: diaphanum coloratuū vī- demus colore non ab intus: sed extra proueniente.

Circa diffinitionē coloris et luminis scito tu q; iusti- gandis vacas naturis rep: q; res iste ambiguitates ba- bent: nec facile est vēx discernere. Aristoteles. n. ex duobus apparetibus. s; q; color est motiuus motu alte- rationis intentionalis diaphani actu traslucentis: et q; diaphanum nō est actu traslucentis nisi illuminatuz: ac cepit: et q; lumen est actus diaphani inquitū bmoi: et q; color est per se visibilis in scđo mō percitatō: quād est motiuus diaphani bmo actum. Et ex hoc sequi vidēs lo- latio illius qm̄nī: an lumē exlgat ad visionem coloris ex parte coloris: an ex parte medy: q; s; regrit ex parte medy. Autēcē autē in 6^o naturaliū ex diobz appa- rentibz oppositū tenuit. p̄muz est q; lumē est visibile. scđm̄ est: q; quedā videnē in tenebris. Utruqz autē ho- rus q; negat nō egēt medio s; sensu, intuētes. n. parietē albus semicbm̄ soli: manifeste vidēmus medicatē illius partis non solum albam: sed illuminatam: al- teram vō

Tex. 68.

Tex. 68.
7.69.

Autēcē 6^o nāliuz. pte
3^o. cap. p³.

teram vo albae tm̄. Si militer manifeste in tenebris a remoriscepimus aliquā micantia quecumq; sunt illa. Ex p̄mo hoc accepit: q̄ lumē est qualitas existēs in corpo re visibili: seu terminatio visus. Quātus. n. visibilis est in corpore visibili: qm̄ p̄stituit sublm̄ suū in eē visibili. sic p̄s de albedine: et ceteris visibilibus etiā: que non sunt colores: ut sunt qualitates micantū in tenebris. Ex 2: aut̄ accepit: q̄ diaphanū sit actu trāslucēs non p̄ aliq̄ mutationē in se: s; p̄ appōnē corpore trāsmeatorib; quāle est corp̄ lucēs & coloratū: illuminatū r̄. Et sic apud ipm̄ lumen in visione coloris nō regriſ ex parte patiētis diaphani: s; agētis coloris. Color. n. apud ipsum h̄z duplīcē statum: qm̄q; enī est in aptitudine: et qm̄q; in actu. Albedo s̄q;dem in tenebris nō est albedo nisi in aptitudine. albedo aut̄ illuminata est albedo in actu.

¶ Et si be opione interpretande sunt ita: manifeste p̄ discordia et in subto luminis: et in essentia coloris: et in actitudine ac sensibilitate eiusdem: et in causa registi luminiſ. Quis aut̄ hoc verū teneat: non facile dixerim. Utrisq;. n. vltima apparentia inducta: que tm̄ ab ipsis nō sunt expressa nō oīno sunt certa ut supponūt. Necq;. n. hoc p̄ Aristo. compertū bēmus: q̄ diaphanum non trāslucet actu nisi illuminatur. obstant. n. huic a remo tis visa ab oculo extīt in tenebris. Necq; hoc p̄ Auicē. compertū bēmus: q̄ diaphanū sine lumine oīno actu transpareat. dicit. n. quispiam minimus quid luminis īmp̄ceptibile ibi adesse. In pm̄is vo apparentibus pro vtrō compertum habemus quod vterq; asserit.

¶ Unū purā veritatē ex sensibilibus colligēdo nescio in pm̄is refutare hoc. s; q̄ lumen est p̄fectio et corporis colorati: qm̄ ut dcm̄ est: et p̄ ad sensum lumen est qd̄ vidēt. Et rō suffragat ex parte subiecti: q̄ coloratū dia phanū esse op̄: si color est extremitas p̄spicui in corpore terminato: et sic ponēdo lumen recipi in colorato: non ponit recipi extra p̄spicui.

Loc. 6.

¶ Nō refuto deinde lumen esse perfectionē coloꝝ: ita q̄ diffinitio nūc allata ex libro de sensu & sensato data est de coloꝝ fm̄ eē aptitudine & imp̄fectū. Nec hoc incōuenit: q̄ sic ibidez de eo est p̄sideratio dicēte ibidē cap. 3. Aristo. q̄ i bis: que de anima dcm̄ est. quō actu color: nec hoc inuenit nisi vbi attestat: hoc ipsemet Aristo. s. in. 3. but. tex. 17. vbi expresse dicit: q̄ lumen quodāmō facit potētia colores actu colores qd̄ clariss. ¶ Ea autēque hic dicunt de colore: intelligēda sunt de colore in actu: ita q̄ quāz in līa dr̄: color est visibilis per se intelligit de colore in actu: et s̄lī p̄bat eius. s; q̄ est motiuū diaphani fm̄ actu: de colore in actu intelligit: et hoc p̄sonat subiectis verbis in hac līa bis. s; q̄ esse motiuū diaphani in actu est nāc: qd̄ qd̄ est coloris. ¶ Nec obstat huic sensui: q̄ Aristo. p̄bat necessitatē luminis ex parte diaphani pa elenti: qm̄ stat q̄ lumen exigat & ex parte coloris ut sit actu: et ex parte diaphani ut actuatuū pati possit a colo re in actu. sicut actuatuū ab igne pati ab eode. ¶ Acce pto deinceps lumen est recipi in diaphano trāspareti ce lo. s. aere & aq;: qm̄ diaphanū p̄p̄iū sublm̄ luminis & tenebre eē nō dubito. S; an exigat ad p̄stūndū diapha num in eē trāspareti in actuū sui in hestatione in eo ambi go. ¶ Tu aut̄ q̄ p̄spicui res: p̄sidera eōꝝ discordias de subto lumen & tenebre in quo meli" dicit Aristo. ponens diaphanū sublm̄ veriusq;: et de hac: quā relig am bigutatē spernēs: ad rerū naturas intellectū applica.

Tex. 72. & ¶ Circa divisionem visibilis in littera facram obiectio 74. Auicē in. 6. naturaliū occurrit: reprehēdit siquidem Aristotele in nominatū tm̄: q̄ cōtra colorata & lucida di liū. p. 3. c. 3. s̄inxerit ea: que vident in nocte. s; p̄tredines querit

¶ Squamas & corpora inquit ipse nō sunt nisi tria: luci: I fine obie da: colorata: et peruvia: et ea que vident micantia in no cito ī Aris. cte clauduntur sub lucidiſ: nec distinguunt ab eis nisi sc̄ne minus dura a magis duris. Videlūt aut̄ in tenebris: q̄ tunc tm̄ lucent nobis ad hoc. n. vt lucidū vi deatur: requiritur q̄ laceat nō solum fm̄ se: sed nobis. Causa aut̄ quare preſente sole non lucent nobis mani festa est: et est ea: propter quāz stellas non videmus de die: quāz s. maius lumen minuit mīntos. Errasse igitur videtur Aristoteles: qui dicitur visibile in colorē et aliud in nominatū cōmune his micantibus in tenebris.

¶ Ad hoc breuiter dicit: q̄ Aristoteles nō intendebar dic̄ distinguerre corpora: sed visibile in quaſū visibile: et p̄terea ad differentes modū visibilitatis attendens nō tā visibilia q̄ visibilitatis modos distinxit in tres ordines. in visibilia in lumine: et hec dixit colorata: et in visibilia in tenebris tm̄: et hec dixit innominata cōmu ni nomine: et in visibilia in vtrisq; s. in lumine & tenebris: et hec dixit ignē. Unde obiectio Auicē nūbile ob stat huic proposito: quātus. n. hec micantia non sunt di stingēda p̄tra lucida fm̄ se considerata: sunt tamē di stingēda ī alia visibilia quo ad modū visibilitatis.

¶ Circa quintā conclusionē dubiū occurrit quo ad pri matū eius partē. s. nō omnia visibilia sunt in lumine. Tex. 72. Est enim hic dubium ad hominem: videt nāc hoc re pugnare sententie sue de natura lumenis & diaphani. nā si diaphanum in tenebris non est diaphanum in actu: sed in potentia: quia lumen apud ipsuz est constituens diaphanuz in actu: et visio vt patet: non fit nisi per dia phanum in actu: sequitur q̄ in tenebris nūbile videat. ex alia vero parte si non omnia videntur in lumine: s; quedam in tenebris: et visio nō fit nisi per diaphanum in actu: sequit ergo: diaphanuz in tenebris est in actu. ergo non eget lumine ad hoc vt sit actu.

¶ Ad hoc diceret Aristoteles sustinens contradictionē vtrisq; illat: q̄ diaphanum esse actu contingit dupli citer. s. simpliciter & fm̄ gd; & q̄ diaphanū in actu sim pli citer fit per lumen simpliciter: in actu vero fm̄ quid fit per lumen fm̄ quid. Et quoniam sermones absoluti intelliguntur simpliciter: ideo quum dicitur: q̄ quedā vident in tenebris: intelligit in diaphano simpliciter tene broſo & in potētia: cū quo tm̄ stat q̄ sit fm̄ quid in actu: et sic semper visio fit per diaphanū in actu simpliciter: vel fm̄ quid per lumen proportionale: cuž quo tamē stat: q̄ quedam negentur videri in lumine simpliciter.

¶ Circa eandē exclusionē dubiū occurrit: quo ad secundū eam partē. s; q̄ solum vniuersitatis p̄p̄iū coloz in lumine videt. hoc. n. manifeste ad sensuꝝ appet fal sum. Lunaz nāc manifeste videntur in lumine clare dicit. Ignis quoq; vt in bac līa dr̄: videt in lumine etiā dei. Lumen etiā afficiens vel quasi afficiens colorata obiecta luci manifeste videntur in lumine clare dicit: quō ergo verificatur: q̄ omne quod videntur in lumine est color. Non caret quoq; scrupulo cur dicatur color proprius: videt enim superflue additum ly proprius: quoniam nec color proprius: nec color extraneus vide tur nisi in lumine: quum sint eiusdem nature.

¶ Ad hoc dicitur p̄mo: q̄ ea que videntur in lumine: nō videntur nisi vt colorata: et p̄terea merito dcm̄ est: q̄ solum color videntur in lumine: et hoc innuere videntur Aueroys in calce cōmenti. 74. q̄ ignis videtur in te nebris & lumine: quia facit diaphanum in actu secundū quod est lucidū: et mouet ipsuz fm̄ quod est color in corpore. ¶ Sed hec responsio extensa ad omne quod videntur in lumine: est falsa in se: et contra Aristo.

De anima

In se quidem: qm si ad apparentiam bec referamus: quiū micātia de nocte videant̄ colorata nō minus q̄ ignis omne visibile nō solum visibile in lumine est color. C P. Quā sensu sensibilia iudicemus: p̄stat q̄ l̄ appa-reat luna quasi alba: t̄ vius apprehendit eam lucidit̄: nō solū q̄si alba: quin potius in pariete albo illustrato vius discernit album a lumine: qd p̄ ex hoc: qd dissernit inter albu & nigrū utroq̄ exīte illustrato. nūl enīz lumē in vtrīq̄ discernet̄ a coloribus: non iudicaret̄ bec dñctia in colore & uenietia in lumine: que m̄ expi- mur nos videre. Lōtra Aristotele v̄oq̄ expresse in Ira vt p̄seruaret̄ se ab h̄o apparetū dixit q̄ soluz̄ color. p̄ prius vniuersitatisq̄ in lumine videat̄: apparentias nāq̄ coloz̄: qui sunt p̄p̄y colores rez que vident̄: videm̄ in lumine & tenebris. vtp̄z in b̄s micantibus: sed p̄p̄y vniuersitatisq̄ obiecti colores soluz̄ vult auctor videri in lumine. C Nec ēt hoc rōnabiliter ex officina Auer-rot̄s extendi vident̄: qm̄ ignis quidez: de quo loquitur: quiū sit corpus quoddā mixtū quodāmō terminatum aliquid coloris participare pōt̄: de luna aut̄ non pōt̄ di- ci q̄ mouer̄ fm̄ qd̄ est color in corpore: qm̄ in ea nullo pacto sit color. C Alter ḡ dōm̄ est: q̄ vident̄ in lumine vt est p̄p̄letas coloris tribus est p̄ditionibus vallatū. p̄ma est: q̄ hic est fm̄ de lumine extraneo. scđa est q̄ hic est fm̄ de p̄ se vident̄ in lumine extraneo. i. necessa-rio exigere lumē extraneo ad hoc q̄ videat̄. tertia est q̄ illud obm̄ secluso lumine sit fm̄ se de genere visibi- liū: ita q̄ soli colori xuenit: q̄ visibilis quaz sit: videat̄ p̄ se in lumine extraneo. Luna. n. per accid̄s videretur in lumine extraneo: s̄l̄r̄: qm̄ possunt abfaz̄ c̄xne lu- mine videri. Lumen quoq̄z colorata afficies nō vide- tur in extraneo lumine nisi forte paccis: sed est ipsum lumē extraneum. Nec ego ex me has p̄ditiones appo- no: sed extraneitas denota p̄ ly in: que est prepositio trāstūta: p̄seitas subintelligit̄ in fm̄one scientifico. vi- sibilitas v̄o ex subiecta materia. est. n. capl̄z hoc de vi- sibili. C Diligenter aut̄ notato: q̄ quiū lumen respiciat colores in lumine apparentes: & diaphanū mediū: per qd̄ videtur colores: dupl̄s p̄ se vident̄ in lumine. vt expo- sitū est intelligi: q̄ sit p̄p̄letas coloris p̄mo de lumine vt respicit obm̄. scđo de lumine vt respicit mediū. Et siquidē intelligat̄ de lumine vt respicit obm̄ nō curan- do p̄ nunc: an lumē afficiat: seu p̄ficiat colores forma- liter: an obiectine trii: s̄la bec vera cōprobat̄: p̄ prium est colori soli vt visibilis quiū sit: egeat extraneo lumine respiciente ipsum. Leteroz̄ nāq̄z visibilium nullū ap- parer̄ egere extraneo lumine: quo videat̄. vt p̄z discut- rendo: sensus trii iste nō est p̄ncipaliter intentus ab Ari- stotele: s̄ alter. i. de lumine vt respicit mediū: & hoc co- mūnicat̄ ex medio termino suo. pb̄t. n. colorē p̄ se vide- ri in lumine: q̄ est p̄ se motiuus diaphanū in actu. i. q̄ eī per se patiēs est diaphanū illuminati: vbi manife- ste p̄z: q̄ de lumine vt est actus medy intēdit̄ & loqui. Et hic sensus l̄z p̄culdubio intētus sit: nō est m̄ certus q̄ ita sit in re p̄p̄ relīcta ambiguitatē de diaphano &c.

Zef. 37. C Circa repetita diffinitionē coloris post̄ tot̄ declarata intelligibilius dubitandum occurrit: q̄ diffinitionē bec inconveniens est. Primo q̄r̄ est falsa ad sensum Aristotele. intēdit̄. n. ipse p̄ diaphanū in actu diaphanū illuminati: & sic vult q̄ coloris quiditas est esse motiuus diaphanū illuminati: ac per hoc color ad diaphanū illuminati babere se dicitur vt per se actinum ad p̄ se pas- siuum. hoc autem repugnat naturis eorum: quoniam ois per se rō agendi est simpl̄r nobilior p̄ se rōne patiē- di. lumen aut̄ est simpl̄r nobilius colore. q̄ repugnat di-

cere q̄ color est motiuus diaphanū in actu. i. illuminati. Nec effugit̄ bec rō a recurrētibus ad colorē in actu: seu vt visibile: seu vt illustrati: qm̄ lumē quo illustra- tur color est idē aut̄ numero: aut̄ spē cū lumine actuā: te mediū: ac p̄ hoc color illustrat̄ nō est nobilior lumē. cōpositū. n. ex eque nobili & dignobiliō nō est nobilis nobilior solo. C P. Scđm B p̄fundereſ ordo na- ture. nā s̄c idē spē cēt̄ rō agēdi & p̄ se patiēdi ad idē & respū eiusdē: qd̄ nō videt̄ intelligibile: quaz opozreat̄ rōne agēdi cē actu: qd̄ rō patiēdi i po. C Codo. Qz bec diffinitionē extēdit̄ se ad lucēns. corp̄. n. lucēs intra duo: que b̄z. s. eē lucidū & esse visibile b̄z duas actiōes. s. illuminationē qua facit actus diaphanū in actu: & motionē medy iā actu trāslucētis & sensus ad sui visio- nem: & z̄ actio est posterioriā: & si nō spē p̄ma. ḡnō est qd̄ qd̄ est coloris & vt visibilis cē motiuus diaphanū in actu: l̄z xuenit B lucidis. C Tertio. Qz si diaphanū in actu ē p̄ se mobile a colore. ḡ celū quiū sit diaphanū in actu: et̄ mobile a colore: & p̄t̄ter esset receptiū pegri ne impressionis: quod est contra ph̄iam tenentez: ḡ ce lam sic agit in ista inferioria: q̄ non potest pati ab eis. C Ad hoc d̄r̄ q̄ fm̄ diuerſias v̄as attributas Aristotele. di- uerſimode iterpretađū est: q̄ eē motiuus diaphanū fm̄ actu sit qd̄ qd̄ est coloris. q. n. putat̄ apud l̄pm̄ colores eē actu colores in tenebris: & p̄ lumē fieri trii actu visi- biles dicūt̄: q̄ bec diffinitionē est diffinitionē coloris nō ab solute: s̄z vt actu visibilis: ita q̄ bec diffinitionē manife- stat̄: In quo cōsistit nō color: l̄z coloris visibilitas. Non desunt quoq̄ eiusdē vie viri dicētes eē p̄dicationē cā- lexit̄: q̄ sensus est q̄ natura: & qd̄ quid est coloris: est motiuum esse &c. i. ex natura & qd̄ quid est coloris &c. C Qui v̄o putat̄ apud l̄pm̄ colores eē actu colores p̄ lu- mé & in tenebris eē trii aptitudines iuxta allegatas au- cto ritates: qd̄ iudicio meo rōnī magis consonat̄: diffini- tionē hāc coloris in actu eē dicūt̄: ita q̄ p̄ hāc māifesta- tur in quo p̄sistit nā coloris in actu: quiū d̄r̄ q̄ p̄sistit in ea re: que ē potēs mouere diaphanū l̄z actu. Lōuenie- batḡ huic loco definitio bec: vbi de coloris nā vt re- ferk̄ ad v̄isuz: fm̄ est. C Et si hāc v̄lā segm̄ur: salutis sensus isti diffinitionē fm̄ oēs allatas expōnes: qm̄ sic nā coloris & s̄sinuat̄: in quo p̄sistit: nō m̄ explicare nisi fm̄ visibilitatē: & cōstat̄ q̄ visibilitas effect̄ est nāe co- loris in actu: quiū color i actu claudat̄ in se visibilitatis cām: & sit in scđo mō p̄sestat̄ visibilis. vt in Ira dicit̄. C Ad p̄mū aut̄ in oppositū tria dico: Primum est: q̄ ar- gumentū accipit falsum: qm̄ pro eodē reputat̄ diapha- num in actu ēt̄uis p̄ lumē & diaphanū illuminati. mi- nus. n. importat p̄mū q̄ scđm̄: qm̄ diaphanū illuminati importat diaphanū cū lumine fm̄ adequatū effec- tum formalē luminis. diaphanū vero in actu etiam sabintelligendo q̄ sit actu per lumē importat diapha- num cum lumine fm̄ hēc solum dimittit̄ effectus: qui est transparentia. Diaphanum enim in actu nihil aliud formaliter significat q̄ transparentis. hac aut̄e- stante differētia dicit̄: q̄ l̄z color nō sit nobilior simpli- cit̄ diaphano illuminato: est t̄t̄ nobilior diaphano in actu: & rō est: q̄ lux & diaphanū se hēc vt p̄p̄ia forma & p̄p̄ia materia: vt omnib̄ placet ph̄is quiūt̄ hac te- nus inueni: in cuius signum vtrūq̄z inuenīt̄ apud nos ex cōficatione celesti. Lōsonat̄ at̄ rōni vt tota latitudo forme sit supra totā latitudinem p̄p̄ie materie: ac per hoc tota latitudo lucis supra totā latitudinem diapha- ni. Lōstat̄ aut̄ q̄ diaphanū l̄z actu ē ista latitudine dia- phani: & s̄l̄r̄ lux obūbrata ē ista latitudine lucis q̄uis si- mō mō. Ex Baut̄ māifeste sequit̄: q̄ color quem sit lux obūbrata

In obumbrata in diaphano comprebēto ab opaco: ex formalis nō sue generē nobilior est diaphano in actu ut sic: quis nō sit nobilior lumine: quo diaphanum est acutior tale lumen nō est obumbratum: sed in sua puritate. Secundum est q̄ argumentū supponit vnu aliud falsū. s. q̄ lumen sit p̄ se p̄mo preparatio passibilis at colore, hoc nō est vnu: quoniam lumen nō est inā p̄maria intentione ad hoc ut prepararet p̄ colorē: s̄z ad loge altiorē ordinat fine. s. vlem influentialia lumen in toti celo creditur vēhiculū. p̄parare autē diaphanū p̄ colorē est utilitas quedam ex lumine et de scđario intētis. Quā iugis maxima illa in argomento assumpta vera nō sit: nisi de ratioē patiēdi p̄maria intentionē nibil excludit nisi forte q̄ colorē est nō bilior fm qd̄ diaphano illuminato inq̄tu est in po ad id qd̄ est actu in colorato. Tertiū est: q̄ t̄ color nō sit simplē nobilior diaphano illuminato: color t̄ illustratus forte est simplē nobilior diaphano illuminato: quin colorē illustrato claudit nō solū diaphanū et lumen obumbratum: qd̄ est colorē: s̄z lumen exēne: et eius excessum nobilitatis manifestat sua actuitas et isti passibilitas. Nec incōuenit q̄ vna et eadē qualitas superioris et eleuati ordinis: ut est lux et lumen in colore: sit rō agēd: et in diaphano patiēdi a colore: qm̄ et ipsa h̄z in se v̄tualiter oēs qualitates inferiōrē: et varius est recipiendi modus iuxta variā recipientiū nām. In diaphano siq̄deꝝ colorato: qd̄ reflextionē testate fortis recipit: et actuū est: recipit ut rō agēd: et in diaphano actuabili recipit ut ratio patiēdi quod glibet intelligere pot: qui scit: etiam in eadem specie limitatarum qualitatū minus tale esse preparationem ad patiēndū a magis taliaq̄ nāc̄ tepida est preparatio ut calefiat q̄ frigida.

Ad 2^m dī. q̄ falsum est corp̄ lucēs alia actioē illuminare et alla vīz̄ mutare: qm̄ sicut visibilitas coloris possit in illa actioē: qua sui similitudinē in diaphano facit: sic visibilitas lucētis possit in illuminatioē et rō est ī p̄mptū: q̄. lumen nibil aliud est q̄ similitudo lucis: non n. differt a lucē: sicut calor in calefacto a calore inesse calido. Ut ipm̄ luxē ēt in intimis oculi: ut pote diaphano recipit: et repitat lucē: et ppterēa q̄nq̄ dī q̄ lux vides p̄ seipſaz: qz p̄ solū lumen: q̄nq̄ q̄ videatur p̄ spēm: qz ipm̄ lumen est spē lucis: que est in corp̄e lucere: lucēs ergo ut videat: nō mouet diaphanum et actu: sed de potentia deducendo ipsū ad actuū videt.

Ad 3^m autē dī. q̄ nullū incōueniens appet̄cedere q̄ p̄tes celli diaphane in actu sunt mobiles a colorib⁹ si ibi applicaren̄ colores: celu. n. nō est passiuū ab inferiorib⁹ passioē corruptiuā: passione autē pfectiuā ipso tangi: pati: alterari: recipe ab inferiorib⁹ nibil p̄hibet: et hoc suadet ex hoc q̄ partes celli diaphane in po sunt illuminabiles a corpore igneo lucete si cis approximaret: et rō est: qz oī illuminatio inq̄tu illuminatio est t̄c̄: et s̄lō oē lumen inq̄tu lumen eiudē est rōnis. Siquis t̄i spē coloz recipi ī celo nō crederet: p̄ eo q̄ colores sunt de genere mixtoꝝ: diceret q̄ color est motu dia phani in actuō cuiuscūq̄ s̄z interminati. celu autē est diaphanū terminatū. Prima t̄i r̄fūsio est magis ratioē psona. Cōmuni quoqz opinioni hominū aduersari vides: q̄ si ēt vnu magnū corp̄ coloratū itus in orbe lune: q̄ p̄tē p̄portiōato lumine t̄c̄ nō posset videri.

Vide Aui. Cōnāliū. p̄ te. ca. de sono. Zex. 74. Circa 5^m et 6^m clōnes. vbi Aristoteles ponit in p̄stione sensus a sensibili oportere p̄currere medium: diarium occurrit. vñ est necessitas medy. In lra. n. nulla assignat rō q̄re sensus nō pot sentire sensibile positus supra se: s̄z dī t̄hi: qd̄ nō decet p̄m̄. nō n. ut credamus: s̄z ut sciamus p̄blosphamur: et eo magis: q̄ Auien,

in. cōnāliū tenet mediū nō esse simplē necessariū in Am̄. in cō aliquo sensu. ut p̄z ī caplo suo de olfactu. Est autē nāliū. pte rō dubitandū: qm̄ organū et mediū sunt eiusdem natū z̄ caplo de re: ac p̄ hoc sunt patiētiā eiusdē rōnis: et n̄ter neutrīa olfactu. passio ab altero penderet: et n̄ter virtūqz sine altero pot ab eodē actuō imputariſ debet approximet. Affum p̄tē p̄z et in sensu vīsus: vbi et organū et mediū diaphanū est: et in sensu auditu vbi et organū et medium est aer. In alijs autē penuria vocabuloz videt reddere inductionē obscurā: eadē t̄i videt ratio: s̄quis attendet q̄ t̄ mediū q̄ organū op̄z actu carere natura obiectū: et esse in potentia ad illam ab obiecto suscipiendam.

Ad hoc dicīt q̄ Aristoteles nō solū dicit sed ex duobus īst̄nuat necessitatem medy. p̄mo ex rōne coloris: qz. s. est motus diaphani in actu. scđo ex experientia: qz experimur q̄ visibile positiū supra oculū nō videt. Sed neutrū boz aliquid valet: qm̄ ex rōne coloris nō pbatur vīs: sed de colore t̄m̄: qm̄ nō pot videri sine medio: et hoc enī nō q̄ op̄s sit medio ut sic: sed qz op̄s est lumen: in quo color videndus est. Si enī lumen: in quo color videt: posset sine medio inueniri inter colorem et oculum: quam oculus sit diaphanus: ex rōne coloris nō pbaretur medy necessitas. Ex experientia quoqz de solo colorato vera cōprobant videntur. micantia enim forte viderē posita supra oculos sit t̄m̄ luminis obtinet: ut diaphanū oculi possint actuē. ignea autē et lucentia experiri nō possumus: eo q̄ arcuunt: aut p̄cula nobis sunt. P. Nec nibil probant quo ad alios sensus: nec eandē esse de omnibus rōneſ. Autē acceptat. Dicendū iugē iudicio meo: q̄ est ex naturali ordine trāstū ex esse materiali ad eē sp̄ ritualē vitale: et ex naturali cognitione sensus in actu ad sensatum in actu. Ex naturali siquidē ordine: qm̄ nō pot forma sensibilis habens esse omnino materiale in obiecto statū multiplicari fm̄ quotcūq̄ spiritua litatis gradum: nam non pot immediate fieri in illo sp̄ ritualitatis gradu: in quo lunt fantasmata. Sed oportet gradatim p̄mo p̄mū ascendere spiritualitatis gradum. scđo secundū. tertio tertīū: et sic deinceps. Lōstat autē q̄ species in sensu non est in infimo spiritualitatis gradu: iugē si forma materialis sensibilis debet ascendere: ut sit species in sensu. op̄z mediū intercedere: in quo in sumum spiritualitatis gradū ingrediat. q̄ autē species sensibilis in sensu non sit in infimo gradu spiritualitatis: māifestat altior spiritualitatis gradus su subiecti qui sensus est. Tanto siquidē altior est spē spiritualitatis: quāto sensitiva anima remotior est a materia q̄ sit natura omnis medy: inter quas constat tantam eē in hoc distantia: q̄ illa t̄m̄ immaterialitatis obtinet: ut ex hoc cognoscitua sit: ut in ferius Aristoteles dicet: et nos latius manifestabimus: quia ergo naturalis ordo gradatim procedit: idcirco sensus non potest a forma sensibili omnino materiali immediate recipere spēm tan te sue spiritualitati conformari: sed op̄z q̄ suscipiat a formā in medio: que nec est omnino materialis: nec omni no spiritualis. Ex naturali vero colligatione sensus in actu cum sensato in actu medium necessariū vide tur. Quoniam quā sensatus ut bētur ī de sensu et sensato sit duplex: s. primum et p̄prium. i. remotum et p̄pnum: qm̄: et sensatum primum sit ipsum obiectum: p̄pnum: autē sit spē eius: si nullū intercederet mediū: nō solū impossibile esset idē numero videri: audiri: odorari: qz simul a multis: s̄z totaliter tolleret sensatum pro p̄m̄. Si. n. obm̄ nullū bēret eē in medio vīsus informatus spē obiecti in ipsum obm̄ nos p̄ mediū ferret: et sic

Solo singularis.

De anima

nullum esset sensatum proprium aliud a pmo. Quod inconveniens videt ex prima radice. nō sensus in actu tam spūalis est; vt sicut non pō poti ab omnino materiālī īmediate; ita nō pō terminari īmediate ad oīno māle. C Ad rōnē in opposituz aut̄ negādū est sensuz & mediū esse mobilia eiusdez rōnis. Quādūs. n. organi natura cōmonicet cū natura mediū; vt allata inducō rōne adiuta ostendit; attamen nec ipsum est eiusdem nature cū mediū sed altior; qđ ex eo p̄z; p̄ mediū speziei tñ suscepitūm est; organū aut̄ non solum specie; sed ipsius sensus; quies longe altior. C Ex natura igitur sensus & organi altiori gradu constitutis p̄z; p̄ non equa est rō ipso & mediū; vt patiant̄ īmediate ab obiecto oīno materialiæ per hoc mediū itercedere op̄s; quo sensus a sensibili patiat̄; & hoc ad illud terminet. C Circa vñiam cōclastionez dubium esset; quō salua ri pō differētia posita inter mediū in sono & in odore; quā in vñroqz tā aer qđ aqua mediū sit. Sed vñsqz ad capl̄m sequens; ybi de sono tractatur. differatur.

C De sono. C Capitulum. VII.

Lōmē.77.



Sic aut̄ p̄imuz de sono & olfactu determinemus. Est aut̄ duplet sonus. Hic qđem enim actu. alius aut̄ potentia. alta. n. non dicimus babere sonuz; vt spongiam. lanam. pilos. Quedam aut̄ h̄nt ut es & quecūqz plana & lenia sunt; qm̄ pos sunt sonare. Hoc aut̄ est ipsius mediū & auditū. dñs facere sonū actu. C Sit aut̄ qđz acti sonns sempallici⁹ ad aliquā & in aliquo. per cussio. n. est faciens. Un̄ impossibile est cuz sit vñu fieri sonū. Alteru. n. est verberans; & qđ verberat; quare sonans ad aliquid sonat. Tangit. n. aliqd. Cū aut̄ iactu tangit; sonat. Ictus aut̄ nō fit sine motu. Sicut atre⁹ diximus; nō contingentū ictus sonus est. nullū. n. faciūt sonū p̄st; & si percūtiant̄; sed es & quecūqz lenia & concava sunt. Es qđem qm̄ lene est. Concaua aut̄ ex repūssione faciunt multos ictus post p̄imū in potēti exi

Lōmē.79.

re qđ motū est. C Ampli⁹ auditus in aere & in aq; h̄ min⁹ in aqua. Nō est aut̄ soni p̄pri⁹ aer neqz aq. Sed op̄z firmorū repūssione fieri adiuvicē & ad aera. Hoc aut̄ fit; cū permaneat percūtūs aer; & nō solnat. vñ si ve lociter & fortiter percūtāt̄; sonat. Op̄z enī preoccupare motū ferientis fracturā aeris. sicut si congregatiōnē; aut̄ cumulū lapilloz percūtāt̄ aliquis latū velociter. C Econ aut̄ fit; cū ab aere vno facto pp̄ vas determinas & p̄bibens diffundi; iteruz aer repellit sicut sp̄ra. Videlicet semper fieri econ; sed non certus; qđ accidit in sono. sicut & in lumine. Et. n. lumen semp̄ repercutit; neqz. n. fieret

Lōmē.80.

penitus lumen; sed tenebra extra solem; sed nō sic repercent̄. sicut ab aqua; aut̄ aere; aut̄ & ab aliquo alio lenifi: quare tenebram facit quis lumen determināt̄. C Tancū aut̄ recte dicit̄ p̄p̄li⁹ audiendi. videt̄. n. esse vacuū aer. hoc aut̄ est faciens audire; cum moūas continuus & vñus; h̄ pp̄ id qđ fragilis est nō sonat; nisi lene sit qđ p̄cutit. tunc aut̄ vñus sit. Simul. n. ppter planū. vñu. n. est lenis planū. C Sonatiuz quidem ligit̄ qđ motiū vñi⁹ aer; p̄tinuitate vñqz ad auditū. Auditus aut̄ cōnaturalis est aer; pp̄ id aut̄ qđ in aere est moto exterior; qđ infra mouētur; pp̄ qđ qđē nō vbiqz audīt̄ animal; neqz vbiqz trāfit aer. Nō. n. vbiqz b̄z aerē mouēda pars & animatiuz; sicut pupilla humidū.

Lōmē.81.

C Per se qđē ligit̄ insonabilis aer; ppter id qđ facile cessabilis est. Cū vñ p̄b̄beat defluere; b̄mōi mor⁹ sonus est. Hic aut̄ est i arib⁹ edificatus; cū hoc qđ imobilis sit; qđen⁹ cerre sentiat oēs differentias motus. P̄o ppter hoc aut̄ & in aqua audīmus; qm̄ nō ingredit̄ ad ip̄z p̄naturalē aerē; sed neqz in aūrem ppter reflexiones ip̄zi⁹. Cū aut̄ hoc accidat. nō audīt̄. neqz simiringa. sicut que in pupilla pellis laboret. C Sed signi est audiēdi; aut̄ nō sonare semp̄ aurē sicut cornu. Semper. n. quodā p̄p̄li⁹ motu aer mouetur in arib⁹; sed sonus extraneus & nō propri⁹. Et ppter hoc dicūt̄ audire vacuo & sonant̄; qđ al. dimis in babēte determinatiū aerē.

Lōmē.84.

C Atqz aut̄ sonet verberans; aut̄ qđ verberat; aut̄ vtrūqz mó aut̄ altero. Est. n. sonus motus possibilis moueri hoc mó quo qđes saltātia a lenib⁹ cū aliqz trāxerit. Nō ligit̄ sicut dc̄m̄ est; omne sonat qđ verberat & verberans; vt si obūciāt̄ acus acui; sed op̄z qđ percūtūs regulare eē; vt aer subito desiliat; & moueat̄. C Differētia aut̄ sonantiū in sono sūmū ostendunt̄. Sicut. n. nō vident̄ colores sūc lumine; sc̄ neqz sine sono acutū & graue. Hec aut̄ dicunt̄ b̄m̄ metaphoram ab illis; que tangunt̄. Acutū. n. mouet sensuz in paucō tempore multis. Graue aut̄ in multo paucuz. Neqz tamē velox est acutū; graue aut̄ tardū; sed sit hoc qđē pp̄ velo locitatē huius motus. Illud aut̄ ppter tarditatem. Et vident̄ similitudinē babere circuā tactū cū acuto & bebeti; acutū. n. qđ pungit; bebes qđ pellit ppter id; qđ mouet hoc quidē in paucō; illud aut̄ in multo. Quare accidit hoc quidē velox; illud aut̄ tarduz esse.

Lōmē.86.

De anima

quia aeris motus sonus est.

Undecim. **C** Uox sonus est solius animalis suscipientis aerem. Probatur pmo ex ratione cōmuni: quia omnis sonus sit verberante aliquo aliquid in aliquo: id est aere. Se cundo ex speciali: quia aere respirato natura vicitur ad refrigeriu et vocem sicut lingua ad gustum et locutioē declaratur: quia veriusq; combinationis prima sūt ne cessaria. sc̄da ad bene esse.

Duodecim. **P** Vocalis artaria organū respirationis est: probat: qz hec est ppter pulmonem refrigerandū: probatur: quia hac parte gradientia abundant calorē: et aere ingrediēte recentatur circa cor locus pumus.

Diffinitio. **C** Uox est percussio respirati aeris ab anima: que est in his partibus ad vocalem artariā: declaratur ly ab aia: quia non sicut tūsis: sed cū imaginatione oportet sonare animatum: probatur: qz vox sonus est significatiuus declarat. Deinde ly respirati aeris: qz neq; ispirās neq; expirās: sūt detinēs logi: qz isto mouet eu: q in arteria.

Correlariū. **C** Pisces non vocant: deducitur: quia carent artaria: quia non respirant.

C Series autem hec est.



Ractans de obiecto audit: qd est son⁹ quatuor pncipaliter tractat. I. ipsum sonum mediū quo pertinet ad auditū: organū audit⁹ et differentias soni. Et de ipso quidē sōno in pncipio distinguit. Deinde docet prima coēlusione quomodo sit rectus: et demain quomodo et quādo reflexus sc̄da et tertia coēlusionibus. De medio autem quarta et quinta conēlusionibus se expedit adjungit correlario. Organū vero sexta conēlusione naturā. Septima autem conditiones declarat: et ante qz ad differentias soni accedat: de causis soni questionē mouet: que sit sonus: et solvit adiuncto correlario. Sicq; ad differentias accedens primo penes quid sentiant. sc̄z sonū in actu: non in potentia coēlusione octaua. Deinde ipsas cōmunes differentias. sc̄z grauis et acutis: et tandem perfectissimā soni specieē. s. vocem diffinītive tractat ordine satis claro.

Tex. 79. **C** Circa primā pēclusionē dubiū occurrit de subiecto soni: an solus aer sit subiectū soni: an etiā in aqua sit son⁹ subiectus. In līra siquidē nihil de hoc aperte dicit. Et viri illustres dissidentes inueniunt. Quidā enī putat in solo aere esse sonū subiectus: et si in aqua appareat quādoq; fieri sonus: dicunt hoc nō fieri sine aere delato: vel contento in aliquo tangente terrā vel ipsaz aquā sub aquis. Signū autē qz in sola aqua non fiat sonus dic̄t: quia pisces natantes in mari scindunt aquā: et tanē non causant sonū: et tamē statim quū ascendunt ad superficiē aque mouentes aerez sonant. Alij autē Themi stius. s. et Avicēna credunt sonū etiā in aqua sine aere fieri: nullū tamē ad hoc ex sensu testimonium assertant. Sed hanc innuit Avicēna rationē: qz aqua est corpus molle: cessibile et impetuōsum quū percūntur sicut aer qzq; minus. **C** Ad evidētiā huius rei aduertendum est: qz si solus aer subm dicāt soni: qui propriū subz sit per se subz: oportet qz aer per se sit subiectū soni: et si est per se subm soni: et nō per aliud: qz ponit qz nullū alteri hoc conuenit: ergo conuenit ei inquantū aer. Nec refert in proposito: an cōueniat ei mediate vel imēdiatē: qm si imēdiatē: habet intentum: si mediate: puta mediate percussionē: opz qz ipsi illud mediū conueniat per se et inquantū aer. Alioquin per accidēns mediū esset inter

per se subiectū: et per se ppteritatē: qd nō est intelligibile.

C Ad hoc igitur difficultas hec reducat: qz si solus aer est propria mā soni: aer inquantū aer est subz mediatus vel imēdiatus soni. Ac per hoc si aer inquantū aer nō est subiectū soni: non solus aer est propria materia soni. Quantū autem ex auctoritate ipsius Aristoteles appareret qz aer inquantū aer nō est propria materia soni. In hoc loco enim exp̄sse dicit: qz sonus: neq; est aeris: neq; aque ppterius: sed aeris ppter percussi qz soluti inter duo corpora solida: ubi manifeste vult: qz aer nō ex eo qz aer: sed ex eo qz fluxibilis et percussus ac resiliens ante suā solutionē a duobus duris et planis ipsum velo citer intercludentibus sonat. Et quū hoc ad sensuē ex periātur: et oēs he conditōnes solvēntur in aqua: licet nō sita perfecte: vides ut in vitroq; elementō fieri possit sonus: qz melius in aere. Et hoc issimū littera dices enī qz nō est aeris: neq; aque ppterius: omnibus illis cōmūniscantur sonū: quibus ratio illa subiectua cōuenire potest. Propter qz Avicēna molle vt aerem vel aquā appellat corpus mediū: in quo fieri debet sonus a ppteriente et percussio. Subiungens vero: qz opz ad aera fieri percussionē: primū locū inter ea: in quibus fit sonus dedit aer. Et licet rationabilius ppter dictā rationē videat qz sonus in vitroq; fiat elementō. Quia tanē ex sensib⁹ scientiā sensibilū firmamus: si cōstaret qz ples velocissime scandendo aquas nullū causaret sonū: ad solū aerez declinare. Dicit autē velocissime: quia neq; admīro: sūtūtē nātūrā: sicut nec ambulantū in aere: neq; admiror qz statim ad aera ples sonat: qz violēta est molestia aeris cōmotio. Nec saltans nouitile in exēplo līfe de cumulo lapillo: p: optimū enī exēplo attulit ad declarandā vnitatē aeris feruata ex velocitate motus localis: et ob pteuentā eius diuīsio nē a percussionē sonare. Si quis enī multos lapillos simili conglobatos velocissime proiecerit in directū: certū est: qz qdū durat ipetus ille vnitus ex aduersio nā baculo vel lapide percūtiat illuz cumulū: tunc motus feruētis latū velociter cumulū lapilloz pteuētē solutionē seu dispersionē ipsius cumuli. Huius iquaz cumulo tamē velociter late simili vult intelligi aerem cōmotum ad sonū: qm vult qz sic velociter mouetur: ut ex adūnatis partibus cōficit: ita qz velocitas motus naturalē dispersionē partiuēt aeris bac atq; illac impedit. Huius inquā cumuli percussionē pteuenēt solonē simili vult esse percussionē corporū causantium sonū. Et hec de subiecto soni pro nūc sufficiant.

Tex. 80. **C** Circa quartā et quintā conēlusionē dubiū occurrit de natura mediū in sono: qm̄ videt Aristoteles varius: nam in calce precedentis capituli posuit differentiā iter me diū in sono: et mediū in odore in hoc: qz mediū in sono est aer: in odore autē est aliqd cōē aer et aque: hic quoq; approbat antiquos dicentes aerē esse ppterius sono: et in hic etiam dicit: qz audimus in aqua.

C Ad hoc breuiter et indubie dicendū est: qz medium in sono est ali quid cōmune aer et aque: nec hoc eger rōne alia qz illamē: que assertur de medio in odore: quia sc̄z pisces audiant sicut odorant: vt exp̄sse habet in qz de historya animalium caplo. Sūt experientie multe testantur. Luravit Aristoteles in pcedēti caplo posuerit illaz differentiā nō latiō liquet. Dicit tamē posset qz qua in aere melius vebi videt sonus: ideo solū aerem nominauit. Et ppter eandē causaz sepe repetit in hoc caplo aerem

serem:quā de sono agitur: et appropriaſ vacuū pro me
dio ſont. Et hoc dico: ſi cōcluſio quarta de medio expo
natur ut fecim⁹: qd tamē nō vſquequaq; certū habeo:
qm̄ probatio eius ſubiecti rationem magis respicit qd
medi⁹. Et videt qd intenſio Aristotelis fuerit partis ap
probare: et partim reprehendere antiquos ex doctrina
data: approbare quidē qd vacuū. i. aerem appropriaue
runt audientie: reprehēdere vero: qd hoc nō bz aer ſquā
tum est quā vacuū: qd in līa dicī fragile: ſed ex hoc
qd est percuſlus vniſcitus a leni: vt ſupra dictum fuit.

Zex. 82.

¶ Circa diſtinzionez ſonatiui multiplicitur dubitatur.
Primo qd falſum videt: qd totus aer: in quo audiſ: cō
moueat ſonatiuo: longius enī audiſimus qd cōmotio
pertingat: et hoc pꝫ maniſte in aqua: ſub qua audiſ⁹
ſonū factum in aere aqua quicce: male ergo dicitur
qd ſonatiui est motiuū. Preterea. Audiſ⁹ etiaꝫ in aq
ſonū factū in aere: vel aqua. ergo ſonatiui nō eſt mo
tiuiū aeris tm̄: ſed etiā aque. Preterea. Audiſ⁹ ſonū
extra domū totaliter vndiq; m̄tro circumdatam abſq;
ſpiraculo: et conſtat qd aer exterior nō eſt cōtinuus aeris
interiori ppter interiacentem parietem. ergo male dī
aeris vniſ continuatione vſq; ad audituꝫ. Preterea. Si
ſonatiui eſt id tantū: qd eſt motiuū aeris vniſ con
tinuitate vſq; ad audituꝫ: vbi nullus adſeret audit⁹: nul
lum inuenire ſonatiui actu ſonane: et ſi ſic eſt. ergo ſo
nus nō eſt actu ſonus: niſi in audituꝫ: qd eſt et cōtra veri
tatem: et cōtra ipſum Aristotele in hoc caplo: vbi dicit: qd
ſonus in actu eſt medy⁹ et audituꝫ: in gbus verbis ſono
in actu tribuit ſubiectuꝫ: et nō ſoluꝫ audituꝫ: ſed mediuꝫ:
pma ſequela eſt per ſe nota: qd ſi de rōne ſonatiui eſt
extenſio vſq; ad audituꝫ: ſublatuꝫ audituꝫ neceſſe eſt au
ferri banc extenſione: ablata autē vna particula a diſſi
nitione: iam non remanet eadem: quim ſint ſic nūeri.

¶ Preterea. Eſſe medy⁹ vſq; ad ſenſuꝫ cōmune eſt om
ni ſenſibili proprio. ſi ſentiri debet: ergo vel ſuperflue b
ponitur vel diuinitate tacituſ fuit hoc in rōne coloris in
caplo precedentia: nō enī dicitur fuit: qd eſt color motiu⁹
diaphani fm acutum vſq; ad viſum. ¶ Ad euidentiaꝫ
buſus diſtinzioneſ ſcēdū: qd ſicut color ppter duplū diſſi
niri: pmo fm ſe. ſcō fz qd eſt viſibilis: ita ſonās poteſt
duplū diſſiniri: pmo fm qd ſonās. ſcō fm qd audibile.
Et quoniā in hoc opere de obiectuſ ſenſuſ ſermo eſt in
ordine ad ſenſuſ video diſtinzioneſ ita non daf de ſonāt
fm ſe: ſed fm qd audibile: qd nūbiſ aliud eſt qd loquuſ de
ſono fm qd peruenit ad audituꝫ. Quoniā autē eſſe ſenſi
bile nō eſt eſſe paſſiuū: ſed eſſe actiuꝫ: ppter qd color:
vt viſibilis diſtinuitas eſt per eſſe motiuū: vt ſupra pati
tā declaratū eſt: qd ſenſibile nō imitat ſenſuꝫ in media
te: ſed intercedente medio. Ideo Aristo. omnia cōple
guſ dixit: qd ſonatiui eſt motiuū aeris vniſ viſinna
te vſq; ad audituꝫ. ¶ Ad primā autē obiectiōne in oppo
ſitu dicit: qd ly motiuū directe nō ſupponit p motiuo
locali: vt obiectio ſupponit: ſed pro motiuo motu alte
rōnis itentionalis: ſicut color etiā dī motiu⁹ diaphani:
eſſe enī ſic motiuū p ſe puenit ſonatiuo iquātū audibi
le: qm̄ eē audibile nūbiſ aliud eſt qd eſſe imitatū ſu
tentionaliſ. ſonus enim babz in aere nō ſoluꝫ eſſe nāle:
quād modū color in pariete: ſed babz in eodez eſſe in
tentionale: vt color in diaphano in actu. Lū hoc tñ ſtat
qd ſonatiui eſt motiuū etiā localiſ aeris. imo tali motu
cauſat ſonus: ſed talis motuſ lōge excedit ſe motu in
tentionaliſ in extenſione diſſuſua circumquaq;. ¶ Ad
ſecundā dicitur: qd nomine aeris itelligit omne mediū
in ſono: appellatiōe nāq; pncipaliſ medy⁹ vniūt cete
ra. ¶ Ad tertiam vero dicit: qd aer clauſus in poroſitaſ

tibus parietū continuat aerem extrinſecū intrinſecorū
ſi nō eſſet cōtinuatio medy⁹: non audiſ ſonus. ¶ Ad
quartā dicit: qd ſonus ſit aeu ſonus in medio ſine
audiſtu: nō tñ eſt audiſibilis niſi in potentia ſine audiſtu.
Sonās ergo iquātū audiſibile nō in potentia ſed in actu:
nō eſt niſi moueat vſq; ad audiſtu: ac per hoc ſonatiui
audiſibile non eſt niſi in quaq; eſt motiuū vſq; ad audi
ſtu: peccat ergo obiectio: quia interpretat banc diſſonē
de ſonatiuo absolute: quā tamē ſit ſonatiui vt audiſibile.
Sic enī accipiendo ſonatiui pꝫ: qd ſequela nūbiſ valer:
quia diuertit ad ſonū in actu: qui deberet inferre de
audiſibili in actu: quod cōſtat ſine audiſtu in actu nō eē:
ſicut nec audiſibile in potentia ſine audiſtu in potentia.
¶ Ad quinquā dicit: qd cōmune ſit omni pprō ſenſibili
in actu nō ſentiri: niſi imitat vſq; ad ſenſum: nō tñ
cōe eſt omni pprō ſenſibili: qd ſola cōtinuitas medy⁹
ſufficiat ad hoc vt ſenſibile pertueniat ad ſenſuꝫ. Quaz
enī aer ſit mediū: liꝫ fm diuerſas cōditiones in ſono
et in colore et claro die experiamur: qd per corpora poro
ſa repleta aere audiſimus ſonū extra: et non videmus co
loꝫ extra: maniſte conuincit: qd ad hoc qd color que
niat ad viſum: non ſufficie cōtinuitas diaphani: et qd ſuf
ficit ad hoc qd ſonus perueniat ad audiſtu. Ad inſinuan
dū ergo banc cōditione inueniāt in perueniōne ſoni ad
audiſtu: neceſſario dicitur eſt: qd ſonans vt audiſibile eſt
imitatū aeris vniſ viſinna vſq; ad audituꝫ: et qd
hoc nō cōuenit imitatōni coloris: ideo nō fuit dictuꝫ
de eo. Illud autē cōmune omni pprō ſenſibili: de quo
loquit̄ obiectio: neq; bic: neq; ibi exp̄m oportuit: quā
cōmuniſſiuū eſt omni agenti corporeo nō agere in ex
tremū niſi per mediū vſq; ad ipſum. Quare autē dī ſe
cōtinuitas aeris ſufficiat ad audiendū: et non ad videndū
babes in problematibus Aristo. et eſt: qd auditiō ſit om
niſariā: viſio ſo ſit ſolū fm linea rectā: diaphanū autē
interclusum in bñoi poros nō eſt cōtinuuus fm lineaꝫ
rectā: ſed ſuperius infeſiuꝫ fm bñc atq; illinc ſparſiꝫ cō
tinuā viā babz. ¶ Circa ſeptimā cōclusionē dubiū eſt
de aere in organo audituꝫ: videt enī contraria et falſa
docere Aristo. Lōtraria quidem: quia dicit aerē illum
eſſe edificatū imobilē: et poſtmodū dicit: qd ſemp quo
dā pprō motu mouet. Falſa vero: qd ponit ſignuꝫ at
diendi ſonare ſemp aurē ſicut cornu. Doc enī ſignum
videt mal⁹ audituꝫ: qm̄ ſonus ſintuſ exiſtens probibz
extraneū: ſicut ſi in organo viſas eſſet color.

¶ Ad euidentiaꝫ eoz: que hic dicunt̄ de aere in audituꝫ
ſcito: qd quia nullū peruſ elementū intelligo eſſe orga
nū alciuū ſenſuꝫ. Quā in libro dī ſenſu et ſenſato orga
na ſenſu elemētis attribuit̄: et inter cetera organuꝫ
audituꝫ attribuit̄ aeru: intelligendū eſt fm pdominiū
ideſt corpori aereo: ſicut organuꝫ viſus aque: quia ē dia
phaniū aqueū. Igitur inter aerē: de quo eſt in hoc teſ
tu ſerino: et aere organuꝫ audituꝫ ſāta eſt dīa: quāta eſt
inter aerē et corpus aereū: ita qd bic nō eſt ſermo de ſo
aere: ſed de corpo aereo: qd tenet pphi ſtincrī proprie
organuꝫ audituꝫ. Et de hoc dicit qd eſt imobilis eo mo
tu: quo aer extra mōuet. ſi mutando locū fm ſe totum:
aer enī nō renouet ita qd exeat iſte et ſubintret aliud: ſi
ſemp vnuſ et idem ibi manet: et video dicitur edificatus
imobilis: quā ſi vndiq; concluditſ: cū hoc tñ ſtat qd mo
ueat in ſuo loco: vt patiꝫ: et ppter dicit ſermoni: vnde
non ſtrianſ: et qd ſit imobilis extra locū: et qd mouea
tur in illo. Qz autē aer ille moueat in ſuo loco: ex eo qd
aer eſt ſemper in motu: et ex calido mouet: et ex effectu
ſono. ſ. quē ſentimus in auribus: ſi aurem manu appo
ſita clauerimus habet: et ſonus quidē in aere ſic clauſa
ſeo. de Ulo de aſa

Zex. 83.

De anima

experimur. **S**ed cur simile sono ipsius cornu dicat lira neicio: quoniam sonus ille similis est potius sono tympani: quo vicunae pugnatores ad bella procedentes. **S**ed hoc non refert: sufficit enim quod sentimus in aere sonum: sonare autem aurem semper sicut corna allatum: prout in lira pro signo non audiendi absolute: sed audiendi vel non audiendi aere illo: et ad hoc optime seruit: quoniam est effector motionis existentis in illo. Quia igitur enī possit substantieri signum audiendi: vel non audiendi absolute per quanto sine illo aere regi sonum non audiremus: et habentes illū audimus. Et quoniam per culdabio auditus exiget aerem sine motu et sono oino: ut oino expers soni oes dicas sentiret sui obiecti: quod tamen ex necessitate maius. Sacra necessaria docet paenitentia non est cuncta nostra: sicut nec in alijs: que paenitentia ex necessitate maius. Utrum autem aer iste nostralis sit omni auditui: an auditui in aere naturali existenti: non aliter inuenio scripturam nisi per ex lectione coclusione accipio: quod aer animalibus illis tamen est conaturalis que in aere vivunt. Expressum namque in lira reddi video ratio: quare auditus conaturalis est aen: quod iterius mouet: est in exteriori aere moto. Si ergo motu iterius non est in aere exteriori: sed in aqua ut contingat in piscibus: non opus auditū hinc per naturale sibi ministeriū aere. Et confirmat haec littera expositione: quod quoniam in diffinione sonatus Aristoteles. et quod principale medium nos assenser aerem unum continuum videtur: ad auditū: ut declararet: et quoniam sic continuitas ipsius veri aeris: et quare adiecit sextā rationē. Suffragat quoque hic opinio ratio. Quoniam enim medium in sonis sic aliud coe aer et aqua: ut experientia testatur: et corpus hoc conaturale auditui: de quo loquuntur iusta medya latitudine claudantur. Et aialia viventia in aere hinc aerem naturale possunt rationabiliter est ut aialia aquatica ad audiendum aere humido non egeant: sed habeant forte aliquid proportionale: quod tamen non facile dixerimus: quia in eis non apparent manifesta organa auditus: ut Aristoteles ibidem testatur.

De olfactu.

Laplin.

VIII.

Com. 92.



Odore autem et olfactibili: minus bene determinabile est dictis. Non enim manifestum est quale quid sit odor: sicut sonus: aut visibile ut lumen. Causa autem est: quia sensum hunc non habemus certum: sed periculum multis animalibus: prout enim odorat homo. Et nihil odorat odorabilium sine letitia et tristitia: sicut non existente certo eo quo sentimus. **R**ationabile autem sic et fortes oculis colores sentire: et non per manifestas ipsis esse differentias colorum nisi terrentiam: et non terrentiam: sic autem et odores hominis genitus. Vident enim et analogia habere ad gustum: et similiter species humorum cum his: que sunt odoris. **S**ed certior habemus gustum: propter id quod ipse quid tactus est: hunc autem habemus non sensum certissimum. In alijs enim deficit ab animalibus multis. Sed igitur autem tactus differenter certificat. non et prudenter animalium est. Signum autem in genere hominum sicut hunc sensum ingeniosos esse et non ingeniosos: sicut alius autem nullum.

Com. 93.

Com. 94.

Buri enim carne incepti mente. Adolles autem carne bene apti. **E**st autem sicut humor hic quidem dulcis: ille vero amarus: sic et odores sunt. Sed alia quidem habent proportionaliter odorem et humorum. **D**ico autem dulcem odorem et dulcem humorum: alia vero contrarium. Similiter autem et acer: et austerus: et acutus: et pinguis est odor. **S**ed sicut diximus propter id quod non multum permanescit sicut odores sicut humores: ab his accepterunt noxia fuisse silitudinem reperire. Dulcis quidem enī croco et melle: acer autem et chimo et humido: et modo et in alijs. **A**dbuc autem sicut auditus et unusquisque sensuum hic quidem audibilis et non audibilis: ille vero visibilis et non visibilis: et olfatus odorabilis et non odorabilis. Non odorabile autem aliud quidem sum id quod oino impolle est hinc odorem: aliud vero paruum habens et prauum. Similiter autem et non gustabile dicitur. **E**st autem ois olfatus per medium: ut aerum: aut aquam. Et namque aquatica videntur odores sentire. Similiter autem et quecumque cum sanguine et sine sanguine: sicut et que in aere. Etenim horum quedam a longe occurunt ad alimentum: que ab odore mouentur. **V**nde et dubium videtur: si omnia quidem que sub odore sunt: similiter odo rent. Homo autem respirans odore: non respirans autem sed expirans: aut retinet spiritum non odore: neque a longe: neque a prope: neque si in nasum intus apponatur: et hoc quidem in ipso positum: quo sentitur insensibile esse oibus communem est: sed sine respiratione non sentire. Proprium est homini. Manifestum quidem est certatib. **Q**ware sanguinem non habemus: quoniam non respiratur alterum utrumque: quedam sensum habent propter eos quod dicti sunt. Sed impolle est: si quidem odorem sentiunt. Odorabilis enim sensus et malus odoratramenti et boni odoramenti olfatus est. Amplius autem et corrupti videntur a fortibus odori bus ex quibus homo corrumptus: ut asphalto sulphure: et humido: olfatum quidem igitur habere necessarium est: sed non respirari. **V**ideatur autem oibus differre hoc sensitum ad ea que aliorum animalium: sicut oculi ad ea: que duro per oculorum sunt. **H**ec quidem enim habent pragmatum: et sicut velam per palpebras: quas aliquis non mouens neque retrahens non videt: fortia autem oculis nihil humido habent: sed mox vident que sunt in lucido: sicut igitur et odoratum: alijs quidem sine operculo est: sicut oculis: alijs vero gerent recipientibus habere cooperimentum: quod respicituribus

Com. 95.

Com. 96.

Com. 97.

Com. 98.

Com. 99.

Com. 100.

rambois discooperit ampliatis venis et po-
ris; et propter hoc respirationia non odorant in
aqua: necessariis. n. est odorē pati respirātia:
hoc autē facere in būmido impole. Est autē
odorē fūcī sicut būmorū būmido. Odoratiūnū
autē sensituum potentia būliusmodi est.

Consumma bulus capitali nec est.

पृष्ठा.

Minus bene determinabile est de odo re et olfactibili q̄ de supradictis. Probat p̄mo ly min⁹bit: qz nō nobis sic patet sicut pdicta s. sonus et lumen: pbaf: quia sensus olfatus bō nō bz certū: s. multis sia libis peiore. Et declarat vtrūq; boz. p̄mo p̄mūtū qz bō prae odorat: tū qz nibil odorat sine letida: aut tristitia. Deinde scdm: qz rōnabile est boiu⁹ gen⁹ se ad odores sicut aialia fortia oculis ad colores. Probat z. ly determinabile est: qz gustus est nobis certior: qz est qdā tactus: quē habem⁹ certissimū: qdā p̄z ex effectu: qz ex hoc bō est prudētissimū aialiu⁹. In cuius signis bō homini prestat ingenio fm tactu: qdā ex hoc patet: quia molles carne bene apti: duri vero inepti conspicuntur mente. Olfactus autem habet analogiam ad gustum et species odoris ad species saporis. Odoz diuidit in dulce et amarum: acrē: austero: pōticū: et pingue: sicut et sapoz: lubra tri diversimode se bit: naz alia hinc sapoz et odore p̄portionaliter alia p̄trariū. Declarat rō nominiū: quia odores nō sunt manifesti sicut sapoz. Olfactus est odorabilis et nō odorabilis: sicut vpusquisq; sensus proprii oblecti: t̄ sui oppositūq; tripli d̄ negatiue et modice et male. Olfactus ois est p̄ mediū ut aerez aut aquā. Probat p̄ q̄ in aqua fiat odoratus: qz aquatica odorat. Scdm q̄ olfatus fiat p̄ mediū: qz ola tā san guinea q̄ exāguia odorat eodem mō: sicut que in aere: boz aut qdā ab odore mota a lōge ad alimentū currut. Utru oia odoraria sifl̄ odorēt: t̄ p̄mo yr q̄ nō: qz bō

၁၂၃

Tertia 2.

Orienta 2

210

Bullo

Quinta 2

CSeries autem bec est.

Lirca q̄rtā ſnē aduerte: q̄ expoſitores hic tractat illā
q̄nē de eſſe odořis in medio: t̄cōiter determinant cū
Ariſto. q̄ odoř b3 eē ſpūale in medio inquātū mediū
ſicut color: t̄ quo ad determinationē gdē nibil addēdū
occurredit. Quo ad viž vō opionis ſnē ſcito: q̄ Alicena
opinat q̄ odoř b3 eē nāle p̄lunctū ſenſtu ſenſū: nec pat-
tat eſſe medium necessarium: probatq̄ odořis nō in-
tentionaliter: materialiter itenuri in medio: ex eo q̄
objecitū ſnē ſenſus incoherens ē in medio: ſenſus:

objecum imutat lentum intercedete medio intentio
naliter opz ad eē presens medio & sensu: vt patz in co
loze respectu vltis. si enim color removet nulla restat
imutatio intentionalis. Sz corpus odouferū nō opz ee
plens medio & sensu habetibus odore. ergo corp^o odo
riserū nō imutat intentionalit: minore manifestat in cā
phora:qua sublatare remanet odor in sensu & in medio.

Co³ re vera vir iste sapiens valde in hoc yr̄ decept^o: q̄
quēadmodū esse coloris in medio nō est nisi uno mō.

Improna
rio Sulcen
to.

i Tegion.

le^r itentionalitate esse odoris in medio non nisi uno modo credidit. Et quoniam ex ratione probauit; quod odor est in medio naturaliter probatur credidit; quod non sit in eo intentionaliter; quod non sit pabulum. Odor enim in aere; et in aqua duplum iure naturale per admixtionem corpusculorum odoriferorum cum aqua vel aere; seu per vehiculum eiusdem in illis. secundum iuuenit in eis per spem intentionalem; sicut color in diaphano medio. Et primus gradus intentionis modum manifestat per sublatum corporis pino odoriferum; putra pomum remanet sumum statum quod aequaliter que non sunt media; id est ab uno non differunt a pomino nisi secundum corpusculum a corpore; et hoc solus pertinet ratione Alethene. Secundum autem modum intentionis concordat distantia olfactus a tactu. Si enim sumalis evaporatione per se ipsam sine medio extrinseco aliquo sentiret; ita genito sensum sentiretur. Dicitur autem quod id quod a tactu sentitur sensu; quoniam est tactus species sensus; et sic olfactus est quod a tactus sicut et gustus. Dividimus igitur per corpus odoriferum; vel corpusculum odoriferum tempore adhuc in certa preuentione et distatione ad immutandum medium et sensum intentionalem; et per sublatum corpusculo afferit immutatio; sicut in colore accidit; et hoc est in capitulo; et omnibus; iam enim diximus; quid eum possellit. Circa gratiam perclonem; unum agit de non organo olfactus; scilicet de non organo sensu tactus; et ratione non est inventio;

Circa genitā p̄clōne: ut q̄ agit de nā organi olfatus; sc̄to q̄ de oī organo sensus eadē est rōq̄ op̄z eē potentia le ad id: in quo p̄sistit nā obiectūta q̄ p̄ se rō orgā h̄z potētialitatē: seu rē p̄ se potētiale ad nām obti: vt quā diaphanū est p̄ se recepiū coloris t̄ lunis: organū v̄sus per se h̄z diaphanētātē. Et similr q̄. a. est per se re ceptiuū siccī odoriferi. a. p̄ se spectat ad organū olfatu. Et hoc fi p̄siderauerit: t̄ in libro de sensu t̄ sensuato: sci ueris quid est tale potētiale in q̄olz sensuon falle ris ex adiacentib⁹: sed consfluuz nature connectentis separantib⁹ percipies t̄c.

C^hegustabili.

Caption. IX.

Astabile autem est quodam tagibile: et hec est causa: quia non sit sensibile per medium extraneum corpus. Neque enim tactus et corpus: in quo est humor: quod est gustabile: est in humido sicut in massa. **H**oc autem quoddam tagibile. **E**nim et si in aqua essemus: sentirennus utique appositum dulce. **N**on autem esset tunc nobis sensus per medium: sed in eo quod miscetur humido sicut in potu: color autem non

Estio de Uro de aia. E. 3.

De anima

Com. i. o. 2.

Chic vñ in eo: qđ misceat: neqz deflusionibus.
Cat qđ īgit̄ mediū nibil est: vt abit color vi
fibile: hic gustabile hñor est. Nō āt facit hu
moris sensum sine bñiditate: s̄z bz actu: aut
potētia bñiditatē vt falsuz. bñ. n. ligdū ipm
est: t̄ liquefactionē ligue. **S**icut aut̄ visus
visibilis est t̄ iūsibilis: tenebra āt iūsibilis
est: iudicat aut̄ t̄ ipsam visus. **A**dbuc aut̄ t̄
valde splēdidi est: etenī hoc iūsibile est. alio
aut̄ mō a tenebra. **S**imilē aut̄ t̄ auditus so
niqz t̄ silētū: quoqz aliud audibile: aliud nō
audibile: t̄ magni soni: sicut visus est splen
did. **S**icut enī pūns sonus iaudibilis quo
dāmodo: sic t̄ magnus t̄ violentus. Iūsible
abit altud qđ ī oīo dicit: sicut t̄ in alijs
impoē: aliud aut̄ q̄bz apt̄ natū nō bz: aut
prauē: sicut qđ sine pedibus est: t̄ sine gra
du diciē. **S**ic aut̄ gustus gustabilisqz t̄ non
gustabilis. **H**oc aut̄ est paruū: aut̄ prauū ba
bēs humorē: aut̄ corruptiū gustus. **V**idet̄
aut̄ pīncipiu ēsse potabile t̄ non potabile.
Gustus enī quida ambo: sed hoc quidez vt
prauū t̄ corruptiū gustus. illud aut̄ fm na
tarā. **E**st abit cōe tactus t̄ gustus potabile.

Com. i. o. 4.

Quāt̄ aut̄ bñidū qđez est gustabile: necesse
sensitu ī pīstus neqz bñidū ēsse actu: neqz
ipole fieri bñidū. **P**arif enī aliquid gustus a
gustabili fm q̄ gustabile est. **N**ecessariū est
ergo bñectari fore: qđ pole bñectari salua
tū: nō bñidū āt gustatiū sensitiū. **S**ignū
abit neqz siccā existentē lingua sentire: neqz
multī bñidā: bic enī tactus ēst pīmī bñidī:
sicut cū allqz: q̄ ante gustauit fore humorē
gustet alterū: t̄ vt laboratib⁹ amara oīa vi
dent: ppter id qđ lingua plena hmōi bñidit
ate sentit. **G**spēs aut̄ bñor̄ sicut t̄ in colo
rib⁹: simplices qđez pīarie sunt: sicut dulce
t̄ amarū. **H**abite aut̄ sūt cū bac qđ ī pigue:
cū illa vñ salītū: media abit boz acre t̄ austre
rū: t̄ pōticū t̄ acutū: fere enī be vidēt eē hu
moz differētie. **Q**uare gustatiū est potē
tia hmōi. Gustabile āt est factiū actu huī.

Com. i. o. 5.

Gūma bñias capitali hec est.

pī pīlo

Gustabile est quoddā tangibile: t̄ pī
pīterea nō ēst sensibile per
mediū extraneū. **P**roba pīmo ly ppter ea
q̄ tact⁹ nō sentit p̄ mediū extraneū. **S**edo
ly est quoddā tangibile: q̄ bñidū est quoddā tangi
bile: gustabile aut̄: qđ est sapor: est i bñido sicut in mā
Tertio ly nō p̄ mediū extraneuz: q̄ si essemus in aqua
sentiremus qđ ī dulce: s̄z in eo q̄ misceret in bñido sicut
in poē: color aut̄ nō vñ p̄ mediū pīmixione aut̄ deflu

xione. **E**t hic q̄to īseri manifestatio illas assumpti. s.
q̄ sapor est gustabile ex pīportiālitate ad colorē. Qui
to pības alind īsumptu. s. q̄ sapor est in humido: quia
sapidū nō facit sui sensu sine humiditate: s̄z op̄z actu
aut̄ potentia habere humiditatem: vt fallū rē.

Gustus est gustabilis t̄ nō gustabilis: sicut alij sensus
proprii t̄ oppositi: qđ multipliciter dī rē. **P**otabile t̄
nō potabile videntē p̄n̄ gustabilis t̄ non gustabilis: de
clarat: q̄ potabile est cōe tactus t̄ gustus: t̄ gustus ex
tendit se ad potabile t̄ non potabile: vt prauū rē.
Gensitu ī gustus neqz ēst actu bñidū: neqz ipole
fieri bñidaz. **P**roba p̄ rōne scda ps: q̄ gustabile est
bñidū: t̄ gustus patīt̄ a gustabili lēnatū gustabile. ḡ ne
cessē ēst actu fore bñectatiū. ḡ pole erat bñectari sal
uatū. **P**rima vero quia sensitu nō bñidū ēst gusta
tū. **D**einde a signo: q̄z neqz māltū siccā: neqz muluz
bñida lingua sentit saporē. **E**t manifestat significatio:
q̄ existēt̄ multū bñida sit tactus fm īnexis bñidaz.
Sicut accidit pīgustantib⁹ fore saporē t̄ infirmis ba
bentib⁹ lingua amarā. **G**spē saporū simplices sūt
cōtrarie: vt dulce t̄ amarū: habite aut̄ sūt cū bac pī
gue: cū illa salītū: medie vero acre: austētū: ponticū.
Gustatiū īgit̄ est potentia bñiamodi: gustabile
aut̄ est factiū actu bñius.

Genes autem hec est.



Ego gustu quattuō tractat. pīmo
stabilis tribus pīmis pīlomb⁹ sic: p̄ līp̄
qđ est gustabile: t̄ bñidū negationē
medīq̄: un scda gustabile t̄ non gustabili
le fm scī in teria s̄z suas radices ad ga
stu referit. scda de pīdiōe actuā simili
z organi in ordine ad bñidū 4. 5. 6. de saporē: qđ ī
gustabili 5. 6. 7. de organo in ordine ad saporē 6. 7.
ne tractat. **L**irca p̄ 5. 6. aduerte: q̄ tactus noīe tri
pīr vñ vtī Aристo. **P**rio vt ēst sensus discretiū pīmāz
q̄litatiū. scālidi t̄ bñidi: frigidū t̄ siccū: t̄ sensu alimenti
est dīc⁹ supius in textu. 28. **S**edo vt tact⁹ ēst quoddā cōe
vt gen⁹ ad oēz sensu: qui sentit suū obī nō p̄ medius
extraneū: s̄z tāgēdo illū: t̄ sic i sequenti caplo vñt in tex
tū. vbi dī q̄ demīrāt̄ pīlātē tactū: tact⁹ q̄ sūt in lin
guā: qm̄ ea sentim⁹ cetera tāgibilia t̄ saporē: vbi manu
feste sensu saporis vt sic tactū vocauit: t̄ pīnumeratū
alib⁹ tactib⁹ sub cōi noīe tact⁹. **T**ertio vt tact⁹ ēst dis
cretiū oīum tāgibiliū exceptis saporib⁹: t̄ sic tactus īseri
in tex. 128. pīlāt̄ sensus distinctus ī gustū. **D**is
aut̄ pīmissis difficile nō ēst intelligere t̄ Aристo. z alios de
gustu diversimode loquētes. **G**ustus nāqz tactus qdāz
dī: t̄ gustabile quoddā tāgibile: t̄ sumēdo tactus pīmo vel
tertiū mō sic gustus nō ēst vere tact⁹: nec gustabile tāg
ibile: s̄z vñficas solū modaliter: qm̄ gustatio sit tactus
saporis: sicut tactus sit tactu calidi: t̄ sic vñficas dīctis
a doctorib⁹. **S**umēdo aut̄ tactū z mō sic gustus ēst q̄
dā tactus: sicut albedo est qdā color. **E**t qm̄ Aристo. h. vt
in caplo p̄ sequenti: tenet tactū eē gen⁹: t̄ cōplures bñē
spēs: iō hāc credo eē mētē eius. **S**apor enī ēst q̄litas tā
gibiliū nō minus q̄ molliities: q̄ est de q̄litatiū secūdis
Unde sicut tactus mollis t̄ duri ēst vere spēs tactus: t̄
tū nō ēst nisi ad q̄litas secundas: ita tactus dulcis t̄
amarū: t̄ distinguit̄ t̄ tactu pīmario: q̄z lez ēst discretiū
pīmarū qualitatū: sicut obīm distinguunt̄ ab obiecto. Di
stinguit̄ aut̄ qñc gustus in seipſuz: vt ēst discretiū
sapor: t̄ vt ēst tactus: non ea rōne vt quatenus discreti
tūs sapor: non ēst species tactus: sed ea portus ratione
vt ordinat̄

Vt ostendat: qd gustatio exercet sensus tactus et per eandem partem circa idem obcum corpus. Altero quo discernimus illius saporis et vocis gustus. et altero quo discernimus illius caloris. molitiae. humiditatis et ceteri nois voces tactus. **C**ur aut spale de hac tactus spe. s. gustu caplum: qd manifeste discernantur relatae qd in distincti apparent simul determinantur. et sub uno coi nomine una locu obtinetur: et quintus sensus appellatur.

Curca eadem: pectoris adiutio nouit: qd Aristoteles mediu extare in gusto excludendo spaliter exclusi budi. qd exprimunt sapores non sentiri sine humido: qd budi sit vesciculam et pectoris sapores cum gusto. hoc n. excluso nullu restabat mediu dubitandum. Excluso autem est ipsa mediu rone. qd s. mediu non est mediu per admixtione. alteracione. nalem: qd redditione iterioa le. ut diaphanum in actu reddit coloris visum. humidu autem est mala saporis. et in eo miscet sapor sic sat in aqua. qd re et ceteri.

Con De tangibili.**Capitulum X.**

Com. i. 106.



Com. i. 107.

Com. i. 108.

Com. i. 109.

Com. i. 110.

Com. i. 111.

opz. n. firmu esse. Relinquitur autem mixtu ex terra: et ex his esse: ut vtr caro et proportionale. Quare necessariu est et corporeum quod medium tactui aptu natu: qd fiant sensus: cuz sunt plures. **D**emonstrat autem: qd plures sint: qd Com. i. 12. in singua tactus. **O**ia. n. tangibilia sentit per eandem partem et humoris: siqde igit talia caro sentirent humoris: videtur unus et id est sensus gustus et tactus: nesciatur sunt duo propter id: qd non queritur. **C**ubiturabit autem aliquis: si oem corpus profundu babet. Nec autem est tertia magnitudo. Quoym autem corporum medium est aliquid corporis: non pertinet ipsa ad inuidem se tangere: humidu autem non est sine corpore neque humectatum. Sed necesse est aqua esse aut habere aqua: que vero tanguntur ad inuidem in aqua: nisi sicca extrema sint: necesse est aquam habere medium: quo repleta sint ultima: si autem hoc verum: ipole est tangere aliquid aliud in aqua. Eodem autem modo est in aere. Si militer. n. se huius aer ad ea: qd sunt in ipso: et aequaliter ad ea: que sunt in aqua: latet autem magis nos: sicut et que sunt in aqua animalia: si humectatum tangit humectatum. **C**utrum igit oius filii sit sensus: an aliorum aliter: sicut nunc videtur: gustus quidem et tactus in tangendo: aliud autem a longe: hoc autem non est: sed dux et molle per altera sentimus: sicut et sonabile: et visibile: et odorabile: sed alia quidem a longe: alia vero a prope: propter quod latet: quoniam oia quidem sentimus per medium: sed in his lateri. Et quidem sicut diximus prius: et si per pelle sentirem: omnia tangibilia ignorato quoniam prohibet: similiter utique haberemus: sicut et nunc et in aqua: et in aere: putamus. n. nunc ipsa tangere et nihil esse per medium. **C**ed differt tangibile a visibilibus et sonabilibus: quoniam illa quidem sentimus: ex eo quod medium mouet aliquid nos: tangibilia vero non a medio: sed simul cum medio: sicut per clypeum percussus: non enim clypeus percussus prius percussit: sed simul accidit utraq percuti. **O**io autem ut caro et lingua: sicut aqua et aer ad visum: et auditum: et olfactum se habent: sic se habet ad sensitum: sicut illo ratione unumquodque: ipso autem sensitivo tacto: neque ibi: neque hic fieri utraq sensus: ut si quis ponat corpus album in oculum ultimum. Quare et manifestum: quod intus sit tangibilis sensituum: sic. n. utraq accidit: quod quidem in aliis. Apposita. n. super sensitum non sentitur. super autem carnem posita sentitur: quare medium tactus caro.

Con tangibili.

Et tangibili autem et tactu eadem ratione. **S**i. n. tactus non est unus sensus: sed plures: necessariu et tangibilia sensibilia plura esse. **H**oc autem dubitatio: vtrum plures sint: aut unus. **C**erquidem sensitiu tangibile. vtrum caro et in aliis proportionale: aut non: sed hoc quidem est medium: primu autem sensitiu aliud quoddam est intus. **O**is etenim sensus unus ceterarum est videtur: ut visus albii et nigri: auditus grauis et acutus: gustus amari et dulcis. Intangibili autem multe insunt ceterarum calidum frigidum: budi et siccum: dulce et molle: et alioque quecumque sunt humidi. **H**oc autem solone quidam ad hanc dubitationem: et quod in aliis sensibus sunt ceterarum plures: ut in voce non soli acumine et grauitate: sed et magnitudo: et parvitas: et levitas: et asperitas vocis: et similitudinea. Sunt autem et circa coloris humidi altere. **S**ed quod sit unum subiectum sicut auditum sonus: sic tactui non est manifestum. **C**utrum autem est sensitiu intus: aut non: sed mox caro: nullum utrumque signum fieri sensu simul cum tactu. **E**t. n. nunc si aliquid circa carnem extenderit: ut pelle facies filii sensum: mox tactu insinuat: et in ipsis quod non est in hoc sensitiu. **S**i autem et ceterale fuerit: citius utraq pertinget sensus. **P**ropter quod talis per corporis utrumque sic se habet: sicut si circulariter nobis aptus habet aer. **A**ideremur. n. uno quod datur sentire et sonum: et odorem: et colorum: et unum quidem sensus esse auditum: et visum: et olfactum. **N**unc autem quidem determinatum est quod siut motu manifesta sunt predicta sensitius altera esse. **I**ntra etiam autem hoc quidem nunc immanifestum est. **E**x aere quidem. n. aut aqua ipole est constare ait corpus:

Be anima

Lom.ii.7. **T**angibiles qđ de t̄gīf sunt dīrē corporis s̄m op̄ corporis. Bico aut̄ dīrlas q̄bas clementia de nō cōderent̄ carnis t̄ gustus; qđ declarat̄ q̄ si tota ce ro sentaret saporem tacus videreſ idē cum gustu.
Dubiuſ est an in tacum t̄ currat mediū extensioſ; rā

**terminant calidū: frigidū: būldū: et siccum:
de qd⁹ p̄tus dcm̄ est in bīs: q̄ de elementis.
Sensimū aut̄ ipsaz q̄ tactinū: et in quo sen-**

Com.ii.8. Ius vocatis tacitus est primo: q̄ potellā b̄ p̄ est. **C** Sentire.n. pati q̄ dā ē. Quare facies q̄le ip̄z actu h̄ illud facit: ch̄ sit potētia. cesse ē būmetata etēbūmīdītas entē sine corpe subto esse non pō: t̄ idem est iudicium de tangiblīdītas se in aere: q̄t̄ nos lateat propter consuetudinem. **C** Ut rū omnia sensibilia eadem modo s. per medium

Com. ii. *Unus filii calidi et frigidū aut dux et molle non sentimus: sed excellentias tanq; sensu velue medietate qdā expte eius: q; in sensibiliib; cōtrarietatis. Et pp hoc discernūt sensitua'sē fibilita: mediū. n. discretius h. ē. Fit. n. ad ytrū*

Lom. iij. **q**uis ipsorum alterum ultimum est. **C**um ad virtus
sicut si pellicula superextensa esset: et ignorat esse.
Considerat tangibile a visibili et aliis: quia hec sentimus in modo ad quod
motu a medio moto ab obiectis tangibilia vero non a

*Actus tenuis et acutus est in griseo; et in aliis vero non a
medio: sed simul cum medio: sicut per clypeum percus-
sis accidit viribus simul percari.*

Contra dicitur. **A**mplius autem sicut visibilis et invisibilis erit ut quodcummodo visus. **S**istatur et reliqui **L**aro Lingua ad tactum et gultum se babent ut me **D**ecisio sed
dium sicut aer et aqua ad alios sensus instrumentum autem cude. q.
tem intus est. **D**eclarat veraq; pars simulq; sic salvia

Opponitur: sic et tacitum est integrum et integrum est tacitum.

Com. i.ii. litū: ut pāsus est aer. Et tāgibiliū excellentie sicut corruptiā. **T** Scdm quidez ligī vns
Urgam tuclis en mediū inter Ha tagiōnū. Post tactū in quo est primo sensus tactus: est sensitū dif ferentiā: corporis in eo q̄ corporis. et est pars in potēria

ad h̄ dñas. q̄ est mediū inter tangibilia. Assump̄ p
prima parte pba: qz h̄ dñe sunt qualitates tāgibiles.
Pro sc̄da vero sic sentire est pari. à faciēs sensu: i. actu

Ecce sanguibili tactu eadē rō est. p
pro rō vero ut tenet et p. tig. acut. rem. 5. uita
facit ipm actu quale ipm est. q. patiēs erat in potentia
ad illud. p. tia deducit. qz fili calm aut frigidū durus
aut mollescē fons impetuī excolleſt. Et si sum. ē. ē. ē.

Unigenitum bat a posteriori: qz le
psequunt̄ quo ad vnitatē & diuersitatē ī. C.
Uerum plures sint actus aut unus.
aut molle no lentitas: iꝝ excelletas. Et dūrmat pmo
qz mediū discerni ab extremis: qm̄ fit ad vtrūqz alte
rū iploꝝ. Scđo qz opz sicut in alijs organū cē neutrū

Tactus est unus sensus, namq; q; n; est sensus tactus. **T**actus est tangibilis et intangibilis: qd dicitur dupl. aut diffinitio, qd par, ut aer, aut qd n; s; ut communia sensua, &c.

CSeries antem nec est.

Atendens de tangibili veteri
minare; omioz de,

sumultas stat cu nō organo: ut ostendit veritas hanc cōstitutionem. Si pellis circa carnē extēdereſ: mox sentireſ: tunc obviateſ: et pellis nō eſt organum. Et si cōnaturale eſt terminat: sicut de alijs sensib⁹ dixit. s. obtum: actū: mediū: et organū: sed talis

prop³.q. *I*sangibile & pellis no re organu. Et n*on* conatur a *us* e*c*t
pellis: *c*itius l*e*ntire*c*: non aut organu e*st* et *zc*.
Cl*a*m*e* c*e*p*er* qu*ā* s*it* o*s* tactio: non e*st* signu*v*nitatis
ordine. *P*rimo mouet duas q*o*nes. pri-
ma de v*n*itatu*e* obt*ur*: ac p*ro* hoc f*est*us. se-
cundam de organo simul & medio. & si

tacitus. pbat. qz: cōnaturalitas talis statu diversitate sensuum: vt ostendit veritas istius pditionis. Si aer nobis circulariter esset genitus: essent tñ visus: auditus: z mul eas ptractat. Deinde mouet tertia qōne de medio extrinseco stimul z actu tagēdi quo fiat: z aliā quo ab alijs differat: z vt clare p: ordinata tractat eis. Tertio

Cap. 7. 2. *S*equitur quod si in sacra scriptura dicitur: *aduersitas et opulsus diversi sensus: quis apparceret oppositum: sic enim est haec caro: et video in amfesta est diuersitas tactus.* *U*nus omittitur: ut videtur haec diuinata tractari eas. *Z*erino decidit sedam quoniam. *C*into nam organi ostendit: et subiungit quemadmodum in aliis: quod est agibilis et oppositi.

LCorpus mediū in tactu et plurificato opz eē conaturale ai. all. alioꝝ vero sensuꝝ est impōle. pbaſ quo ad secundam partē a priori: qz corpus aialis opz eē firmū.

LIrca primā tr̄ſiſione allatā iſra aduertēdū ē pſpicaci **Tex.107.** ter: q vniſtas ſenſuſ ē vniſtas ḡnico; nō ḡniſ pdicabilis: Iz ḡniſ ſubti pſhici; t nō ē vniſtas ſpecifica. Declaro fin;

ac p hoc nec ex aere: nec ex aqua: quo ad primam vero etiam a priori: qz corpus animalis oportet esse sic mixtum ex terra z aliis: ut ex sit caro z.

Tactus eē ples demōstrar plalitas tactuū in lingua. declarat p̄ plalitas tactuū in lingua: qz oia tāgibilis et fons sentiēt̄ sūm̄ cord̄ d̄m̄.

Sepor sentiunt fm eandē p̄t. z° q̄ ex hoc bēator signū
plālitatis tactū alibi: qz cā manifēstata plālitatis est
Oz aut̄ sit vñitas gñica subī ph̄ici. z ex h̄ textu: z ldu-
ctiue p̄z. Ex tēx. qdē: qz gl̄bz sens⁹ ē vñitas p̄c. 3. n̄tatio-

Vnius generis vniuersi. hoc enim est esse potentiam re ceptiuam totius illius generis. Ex inducitio ne vo: qz visus est totius generis coloris: olfatus odoris: auditus soni: gustus saporis. Et quod non sit unitas specifica: ex eo p: qz est per se potentia cois ad multas spes sui primi obiecti. Constat. n. qz se potentia unius spei non se extendit per se nisi ad illam. C Unum cù queritur de pluralitate tactus: et coi ter d: qz tactus est plures fui spes: nois speciei: intelligas ratione formaliter: ita qz est: an tactus distinguantur: i plus formarum tactus: qd est dicere: an sunt plura genera subita sentientia tangendo. Hinc autem habes solutionem alterius questionis: an. l. visus bovis et visus agne sunt eiusdem spei spississime. i. rationis formalis atque exp. n. qz sic: qm ois visus est tripartitus coloris: cu hoc tri stat: qz visus bovis et leonis differat specie: non ut potest: sicut n. alia diversarum est spissum in bove et leonem et visus et cetera huiusque tertia: quatenus ex hac se pte tenet. Et si altius metus oculos leuabiger et intueberis colorē esse atque spissum sensibilium: qm est tripli visibilis: videbis visum quatenus sensitiva vis est spissima esse spississimam: ita qz visus potest tripliciter considerari. p. ut est qz se potentia ad colores: et sic est unus unitate generis subiecti phisi. z. ut est per se pte subiectiva sensus: et sic est una spes spississima: sicut visibile est spes spississima sensibilis. z. ut est non namen sensuum talis. humana: egnam. Et sic tot est spissum quot namen sequuntur. In cinis signū tanta inter alia sensus diversitas inuenit: dum alia huius visum: sic alia aliter et sic de aliis. Primo non coparam visus ad obtum: qd est res: que videt. z. ad rationem formalē pdicti obiecti: non ut res: sed ut obtum. hanc significat visibile. tertio modo ad formalē aqua nascitur. C Ut autem melius percipiantur: qd dicimus: attendere opes: qz obiectum sensus est i duplo genere. s. rei et obt. color. n. est et in genere sensibilis qualitatis: et in genere sensibilis: qd est spes subalterna obiecti. Sed in genere qualitatis est spes subalterna: ut p. in genere vero sensibilis est spes specialissima: qm differentie dividentes qualitatē et substituentes colorē: odore: saporem. Et non sunt atque obiectum. dividuntur. n. in multis spes colorum: odorum: saporum. Et dñe autem dividentes sensibile: et constituentes visibile: audibile: odorabile: gustabile: et sunt indivisibiles formaliter. Non. n. differt species visibilium albi et visibilium nigri. sunt. n. eadem ratione visibilia. s. per eam motuum dissipationem in actu absq; oī nali mutatione admixta. Inter hec autem duo genera et eorum divisas et spes: et multe sunt dñe: puta qz illud est gemitus colorum: hoc denominatiuum: illud inest ei primo per se: hoc secundo: illud ponit aliqd in eo: huius nihil absolu tū: qm ad p. positum tri spectat: hec maxime pensanda est: qz spes sensuum distinguuntur adeoque fui dñe et spes generis sensibilis: et non est dñe: spes sensibilis: ita qz tot opes esse spes sensus: quot sunt spes sensibilis. Et rō est qz penes diversum sensibilitatis modū. Lū enī sensibile consistat in eam motuum sine materia: sicut sensus in eam suscepitum sine materia fui et diversimode se habet ad mouere sine materia: diverso sensibili spes substituuntur: et fui qz aliqua eodem modo se habet ad rationem motuum sine materia ad eandem spem sensibilis spectat. Unum quidam ratione sentiunt colorum: qz imitantur oino spissum: et alia sunt: qz cum motu locali: et alia odores: qz cum alteratione: et alia sapores: qz cum huetatio organi: et diversa sensibilitatis ratione diversam sensibilis spem: ut hoc sensus: qz ad sensibile est: colligitur. Estas autem hoc: qz non quecumque dñe qualitas substituit quale obtum sensui: sed illa solu: qz adeoque subintraat dñam atque obiectum sensibilis: puta substitente

visibile vel audibile. Et nisi color ad equet visibile non est primū obtum visus: et simili nisi sonus audibile et sic de aliis. Ex hac autem veritate non potes te hinc solutionem alterius impertinentis questionis: an. l. visus albi et visus nigri sint eiusdem speciei: qm cum unitate specifica vis sensitiae et obiecti in esse sensibili stat distinctione specifica obiecti per se in esse fui seipsum et specierum sensibilium: et actum sentiendi. Nec est simile quo ad hoc de sensu et sensibili: et scientia et scibili: qz habitus unius spei non glaucus actus diversarum spes: pote autem unius spei potest elicere acutum diversos spei fuis distinctas foras. C Circa primam questionem aduerte: qz eius veritas non habetur clare: qm. n. Aristoteles declinet in pluralitate tactus: non enim hoc assertum ut certum: sed ut rationabile: et hoc qz dubitabat: an esset aliquid in nominatus genus principium unius primum tripartitus tangibilium. Unde dicit: qz non est manifestum: et non dicit non esse verum esse aliquid genus in tactus: sicut est sonus in auditu. Remanet ergo dubia conclusio prima questionis: qz visus magis declinemus in unam partem. s. qz tactus sunt plures. Et quod potest distinguantur per actus: et actus per obiectum formalium huius diversitas: ut ex dictis p. non est visus: qz clara: id ex hac pte addere nihil certi occurrit.

Text. 108.

C Circa risuptionem ad dubium motum in littera aduerte: qz non dicit Aristoteles: qz in tactu semper interuenit medium extrinsecum: sed reprehendens differentiam inter tactum et alios sensus in hoc: qz alii a loge tactus tangendo sentit dicunt: assert instantiam: qz durum et molle per altera sentimus. Unde intendit: qz via regis universalis est falsa. s. tactus semper sentit tangendo: et tactus semper sentit per medium extrinsecum. Durum. n. et molle sentimus per medium extrinsecum: ipsa autem elementa neqz dura: neqz molli: sentimus sine medio extrinseco: et hoc rationabiliter: quoniam medium extrinsecum in tactu non nisi per accidens concurrit. rationabile qz est: ut que per accidens iunguntur inueniantur in illo quo separari. n. qm ergo sic: et quandoqz non verificatur inueniri medium extrinsecum. Et hoc etiam p. ex ratione allate ab Aristotele ad probandum in tercessionem inedy in tactu. Illa. n. ratio nullum habet locum: nisi qm tactus tangit aliud corpus a medio circumdante: ut p. Ipsum autem medium tangens esse sensibile aliqz mixtione prouincit hoc: quod est alterabile ad calidum et frigidum absqz mixtione: quia alteratio sit naturaliter prius mixtione. Et si hec animaduertissem Aueroys: aliter sensisset qz dixit in comedio. u. 5.

C Circa differentiam tangibilium ab aliis: aduerte ne in medianam offendat lucem: qz differentiam constituit in hoc qz in aliis sensibus medium extrinsecum percurrit causaliter. et tenet se ex pte sensibilis agentis: ita qz sensibile mouet medium: ita medium motu mouet sensum: in tactu vero duri et molli: ubi inuenit medium extrinsecum: medium extrinsecum percurrit per accidens: et tenet se ex pte sensibili patientis: ita qz sensibile est proximum et immediatum agens: et totum hoc. s. caro vestita illud medium: s. proximum patiens: non enim oportet proximum patiens esse indissibile: sed stat qz habeat latitudinem. Ut enim dñe in de sensu et sensato contingit aliquod totum simul coagulati: et hoc optimamente in extremitate corporei: qz non tenet se ex parte percussione: sed percussi: et quibus clypeis: qz percusso est motus localis: prius tpe percussitur qz hoc sub clypeo: ita tri ad insinuandum: qz caro et aer concurrunt ut unum patiens qz in motu alterationis sit simul tpe: declarauit ad qd clypeum exemplum seruiret. s. quia non prius percussus percussit: ubi negat ab eo et causalitatem actionem ne-

Uid. antea
re p. post,
c. 22. et sup
prima pte
q. p. ar. 3.

De anima

gādo q̄ pcusit: r̄ pōrē calitatē passiuā negādo: q̄ p̄lus pcusus. Et si aduerteris: nō laborabile ad q̄ren dū: q̄ agēs p̄ximū r̄ partēs sūt hic sūl: r̄c. et fugies p̄ sup̄tionē scribetū r̄ ppaz iżgātiū vocē. Ucz qz scribit idocti: docti qz poemata passi: q̄ p̄ discerneſt dissermat

Tex.ii.7.

Līrca organū tactus sc̄iōz: si tactus est vnius sensus formalit̄: absqz dubio organū tactū ē medium p̄ p̄cipia-
tionē inter tangibilia: qm̄ ē mediū inter ea p̄ abnegationē est impole: qz vt in līra dī: tangibilia sunt vñie cor-
poris in eo q̄ corpus: ac p̄ hoc nullū corpus citra celuz
est imunc ab his. Sed si tactus plurificat̄ formalit̄: tuc
dne c̄mergūt̄ difficultates: p̄d̄ est q̄re tactus isti cōicent
in organo r̄ medio formaliter. z̄ est: quare ois tactus
dī: h̄re organū mediū p̄ p̄cipiationē. Et qm̄ p̄d̄ diffi-
cultas a q̄busdā quo ad organū admittat̄: quo ad me-
diū enī intraneū nibil sit: p̄stanti tenēdo: q̄ caro vni
cū medium formalit̄ est ad oēm tactū. Nibi tñ r̄ q̄l
dit: q̄ id ē iudicū de medio r̄ organo: qd̄ r̄ rōne r̄ idu-
ctione p̄z: Rōne qd̄z: qz diuersoz genēz hñtū p̄nas
suas trietates: nō subalterna diuersa op̄z esse subta p̄
p̄ia: aliogn̄ genus phīcū nō adequaref̄ vni p̄p̄ia māe
cuīs oppositū clare habes. x. metapl. ter. 14. Cōstat
aut̄ q̄ diuersis existib⁹ tactibus diuersoz sic generū
sunt tangibilia illius a tagibilibus illius: r̄ q̄ mediū r̄
organū infra p̄p̄ie māe latitudinē claudunt̄. Impole
est iḡt̄ mediū vnius esse mediū alterius: r̄ sūl organū
vnius esse organū alterius. Inductiō aut̄: qm̄ in alijs
tribus sensib⁹ visu: auditu: r̄ olfatu clare p̄z: q̄ ad di-
uersitatē obi oportuit diuersificare mediū: organūz r̄
sensum. Ut̄ si tactus pl̄ificat̄: absqz dubio tenēdū ē: q̄
sicut aer est mediū in tribus sensib⁹: ita q̄ mediū est
idē subte: r̄ pl̄a formalit̄. r̄ vnius numero aer. sed h̄m di-
uersas p̄dōnes est mediū pluribus sensib⁹: ita eadēz
caro numero: r̄ sūl idē numero corpus: puta neruū h̄z
diuersas p̄dōnes rōnem hñt: illa mediū: hoc organi i di-
uersis sensib⁹ tactus: r̄ sic saluat̄: q̄ oēs tactus cōicat̄
in organo subiue: nō formalit̄: r̄ sūl i medio excepto ḡn-
stu: q̄ icerto tñ loco cōicationē h̄c h̄z cū religo tactū.
Ad sc̄dam aut̄ difficultatē dico: q̄ quā nā de possibi-
lib⁹ p̄portionatis tñ rei sensi p̄oneſt ad optimū r̄ orga-
nū sensus. Stat q̄ ceteris partibus melius ē: si fieri p̄t
mediū p̄ abnegationē q̄ p̄ participationē: q̄ illud ē oī
no imunc ab obito: hoc aut̄ nō: vii r̄ illud dissernitur
tota obiecti latitudo: q̄ hoc aut̄ excellentie enī: nō est:
q̄ si organū alicuius tactus p̄t ē mediū p̄ abnegationē: q̄ si factum a nā non p̄ participationē mediū: sed
p̄ abnegationē: r̄ hoc manifeste testat̄ vna tactus sp̄s
quā vocamus gustū. Līrca organū: qz potuit a toto sa-
poz genere denudari est mediū nō p̄ participationez: r̄
sed p̄ abnegationē. Qd̄ aut̄ alicuius tactus organū pos-
sit denudari ab aliquo genere tangibiliū: ex eo apparet
m̄bi: q̄ aliqua est tangibiliū trietas: q̄ nō vñ dīa cor-
poris in eo q̄ corpus: nec necessario p̄n̄: puta vñctuosi
z arridi. ita q̄ sicut diaphanitas in corpore mixta: qd̄
est organū visus: est oīo sine colore: sic in aliquo mix-
to nō inconuenit esse. a. sine vñctuositate r̄ arriditate.
Arist. aut̄ posuit organū tactus mediū p̄ participationē
nō dupli rōne. Primo q̄ organū nō solū p̄mārū ta-
ctus est tale: sed ēt plurū. nō n̄ p̄t denudari a p̄mis
differētys corporis: r̄ necessario p̄n̄: puta duritie r̄
mollitie. r̄ h̄c in littera acculit̄ rōnem. Sc̄do q̄ organū
cuīusqz tactus māliter est mediū p̄ participationē:
qm̄ vñū r̄ idē numero est oīum tactū. q̄uis formalit̄
i. h̄m p̄dōnem illā: quā est organū huic tactui: nō p̄tci-
p̄t aligd̄ de latitudine illius generis tangibiliū: qd̄ ē ob-

ieciū huius tactū: ac p̄ h̄s medium p̄ abnegationem.
Et si vis certificari dī bis: plege trietas tangibiliū
i z̄ de gnatione: tex. cō. z. 4. r̄ examina eas iuxta in 4.
metham. forte p̄p̄e les qd̄ dixi: q̄. s. est aliqua contrarie-
tas p̄z: a qua mixtam h̄m aliquid saltem sui p̄tēst ē
organū medium per abnegationem.

Līrca decisionem sc̄de qm̄is: vbi dī: q̄ organū tactū Tex. lii.6.

nō est caro: sed aligd̄ intus: dubiu ē simplit̄ r̄ ad hoies.
Simplit̄ qd̄: q̄ stat organū sensus ēē mebrū illud: qd̄
sentit primo obitum: sed caro est prima p̄a aialis percū-
piēs tangibile. q̄ major est p̄ se nota. minor experientia te-
test p̄z: r̄ rōne p̄baſ efficaci sic. aial est p̄pter sensu; ta-
ctus. q̄ prima pars corpora aialis est organū tactus. q̄ ca-
ro est organū tactus. p̄ma vñctia p̄baſ: q̄ organū est in
quo primo est potētia sensitua: vt in capo sequēti. izz.
tex. dī. sed vero q̄ caro est p̄ma pars aialis: ita q̄ ipse
q̄ se est corpus aialis: r̄ cetera p̄ces: vt nervi. ossa. t̄c. fūt
p̄pter illam: vt p̄z in z̄ de p̄tibus aialium cap. 8. Etō
firmat̄: q̄ si organū tactus ēēt in certa pte corporis: pu-
ta in corde. nā non p̄portionalis dispensasset sensus me-
diaſines: r̄ organa. ceteri nāqz sensus: q̄ in certis sunt
p̄tibus corporis q̄ certis quoqz locis luos meatus bñt
puta i oculis: auribus. ore: tagibile p̄ totū corpus meat:
totūqz ledit: aut saluat̄. iḡt̄ in toto op̄z corpore (si p̄
portionalis disp̄satio est) diffusum ēēt tactū. Et confir-
mat̄ sc̄do: q̄ si caro nō est organū: qd̄ est illud: r̄ rōne
si caro est mediū: q̄ non sentit sicut nec media aiorum
sensu. Et p̄firmat̄ tertio: q̄ nulla rōne caro negat̄ or-
ganū: r̄ ponit mediū: sed sola quadā adaptatione: vt p̄z
in līra. Ad boiem vñ. qm̄ Arist. ipse in z̄ de partib⁹
aialium: vbi supra exp̄sile ponit: carnē ēēt organū
tactus: qd̄ bic negat̄. Ad huius ambiguitatis eviden-
tiām sc̄to: q̄ in bac re varia: ac incerta vñ p̄hoz sūla.
Clarā quidē: qm̄ Alcen. in 6. nālūm: r̄ vt refert. Be-
mītius r̄ Alexander putauerūt carnē ēēt non mediū
sed organū tactus. Incerta aut̄: q̄ Arist. ipse sc̄tis sup̄fi-
cietenus r̄ dubie vñ locutus: nec signa aliqua babem⁹
certificatiā nos. Ut̄ rōne innitendū puto. Et qm̄ p̄me
dne rōnes plurimū bñt rōnis: adeo q̄ p̄ma meū que-
iat intellim: qm̄ fundat̄ sup̄ p̄positiones p̄fētias. f. p̄ta-
ctus est primus sensus: r̄ aial est animal. p̄pter tactus.
r̄ p̄mū aialis corpus est organū tactus: r̄ p̄ caro ē
p̄ se corpus aialis. hec oia. n. indubie tenem̄: r̄ ex h̄s bñt
p̄ caro est organū. iḡt̄ caro ab organo tactus remouē-
da non est. Qd̄ vero sensibile possum supra sensitivaz
p̄ rōnem superius assignatā tenem̄ nō sentiri: r̄ nul-
lū appetit aliud vñr̄ per se mediū nisi caro: idecirco ca-
ro mediū in tactu ponēda vñ. Si iḡt̄ fieri p̄t vt caro
mediū: r̄ organi officio fungi possit: oia p̄sonabūt. Et
q̄uis p̄f̄t̄ impole vñdeat̄ h̄. siḡs tñ diligenter ac
p̄sp̄cacerit p̄teplatus fuerit: r̄oni p̄sonū iuenerit: q̄ que-
admodū in visu diaphanū nō solū mediū: sū organū
est: ita in tactu caro: r̄ mediū: r̄ organū erit. ita q̄ sentit i
oculo distinguē duplex diaphanū. primū in exteriori
parte oculi: r̄ sc̄dm in glaciali interiori: quoz p̄mū
mediū. sc̄dm organi officio fungit̄. Ita i tactu exterior
caro: interiorqz distinguēda est: r̄ exterior gd̄ medū:
interior ēt organi offiō ēēt dōata. Interior ēt carnē i p̄po-
sito dicim⁹ nō carnē sub cutē: sū carnē p̄mū: q̄. s. p̄ vñctu-
ria aialis. Hanc. n. organū tactū sic ponim⁹: vt p̄tinuata
cū reliq̄ carne p̄ illā tangibiliū sentit: sic diaphanū glacia-
le p̄tēt reliq̄ diaphano p̄illud videt̄: r̄ sic nō solū me-
diū tactus diffundit̄ p̄ totū corpus: sed ēt organū
quodāmodo. i. h̄m p̄tinuationē. Et bcc opinio ēnon
solū rōni: sed Arist. p̄sona: mo est ipsius in loco p̄alle
gat̄

gato: si p̄spicaciter intelligat: et sic nulla ē in eius dictis
prædictio: ratio p̄sonant. Et q̄m sua hec mediat in
ter extremas opiniones: ipso oēs obiectores sustinet
quodāmō. Ut p̄ rō p̄posito manifeste faret: et funda
tā scito sup̄ p̄cessu Arist. ibidē: ipse. n. b̄b̄ p̄bat carnēs eē
primum et q̄ se corpus animalis. quia caro est organū
cactus. ego econtra: quia caro est per se primum et cor
pus animalis. probauit carnem esse organum: et proces
sus gdem suis fuit a p̄oriū autē a posteriori. Prima
quoq̄ p̄firmatio iam saluata est b̄m quid. Secda ante
b̄partita: q̄ d̄r̄ Alex̄adri: ā manifestā b̄z mīslonē: q̄. s. et
caro qdā nō ē organū: et q̄ caro qdā organū est: et q̄ car
ne extrinseca non sentimus: nisi vt medio: cuius et con
futatio in l̄a b̄r̄ exēplo pellū sup̄xēse. Ad tertiam autē
cōfirmationē ex aūdictis p̄z: q̄ illa rō sensibile positiū
sup̄ sensum nō sentit: q̄ mouit hic Aristotelē ad hoc
q̄ caro neget organū: et affirmat mediū in tactu fūda
ta est sup̄ nāli ordine graduum sp̄ualis esse.

De sensu in cōmuni. Cap. XI.



Portet autylr̄ de omni sensu
accipere: qm̄ sensus est suscepti
us sp̄erum sine materia: vt ce
ra annuli fine ferro et auro reci
pit signum. Accipit autem au
reum: aut eneum signum: sed nō inquantu
s aux: aut es. Similiter autem et sensus vnius
cuiusq; ab habente colorem: aut humorez:
aut sonum patitur: sed non inq̄tum vnum
quodq; illorum dicitur: sed inq̄tum b̄mōi
est: et b̄m rationem. Sensituum autem
primū est: in quo huiusmodi potentia. Est
quidem igit̄ idem: sed esse alterū est. Ma
gnitudo quidem. n. quedam erit: quod sen
sus patit. Non tñ sensitivo esse: neq; sensus
magnitudo est: sed ratio quedam et potētia
illius. Manifestū aut ex his: et ppter qd̄
sensibiliū excellentie corrumpt sensitua:
sināq; sit fortior sensitivo motus: soluit ra
tio: hoc aut erat sensus: sicut et simphonía
et tonus: percussis fortiter chordis. Et p
pter quid plante non sentiunt habentes quā
dam partem animalem: et patientes a tangi
bilibus. Et nāq; frigescunt et calescent. Lā
enim nō habere medietatem: neq; b̄nūsmo
di principium possibile recipere sp̄es sensibi
lium: sed pati cū materia. Subitabit aut
aliquis: si patiat aliquid ab odore: q̄ impos
sibile est olfactū habere: aut a colore nō possi
ble videre. Similiter aut et in alijs. Si aut
olfatibile odor: si aliquid facit olfactū: odor
facit. Quare impossibilium olfactum habe
re: nō possibile pati ab odore. Eadem aut
ratio et in alijs: neq; possibili: sed inquantu
vnumquodq; sensitiuū. Simul aut m̄p

Com.iz2.

Com.iz3.

Com.iz4.

Com.iz5.

Com.iz6.

nifestū est et sic: neq; n. lumen et tenebra: nē
q; sonus: neq; odor quicq; facit in corpora
sed ea in quibus est: vt aer q̄cunq; tonitru
scindit lignis. Sed tangibilia et humores fa
ciūt. Si. n. nō: a quo utiq; patiētur inaīata:
et alterabitur. Ergo ne et illa faciunt: aut
non omne corpus passiū ab odore et sono
et patientia indeterminata nō manet vt aer.
Fetet. n. sicut patiēs aliquid. Quid igit̄ ē odo
rare preter pati aliquid: aut odore sentire ē.
Aer aut patiens hoc mox sensibilis fit.

Com.iz7.

Summa huius capituli hec est.

Sensus est suscepitus sp̄ex sine mā. p̄ p̄clo
Declarat p̄sensus actionis exē
plo cere et ānuli. p̄bat deinde p̄portionali si
militudine: q̄ sicut cera accipit signū aureuz
nō inq̄tū aureum: sic sensus patitur ab ha
bente colorem tē. non inq̄tū vnumquodq; illorum
dicitur: sed inq̄tū huiusmodi est et b̄m rationem.

Prīmū sensitū est: in quo est b̄s potentia.
Sensus sensitū et magnitudo idē sunt subo: sed eē
altez est. p̄bat primoz idētatis illatiōe ex p̄cedēti cō
clusiōe. tertij vō q̄ patiēs sensum magnitudo qdā est:
deinde p̄bat distinctio singulōz: q̄ sensitū quidem
est magnitudinis ratio: sensus vero potentia tē.

Manifestū ē ex his pp̄ qd̄ excellēs sensibile corrū
pit sensitū. p̄bat. qm̄ sit mōr̄ foris sensitū. ḡ sol,
ut rō. ḡ sensus. Declarat seq̄la p̄ ex solone simphonie
peccus foriter cordis. 2° aut q̄ in hoc cōsistit sensus.

Manifestū ē ex his propter quid plāte nō sentiūt
q̄uis sint aīate: et patientē a tangibilibus. p̄bat. q̄ cā ē.
q̄ carent medietate: in qua cōsistit sensitūam et prin
cipio receptiōe specierū sine materia.

An aliquid patiat ab odore colore et reliq; sensibiliib?:
qd̄ est ipotēs b̄re sensum odorādi vidēti tē. Et arguit
p̄ p̄ negatiōe dupl̄. Primo sic. Si odor ē olfactib
le. ḡ odor si aliquid facit: facit olfactū. ḡ nullū ipotēs b̄re
olfactū pot pati ab odore. Secdo inductiue q̄ nec lumē
nec tenebre: neq; sonus: neq; odor aliquid agit i corpora:
sed eo p̄ subiecta: vt aer tonitru scindit. Deinde oppo
nit p̄ p̄ affirmatiōe obiectōe inductiōe facte: q̄ tāg
bilia et sapores agit in corpora. et p̄bat: q̄ aliquid nō esset
dicere: a quo inaīata patiuntur. Secdo q̄ ēt alia sensibi
lia agit in alia. q̄uis non oīa co:p̄: sed indeterminata
et absq; p̄manētia. p̄bat: q̄ ferū sicut patiētia aliquid.
Quid igit̄ est odorare p̄ter pati aliquid ab odore.

Est odorare sentire: aer aut patiēs ē mox sensibilis.
q̄o p̄ncipal
rūs.

Series autem hec est.

Attendens expeditis singulis
sensibus de cōmū
ni oīuz nā tractare: qm̄q; tractat. I. sen
sum: organum: habitudinez ad obtum:
subiectum: et actionem sensibilium: cū
illata ab eis passione: et de sensu quidē
p̄ma conclusione de organo vero secū
da et tercia: de habitudine ad obtum: quarta: de subiecto
quinta se expedit. De actione vero et passione duab̄q; oī
bus: quā ultima directe ipsam sensationē ingrit.

De anima

Tex. i.

Circa palmarē p̄clonē dubium est litterale: quid est suscipere sp̄s sine mā. Aut. n̄ est suscipere formam nō recipiendo mām: t̄ hoc est cōe omni patienti. Si vero est suscipere formā nō recipiēdo dispōnes materiales: hoc est cōe patienti primas formas ordine generationis alioquin pcederet in infinitū: quām. n̄ aqua calefere cipit calorem nālām dispositionem mālem recipiendo. Si aut̄ est suscipere formam fīm esse intentionale male v̄ significat̄ hoc in littera p̄ tec̄ verba: qm̄ hoc non puenit ex receptiōe vnius:puta forme: t̄ non receptione alterius:puta māe vel imaterialium: sed ex rōne agendī in patiente apto nato. vt infra patebit.

CAd hoc breuiter dī: p̄ tota rō obscuratio littere ē diversa constructio eius. Potest. n̄. ly sine materia cade re supra ly susceptiōis: sic p̄ determinet quasi eius ob lectum: t̄ est sensus p̄ sensus est susceptiōis sp̄eri t̄ nō susceptiōis māe quicqđ noīe māe intelligat. Pōt̄ etiā cadere: upz̄a ly sp̄p̄. Ita p̄ determinet adōnez sp̄ez: t̄ est sensus p̄ sensus est susceptiōis sp̄ez: q̄ sunt sine mā. Et qm̄ iuxta primā p̄structionē aliquā ē ambiguitas iuxta secundam vero nulla. Idcirco secundam amplectendam censeo ita p̄ intentio littere est dicere: p̄ oīs sensus est susceptiōis specierum imaterialium: Ita p̄ species in sensu non sunt māles sicut sunt in obiecto: t̄ hoc optime declarat̄ exemplo annuli t̄ cere figura. n̄. in cera non est cūl̄dez māe cū figura in anno. Quo aut̄ ip̄es in sensu sit imaterialis: t̄ inferius dīcē. et ab Alberto diffuse babes: dū abstractionis varios enumera rat gradus. **C**Et si diligenter fueris intuitus textuz: cōperies Aristotelē declarasle bīc in quo differt sp̄s in sensu sine mā o specie in obto cum mā: quām bīc dicit p̄ sensus patitur ab habente colore: humore: aut so num: sed non in q̄tūm vnuquodq̄ illoz̄ dicit̄: ex eo enim quod ait: non in q̄tūm dicit̄: t̄ nō aut nō in q̄tūm est: inſtruauit p̄ dīa consilīt̄ in hoc: p̄ forma est cum mā: que denominat̄ subiectū: denominatiō. n̄. i dīc̄ cōfūt̄: ac p̄ hoc forma ipsianet fīm sp̄em: que subim non denoīat imaterialis est in p̄posito: vnde color in obiecto denoīat coloratum: in sensu non: t̄ sic de alijs. Et hāc esse mēte Arist. līa testat̄: dicens bīc: p̄ sensus patit̄ ab hābre colore: humore: aut sonū: nō in q̄tūm vnuquodq̄ illorū dicit̄: sed fīm rōnem: . non in q̄tūm vnuquodq̄ illorūz̄ habet colorem t̄c. sic p̄ denominatur eo: quod est corporaliter illum habere: sed fīm formam.

Vide Alb. tū z° de aia tracta. 3°. c. 4°.

Circa eandem conclusionē occurrit dubium motū ab Auerroy in cōmē. 60. hūus: de cā esse intentionalis seu sp̄ualis: quale bīz̄ sensibile in sensu: vbi duo dicēda sunt. primoid: qd̄ qd̄ supponit. z° opīo Auerroy. Alberto. S. Tho.imo Aristotelis. Questio supponit duo. p̄mo p̄ sensibile t̄ eius intentio differant̄ specie: si enīz solo numero distinguērēt̄: ex distinctione subiecto: ūbabere rō distinctionis eorum: nec Auerroy contra assignantes banc cām dixit: p̄ distinctione formarum est cā distinctionis materie: t̄ non econverso: tec̄ enim maxima de formalis: seu specifica distinctione intelligitur: t̄ nō de māli. Uerificat̄ aut̄ p̄dicta suppositione ap̄b intelligentes: p̄ distingui specie non contingit vno mō trī: aliqua siquidēm distinguit̄ specie ex parte nāe: si cur albedo t̄ dulcedo: aliqua vero ex parte modi esen di distincti specificē. Eoz̄ que primo mō distinguit̄ur neutrū ab altero pd̄uci p̄t̄: qz̄ oē agens pd̄ucit sibi sile vt in hoc caplo replicat̄ pluries Aristoteles: que v̄o se cūdo mō fīm sp̄em distinguunt̄: sic se habēt̄: p̄ ab alte ro v̄num orī p̄t̄: conueniunt̄ siquidēm in nā: t̄ p̄terea paſsum in fine simile erit agenti. differunt̄ aut̄ i modo

Opio aua roys.

Iprobatio

z

opīo Br̄llo. repugnat t̄ veritati. Aristoteli quidem: qm̄ ip̄e exp̄esse bīc dicit̄: p̄ sensus patit̄ ab habēre co lorem: t̄ superius dixit: p̄ color est per se vissibilis ea rō neq̄ bīz̄ in se cāz̄ sue vissibilitatis: t̄ similiter de sono di xit: p̄ est motiūm vnius aeris v̄lq̄ ad auditiū: t̄ breui ter nīl sensibilia concedant̄ agere suas intentiones in sensus: non saluat̄ aliquod p̄ se sensibile: ita p̄ sensibile dicat̄ cām effectuum. Ueritati aut̄ h̄iāt̄: qm̄ ad sensū videntur: p̄ vissibile pd̄ucit intentionē suā in speculo: t̄ negare hoc nihil minus est q̄ negare ignem caleface re. Et breuiter incidere in errore loquentium in lege mauro p̄ ad subtrahēdū rebas causalitates suas: quos ip̄sem detestat̄ Auerroy in. iz. metaphi. cōmen. 18.

Opi. sanc Tho. t̄ A berri tract tu 3°. ca. 6°.

éali essendi: t̄ p̄terea differunt̄ specie: vt p̄z de domo in mente artificis t̄ in materia: t̄ de ceteris artificialibus: hoc igī modo verificat̄ colorē: t̄ eius intentionem differre specie: t̄ non primo modo. Unde qz̄ non diffe runt similitudine nature: vixit Arist. in tex. 62. q̄ sensus in fine est similius insensibili. Quia vero differt̄ fīm modum essendi nālēt̄ t̄ intentionē dicit̄: q̄ sensus est susceptiōis sp̄erū sine mā: t̄ Auerroy motit̄ q̄ nem. Supponit̄ sc̄d̄ q̄ ista: p̄ esse intentionale sit sp̄ia z° suppo".

CQuo ad secundum sc̄to: p̄ Auerroy in loco allegato declinat̄ in hoc: p̄ preter sensibile extrinsecum ops ponere vnum aliad agens q̄d̄ sit cā esse intentionalis in actu. Et rō eius est: qz̄ bīz̄ esse aut̄ est ab aliquo agente: aut̄ p̄pter dispositionē subiectū: sed non est p̄pter dispositionē subiectū: qz̄ diversitas māe nō est cā diuersitatis formalis: sed econtra qz̄ māe est p̄pter formam. ergo est ab agente: sed nō ab obiecto sensibili: qz̄ illud est māle: ac p̄ hoc non bīz̄ esse intentionale: nisi in potentia māli. q̄ op̄z p̄ sit ab aliquo alio agente. **C**Sed hec

opīo Br̄llo. repugnat t̄ veritati. Aristoteli quidem: qm̄ ip̄e exp̄esse bīc dicit̄: p̄ sensus patit̄ ab habēre co lorem: t̄ superius dixit: p̄ color est per se vissibilis ea rō neq̄ bīz̄ in se cāz̄ sue vissibilitatis: t̄ similiter de sono di xit: p̄ est motiūm vnius aeris v̄lq̄ ad auditiū: t̄ breui ter nīl sensibilia concedant̄ agere suas intentiones in sensus: non saluat̄ aliquod p̄ se sensibile: ita p̄ sensibile dicat̄ cām effectuum. Ueritati aut̄ h̄iāt̄: qm̄ ad sensū videntur: p̄ vissibile pd̄ucit intentionē suā in speculo: t̄ negare hoc nihil minus est q̄ negare ignem caleface re. Et breuiter incidere in errore loquentium in lege mauro p̄ ad subtrahēdū rebas causalitates suas: quos ip̄sem detestat̄ Auerroy in. iz. metaphi. cōmen. 18.

CDicendam est igī cum Arist. Alberto: t̄ sc̄o Tho. in. q. de potentia. q. 5. artic. 8. q̄ causa esse intentionalis est obiectum sensibile: sed non in q̄tūm māle: sed in q̄tūz̄ eius forma participat̄ formas separatas. **C**Ad cu ius evidentiam sc̄to: p̄ corpus t̄ ali nature duplices babent conditiones quādam p̄prias: t̄ quādam parti cipative. i. quādam que conueniant̄ eis in q̄tūm talia sunt: t̄ quādam que conueniant̄ eis: vt sapientia aliqd̄ su perioris nāe: t̄ sic corpus aliqd̄ bīz̄ in q̄tūm corpus: t̄ aliqd̄ in q̄tūm p̄cipiat̄ formas separatas. Et h̄iā actionibus manifestat̄: nāi corpora dupl̄ agūt̄. s. vt motu: t̄ sine motu: t̄ agere quidem motū p̄priuz̄ est corporis: cuius est non mouere nisi motum: agere vero non motum: p̄ prium est forme separate: t̄ participat̄ a corpore. Un̄ corpus calidū bīz̄ dupl̄icem actionem: alteram: qua facit calorē in esse nāli: alteram: qua facit intentionē calorē in medio t̄ in sensu. Illa est calefactio t̄ puenit corpori calido vt sic t̄ cū motu locali t̄c. Illa v̄o inoia ta est: t̄ sit sine omni motu: conuenitq̄ corpori calido in q̄tūz̄ forma calorēs est multiplicat̄a sup̄sius per q̄dam diffusionem: quod bīz̄ in q̄tūz̄ est in sc̄pla essentia quedam simplex participans: v̄cunq̄z̄ superiorem nām forme simplicis separate fīm rem a mā. Quo circasit ad p̄ximū agens respicēdū est: forma obiecti est. Si ad primarium cuius participatiōe hoc fit: sepa rum est agens: t̄ sic rō que motit̄ Auerroy m̄ non ducit ad p̄ximū agens separatum: sed ad hoc: q̄ obiectum sensibile

sensibile inquit māle nō est sufficiēs cā: sed inquit sapit nām superiorē. sīc. n. pōt facere intentionēs sui in actu: infra limites tamē materialitatis: qd dico ppter species intelligibiles: ad quas quia omnino imaterialis sunt: oportet intellectum agentem ponere.

T. ix. 2.

Circa quartā pclusionē dubiū est: et de rōne assignata ab Aристо. q̄re excellens sensibile corrūpit sensitū et de supposita pclusione. De rōne qdē: q̄r aut Aристote. intēdit: q̄r organū p̄sistit in pportione sui sensibilis. iō excellentia sensibilis corrūpit illā: et tunc p̄z q̄ affluit falsum ex eo q̄ nō omnis sensus organū p̄sistit in quadā pportione sui sensibilis: sed hoc est singulare in organo tactus. vt p̄z ex supradictis: ceteroz quippe organa sunt media per ab negationē: tactus vero per participationē. Aut itēdit q̄r organū cuiusq̄ sensus p̄sistit in quadā pportione quecumq̄ sit illa. ideo excellēta sensibilis corrūpit sensum: tunc dato q̄ assumptū sit verū: illatio tñ nulla est: q̄ certe pportioni nō p̄trariatur omnis excellēta: sed illorum triū: q̄ibus cōsistit illa pportione. verbi gratia: excellēta calidē et frigidū: humidū et secū: et rāria et pportione eozdem. et sic de alijs. Si igit organū sensus cōsistit in pportione quadā: sed nō sensibilis sui: corrūpet ab excellēta illo rāman quorum pportione p̄sistit et nō sui sensibilis: et sic ratio Aристo. aut falsa: aut inefficax inuenitur. De supposita aut pclusione: culus rōnem reddit. s. q̄ excellēta sensibile corrūpit sensum: magnū est dubiū in sensu intento ab Aристo. i. formaliter intellecta. Quum enī possit dupliciter intelligi. s. per se et per accidens: et si intelligat per accidens: non h̄z dubium: q̄ experimur q̄ dum sensimus excellēta sensibile: sensus ledit quomodocunq̄ hoc accidat. Si vero intelligat per se. i. q̄ excellēta sensibile ut sic corrūpit organū: ambigua est. Et p̄stat q̄ formaliter intellecta est per se intellecta hec ppositione: et q̄ sermo scientificus est p̄ se et formaliter interpretātus: idcirco in dubiū vertit. Et est rō dubitādū: q̄ mutatio intentionalis nō est corruptiua: sed pfectiua tñ: sensibile aut quātūcunq̄ excellēta nō agit nisi intentionalis. igit nō corrūpit. **C** P. Idēz est gen⁹ subm alicuius generis et totius latitudinis illius gn̄is: aliqui vnius gn̄is cēnt plura ph̄ica subta formaliter distincta: qd implicat: s. q̄libet sensus est vnius gn̄is subm: q̄r qui libet est vni⁹ p̄me p̄trarietatis. vt p̄z ex dictis. q̄q̄libet sensus est subm totius latitudinis sui gn̄is. q̄ vñus est subm totius latitudinis coloris: seu luminis. et similiter auditus toti⁹ latitudinis soni t̄c. et sic de alijs. q̄q̄libet sensus est subm et ois excellētē sui sensibili: q̄r excellētē soni infra soni latitudines claudit. q̄ nullus sensus corrūpit ab excellētē sui sensibili. Probat hec vltima p̄sequentiā: q̄r nullus subm aliquoz quoq̄ est nāli potēta receptiūz corrūpit per se ex aduentu eorum. vt patet discurrendo per singula.

C Ad banc dubitationē respōdet īferius ī caplo illo: qm̄ autē sentimus: qd videbim⁹ tractando t. 14. 3. ybi Aристo. reddit rōnē q̄re excellēta sensibile corrūpit sensum. hic. n. reddit rōnē q̄re excellēta sensibile corrūpit organū: nos autē tunc simul vtrūq̄ tractabimus.

T. ix. 4.

Circa qntā pclusionē aduerte diligētissime radices hic ab Aристo. posita a Diuo Thoma ī p̄ parte. q. i. 4. arti. p̄mo: et in de ve. q. 2. arti. scđo. Idēz est ab Alberto in libro de intellectu et intelligibili explicata. vnde habet entia q̄ sint cognoscitua. s. ex imālitate. **C** Ad cuius breue evidētiā hic scđo: q̄ cognoscere aliqd nō est vere agere: aut pati: sed esse p̄mo illud actu vitali. Entiū enī duplex est ordo: qdā sunt ipsamē tñ: qdā vō sunt

nō solū ipsa: sed alia: ampliora ergo sunt ista illa: et qm̄ mā arctatua est forme: p̄nis est q̄ ex mā et imālitate fiat duplex: hic ordo: et p̄mus qdē est nō cognoscitua: rum. Secundus: ut cognoscitua: p̄libet. n. cognoscēs est nō solū ip̄m: puta anima: sed alia: que. s. cognoscunt: p̄q qd̄ īferius dicit: q̄ anima nostra est quodāmō oia: et antiqui quasi ab ipsa veritate coacti ī anima oia posuerunt: q̄uis erraret ī mō: q̄r alia est oia ī potētā: nō ī actu. Igit cognoscēs est nō solū seip̄m: s. alia: et hoc bz ēt ex sua amplitudine: et amplitudo est ex imālitate: radix q̄ cognoscitui ordinis est imālitas. Et qm̄ cognitio sensitua est organica. iō Aристo. de bac loquens reddit rōnē et ex parte aie et ex p̄e corporis ī plātis dicens: q̄ ī plāte nō cognoscūt: q̄r carēt medietate. i. organo ī medio p̄sistente. p̄mū. n. organū est organū tactus: qd̄ est vere mediū: et q̄r p̄ncipio potēte recipere spēs sine mā. Et si radix hec nō ēt metaphysici negoti: dif fusiō loquendū hic est: nunc autē sat sit hoc cum dīcendis ī hoc capitulo eodem ad aliud propositum.

Circa p̄mā qōnē litterē dubiū occurrit: de qua paf stone est hic questio: de nāli. s. an intentionāl. Si. n. est qd̄ de passione nāli: s. aliquid ipotens b̄re sensum possit māliter pati ab odore: sono: et religis sensibiliibus: extra p̄positū est: qm̄ b̄c tractat ī sensu ī cōmuni. et p̄st̄r sensibili ut sic: qd̄ vt dictū est: nō īsert passionē cum mā: sed sine mā. Si autem est questio de passione intentionāl: male littera obycit de passione inanimatorū et tangibiliibus. Constat enim eam ēt ī materialem t̄c.

Circa tractatū eiusdē p̄me qōnis eiusdē dubiū occurrit. **T**. ix. 5. **C**urrūt ambigua. p̄mū est ī t. ix. 26. q̄ lumen nibil facit in corpora: scđm ibidē est: q̄ sapores faciūt aliquid in corpora inātia. Lumen. n. est q̄litas actiua primi alterantis calefaciens manifeste t̄c. et saporis nullus apparet effectus nisi ī gustu t̄c.

Circa pclusionē p̄me qōnis eiusdē dubiū occurrit. **T**. ix. 6. **C**um q̄r si odor mutaret mediū intentionāl: nō agit aer a ventis. et similis sonus: sicut manifeste p̄z in corporib⁹ ī medio: quos ventis nō transferri experimunt. nō ligat patiū media intentionāl ab alijs sensibili⁹. **C**um q̄r difficile est saltuare quo due spēs duo p̄ obtoz solo nuō differentiū ī regione p̄trapositoz: spēs sunt ī vno et eodē medio. Si. n. dicat q̄ saltuante ibi due spēs: q̄ duo accidentia solo nūero differētia sunt ī eodez. Si vero dicatur q̄ sunt vna. ergo idem numero corruptū remanet idem numero: quod non ēt intelligibile.

C Ad evidētiā p̄me et secūde dubitationis aduertēda sunt duo. **P**rimū est: q̄ dic aliud est: qd̄ tractat̄: et aliud quo tendit. Intentio siquidē p̄ris est p̄ueniendi ad h̄z: an sentire sit p̄cile parti et sensibili: an sit aliqd aliud p̄ter parti. vñ cōpleta bac qōne statim cū illationis nota Aрист. sublūgit. Quid igit est odorare p̄ter pati ab odo re. Ut autē ad hoc p̄ueniret: mouet qōne de paciente et sensibili nō passiōe tali vel tali: sed absolute: et p̄terea obiectioē mō ad actionē intentionālē: mō ad mālē declināt. utrāq. n. sub sensibili actiōe absolute p̄tine tur. Et qm̄ ingētū de p̄mo paciente et sensibili excedit negocia p̄pis. iō auctor nō mouet qōne de quocunq̄ sensibili explicitē: sed de odore: cuius nulla appetit mani festa actio nisi ī sensum: quatenus ī inquisitionē banc loco huic appropriaret vt viam ad intentū. Secundū est: q̄ neutra p̄marū obiectioē allatorū ī līra p̄ p̄e negatiua acceptanda est: s. p̄ma que innitiē his cathegoriis: olfactibile facit tñ olfatiū: audibile facit tñ auditū: visibile facit tñ vñsum: gustabile gustū: et tñ glori le tactū: dupl̄r peccat. **P**rimo: q̄ falsum est: q̄r odor et

Tho. de Ulo de aia.

5

De anima

olfatibile color et visibile sonus et audibile sapor et gustabile calor et tangibile pro eodem habebant. Ici equum leant quo ad actumate manifeste. n. p. q. calor agit se clista tota sensitiva nam et medio unitario ad sentendum. Seco qz dato qz ista equipolleret quo ad actuositatem non sequeretur qz tamen potens sentire pateres ab eiusqz visibili ut sic est motuum non solus visus: sed medius: et sic de aliisqz sensibili possum supra sensus non est ipsius sensus motuum. Secunda quoqz ratione sane interpretanda est. aut. n. assumit simpliciter fallum: quoniam dicit lumen nihil agere in corpora: aut glosanda est: qz verificatur de lumine ut sic si secluderet a motu credimus. n. qz lux non ut sicut ut qualitas primi alterantis sit alterativa: primum aut alteras non est alteras nisi localiter: ac p. hoc lux ut est qualitas celi motu alterat. Unde si celus gestaret: lux qd illuminaret: sed non alteraret: de lumine qz absolute intelligi potest hoc dicitur. De tertia aut obiectione que est pro parte affirmativa pro quanto dicit sapores agere in inalata: si non potest dici qz arguedo dicitur est partim verum et partim falsum: salve malius ut Diuina Thomas soluat. Ego. n. nunquam expertus sum: neqz expertum aliquem audiui: aut legi: dulce dulce facere et amarum amare facere: sicut calidum calescere: sed per immixtionem triplex: sicut mel possumus in aqua reddit ipsam dulcem non per alterationem: sed per mixtionem. Ad tertiam aut questionem de speciebus in medio breuiter dico est ex dictis qz species in medio sunt ab oibus sensibilibus: a visibili quidem audibili et odorabili in medio extraneo: a gustabili vero et tangibili in medio intrinsecos: et verobrig sunt sine materia. Difficultates vero emergentes non est difficile soluere: agi siquidem a ventis quoniam soli corpori pertinet per se: nulla species agitat a ventis nisi forte per accidens ad comotionem subi: appetet aut in odore et sonu magis agitatio quam in colore ppter duo. Primo qz in illis omnibus ipsum. I. corpus odoriferum famalis evaporationis et aer localiter comotus sonu habens transuersi: coloratum aut semper in eodem loco manet. Secundo qz immutatio tota a colorato visus ad visum est in instanti: mutatio aut a corpore odorifero et sonanti visus ad olfactum et auditum est in tempore: qz ibi interuenit alteratio: hic motus localis: et multi sunt ibi motus. ut p. in de sensu et sensato. Ex hoc. n. pertinet: qz colorato odorifero et sonanti simul possitis et obiectis ad certam distantiam: habent bos sensus: flante transuersum vento coloratum semper videtur: olfatus aut et auditus impedire non ea ratione: qz species colorati semper remaneant: et species odoris et soni expellat a vento: qz enim veritatem oes species et oia accidentia existentia in aere illo transuerso opus: aut cum illo moueri per accidens: aut corrupti: s. ea ratione qz in quoque aere succedente sine tempore semper est immutatio a visibili non aut ab odorifero et sonanti hoc attestatur: qz spiritualior est immutatio visibilis quam aliorum.

De pluralitate autem vel unitate specierum in medio non sunt audiendi: reputantes possibile qz duo accidentia vel respectiva: vel spiritualia eiusdem speciei possit esse in eodem: qz falsum dicunt. Tadē siquidem ratione militat ptra oia accidentia absoluta et respectiva: malitia et spiritualia: quoniam ex eorum quo omnia communicaunt pcedit: scilicet ex numeratione accidentis ad numerationem subjecti. Si. n. accidentia eiusdem speciei sunt in uno et eodem sequitur. ergo non sunt plura: et sunt plura solo numero. ergo non sunt in uno et eodem. Dicendum est igitur qz diversi modi species sunt quedam res: et sunt intentiones rerum: species. n. sortis in speculo: et tres quedam est et intentionis representativa sortis: et qz in quantum res ce-

dunt in identitatem numeralem sicut calidum superueniens calidum in quantum vero intentiones sic distinguunt habitudinibus ad diversa: quoniam sunt representatae. Nec ex hoc sequitur corruptus remanere idem numerum: sed id: in quo corruptum est: sed fuit id: quoniam incorruptum mansit. Mansisse namque faremar quoniam calor remissus est a sex ad quatuor gradus: qz idem numero calor corruptus fuit aliquid remansit fuit aliquid ita quod aliquid et aliquid cedebant in identitate verae realitatem numeralem: propotionaliter dicitur in proportionali: quoniam dicitur corrupta via albi spiritus: coalbi spiritus remansisse: habetur. n. se in quantum res proportionaliter ut intensum et remissum: quod minus ut intentiones sunt intensiores intentiones non sunt.

Lirca questione ultima mota ab Aristotele. ipsa questione discutienda occurrit quid. s. est odorare preter pati ab odorare similiter videre ppter pati a colore. et sic analogia. Vide. n. satis puerilis responsio Aristotele. quoniam dicit qz est odorare sentire. Ad evidenter huius difficultatis opus eleuare mente in altiore rerum ordinem et naturam sic: anima enim sensitiva ut sic: quoniam ultima est inter substantias cognoscitivas in ipso genere cognoscitivorum claudit: retinetque namque sui generis quoniam insime. In hoc qz substantia est nota esse non solus ipsa: sed alia: hoc. n. omni cognoscitivo commune est: immo aut constitutum est substantie cognoscitive: aut non eius constitutum. Et quoniam non potest anima ipsa existere esse sensibilia fuit esse materiale eorum: opus ipsam esse talis naturae est et alia fuit esse sine materia: et quoniam non habet in se anima congenitas ipsas sensibilitates speciosas sine materia: opus ipsas esse passim ab habentibus ipsis ut sic: fieret et esset ipsa sensibilitas sicut intellectus intelligibilis: longe tamen minore vnitate. est. n. sensus exterior diminuta valde participationis cognoscitive: ut remotissima eius distantia ab intellectu restat. In hunc ergo ordinem si quis non ascendit: de sensu velut de natura indicabit: putabitque pnde sensum pati a sensibili: sicut aqua ab igne quoniam calefit: sentireque pnde actionem esse sensus: sicut calefactionem aque calide: et alia huiusmodi que licet ad non tantum forte manuductionem introduceretur: veritate tamen abducunt nisi exemplariter intelligentur. Secundum igitur qz pati a sensibili contingit tripliciter: materialiter: intentionaler: et sensibiliter. verbi gratia. dum manus iuxta ignem ponit est ibi passio materialis: quia manus fit calida: est et intentionalis: quia organum tactus suscipit speciem calidi sine materia: et sensibilis: quia ipse sensus suscipit calidum: ut sensatus recipit in sensu. Et qz quidem inueniant iste tres passiones ex separatione earum p. prima enim et secunda manifeste separantur ab intentione: secunda autem separari a tercia manifestat et medium patitur ab obto intentionale et non sensibili manifestat: et organum affectum quoniam intentione absque sensu manifestatur: ut p. quoniam aliis intentibus sonos iuxta se factos non percipit. At si forte tria hec asseras: sed passiones esse tertium negationis: memetipso sensus potest est reducenda ad vigiliam ab obto: et qz ipsa vigilie est actus ab obto: ut Aristoteles ponendo differentiam inter sciendam et sensum: et infra textum. dicet qz auditio est passio a sono: et visus passio a visibili. Differunt autem hec passiones in hoc qz prime due attendunt penes inherenti formam in subiecto: in quo recipiuntur. Tertia autem non: s. penes informationem cognoscendi a cognoscibili ut sic: et ppter ea ipsum sentire est recipere sensibile sensibili. Tunc. n. tamen recipit sensus sensibili quoniam sentit: et recordat tamen sensibile sensibili recipitur quoniam sentit: quoniam tamen sensibile habet a sensu ut sensum a sentientia: ipsa igitur passio sensus a sensibili sensibiliter

Tex. 127.

Uidetur autem
re sup pma
pt. 3. q. 79.
art. 2.

Uidetur autem
re sup pma
pt. 3. q. 76.
art. 3.

Abiliter est sensatio: et est sensum esse sensibile. Et forte intendebat Aristoteles ponendo trias iter passionis medius et sensus: duus dicit quod odorare per pati ab odore est odore sentire: quod si diceret est odore sensibile pati. sentire non et pati sensibile id est. Nec ex his modis ponas mihi: quod ponas sensum concurrens pure passionem ad sensationem. oppositum enim sentio.

Quoniam in interiori in mente scientis duo actus concurrunt ad considerationem actualitatem secundum illam scienciam, scilicet actualitatem quamdam intellectus scientis velut quamdam vim: et scibile per sensum medio modum iter potentiam et actu in medio receptum actuum sit sensationis. sic quod occurretibus sibi invenientibus sensu cum ratione vi: et medio sic habente plenariam sensibilis sit in sensu passio intentionalis per modum vigilie et non per modum somni. in hoc non differt species sensibilis a specie intelligibili. In hac autem passione intentionalis per modum vigilie ipsius sensus includit passio sensibilis sensibilitatem: que est sentire: que non includit in passione intentionalem organum a medio. Et quod hoc recipere. scilicet sensibiliter non sufficietur inferri potest a sensibili est in medio et organo posito: opus vim sensus coagere: et actionem quod sentitus fatus dixit Aristoteles. quoniam si am posuit actus alteratio eius est sensum: et sensus potentiam potuit ut sciaram: obtinuit et si plures explicauerit: nunc tamen hic modus excursus explicatur. scilicet ob in medio est causans sensationem immediate ponendo differentiam inter passionem sensus et medy. in hoc quod sensus patiendo fit sentiens: aer autem fit mox sensibilis. scilicet immediatum sensibile quod est esse sensationis efficiens. At si hec dicta minus tibi clara sunt: ex dictis in. q. i. 4. super prima parte arti. primo percipies clare tecum.

Auctor sup
p. pte. q. i. 4.
ara. pmo.

Lom. 126.



Cum numero sensuum. Cap. XII.

God autem non sit sensus alius preter quinque. Dico autem hunc sensum: auditum: olfatum: gustum: tactum: ex his credet aliquis. Si enim omnis: cuius est sensus tactus: et hunc sensus habemus. Omnes enim tangibles inquantum tangibles passiones tactu nobis sensibiles sunt. Necessitate est siquidem deficit aliquis sensus: et organum aliquod nobis deficere. Et quecunque quidem ipsi tangentes sentimus tactu sensibilia sunt: que sentimus habentes. Quicunque vero per media et non ipsa tangentes simplicibus. Dico autem ut aere et aqua habent aut sic ut siquidem per unum plura sensibilia existentia altera ab invenient genere: necessitate habentem huiusmodi sensituum: ut rotundus sensituum esse: ut si ex aere est sensituum et est aer medium soni et coloris. Si vero plura eiusdem sint ut coloris: et aer et aqua. utraqque enim diaphana. et quod alterum ipsum est habens solu sentiet id: quod per utraqque: aut quod ab aliis habebus. Simplicium autem ex duobus his sensitiva solu sunt ex aere et aqua. Pupilla

Lom. 129.

Lom. 130.

quidem enim aque: auditus vero aeris: olfactus autem horum alterius est. Ignis autem aut nullius est: qui communis omnibus. Ab illo enim sine calore sensitum est. Terra vero aut nullius est: aut in tactu maxime miscetur. unde relinquuntur nullum esse sensitum extra aerem et aquam. Hec autem et nunc quedam habent animalia. omnes igit sensus habentur a non imperfectis neque orbitatis. Videlicet enim et talpa sub pelle habens oculos. Quare si non alterum aliquid est corpus et passio: que nullius est eorum: que sunt hic corporum: neque unum utique deficiens sensus. At vero neque communum potest esse sensitum aliquod proprium: que unoquoque sensu sentimus non secundum accidentem ut motus: status: figure: magnitudinis: numeri unius. Hec enim omnia motu sentimus. ut magnitudines motu: quare et figuram. Magnitudo enim quedam et figura est. Quiescens autem in eo quod non mouet. Numerus vero negatione continui et proprius unusquisque. non unum sentit. sensus. Quare manifestum est: quoniam impossibile est cuiuslibet proprium sensum esse horum ut motus. Sic enim erit sicut nunc visu dulce sentimus. hoc autem est: quoniam ambo habentes existimus sensum: quo cum conciderit: cognoscimus. Si vero non: nequaquam utique: sed aut secundum accidentem sentiemus: ut Leonis filium: non quod Leonis filius est: sed quoniam albet. Huius autem accidentem filius Leonis est. Communum autem habemus iam sensum communem non secundum accidentem. Non igit est proprius. Nequaquam enim utique sentiremus: sed aut sic: sicut dictum est: Leonis filius nos videre. ad invenientem propria factum accidentem sentiunt sensus. non secundum ipsi sunt: sed secundum quod unus cum simul fiat sensus in eodem: ut colora quidem amara et rubicunda. Non enim alterius dicere quod ambo unum propter quod et decipiatur. Quod si sit rubicundum: coloram opinatur esse. Inquiret autem aliquis: cuius causa plures habemus sensus: sed et non solum unum: aut quatenus minus lateant consequentia et communia: ut motus et magnitudo et numerus. Si enim esset visus solus: et ipse albi laterent utique magis: et videbentur esse idem omnia: propter id quod consequuntur se ad invenientem simul colorum et magnitudo. Nunc autem quoniam in aliquo sensibili communia sunt: manifestum facit quod aliud quidem unum quodque ipsorum est.

Ebo. de Ulo de aia.

52

De anima

Prima p.



Dicitur huius capituli hoc est.
Onus est sensus preter quos visus: aut
 datus et. Probat dupliciter:
 primo respectu si sensibili priorum sic. Si
 omnia sensibilia sensu tactus sensus habe-
 tur: necesse est si deficit aliis sensus: qd de-
 ficiat et aliquid organu: qd nullu: organu deficit atlibens
 non imperfectis neqz orbatis. ergo nullus deficit sensus:
 ans pba: qd oes tangibles passiones inquiatur bmoi
 tactu nostro sensibiles sunt. Destructio vo sequentis il-
 late additionalia pba: ad sensibilia tangendo habem?
 tactu: ad sensibilia per media habem? simplicia: qd nul-
 lum nobis deficit organu: huius assumpti. scda pars p
 declarat quo ad modu habendi: deinde pba: decla-
 rat qd: qd quoniam simplicia dupliciter se habent. s. qd aut p
 vnu plura: aut per plura vnu sentiantur. Ad hoc tam qd
 sial illa sentiat sufficie habere vnu: pba: vero qd solu-
 aer et aqua inter simplicia constitutu: sensitiva: et stat qd
 am asalia hec duo hrc: assumptu hoc ultimum manife-
 stat inducit: qd papilla est aqua: auditus acris: solfa-
 tus horum alterius: agnis aut nullius: aut communis ois-
 bus ppter calorem: terra vo maxime tactui miscer. Se-
 cundo pba: principalis: inclusio respectu sensibili co-
 munii sic. sensibilia communia sentiuntur non fin acci-
 dens: sed motu. ergo impossibile est respectu eoru esse
 aliquem pprium sensum: antecedens pba: inducione sic. magnitudinem sentimus motu. ergo figurae: qd
 magnitudo qdam est: quiete negatione motus: nume-
 ruz negatione sentiu: et ppr. Unusqz. n. sensus vnu
 sentit et. sequentia vero pba: ex opposito sequentia: qd:
 si esset respectu eo: aliquis sensus pprius: aut sen-
 tire per accidentem sicut dulce visus: aut sicut Leonis fi-
 lius: et psequela pme partis: qd ad invenient propria fini
 accidentis sentiuntur sensus ppter concursus eorum.

Questio
Risso.

Cuius causa plures habentur sensus.
Consternus minus lateat sequentia et communia. Ma-
 nifestatur responso: qd si esset solus visus et ipse albi: vi-
 derentur idem omnia propter cōcomitantia: nūc autē
 qd in aliquo alio sensibili sentitur magnitudo et no-
 tor: manifestum sit sensui qd diversa sunt et.

CSeries autem hec est.



Ractas duo: primo non plures gn-
 qd: secundo qd plures vno.
Circa pma rone adverte qd illa ro-
 ut pbabilis magis qd necessaria indu-
 ita est: ut p. Tuz ex eo qd sub credibili-
 tatis nomine introducta est. Tum ex
 eo qd sensitua ex duobus tm constare
 simplicibus non suuncit: sed ex sensibus quos habem?
 insinuat. Tum ex eo qd nos habere illa duo simplicia
 omni modo et dispositione: quo primitus esse organa: non est p-
 batum: proposicio eniz dicens qd habens vnu simplex
 potest sentire oia: que pellud simpliciter sentiri possunt
 non intelligit absolute: alioquin habens auditum et vi-
 sum tibi sentire odores: quia habet aerez et aqua: quo-
 rum alterius est olfatus: sed intelligitur cum tali modo.
 Habens enim aerem sic dispositum potest audire
 et non habens aerem absolute: sic de aliis et.

Circa eandem rone discutiendum forte alium videretur
 quo organa sensitua attribuuntur elementis: et qd cuius: et
 qd: necnon quo pacio his dictis cōsonant tradita in de-
 sensu et sensato. Sed quoniam statim tm morari in locis pro-
 priis: idcirco differendum hoc puto vsqz ad illu: locu:

Zep.429.

Circa dicta in scda rone recolito superius dicta quo: **Zep.433.**
 scz sensibilia communia mouentur sensus: et hoc percipies.
 Illud tri adverte qd numerus duplicitate sentiri hic di-
 citur: primo negatione sentiu: scdo negatione ppr. non
 sensibilis: sed requisiti ad obm sensibile. i. vnu: et hoc
 insinuat sentiu causalis littere du subiungit. Unus:
 quisqz. n. sensus sentit vnu: ita qd redditus cā: qd nu-
 merus sentis negatione vni: ppr. sensibilis: et quo vnu
 sentit: tanqz. s. ppr. obi: dicitio. Unica. n. sensatio ad
 vnu edet: et ppr. du sensus plura sentit negatione vnius
 sensati plura pcpit: et hoc maxime apparet inuenient in
 olfatu et auditu: quibus non sicut sentire videtur qualita-
 tem cotinuum permanentem et eius negatione et.

Con sensu sensationis. **Cap. XIII.** **Lomé.136.**



Coniam autem sentimus quod
 videmus et audimus: necesse est
 aut visu sentire: quia vider: aut al-
 tero. Si autē altero; aut ipso erit:
 quia vider: aut altero. Sed idei erit visus
 et subiecti coloris: quare aut duo eiusdem
 erunt: aut id est eiusdem. Amplius autē si et
 alter sit visus sensus: aut in infinitum proce-
 det: aut aliquis ipse sit ipsius erit index: qua-
 re in primo hoc faciendu est. **C**Habet aut
 dubitatione. si enim visu sentire videre est:
 videtur aut color: aut habens hunc: si vide-
 bit aliquis qd est videns: et colores habebit
 primu videns. **C**A manifestum igitur quoniam
 non est vnu omnino visu sentire. Et namqz
 cu: non videmus vista: discernimus et tene-
 bras et lumen: sed non similiter. Amplius
 autem et videns tanquam colorati est: sensi-
 tium eniz susceptiu est sensibilis sine ma-
 teria vnuquodqz. unde et abeuntibus sensi-
 bilib: insunt sensus et fantasie: qbus sentiunt.
 Sensibilis autem actus et sensus id est et
 vnu. Esse autem ipsorum non id est. Dico
 autem ut sonus fm actum: et auditus fm
 actum. Est enim auditum habentia non au-
 dire: et habens sonu non semper sonat. **C**h
 autē operetur possibile audire: et sonet pos-
 sibile sonare. tunc fm actum auditus simili-
 fit: et fm actum sonus. Quoz: dicitur vnuqz:
 aliquis: hoc qd em auditio et hoc vnu
 sonationem. **C**Si igitur est motus et actio
 et passio in eo qd agitur necesse est et sonu et
 auditum qui fm actum in eo qd est fm po-
 tentia esse. Actuum enim et motuum actus in pa-
 tiente sit. unde non necesse est mouens mo-
 ueri. Sonatiui quidem igitur actus: aut so-
 nus sonatio est. Auditui autē aut auditus au-
 ditio est. Dupliciter enim auditus et dupli-
 citer sonus. **C**Eadem autē ratio est et in alijs
 sensibus et sensibilibus. Sicut eniz actio et
 passio

Lomé.137.

Lomé.138.

Lomé.139.

Lomé.140.

passio in patiente: sed non in agente: sic et sensibilis actus et sensitum in sensitivo est. Sed in quibusdam quidem et nominatum est: ut sonatio et auditio. In quibusdam autem non nominatum est: sed alterum: visus enim dicit visus actus. Que vero est coloris non nominatur est. Et gustatiui gustus est. humoris autem non nominatum est.

Com.i.4.i.

Coniam autem unus quidem est actus sensibilis et sensitum: esse autem alterum est: necesse simul corrumpi et saluari sicut dictum est: auditum: et sonum: et humorum: igitur et gustum et alia similiter.

Com.i.4.z.

Sed priores philosophi hoc non bene dicebant nihil opinantes neque album neque nigrum esse sine visu: neque humorum sine gusto. Sic quidem enim dicebant recte: sic autem non recte. Dupliciter enim dicto sensu et sensibili: bis quidem secundum potentiam: illis vero secundum actum. De his quidem accidit quod dictum est: sed in alteris non accidit. Sed illi simpliciter dicebant de dictis non simpliciter.

Com.i.4.3.

Si autem symphonia vox quedam est: vox autem et auditus est sicut unum: et est sicut non unum aut idem: proporcio autem est symphonia: necesse est et auditum rationem quandam esse. Et propter id corrumptit unius quodque excellens acutum et graue auditum. et in humoribus gustum: et in coloribus visum: fortiter fulgidum et opacum: et in olfactu fortis odor: et dulcis et amarus tanquam ratio quedam sit sensus. unde et delectabilia quidem sunt: dum dicuntur sincera et mixta entia ad rationes: ut acutus: aut dulce: aut salutis. Delectabilia enim sunt. Omnia autem magis quam mixtum est symphonia quam acutum et graue. Tactus autem calefactibile et frigorabile: sed sensus ratio est. Excellentia autem contristant: aut corrumpunt.

Summa huius capituli hec est.

Propo

Ecce est sentire se videre: aut visus: aut altero sensu: pbae primo oculi: secundo: qd sentimus qd videmus et au- tisimus. Deinde arguitur qd non altero dupli- citer: primo qd aut illo altero sentimus vi- dendo: aut no: sed oculo altero. Si primu ille alter sentiret visionem et colorē: ergo aut duo sensus erant eiusdem obiecti: aut idem eiusdem. Secundo: qd aut procederet in infinitū: aut aliquis erit iudex sui ipsius: ergo standus erat in primo: unde arguitur qd non visus: qd si aliis sentiret visus se videre: ergo videbit se videre: ergo primu videtur est coloratū: pma sequentia: pbae: qd sentire visu est vi- dere secunda vero: qd quicquid videtur est color: aut habebis colorē. Denique solvit hec ultima argumentatio dupl.

Primo qd sentire visu non est oculo unum: qd pbae: qd quidem non videmus visu: sentimus tenebras. Secundo qd pri- mum videns est tanq; coloratū: qd pbae: qd sensitum susceptum est sensitibis fine mā: et manifestat: qd ab- errantibus sensibilibus insunt sensus et fantasie.

Actus sensibilis et sensus unus idem est: esse autem ipsum non est idem: declarant primo termini. f. sensibile et sensus distinguuntur in actu et potentiam: et de eo in actu inten- dit: pbae deinde exclusio: qd si motus actio et passio est in eo qd agit: necesse est sonationem et auditionem esse in eo qd est in potentia. i. audiens: ait pbae: qd actum et motus actus in parte fit: qd manifestat ex effectu: qd scilicet non est necesse o monies moneri: pista vero pbae: qd sicut actio et passio in parte est et non in agente: sic sen- sibilis et sensitum actus in sensitivo et.

Necesse est simul corrumpi et saluari sensus et sensitum in actu non aut in potentia: probat primo: qd unus est actus virtus: deinde arguitur de hoc antiqui: quia re.

Ait qui non recte dicebant: nihil albū sine visu re. p. Lorre. baf: qd simili loquebantur de non simili dictis: et sic vere secundum actum. f. sic autem. f. secundum potentias falsa inveniuntur.

Auditus rō qdā est: et ppter excellens sensibile cor rumpit sensus. Probabat pars prima sic: vox est qdā symphonia: et ppter pportio: g auditus est qdā pportio. p. baf sequitur: qd vox et auditus quodammodo sunt unū. Secunda pars vero probatur: qd medium est magis symphonia sive pportio quam extrema. Et manifestat: qd mixta sensibilia magis delectat sensus: ut ppter inductive re.

Series autem hec est.



Roposita questione necessaria et ppter se et ppter inuestigationem sensus communis prima pclusionem intendit ipsam soluere: et ex eadem ppter prima conclusione secundam et tertiam manifeste deducit re.

Circa solutiones quoniam pposite ad. Tex. 136. uerte: qd licet Aristoteles in solutis relinquit rōnes in- ferentes: qd non sentimus altero sensu nos videre: et rōne pcludentes: qd non sentimus hoc visu soluit: insinuat qd declinat in hanc ultimā partē. f. qd quilibet sensus sentitur se sentire: tacuit in decisionem explicat: qd hec pcessio- nis non pfecte videtur: ptenire sensui primo absolute: sed ut iungit suo pncipio. i. sensui communis: ppter qd in de- somno et vigilia negat qd visus videat se videre. Non satis tñ facit hic hoc nisi qd et qd hoc accidat expi- matur: et ppter excellens sit illa pclusionem pma. f. qd idem est actus sensibilis et sensus in actu. Ex hac. n. ppositione et veritas huius: et aliarū duarū questionū in ita redi- tur: sed aliarū explicite: huius aut iplicite ut sapienti- bus tñ pateret. Ex hoc igitur: qd actio sensibilis et passio sensus sunt idem: et passio sensus est ipsa sensatio. et actio sensibilis manifeste sentitur: lequivit qd sensatio ipsa sensatio. Quū. n. aliquis audit: manifeste sentit sonū im- mutantē auditū ipsius auditoris: aliquis non audit: audi- re aut sonū immutantē est sentire actionem soni: et si actio soni est in audiens: et est idem cum auditione: sequitur qd sen- tiendo sonū immutantē: sonū in actu: sentit suā passio- nem: qd est sentire suā auditionem. **E**t scito nomine qd qui dicimus: qd quilibet sensus sentit suā sensatio- nem vel actionem obiecti: non est sermo: nisi quoad que- stionem an est. nihil. n. aliud intendimus nisi qd senti- mus: qd imputamus a sono a lumine re. Nomine at for- nationis non intelligas punctionem corporis sonantū: sed

Tho. de Ulo de aia.

5 3

De anima

actione soni in auditu. Et si hec diligenter cōtriplac-
tus fueris: cessabunt corā teoēs obiectioēs inferētes
qđ sensatio nō sentit: qđ sensus non reflectit supra se: et
qđ aut eodem: aut alio actu & similia. b.c. n. oia pcedunt
ex malo intellectu: credunt qđ dicamus vīlūm sentire
suā visionē vt obm: seu vt rem vīlūm sicut intellectus
intelligit suam intellectioē ut rem intellectā: qđ nec
sommātūmus: sed dicam qđ vīlūm sentit qđ vīlūm: qđ:
vt dicitur est: pertinet ad questionē an est: et hoc non al-
qđ nō videndo sentit se nō vīlūm in tenebris. eadē enī
rōne videns sentit se videre: qua nō vīlūm in tenebris
sentit se nō videre: nec refert an videre sit ipsa passio-

rez sup p. 79.
ab obto: nā ex qđ ipsa passio formalit: aut cāstrē sentatio
modo distet: et in quo sint: ad tertium phycor remittat.
ve senti in C Līca eandē rōne dubius de actione & passione quo-
pert in ca. currit soluenda superius mota: quō. s. & quare excellēs
sensibile corruptit sensum & organū. Scīdū est igit
sensus organū: & sensum in actu cōsistere in pportione
ad p̄p̄iū sensibile fīm certaz sui latitudinē: & ppterēa
vtrūqz corruptit ab excellēti sensibili. Declaro fin
gula: & pmo qđ ipsuz sensibile cōsistit in pportione seu
in certa latitudine. hoc n. in littera manifestat ex uno
sensibili. s. ex voce: qđ symphonia qđā est: & vīlūm sali-
ter pōt ex effectu in littera posito, pbari sic. Obm fīm
extrema p̄tristans: & fīm medium delectans sensuz nō
est obm cōnaturale tali potentie nisi fīm mediū. Sed
sensibile p̄p̄iū qđlibet fīm sui excellēti p̄tristat aut
destruit sensum: fīm vero sui cōmixtione parit opera-
tionē sensus delectabilē. ergo obm p̄p̄iū cuiusqz sen-
sus cōsistit in quadam sui latitudine seu propotione
seu mixtione. Maior est evidens ex eo: qđ delectatio
cōsequitur opus naturale & tristitia innaturale: mino-
rem experientia testatur. vt patet inductive in littera.
Quia igitur obiectum proprium cuiusqz sensus velut
symphonia quēdam est: sensus in actu p̄portio quoqz
quēdam est. nam sensus in actu cōsūst in patia sensi-
bili: sic qđ sit ipsi sensibili similis. imo vīlūm atqz idem
est actus sensus in actu & sensibili in actu. In quali g
propotione cōsūst obiectum vt connaturale sensi-
bile in simili cōsūst sensus in actu. Et sic patent duo:
& qđ qualitas sensibiles non fīm totam sui latitudines:
sed fīm aliquantam sui latitudinem habet rōnes & de-
nominationem naturalis sensibili: & qđ sensus in actu
in simili propotione ad huiusmodi sensibile cōsūst. De
organo vero sensus Aristoteles superius in textu.
sz. quasi ex differentia inter ipsum & magnitudinem
& potentiam sensitivam intulit: qđ proporio seu ratio
quēdam est: & ppterēa intulit qđ corruptit ab ex-
cellēti sensibili. Sed quoniam nulla hocibi ratione
firmatur potest ratio hinc sumēt: quā sit propter actu
& non econuerso: & actus propter quem est organū: sit
sentire: & sentire cōsūst in symphonia seu propotione
quēdam per modum actus secundi: consequens est qđ
organū ipsuz cōsistat in propotione & symphonia
quēdam per modum actus primi: sicut qđ sonus cībra-
re cōsistit in quēdam consonantia actuali per modū
vīglie: consequens est qđ fides cīthare cōsistit in qua-
dam symphonia per modum actus primi. Et sic man-
festum īt qđ organū actus & obiectum in propotione
quēdam cōsūst & ab inuicē sibi respondent. Et
prop̄terea si obiectum excellit proportionem qua mē-
surari naturaliter & debet sensui in actu & organo: tristis-
tia & corruptio demiqz accidit. Unde sensibile excellēs

corumpere eas sensum & organū non per accidens
sed per se verificatur. ita qđ in quantum excellenti sen-
sibilitate agit contristat & corruptit.

C Ad p̄mā ergo obiectioē p̄tra rōne allatā iam dictū
est: qđ nec qđ organū cōsistit in p̄portione sui sensibili:
nec qđ organū cōsistit in qđā p̄portione: s̄ qđ organū
cōsistit in p̄portione ad patiendū a certa latitudine sui
sensibili. Ideo ab excellenti suo sensibili vt sic corrum-
pit. tali enim p̄portioni talis excellētia p̄trariā.

C Ad p̄mā aut̄ obiectioē p̄tra supposita p̄clusionē. s. qđ
excellēs sensibile vt sic corrupti sensum & organū di-
citur: qđ mutatio intentioalis simpli & absolute loquē-
do est salus & perfectio & nō corruptiua: mutatio tñ in-
tentioalis excellēs est corruptiua & Differētia nā
qđ inter alterationē corruptiua & p̄fectiua superius in
līa posita cōsistit in hoc qđ illa exigit corruptionē. vt p̄z
inductioē: & ex rōne: qđ est de p̄trario in p̄traniū: ista vō
nullā exigēdo corruptionē formā affert. Lū qua tñ dif-
ferētia optime stat qđ alteratio p̄fectiua per accidens
corruptat. vt p̄z quā aliqd a vera i fallaz opinionē mī-
tāt ex falsa doctrina: doctrīa n. nō est corruptiua: nīl
qđ accidit iueneri hīla opinionē in subto: sic est in p̄po-
sito. actio n. sensibilis in sensum nō est corruptiua nīl
per accidens: qđ est excellētia sensibilitatis in obiecto.

C Ad secundā vero obiectioē dicendū est: qđ quātum
nostra hīla: sensiblēs nō est gen⁹ salīm vīlūm p̄me
p̄trarietatis fīm totā suā latitudinē: sed fīm certā tñ lo-
citudinē: & ppterēa ab excellētia extra illā latitudinē
posta corruptiua. Et quā p̄tra hoc arguit: qđ sequeret
qđ vīlūm p̄trarietatis essent duo genera subiecta: aleq̄
respectu certe latitudinis: & alterū respectu excellētiae:
qđ est impossibile. Respondeſ qđ si tota latitudiſ illi⁹
contrarietatis esset naturaliter susceptibilis: ratio cō-
cluderet ducendo ad impossibile predictū: sed in pro-
posito negatur qđ tota latitudiſ prop̄ty sensibilis vt sic
sit naturaliter susceptibilis. C Et si querāt: quare est
qđ tota latitudiſ alicui⁹ sensibilis prop̄ty. verbi gratia
odoris: quim dupliqueretur inueniatur. s. in esse naturali &
in esse intentionali in sensu: potest suscipi fīm totā suā
latitudinem fīm esse materiale. omnes enī odoris spe-
cies possunt inueniri intensissime in summo: & nō pōt
suscipi fīm totam latitudinem intentionalem sensib-
lem. Dicendum est qđ ratio diversitatis est: qđ inuen-
tio & susceptio fīm esse materiale est per modum na-
ture: ac per hoc fīm naturam materię: que vna existēs
ingenerabilis & incorruptibilis omnium est capax. In-
tentio vero & susceptio sensibiles in sensu est per mo-
dum anime. suscipit enim sensibile in sensu vitaliter:
sentire enim vīlūm quoddam est: ac per hoc sequitur
naturalē anime: cuius vires in proportionē adeo con-
sistunt vt etiam ipsa non solūm putata sit harmonia:
sed fīm ipsius Aristo. diffinitioē cōmensurata sit per-
fectio corporis ex mille proportionibus constantis: vt
pote organū: cum propotione autem susceptiū non
stat extensio ad totam contrarietatis latitudinem. Si
gnūm autem hīla est qđ tota latitudiſ sensibilis inuen-
tūr intentionaliſ in medio qđ inanimatum est: et
nō recipit vitaliter: sed sequitur naturalē. Ex hoc enī
inueniatur qđ ex parte anime prouenit qđ nō tota lati-
tudo sensibiles inueniatur sensibiliter. Hīla aut̄ inqua-
tum nostra habet notitiam: quia si quis diceret: qđ iuxta
latitudinem sensibilis puta odoris: inueniatur latitudo
olfatus. ita qđ nullus odor quantūcumqz in summo ex-
cellit omnē olfatum: licet excellat istum vel illum.
Et consequenter qđ nō dat sensibile excellēs sensum:
sed dicit

Rōnes in
opp⁹. vide
s. caplo. ii
tex. tiz⁹.

sed dicitur et est excellens respectu istius et illius: ppter ea qd anima non est minoris ambitus qd natura: dicere rem quidem consonaz rationi cōmuni: sed sensu testimonio non comprobataz: sine quo naturalis phia in huiusmodi specialibus infirma est tc.

C De sensu communit. Capit. - XIII.

Cōm.i44



Musqsz qd est sensus subiecti sensibilis est: qd est in sensitivo inquatum sensituum: et discernit subiecti sensibilis differentias ut album quidem et nigrum visus: dulce vero et amaruz gustus.

Cōm.i45. Similiter aut se habet hoc et in alijs. Cōm. autem album et dulce et vnumquodqz sensibulum ad vnuquodqz comparando discernimus et sentimus: qd differunt: necesse igit sensu. Sensibilia enim sunt. C Quare et manifestum: qm caro no est vltimum sensituum. Necesse n. esset tāgēs ipm discernēs discerne-

nere. Necqz vtrqz separatis ptingit discernere qd alterum sit dulce ab albo: sed opz aliquo vno veraqz manifesta esse. Sic.n. et si hoc qd ego. illud aut tu scitis: manifestuz vtrqz erit: qm altera adinuicem sunt. O portet aut vnu dicere: qm alteri. Alterum.n. dulce ab albo. Bicit ergo idem. Quare sicut dicit: sic et intelligit et sentit. Quod quidē igitur non possibile separatis iudicare separata palā. Quod aut neqz in separato tempore hinc habitū est. Sicut.n. idē dicit qd alteruz bonum et malū: sic et quādo alterum dicit: qm alterum. tunc et alterum non fm accēs ipsum qm. Bico asti puta nunc dico: qm alterum: no tamē: qm nunc alteruz. Sed sic dicit et nunc et qm nunc. Simul ergo: quare inseparabile: et i inseparabilitate tempore. C At vero impossibile est simul fm contrarios motus moueri idez: aut indiuisibile et in indiuisibili tempore. Si.n. dulce sit: mouet sensuz: aut intellectu: amarū ast contrarie: et albu aliter. Ergo simul quidē et numero indiuisibile et inseparabile qd iudicat. Scdm esse autem separatum. Est igitur quodāmodo qd diuisibile diuisa sentit. est autem qd indiuisibile. Scdm esse quidez. n. diuisibile. loco aut et numero indiuisibile. C Aut no possi-

bile: potētia quidē. n. idē et indiuisibile contraria: scdm esse aut non: sed in operari diuisibile: et impossibile est album et nigrū esse simul. Quare neqz species pati ipsoz si huiusmodi est sensus et intelligētia. C Sed si

Cōm.i48. Cōm.i49.

cut qd vocant quidam punctum: aut vnu: aut duo: sic et indiuisibile. Secundū quod quidē igit indiuisibile vnum discernens est et simul. Secundum vero qd diuisibile bis vtiꝝ eodem signo simul. Inquantuqz quidē igit p duobus vtitur tertio: duo iudicat: et separata sunt vt in separato. Inquantuqz vno vnu et simul. Et principio qdē igit fm qd dicim posse sentire aīal: determinatū sit b mō.

C Summa huius capituli hec est.



Ullibet sensus cognoscit proprium **P**rima p obiectuz: et eius differētias discernit: declaratur inductiue.

Scda p sensuum ppxia sensibilia. probatur dupl. pmo qd sentimus et hec differunt. et qd sensibilia sunt.

Tertia p Claro non est ultimum sensituum. probatur: quia si esset ultimum sensituum: lequeretur qd discernens diversa propria sensibilia discerneret ea tangendo.

QSeparatis virtutibus non ptingit discernere huius. **Quarta p** modi sensibilia manifestat pmo: quia separate virtutes se habet vt duo homines: quoqz nūrū constat posse discernere: pbatur deinde: qd sicut dicens dñiam inter aliqua est vnu: ita sentiens et intelligens est vnu.

QSeparato tpe no ptingit b̄ sensibilia discernere. pba **Quinta p** tur: qd sicut dices dñiam est vnu: sic et tps allatatis est idē: ita qd vnu nūc dicit qd nūc albū est alterz a dulci.

Impossibile est idem indiuisibile et indiuisibili tem Obiectio pore moueri fm contrarios motus: sed motus sensibilia contrariorum sunt contrarij. ergo tc.

QQuod sentit et discernit est quodāmodo diuisibile et R̄silio p quodāmodo indiuisibile numero quidem et loco indiuisibile: fm esse vero diuisibile tc.

Impossibile est idez numero babere duo contraria Reproba: actu: quāns sit possibile babere ea in potētia. vii quis tio r̄siois. album et nigrum non possint simul esse actu. ergo nec species eoꝝ pati. si huiusmodi est sensus et intelligētia.

Discerneris est sic indiuisibile et sic diuisibile: sicut qdā Altera r̄sio dicūt: puctū vnu aut duo: declarat: qd fm qd indiuisibile est discernēs vnu et simul: fm qd diuisibile bis vtiꝝ eodē signo simul: et sicutqz vnu p duob̄ duo iudicat: et separata sunt vt in separato: inqz vno vnu et simul.

De principio fm quod dicimus sensituum esse animal determinatum sit hoc modo tc.

C Series autem hec est.



Auestigaturus sensuz cō mis duabꝝ pclonibꝝ pponit. vnu necessitas est inuestigādi. In 3^o vno excludit tactū. In 4^o plures sensus ppos. In 5^o oñdit vnitatez epis: ac p hec b̄ qd nūlo sensu. ppo: sicut vnuca frute et simul di-

scernim hec sensibilia. Deinde obycit sicut et refert solonē quā repbēdit: et suā dmū solonē pōit: et sic epilogat tc.

Circa 3^o pclonē aduerte qd vltimum sensituum noīe intelligit p̄ ordine gnōnis et pfectiōis: et ganū sensituum qd vocari ē vltimum sensituum in terminādo et pfectiōdo sensitōes. nullā. n. pfectiō vltimā sensitūa nō termiñata ad b̄ sentiēdi cētrū. Lāris aut noīe hic nihil referrat intelli-

Tex.i47.

gētāro ipsa: an organū tacētē gētē sit illud. Et b̄ nāqz

Be anima

Sicut: q[uod] tactus organū nō est vltimū sensitū; q[uod] tāgendo nō discernimus sensibilia omnia. tactus enim organū nō nisi tangendo discretiōi deservit: vltimo sensitivo omnia sunt sensibilia discernenda rē.

Zep. i. 49. C Circa quoniam mota ab Aristotele in littera duplex occurrit dubium: primus circa primam missionem: et secundus circa secundam. Circa primam quidem: quod ipse Aristoteles expresse in de sensu et sensato responsione primam: quod hoc reprehendit: inter affirmatas responsiones ponit diffusae problemata illam. ut per circa finem illius libelli sic.

Circa secundā vo:qr si opz discretuū pterarioz sensiliū esse plura instrumēta ut centrū linēis:falsuz erit qd in pncipio capitulū huius dcī est: t experimur q visu discernamus inter album t nigrū:quuz visus nō hēat hāc diuersitatē: nō g opz ad hoc q discernae contraria:ponere sensum indiusibilem t sic diuisibilē rē.

Cad veriusq; ambiguitatis evidentias scito: q; l; sensi-
ciuus iudicium de sensibilibus diversorum sensuum contin-
cat: q; op; poni sensum cōcūm: et hūmōi sensibilia: ut pote-
diuersorum genez; per p̄prios sensus ad illum vnum sic
ducant: vt in illo comunicent oēs sensus tāch in cōmu-
ni omnīus p̄ncipio indissibili: contrarietas tamē sen-
sibilū extinsecapta inter amarū et dulce; albus et ni-
grum: et similia: nō conuncit sensum iudicantem opor-
tere esse multiplicem vys; et ratio est: q; species contra-
riorum nō sunt contrarie: vt manifeste testat diapha-
num: in quo e regione cōtraposita album et nigrum ge-
nerant suas species simul. Nec hec latuerunt Bristole-
ze: nā hic expresse inferendo: q; impossibile est simul-
pati spēa contrariorū subiunxit. Si hūmōi est sensus et
intelligentia: idest si spēa contrariorū in sensu et intelli-
gentia sunt contrarie: et apposuit intelligentia: in qua
manifestissime contraria conuentant: sūmo vnl est no-
titia alterius: re adutereris q; disputabat: vt ad aliaz
transiret responsonem: que naturam cōmuni sensus
melius declararet: et cum contrarietate specierum sta-
ret. In libello quoq; p̄: dicto sustinens respōsionē pri-
mam hic postūm vult: q; scitū in naturalib; idēz nu-
mero est multiplex fm accidētia: ita in anima nō solū
fm occidēta diuersorum generum: puta albedine et dul-
cedinem: sed etiam diuersarum specierū vt albedinez
et nigredinem. Et fm hoc sensus p̄prios pōt discernere
re inter sui generis contraria absq; diuersitate viarū.
C Ultraq; ergo respōsio amplectenda est: et q; sensus
vnus et idem numero: et plures fm esse potest iudicare
contraria: et moueri ab eis simul: quia motus a contra-
ris inter se non habet: neq; sunt cum cōtrarietate: quia
absq; materia. Et q; sensus vnus fm formam et multi-
plex vys pōt diuersa etiā genere sensibilia sentire et di-
scernere: et re vera diuersitas viarum et diuersitate ge-
nerica sensibiliū prouenit non minus q; diuersitas sen-
suum propiorum: sicut enim sensus p̄prios nō est nisi
vnus prime cōtrarietatis: ita nec vna via. **E**t scito
nouiter: q; indissibilis sensus: que supponitur in to-
ta bac disputatioē in fine libelli prefaci ab Bristole
probatur. hic aut̄ eas supponi ex eo p̄: q; alioquin fa-
cile fuisse euadere dico: q; contraria et diuersa reci-
pluntur in eodem subiecto fm diuersas partes simul
tempore: et hoc nota contra loquentes.

Cur sensus communis natura duo remanent dubia: alterius quomodo imitatur: qd in capitulo de fantasia tractabitur: dum inter utriusque differentia tractabitur. Alterum quomodo est sensum communem animal est primo sensituum: qd in tertio libri fine tractabis: quam propositio sensus eis. et tactus ad animalia discutiet.

CBe differentia inter sensum fantasiam &
intellectum. **C**apitulum. xv.

Capitulum. xv.

Cloniam autem duabus dif-
ferentij diffiniunt maxime ani-
mam motu q̄ s̄m locū: ⁊ in eo
qd̄ est intelligere: ⁊ discernere:
⁊ sentire. videt aut̄ ⁊ intellige-
re ⁊ sapere tāq̄ quoddam sen-

tire esse. In verisqz. n. bis anima iudicat al-
iquid: et cognoscit eoz que sunt. Et antiqua
pere et sentire id est esse autem: sicut Empedo-
cles dixit. ad presens voluntas augeatur: et in ho-
minib[us] et in alijs. vnde eis semper sape alte-
ra prestat. Ide autem bis vult: et id quod est ab ho-
meri. Talis. n. intellectus est in terrenis boni-
nibus: quod dicit in die pater viro: si quis deo-
risque. C. Omnes. n. bi intelligere corporib[us]
sicut sentire opinantur. Et sentire et sape simi-
le simili: sicut enim principia rationibus determi-
nauimus. Et tamen oportuit unum ipso de de-
ceptione dicere magis. propterea. n. est aialib[us]
et plurimum tempore in hoc perficit anima. vnde ne-
cesserunt ut quidam dicunt oia: que videntur esse ve-
ra: aut dissimilis tactus deceptio est. Hoc
enim contrariatur ei: quod simile simili cognoscere.

Evidet autem et deceptio et scientia contrarioz
eadem esse. **C**odice igitur non idem sit sape-
re et sentire: manifestum est: hoc quod enim in oī-
bus est. illud autem in paucis animalium est.
Sed neque intelligere: in quo est et recte: et non
recte. Recte quidem prudentia et scientia: aut
opinio vera. Non recte asti contrarioz hoc.

opinio vera. Non recte autem contra dictum. Neque hoc est idem cum ipso sentire. Sensus quidem non prior semper verus est: et in omnibus inest animalibus. Intelligere autem contingit et falso: et nulli inest cui non et ratio. Et fantasiam non alterum est et a sensu et ab intellectu. Et

becc non fit sine sensu: et sine hac non est opinio. Quid autem non est eadem fantasiam et opinionem manifestum: bec quid enim passio in nobis est: cum volumus. Prece oculis enim est facere: sicut in recordatiis positi: et idolum sunt facientes. Quod vero est in aliis? Et quod?

facientes. Opinari autem non in nobis est. Necesse enim falso: aut vero dicere. Nam plius autem cum opinamur difficile aliquid: aut terrible: statim compatimur. Similiter autem est et si confidendum. Secundum fantasiam autem similiter nos habemus: sicut si essemus considerantes in pictura difficultia et confidentia. Sunt autem et ipsius acceptationis differentiae. Scientia. et opinio. et prudenter. et contraria.

Lóme. iSS. **D**orum. ut quodam vicerentia altera sit ratio. **C**o*De eo autem quod est intelligere: quo niam alteruz est abeo quod est sentire.* **I**tu s autem aliud fantasía esse videtur. aliud opinio. *De fantasía determinantes sic et de altero dicédū est.* **S**i ligittar fantasía est falsum qua fantasma aliquod nobis fieri dicimus: et si non aliquid falsum metaphorain dicimus: vna quedam potentia est barum: aut habitus: falsum quam discernimus: aut verum: aut falsum dicimus. huiusmodi autez sunt sen

Cōmē. 156. **s**us:opinio:sc̄iētia: & intellectus. **Q**uod quidem igitur non sit sensus: manifestuz ex his est. **S**ensus quidem enim: aut potētia: aut actus est: vt visus & visio: fantasiatur autem aliquid & nullo horuz existente. vt qui in somnis. **P**osteā sūm potentiam sensus quidem semper adest v̄lventib⁹ & nō orbatis: fantasia autem non. **S**i v̄o ei qđ actu idem: omnibus v̄tiqz contingere bestijs fantasiam inesse. v̄detur autem non bestijs: vt formice: aut apia: aut v̄mi. **P**osteā bi quidem veri semper. fantasie autē plures false. **A**mpli⁹ autem non dicimus: cum operemur certe circa sensibile: quoniam v̄detur hoc nobis homo: sed magis cum non manifeste sentimus. tunc & aut verus aut falsus. **E**t qđ quidem diximus

Lömē. i. 57. apparet et dormientibus visiones. At vero neque semper vera dicentibus neque una erit. ut scientia aut intellectus. Est enim fantasia et vera et falsa. Relinquitur igitur videre si opinio sit. Sit enim et opinio et vera et falsa. Sed opinioni quidem inheret fides. Non enim contingit opinantem: de quibus non videtur credere. Bestiarum autem nulli inest fides. fantasia autem multis. Amplius si omnem opinionem consequatur fides: fidem autem suasum esse: suasionem autem ratio. Bestiarum autem quibusdam fantasia inest: ratio vero

Lomé. ihs. non. **C**abanitum igitur quoniam ne-
qz opinio cum sensu : neqz per sensum: ne
qz complexio opinionis et sensus erit fan-
tasia propter hoc. Et manifestu qz nō alia
quedam est opinio: sed illa que quidcz est:
cuius est et sensus. Bico autem ex alibi opi-
nione et sensu complexio fantasia est. Nō
enim ex opinione quidem est alibi: ex sensu
autem boni. Apparere igit est opinari: qd
quidem sentitur non sūm accidēs. **C**appa-
*re*nt autem et falsa: de quibus simul acce-

LCom*e*.i59. quidem sentitur non p*er* iaccides. Apparent autem & falsa: de quibus simul acce-

ptionem veram habent: et videt sol vnius
pedis: sed credit⁹ est maior esse habitatioe.
Accidit igit aut ab ijcere sui ipsi⁹ veraz opti-
onem quam babebat saluata ipsa re salua-
ta non oblitum: neqz decredentem: aut si
ad huc babet eandem: necesse veram et fal-
sam. Sed falsa facta est: cu lateat transcen-
dens res. C Non ergo vni aliqd boz est: Lome.10.
neqz ex his fantasia. Sed quoniam accidit
moto hoc moueri alteruz ab hoc: fantasia
aut mot⁹ videt esse: et non sine sensu fieri:
sed i his que sentitur: et quoz sensus est: est
aut motuz fieri ab actu sensus. C Et huc si Lome.11.
millem necesse est esse sensu: erit utiqz fan-
tasia ipsa mot⁹ non sine sensu contingens.
Neqz no sentientib⁹ inesse: et multa est sibi
ipsam facere et pati babens: et esse veraz et
falsam. Hoc aut accidit propter hoc q sensu
proprioz quidem est verus: aut quaz
paucissimū habens falsuz. Sechido aut de
accidere hoc et hoc. iam contingit mentiri.
Qd qdē eniz albū non mentit. Si aut hoc
aliud et aliud: mentit. Tertio aut cōium et
cōsequentib⁹ accidentia: qb⁹ insunt propria.
Dico aut ut mot⁹ et magnitudo accidit sen-
sibilib⁹: circa que est maxime taz decipi sibi
sensem. Abotus aut ab actu factus differt
a sensu: q ab his trib⁹ sensib⁹. Et primus q-
dem presentis sensus verus: alij aut presen-
tis et absensis erit utiqz falsi: et maxime cu
procul sit sensibile. Siqdem igit nibil aliud
babet: que dicta sunt: nisi fantasia. hoc at ē
qd dcm est. Fantasia utiqz erit mot⁹ a sen-
su sibi actu fact⁹. C Qm aut visus maxime Lome.12.
sensus est: et nomen a lumine accepit: qm si
ne lumine no est videre. Et qm imanent: et
similes sunt sensib⁹: multa sibi ipsos operā
tur animalia. Alia qdē q no habent intelle-
ctū vt bestie. Alia vero ex velamento intel-
lectus: aliquando passione: aut egritudine:
aut somno: vt homines. Be fantasia qdē
igit qd est et pppter qd est: dc m sit intm.

CSumma biius capituli hec est.

In sider adu^z est quid inter sit propo-
sentire. Declarat quod: quod: sed antiqua anima
definiunt motu: intellectu: sensu.
Intelligere sapientia videt esse rati^z quod. Opinio-
dam sentire: declarat tripli. Primo quod verisque anima
indicit et cognoscit aliquid entium. Secundo quod antiqua et
specialiter Empedocles et Homerius sapere et sentire
idez esse aiunt. Tertio quod in his duobus omnes hic con-
ueniunt: quod virum est corporeum et sit assimilatione.

Be anima

Locutatio **C**opernit antiquos reddere eis deceptionis: quia redere nequeunt. Probat per prima pars: quod decipi magis per paucum: et maiori tempore iuuenit. Deinde secunda pars: quod aut opus ois quevident esse vera: aut dissimilis tractus esse cum deceptionis. probat sequela: quod hoc trias similis tractui: sed prius est impone: quod scia et deceptio trarioz est eadem.

*versa ramen ratione: quod si vel carent intellectu vel bris
velatum: aut passione: aut egritudine: aut somno et c.*

Prima 2 **C**onsentire non est id est quod sapere: nec quod intelligere: in quo est recte et non recte, probatur primum: quod sentire inest omnibus animalibus. secundum vero declaratis terminis dupliciter. primo: quod sensus respectu proprio semper est versus. secundo: quia omnibus inest animalibus.

Scda. **C**hāstia alterz est a sensu & intellectu: nō tri sine sensu.
sicut nec intellectus sine ipsa. pbaū alietas fantasie ab in-
tellectu opinante. **P**rimo qz fantasie iest: quū voluntus
opinari: nō qz opz qz falio vere opinari. **S**cdo qz opio-
ne seḡ cōpassio: aut fidētia. fantasie aut nō. s. sicut co-
raz pictura sumus. **T**ertio qz noticie intellectualis dif-
ferentie sunt scientia opinio: prudentia: & horum con-
traria: non autem fantasie z.

Propó **C**Si fantasía est: sicut quia aliquo fantasma a nobis fieri dicitur: nō logmūr iterapho: ipsa est po: aut hītus veri: que falsi: cest sensus: aut opio: aut scia: aut itellus: tē.

Destructio **C** **F**antasias nō est sensus. **P**robab p absolute : qz sensus: aut po: aut actus: fantasias aut neutro exire. vt patet in somnis. **S**ed sp̄luit: qz nō est sensus in potētia: qz sensus in potētia semper adest viuētibz nō orbitis: fantasias aut nō. **T**ertia sp̄litr qz non est sensus in actu. pmo qz sic fantasias inesse oibus bestys: qbz nō videt: vt formicæ: aut apī. z° qz sensus in actu semper verus: fantasias plures falso. 3° qz fm fantasias incerte logmunt: fm sensum certe. 4° qz fantasias est in dormientibus tē.

Destructio C **Fantasia non est scientia: aut intellectus, probatur: qd
3^r et 4^c. ipsa est vera et falsa. hec autem semper sunt vera.**

Cfantasia nō est opio. Probat dupl: qz opione sequitur fides; fantasia nō: qd pbat: qz in bestys non est fides. Scdo qz si opinione sequitur fides. fidē aut̄ suauis esse. suauis aut̄ ē sequit rō. ratio aut̄ in nulla ē bestia: in qua tñ fantasia est. ergo fantasia nō est opinio tñ.

Destructio C **F**antasía nō est opio cū sensu; neq; p sensu; neq; copulatio opinionis & sensus. pbaꝝ. fantasía est opinari qd

sentiū non sī accītis. q̄ accidit. aut abūcere sui ipſi⁹ ve-
rāz opionē quā bēbat ſalutā. Salutā re nō obliuī: nec
decrederentē: aut retinere eandē verā & fallaz: & m̄ falsi-
tatiē nō bēre bic locū. p̄q; falsitas opionis accidit: quiū
latet mutata res tē. Añis. pbaſ iqrſ ſtantia cōſurgit
ex opione & ſenſu: p̄ ſtat q̄ fit ex eis reſpūci eiudē: & nō
diuersopx: p̄ ſtitia aut̄ pbaſ: q̄ apparēt aliqua falla: quo-
rum babemus veram opionēz. Sol. n. videtur peda-
lis: & tamen creditur maior terra habitabili tē.

Fantasia est motus a sensu fm actū factus z fm ipsaz
est multa fecere z patū z est vera z falsa. Declarat p̄imō
pmū sic: quū p̄tangat a moto cāri motū: z defi-
motus factus ab actu sensus: z hic ne ēario est illi similis: z
fantasia videt esse motus nō sine sensu: z in sentiēte z
respectu sensatorū: legit q̄ fantasía sit motus factus a sen-
su fm actū. Deinde declarat 3^m z quo ad cām: qr. s. sen-
sus diversimode disponit fm yez z falsaz circa triplex
sensibile. s. ppriū: cōe: z p̄ accīs: z quo ad dñiam: qr.
motus factus a sensu fm actū differt a sensu: qr. respicū p̄
p̄z p̄sentis plurimū venus. alioz autē z p̄ntiu z ablen-
tiu z falsus. Deinceps q̄slī p̄bas pmū: z affirmat: p̄bas
gde: qr. si nulli alteri pdicta insunt nisi fantasie: restat
vt fantasía sit motus. Lōfirmat vō: qr. a maxime sen-
su: vīsu. s. nomē accepit dū a lumine venit. Demū p̄ba-
tur fm: qr. motus b̄z imanent: z siles sunt sensibugs: di-

Racaturus de dñtia inter
sentire et icelli-
gere et fantasla p inter sensu et intelle-
ctu posita antiquo optione pfectata
discernit fz se pma xlonez fm fanta-
slaz Icda xlone: Deinde gd sit fantasla
ppone faca qttuo simpliciu: et singu-
lis exclusis simpliciter et mixtu responsua conclusio-
ne definit: in qua et actum eius quasi speculatoru: et pro-
cticum apponit tercia et secunda eius parte.

Lirca fantasie nāz dubiu occurrit: qz tota diffinitio **Tex. 16.**
fantasie puenit sensui cōtractus.n. sensus cōs est mor-
factus a sensu fm actuzy.gf. **C** **T.** Diffinitio ista con-
uenit omni virtuti sensitiva interiori.igitur per easnō
magis fantasia qz estimativa qz memoria cognoscit:
valde igitur defectiue diffinitia videtur.

Ad evidētiā p̄p̄us dgb̄u sciendū est p̄mo; & sensus

Uide **Ex**
misiuum.
3° de aia.
8° et Alej.
in. C. 19.

La cunctis vobis quod licetum est pmo. qd. item
cōs nō est aliqua vis anime distincta ptra sensus pro-
prios quasi desperata potētia qd sensus ppx singu-
li perficiat seorsum sua opera: et postmodū cōis sensus
habeat seorsum opus suū. hoc n. alienū est a sensu cōi.
Sed putanduz est: qd sensus cōis est pmo senties et sin-
gulis sensib⁹: ita qd nullius sensus operatio perficitur
absqz cōcurrū sensus cōis: et ppter ea ab Aristotele or-
ganum eius appellatū est ultimū senties. Lui⁹ signus
est qd impedito cōi sensu nullo possumus vni sensu. vt
pz in dormientibus. Sensus igit⁹ cōis nō est motus fa-
ctus a sensu fm actū: s̄ est ipsa psumatio mor⁹ sensus
fm actū: ppter qd obm sensus cōis nō est aliud qd sen-
sibilla: sp̄s quoqz sensus cōis nō sunt alie qd sp̄s sen-
su⁹ ppx. Et ipse sensus cōis nō est aliud qd princi-
piu⁹: et terminus oīum sensu⁹: et oēs sensus vniū in
sui principio et termino: et non simpli⁹ vt stoicis placuisse
dī. Et ex hoc pz dñsia inter cōem sensum et fantasiaz:
qm̄ bec est motus factus a sensu fm actū iaz pfecto. il
le vō est ipsa pfectio sensus fm actū. Sciedū est z⁹: qd
lz vulgata sit distinctio viri⁹ sensuariu⁹ interiorum:
et ad minus preter sensum cōem acceptentur a peripa-
theticis cōmuniter tres virtutes. scilicet fantasiaz cogitatua
velesimativa et memoria. Non constat tamē quid de
hoc senserie Aristoteles: qui et memoriam et fantasiam
actus quidē distinctos posuit: sed nō clare tanta distin-
ctione vt distinctas poneret virtutes: quim etiam re-
miniscientiam distinctam ab eisdem. Organu⁹ quoqz
fantasie ex dictis superius de cōcomitante partiū ani-
me contra Platonē in hoc secundo tex. zo. et in de som-
no et vigilia indistinctum subiecto ponit a primo sensi-
tuo. Reliquorum autem organa in eo non recolo me
vñqz inuenisse. ¶ Intelligo igit⁹ per fantasiam hoc
in loco totam anime partem interiorem inquāturn ap-
parent in ea simulachra. Dico autem inquantū appa-
rent simulachra ad differentiam actuum memorie et
reminiscientie et similiz sue sit distincta in plures vi-
res: sive non. Signum autem huius intentionis est: qd
species cogitatiae: que immediae ministrat intellectui
fm posteriores Aristoteles fantasmatā vocat. Nec p-
pter ea defectiva est diffinitio illa: quia data est de fan-
tasatō anime fm id: in quo totum fantasmatū cōmu-
nicat: quo pmo differt a sensu et intellectu et. inter quos
inter medium questum inuentumqz est et.

C. Liber.

Lomen.p



Lomen.2.

intelligere. C Si igit est intelligere sicut sentire: aut pati: aliquid utiqz erit ab intelligibili.

Lomen.3.

aut aliquid hmoi alterz. C Impassibile & opz esse: susceptiuu alit speciei & potentia hmoi: h nō hoc: & similiter se habere: sicut sensitiu ad sensibilia. sic intellectu ad intel-

Lomen.4.

ligibilia. C Necesse est itaqz: qm omnia in-

Lomen.5.

telligibilia: mixtu esse: sicut dicit Anaxago-

Lomen.6.

ras: vt imperet. hoc ait est vt cognoscat. in-

Lomen.7.

tus apparenz enim prohibebit extraneu: &

Lomen.8.

obstruet. C Quare neqz ipsius est e natu-

Lomen.9.

raz neqz vnā: sed aut hoc q possibilis sit vo-

catus itaqz anime intellectus. Hico ait intel-

lectum: quo opinat & intelligit anima: nibil

est actu eo: que sunt ante intelligere. C Un-

neqz misceri est rationabile ipsum corpori.

Qualis eni aliquis utiqz fier: aut calefact:

aut frigidus: si organi aliquod erit sicut sen-

sitione: nunc ait nullū est. Et bene iaz dicen-

tes sunt animam esse loci specie: nisi q nō

tota sed intellectua: neqz actu sed potentia

species. C Quoniam aut nō similis fit impas-

sibilitas sensitiu & intellectui manifestu est

ex organis & sensu. Sensus eni non potest

sentire ex valde sensibili: vt sonu ex magnis

sonis: neqz ex fortibus odoribus & colori-

bis: neqz videre: neqz odorare. Sed intel-

lectus cum intelligat aliquid valde intelligi-

bile: non minus intelligit infima: sed & ma-

gis. Sensitiuum. quidem eni non sine cor-

pore est. hic autem separatus. C Cum aut

sic singula fiat: vt sciens dicit qui fm actu,

hoc aut confessim accidit: cum possit opera-

riper se ipsum. est quidē igit & tunc potētia

quodāmodo: nō tamen similiter & ante ad-

discere: aut inuenire: & ipse autem seipsum

tunc potest intelligere. C Quoniam ait

aliud est magnitudo & magnitudin esse: &

aqua & aque esse: & sic in multis alijs: non autem in omnibus. In quibusdam eni id est esse carni & carnem: aut alio ergo: aut alii ter habente discernit. caro eni non sine materia: sed sicut simu hoc in hoc. C Sensitivo quidem igit calidum & frigidum indi- car: & quoꝝ ratio quedam caro. alio aut ant separato: aut sicut circuflexa se habet ad se- ipsam cum extensa sit: carni esse discernit.

C Iteru autem in bis que abstractioe sunt rectum: sicut simum: cu continuo enim est.

Quod autem quid erat esse: si est & alternu recto esse & rectu alio. Sic enim dualitas.

altero itaqz: aut aliter hinc se indicat. oino ergo sicut separables res a materia. sic & que circa intellectum sunt. C Subitabit autem utiqz aliqs. si intellectus simplex est & impas-

sibilis: & nullibil habet comune: sicut di- cit Anaragoras: quomodo intelliger: si intel- ligere pati aliquid est. In quantum enim ali

quod comune utiqz est: hoc quidem age- re. illud vero pati videtur. C Amplius aut

si intelligibilis & ipse: aut enim in alijs inheret intellectus: si non fm aliud ipse intelligibilis est. vnum ait aliquid intelligibile. Si ait

mixtum: aliquid habebit quod facit intel- ligibile ipsuz sicut alia. C At pati fm comu-

ne aliquid diuisum est prius: qm potentia quodāmodo est intelligibilia intellectus: h actu nibil ante q intelligatur. oportet ait sic

sicut in tabula nibil est scriptum actu: quod quidez accidit in intellectu. C Et ipse ait intelligibilia est: sicut intelligibilia. In his. n.

que sunt sine materia idem est intellectus & quod intelligitur: scientia nāqz speculativa.

& sic scibile idem est. C Non ait semper intelligendi causa consideranda. In haben-

tibus autem materiam potentia vniusquod- qz intelligibilium: quare quidem illis non

inerit intellectus: sine materia enim poten- tia est intellectus talium. illud autem intel- ligibile erit.

C Summa huius capituli hec est.



Qonsiderandu est de pte ani- me: quia ipsa in- telligit: quam dñntiam habet: & quomodo sit ipm intelligere: sive ipsa pars sit ab alijs separabilis subo & rōne: sive ratione tm.

C Si intelligere est sicut sentire: intelligere est aut pa- ti ab intelligibili: aut aliquid alterum huiusmodi: & in- tuis intellectuum est impassibile. Susceptiuu speciei potentia huiusmodi: sed nō hoc: & similiter se habet ad intelligibile: sicut sensitiuum ad sensibile.

Intentio. 3

Prima. 2

De anima

- Sexta :** **C** Intellectus ḡ est imixtus probat a posteriori: oia cognoscēs est imixtus: intellectus omnia intelligit ergo, maior probatur dupliciter ratione: qz intus apparet p̄ habet extraneū et obstruet: et auctoritate Anaxagore.
- Diffinitio :** **C** Intellectus quo opinatur et intelligit omnia nullam habet naturā: nisi q̄ vocatus est possibilis anime intellectus nō est acutus eoz: que sunt aī intelligere tē.
- Tertia :** **C** Intellectus nō miscet corpori, probatur ducendo ad impossibile: qz fieret quallis si organum haberet.
- Quarta :** **C** Bene dicunt animaz locum specierum: non totam: sed intellectuum: non actu: sed potentia tē.
- Difinitio :** **C** Impassibilitas sensus et intellectus nō est similis. Probatur p̄mo a posteriori: qz sensus ex valde sensibili nō potest sentire, intellectus aut ex valde intelligibili magis potest: deinde assignatur causa virtusqz: quia sensus non est sine corpore. intellectus autem est separatus.
- Quinta :** **C** Intellectus in actu dicitur singula: sicut sciēs, hoc aut statim est: quia p̄t per scipsum intelligere.
- Sexta :** **C** Intellectus in actu est quodāmodo in potentia: non tamen similiter ante addiscere aut inuenire.
- Septima :** **C** Intellectus in actu potest scipsum intelligere.
- Octava :** **C** Anima aut alia virtute: aut aliter se habēte discernit magnitudinē: et magnitudini ē aquā: et aque ē: probat a priori: qz hec ī his et multis alijs sunt aliud et alijs q̄uis nō ob. Et sunt entia nō sine mā: sicut simū hoc in B.
- Nona :** **C** Anima sensuū iudicat calidum et frigidum: quorum ratio est caro. separata ait virtute: aut alia: aut sicut circūflexa linea se habet ad seipsum: que quā extensa sit carni esse discernit.
- Prima qō :** **C** Si intelligere est pati: et intellectus simplex et impassibilis: et nulli h̄z aliqd cōe. vt dicit Anaxagoras: quō intelligit. probat rōnabilitas qōnis: qz inquantū aliquid cōmune est agēti et patēti. hoc agere illud vō pati videt tē.
- Sexta qō :** **C** Si intellectus est intelligibilis: aut p̄ seipm: et tūc sequitur. ḡ oē intelligibile est intellectus: qz intelligibile unius spēi est aut p̄ aliquāli aliud: et tunc segnat. ḡ habebit ali qnd: quod faciet ipsum intelligibilem sicut alia.
- Ad p̄mā.** **C** Pati in intellectu intentur fm et pati diuīlū est prius: declaratur: qm̄ intellectus quodāmodo est potentia intelligibilia antequā intelligat et non actu: quēadmodum in tabula nūdū est actu scriptum tē.
- Ad scda:** **C** Intellectus est intelligibilis sicut intelligibilia. probatur a priori: qz in his que sunt sine materia idem est in telligens: et quod intelligitur. probatur a posteriori: qz scientia speculativa et sic scibile idem est.
- Ad obiectionem:** **C** Causa nō semp intelligēti est: qz in rebus mālib̄ est intelligibile in potentia. ergo non est intellectus. probatur a priori: qz intellectus talū potētia est sine materia.
- C** Series autem hec est.
- Atendens** de parte anime intellectus tractare inchoat ab intellectu: quo exprimunt nos intelligere: et proposita sua intentionē q̄t tuoz ī hoc caplo facit. Primo nāz ipsiū intellectus q̄ vocat possibilis vīg ad qrtā xclonē inclusive determinat. primā conclusionē ī opere strūes. scda ad nām ingrediens: et inde qd̄ quid est p̄strūes. tercia deinceps a corpore ipm sepa-
- rāns cū p̄trario: atq̄nos et se cōparate in hoc. Et demū excellentiā impassibilitatis ipsius ex eadez ostendit radice. Scdo de intellectu in actu diffinitiue et prātine rōne alioz s̄: et sui p̄clone tractat. Tertio ad obm̄ intellectus qd̄ quid est ī indumentū. s̄. refert vīg ad decimes xclonē inclusive. Septima qd̄ ī cōl distinctionē vir tutū cognitū p̄ virtusqz. Idiūdīm̄ nām. Octana aut specificat q̄ altera sensitiva: altera separata est vītus. Nonna vō ī mathematicis quoq̄ hec bēre locum insinuatōnem omnīū decima adiungens. Quarto duas qōnes mouet: soluit. p̄m̄ de intellectu sensibiliū. secundā de intellectione statim: et responder etiā ad obiectionem ī secunda qōne tactā ī calce capituli.
- C** Inrēdēs ī expōne būi tertij Aristoteles. in rōne p̄pā op̄ionē expōnere. oēs monitos velim ut expōnes: quas forte ali sequuntur sunt: si q̄ impugnauerō: nō ea ratōe confutatas estīmēt quasi earuz auctores: aut sectatores cōfūtent: sed absolute discussas: aut exclusas accipiunt. Neqz mihi tribuant ut sectatores sūm op̄ionū: quas exponendo textū affirmavero: sed q̄ hec sint de mente Aristotelis. quicquid sit quo ad veritatem.
- C** Circa intentionē ī p̄ncipio posītā q̄tūor aduertēda sunt. Primū est q̄ futura p̄sideratio est de parte potētia: statua aī: et nō de ipsa ala formalē: et loquēdo p̄pā ī līra nō dī: q̄ p̄siderandū est de aī: que sapit et intelligit: s̄ de parte: qua sapit et intelligit. Nec sit tibi curē quo ad p̄positū: an h̄ pars: que alio rōne vocat poī aī: sit idē q̄ aī realiter. nō n. tūtu videſ orētare presentem doctrinā ad quā vīs op̄ionū: s̄ h̄ est valde nō "p̄cipue quā disputat de actuatōe vīl nō actuatōe corporis ab intellectu vīl aīa. nō n. p̄i refert log de ipsa ala: aut p̄t ei?
- C** Scđm est q̄ Aristoteles ī illis vībis: qua intelligit et sapit anima attribuit intelligere et sape ipsi anīe rāq̄ rei: que intelligit et sapit: et sic icipit soluere illā qōnē an aīa intelligat: et quasi ponere differentiā īter intelligere et alia opera: et non esse simile si quis dixerit animam intelligere: et si quis dixerit eam texere vel filare: qd̄ ī p̄mo libro ī textu. 62. vīg ad tex. 66. disputatum est.
- C** Tertiū est q̄ cō p̄pēt Platonez mota ī p̄mo libro a textu. 89. disputata: an. s̄. partes aīe sunt separate fm̄ situm et negligenda omittitur nō ea ratione: q̄ quā vīraqz qōnis partē stet veritas doctrine sequentis: sed qm̄ ex sequēti doctrina manifestū fiet: q̄ hec qō nō h̄z locum ī intellectu: qfī nullā corporis particula actua re dicetur. vt ī p̄mo libro dictum ī textu. 92. sed distingui ostendēt ab alijs partibus anime fm̄ magnitudine negative. i. p̄ hoc q̄ ī nulla est magnitudine.
- C** Quartū est q̄ duo consideranda p̄ponunt. s̄. differētia istius partis: et modus quo sit ipsum intelligere: et si mul vīraqz tractatur dum ex operatione differētia: et postmodū iterum ipse modus intelligendi declarat.
- C** Circa p̄ncipiū buīus īvestigationis aduerte: et diligētissime nota: q̄ Aristoteles a sensibilibus colligens doctrinā suā fundat eam super p̄portionali similitudine intellectus ad sensuū: et hāc accipit ex p̄portionali similitudine ītellectionis ad sensationem: qm̄ potētia ex actib̄ īvestigant. hāc autē fundamentalē similitudi nem nō probat h̄c: p̄pētra non p̄cedit cathegorice: s̄ hypotheticē et p̄ditionaliter. Unū inchoat tractatū suū ī conditionali: cuius aīs est vna p̄portionalis similitudo īter intelligere et sentire: dicens si intelligere est sicut sentire. Ex quo habes īdebole fundamentū: et q̄ mutans p̄ncipiū: tancte sue fabrīcē supposuerit. Siquis n. aīs quā nō probat: s̄mo q̄ nec affirmat: sed solū supponit negauent: tota ruit fabrica. Et hoc aduertat loquentes

quentes & iactantes sc̄. Veritatem sc̄ito: q̄ inferius in tex. z. & sequentibus Aristo hoc antecedens conabit manifestare illuc n. vñq̄ distillat eius declarationez: & quū illo p̄spexis p̄cipere poteris q̄ta sit nr̄a igratia.

¶ Circa p̄mum & sequens p̄posite p̄ditionalis adverte duo. P̄mū q̄ q̄ res p̄mo locanda est in genere: & p̄mum genus operationis ambiguū sit actio vel passio: ideo p̄mo Aristo locauit intellectionē in caplo passio- nis deducens ex similitudine inter intelligere & sentire: q̄ intelligere est pati vel quasi pati sicut & sentire. Secū dum est q̄ quādmodū de sentire distinguunt: q̄d est pa- ti cāliter: aut formalr: & dictū est: q̄d est pati a sensibili ut sic: & q̄ fm̄ veritatē nō est pati: sed esse spectans ad fidicamentū qualitat̄ ita p̄portionalr distinguishing p̄t: q̄ intelligere est pati ab intelligibili: intelligere. n. si re- ferat ad pati sp̄m intelligibile absolute nō est pati n̄ si cāliter. Si vero referat ad receptionē sp̄ei intelligi- bilis per modū vigilie: sic est pati formalr. hoc. n. est ip̄m intellectū intelligibilis pati: & hoc est ip̄m intellectū esse ipsum intelligibile ut sic. Et q̄ hoc nō p̄prie est pa- ti: ideo Aristo. infert sub disputatione: q̄ intelligere: aut est pati ab intelligibili: aut aliquid alterū būnusmodi.

Ter. 3.

¶ Circa secundū p̄nsciusdē p̄ditionalis adverte: q̄ gn̄ & particule in illo simul posite in lra: & deducere absq̄ alio medio termino ex sola vi illationis indicat q̄ nō sunt p̄prietates intellectus: sed p̄ditiones ipsius intel- lectus p̄portionaliter similes p̄ditionib⁹ sensus: in cu- ius signū p̄ncipiū est similitudo p̄portionalis iter intel- ligere & sentire: finis vero est similitudo p̄portionalis habitudinis intellectus ad intelligibile: ad habitudinē sensus ad sensibile: ex his enī extremis media p̄cipere possumus. & sic ipassibilitas: que est p̄ma p̄ditio hic il- lata de intellectu: opponit p̄passibilitati p̄prie dicte: & ca- dit supra intellectū inquātū imutat̄ ab intelligibili. Ita q̄ sensus est: q̄ quādmodū sensus quū pati a sensi- bili: est ipassibilis: qm̄ recipit sine alicui⁹ rei depditiōe: pati. n. p̄prie pdere est. vt in z. lib. tex. 57. diffusus Arist. declarauit. ita p̄portionalis intellectus intelligēdo est ipassibilis. i. sine alicui⁹ depditiōe ab intelligibili pati: & sequit̄ hoc ex hoc: q̄ intelligere est sicut sentire.

¶ Secunda quoq̄ p̄ditio illata. s. suscepitū esse sp̄ei cō- munis manifeste est intellectu & sensui: & ex eadē na- scitur radice. Tertia quoq̄. s. esse in potentia būnusmodi. i. ipsa intelligibilita seu eoz sp̄s: aperte cōmanis est proportionaliter sensus cōditioni: qui probatus est esse in potentia ad sensibilia. Quarta vero conditio. s. er non hoc: q̄ uis si solitaria sumeretur posse significa- re proprietatem intellectus: sc̄z non esse particularia- tum & determinatum ad p̄ditiones individuales ma- teriales: quia tñ in cōtextu cōmanuz ponitur: & infert ex illa radice cōmuni: & inferius de ista separatione in- tellectus Aristo. ex proposito loqueretur: accipienda est vt exprimat cōmumne quoq̄ p̄ditionē intellectus. s. ne- gationez actualis esse ipsius obiecti. ita q̄ sensus ē: q̄ quādmodū sensus est in potētia sensibiler nō est illo in actu. ita intellectus est in potētia ip̄m intelligibile: & nō est hoc in actu. Et si diligenter insperexis: videbis q̄ quū Aristo. ex illa p̄ma radice assimilatione. s. intellec- tionis & sensationis intulisset: q̄ intelligere est pati vel quasi pati ab intelligibili: statim in sc̄do p̄sequente ad naturam subiecti ut suscipit ipsum intelligibile transiens. concurrentia ad passionem & motum circumspic- ciens: exclusit ab hoc pati terminū a quo prima cōdi- tione: posuit sp̄m intelligibilis quās terminū ad quē locauit in subiecto potentiam & negationez actus: sicut

vltimo habitudinem subiecti ad obiectū: i. intellectus ad intelligibile intritū: si ut sensus ad sensibile & hec quasi fundamenta sequentis doctrine ierantur a con- cedentibus primam antecedens tanq̄ per se nota con- sequitur statibus hisque de sensu determinata sunt.

¶ Circa p̄dicta ostendit dubium nō dissimilandum penes quid attendit similitudo in antecedente p̄mo assump- tione inter intelligere & sentire: quū dicit: si intelligere est sicut sentire: op̄z. n. quo ad aliqd attēdi: ex quo sequat̄ q̄ intelligere sit pati &c. Nec facile apparet: que est illa p̄ditio quasi per se nota: in qua assimilant̄ intelligere & sentire: ex qua hec inferri possint. Nec p̄t dici q̄ assi- milentur in omnibus: non enī esset similitudo: sed idē- titas. Nec est tutum pertransire cum similitudine va- ga: vt fundemur super hoc q̄ assimilant̄: & nesciamus in quo. Dicitur enim in p̄dicamento relationis: q̄ qui nescit quo aliquis est melior: nescit illum esse me- liorem: & idem accedit hic: q̄ nescientes in quo intelli- gere assimilari dicis ipsi sentire nesciem⁹ q̄ assimilate.

¶ Ad hoc directe videt̄ dicendū: q̄ nullo illozū trium modoz assimilis similitudo: sed absolute. Ad q̄ insi- nuandū Aristo. absq̄ additione aliqua assumpt̄ s̄as assimilant̄: & non in hoc vel in illo: & est vis p̄cessus eius cōstitutus magisq̄ p̄suppositionis cōditionū simi- litum. procedit. n. ex p̄ditionib⁹ sensus ad similes in in- tellectu: ex suppositione seu conditionali assumptione q̄ intelligere assimiletur sentire: & hic procedendi mo- dus in p̄portionalibus familiaris apparet: quādmo- dum si ex conditionibus ossis conditionea spine venar- remur: dicentes q̄ si spine sunt sicut ossa: necesse est ip- sis esse terrestres &c. Ubi ex assumptione similitudine cō- ditiones similes nō supponerent̄: sed inuestigarentur. Et si cōtra hoc instetur: q̄ ex hac doctrina sequit̄: q̄ cō- ditiones: que hic tradiunt̄ de intellectu nō sc̄unt̄ assi- milatas: tñ ex suppositione: s̄a assimilat̄ sentiri. Respo- dendū est q̄ hoc vñiq̄ verus est: quoq̄ p̄stet veritas illius antecedentis. ¶ Et si q̄raf q̄uoraut qm̄ cōstabat: Dicendū mibi videt̄: q̄ Aristo. collegat ip̄m absolute. ex his que sunt per se nota & experientia nobis cōpra- puta q̄ intelligere est q̄dam cognoscere: & qm̄ actu: & qm̄ in potētia: & q̄ aduenit nobis ex rebus intelligibili- bus: & q̄ simplr intelligere est sicut sentire. Lōponere aut & dividere practice est sicut sentire delectabile: aut triste: & q̄ intellect⁹ est intelligibila: quādmodum sen- sus sensibilia. hec. n. oia in nobis experiri videatur & in- ferius ab Aristo. adducen̄t in loco allegato. Ex his. n. cōmuni⁹ vt satis p̄sonū rō accipit: q̄ intelligere est sicut sentire p̄portionalr: quādmodū si ex bisque ap- parent acciperemus: q̄ spine sunt p̄portionalles ossibus & silia. Et sic p̄cessus Aristo. ex p̄portionalitate quā po- tut ex p̄dicti colligere iter intelligere & sentire: p̄cedit.

¶ Circa secundā p̄clusionez notanda sunt duo p̄mo q̄ imixtio in p̄posito opponit intrinsece tam cōpositio- ni q̄ quomodolibet inclusioni oiu⁹ corporeoz. Nō. n. de extrinseca admixtione est hic sermo: qm̄ inferius in textu. 6. de hoc dicetur & similiter nō est hic sermo de omnibus. i. de omnibus rebus tam corporeis q̄ in- corporeis: s̄ de corporeis tñ. ita q̄ ly oia in hoc textu non distribuit nisi pro corporeis: qd̄ ex duobus mani- festatur. Primo ex dicto Anaxagore. Constat enim q̄ de admixtione corporeoz logi. Secundo ex epilogo Arist. in calce huius tractatus. & concludens q̄ anima est omnia sensibilia & intelligibilia exp̄sse aperit se de cor- poralibus tñ loquidicēns si nō est alia res p̄pter ma- gnitudines & būnusmodi sensibilia.

Etho. de Ulo de aia.

Singula-
ris regulā.

De anima

CSecundo notanda est vis medy termini. Circa quā est dubiū: an medius terminus sit ly omnia cognoscit fine additione aliqua: an oporteat aliqd addi: et sine argumentis ex p̄textu sic facile patere pōt: q̄ q̄m̄ oīa cognoscere inferat vim cognosciturā imixta: an p̄posito tñ subaudis ly in potentia. ita q̄ medius terminus est cognoscere omnia in potentia. Nec oportuit Aristoteles de hac p̄ditione sollicitari: q̄m̄ iam dixerat intellectū esse in potentia. Unde per modum sequele ex p̄dictis addita hac particula omnia mediū terminū accipiendo insinuantur dicentes: necesse est itaq; tñ trāslatio: ne arabica: opz igīs: et hoc manifeste p̄uincit ex ipsa p̄batione medy quā subiungit. s. intus n. apparen̄s phibet extraneū et obstruit. hec n. nō habet locū in cognoscēte ex se actu: sed tñ in cognoscēte in potentia: qd̄ debet recipere: obstruſio. n. et extraneū phibit noī null ad potentia spectant ipediendā. Ex hoc igīs q̄ Intellectus est cognoscitius in potentia oīum corporeorū: inferit ergo est omnibus corporeis smixtus fm̄ suam naturam: alioquin natura illa que illi inesset obstrueret et phibet receptionē: ac discretionem ceterarū.

C Circa hunc vltimū mediū terminū radicē totius doctrine peripatetice quo ad nām sensus intellectus et organoꝝ dubiū occurrit. Tum q̄ nō videt̄ verū vniuerſaliter: q̄ intus apparen̄s prohibet extraneū et obstruit. Tum q̄ videt̄ qbdā cōmune omni receptiū. Tūz q̄ nō apparet eius fundamen̄tū. Et veritati quidez eius obstat: q̄ sensus visus receptiū est nō solū albedinis et reliquarū sp̄erū coloris: sed etiā ipsius coloris et ipsius qualitat̄is: et tñ cōstat q̄ nō est denudatus a qualitate. Nec sufficit dicere: q̄ lat̄ est esse denudatum a generē propinquō: q̄ sensus tactus nō est denudatus a genere primo qualitatū tangibiliū. Imo h̄z ipsa naturalis specificas tangibiles in copositione sui organi: q̄m̄ est aliquālter calidū aut frigidū: quū sit mixtum r̄c. Cōmunitatē aut eius ostendit vnlversalis p̄ditio receptrici multoꝝ. s. esse in potentia ad illa tñ nō esse actu illo eo q̄ nihil est in potentia ad sc: et officere videt̄ huic cōmunitati: q̄ sequereſ q̄ doctrina hec effet ex cōmunitibus: qd̄ nō tam p̄hi q̄ dialectici opus est. Larere vō fundamēto solidō insinuare videt̄ ambiguitas glosan̄di cū distatia inter esse nālē et spirituale ipsarū rerum.

C Ad cuiudētiam bozum ab hoc vltimo inchoando sciēdum est radicem huius p̄positionis metaphysicalem esse: fundatisq; super natura actus et potentie: potentiaz enim opz esse determinabilem per actum: et p̄bterea cōuincit naturam potētie oportere esse talez ut sit determinabilis per omnes suos actus: ac per hoc quicq; repugnat determinabilitati per oīes actus alicuius generis: vel similiꝝ: repugnat nāe potētie illius generis: vel similiꝝ. Et q̄m̄ actus est qui determinat: p̄nis est q̄ oīs actus indeterminabilis per aliū repugnat nāe potentie ad illū. verbi gratia: q̄ albedo est indeterminabilis per nigredinē repugnat nāe potētie ad nigredinē esse de nā albedinis: implicaret nanq; duo contradictria. nā ex eo q̄ effet nā potētialis ad nigredinē effet determinabilis per nigredinē: et ex eo q̄ effet nāe albedinis nō effet determinabilis p̄ nigredinē: et sic simul effet et nō effet determinabilis per nigredinē. Et ex hac radice p̄uenit: q̄ nō oīs actus repugnat nāe cuiuslibet potentie: sed tñ ille qui est indeterminabilis per formas receptibiles in talī potentia. Unde nāe receptiū coloris non repugnat actus diaphaneitatis: q̄m̄ diaphaneitas est determinabilis per colores: et similis receptiū formarū sensuariū nō repugnat actus vegetatiū: q̄m̄

vegetatiū determinabile est per oīes differētias sensitu. Nec aut̄ radix iuuenit vera in omni receptiū relato ad suū p̄mo receptibile. Dico aut̄ p̄mo notāter: q̄m̄ respectu receptibilis p̄ acciūs seu p̄secutiū nō opz reificari. P̄mū aut̄ receptibile vocat̄es sub illa rōne formalī: que p̄mo respicit ab illa potētie. i. p̄mū obm: puta color respectu visus: sonus respectu audit̄ r̄c. Et p̄pterea nō opz visum esse denudatū a qualis: sed a colorato: q̄m̄ nō est per se p̄mo receptiū qualitat̄is: sed coloris. n. n. recipit qualitatē nīl per accidēti īquātū est in colore. Natura. n. nō iō fecit potētiā visuā ut possit qualificari quā ipsa īaz sit qualis. Imo qualitas: sed ut possit colorari quodāmodo. s. sic de alijs tam in potētiā animatis q̄ inanimatis. Uerūz radix hec ad cognoscitūs potētias cōtracta nō receptionē: sed receptionē tale. s. discretiū ī etiā ostēdit. opz. n. actus et potētie receptiū et recipiētis ī nām cognoscitūa p̄ditōes fm̄ nām illam cognoscitūa ītenēti: sicut aīal in homine iuuenit fm̄ nām dominis et in equo fm̄ nām equi. Q̄ ergo nām cognoscitūa ī potētie receptiū est cognoscēdo et iudicādo: īaz est q̄ nām potētie cognoscitūe oīs q̄ sit talis: q̄ sit determinabilis per oīes a se cognoscibiles actus: et scilicet solus act̄ potētie cognoscitūe repugnat: qui indeterminabilis est per alios: ac per hoc suu intellectus est cognoscitius in potētiā oīum corporeorum: et nullū corporeū est determinabile cognoscibilitē per omnia corporea: opz q̄ sit nullus nāe corpore. Siqua. n. corporea nā illi inesset: puta ignis impedit̄: ac phibet̄ a ceterorū receptionē: q̄m̄ ignis est sic determinate nāe: q̄ nō est determinabilis p̄ oīa corpora: s. sic de alijs. Unde Aristoteles ex p̄p̄us p̄lōz de anima tradēs nō asumpsit actum et potētiā ī cōmuni: neq; etiā recipiens et receptū ī cōmuni: sed utrāq; cōtracta et determinata ad cognoscitūas nās dīcēs intus apparet̄ r̄c. Apparet̄ enim cognoscitūs tñ cōuenit: et re vera sicut in ēendo verificant̄ que diximus ita et in cognoscēdo et discernēdo ut gustus infectus colora testat̄: et oculus per vitrū coloratum videns.

C Ad obiectū ergo ī oppositū respondēdo īaz patet quid ad primum dicendum sit.

C Ad scđm vō de sensu tactus respōsio habet̄ ab Aristotele fundata sup̄ datā ī nūc doctrinam. s. q̄ par est potētia et denudatio ī tactu. sicut. n. tactus est in potētia nō ad discernēdas q̄litates tangibiles absolute: īaz ad discernēdas eas ut recedētes a medio. ita non est denudatus a q̄litatibus tangibilibus absolute: īaz ab eis ut recedēt a medio: et quēadmodum mediū ī ēendo est in potētia ad virtūꝝ extremū. ita sensus ī discernēdo nō ipedit̄ a discretiō ī extremitat̄ et hoc q̄ h̄z ī suo organo nām medy. **C** Unde nō approbo glosam dicentē: q̄ opz recipiens effe denudatū a generē p̄xīo receptiū: sed ut dixi recipiens opz effe denudatū a nā p̄ se p̄mo receptiū q̄m̄ ī illo receptibile. Nec in B refert ē īteriōale: aut nāle: semp. n. vbi act̄ vñ ē ideterminabilis p̄ aliū stat vīo rōnis. Ad aliq; aut̄ iam p̄z respōsio ex dictis.

C Circa distinctionē intellectus aduerte p̄mo q̄ līa q̄tuor dicit̄: p̄mo negationē omnis nāe a q̄ditate itellus scđo affirmationē ipsius q̄ditat̄ intellectus: et deinde ad declarandū: de quo intellectu loquit̄: addit̄ tertius: dico aut̄ stellectū quo opinat̄ et intelligit aīa: et ad magis declarandū p̄mū dictū addit̄ q̄rtū. s. q̄ nihil est actu r̄c. Et p̄mū gdē manifeste dicit̄ p̄tra antiquos pōnētes aliam ex oībus cōpositā: aut ex p̄ncipio vel p̄ncipio oīum ut oīa cognoscet̄. Ex p̄cedente nanq; rōne sequit̄: q̄ nullā nām oporteat ei īesse: si oīes debet recipere.

Tex.

cipere. Tertiū vero idcirco addiditne ḡs̄ de intellectu. Cui Anaxagore aut de intellectu absolute crederet se loqui. Quartū aut expressio quedam est status: in quo quenit ipsi intellectui nullā esse actu nā; ait. n. q̄ hoc est ante intelligere quā. In intelligit nām aliquam op̄ ipm esse illā. Vnde intelligēdo oia effici oia. Sed ante intelligere nullā exz est actus: sed potētia tm̄. Et hoc videlicet dixisse p̄tra Platō: q̄ posuit intellectū i actu oīus nārū sensibiliū ēt ante intelligere: vt in pueris tc.

C Diffinitio aut ipsa scđo loco posita h̄z tres partes: sc̄z intellectus possibilis ait: ly qdē intellectus ponit tā. q̄ genus: ly possibilis tanq̄ differētia: ly aie tanq̄ subiectum. Et ex p̄ma particula quidē locat in genere v̄riū cognoscituarū v̄l̄: seu imāliter. hoc. n. intellectū significat. Ex secūda vero differt ab oībus intellectibus in actu. Et aduerte diligenter q̄ ly possibilis nō at tendit fm̄ potentia ad actum fm̄. vt p̄z ex eo: q̄ intellectus in potētia ad actum fm̄ est intellectus in habitu: sed sumi ēt potētia nāli ad actū p̄m̄. i. ad intelligibile per modū actus p̄m̄. i. ad sp̄m̄ intelligibile: vel aliquid sibi proportionale. Et hoc p̄z ex eo q̄ sic sumēdo est p̄clusio vt sequit ex p̄missis: p̄stat aut q̄ ex pdicta rōne p̄cludit intellectū esse possibiles ad ipsas nās cognoscibiles: et nō solū ad ipm̄ cognoscere. Unde exp̄ se Arist. dicit: q̄ ante actu intelligendi non est aliqd cognoscibile actu: qd̄ nō p̄t verificari de intellectu in habitu. i. habente sp̄m̄ intelligibile per modū somni. Est ergo differentia p̄stitutiva huiusmodi. intellectus potētia ad actu p̄m̄ oīum cognoscibiliū. Et per hāc particulam credimus diffire intellectū humanum a ceteris intellectibus: qm̄ supponimus ceteros nāliter et ex se habere actu aliqd cognoscibile: aut forte oīa. Tertia aut particula necessaria fuit ppter cōmūnem modū diffinēndi formarū: accidētia: et vnuersaliter ea que alioz sunt. op̄z. n. hec per subiecta diffiniri. Unde intellectus quim pars potestuarū anime sit nō curādo v̄rum sit substantia vel accidens per ipsam aiām diffiniri debuit: tanq̄ per suum totum: et id cuius est.

C Circa eadē diffinitionē aduerte q̄ si Theophrastus diligentius aduertisset hec Arist. verba: questionē de differentia inter nām intellectus possibilis: et nām materia p̄me nō tanti fecisset. Aperte nāq̄ p̄z: q̄ nā intellectus includit in se actu quēdā ex p̄ma particula diffinitionis sue. Intellectus. Quū. n. intellectus nomen perfectionē quādam: ac vim cognoscitū significet: vt tertio ph̄. tex. i. 7. dicit: semper existimabili sp̄s aliqua operari: necesse est q̄ intellectus nomen actu quēdam significet. Et p̄firma: q̄ esse intellectus inuenit in puro actu: et spectat ad eius summā perfectionē: iperfectus siquidē esset deus: si nō esset intellectus. Unde decipi multos hic forte p̄tingit ex eguatione seu potius amphibologia: dum auditur: q̄ intellectus noster nullius est nāc: sed pura potētia in genere intelligibiliū. Potest enī hoc duplē sensu habere. p̄mo vt ly in genere intelligibiliū determinet ordinē seu genus rerū: in quo p̄tinet: et tunc est sensus: intellectus est pura potētia p̄tēta sub genere seu ordine rerū imālium: quēadmodū dicimus fm̄ h̄c sensu: q̄ mā p̄ est pura potētia in genere sensibiliū. i. p̄tēta sub ordine rerū sensibiliū. Scđo p̄t intelligi: vt ly in genere intelligibiliū sit p̄ditio quasi diminuēs rationē pure potētiae: et tunc est sensus: q̄ intellectus noster est pura potētia nō simplē: sed in tali genere. Intellegibiliū: quēadmodū dicimus q̄ oculus est pura potētia in genere colorū: et nō simplē: est. n. actu diaphanus. Et quī ytrūq̄ locu-

tio hec habeat sensum: in p̄mo sensu putare intellectū ēē purā potentia est oīno ipsoſible: et trānū doctrine Arist. Imposſibile qdē: qm̄ sequeret idē simile esse in actu: et nō ēē in actuſic lequeret si mā p̄ma ēē sine omni forma: nō. n. facile esset fingere: que forma subālis sit intellectū possibili: p̄ quā est rē. bm̄i ipoſibilitia. Contrariū vero Arist. Tum q̄ locauit ipsum: vt dc̄m̄ est: in genere actus. Tuz vt p̄terios etiā p̄uincamus: q̄ dicit ipsum esse aliquid aie: pura p̄tēta ex hoc. n. baſef: q̄ est pars actus: aia omnis actū aliquo mō sit sine vniuōe inſit corpori: siue non. pars actū aut est idē q̄ actus: aut accidens eius: et siquidē identifice tur actus: p̄stat q̄ nō ēē ſimplē pura potētia. Si v̄o sit accidens eius: ex hoc ipso q̄ inest ei actus quidā est. Et ſic op̄z fm̄ Arist. dicere: q̄ intellectus noster: quo intel ligimus et opinamur est forma qdaz intellectualis in pura potētia ad omnia cognoscibilia. vt. n. optime p̄z ex dictis: ſi aliquis actus est in potētia ad omnes sp̄es alicius generis: actus ille nō repugnat pure potētia ad illud genus. vt p̄z de dyaphano: et colorib⁹: quare n̄bi officit intellectus nāc: q̄ ipse h̄eat in ſe intellectua litatis formā: qm̄ intellectualitas actus est potens recipere oēs sp̄es intelligibilium. Unde minus acute ac p̄fundē redit n̄iſ a posteriori: quare pura potētia que est intellectus intelligit: et pura potētia que est mā p̄ma nō intelligit ex hoc q̄ illa recipit v̄l̄: et iſta parti culariter: vera enī cauſa eſt: qm̄ illa est actus talis: quem significat intellectus: cum quo non ſtat pura potētia n̄iſ ad recipiendū v̄niversaliter: materia aut p̄ma non est actus aliquo modo: ſed ſolum pura potētia.

C Circa eandē partē reſtat dubiu: quō ſtat hec duo ſimilē: q̄ ipſe ſtellecitus ſit actus qdā in genere entū: et ſe cognoscitū oīum: et q̄ nō p̄t ſeipſum per ſeipſuſ co gnoscere: ſeu t̄ in idē redit: q̄ nō h̄z v̄l̄ cognoscibiliū aptid ſe etiam in actu p̄mo: hoc enim quoniā inferius dubitatibus ab Aristotele: illucuſq̄ diſferendum eſt.

C Circa vltorē illationē: quā Arist. pbat intellectū eſt separatiū a corpore: tria aduertenda ſunt. Primum eſt: q̄ qui duplē pſſit forma aliq̄ ſenſibilis ſeu corpo rea dicitur: et eſſe: p̄mo vt in ſe qdātante ſit talis vt forma ignis. Scđo vt et ſi in ſe nō ſit talis: ſit tñ ex ſua nā perfe ctio rei ſenſibilis ſeu corpore: quā Arist. oīndiſſet in intellectū nō habere admixtionem nāc corpore in ſua quiditate: nūc p̄sequēt̄ ostendit: q̄ nec h̄z eiusdē ad mixtionez in ſua actuatione. ita q̄ nec in le eſt aliqua de bis naturis: nec eſt perfectio alicius bm̄i nature. Secundo q̄ medius terminus nō eſt aliud a rōne ſu pra poſita: rō enī hic poſita eſt: q̄ ſi intellectus eēt pſſeo alicius corporis: ſiceret alicius determine nature: puta calide vel frigide: et ſicut vifus: q̄ eſt actus dyaphani: determine ſic: q̄ nō p̄t recipere n̄iſ ea: ad que ſe extenderet potētia illius ſuſ ſubiecti: et ſic impideſet a cognitione oīum: ex eadē ergo radice v̄trāḡ ſeparatio p̄ouenit. Tertio q̄r quum vis huīs rationis cōſiſtat in hoc: q̄ omne corporis eſt determinata nature: et impedituſ receptibilis cognitionis oīum: et in hoc non differt totuſ corporis a parte corporis: quo niām cōmūne eſt tam nature partis: q̄ nature totuſ corporis ēē huīsmodi nature impeditiuſ: p̄n̄ necſario eſt: vt eadē ratione intellectus ſeparatus ſit a qua libet parte corporis: et a toto corpore. ita q̄ op̄z ipum nec eē actus alicius particule hominis: nec totuſ ho minis p̄mo. Si. n. eēt actus totuſ hominis p̄mo: quūz

Tex. 6.

De anima

hō sit nāe determinate: corpore: sensibilis: mixte rē. intellectus ex tali suo pmo pfectibili nō minus impe- dirēt a receptione oīum intelligibiliꝝ q̄ si eēt actus aliquius partisputa cerebri: q̄ si nō munus fueret cali- dus: aut frigidus rē. vt in littera dicit. Unde alienum est ab Aristo. phia: r̄ repugnat rōni inducere: q̄ intellectus sit actus corporer: sive totius: sive partis. Unde r̄ in p̄n° diuīus textus exp̄s̄e dicit intellectū eē imixtum corpori absq; distinctione aliquā: in calce textū sequētis id distincētē ēt dicit: q̄ hic intellectus est separat⁹ a corpore.

L̄ circa pdicta diligētissime adhucēdū est: ne obli- eius qd̄ dixit Aristo. in p̄hemlo p̄m i in tex. 13. indistin- cte accipiamus ea: que cū distinctione ab ipso vidēt̄ intēta. Scito igēt̄ q̄ sicut rē aliquā eē nālē seu phīcaz st̄ingit trifariaz. s. quiditatue: pfectiue: r̄ existēter. ita per oppositū res aliqua p̄t negari phīca seu nālū qui- ditatiue: pfectiue: r̄ existēter. verbi gratia. dicimus q̄ spera non est ens phīcuꝝ quiditatue: quū nō includat in quiditate sua mā sensibilis. Et similiter dicimus q̄ spera nō est ens phīcuꝝ pfectiue: qd̄ nō est de rōne spera: q̄ sit pfectio mā sensibilis. si cur per oppositū est de rōne anime: q̄ sit pfectio corporis sensibilis: nō tamē dicimus q̄ spera nō est ens phīcuꝝ existēter: q̄ si spera a non p̄t inueniri in rerum natura nisi in mā sen- sibili. Ita rez aliquā esse imixtū corpori seu corporeis rebus st̄ingit tripliciter. s. quiditatue: perfectiue: r̄ exi- stenter: r̄ in l̄ra quidē probatū est q̄ intellectus noster est imixtus corpori quiditatue ex eo q̄ omnia cognoscit in potētia: r̄ diffinitus est q̄ nulla est natura nisi q̄ est intellectus possibilis aie. Deinde p̄batū est q̄ idē intellectus est imixtus corpori pfectiue: ex hoc q̄ alio- quin fueret calidus: aut frigidus. Sed q̄ sit imixtus corpori existēter: adhuc probatū non est: dicet. n. quis p̄am: sicut ipse insinuavit Aristo. in probemio allega- to q̄ intellectus est separatus a corpore sicut spera a na- tura phīca: r̄ q̄ quēadmodū nō repugnat q̄ spera ne- q̄ est nā phīca: neq̄ perfectio nature phīca: r̄ tñ necel- fario existit solū in phīcis r̄ phīce. ita p̄t esse q̄ intellectus neq̄ est in se aliqua natura corpore: neq̄ est pfectio aliquius nāe corpore: r̄ tamē nō existit nisi in cor- pore r̄ corporaliter. Utrū autē ratio inferens pri- mas duas imixtiones inferat tertianō op̄z: vertere in dubiū formaliter loquēdo: qm̄ manifeste apparet q̄ natura sp̄re infert duas primas imixtiones. r̄ tamen nō tertia. Utrū an hec ratio in littera posita inferens duas primas imixtiones intellectus inferat tertiaz: dubitatione nō carer. Videntur. n. q̄ sic: qm̄ idē sequit̄ incōueniēs: sicut. n. si intellectus eēt quiditatue igneus aut esset actus ignei impediref a pceptiōe ceteroꝝ. ita si intellectus non existit nisi ignens: aut terrenus: aut ali- quid huiusmodi impediref a pceptione ceteroꝝ. Et hoc manifeste testat̄ sensus: gustus. n. r̄ si non sit neq̄ de natura amari. neq̄ actus amari: quādiu tamen exi- sit junctus amaro: impedīt a discretione alioꝝ sapo- rum: sic si intellectus esset mixtus corpori existenter: q̄uis non quiditatue nec pfectiue nō posset cognos- re omnia: quare si hec rō. s. vt cognoscat oīa valet: oīm videf in ferre separationē. Nec p̄t aliter hūc rōni re- spondēti nō pcedendo q̄ intellectus q̄si per accidentē de facto in singulis hominibus impedīt a cognitione oīum: q̄uis formaliter r̄ per se sit cognoscitius oīuꝝ: quēadmodū spera de facto non nisi ignea: aut terrea est: q̄uis formaliter r̄ pfectiue neutra sit: r̄ sic erit de anima sicut de spera: cui attribuit̄ tāgere rectū in pan- cto: r̄ tñ nulla sp̄ra inuenit̄ tangens rectū in puncto:

q̄ nō inuenit̄ nīl ignea rē. Nec ex hoc sequi videf: q̄ intellectum humānuꝝ aliqua subterfugiat cognitio na- ture sensibilis: q̄uis bene sequatur hoc de singulis in- tellectibus humānis. quī. n. nō nīl per accidentē intel- lectus esset junctus corpori. in xta varietatē comple- xionum individualiū diversimode bic vel ille intel- lectus impedimentū inueniret: r̄ sic retingeret q̄ ab ali- quo cognoscēdo impediref intellectus fortissima quo nō impediref intellectus Platoniꝝ: ac per hoc omnes in- tellectus omnia cognoscere possent: q̄m̄libet tamē sin- gularis itellus ipediref p̄ accīs a cognitione oīum rē.

L̄ circa correlānū illud quo inferit̄ q̄ aia est locus spe- cierū. Adverte dico: pmo subiectū: deinde pdicatū. Et subiectum prima facie videf q̄ sit anima: r̄ psequen- ter Aristoteles non facit differentiam inter intellectū r̄ animam: dum vnum ponit pro altero: r̄ psequēter cō- ditiones intellectus crūne pdiciones anime: qd̄ nō est verū: quāz anima sit posita in obliquo in diffinī- tione intellectus. Perspicacius autē p̄siderāt̄ apparebit: q̄ subiectum hic est anima non absolute: sed sīm par- tem intellectuā. i. anima sīm intellectū: hic. n. est pars aie: qua intelligit r̄ sapit: r̄ sumit̄ ex hoc q̄ littera vñc anima inquantū est tota vel nō tota. Constat enim q̄ aia tota est anima sīm omnes partes potest statuasiḡt̄ anima non tota: sed intellectuā est anima nō sīm oēs suas vires: sed sīm partem intellectuām: quāz constat esse intellectum rē. Predicatū autē quū sit res impossibi- lis: invenire anime nīl metaphorice: r̄ metaphorā in- certam habeat interpretationem: nescio quid certi ex hac comparatione anime ad locum accipiam: nīl hoc vñū: qd̄ sequi manifestū est ex pdicis: r̄ ppnū est par- ti intellectuē. s. q̄ nō cōpositū ex aia r̄ corpore: s. i. ipso aia recipit sp̄es: ita q̄ esse receptaculū sp̄erū est ppnū aie intellectuē: sp̄es nīq; sensibiles recipiunt̄ in cōposi- to ex organo r̄ p̄t ale rē. r̄ sequit̄ hoc directe ex eo: qd̄ dñm est. s. q̄ intellectus est imixt⁹: r̄ absq; vlo organo.

Tex. 7.

L̄ circa dissimilē in impassibilitate intellectus r̄ sensus pmo ipsa differētia dcinde assignata causa consideran- da est. Et quo ad ipsam quidē differentiam pmo nota terminos: q̄ intellectus sumitur hic quatenus intelli- git: sensus quatenus sentit: r̄ impassibilitas quatenus negat passionem proprie dictam: que. s. est detrimenti receptiuꝝ: valde sensibile: r̄ similiter valde intelligibi- le sumit̄ pro eo: q̄ sīm se hz: q̄ summe sentiri vel in- telligi possit: vel lux est valde visibilis hz sc: r̄ metaphorā sīm se valde intelligibilia: ita q̄ ly valde r̄ si possit dicere respectu excessus respectu potētiae. s. sen- sus r̄ intellectus: r̄ respectu obiecti. s. aliorū sensibiliū r̄ intelligibiliū: in proposito tamē significat respe- ctum excessus: respectu obiecti abstrahēdo a respectu excessus respectu potētiae: r̄ sic illa differētia: vt patē- bit: est p̄ se nota: r̄ non supponit dari intelligibile r̄ de respectu intellectus: sed ex experientia in nobis ip̄sis pcedit. Nota lēdo q̄ quū dupl̄ possit itellus vel sensus passibilis vel impassibilis dici: primo vt qdām res est: sicut corruptio animali desinit quoq; visus. Alio modo vt sensus vel intellectus est: quod non est nisi in quantum p̄prium operationē exercet. Non est sermo in proposito de impassibilitate sensus r̄ intellectus: vt res sunt. Tum q̄r hoc impertinet est. Tum q̄r aperte in l̄ra differētia ostēditur in operari vtriusq;. No- ta tertio q̄ Aristo. simul in sinua r̄ conuenientiam r̄ dif- ferētiam intellectus r̄ sensus quo ad impassibilitatē Dicendo. n. q̄ non est vtriusq; impassibilitas simili- vit̄ qd̄q; impassibile ponit: alioq; nō esset inter eōs impassibilitatē

impassibilitate dissimilitudo. Conueniunt ergo intellectus et sensus formaliter sumpti in hac impassibilitate: quod veriusque operari est salus et pfectio absque desperatione aliqua: sensus non quum mouetur ab obiecto: sed actu sentiens: nullus abducitur terminus a quo: sed fit enim additio in ipsum et perficitur: et similiter intellectus qui mouet ab intelligibili. Differunt autem in hac ipsa impassibilitate: quod sensus infra latitudinem mortis a sensibili quodque vere patitur: intellectus vero non quodque: sensus enim si a valde sensibili mouet: derrementum aliquod recipit: intellectus vero a valde intelligibili non soluz non impedit: immo fortat. Et sic licet sentire et intelligere absolute conueniant in hoc: quod neutru est vere pati. sumpta enim finitam latitudinem eorum inuenit sentire bre passionem admixtam. I. respectu valde sensibilis intelligere autem semper expers passionis est recte.

Circa quam assignare differentia dubium occurrit quod non videatur vera causa assignata. I. esse et non esse in corpore: si enim esse in corpore est causa: quare sentire a valde sensibili est vere pati: et non esse in corpore est causa: quare intelligere a valde intelligibili non est vere pati: poterit et cogitativa et alle vires interiores paterentur a valde cogitabilibus; imaginabilibus recte: quod enim non experiri: et patet sequela: quoniam he vires sunt in corpore. Ad hoc breviter dicendum est. quod non sicut Aristoteles: propriam reddere causam hoc in loco: sed potius ostendere consonantiam huius differentie ad datam de intellectu doctrinam: cuius signum est: quod in hoc textu exposte meminit veriusque cause in secundo lib. cap. i. 43. assignante: quare sensus patitur a valde sensibili: quodque dicit ex organis et sensu: ex veriusque namque superioris causam redidit: ex organo quidem: quod est velut armonia quedam: ex sensu vero in actu: quod est velut simpsonia: quum id est sit actus sensus: et sensibilis recte. Unde insinuavit manifester: et non esse in corpore: sed esse sic in corpore tali est ratio patiendo ab excellenti obiecto: et quod est separatus a corpore non solum tali: sed simpliciter omnimoda passionem excludit. Decebat enim testimonium doctrinam ab aliis: qua exp. rientia afferre. Nec obstat attestatio: in huic obiecto de viribus interioribus: quoniam non per se notum est dari in eis: obiectus magis et minus et valde: sicut in insensibilibus et in intelligibili. Lolo nauta. n. hec ex per se notis. ut dictum est: procedit.

Tex. 8.

Circa determinationem intellectus in actu adverte primo terminos: deinde conditiones ipsius intellectus in actu. Intellectus igitur: de quo: dictum est: quod nullus est naturae nisi et possibilis vocatus est: prout potentias substantiale eius differentiam: a qua dicitur possibilia que inseparabilis est ab eo: sicut uniuersaliter differet: et a substantialis inseparabilis est ab eo: cuius est: in triplici statu inueniri potest in rerum natura. I. in statu pure potentiali: sicut est in pueris: quando est sicut tabula rasa: et in statu habituali: sicut est in dormientibus habitibus spiritus aliquaque intelligibile: et in statu pure actua lusitur est in actu aliter contemplatis aliqd: et in primo quidem statu dicitur intellectus in potentia non ab illis que est eius differentia: sed ab illis: que constituit conditionem sui status: quam etiam perdit acquirendo spiritum intelligibile. in secundo vero statu vocatur intellectus in habitu ab aliis: quibus: ab Aristotele vero vocatur hic intellectus in actu ea ratione: quia est in actu primo: et de hoc intendit hic loqui. De tertio vero erit in seruo sermo: quoniam scilicet de operationibus intellectus tractabitur. Unde volunt lens quid nominis intellectus in actu tradere. Aristoteles dicit: quod tunc dicitur intellectus in actu: quum sic singu-

la sit ut sciens. I. quum determinatur ad intelligibilis habituditer: unde singula verba ponderanda videntur. Primo ly sunt: quoniam insinuat differentiam inter intellectum et materiali: enim quum deducitur de potentia ad actum: non sit actus: sed ex ipsa et actu sit tertius: intellectus autem quum sit in actu sit ipsum intelligibile: et non sit ex eiusdem ratione tertium: et propterea vere dicitur: quod ex intellectu et intelligibili: sit magis unum quam ex materia et forma: magis enim unum sunt: que sic se habent quod unum est alterum: et ex quibus sit tertium. Radicem autem horum vide si vis in principio expositionis nostre super i. 4. questione prime partis. Dicitur Thome. Secundo ly singula: quoniam duo insinuat. Primo insimum gradus intellectus nostri inter omnes intellectus. Quum enim intellectus sic inter se graduatur: quod est altioris ordinis tanto altior modo est intelligibilita: insimum intellectus ure adeo intime est intelligibilita: ut significat illa cum fieri oporteat. Secundo modum potentie ad intelligibilita. Intellectus enim non sic est in potentia ad intelligibilita quasi oino expers intelligibilium: sed tanquam id: quod est quidem ipsa intelligibilita: inde determinate tamquam: et propterea nihil aliud est ipsum fieri actu quam ipsum determinans finis hoc vel illud intelligibile: quod importat ipsum fieri singula. Quum enim quilibet intellectus in actu finis suam substantialiter sit quodammodo omnia sua intelligibilita: intellectus noster cum in coordinatione intellectuum sit habet et ipse: ut ex sua natura omnia sua intelligibilita sit in potentia tamquam: sicut et ipse ab aliis intellectibus per potentiam naturam deficit. Tertio ly sicut sciens: denotat enim hic modum essendi in actu primo: et non modus eendi seu habendi: proprie: faciliter: et delectabiliter. Non non exigit ad intellectum in actu: de quo loquuntur: quod sit hic in actu cuiuscumque scie: sed est brevi aliqd species intelligibilis.

Circondiones autem huiusmodi intellectus in actu sunt tres. Prima que videtur potest eius diffinitio est: quod est potens per se ipsum operari. Secunda est: quod huiusmodi intellectus est in potentia: dissimiliter tamen quam prius. Tertia est: quod potest se ipsum intelligere. Ex prima conditione patet repugnare doctrine Aristotelis omnem opinionem tenentem: quod quotiescumque intellectus debet intelligere: eget aliquo alio reducere ipsum de potentia ad actum. Ex hac enim opinione sequeretur: quod intellectus in actu primo non posset per se ipsum operari: sed egeret alio motore ad hoc ut operaretur. Nec fallaris hoc in loco putatis: quod ly per se ipsum excludat oem aliud: hoc non falsum est: quoniam sine fantasmate nihil intelligat anima: sed ly per se ipsum excludat omne aliud in ratione motus. Unde nec tunc eget fantasmatis mouentibus: sed quodammodo terminatibus: ut infra patet. Secunda vero predictio satis clara est ex differentia iter potentia ad actu primi: et ad actu secundi. De tercia autem in seruo quoniam de intelligibilitate intellectus tractabit: erit sermo.

Circa assignationem obiecti intellectus duo sunt aduentanda. Primo quod hinc per se natura et indumentum in solidis distinguntur: in quibus significatur hoc in hoc. I. forma in materiali: aut intelligibili: ac per hoc in substantiali: in materialibus non est aliud natura et indumentum: et consequenter sicut impossibile est multiplicari individuum: ita impossibile est multi: licet naturam. Secundo quod impossibile est singulare materiali: e direkte intelligi ab intellectu nostro: aut mouere intellectum quem cunq. Si. n. ea que sunt circa intellectum: sunt sicut res separabiles a materiali: et caro quod non sine materiali est: inferitur quod sensu cognoscitur: opere: et singulare materiali: cui repu-

Ebo. de Ulo de alia. 13

Cap. 3.

tex.

Be anima

gnat separari a mā: et selectū nullum mouere possit: et nulla possit directe representari spē abstracta a mālib: et ppterēa nō nisi reflexe ab ite selectū nō cognoscip̄t.

Tex. 13. Circa secundā q̄stionē līcē aduerte: q̄ plānus tenius
q̄nōis est iste. Si intellectus nōs tūtū est intelligibilis; aut
est intelligibilis nō sīm aliud: sed sīm id q̄yo est intel-
lectus. ita q̄ idē sit quo est intellectus: et quo est intelli-
gibilis. Aut est mixtū. i. aut est intelligibilis ex alio-
cuī misceſ. ita q̄ esse intelligibile nō p̄uenit intellectui
puro: sed mixto. Si datur p̄mū: sequit̄. ergo alia habet
intellectus: et p̄bāta sequela: quia intelligibile est yñū
spē. Si n. constitutūm intellectus et intelligibilis est
idē: quod ex hoc habetur: q̄ intellectus constitutūr in
esse intelligibili per id: quo ostendit̄ in cē intellectus r̄c.
in quocunq̄ est intelligibile: est intellectus: et ecōuerso.
Si vō datur sīm: sequitur ergo ipse intellectus habebit
aliquid faciēs ipsum intelligibile sicut alia. i. ergo est in-
telligibilis p̄ abstractionē: sicut alia q̄ habet aliqd ab-
stractū ab eis: qd̄ facit ipsa intelligibili r̄c. Et qm̄ verū
qz hoc: ad qd̄ ducit q̄stio est fallūm: op̄: caute soluere.

Tex. 15. C **L**icet responsonem ad secundam questionem nota ipsa omni response non nisi responderet ita quod intellectus est intelligibilis sicut alia; sed quod est intelligibilis sicut intelligibilitas: tantum autem refert dicere sicut alia, et sicut intelligibilis: ut illud falsum: hoc verum sit. Neque opus est vagari in querendo: quid significat iste intelligibilitas. **M**anifestum est. n. q. erit in cibis duobus rerum ordinibus altero sensibilius: in quo sunt materialia omnia: altero intelligibilius: in quo sunt separata omnia a materia: quimum dicitur sicut intellectus ad differentiam sensibilium dicitur. ita quod sensus est: quod intellectus noster est intelligibilis non sicut sensibilia: sed intelligibilis: ac per hoc non sicut materialia: sed sicut separata a materia. **I**maginatur enim dictum est superius: quod est separatus a materia: et sic excludit secundum membrum questionis. Et si queras modum: quo intelligibilia sunt intelligibilia: et per quas gradus importat iste sicut intelligibilis: facile tibi sufficit afferendo differentiam inter sensibilia et intelligibilia in hoc. illa. n. sunt intelligibilia non ut inclusa in ordine intelligibilium: sed ut transfernent possibilia ad ordinem intellectus: propter hanc. n. translationem opus ponere intellectum agentem. ut infra patet: hec autem sunt intelligibilia ut clausa in ipso ordine intelligibilium: et tropica: rea non egente transferente ea de ordine in ordinem et cetera. Est igitur responsonis sensus: quod intellectus non est in intelligibiliis et sensibilia per abstractionem intentionis: sed ut intelligibilius: que iam sunt in ipso ordine intelligibilem et cetera. Et hoc probatur per hoc: quod ipse intellectus est separatus a materia: ut nunc nunc patet.

Circa cām respōsionis. s. in his quā sunt sine materia
Idē est intelligens et quod intelligitur. Nota primo sen-
sum assumptū: et deinde vim eius ad propositū sensus
est: q̄ in separatis a materia idē est constitutū ali-
cuius. in hoc q̄ intelligat: et in hoc q̄ intelligatur. Et p-
barur in t̄ra hec p̄positio ex hoc: q̄ sc̄ientia speculatiua:
et sic sc̄ibile est idē: et hoc q̄ constitutū sc̄ientie spe-
culatiue inesse sc̄ientię: et constitutū ipsius sc̄ibilis in
esse sic sc̄ibilis. i. actu sc̄ibilis: est idē: scire nāq̄ et sciri
conformia sunt ipsis intelligere et intelligi. et sic ex hoc
q̄ constat idē constituere aliquid inesse sc̄ientie specula-
tiue: et inesse sc̄ibilis in actu: q̄nō ex alio h̄z q̄ sit sc̄ien-
tia: ex alio q̄ sit sc̄ibile actu: eo q̄ sc̄ientia speculatiua
est sine materia: oꝝ v̄binc sumam: q̄ in separatis a
materia idē est cōstituēs in intelligere et intelligi. Nec
h̄z instantiam aliquam propositio dec̄ in his que vere

textu: quoniam hoc non spectat ad quoniam motam. ¶ Unde dicitur: quod id cuius causa queritur est: quare non omne quod est intelligibile intelligit. Et merito opus huius causam redere: quod motu quoniam rursum est affirmando primus membra illius: dum perclusus est. quod intellectus est intelligibilis eo: quo intellectus: et eo modo: et sic non per aliud ab intellectu: et in ipsa motione quoniam dicebat: quod si daretur hoc primum membrum: quod et deducatur: quod alia quoque intelligerent: quod intelligibile est unum species: et qua ratione unum intelligit: cetera intelligent. Quod inquam huius illationis satisfactionem erat. ideo subdidit: non semper aut intelligendi causa consideranda. Utus est autem ly semper: quod distribuit per omnius type magis ly oenam: quod distribuit pro omni supposito: quoniam in re veritate omne intelligibile intelligit. ut per p. ex dictis: si non semper: i. non secundum quodcumque esse. ut per p. ex. dicitur in hac l. Et consideranda est quod causa: quare non semper: cui attribuitur quod intelligitur. attribuitur et quod intelligatur: ac per hoc quare alia intelligibilia s. quod sunt aqua: magnitudinis et non intelligunt: sed intelliguntur: quod sunt intellectus intelligi et intelligit. ¶ Quo ad secundum causa est: quia in materialibus non est intelligibile nisi in potentia et. ubi tres propositiones afferuntur. prima est quod in materialibus non est intelligibile nisi in potentia. secunda est quod intellectus talius est potentia sine materia. tercera est quod illud est intelligibile. Et ut manifeste per p. dicitur: quod causa est: quod quoniam dicitur: quod intelligibile est intellectus. intelligitur de intelligibili: quod est: non quod potest esse intelligibile. Sicut quoniam dicitur de albo: quod est disgregatum visus. intelligitur de eo quod est albus: et non de eo: quod potest esse album. Inter materialia autem et immateralia hec est differencia. quod immateralia sunt intelligibilia. materiales vero res non sunt. sed possunt intelligibilia. quoniam sunt sensibilia. Materialia ergo mentio non intelliguntur: et immaterialia sicut. Et hoc clare dicitur in prima propositione. ex qua: quod in immaterialibus non est intelligibile nisi in potentia: infers quod in eis non est intellectus. sicut non carent intelligibili. ita carent intellectu. Verum tamen sicut habent intelligibile. ita et intellectu. et contra. Sicut non intellectus in actu talium. spes intelligibilis huiusmodi sensibilium est potentia non in ipsis rebus materialibus: sed sine materia. ut per p. ex dictis: ita intelligibile eorumdem est sine materia: immo est illud id est: quod intellectus eorum. Et sic ubi non est intelligibile non est intellectus: et ubi est intelligibile est intellectus. Et quoniam vero est sine materia: et in materialibus neutrum est: in separatis autem vero est: dicuntur tamen materialia non intelligere: sed intellectus. quod in eis non est in potentia intelligibile. Ut et melius ultimas duas propositiones ad confirmationem reddite cause introduce sic: quod quoniam ex parte intelligibilis prima propositio ostendat: quare materialia non intelliguntur: non fuit quod ex parte intellectus sed propositio eidem innixa radici. materialiter ostenderet idem. Ex eo namque quod intellectus talium. i. intellectus cognoscitivus huiusmodi sensibilium est potentia sine materia: opus ut in re materiali impossibile sit inveniri potentiam intellectus talium: ita quod materialia: quoniam sunt: non sunt intelligibilia nisi in potentia: et propterea non sunt intellectus: nec sunt intellectus in potentia: quod non est intellectus. Tertia vero propositio: si immobile demonstratur ly illud est intelligibile absolute sumum: et deinde ad definitam materialium. si vero materiale demonstratur: ly intelligibile interpretandum est in potentia. ¶ Circa hanc partem duplex dubium simul tractandus occurrit. Primum est quod Aristo. res materialis affirmat intelligibles in potentia: et non intellectivas in potentia: quoniam uniusqueque

sicut est intelligibile ita intellectuum. Secundum est quod stant hec duo simul. s. quod intellectus noster sit pura potentia intelligibilis: et sensibilia sunt etiam intelligibilia in potentia. maior. n. po. non videtur dari quod sit pura potentia. ¶ Ad evidenter boy scito: quod ut iam tactu est: duplex inueniens rez ordo in vniuerso. s. materialium et immaterialium: ille sensibilis est. hic intelligibilis: et quoniam illius ordinis res trahuntur possunt in istu: idcirco non unum tantum inveniens intelligibile in potentia: quod patet obscuritate in hac matre. Dicitur ergo intelligibile in potentia dupl. Primo id: quod est clausus in ipso ordine intelligibili. ut potentia pura: et tunc ly in potentia determinat ly intelligibile ut dicitur: et significat ly intelligibile potentiale: sicut materialia prima per ens in potentia. et sensibilis potentia ad intelligibile: sicut visibile in potentia significat potentiam ad visibilitatem: sicut de colore in tenebris dicitur: quod sunt visibiles in potentia: et iuxta hunc sensum res sensibiles dicuntur intelligibiles in potentia. Tertius est iter virtutum: quod intelligibile dicitur: ut in secundo sensu quod ly in potentia est perditio diminuens non valet sequela: bos est intelligibilis in potentia: ergo est intelligibilis: sicut nec virilis valet: a. est tale in potentia: ergo est tale. In primo vero quod ly in potentia est dicitur rei optime valens: intelligibilis intelligibilis est in potentia: ergo est intelligibilis. ¶ Et his autem facile per dubios solo. Nam quoniam in solis immaterialibus iuuenit intelligibilis sensus potentiale: sicut acutus: et idcirco in solis ipsis id est constitutum est intellectus et intelligibilis et contra: et uniusquodcumque modo quo dicuntur intellectus: dicitur intelligibilis: et contra. In rebus vero materialibus hec regula non habet locum: et ratio est: quod intellectus in potentia non iuuenit tot modis: quoniam intelligibile in potentia: quod enim habet in se potentiam ad concordandum intelligibile: non oportet habere in se potentiam ad patientem ab intelligibili ut sic: quoniam tamen potentia significat intellectus in potentia: et ratio est: quod potentia passiva ab intelligibili est immaterialis. Localisatio autem intelligibilis potest esse materialis et. Stat quoque hec simile: quod intellectus noster in ipso ordine intelligibilis sit pure potentie: ac per hoc infinitum locum teneat: et tamen iuuenatur aliquod intelligibile in potentia remotius extra ipsum ordinem intelligibilem: et non est intelligibile absolutes: sed cum conditione diminuente est intelligibile in potentia. Non non ex hoc sequitur: ergo datur aliquid intelligibile minus intelligibile quam intelligibile in pura potentia: quoniam intelligibile in potentia: ut dicitur de sensibili: non est intelligibile: sicut nec homo in potentia est homo. Quoniam bene sequatur: ergo datur aliquid ens minus intelligibile quam intelligibile in pura potentia: sed hoc non est inconveniens: immo est necesse: quia omne ens sensibile est minus intelligibile quam infinitum immateriale. ¶ Et scito quod ex dictis habet intellectus noster est. Unde antea pura potentia in genere intelligibili dupliciter. s. in quantum superum intellectus: et in quantum intelligibilis: ita quod quoniam per p. ex dictis: quod in ordine intelligibili sit coordinatio intellectuum ut 87. art. p. sic: et coordinatio intelligibili ut sic: ita intellectus noster quoniam in veraque coordinatione sit: utrobiusque iuuenitur ultimum locum habere: ita quod est intellectus in pura potentia: quia nihil ex se potest: quoniam vult intelligere: et est intelligibilis in pura potentia: quia intelligibilis quoniam sit: non potest ex se trahi mouere intellectum. Et sic est eodem constitutio et modo intellectus et intelligibilis et. quia separatus est a materia.

De anima

Con intellectu agente. **C**apitulū. II.

Cōmē.17.



Veritatem aut sicut in omni na-
tura est aliquid. hoc quidē ma-
teria vnicuiqz generi. hoc autē
est potentia omnia illa: alterū
autem causa et factiu3: qd in fa-
ciendo omnia: ut ars ad mate-
riam sustinuit; necesse et in anima bas esse dif-

Cōmē.18.

Et est intellectus hic quidē
talis in omnia fieri: ille vero in omnia face-
re. sicut habitus quidē et sicut lumen. quo-
dam. n. modo et lumen facit potentia existē-

Cōmē.19.

Et hie intellectus separabilis. et impassibilis. et immortus. sub-
stantia actu ens. semper enim honorabilius
est agens patiente. et principiū materia. Idē

Cōmē.20.

aut est fm actū sciētia rei. Que vero fm
potentiam tempore prior in vno est. omni-
no autem neqz tempore. sed non aliquādo
quidē intelligit. aliquando aut non intelli-
git. Separatus autem est soluz hoc: qd ve-
re est: et hoc solum immortale et perpetuum.
Non reminiscimur autem: quia hoc quidē
impassibile: passiu3 vero intellectus corrū-
ptibilis: et sine hoc nihil intelligit anima.

Summa huius capituli hec est.

Prima :



Ecce est in anima bas eē dñas. pba. qd
sicut in omni natura est
aliquid hoc quidē materia vnicuiqz gene-
ri. hoc aut sicut potentia omnia illa. alterum
aut causa et factiu3: qd in faciendo omnia
ut ars ad materiam sustinuit.

Secondia :

Est hic quidē intellectus talis in omnia fieri. ille vero
in omnia facere. sicut habitus quidam: et sicut lumen:
declaratur hoc vltimum ex hoc: qd quadāmodo lumen
facit potentia existētes colores actu colores.

Tertia :

Et hic intellectus est separabilis et impassibilis et im-
mortus: substantia actu ens. probat. quia semper hono-
rabilius est agens patiente. et principiū materia.

Quarta :

Scientia fm actū idem est rei. Que vero fm potē-
tiā tpe prior in vno est: omnino aut neqz tempore.

Quinta :

Non aliquando quidē intelligit: aliqui vero non.

Sexta :

Separatus est solum hoc: quod vere est: et hoc soluz
immortaliter perpetuum est.

Septima :

Nō reminiscimur aut: qd hoc gdē impassibile: passiu3
vō intellectus corruptibilis: et sine hoc nihil intelligit anima.

Series autem hec est.



Xpedita natura intellectus pos-
sibilis. tractat de intel-
lectu agente quatuor. Primo qōne: z
an est prima pclone cū scda declaran-
te ad gd poni ipm opz. Secdo qditez
ipsius 3^o pclone. Tertio opationē ipsi^o
4^o et 5^o pclone. Quarto imortalitatem
eludem 6^o pclone: et demū respondet tacite qōni rē.

Circa pncipū huius capituli: in quo ostenditur qd: an Tex.17.

est: de intellectu agente quatuor obseruanda sunt. in
tentio. veritas. oportunitas. et efficacia. Intentio quidē
vt perueniamus ad ponendum intellectum agentem
in rerum natura. Veritas vero. vt assump̄a in littera
verificantur. Oportunitas aut. vt non imponamus au-
torū superfluitatem in assumptis. Efficacia demus: vt
ex his sequatur intentū. Et quoniā singula verba quo-
dammodo sunt ambiguā perscrutantibus eam: non no-
cere credo singulos huiusmodi terminos seorsum pre-
distinguere. Octo autem sunt termini hic considen-
di. In primis ly sicut: quum similitudinez denotet: po-
test denotare similitudinem quo ad duo. s. vel quo ad
bas differentias agentis et materie: vel etiā quo ad mo-
dum eundem. Ly in: quum moduz essendi denotet:
in proposito sumitur: vel sicut partes in toto: vel sicut
suppositū in natura: vel sicut causa in effectu. Ly omni
tenetur collective aut distributive. Ly natura: aut su-
munt pro natuitate seu generatione: aut pro substanc-
ia physica. Ly hoc: aut demonstrat vnum numero: si-
ue positive: siue negative: aut demonstrat vnum con-
fuse. Ly vnicuiqz generi: vel significat vnumquodqz
genus proximum formarum generabiluz: vel vnam
quamqz generationem. Et similiter ly omnia aut di-
stribuit p omnibus speciebus illius generis proximi:
aut pro omnibus concurrentibus ad generationez. Ly
alterum aut causa vel demonstrat vnu: numero: vel
vnum cōfuse. **L**Termini quoqz conclusionis. s. in ani-
ma eē has dñtias: patiente: pportiabilis similes diffi-
cultates: quomodo. s. sumunt ly in: quomodo anima:
quomodo he differentie. s. cum vnitate rē.

Cato quoqz: q: quum anima sit quidāmodo natu-
ra: et quidāmodo supra naturam: ratio presens a natu-
ra ad animam procedens potest sumi: vt a toto ad par-
tem: vel vt a minore ad maius rē.

Chis itaqz pncipiss circa hunc lse. pcessum ex parte
maioris multiplex dubiu3 occurrit. Quia aut natura
sumit cōmuniter: vt etiā inuenitur in separatis a ma-
teria: aut proprie: vt inuenit in physicia tm. Et rursus
siue proprie: siue cōmuniter sumatur: aut omnis natu-
ra sumit hic distributive: aut collective. Si distributive
et cōmuniter falsum est assumptuz: nam in natura
intelligentiarum non est materia: et similiter in natura
celi non est materia: que sit potentia ad omnia illa. Si
cōmuniter et collective: manifeste falso assumitur.
nam lz sit vnu primum agens omnium: non tamē
est vna prima materia: nisi forte sequatur quis Aine-
bron fantasiam. Si proprie et collective falso est: q
vnu sit agens omnium: nisi sit sermo de agēte remo-
to: puta celesti corpore. Sed hoc est extra ppostuz: in
quo queris agens. primum intelligibilium. Si autē
proprie et distributive: falsoz quoqz est: quia in natura
humana: neqz est materia: que sit potentia ad omnia:
qui sunt eiūdem generis cuius bonum: neqz agens po-
tentia illa facere: et similiter in bouina rē. Et confirmat:
qz aut intendit assumere soluz: qd in omni natura sunt
duo. s. paties et agēs. Aut et qd in omni natura sunt duo
talia. s. quoru3 vnu est materia vnicuiqz generi: et po-
tentia omnia illa. Alterum autem causa et factiu3 rē.
Si nāqz primum solum intendit: superfluitas tanto
pho in re tam ardua in ipso medio termino contra tan-
tum virtuz platonem. Imponitur. Et rursus: efficacia
pcessua talis periclitat: quilex hoc medio nō posset in-
ferrī: qd intellectus agens: sed solum qd detur aliquod
agens: reducens intellectum possibile: de potentia ad
actum:

actum: quod gratis a Platone conceditur ponente: q
Intellectus noster actuatur ab Ideis: sicut nos dicimus
q' visus actus a coloribus. Si aut' int'edit Fm. s. q' in
omni nā sunt duo talia. Magna surgit ambiguitas lā
ptacia: de sensu: veritate: et efficacia huius pcessus. De
sensu qdē: an int'edat q' in omni nā est aliqd vnum nu
mero: spē: genere: analogia: aut p'se aliqd vnum mā
ad oia illi' gnis. Et similiter dubitāt de vnitate agentis.
De veritate vō qz. vi iaz p3: nō appet in quo sensu hoc
verificet. De efficacia aut' qz opz īferre nō soluz dari
ages: si dari intellexum agentē ut saluetur littera.

Eppō cōis ¶ Ad hec duplē dici pōt. Prīmo sumendo nām vñr in
phīcis tñ: et vñu subm: et sñl vñu agēs pñfuse. i. quoctūq
mō sit vñu nō curādo: et ly sicut vt dicat similitudinē.
nō solū in hīndo has dñntias. s. agēs et patiēs. Et etiaz in
mō hñdi. i. in pñmitate: ita qñ lensus est: qñ qr in omni
natura sic est: qñ est vñu subm ppriū: et vñum pprium
agēs tē. opz in anima sic ee. Nec obstat qd de subo di-
citur: qd est mā vñiciuqz generi et potentia oia illa. ois
m. mā ret gnñbilis est mā aliquius gnis: et pñter est po-
tēria ad oia illius gnis. Eadē n. genere sunt. vt dicit. S.
metaphys. quoz mā est vna. Nec instāta de homine
et similib' aliquid valer: qm̄ sicut caro sanguis et ossa ani-
maliū sunt eiusdē gnis ita semia materialia et actiua.
¶ Habet aut̄ hec expō: que cōis videſ: difficultatem:
quo ad efficaciā. In naturis slgdē rez videmus mani-
feste: qñ obiecta cōputant in ordine causarū actuariū.
vt pñ in coloribus et alijs sensibiliib'. Ac pñ hoc in nā vi-
dēdi nō aliter saluat actuū et mā: nisi qr visus est potē-
ria ad oēs colores: et ipsi colores sunt motui diaphani-
scdm actuū tē. Diceret ḡ similr Plato: qñ in nā intelle-
ctive anie est intellectus possibilis: qui pōt oia fieri: et est
aliquid agens informatiū illius: s. hoc agēs nibil aliud
est: qñ ipsa obta intelligibilia. I. quiditates reruz separe
a mā: et nō opz ponere agēs vñi sp̄ci ad omnia: que po-
test intellectus recipere: sicut non ponitur tale agēs in
coloribus: nec in sonis: nec in odoribus tē.

Expo fin gularis. **C**ū No pōt huius obiectōi satisfieri: nisi dicēdo q̄ Aristo. supponit nō dari ideas. vt sic hec rō non sola: s̄z cū illa suppōne iſerat itentū. Scđo iſi occurrit m̄bi dōz: q̄ hic sumit nā pprie: vt distingueſ contra operationem.

Cū Ad cui⁹ evidētiā recolere opz p̄mo dīram iter intellectū z sensuſ supius assignatā. s̄q̄ sensuſ est nā qdā: vt grāmatica. itellus vō nō: s̄z pura potētia: z ppterēa sensuſ p̄ma mutatio est a gnātē: ad opationē vō mutatur ab obo. itellus autē nō s̄c. nō. n. a gnātē hēmus intellectū i actu p̄mo. Scđo opz aduertere q̄ quēadmodū quū fit sensuſ in actu p̄ fit nā qdā. quū vō fit i actu scđo vt scđ nō dī fieri nā aliq̄: s̄z potius exire in opz: ita quū itellus fit in actu p̄mo: fit nā qdā. quū vō de actu p̄mo pficit in fīm nulla dī fieri nā: sed que erat pficit. Ex his autē seq̄i q̄ pductio intellus in actu p̄mo nō pportionālē r̄idet mutatiōi: qua sensuſ īmutat ab obiecto: s̄z mutatiōi: qua sensuſ ipſe fit. Et qm̄ p̄sens fīmo est de factōne intellectu in actu p̄mo: qm̄ est q̄ sensuſ hui⁹ rōnis sit: q̄z in omni nā p̄stituēda. vt nā distingueſ ſ operationē inueniāt ſuo zē. opz in aia intellectuā p̄stituēda in eē intellectuō bas esse dīntias: z iuxta hunc sensum excludunt idē: qm̄ ſicut in omni nā hōpter patiēs iuēnit agēs: nō vt ideā: s̄z qd̄ vt ars ad materia ſuſtinet. i. p̄ motu ſ mutationē māe agēs: ſue ideē ſint ſue nō: ſta in aia opz: ſue ideē ſint ſue nō: opz: p̄prium agens p̄portiōale agēti nāli in phīcīs. Et iuxta hunc sensum excludit obiectō de actōe obiectōp̄ in sensuſ: q̄z. illa nō est tam nature ſ operationē ſ p̄du-

ctio. nos aut loquimur de nature pductioe. Excludit
etia obiectio de ideis: qz sicut in generatione aliquo inueni
tur propriū generans: ita hic. Saluatur quoqz pportio
nalis similitudo anime ad oēm nām in bñdo dñtias
has in modo easz: z in rōne necessitate: vtrobiqz enī
betur tam agēs qz patiēs z pprū agēs quasi artifex: z
eadē rōne ve ynu quodqz fiat a p̄imo. Saluatur de
mū cālitas importata p ly qm̄: siqz hoc pacto cadit
et supra ly sicut. Nō dixiqm̄ in omni nā est sic necel
se est: z in aia. Sed dixi: qm̄ sicut in omni nā insintias
candē eē in nā z aia nō solū rei: s̄ modi necessitatem
cām z. pportionalis tñ. Et sic Aristó. p̄bie sue radices
uniformiter prosequitur ydief, in phisice z in anima.
Ex his aut manifeste pz: qz ex hac rōne z lra non ha
bet: qz agēs z patiens sint in anima sic: qz eadez
numero anima sit agens z patiens diuersis potestis: qm̄
hinc nibil aliud betur: nisi qz be dñtias sunt in anima.
sicut in omni natura. constat aut qz in omni nā nō sic
sunt: qz vna numero natura sit bñs vtricqz quasi subie
ctu accidit: s̄ quēadmodū in omni natura pducenda
insunt hec duo: vt cause in effectu: ita in anima intelle
ctiva pducēda in esse intellectivo in actu p̄mo insunt
he dñe: vt cāe in effectu: sive iste cause coincidat in idē
subīm numero: sive nō: hactenus i ḡne neutrūm boz ba
het: s̄ solū qz p̄ter intellectū possibilez datur agens.

Circa expressionem officij virtutisq; intellectus notandum
valde est pmo: q; quia ex precedente ratioe nihil aliud
intulerit sfa; nisi q; in anima necesse est has esse dñe:
para agentis & patientis. Modo additum seu explicatum: q;
virtusq; est intellectus. Nec caret dubio: unde hoc habeatur
q; prius n. ex ratione posita & supradictis habeatur: q;
datur agens & patientis: t; q; patientis est intellectus. non
tamē habent videt q; agens sit intellectus. Ad hoc
pot̄ duplū dicitur. pmo q; hoc inferetur ex rōne supra posita
arctata ad naturam. i. generationem seu formam na-
scientiū. iuxta doctrinā quinti metaphys. text. cō. 5. Uide
mus. n. q; in omni natura. i. generatioē nascientiū dan-
tur patientis & agens ad modū vniuersalitatis: in animalib;
quidem mas & femina: t; in plantis, propotionalia hīs.
sicut ergo in generatioē nascientiū vita vegetativa: t na-
scientiū vita sensitiva: dant hec mores vniuersalitatis: quia
mas & femina sunt eiusdem nature. Sic & in anima in-
tellectuā op̄z esse: t sic quicq; patientis sit intellectus. vt
p; ex ante dictis: agēs quoq; erit intellectus rē. Scđo
dī & tūtū q; hoc habet ex ante dictis implicite & sub-
iungendis p̄iunctis supradictis explicite. quicq; n. agēs
honorabilitis sit paciente: t patientis sit imaterialis: op̄z
hoc agēs separati quoq; ēē a materia: t ex hoc esse in
genere intelligibili: t ex hoc esse intellectū. Jam enī di-
cūm est: q; separatio a materia genus constituit intelligi-
bile: t q; in separatis a materia idē est constitutus
intellecti & intellectus rē. Notandum est scđo: q; sfa
pot̄ triplū exponi. Primo vt ly intellectū sit submī: t ly
in fieri & in facere sit p̄dicatū: t tunc est sensus planus
distribuens. i. cuiq; intellectus sui officiū. Scđo vt ly
intellectus sit p̄dicatū determinat p̄ adiectas clauili-
tas: t tunc est sensus q; hic est intellectus in omnia fie-
ri. ille vero est intellectus in omnia facere: t hic sensus q; p̄ius
quo ad primā partem sit verus: quo ad secundā tñ sal-
vari nō pot̄ nisi cauſa falt: qm̄ intelligere consistit in esse
ipsius intellectus. vt p; ex ante dictis. Facere aut̄ omnia
constituit esse non facientis: sed eius qd̄ fit. Unde im-
possibile est q; aliquis intellectus constituatur in esse
intellectus per facere intelligibilis in alio: quāmis con-
stitui posuit per fieri illa terminatur ad

De anima

esse eius: quod est factio[n]is subiectus. Tertio ut sine pro-
positiones. p[ro]ma est intellectus supple duplex. Et p[ro] hoc
assignatur p[ro]uenientia inter agēs et p[ro]atiēs in anima. s. q[ui]
vtrūq[ue] est intellectus. scđa hic quidē talis in omnia fieri.
tertia vō ille in omnia facere: et p[ro]bas assignatur diffe-
rentia inter vtrūq[ue]: quia. s. alle est talis. i. h[ab]et differē-
tiālē naturā. differētia. n. p[re]dicat quale: q[ui]d est in omnia fa-
cere: et hic sensus est valde planus: et nihil līe p[re]teriens:
quasi diceret: q[ui] in anima sunt he differentie: et vtrūq[ue]
est intellectus: diverse in nature seu vis. Nam huius p[ro]pria
natura est in fieri omnia. Illius vō in facere omnia.
Et qm̄ hec diuersitas spectat ad officia. ideo v[er]sus ē ly
in: dicēs in omnia fieri: et in omnia facere: d[omi]nia nāq[ue]
substantialis inter eos preuenit hanc: et manifestatur ex
bac. s. actus et potētia. vt infra p[re]tebit. Quum discutis
aut p[ro] quo quibus distribuit ly omnia. memento eorum
que in textu 4° dicta sunt ex p[ro]pone Anaxagore. Eadem
.n. sunt omnia hic que faciunt ibi: qm̄ eadē adequate
sunt: quibus intellectū oris esse imixtum: et que op[er]a in
intellectum hunc quidē fieri. illū vō facere in hoc. Et sic
cessabit g[ra]m rula vox eleuās ly oia supra sensibilia zc.

C Notandum est 3°: q[ui] sicut quum dicit intellectus possibi-
lis: dico duo: ly intellectū et ly possibilē: et quatenus est
intellectus: opatio eius est intelligere. quatenus vō est pos-
sibilis: actus eius est pati: ita quū dicas intellectū agē-
tem vocē tuam p[re]ce: et sicut quatenus agēs est: q[ui] opa-
tio eius omnia facere sit: non negas. sic quatenus intel-
lectus est: q[ui] opatio ei⁹ intelligere sit: nō inficiare. Unū
in hoc capitulo vtrūq[ue] ei operationē Aristoteles tribuit: p[ri]nam
que est velut opatio transiens in prima conclusione. se-
cundā vō que est imanēs in 3° 4° et 5°. Et q[ui] p[ro]ma opa-
tio nō p[ot] absolu[ta] in sensibilibus: qm̄ terminatur ad il-
lāmet: ad que terminat intellectus possibilis. id ad secun-
dāz se transvluit auctor operationē: tillā separātā oīno p[re]-
tuāq[ue] posuit in 6°. p[er]clōne et ex illa immortalitatē ipsi⁹ uīt
doctrināz p[ri]mi libri statim intulit. vt inferius p[re]tebit.

C Circa assimilationē intellectus agētis ad habitum et lu-
mē aduerte p[ro]mo: q[ui] Aristoteles p[er]latus est in eum defectū:
quē vitandum docuit in 2° posterior[um] analetico[rum]: vt si
siquidē et in tanta re metaphoris: et p[ro]pterea incertas
tradidit hic doctrinā: i. v[er]ū tamen quid certi hinc habe-
n p[ot]: dicēm⁹ zc. **A**dauerte 2°: q[ui] certus in hac līa est:
q[ui] assimilatio ista non est inter intellectū agentem in se: et
habitum et lumē: s[ed] est inter modū agēdi intellectus agē-
tis: et modū agēdi habitus et luminis. Ut in līa non di-
citur: intellectus est sicut habitus et lumē: s[ed] q[ui] est in oia
facere sicut habitus et lumen. Et ex hoc bēs. vñ expost-
iones: que similitudinē hanc ad conditiones ipsius in
intellectus agētis in se referunt: tāq[ue] nō intētas excere po-
tes: p[ro]puta q[ui] intellectus agēs est lumē participatum et non
sol: et habitus i nobis nō separata res: et si qua alia sunt
buuiū modū. **A**dauerte 3°: q[ui] modū quo habitus facit:
in quo similitudinē habitu intellectus agēs in faciēdo oia:
exponitur: q[ui] est operari: quādo volumus: ita q[ui] ex hoc
q[ui] intellectus agēs facit omnia: vt habitus insinuat: q[ui] fa-
cere omnia intelligibilia est in p[re]ate nostra: deducit[ur] ra-
men impeditūtis. Expimur. n. in nobis ipsi⁹: q[ui] p[ar]a-
tis fantasmatib[us] exercito abstrahimus: quū volumus
triangulum: figuram: numeruz zc. **A**dauerte 4°: q[ui] mo-
dū: quo lumē facit: et in quo intellectus agēs assimilat ei
in faciēdo omnia certus est: q[ui] expressus est in līa: duz
subditur. quodāmodo. n. lumē facit potētia existentes
colores. acti colores. Ita q[ui] modū: quo intellectus agēs
in faciēdo omnia assimilat luminis: est quia sicut lumē

sicut colores in potentia: colores in actu: ita intellectus
ages facit omnia intelligibilia in potentia: intelligibilia
in actu. Et p[ro] hunc modū differt intellectus agēs ab arte.
Ar[istoteles] siquidē formam nō p[re]stet in materia facit. In-
tellectus autē agēs nō influit in intellectū possibilē: aut
in fantasmatē intelligibile: s[ed] p[re]existēt in fantasmati-
bus intelligibile in po⁹: facit actu intelligibile: quēd
modum lumē nō facit colores: s[ed] p[re]existēt colores in
potentia facit actu colores. **E**t p[ro] hoc differt positio
Aristoteles a Platone ponēt spēs īp[ro]mītā in animas
nostras a separatas lēcis: q[ui] ēt a posterioribus ponenti-
bus intellectū possibilē suscipit spēs ab intellectu ogen-
te per modū inflatus. Nec enim omnia longe a se ēē
dixit Aristoteles: quis dixit: q[ui] facit omnia vt lamen:
et explanans quid diceret air: quodāmodo enim existē-
res in potētia colores. facit actu colores zc.

C Circa eadē assimilationē dubiū ēē possit: an sit v[er]ū
q[ui] colores absq[ue] lumine sint in potentia: s[ed] qm̄ hoc nō
variat p[ro]positum: q[ui] siue colores in tenebris sint in po-
tentia colores: vt quidam putant: aut sint in potētia vi-
sibilis: vt oīy credunt: p[er] quā diversitate in līe p[re]-
natur ly quodāmodo. visibilis minus constat: q[ui] intēcio
Aristotelis est dicere: q[ui] intellectus agēs facit omnia intel-
ligibilia in po⁹ intelligibilia in actu: sicut lumē facit co-
lores zc. satis n. mibi fit ex similitudine et exēplo: qui
addiscētes intelligint intētū. hic. n. est omnis expecta-
tus fructus. **C** Consurgit tū hic maior quedā et nō dis-
simulanda distinctione de modo: quo intellectus agēs intel-
ligibile in potētia: q[ui] in p[re]cedēti textu constat ēē mate-
riale: facit intelligibile in actu: aut. n. hoc facit agendo
in ipsum fantasmatā: aut in intellectū possibilē. Non. n.
p[ot] dici q[ui] facit agēdō in medium: sicut de lumine di-
cit: q[ui] inter fantasmatā et intellectum possibilē nullū est
medium. Si agēdō in fantasmatib[us]: querēdū est: qd po-
nit illa actio in fantasmatib[us]: īmaterialē ne: an. mate-
riale. Si māle: q[ui] post actionē intellectus agētis adhuc est
intelligibile nō in actu: s[ed] in po⁹. Si imāle: q[ui] accīs ī-
materialē est in re mālū: et rursus q[ui] fantasmatā est intel-
ligibile in actu: et sic cogitativa ēē intellectus. Si agendo
in intellectū possibilē: q[ui] p[er] naturā. Intellectus possibilis
sit in actu q[ui] sit intelligibile in actu: cuius oppositus in
textu 2° habius tertii dicitur: duz dicit Aristoteles: q[ui] intel-
ligere est pati ab intelligibili procul dubio in actu: sicut
sentire a sensibili in actu. Et p[ro]pterea species intelligibi-
les effluerēt ab intellectu agēre in possibilē: et fantasmatā
ta supflueret ad productionē intelligibile in actu.

C Ad hāc dubitationem duplex occurrit dicendi mo-
dus. Alter ē: q[ui] intellectus agēs facit intelligibile in actu
nō solus: s[ed] cu fantasmatē: ita q[ui] ipse et fantasmatā occur-
runt vt due cause actiū subordinatē ad p[re]ducēdā spe
ciē intelligibile in intellectū possibilē: quū. n. spēs intel-
ligibilis h[ab]et in se duo. s. q[ui] est quiditas lapidis in esse
intētionali īmāli: p[er] h[ab]itūtē est vt a duobus depēdet: ita q[ui]
ab uno. s. fantasmatē lapidis h[ab]et q[ui] sit quodāmodo la-
pis: et ab alio. s. intellectu agēte h[ab]et q[ui] sit īmāle gen-
ēndi. s. īmaterialiter: et sic neutrū supfluit. Nec p[er]
intellectus possibilis stelligit q[ui] sit intelligibile actu: q[ui] p[er]
p[er] origine intellectus possibilis stat ī actu p[er] q[ui] intelligat re-
sultare intelligibile in actu: q[ui] ex B p[er] spēs intelligibilis
fit in intellectu: resultat intelligibile actu: nec effluvit B mō
spēs ab intellectu agēte. vt p[er] zc. **E**t q[ui] modū iste falsi
nihil iudicio meo cīneat. Alter mō modū dicēdī nō
dispar: s[ed] addēs cluālq[ue] s[ed] rōnabilior magis q[ui] līe
zson⁹ appz. **C** Ad cuius cīdētā scīto: q[ui] z° termin⁹ illu-
minatiōis corporalis suenit. s. formalis et obtutus. Er-
minat

mina. n. illuminatio ad illuminatum eē diaphani: tāq; ad formalē terminū: t rursus eadē illuminatio terminat ad apparentiā coloris iuxta existit: tāq; ad obtiuū terminū. Color. n. ex lumine obiectum apparet: t diaphanum ex eodez formalē illumina. Et est inter hos terminos tanta dñtia. q; nihil ponendo agens in termio obiectivo facit id: qd in eo facit. terminū autē formalez nō nisi ponendo in subo aliqd facit. vt de se p. Imaginor igit̄ q; intellectus agit in fantasma obiectum tñ: nūbil in eo ponendo: sed faciendo apparere in eo natu ram seu quiditatē lapidis nō appetib⁹ pditionibus individualib⁹: t hoc pñsnā q; fiat spēs intelligibilis in intellectu. Et sic ponit in fantasmate intelligibile in actu nō formalē. hoc. n. tñ in separatis a mā fm rem est: s; obiue. Et vt hoc nō appearat tibi mirabile: pñsidera q; talē intelligibile in actu. s. obiue sit per abstractionē sine mēdaciō: que pñsist nō in expoliatiōe alicui⁹ a fantasmate: s; in relucientiā vnius: t nō relucientia alterius. Hoc. n. quī pñsideraueris: videbis q; sonat actiō itel lectus agētis: que dñ abstractio intelligibili⁹ in actu. ab intelligibili⁹ in po⁹: q; nihil ponat in fantasmate: qd faciat relucere in eo nām lapidis absq; relucētia pditioni nū individualiū: t q; hoc est facere intelligibile in actu obiue. At si questeris qd opis est ḡ spē intelligibili⁹ a plana eff̄rissio ex lñ: vt intellectus possibilis fiat oia intel ligibilia in actu formalē. Lur vñ nō reluceat individualia: plana qnq; est rissio: q; illis repugnat sub tali lumen splēdere: q; eis repugnat apparere imālitate ab stractiā: de qua logmūr. Quo vñ sit appetitio ista absq; aliquo reali effectu saltez in alio pñsiderare potes: si attendis q; illud in spūalibus facit ordo qd in corpori bus stius. Si. n. lumē corporeū fm aliquos colores il lustrat iuxta positū plusq; mediū: qd inconvenit lumē simile intellectus agēris fantasma nō iuxta positū. s; optima dispōne subordinatiū illustrare: sic vt relucēs in eo nā cū ipso intellectu illustrāre: intelligibile formalē. i. spēm intelligibile in intellectu pducat. Et ppter hoc colligata est tā actio q; passio cū fantasmatis: t sine fantasmate nihil intelligit aia: vt inferit⁹ diceſ. Nec ex his legē q; cogitativa intelligere posset: qm nō hēt in se formalē intelligibile in actu formalē. Nec opz cogitatiū extendere se ad qegd in fantasmate sublucet quoli ber: sed ad id tñ: qd in fantasmate absolute sumpto lu cer: vt plenī in cōmētarys p̄me partis scriptūs: sic optimē salvatur q; intellectus agens facit omnia intelligibilia in actu: vt lumen facit colores in actu tē.

Tex. 19.

Circa cōditiones intellectus agētis in seipso adiūte: q; q̄tuor pditionū in lñ ei attributaz. vltima tñ est sibi p̄pria ceteris existib⁹ cōbus sibi t intellectu possibilit̄: esse nāq; separatū a corpore: eē impassibilez: esseq; similitudinē vniuersis naturis sensibiliū: cōia sunt vtriqz: sed eē suba actu ens soli intellectu agēti cōuenit: t est id p; qd differt ab intellectu possibili eētialiter. Ad cuius eūdentia recolito: q; cū supra dictis conditionib⁹ attributū est intellectu possibili: q; nulla est ipsi⁹ natura: nū q; possibilis vocatus est anime intellectus. Et rursus q; nihil est actu eoꝝ: que sunt ante intelligere: s; est sicut tabula: in qua nihil est scriptum actu. i. q; intellectus possibilis fm suam subam solam est in po⁹: vt po⁹ distinguat̄ actū p̄mū. Intellectu autē agēti attributū opposita cōditio pfectionū dicens: quū dicuntur q; est suba actu ens. i. q; est intellectus existens in actu ex sua substātia. ly. n. substātia ablatiū casus est: t hoc directe contraponitur intellectus possibilis conditioni. Hic. n. ex sua substātia est in potētia: t in actu

non nisi ab alio singula fiat sicut sciens. hic autē sua substātia absq; deducētē aliquo est actur: t ratio que mo uit Aristotele ad has cōditiones intellectus agentis est: q; semp agens prestat passo: t principiū mā. Et bis autē verbis manifeste fm planū sensum lñ betur: q; ex quo hoc agēs est intellectus sua subam suā. hoc. n. est ens actu in genere intellectuali: in quo intellectus possibilis ē pura po⁹ fm subam suā: t in quo ille ab hoc differt.

Circa operationē intellectus agētis adiūte: q; lñ iste tres cōditiones q; simul in lñ tāgunt. i. identitas: p̄oritas: t p̄tinuitas s; diuersas expōnes diuersis attribuunt. Qēs tñ expōnes a lñ alienē sunt. nā vel factū aliqd ponunt: aut puerile dicūt. Singit quidē ois expōsitione attribuēt̄ hec intellectui adepto: aut possibili fm se: vel fm totā spēm. Lenis autē est omnis attribuēt̄ hec intellectui in actu z. A nullius figdē mēte qd dubiū excludēdūz est de intellectu in actu scđo: q; nō qnq; intelligit: t qnq; q; nō intelligit. certū est. t. de omni actu opante: q; nō qnq; opat̄ t qnq; non. Unū omissis omnibus buiū modi expōsitionib⁹ occurrit mibi q; Aristoteles attri buit has tres cōditiones intellectui agenti: de quo capitulo nūc agit. quum. n. de eo tractas et qnq; an est: t inchoaſz quid est: qd sine operationis notitia hēri nēquit. Ad complendū qd quid est eius: operationem eiusde declarat: t̄ste tres conditioes illi attribuēt̄. Pri ma est q; eius sciētia est idem cum re. Ubi adiūte q; qz inter intellectum possibilē t agentē dñaz postur in hoc: q; ille est in po⁹: iste in actu: statim declarari oportet ex natura talis actu intellectuz ipsum. Inest autē naturaliter intellectu: qui fm suaz subam est scientia in actu pmo: q; obiectum sue scientie sit ipsemet: t hoc significat p̄ma conditio: q; dicitur: q; scientia fm actu: vt distinguitur contra scientiam taz in potentia q; in habitu: t rursus scientia fm actuū non nūc: aut tūc: sed que ex substātia sua est fm actuū: qualis non est nostra scientia actualiter considerans: sed sola sciētia substātarum separatarū: hec inq; sciētia est idē rei. Et nota q; supiū in textu. i. 5. Brusto. loquēs de scientia nostra: dixit q; scientia nostra speculativa t sic scibile idē est. hic vñ qz loquitur de sciētia substātialiter fm actuū non limitant rem cui idētificatur: s; absolute dixit q; est idē rei: scientia nāq; nostra non est idē rei nisi vt sic scibills est: vt hēt esse imaterialē in anima: scientia autē substātialiter in actu: quia ad seipsum vt propriū tēdit obiectum: est idē rei: que scitur absolute. Inest scđo eidē intellectu prioritas respectu omnis alterius intellectus: t hoc significat scđa cōditio in lñ po sta. sciētia. n. fm actuū nō solū est prior omni alia potētia nature t pfectionis: s; et prioritate tēporis sim pliciter t absolute: quāuis in hoc individualē excunte de potētia ad actuū: sciētia fm potētiam sit prior tēpore q; sciētia fm actuū. p̄s. n. sciuit in potētia q; in actu. Et hinc habetur: q; scientia intellectus agentis non solum est perfectior sed prior tempore. Inest 3. tali intellectui continuitas indefessa in intelligēdo: t hoc signifcat tercia conditio. ex quo enim est fm substātam suaz intellectus in actu: t per hoc non solum habēs rē presentē: sed eandem sibi: t indepēdens est rē potētia etiam tempore: q; s; est q; continua t indefessa semper intelligat: t fm hanc expositionem nihil fungitur: nihil superfluit: nihil extorquetur.

Circa separationem t immortālitatēm intellectus Tex. 20. adiūte primo expositionem mibi occurrentem: quaz puto intentam ab Aristotele: t deinde cōparabis alias

De anima

et: et discernes mentem istius. In probemio primo libri iecit Aristoteles hoc fundamentum ad immortalitatem anime. Si anima habet operationem propriam: est separabilis: et si non: non: ibidem explanans: quomodo opus accipere propriez: qui dixit: quod maxime assimilat, proprio intelligere et subdidit. Utetur si intelligere est fantasia: aut non sine fantasia: non enim est sine corpore: non erit proprius comune esse et corpori: sine quo esse et fieri nequit: et subdit: quod aliquis est de alia sicut de recto: cui attribuitur tangere speram: et tam non tangit separatus et. Igitur Aristoteles coedificans super iactu fundamenti quoniam hancenam nullam operationem propriam inuenisset intellectui possibili: quod omnis eius inuenta operatio admixta est sensibilibus: et inuenisset in intellectu agente propriam operationem: qua scit secundum substantias suam in actu: et qua non quodcumque quidem intelligit: et quodcumque non istud intulit immortalitate intellectus agentis solius. Et quod superius dixerat etiam de intellectu possibili: quod erat separatus a corpore. Ne salutaris in terminis: non dicit hic quod solus intellectus hic est separatus: sed dicit quod solus est separatus quod vere est: separatus in essendo: separatus substantialiter: quod vere est esse separatum. Et dicit hoc edificando etiam supra iacta fundamenta: quasi dicaret intellectus possibilis est separatus sicut rectum: et hoc operationem sine corpore sicut spera: sed non est separatus in hoc quod vere est: in essendo. Iste autem intellectus quod habet propriam operationem est separatus solus in hoc quod vere est: in essendo: et propterea postea hic solus est immortalis et perpetuus. Et scito quod ut a grecis accepti: translatori binius textus fuit plus quam grammaticus in lingua greca: eo quod ubi in textu nostro dicitur quod vere est: in greco loco ly vere habetur ly per: quod apud grecos non significat vere: sed honestus evitandi causa a grammaticis ponit dicas: et hoc secundum proprietatem vocabuli. Ut etiamen translator conscientia aristotelica auctoritatis et consuetudinis optime trastulit et posuit ly vere loco ly per: quod ut Simplicius in primo physico dicit Aristoteles. Platones imitatus est in hoc: quod sicut Plato quoniam res vere subsistentes exprimere volebat: nominibus renunt hoc pronomen ipse preponebat. ut ipse homo: ipse leo. Et sic ideas significabat: sic et Aristoteles. ut termino aliquo significaret id quod proprie ac vere esset ens: particulam per postpositas pronomina relativa a communis yu detinat ad veritatis expressionem: ut in primo physico pugnatur: ubi inter par men de disputans sic exprimit pluries repetendo: quod vere est: seu ens. Nec solus est. Simplicius in hac sententia: sed Adrastus: Themistius: et Porphyrius. Igitur Aristoteles ad insinuandum quod hic solus intellectus est separatus in essendo: apposuit iuxta morem suum ly vere. Et quoniam Plato ponens animam nostram babere eternam scientiam secundum se: cogebatur sequenter posse: quod nostrum addiscere et inuenire non est nisi reminisci. Ne quis putaret hoc idem sequi ad propositionem opinionem ponentem intellectum immortalis et perpetuum secundum suam substantias semper actu intelligentem. Subdidit Aristoteles. huic tacite obiectioni responsione cum eius causa. Responsio est quod non reminiscimur: ut nostrum scire non est reminisci: causa vero est: quia iste intellectus per se est impossibilis passione: quia intellectus patitur ab intelligibili: et reducitur de potentia ad actum primum. Intellectus enim agens: ut dictum est: per substantias suam est actus intelligens: passus vero intellectus: intellectus possibilis: qui est passus ab intelligibili: dum sit singula sicut sciens: est cor-

rupabilis secundum rem: et sine hoc intellectu possibili anima nubil intelligit. Ad cuius cause clariores perceptio nem aduerteremus: quod apud Platonem intellectus passus seu possibilis ab ideis informatus erat a principio: et quod impossibile est plenum iterum impleri: ideo apud ipsum sequebatur: quod nostrum scire est reminisci. Apud Aristotelem vero quod intellectus passus generatur et corruptitur cum sorte: et non ponit informatus a quo: cum quodcumque sicut tabula rasata in qua nihil est scriptum: quodcumque intellectus ager: qui est impossibilis: ponatur perpetuus et semper intelligens: non sequitur quod nostrum scire sit reminisci. Unde nostrum scire esse reminisci non sequitur ad intellectum perpetuum in actu: sed ad intellectum passum perpetuum in actu: hoc manifeste dicit Heraclitus in fine: quod illud perpetuum intelligere non est nostrum: dicens: et sine hoc intellectu passus: anima quod nos intelligimus nihil omnino intelligit. Non enim putat animam sati: aut dormientis: impedito intellectu passu intelligere per intellectum agenter: ut quidam somniant. Nescio autem quis primu bac in Heracliteanam rationem: et inchoauerit exponere: quod non reminiscitur post mortem: et. Si enim vis falsam biniusmodi expositionem convincere: vide primo ly reminiscitur de nobis bornibus loquitur in numero plurali: et non de anima: dicendum. non fuisse: non reminiscitur autem: vide secundo ly quod causaliter: nota est: et ad nihil servit illa expositioni: immo domini fuisse: et hic intellectus sit passibilis et. Vide tertio ly passus intellectus: in nullo yncipit opere Aristotelis intellectus nomine intenit: aut inuenit enim audiui significatus nisi vere intellectus: quare igitur solum equivoicatio. Vide quarto ly sicut hoc nihil intellectus aliis: si de reminiscenti post mortem erat secundum: et de cogitatione dicendus fuisse: et sine hoc nihil reminiscitur anima: et non nihil intelligit: quod hoc falsum est: et extra positionem. Vide quinto ly verba Aristotelis in primo libro tex. 66. que afferuntur ad insinuandum: quod que illic disputatur: hic affirmavit: extra propositum sunt: quoniam manifeste loquitur de nobis: ut deinde est dicitur. non reminiscimur autem et. et Plato in phedone doctrinam tradidit. Circa prefata expone multa surgunt dubia: et primo ad boiem: deinde simpli. Ad Aristotelem quodcumque videtur dictis eius repugnare. In secundo squidez binius operis tex. xi. dicit aperte: quod quasdam partes animae nihil peribit separari a corpore: propter id quod nullus corporis sunt acti: sub hac proportione subsumit minor ex hoc secundo tex. 4° 6° et 7°: et intellectus possibilis nullitas corporis est acti: ergo intellectus possibilis est separabilis a corpore: et sic immortalis. Et confirmatur ex predictis testimoniis: quos salvare impossibile videtur: si intellectus possibilis corruptitur cum corpore: est enim qualis calidus aut frigidus. Et confirmatur ex primo binius tex. 92. ubi gratia dicitur fictio dans intellectui aliquam partem corporis: et in secundo binius tex. 21. dicitur: quod inter intellectu et perspectiva potentia nihil adhuc manifestum sit. Vide etiam genus animalium tex. 3° vult auctor: quod intellectus non educatur de potentia materie: sed venit de formis: ac per hoc non corruptitur cum corpore. Et confirmatur ex. 12. metaphys. tex. 17. ubi auctor dubitans: utrum aliqua forma maneat post suam materialis: in dubio transire de omni anima: sed affirmat de intellectu: non ois formam inquit: et intellectus. Simpliciter

C Simpliciter autem falsum sustinere videtur hec expositiō: quia contradicere videtur propositionibus certis in philosophia. Constat siquidē: quod omnis substantia intellectualis est incorruptibilis: sed anima nostra est substantia intellectualis. ergo prima propositiō certificatur ex operatione: quia. s. intelligere est operatio sine corpore instrumento. ergo esse substantia intellectualis est sine corpore sustinente: operatio enim facit cognoscere formam: et modus operandi ex parte operantis modus essendi prese fertur. **S**unt et aliae multe probationes ad hoc antecedens: quas in libris contra gentiles Divi Thomae plene habes.

Sediam autem **cōrū p̄cipe** Ad evidētiā harum difficultatum scito: quod nō est intentionis mee dicere: aut sustinere velle intellectus possiblē esse generabilē et corruptibilē h[ab]et philosophie principia: quām hec positio est falsissima: quām ex p̄ncipis philosophie vīpote veris non deducitur recte nisi verū. hoc autem constat ex fide esse falsum. igit̄ nō potest ex p̄ncipis p̄bli sequi. Unde neq[ue] vt verū: neq[ue] vt cōsonum: neq[ue] vt probabile p̄bie hec scripserim: sed tamen ut exponens opinionē lūtūs greci: quā conabor ostendere esse fallaz s[un]t p̄bie p̄ncipia. **D**uo ergo in p̄bia p̄ncipia ipsemē Aristoteles posuit: ex quibus immortaliitas aie sciri posset: primū positiū est in p̄bēmio huius operis tex. i. z. t. i. z. s. dñe operationē propria. Secundū positiū est in scđo huius tex. xi. s. nō esse actum corporis: et primū quidem spectat ad operationē. Secundū autē ad potentiam: que est operationis p̄ncipiū: que pars est aie p̄spectiva ab Aristotle. vocat: igit̄ vel ex proprietate operis vel elevatione potētiae immortaliitas anime inuestiganda est. Et si non vīs errare: per has gradere: sed caue a per accidens et cōmūnibus. **J**uxta p̄mam igit̄ vias volentes progrede in ingressu op̄z cautissimos atq[ue] certissimos esse: q[ua]m lapsus est sapientū in ianuā his. Animam enim habere propriam operationē dupliciter a p̄bē sumptū inuenio in p̄posito: p̄mo propriā. i. sine cōmunicatione rei corporei: scđo p̄p̄riā. i. sine cōmunicatione corporei organi. Et p̄mo quidē modo accepisti se se proprium in hoc fundamento Aristotle manifestat ibidē dicens. Maxime autē assimilat p̄p̄rio ipsum itē ligere. Si autē et hoc fantasia q[ua]dam: aut non sine fantasia nec hoc vīcī: p̄tungere sine corpore esse. Ubi euidēter appetit: quod ad hoc quod intelligere sit op̄s p̄p̄riā aie: requiri vīna negatio. s. quod nō sit fantasia: et vīna affirmatio. s. quod sit sine fantasia. i. quod non exercat per organū hoc. n. iportat negatio fantasia: et quod sit independens a fantasmate: hoc enim iportat esse sine fantasia. Et quod sic vīebatur Aristotle. ly p̄p̄rum: idcirco banc ingressus ianuā: quām in progressu non intenſerit aliquod intellegere intellectus possibilis sine fantasmate: conclusit animam per intellectum possibilē nullam habere propriam operationē. **A**ly vero p̄bli in hoc Aristotle p̄stātes ly propriū sumperunt scđo modo. i. sine organo. Credideruntq[ue] si intelligere est operatio absq[ue] corporeo organo: seu compuncio corpore elicita: quod ipsa est propria operatio anime. ita quod talis proprietas sufficit ad inferendā separabilitatē intellectus possibilis h[ab]et rem a corpore. Et quod in progressu inuenierunt: quod intellectus possibilis operatur sine organo: idcirco intulerūt sicut cum intellectu possibili imortale. Uis ergo tota huius vie consūlit in hoc p̄ncipio. an. s. ad huiusmodi proprietatē sufficiat negatio organi an non: sed exigat etiam esse sine fantasia. i. negatio obligationis ad fantasmata. **E**t si ad Aristotle respexerūt invenimus absq[ue] omni p̄batione expositionē suā posuisse: ex quo

pcessu accipio ego: quod ipse expositionē suā pbataz esse voluit ex vi illius p̄ditionis: quā expōndo assūmō. p[ro]st. s. si intelligere est fantasia: aut nō sine fantasia: nō erit hoc sine corpore: hec enim p̄ditionis est per se nota: quām fantasia in corpore: et cum corpore: corpora q[ue] est. Ac per hoc si intelligere est obligatū fantasie: ita quod saltem nō est sine illa: op̄z quod intelligere nō sit sine corpore. **A**ly vero p̄bli expositionē suā probant ex hoc quod id est per accidens non parit iudiciū de incorruibilitate rei: et sequēter nec de ppriate: ex qua habere incorruptibilitas. Obligatio autē ad fantasias intellectus intelligētis absq[ue] corporeo organo inest tali intellectui per accidēs. ergo. Prima p̄positio p̄z: quod corruptibile et incorruptibile sunt differētē substantiales. Secunda vero pbaf ex eo: quod potētia cuius est non nisi per accidēs est in corpore: ius op̄rari in se: non nūl per accidēs pendet a corpore. Dico autē operari in se ad differentiā operatiōis in alio: ut mouere: operatio namq[ue] imanens: que propria est operantis p̄fectio: natura: sui p̄ncipii sic assequit: ut rōni p̄sonū oīno sit: quod cuius est est independentis: eius talis op̄atio sit independentis: et cuius est est in corpore: eius operatio pendeat a corpore: et cuius est per accidēs est in corpore: eius quoq[ue] operatio per accidēs pendeat a corpore. **C**onstat autē quod intellectus sine organo non nūl per accidēs est in corpore: ex eo nō quod non h[ab]et organū: non h[ab]et subiectum corporeum: organum enim est: in quo p̄mo est potētia. ut in scđo huius tex. i. z. est habitum: ex eo vero quod nō est in subiecto corporeo: sequit[ur] quod accidat sibi ēē in corpore. **O**biectio in corpore ipsius potētiae: et pendere operationis a corpore sunt alterius rōni. nā illud est subiectum: hoc est obiectum: et ppterēa pcessus hic nihil valet probando secundam p̄positionē. **A**d hoc enim dicendum est: Solatio. quod licet hec sint diversarū rōnum: ut obiectando bene dicāt: nā sunt p̄portionaliter se p̄comitantia ut causa et effectus: ita quod modus essendi subiectū ipsius potētiae est causa modi pendendi obiectū operationis immanētis: modi autē dico non cūiuscunq[ue]. s. ad substantiam spectantis: de quo est ierimo p̄sens. Si enī vis visuā non esset actus oculi: sed separata a corpore: visio non per se p̄cederet a corporeo obiecto. ut patet rō. **A**d rōnē autē tāque mouit Aristotle. s. si intelligere est fantasia: aut nō sine fantasia: non erit hoc sine corpore sed intelligere est non sine fantasia. ergo intelligere nō est sine corpore: et sic non propriū aie. Responderi potest quod intelligere esse cū fantasia potest dupliciter intelligi. Primo modo absolute: necessario: et per se: et sic conditionalis est vera: sed minor falsa: quām intelligere anīe nostrā non absolute: sed ut tale: puta materialium sūm quosdam philosophos: aut in p̄ncipio sūm alios: nec necessario et per se: sed propter modum essendi anime. s. in corpore: est cū fantasia. Scđo mō potest intelligi de intelligere tali: aut per accidēs: et sic p̄ditionis assumpta nihil facit ad p̄positū: et tā sic tā verificat minor. s. quod sine fantasmate nihil intelligit[ur]: quām ut dictum est: Aristotle crediderit cā simplē: et per se verā esse. Et quām in via hac ambulātes utinē intellectu sine organo: quod perinde est: ac si dicerebāt intellectū esse sūm rem separatū a corpore: quod spectat ad scđo p̄ncipiū iūstigandi imortalitatē intellectus possibilis. Ideo de hac scđo via viendū nū est et duplī. s. sūm Aristotle. et simpliciter.

Sciō igit̄: quod in hac via properē occultū per accidēs De z° vīa maxima videt[ur] difficultates. Quāz nā intellectus possibilis videndū ē. lis sit intellectus: et sit res q[ua]dam: si spectet quatenus in Tbo. de Ulo de aia. 3

De anima

Alex. scđo
vñaz ad s^m

tellectus: nō est difficile intenire ipsum separatum a corpore pcedēdo a rebus intelligibilibus: vt pcessit Arist. in principio huius tertii. si aut spectet rebus qdā: nō facilius p̄z via ad hoc inuestigandū. ¶ Unde Arist. q̄ius vñaqz via p̄posuerit nō tñ vñaqz oīanaz est p̄sequitus. immo cautos lectors reddidit de terminali bū ius vie in probemio dicens in tex. 13. q̄ erit de alia sc̄iue de recto: cui inquātū rectū multa accidit ut. n̄ illi h̄eat opus p̄priū. Ex quibus manifeste vult: scđo de via de separatione potētie a corpore nō ducit ad veraz separationē fm esse nisi ducat ad opus p̄priū: q̄nis ducat ad separationē formalē a corpore. Quia igit apud ipsū ex p̄ma via intellectus possibilis nullā bz p̄pria operationē: et ex scđo via intellectus idē est separatus a corpore. cōsequēs est iuxta documenta data ab ipso in p̄bemio: vt intellectus possibilis sit separatus a corpore nō realiter: sed formaliter. vt superius exposuimus. Et hoc est dicere: q̄ quatenus intellectus est separatus ne gatur: i. non cōunctus. sed quatenus talis res est: fm eē est in corpore; et corpore tali r̄c. Et p̄terea de itellectu agēte nūc loquēs inuero in eo p̄prio opere. s. q̄ nō qñqz qdē intelligit et qñqz nō: dixit q̄ separatus est solus in hoc qd vere est. i. in cēndo ad diuīam separationē formalē tñ: q̄ ēt p̄uenit intellectui possibili r̄c. Et hec positiō maxime cōsona videt doctrinē ipsius Arist. alibi dū felices homines p̄stuluit nō simpli: s. vt hoīes in p̄mo ethicoz. t. in. 12. metaph. tex. com. 39. deductio Inquit qualis optima paruo rēpore nobis: illis auxē. s. intelligētū p̄petua est et p̄tinua r̄c. Cōmuniſ sigdē amīti. Deceptio est: q̄tēadmodū crediēt homo bēre itellectualē r̄ām: sic et beatitudinē. Qui. n. hominis subalē partē putant eē intellectualē p̄ subam suā ponunt p̄le. quēter in ea capacitatē felicitatis simpli et ceterē. Qui vō putant et Arist. hominis partē eē intellectualē p̄ participationē luminis intellectū agētē: ponunt confequerēt q̄ non est capax felicitatis nisi fm quid ad rē pus r̄c. ¶ Ad auctoritates eiudē: que aduersari vidētur facile respōdef: q̄ in oīibus que de separatione intellectus possibilis dixit: intendit de separatione formalē: q̄ vi ipse met de cūt nō ducunt ad aīaz magis separaram q̄ recētū ad opus p̄priū nō venit. Nibil ergo p̄hibet quasdiā aīe partes separari pp̄ id q̄ nullū cor pozis sunt actus in cēndo: s. nulla inuēta est nisi intellectus agens: de quo verificat apud eū: q̄ separat tanq̄ p̄petuum a corruptibili: q̄uis de tota p̄te intellectuū apparet. ¶ De foris quoq̄ mentē aduenire credit: q̄ lu men intellectuale quo intellectus possibilis potēs est p̄ime ad intelligentū: mētīq̄ rōnēm h̄re: ab intellectu agētē est. ¶ In. 12. deniq̄ metaphysice nihil respōdendo affirmare se ostendit: quū inchoat a p̄ditionali dicens. vt si est aīa talis: nō omnia forsan: s. intellectū vbi manifeste p̄z: q̄ omnia sub illa p̄ditionali stant: si est anima talis r̄c. Ex hoc ergo texu hoc scđo bāberi p̄pōt: q̄ Arist. manifeste putauit animam intellectuū nō esse ante corporis: et sub dubio reliquiss: an sit post: vt facile p̄z p̄ferēt: hec quo ad Arist. ¶ Super est et simpliciter tracēmus rem hanc: vt locū tñ decer. Colligēdo igit p̄ncipia viasq̄ dicimus: q̄ r̄o p̄priū operis sola op̄z q̄ ducat ad opus in nobis: neq̄ fantasiam: neq̄ cū fantasias. Nonātē aut dixi sola q̄ admixta secunda aut via separationē potētie sola op̄z q̄ ducat ad separationē non solū formalē: sed fm esse in rerū nā. vt p̄z ex dictis. Et qñi iuxta p̄mā vias sola nō venit ad opus sine fantasias. vt experientia testari videt. Nullū

enī scđo adhuc inuentū bolem: qui testet se intellectus aliqd abīq̄ fantasias ate oīo: q̄ quis multi dicāt hoc eē possibile. et p̄ma rūrū admixta secunda vñraq̄ transira est. Ad secundā vnde tota pendet huius rei certitudo: p̄perandū est vtendo p̄positionib⁹: q̄bus vñus est Arist. in B̄ tertio. Ex hoc. n. q̄ intellectus est pati ab intelligibili: sicut sentire a sensibili: optime inferit q̄ intellectus est potētie ad intelligibile: et nullius intelligibilis nām in bz: sc̄iū nec sensus bz in se nām alicui⁹ a se sensibili. Op̄z ergo si oīuz māliū naturas intelligere p̄t: q̄ nullius sit nāe mālis in actu: sed sit potētie ad oīes māles naturas: et ratio nō solū intellecta formaliter: sed etiā realiter: et fm esse p̄alnit. Quoniam in sensu in manifeste apparet: q̄ siue per se: siue per accidēs aliquid sensibile admisceat sensum: impedit sensus. vt p̄z in gustu infirmi: et potēs ratiocinari super hoc sic. Venit ad hoc vt omnia sua sensibilia cognoscat op̄z non solū formaliter: sed realiter nō esse iunctū vñli s̄cōp̄ sensibiliū. ergo intellectū ad hoc vt cognoscat oīa mālia op̄z nō solū formaliter: sed realiter nō esse iunctū mālibus. Hanc rōnē subterfugere nec ipse possit Arist. nisi forte negando q̄ posse cognoscere oīa mālia p̄ueniat intellectū nostrō in rerum nā: q̄uis p̄ueniat cī in abstractione: ita q̄ differētia inter sensum et intellectus quo ad p̄positū sit in hoc: q̄ sensus bz duo. primo q̄ de eo absolute verificat: q̄ p̄t cognoscere oīa sensibilia sui generis. scđo q̄ de eo in exercitio verificat: q̄ cognoscit actu vel potētie oīa h̄mōi sensibilia intellectus vero bz p̄mū tñ. s. q̄ de eo absolute verificat: q̄ extendet se ad oīa mālia: s. in exercitio postulus nō se extēdit ad oīa. ita q̄ intellectus nostrō absolute est vere extendens se ad cognoscēdum oīa. Intellectus tñ nostor sic extendens se ad omnia nō inuenit in rerū nā: sicut rectū absolute vere tangit sperā in puncto: rectū tñ sic tangens nō inuenit in rerū nā. ¶ Nec respōsto q̄uis sit vñtia fōg: nō enadit: quin p̄cedere oporteat multa incōuenientia. p̄mū q̄ in rerū nā nō magis inuenit intellectus nostrō in oīa fieri: q̄ motus velocitabilis in infinitū: qui nō dāt in re: et in abstractione: et hoc nō solū op̄z p̄cedi de intellectu in oīa fieri: s. simpli de intellectu et de ipsius intelligibilitate: hec. n. separationē exigunt a mā fm rem. vt diffūle ostendit in scđo p̄tra gentiles capitulis. 49. 50. 1. 1. Secundū est q̄ fm rem intellectus nostrō non recipit imaterialiter: sed in diuidualiter: et sic nō cognoscit vñuersale. Tertiū est q̄ alia nostra nō est vere substātia intellectuū: sed sup̄rema inter sensitivas irradiata lumine intellectus agētis: demonstrat̄ enī in scđo cōtra gentiles cap. 55. q̄ oīis substātia intellectuū est incorruptibilis. ¶ Quārum est q̄ doctrina a p̄ncipio huius tertii vñq̄ ad tex. 17. non nill extortē. s. in abstractione verificari p̄t: quā tñ vt expōnendo patuit fm rem op̄z assertere vt veritati p̄sonet. ¶ Propter hec igit et rationes postulas supra: et in locis allegatis cōmuni animi p̄ceptioni bolum p̄sentiendo bolem cōpositū ex nā sensitiva et vere intellectus fāteamur. Ac per hoc intellectū habentē: qui in rerū nā positus est omnia fieri. p̄pter hoc q̄ nullius corporis est actus: pp̄ qd nibil p̄hibet ipsum separari a corpore immortale esse et p̄petuum. Plus. n. be rōnes valent q̄ ne gatua Arist. q̄. s. nō inuenit in eo opus sine fantasias: qd p̄t ex dictis nō verificari nill per accidēs: et propterē

B. Thomi.

Mentem
auctorisp̄
cipe.

pterea nō est mītrū etiā tam sapientē virū in hoc falli.
 ¶ Quoniā aut̄ veritas studiosas mentes attrahit: in
 hoc puerūrū p̄bī p̄clarī r̄ nominati: q̄ intellectus no-
 ster cum ipsa nostra anima partum est p̄iunctus corpori:
 r̄ partim separatus ab eo: quis diuersimode id inter-
 pretari fuerunt: r̄ quo quidē hoc intellexerit Aristō. sa-
 ti dictū puto. Preceptoꝝ aut̄ eius Plato p̄iunxit aliam
 corpori ut natura naut̄: separauitq; pindē ipsum acor-
 pore fīm esse. Auerroyoꝝ dō separans quoq; aiām intel-
 lectuā fīm esse a corpore: p̄iunxit ipam cīdē in opera-
 do tñ operatione tamē īmanentē. Aut̄c. aut̄ Albert? Diuus Thom: is: r̄ tandem veritas ipsa iungunt animā
 intellectuā corpori fīm esse: separant eam ab eodem
 fīm īdependentia. ¶ Ad cuius evidētiā scito q̄ inter
 formas māles: que. l. educunt̄ de potētia māe: ac per
 hoc dependent fīm esse a mā vīpote carū cā: r̄ formas
 separatas dīnnū a mā: que in seipſis subſtūnt ſine
 omni cōmunicatione ſui eē in mā: quas angelos dici-
 mus rōnabile mediū ponit̄ forma fīm eē īndēpendēns
 a mā: r̄ tñ cōmunicās fīm eē in mā: q̄ ex īdependentia
 b̄z: q̄ nō eſt educta de potētia māe: r̄ ex cōmunicabilitate
 q̄ in mā ſit: r̄ q̄ mā pācipiter eē illius. Tale aut̄
 forma ſatemur eē aiām intellectuā. ita q̄ ſic ſolū ſal-
 uat: r̄ q̄ eſt vere īmālis: r̄ intellectualis: ac per hoc bñs
 opus p̄priuꝝ: r̄ imortalis: r̄ q̄ eſt vere forma ſpecifica
 boīs numerata ad numerationē boīum. Lōlonatq; to-
 ti p̄bie adeo. vt hinc quocunq; declinauerit: ad aliquā
 inconueniēs ducens. Sistens aut̄ bic nullū in p̄bia ſcrupu-
 puli offendit: quis obscura qđ: ex adiūctis relinquit
 ren̄. ¶ Nō eſt enī mirabile. imo valde p̄fonat p̄bie:
 vt talis forma media inueniāt: vt mā eleuet ad parti-
 cipationē forme infime inter māles: vt p̄tuit̄ ſco-
 pitu n̄ ex nā ſenſibili r̄ intellectuali. Lonionatq; co-
 querenter vt huiusmodi forma: eo q̄ īmālis eſt ordinis:
 potentia habeatque nō ſit actus corporis: operationē:
 q̄ p̄priam: eo dō q̄ iuncta eſt corpori fīm eſſe: vt hanc
 operationē p̄priam nō exerceat ſine corpore. cui com-
 municat ſuū eſſe. Et rursus eo q̄ īmālis eſt ordinis nō
 educta a mā: nec pendens conſequēter ab ea: corruptio
 corporis nō definiat: ſed eſſe ſuum retineat. Eo dō quia
 eſt cōmunicata corpori ut forma. vt ſit ratio eēndi ipsi
 corpori: r̄ breuerit ut omnia ſuppleat: que alie inferio-
 res forme facerent: nō illo imperfecto mō: quo ille fa-
 cerent: putat ſum iheron: dependēta: r̄ extenſio-
 ne: ſed excellentiori mō: p̄tinet ſiquidē omnes alias ut
 tetragonū trigonū. ¶ Et vt nouiꝝ argumētationibꝝ
 quas aliqui ut efficaces afferunt: nō fallant̄: pro eoruꝝ
 p̄iolatione ſoluere eas curauit ex eiusdem ſfundamentis.

Jādun' 3°
 de aia .q.5.
 r̄ mītī aliꝝ.
 ¶ Arguit̄ igī ꝑmo. Animā intellectuā parte requi-
 rit ad ſuū exultētiā in mā determinatas diſpoſitiones.
 ergo eſt corruptibilis. ¶ P. Ratio eſſendī aie intelle-
 ctuē eſt: vt ſit quo aliquid eſt. ergo non p̄t ſeparari a
 mā: antecedens p̄bat: q̄ in hoc diſſert̄ forma iſformas
 a forma ſeparata: coſequētia p̄z q̄r̄ ceſſante rōne cēndi
 alciuus: ceſſat illud. ¶ P. Unio fīm eſſe aie intellectuē
 ad corpus nō eſt ſubſtātia: nec accidens. ergo alia in-
 tellectuā nō eſt yna et fīm cē. Antecedens p̄z p̄ pri-
 ma parte: q̄r̄ aliter ſubſtātia illa corrūperet: pro ſcda
 vero: q̄ ſic eſſet yno accidentalis. ¶ P. Animā intel-
 lectuā eſt forma iuncta corpori fīm eē. ergo recipit ſuū
 individualiter. ergo nō intelligit: aut̄ intelligere recipit
 in corpore: qđ nec eſt verū per ſe: neḡ per accidens: co-
 sequentia p̄bat: q̄r̄ quicquid recipit in recepto in cor-
 pore: recipit in corpore: l̄z mediate: ſicut color recipit
 in ſupſcie recipit mediate in ſubā ſubā ſupſcie: r̄ B

est potiſſimū ſundamentū aduerſe partis ex p̄pria.
 ¶ Arguit̄ r̄ fortius. Qz nulla potētia eſt ſeparator
 eſſentia cuius eſt. ergo intellectuā eſt actus corporis: aſſis
 p̄z: q̄r̄ potētia oītrū a ſubſtantia: vel eſt eadem illi: cō
 ſequentia probatur: quia ſubſtantia anime intellectuē eſt
 actus corporis: r̄ hec ratio eſt fortis valde.
 ¶ P. Animā intellectuā eſt forma dans eſſe forma
 iller corpori. ergo eſt figurata ſaltem per accidens: p̄b
 atur ſequela: q̄r̄ ſubiectuā figure eſt homo cōpoſitus
 ex materia p̄ma ſola: r̄ anima intellectuā apud te: pars
 ergo ſubiecti eſt alia intellectuā. ergo per accidens ſal-
 tem figurata. ¶ P. Si aia intellectuā eē ſorma cor-
 poris īdiuſſibilis apud te. ergo manus intelligit. p̄bat
 ſequela: q̄r̄ manus eſt corpus cōpoſitus ex aia intellectuā
 r̄ corpore t̄c. p̄tēre aia intellectuā eſt forma īdi-
 uſſibilis in toto corpore. q̄dē īdiuſſibile ſimul mouet
 r̄ gemituꝝ ſequela: queſcentē vna manu r̄ mota alia.
 ¶ Ad ſolutionē horum nō op̄z alia lacere fundamēta:
 vt eo verior ostēdat doctrina: quo ex poſita quiditatē
 omnes difficultates ſoluāt. Scito igī: q̄r̄ anima in-
 tellectuā media eſt forma: r̄ ſic īmālis eſt ordinis. vt
 nō respuit cōmunicationē māe: ipam participat: r̄ ſuū
 generis ſeditioſes intrinſicas: r̄ eminentiōl mō b̄z r̄
 p̄tinet p̄fectiones: virtutes: r̄ eſſicaciam: vt ſe tamē de-
 cet oīum infeſioꝝ formarum ad ſe ordinataruz: ſicut
 tetragonū p̄tinet trigonū: r̄ hinc fit vt exerceat r̄ actus
 ſuū īmālis ordinis in tēlēgēdo r̄c. r̄ actus formaz mā-
 liū formādo: ſigurādo r̄c. ſed ſicut ſuperiores act̄ mo-
 dificat ex mō eēndi in corpore. ita infeſiores eleuat ex
 ſua īndēpendētiā ad corpus. Ut n. docuit Aristō. in tēp.
 z. ſecūdi libri. aie ſe hīt ſicut in ſiguris: p̄ ſemp in eo:
 qđ ſequēter: eſt id qđ eſt prius eſt in potētia. i. virtua-
 liter: vt trigonum in tetragonor: r̄ hoc ſi diligēter inſpe-
 xeris: cefſabiliſ admirari multa: que alii mirantur.
 ¶ Ad p̄mū ergo in oppoſitū dicendū: q̄r̄ antece-
 dens eſt ambiguum: op̄z dīſtingui. ſi. n. ly in mā deter-
 minet eſt ſi existentiam: antecedens eſt verū. vt p̄z: ſed cōſe-
 quētia nihil valet: q̄r̄ ex hoc q̄ ſorma exigit certas di-
 ſpoſitiones. ad hoc q̄ ſit in mā ſequit̄: q̄r̄ ceſſet ab-
 ſolute ceſſantibus illis: ſed q̄r̄ ceſſet eſſe in mā ceſſanti-
 bus illis. Si aut̄ ly in mā determinet diſpoſitiones.
 Antecedens eſt falum ſimplicerit: q̄r̄ aia intellectuā
 nō ad ſuū eſt ſimplicerit: ſed ad ſuū eſt ſuū exi-
 ſenziā in mā: op̄z p̄babeat diſpoſitiones quādā in illa.
 ¶ Ad ſcdm dicit̄: q̄r̄ eſſe quo aliquid eſt: dupl̄r̄ cōtin-
 git. l. p̄ſale r̄nō p̄cile. Animā intellectuā b̄z q̄ ſit quo ali-
 gd eſt: r̄ q̄ ſit eē qđ in ſcīpſa ſubſtītut: hoc q̄r̄ īmālis: il-
 lud q̄ ſorma alterius: r̄ p̄pē aīs cū p̄cione in tēlē-
 cūtū eſt falum: in quo ſolo ſenu ſcedit ſequētia r̄
 argumētū. ¶ Ad tertium aut̄: qđ eſt ex cōmuniſſi-
 mis omnibus formis in formantibus. Cōmuniſſima
 reſponſo eſt: q̄r̄ vno forme cum mā ſumit̄ dupliciter:
 formaliter. r̄ ſic eſt relatio: r̄ fundamētaliter: r̄ ſic non
 ſignificat vna rem ſimplicerit ut argumētū ſuppone-
 re videſt ſed ſignificat mām eſſe actualiter ſub ſorma
 r̄ ſormam in formare mām: dec aut̄c importat mani-
 feſte ipas cauſas mālem r̄ ſormalem cum ſuis cauſa-
 litibus. Unde hec vno nihil eſt mediū inter formā
 r̄ mām: ſed dicit̄ vtrūq; ſimil: r̄ dicit̄ cōpoſitum reſul-
 tant: qđ in ſubſtantibꝝ eſt ſubſtantia: que corrūpit: in
 accidentibꝝ dō eſt accidens. Qui ergo dicit̄ vno aie
 ad corpus nō eſt ſubſtantia: nec accidens: dicit̄ q̄r̄ vno
 fundamētalis: de qua eſt ſermo eſt ſubſtantia: nō yna: l̄z due
 ſcurrentes ſimul in vna ſubſtantia cōpoſitā terzā: ex
 illis ſubſtantē: cuius eſt generari r̄ corrūpi: n. op̄z que
 T̄b. de Uio de aia. 3 z

De anima

rere quomodo ex anima et corpore fiat unum. dicit Aristotle. sicut nec ex cera et figura. sed oportet bene ab Averroy. Platone: et aliis querere quomodo fiat unum. Ad quartum autem: quod est Achilleum: neganda est sequela: et ad illam maximam dicendum est: quod non tenet nisi in sustinentibus et sustentatis ita ex existentibus tribus: quorum primum sustinet secundum: et secundum sustinet tertium: bene sequitur tertium est in secundo. ergo et in primo: sed si tertium sustinet in secundo: secundum autem non sustinet in primo: quia non potest esse in secundo: ut non sustentat a primo. Et sic est in propposito: nam intelligere et intellectus est in anima intellectiva: et sustinet ab illa ipsa anima: et sit in corpore: non tamen sustinet a corpore: quod independens est secundum esse ab illo. Et si instetur quod saltus per accidens intellegere erit in corpore: respondet potest iuxta doctrinam octauum physicorum tex. cap. 52. ubi anima celi proceditur moueri per accidens: non quod ad ipsum per accidens pertinet motus: sed quod motus ab ea mouetur ad motum alterum. Hac igitur ratione intelligere per accidens est in corpore: non quod esse in corpore peruenient ad ipsum intellectus et intelligere per accidens. sed quod id in quo est participatur a corpore. Ad quintum formaliter respondendo dicitur quod est sophisma figura dictio: mutat. n. magis: in quo modo: aut ecce tra. Ad rem autem deinde quod intellectus non est abstractor: aut separatrix substantia aie intellective: et est ait modo abstractus a corpore quam illa. Substantia enim intellectiva est separata separatione dependentie substantialis in essendo: et hoc ex hoc: intellectus autem est separatus separatione actuationis: quod non actuatur corpore: sed omnis separatio intellectus. scilicet non actuationem et secundum independentiam: et ex illa simplici separatione anime: qua in se immaterialiter subsistens potest per se sola operari. Et ignorantia buius separationis Aristoteles. Alexandrum: Averroem: ceterosque sequentes auctoribus abduxit. Nec enim est: que elacione animi supra manum et corpus ponit: actum corporis solutum: et cum hoc sine corpore operantem et potentem subsistere. Ad sextum iam post respondit: negat sequitur animam intellectuam sequi esse quo modo figura: et p. secundum figura est homo compositus ex in anima et sola anima intellectiva: sed homo nec anima nec manus est etiam simul sumptus: sed tertia substantia: sicut b. syllaba: nec est. b. nec. a. nec. b. z. a. sed. b. a. Et ut imponat vnum silentium bis adiungito: quod anima intellectiva quod virtualiter pertinet quicquid possunt formae preambule: facit formaliter quicquid illae facerent recentia simplicitate: et indivisibilitate sua: et hoc ex sua eminencia. Longum siquidem est superioribus formis preambularum opera eminenter facere. Unde sicut non est mirum: quod anima humana cum hoc quod non continet vegetativam formaliter: sed virtualiter secundum doctrinam Aristoteles: dicitur: quod continet illam in potentia: et tetragonum trigonum facit forma alteri bouiem vegetatum: et quicquid faceret vegetatum emunctorum. adeo ut secundum diuinum Thomam non sit divisibilis ad divisionem subiecti: quod experientia quoque testatur: et mirandum non est: si anima istellatur a pestre oculum secundum sequentia oculum opera perficiat: et secundum figuratum faciat absque sui divisione et imperfectione. Ad septimum negat sequela: et probatio plus exigit. Ad hoc enim quod aliquod compositum intelligatur: non sufficit compositum ex anima intellectiva et corpore: sed opus addere et corpore per se primo perfectibile: seu proportionato anima intellectiva. Talem autem non est manus: sed solum secundum compositum: quod significat hominem. Ad octavum negatur quoque sequentia: quod anima

intellectiva non mouetur etiam per accidens ad motum partis corporis: quod bene mouetur per accidens ad motum totius corporis: in quo est: et r. est: quod est in loco: et in divisione non mouetur per accidens nisi ad motum eius: in quo est divisione. Anima autem intellectiva constat: quod non est in loco nisi divisione: et ideo non mouetur per accidens localiter nisi ad motum eius: in quo est divisione. Anima autem intellectiva ad nullam suam partem: sed tantum ad totum corpus comparatur divisione: quod esse divisione est esse ita hic quod non alibi: et ratione alia nec mouetur: nec quiescere per accidens per partes corporis.

De operibus intellectus. Cap. III.

L. m. 21.

Adiuvisibulum quidem igitur intelligenter in his est: circa quem non est falsum. In quibus autem et falsum iam et verum est: compositione quedam iesus intellectus est: sicut eorum quae vniuersali sunt.

Sicut Empedocles dicit. Vlere multo: non quidez capita sine cervice germinauerunt: postea composita sunt concordia: sic et hec separata composita sunt: et assimetron et diametros: et ut simetron et diametros. Si L. m. 22. autem factorium et futurorum tempus cointellegens est et componens: falsum enim in compositione semper est: et namque si album non albo: aut si non album albo componit: contingit autem et dividente dicere oia. Sic ergo est non solum falsum: aut verum quod album cleon est: sed et quod erat: aut erit: vnuus aut faciens hoc intellectus est vnuusque.

Indivisibile L. m. 23.

autem quoniam duplicitate potentia aut actus est: nihil prohibet intelligere indivisibile cum longitudinem intelligat. Indivisibile enim actus aliter est: et in tempore indivisibili. Si militer enim tempus divisibile et indivisibile longitudinem est: non enim est dicere aliud in medio intelligere utrumque: non enim est nisi dividatur: sed aut potentia: secundum autem utrumque intelligens dividitur: et tempus simul: tunc autem est ut in longitudine. Si vero est sicut et utrumque: et in tempore est quod in utrumque. Quod autem non secundum qualitatatem L. m. 24. indivisibile est: sed specie: intelligit et indivisibili tempore: et indivisibili anime. Secundum accidentem autem et non inquitum illa divisibilita. quod intelligit: et in quo tempore: sed in quantum indivisibilita. Inest autem utrumque bis aliquid indivisibile: sed forte non separabile quod facit tempus vnum: et longitudinem: et hoc similiter in omnibus et continuo: et tempore: et longitudine. Punctum autem et L. m. 25. omnis divisione: et sic indivisibile monstratur sicut

S. Thomae
p. parte. q.
76. arti. 4.
et qd. 10. de
anima.



sicut priuatio: et similiis ratio in alijs est: ut quo malum cognoscit: aut nigrum: contra-
rio enim aliquo modo cognoscit. Porro et
aut potentia esse cognoscens: et esse in ipso:
si vero alicui non inest contrariuz: ipsuz co-

Lomé. 26. gnoscit seipm. et actu est: et separabile. Si
autem dictio quidem aliquid de aliquo: si-
cuit affirmatio vera est: aut falsa omnis: in-
tellectus aut non omnis: sed qui est ipsius
quod est: scdm hoc quod aliquid erat esse: ve-
rus est: et non aliquid de aliquo: sed sicut vi-
dere propriu verum est: si autem homo albū
aut non: non verum semper: sic autem se ha-

Lomé. 27. bent quecumq sine materia sunt. Idem
autem est fm actum scientia rei: que vero
fm potentiam tempore prior est in vno.
omnino autem neq tempore. fiunt eniz ex
actu ente omnia: que fiunt.

Summa huius capituli hec est.

Distincio



Abis in quibus non est falso est
indivisibiluz intelligētia. In quibus aut falluz et verū est: cōpositio
qdā intellectuū est. Declarat pmo hoc fm
ex Empedocles positione dicētis capita se
parata pūs iuncta postmodū r̄. Extendit deinde cō
positio ad pterita et futura: qz tūc interuenit contelle
ctio ipsi et cōpō. Equas postmodū cōpositiōni diuisio:
et demū cā oīs bmoi vñitas intellectus asseritur.

Prīa. 5

Intellectus intelligētis longitudines nibil phibet: q
intelligat indivisibile: et indivisibili tpe. Probat pmo
q intelligat indivisibile: qz lōgitudo est actualiter in
divisibilis. dupl. n. dicit indivisibile. i. actu et potētia.
Probat scd: q in tpe indivisibili: qz non est in medio
tpe media linea intelligere nisi linea dividat. qd pro
bat: qz repas dividit lōgitudini: z linea non est divisa
nisi in potētia. g r̄. Declarat tertio ly nibil phibet. i. q
b no opz: z pōt eē: qz lōgitudo pōt intelligi fz ptes leor
sum: et tunc in diverso tpe intelligit: et pōt intelligi sicut
cōstans ex vñisq tunc in tēpore: quod est in vñisq.

Scda. 5

Indivisibile no fm qualitatē: sed spē intelligit indivi
sibili tpe: et indivisibiliate. Declarat pmo: qz hec quare
nus divisibilis p accīs tam ex parte intellectu et tēpo
ris irreligunt: sed p se lōquitur idivisibilia. Scda pbat:
qz in istis est aliquid indivisibile: lucet no separabile.

Tertia. 5

Punctū: tis divisio: et sic indivisibile mōstrat sicut
priuatio. Declarat a simili rōne in alijs: malo: nigro r̄.
et extēdit: qz cōtrario hec quodammodo cognoscuntur.

Quarta. 5

Sic alium intellectuū no inest triū: ipse cognoscit seipz
et actu est et separabile. Probat qz opz potētia esse co
gnoscens: et esse in ipso: si cognoscit p̄trarium cōtrario.

Quinta. 5

Omnis dicō aliquid de aliquo: sicut affirmatio est
vera aut falsa: intellectus autem non omnis: sed qui
est ipsius quod quid est fm hoc: q aliquid erat eē: ve
rus est: sicut videre propriu verum est.

Sexta. 5

Sic se habent quecumq sine materia sunt: probatur:
quia idem est fm actum scientia rei. Que vero fm po
tentiam prior est in eodem: omnino autem neq tem
pore: quod probatur: quia omnia: que fiunt ex actu em
te fiunt.



Series autem hec est.

Ractaturus de operationibus
intellectus. p̄mo distinguit eas. Scdō tractat de p̄
ma quattuor p̄mis p̄clusionibus: qua
raz tres distingunt fm triplex indi
sibile obm intellectus possibili. quarta

aut quo ad huiusmodi obm se hec in
intellectus agens ostēdit. Tercio ponit vñia iter vñraq
operationez intellectus possibilis quinta p̄clusione quo
ad verū et falluz. Quarto quo in se habeat intellectus
agens huiusmodi operationē ostēdit sexta p̄clōne. et sic
de vñraq opere in vñraq intellectu tractatu esse vult.

Circa distinctionē operū intellectus adverte q̄tuor.

Prīu est: q vñraq operationem p̄bus distinguunt ex
obro p̄prio. incōplexo. i. et cōplexo: qm in hoc consistit
essentialis earū differētia. ita q incōplexū et sic p̄ma
sibi operationē vendicat: et econuerso: cōplexum aut vt
sic secundā: et econuerso. Dico aut y sic qm p̄tingit icō
plexum cōplexo: et cōplexū incōplexo intelligi. Impol
sibile est aut incōplexum per modū incōplexi nū pri
ma operationē. et similr cōplexū per modū cōplexi nu
si scda op̄ationē intelligi r̄. Intelligit aut aliquid p̄ mo
dum incōplexi qui solo intuitu iūpiciat: aut simplici in
teriori platione exprimit. vt bō: per modū vñ cōplexi
qui enūtiatione interiori dicit. vt bō est bō. Quia igif
intellectus simplicissimū pōt cōponēdo intelligeret: et cō
positissimū pōt indivisiblē intelligere. ac per hoc nul
la videre ex obiectu dñia emanare. Nec erro bic te
falleret in obtis: et ab obiectis distinctionē significatur: q̄s
hec per se. cetera p̄accīs sint. Scdō est: q p̄me ope
rationē obm Aristotle. nō ex negatiōe verū et falsi: sed ex
negatiōe falsi non faciunt no gñ in eo sit negatio ēt ve
rit̄: qz equacionē verī: quā in gñta p̄clōne tāget: ac
declarabit vitare volut: q̄uis et subintellectum dici
posse verū in falso nomine. Tertium est: q divisio
no distinguit p̄tra cōpositionē: q̄si cōpositio in stelle
ctu sit adūntio duo: p̄ceptuuz: et dimisio sit disagre
tio eozdē. Sicut si in terū nā cōpositio ēt cōiunctio
capitis cū corpore: et diuisio separatio eozdē abiūtē.
hoc. n. p̄cul est a veritate. Sed tā diuisio qz cōpositio
est cōpositio intellectualis. ita q cōpositio est q̄si egua
cum: qm qñz supponit p̄ ipso scdō opere intellectus: et
sic in tra dicit: qz in gñb̄ est verū et falluz cōpositio qdā
intellectuū est: sicut Empedocles dicit r̄. et sic nō distin
guit p̄tra diuisione: sed cōparat ad ipsam vt totus ad
partē: qm diuisio qdā scda operatio intellectus est: qñz
vñ supponit p̄ scda operatiōe intellectus affirmativa.
et sic distinguit p̄tra diuisione: que significat secundaz
operationē intellectus negativa: et p̄ nominū: qz af
firmatio representat p̄iunctionē: separationē: et
qñ quicquid p̄tingit affirmare: p̄tingit etiā negare. id
equat in tra diuisio cōpositioni et econuerso. Quar
tum est: qz hinc habes: q sublatō intellectu cōponēte
et diuidente nulla remanet vñtas cōpositiōis: aut diui
sionis: et sequenter nulla p̄tradictio: que sine his nō est
intelligibilis. Unū inquit tra faciens vñuqz est intel
lectus sine dubio cōponens: qm simplici intelligētia:
quā vñu vt sic respiciat: ex qbus vñum faciat non bz.

Circa p̄ma p̄clusionē adverte: q̄litera obscura est:
et videt: q lōgitudine trifariā vñaf. p̄mo vt est qd indi
vīlū actu. scdō vt est diuisibilis per partē post partē.
tertio vt est qd plurges ex partibus. ita q p̄ma p̄lide
ratio est p̄tinui vt est diuisibile nō tñ diuisum. scda vt
est diuisum. tertia vt partes eius cōpulan̄t ad vñu ter
tio. de Ulo de aia. 3 3

De anima

minū cōde; et vult q̄ t̄p̄s p̄sideratiōis r̄ideat lōgitudi-
ni, p̄portionalē; sic q̄ p̄me p̄sideratiōis mētura est id
uia; sc̄de diuisa terne quoq̄ idiuīsa. Et tota dec sollici-
tudo v̄r̄ 3 p̄latonis v̄ba in p̄ libr. allata in tex. cō. 4.7.

Tex. 24. C Circa secundā p̄clusionē adverte: q̄ in p̄mo libro
tex. 4.8. cōtra Platonē disputatū est: q̄ intellectus nō
est partiblīs; et illatū p̄ incōuenienti: quō p̄tibile im-
partiblī aut ecōuerso intelligēt; nunc tractans de gdi-
tate sensiblīs; que est quodammodo partiblīs; q̄ quodam
mō ip̄partiblīs; q̄ fī sp̄em est ip̄partiblīs; fī subm
so est partiblīs. vt p̄z de nā bonis indiuisiblī forma-
liter; et tñ partiblī in plures partes māe fī sp̄es; vt car-
necossa & nervos v̄c. determinat q̄ būiusmodi indiui-
siblē anima intelligit; non solum tempore indiuisiblī-
siblē sed etiam indiuisiblī anime potentia; et q̄ quatenus
indiuisiblī indiuisiblītatem sapiunt intelliguntur v̄c.

Tex. 25. C Circa quartā p̄clusionē adverte: q̄ textus iste lōpus
est sapientū sequentī Aristotele nīs caure intelligat.
Ad cuius evidentiam sc̄to; q̄ priuatio sue contrariū
p̄t cognoscēti per suū oppositū dupliciter. Primo tan-
q̄ per p̄pūl cognitū: et hoc p̄tingit duplicitē negati-
ve; sc̄ut v̄sus per nō imitari a lumine cognoscit tene-
bras; et positiue; sc̄ut ex p̄eognita rōne oīs diuisiblīta-
tis quātitatiue cognoscimūs p̄nctum; q̄d caret omni
quātitatiua diuisibilitate. Lōge aut̄ altero mō cognoscit
q̄d p̄uatio q̄ suū oppositū; qui nētrū est p̄prius
cognitū illius intellectus; sed aliqd aliud; in quo alter p̄
opposito; eminentis inspicit; sc̄ut si quis inspiceret
albedine tanq̄ p̄pūl cognitū ln ea; inspiceret colorē &
qualitatē; et eoz negatiōes; et si perfecte albedine parti-
pabilē v̄t sex; et quinq; v̄t q̄tuor; v̄t tria v̄c; v̄det pro-
culdubio in quo & quatum participatio vna deficit ab
alia. C His prelibatis sc̄to; q̄ Arist. nō lens abuti vo-
cabulis; cognoscēti per oppositū appellat tñ cognitionē
per oppositū tanq̄ per p̄pūl cognitū; et vere optime
loquit. Et p̄terea dicit q̄ intellectus cognoscēt vnu
opposito; per aliud op̄z esse in potentia; et op̄z alterū
opposito; esse in ipso. Oportet quidē esse in potentia;
alioquin alterū oppositop̄ nō posset esse ei p̄pūl co-
gnitū; et perficere ipsum per p̄pūl sp̄em; vt cognitus
perficit cognoscēti; si enī intellectus nō esset in poten-
tia; nūc posset perfici per alterū oppositop̄; sed p̄fice-
re per intelligibile altius v̄trop̄ oppositop̄. s. p̄ seip̄m
Unde declarans aut̄; qualiter op̄z intellectus esse in
potentia; subdit; et esse in ipso; quasi diceret; q̄ nō suffi-
cit esse in potentia; q̄fī omnis intellectus excepto p̄mo
qui solus est actus purus; est in potentia aliquo modo;
sed op̄z sic esse in potentia; q̄ alterū oppositop̄ sit in
ipso; p̄pter q̄d si alicui intellectui nō inest alterū con-
trario; p̄se est actu per seipsum; et sic seipsum intelli-
git; et quicquid intelligit; intelligit inspiciēdo in seipso.
būiusmodi aut̄ intellectus omnino separatus est. C Et
per hec verba potes cōprebendere; q̄ nō negat intel-
lectus separatus cognoscere p̄nationē; sed negatur co-
gnoscere eas per sua opposita tanq̄ per p̄pūl cognitā;
cum quo tamē stat; q̄ cognoscit easdē per sua oppo-
sita reluentia in p̄pūl cognitō vniuersitatis. s. substanci-
ta sua; q̄d est cognoscere per seipsum. bīc. n. cognitōis
modus nō ducit intellectum extra se; q̄m in seipso tñ
stat tanq̄ in proprio perfectu v̄t cognito. C Et dixit
totū hoc; vt doceret qualiter se h̄z intellectus agens ad
būiusmodi obm̄. s. indiuisiblē. Intēdit. n. q̄ ipse nibil

extra se intelligit; sed quicquid intelligit intelligit per
seipsum; q̄m per seipsum; et nō per aliqd aliud est actu.
Et hec intelligas cōparādo intellectū agens ad hec no-
stra. s. n. referas ad substancias superiores tacetur hic.

C Tu aut̄ qui putas intellectū agente nō esse substanci-
am separatā; sed cum veritate tenet ipsum esse pote-
statem nālem nostrae anime. Ex his dicas contempla-
re intellectus alios separatos; q̄ sic se habent v̄c. et būc
canonem in sequentibus similib⁹s obseruatō v̄c.

C Circa quintā p̄clusionē adverte: q̄ hic expresse ba-
bes verum quasi equivoce in eodem textu sumptū.

Declaratum tamē ne occatio effet erroris. Sc̄to igī
q̄ verum in intellectu inuenit vno mō v̄t cognitū. ita
q̄ ipsum cognitū est in se verū; et sic inuenit tantum
in intellectu cōponente & dividente; q̄m de rōne veri-
v̄t p̄z. 4.º metaphysice tex. 27. cōpositio est; q̄m est; aut
ens esse; aut nō ens nō esse; et idem est de falso indicū.
Alio mō est in intellectu; quasi v̄t in quadā re; et sic est
etī in intellectu q̄d quid est; quādo intellectus appre-
hendit q̄d quid est circuli; figurā planā; a cuius centro
ad circūferentā omnes līneæ sunt equeales. Et q̄m ve-
ri nō significat obiectū intellectus. Ideo inter hos
duos modos est hec differentia; q̄ iuxta p̄mū modū
dicit; et q̄ intellectus est verus; q̄ verum est in intel-
lectus; iuxta sc̄dū aut̄ solū dicimus; q̄ intellectus est ve-
rus. Littera ergo ad insinuādā hanc differentiā inq̄
q̄ omnis dictio v̄t affirmatio. i. sc̄da operatio enūciati-
ua est vera vel falsa. ita q̄ in se h̄z verū vel falso dī-
ctum ad intellectu; intellectus aut̄ q̄d quid est v̄t sic est
verus; nō illo mō; quo verum consistit ln enūciando
aliquid de aliquo; sed illo modo; quo sensus proprius est
verus. i. non v̄t cognoscēs & dicens verū; sed tanq̄ res
informata vera forma. Et dixit v̄t sic; q̄ intellectus q̄d
qd est inquātū admixtā h̄z cōpositionē partū diffini-
tū & applicationē diffinitiōis ad diffinitū est falsus. vt
p̄z in 5.º metaph. & recedit a seipso sc̄do se operi imiscēs.

C Circa sextam conclusionē adverte: q̄ intelligentie
quas angelos dicimus; v̄t bīc habes; non intelligunt
componendo & dividendo; sed q̄mquid intelligunt;
intelligunt inveniendo q̄d quid est. ita q̄ intelligentia
mouens orbem Iouis intelligit seipsum mouere non
formando hanc mētalem enūciationem. ego mouo
celum; sed inveniendo seipsum inueniatur in se omnia sibi
conuenientia; puta q̄ est intelligens; q̄ amans; q̄ mo-
uens v̄c. Et sic v̄bi nos distinguiamus predicatora substā-
tialia & accidentalia & componimus subiecto; ipse in-
veniendo subiectum simili inueniatur quecumq̄ sibi con-
ueniūt. Et prop̄terea intelligentie appellate sunt; quasi
intuitus legentes; et nibil extra vagantes; nos autem hoc
quasi nihil participamus. vix enim terminos sic appre-
hendimus. Videntur tñ homines excellētis ingeni,
in uno app̄benso multā quasi simul inspicerē oīys oc-
cultā tanq̄ magis propinquā substātūs separatis; q̄r
ergo intellectus possibilis duplē dictus est habere
operationem; & de operatione agentis intellectus agē-
dum quoq; erat. Dixit extenso sermone ad omnes se-
paratos intellectus; q̄ sic. s. intelligendo q̄d quid est; se
babent quecumq̄ sunt sine mā; ac per hoc indigna est
eis p̄positio & diuisio; et vere sic est v̄nū nūc patet.

C Circa p̄bationē p̄dicte p̄clusionis adverte; q̄ p̄sistit
in hoc. In his in quibus scientia est eadē re; nō p̄t eē
cōpositio & diuisio; sed est simplex intelligentia p̄ seipsum
alioquin scientia nō esset idē q̄d res. In separatis autē
a mā scientia est eadē rei; p̄bas; q̄z eorum scientia est
fī actum non fī potentiam; quod probat; q̄z scientia
in actu

Tex. 27.

in actu est prior simpliciter scientia in potentia: quia non in hoc: quod sicut in essendo ens in actu est prius ente in potentia: quod ens in potentia non reducitur in actum nisi per aliquid ens actu. Ita in sciendo sciens in actu est prior scientie in potentia: quia scientia in potentia non reducitur ad actum nisi per scientiem in actu: et hoc ultimus satis per principium vero boni rationis fundatur in hoc: quod compositione et divisione sequitur potentia. nisi non intellectus appetitus triangulo esset in potentia ad cognoscendum: quod tres angulos equaliter duobus rectis non esset compositionis binorum enuntiationis: sed simpliciter intuitus: quo invenitur triangulum: intuitus fuisse in eo hanc proprietatem: et sic de aliis. Quia ergo ex natura potentiae nascitur compositione et divisione: et simplex intelligentia ex natura actus. Ideo Christus ex natura scientie in actu: qualis est in separatis a materia: probatur in eis non habere locum nisi primam operationem intellectus. Quamvis enim proportionatio possit alter introduci: ut sit ostensible perfectionis illius opis in separatis a materia. Quia non apud nos prima operatione intellectus tantummodo res cognite valde impetrare sciuntur: ne parares substantias separatas. Propter quod semper sic se habet in perfectam habere rerum notitiam: subdit quod scientia earum: quia est in actu: est eadem rei: ac per hoc summam obtinet perfectionem. quanto enim intellectus magis distinguatur a re: tanto imperfectior: et quanto magis idem. tanto perfectior: adeo ut in solo primo sit omnibus modis idem intellectum et intellectus ita.

Concernit assimilatione potentie sensitivae ad intellectuam.

Capitulum. III.

Löme. 28.



Idetur aut sensibile ex potentia existente sensitivo actu agens: non enim partitur neque alteratur. unde alia hec species motus: motus enim imperfecti actus. Similiter aut actus aliter est qui pertinet. Sentire quidem igitur simile est ipsi dicere solum et intelligere. Cum autem delectabile: aut triste: aut affirmans: aut negans: persequitur: aut fugit. Et est delectari et tristitia agere sensitiva medietate ad bonum: aut malum inquantum talia: et fuga: aut et appetitus hec: que sunt actum: et non alterum appetituum et fugituum: neque ab initio: neque a sensitivo: sed esse alterum est. Intellectus autem anime fantasmatata sensitibilia sunt. cum autem bonum: aut malum affirmat: aut negat: et fugit: aut prosequitur: propter quod nequaquam sine fantasmate intelligit anima.

Löme. 29.

Löme. 30.

Löme. 31.

Löme. 32.

tionalis: aut numero ens unum habet se ad utrumque: quod sicut illa ad initio. quo enim differunt non homogenea iudicare: aut contraria: ut album et nigrum. Si igitur sicut a. album ad. b. nigrum. g. ad. d. sicut illa ad initio: quare et permutatim. Sicut igitur. g. d. unum sint existentia: sic habebunt sicut et a. b. idem quidem: esse autem non idem et illud similiter.

Eadem autem ratio est: et si. a. quidem dulce sit: et b. vero album. Species quidem igitur intellectus in fantasmatibus intelligit: et sicut in illis determinatum est: ipsi imitabile et fugiendum et extra sensum: cum in fantasmatibus fuerit: mouetur et sentiens quod fugibile est: quia ignis communis cognoscit videns quod mouetur: quoniam impinguans est: aliquando autem que sunt in anima fantasmatibus: aut intellectibus: et tanquam videns ratiocinatur: et deliberat futura ad presentia. Et cum differat ut ibi letum: aut triste hic: fugit: aut imitatur. Et omnino in actione: et quod sine actione est: verum et falsum in eodem genere est cum bono et malo. Sed in eo quod simpliciter differt et a quodam.

CAbstractione autem dicta intelligit: sicut simum non separate. In quantum autem cursum si aliquod intellexit actu: sine carne intellexit. in qua cursum: sicut mathematica.

Non separata tanquam si separata sint intelligit: cum intelligat illud. Omnino autem intellectus: qui secundum actum res est intelligens. Ultimum autem contingit aliquod separatorum intelligere ipsum existentem non separatum a magnitudine: aut non: considerandum posterius.

Concernit summa huius capituli hec est.



Entrare simile est ipsi dicere et solus intelligere. Quam autem delectabile: aut triste quasi affirmans: aut negans persequitur: aut fugit. Probatur prima pars: quia sensibile videtur actu agentis ex potentia existente sensitivo. Probatur inquit non patitur neque alteratur: declaratur: quia alia est hec motus species: motus enim est actus imperfectus: actus autem perfectus est simpliciter alter. Deinde declaratur secunda pars: primo quo ad hunc delectabile: aut triste: et delectari aut tristari est agere sensitiva medietate ad bonum et malum inquantum huiusmodi. Secundo quo ad hunc persequitur: aut fugit: et fuga et appetitus hec que sunt actum. Tertio quo ad predictarum potentiarum habitudines: et appetituum et fugituum: neque ab initio: neque a sensitivo distant: sed esse alterum est.

Intellectus autem fantasmatata vel sensitibilia sunt. Quia igitur sedes aut bonum aut malum affirmata aut negata: fugit vel per-

Löme. 33.

Löme. 34.

Löme. 35.

Löme. 36.

De anima

sequitur. et propter eas sine fantasmatē nequaquam inteligit anima. Declarat p̄ma pars quia sicut sensibilia per visum et auditum tandem veniunt ad iudicantis vntus ultimum et vna medietates plura autem sunt esse: ita fantasmatē se habent ad intellectum in proportionali: aut numero: qd declaratur in terminis: sicut: a. albi ad. b. nigrum et c. Declaratur eadē pars inductio: et primo in naturalibus: quia species intellectus intelligit in fantasmatibus. Secundo quo ad practica: qd sicut in illis determinatum est imitabile et fugiendum: qd probat: quia extra sensum quoniam in fantasmatibus fuerit mouetur: et tāq; vides ratiocinatur: et deliberat futura ad presentia et c. Tertio quo ad speculabilitia: quia verus et falsus et in actione et sine actione in eodem genere est cum bono: differt sicut simpliciter a quodam. Quarto quo ad mathematica: quia abstractio dicta intelligit sicut simus. Et hec omnia probantur: qd intellectus et sicut actū est res intellecta. Quo ad separata vero et materia postere perscrutacioni relinquuntur.

C Series autem hec est.



Similare intendens intellectū sensui. p̄ma conclusione ipsas operatioēs intellectus sensus operibus. sc̄da autē iudicū iudicio: et obiectum obiecto assimilat.

Circa dñiam illaz in prima coniunctione assump̄taz. s. qd motus est actus imperfecti et adverte duo. Primum est: qd hoc dixit Aristoteles contra Platonem in primo recitatū. 4. s. et antiquos ante dicentes animā moueri et. Secundum est qd hec dīntia habet duplē sensum. Primus est qd differētia inter motu et sentire cōsistit in hoc: qd subiectus motus est sicut se quid imperfectus. subiectus vero sensatio nis est quid perfectus: et sic sensus prima facie videtur accipere non tamē est omnino verus; nec intentus: qm̄ virtusq; subiectum est sicut se in potentia. Secundus qd est: qd constitutum per motus est imperfectum. constitutum vero per sentire est perfectum: ita qd motus est actus constitutus imperfecti: sentire vero et intelligere est actus constitutus perfecti: et propterea actus isti sunt simpliciter diversi. Qd si hec non intelligis: intuere qd omnis motus cōstituit aliiquid potētiale: qd constitutus aliiquid actualiter tendens ad perfectionem. Quod n. calefit angētus: transfertur ut sic: motu constitutus: et quādiu calefit ad calorē tendit: et sic de aliis. Qui autē actualiter videt iam perfectus est: ad nibil enim aliud per hoc tendit. Merito ergo arguendi sunt qui tasq; ex voce motu videntes naturam anime obscuraz reddunt.

Circa intentionē presentis capituli memento: qd Aristoteles in principio tertii tex. 2° assumpsit pro fundamento totius doctrine de parte intellective hanc ppositionē: intelligere est sicut sentire: et revera si hoc subtraheretur fundamentū tota mueret moles supēficata: et patet diligenter perlegenti. Hanc autē propositionē assumpsit pro antecedente vnius conditionis: et nūquā eam probavit: sed illa supposita ad vñteriora processit. Nunc igitur completa tota deductio ad pbandū oīs intenditū processus perfectus sit: et qm̄ oīs illud nibil aliud continet nisi proportionales similitudines inter sentire et intelligere. Et hec similitudo non supposita natura intellectus ratione phari nō pot. ideo hoc totum capitulum pura fere narratio est: quia si suppositionum istius artis: et in textu p̄ponit hic similitudo inter sentire et intelligere. Primo quo ad pri-

mam operationē intellectus: deinde quo ad secundā. Ita qd sicut ī sensu experimur duo: sentire. et delectari ī p̄m sensum. p̄mo qd est purus sentire: similis est prima operatio intellectus: et hoc insinuat līra: sentire simile est dicere: et intelligere soluz. secundo qd acceptationē: aut refutationē sensibilis continet sedis operatio intellectus: qua cōponit vel dividit similis est: et ad hoc inducere verba subiuncta. Inferitur quoq; similitudo in effectibus: sicut fuga et prosequitione utrobīq; conse quēre. Preponit autē bis similitudo in modo: qd. s. neu trū est alteratio aut motus: et vtrūq; sit eductioē de potentia ad actum: qd non ausus est explicare auctor: qd supponeret qd Plato negabat: insinuat tamē vt vtrūq; sicut easque apparēt. Deinceps indicio sensus communis indiciū intellectus in discernendo comparat: et fantasmatā sensibilibus: adeoq; eis intellectū deuinxit per singula: vt preter intelligentias: quas sub dubio reliquit intellectū videre neget nisi in fantasmatib;. si cū sensus nisi sensibilia. Quia autē ipse nihil p̄bat: et talib; de hoc scriptū diffuse est: transcendit p̄ato. Ex hoc tamen textu innuitur: qd ipse p̄petet intellectus possiblē. vt diximus. Si enīz esset omnino apud ipsū ī materialis: vt est sicut veritatem non fuisse sollicitus de mō iudicii discretiū: qd sic in sensu cō: qd enīz fecit. hec. n. ad materiales vires spectare videntur.

Circa calcem littere adiuite duo. Primo qd Aristotle loquens de intellectu possibili addidit non separatum a magnitudine: aut ad differentiaz intellectus agentis: qui est separatus: aut ad expressionem rationis difficultantis. Ratio enīz difficultantis in hac questio ne est concretio intellectus cum corpore. hec enim est que vetare videtur aspectum separatorum. Secundo qd qd nō est sermo bic de quacūq; intellectioē. Lōstat n. qd aliquāl cognoscimus separata a materia: aliquāl nesciremus ipsa esse: sed intellectioē quiditatū. ideo sub ambiguo questio relata est: et hec questio discussa est a nobis in commentariis de ente et essentia contra Averroym: et in 2° ac 9° metaphysice ab Aristotle tractatur vtrūq;. Idcirco non est nūc contra Aquapace et alios immorandum: vt conformemur littere.

Tex. 20.

C Quo anima quodāmodo sit oīa. Cap. V.



Quā autē de anima dicta recapitulantes dicamus literaz: qd oīa ea que sunt quodāmodo est anima: aut enim sensibilia que sunt: aut intelligibilia. est autem scientia quidem scibilia quodāmodo. sensus qd sensibilia. C Quā

Lōme. 37.

litera autē hec sunt oportet inquirere. Secat n. scientia et sensus in res. que quidez potētia est in ea que sunt potētia: que vero actu in ea que sunt actu. anime autem sensitiuaz. et qd scire potest: potētia hec sunt. hoc qdē scibile. illud vero sensibile. Necesse est autē: aut ipsa: aut species esse. Ipsa quidē igitur non sunt. non enim lapis in anima est: sed species. quare anima sicut manus est. manū enim organū organorum: et intellectus species specieraz: et sensus species sensibiliū.

Lōme. 38.

Cōmē. 39. Ilūm. Quoniam autem neq; res vlla est pr̄ter magnitudines sicut videntur: sensibilia separata in speciebus sensibilibus intelligibilia sunt: t que abstractione dicuntur: t quecunq; sensibiliū habitus t passiones: t ob hoc neq; non sentiēs nibil: nibil utiq; addiscet neq; intelliget. Sed cum speculef necesse simul fantasma aliquod speculari. fantasmata autem sicut sensibilia sunt. pr̄ter q; sunt sine materia. Est autē fantasía alterū a dictione t negatione. complexio enī intellectuum est verum aut falsum. Primi autem intellectus quidem differunt vt non fantasmata sint: aut neq; alij fantasmata: h; non sine fantasmatibus.

C Summa huius capituli hec est.

Prima 3



Prima est quodammodo oia que sunt. probatur: q; omnia: aut sunt sensibilia: aut intelligibilia: scia aut est quodammodo intelligibilia: t sensibilia.

C Anima est emnia: nō q; ipsa sunt in anima: sed species eoz. probat: q; quum seccetur raz sciētia q; sensus in res proportionat. s. que pō. in ea que potentia: t que actu: in ea que actu: t sensuū sunt potentia sensibile t intelligibile. necesse est in sensu t sciētia in actu: aut ipsa: aut species eorum esse: sed lapis nō est in anima. ergo species.

Correlati^m **C** Anima est sicut manus. Declaratur: hec organū organorum allia per intellectum species specierum: t per sensum species sensibiliū.

Tertia 3 **C** Que abstractione dicuntur: t quecunq; sensibiliū habitus t passiones intelligibilia sunt in speciebus sensibiliū. probat: q; nulla res est pr̄ter magnitudines.

Quarta 3 **C** Non sentiēs nibil addiscit neq; intelligit. Sed quiū speculat: necesse est fantasma aliquod speculari. probatur ex precedenti coniunctione: t declaratur quid intendit per fantasma vel eorum officiū: q; fantasmata sunt. sicut sensibilia: pr̄ter q; sunt sine materia.

Quinta 3 **C** Fantasia est alterū a dictione t negatione. probatur: quia complexio intellectū est verum: aut falū.

Sexta 3 **C** Primi intellectus non sunt fantasmata: sed sunt nō sine fantasmatibus.

C Series autem hec est.



E capiculans de oia ad antiquos recitatores in p̄mo libro redit: docens animā esse omnia quodammodo p̄ma p̄clone: t modum subdēs t p̄clone t correlatio. Deinde alligationē intellectus cujus sensuū 3 t 4. p̄clone ponit. Demum diuersitatem t secundē t prime operationis intellectus a fantasia. vltimū conclusionibus apponit tē.

Tex. 37 **C** Circa primam t secundam conclusiones aduerte: q; hinc aperte habes: quod inferre conor mentibus physiologophantiū. s. q; intelligere t sentire nibil aliud est q; quoddam esse. Ut enim alias diximus: duo sunt ordinē rerum: quēdā nāq; res sunt: quibus sufficit: q; ipse sint ipse: quēdā vero sunt: quibus non sat est: q; sine ipse: sed sic sunt ipse: vt velint esse alia. In primo ordi-

ne sunt quecunq; agnitiōe carent. In scđo vero sunt cū latitudine maxima omnia cognoscitua. Et propterea in littera de anima sensitiva t intellectiva dicitur: q; est quodammodo omnia: quia sensus est sensibilia: t intellectus intelligibilia. Et vt plenus hoc perciperes subditur modus: dum dicitur q; scientia t sensus secatur in res. Ubi insinuat q; res sunt quasi differentiae determinatiōe intellectus t sensus: dum in eas secari dicitur. nisi enim essent res: non secaretur in eas: quia nibil secatur in id: quod non est. Sed quia intellectus in potentia est res in potentia: t intellectus in actu est res in actu. ideo utiq; secatur in res proportionabiliter: t similiter est sensus. Quia igitur unumquodq; cognoscituum oportet esse non solam ipsum: sed cognitum: propter qd cōmuniis animi cōceptio est: q; cognitio sit assimilatione cognoscētis ad cognitum: t cognoscens esse cognitū contingit multipliciter. Ideo inter cognoscituum datur latitudo magna: t prima quidē intenditur sūi imaterialitatē omnimodaz: t non omnimodam. omne enim cognoscens est imaterialē: cuius signum est: quia plante non cognoscunt: quam non suscipiat sine materia. vt dictum est in scđo. Tex. 37. Inter ipsos autem intellectus latitudo tanta est: vt supremus ita sit ipse: q; sit omnia eminentissime fm leipm in actu purissimo. Insimilis vero q; est noster: sit oia in pura potentia: sicut omnia significatum fm singulas rerū species. Meduā intellectus medio modo te habent: sunt enim ex se in actu quodammodo oia: sed magis t minū diminute t en. in certe fm suos gradus. Cōueniunt ergo omnia cognoscitua in hoc q; sunt etiam alia quia sunt imaterialia: t quia materia arctatua est forme fm se cōmuniis indifferentis t predicabilis rationem fundatis: consequens est vt imaterialitas amplitudine quandā largiatur forme: ita q; forma quāto fm naturam suaz immaterialior est: tanto amplioris capacitatatis extensioñisq; sit: ac per hoc nō contenta se ipsa. alia sit. Et quoniaz non potest esse alia fm esse naturalē: restat vt sit alia fm species. Et ob id anima est quodammodo omnia fm se quidez in potentia. fm species sō in habitu. fm intelligere vero t sentire in actu completo. **C** Et sic incipies nouitie eleuare mentez in altiorē rerum ordinē: t iuspicari quomodo intellectus procedens de potentia ad actuū non nisi ad perfectionem sui esse pcedit: t quo intelligere nibil aliud est q; eius esse: t species forma: fm quā est illud esse.

C Circa tertiam t quartam conclusiones simul diligē ter aduerte: q; quā plures ab Aristotele dicuntur: q; sine fantasmate nibil intelligimus. Nullibi tamen inuenio rationem redditam nisi hoc in loco: vbi ex parte obiecti elidendo simul positione: platonis in pbedone de sc̄ientia anime rōneti reddit ex hoc. s. q; nulla res est pr̄ter magnitudines. **C** Ad cuius euidentiam scito: q; bi duo excellentes p̄phi eiusdem rationis eē pantes obiectum intellectas: t esse separatus a sensibiliis fm rem: t esse separatum a fanealmatibus fm intelligere q; fantasmata vt sensibilia sunt: nisi q; non sunt materialia: vt lapides extra animā. diversis subsumptis opinionibus de separatione fm esse. dixerat sententias de sc̄ientia anime protulerunt: plato nāq; quia naturas sensibilium separatas fm rem ponebat: dixerat dicebat intellectū nostrum poste intelligere sua obiecta: que sunt bīmō nature abiq; fantasmata. Aristoteles autē expertus: q; sine fantasmate nibil intelligimus: ex p̄fectiōe natura p̄ ad sensitivitā cām redditat:

De anima

ut sicut affirmatio est separatis causa a fantasmatre
est intelligi: ita negatio sit causa negationis: qd igitur
quidates rerum in essendo sunt inseparabiles a sensi
bilibus: sit ut intelligendo sint inseparabiles a fantas-
matibus. Et merito. Quoniam quiditas est esse insepa-
rabilis a materia. non potest tam paulatim abstrahide
elevari quin principio colligata sit. huiusmodi autem
vinculum intellectus in actu et in habitu cum fantas-
mate eius principio: est intellectus egere fantasmatre.
Et tu cauillator memento: qd hec Aristotelis ratio
non tenet: nec loquitur nisi de intelligibili et intellectu
per abstractionem: et qd si naturae huiusmodi intelligas p
intelligentias. Alio modo intelliguntur: puta per sub-
stantiam suam pro quanto est se habent scientiam in
actu. Preterhanc autem rationem sumptu ex par-
te rei cognite. D. Thomas prima parte. q. 85. art. pmo.
alteram ex parte cognoscens reddidit. Quu operatio
consequatur formam. Modus operandi modum essen-
di ipsius forme oportet qd consequatur. Et inde est qd
formae naturales non sunt immediate a formis separa-
tis a materia. Anima autem humana. ut ex scđo physi-
co. textu. 26. patet: est partim separata: partim con-
iuncta: operatio igitur eius propria: que est intelligere:
est partim separata: et partis cōiuncta: ac per hoc erit
separata a corporeo organo: et erit cōiuncta corporeo
objeto. s. fantasmati. Ex hoc igitur qd anima humana im-
materialis est: et independens a corpore habet operatio-
nem separatas a corpore subiective. Ex hoc vero: qd ea
dem anima est actus corporis physici talis: habet operationem colligatam cū fantasmatibus
talis corporis. Ex hac rōne babes nō solum qd fan-
tasma necessariuz est ad discordum: sed vniuersaliter
ad intelligenduz. Est siquidē naturalis operandi mo-
dus consequens naturalem essendi modum. Et si diligenter
inspexeris: inuenies: qd Aristoteles voluit: qd ra-
tio sua ex parte objecti concluderet utrumqz: duz expres-
se in qua conclusione infert: et ob nō sentiene:
neqz addiscit: neqz intelligit. Et rursus ex hac ratione
apparet quid dicendum est ad questionem reliquaz in
littera textu. 36. Utrum s. contingat intellectu nostru
coniunctum corpori intelligere substantias separatas:
hinc enim babes: qd nōnulla intellectio arcta ad fan-
tasma extendit se ad substantias separatas.

Circa tertiam iterum conclusionem adverte: qd hec
conclusio percutit. Auempace positionem. s. n. ut litte-
ra dicit: quecūqz abstractō dicunt intelligi opus in spe-
ciebus sensibilibus: quātūqz abstractas quiditatē
a quiditate semper intelligent in speciebus sensibilibz:
ac per hoc nōqz intelligentur per spēs separatas.

De parte motiva anime. Caplin. VI.
Cōniam autem anima secun-
dum duas diffinita est poten-
tias: que animalium est: et discre-
tio quod intelligēre opus est:
et sensus: et adbuc in mouēdo
est locum motū: de sensu qui-
dez et intellectu determinata sint tanta. De
mouente autem quid forte sit anime: specu-
landum est. virtus una quedam pars ipsius
sit separabilis. aut magnitudine. aut ratioe.
aut omnis anima: et si pars aliqua. virtus p-

riā quedam sit preter consuetas dici et di-
ctas. aut haruz una aliqua sit. Habet aut
dubitacionem mor. quomodo oportet par-
tes anime dicere et quor. modo enī quodā
infinite videntur: et non soluz quas dicunt
quidam determinantes rationatiuam: et ira-
scibilem: et appetitiuam. bi autem rationes
habentem et irrationalibem. Secunduz. n.
differentias: per quas has separant. et alie vi-
dentur partes maiorem his differentiaz ha-
benies. de quibus et nunc dictuz est. Ge-
tatiua aut: que cum plantis inest. et omnibz
vitientibus: et sensitivis. quaz neqz sicut irra-
tionabilem: neqz sicut rationem habentem
ponet quis utiqz facile. Adhuc autem et fan-
tistica: que per esse quidem ab omnibus al-
tera est. Cuius autem haruz eadem. vel altera
sit: habet multaz dubitationē. si aliquis po-
nat separatas partes anime. Adhuc autem
et appetitiua. que et ratione et potentia alte-
ra videt utiqz esse ab omnibus: et inconve-
niens utiqz hanc sequestrare. In ratiocina-
tia enī voluntas sit: et in irrationali concu-
piscentia et ira. Si autem in anima: in rno
quoqz erit appetit. C Et etiā de quo nūc
sermo instat: qd forte mouens secundū locuz
animal est. Secundum quidez igitur augu-
mentam et decrementū motū: qui omnibz
inest: videbitur utiqz mouere generati-
uum et vegetativum. De respiratione aut.
et exiratione. et somno. et vigilia: posteri
perspiciendū. Habet enim dubitationem
multam. Sed de motu secundū locū
quid sit mouens animal secundum prōcessi-
vum motū considerandum. qd quidez
igitur non vegetativa potentia manifestū.
semper enim propter aliqd motus hic: aut
cum fantasia: aut appetitu est. nihil enī nō
appetit: aut fugiens mouetur: sed aut vio-
lentia. Amplius et plante utiqz motu essent.
et utiqz haberent aliquam partem organi-
cam ad motuz hunc. Similiter autem neqz
sensitivum. multa enim sunt animalia: que
sensum quidem habent. manentia autem et
immobilia sunt per sinez. Si igitur natura fa-
cit frustra nihil: neqz deficit i necessariis: ni-
si in obatis et imperfectis: huiusmodi aut
animalia pfecta: et non orbata sunt. Signū
autem est: qd generativa sunt: et argumentum
habent et decrementū: quare et haberent
utiqz partes organicas processionis. At
no neqz rationativa et vocatus intellectus
est mouens.

est mouens. Speculatius quidem igitur nibil specula factuale: neq; dicit de fugibili & persequebili. Semper autem motus: aut sufficientis: aut per sequentis aliquid est. Sed neq; chi speculator fuit aliquid buitissimum precipit. aut persequi. aut fugere: puta cum multotiens intelligit terribile aliquid: aut delectabile: non iubet aut timere: sed cozmouet. Si autem delectabile. altera aliqua pars.

Lom. 47. Amplius & precipiente intellectu. & dicente intelligentia fugere aliquid. aut persequi. non mouet: sed sibi concupiscentiam agit: ut incontinens: & totaliter videmus: qui habens medicatiuam non sanatur tamquam alterius proprium sit agere sibi scientiam: sed non scientie.

Lom. 48. At vero neq; appetitus bniusmodi motus dominus est. abstinentes enim appetentes & concupiscentes non operantur. quorum appetitum habent: sed consequuntur intellectum. Tidetur autem duo hec mouentia: aut appetitus: aut intellectus: si aliquis fantasiam posuerit. sicut intellectum quendam. Multi enim preter scientiam sequunt fantasiam: & in alijs animalibus non intellectus: neq; ratio est: sed fantasiam: utramque hec ergo motiva sibi locum. intellectus.

Lom. 49. & appetitus. Intellectus autem propter ali quid ratiocinatur: & qui practic^o est. differt autem a speculatio finem: & appetitus propter aliquid omnis est. Quinus enim appetitus: hoc principiu^o practici intellectus: ultimum autem principiu^o actionis: quare rationabiliter hec duo videntur mouentia. appetitus & intelligentia practica. appetibile enim mouet: & propter hoc intelligentia mouet: quia principiu^o eius est appetibile.

Lom. 50. Et fantasiam autem cum moueat. non mouet sine appetitu. unum igitur mouens quod appetitus. si enim duo intellectus & appetitus mouebant: secunduz communem utiqz aliquam speciem mouebant. tunc autem intellectus non videtur mouens sine appetitu: voluntas enim appetitus est: cum autem secundum rationem mouetur: & secundum voluntatem mouetur. appetitus autem mouet preter rationem. concupiscentia enim appetitus quidam est. Intellectus quidez igitur omnis rectus est. appetitus autem & fantasiam recta & non recta. unde semper quidem mouet appetibile. Sed hoc est bonum: aut apparet bonum: non omne autem: sed actuale bonum: actuale autem est contingens & ali-

terse babere. Quod quidez igitur huic modi potentia mouet anime. que vocat appetitus. manifestum est. Videntibus autem anime partes. si sibi potentias dividantur. aut separantur: valde multe fiunt: vegetabile: sensuum: intellectuum: consiliarium: adhuc appetituum. hec enim plus differunt ab invicem quam concupiscibile & trascibile. Quidam Lom. 53. autem appetitus fiunt contrarij ad invicem. hoc autem accidit cujus ratio & concupiscentia contrarie fuerint. fit autem in ipsis temporis sensum habentibus. Intellectus quidez igitur propter futurum retrahere iubet. concupiscentia autem propter ipsum iam: videtur enim quod iaz delectabile. & similes delectabile. & bonum simpliciter: propterea quod non videatur quod futurum. Specie quidem igitur unius erit Lom. 54. mouens: appetibile. aut appetituum. primum autem omnisi appetibile. hoc. n. mouet cujus non mouet: eo quod sit intellectus: aut imaginatum. numero autem plura mouentia. Quidam autem tria sunt. unius quidem mouens. secundum autem quo mouet: & tertium quod mouetur. mouens autem duplex: aliud quidez imobile: aliud quod mouetur. est autem imobile actuale bonum: mouens autem & quod mouetur appetituum. mouet enim quod appetit sibi quod appetit: & appetitus actus: aut motus quidam est. quod autem mouetur animal est: quo vero mouet organo appetitus. iam hoc corporeum. unde in corporibus animalium & corporis opibus. considerandum est de ipsis.

Et huc autem in summa dicatur mouens organicae. ubi principium & finis illud. velut in circulatione. hoc est gibbosum & concavum. hoc quidez finis illud. vero principium. unde aliud quidez quiescit. aliud vero mouet: ratione quidez altera entia. magnitudine vero inseparabilia. omnia enim pulsu & tractu mouentur. propter quod opus sicut in circulo manere aliquid: & hinc incipere motum. Omnino quidem igitur predictum est in quantum appetituum animal: sic suipius motuum est. appetituum autem non sine fantasiam: fantasiam autem omnis rationalis: aut sensibilis est: bac quidem igitur & alia animalia participant. Considerandum autem & de imperfectis quid mouens est: quibus tactus solus inest sensus: utrum contingat fantasiam inesse his: aut non: aut & concupiscentiam. videtur. n. letitia & tristitia inesse. Si autem hec & concupiscentiam necesse. fantasiam autem quod fantasiam inerit: aut sicut mouentur indeterminate: & hec insunt quidem: indeterminate autem

Lom. 55.

Lom. 56.

De anima

Cōmē.57. Insunt. **S**ensibilis quidēs igit̄r fantasias. sicut dcm̄ est: et in alijs animalibus inest. de liberatia aut in rōnib⁹ inest. vtrum enim ager hoc aut hoc: iā rōnis est opus: et necesse vno mēsurare. maius. n. imitatur: quare potest vnum ex pluribus fantasmatibus facere: et causa hec eius: q̄ opinione non putrib⁹ habere: qm̄ eam que ex syllogismo nō habet. hec aut illam. ppter qd̄ deliberatiū nō hab̄ appetitus. Tincit aut et mouet aliquando deliberationē. aliqui aut mouet seipsum. sicut sp̄ra. appetitus appetitū: cū incōtinētia fuerit. natura aut semper: que sursum p̄cipalior est. et mouetur tribus lationib⁹ iam moueaf. **S**cientifici aut non mouet: sed manet: qm̄ aut hec quidem vniuersalis estimatio et ratio. alia vero particularis. hec qd̄. n. dicit: q̄ op̄z talē talē agere. hec aut q̄ hoc qd̄ est tale. et ego talis: iā hec mouet opinio. nō que vniuersalis: aut veraqz: sed hec qd̄ quiete magis. hec autem non.

Cōmē.58.

Summa huius capituli hec est.

Prima;



Peculandū est de mouente qd̄ pars anime sit: aut omnis anima: et si pars vtrū separabilis subiecto: aut rōne. et rursum: vtrō aliqua sit preter consuetas dici: et dictas: aut harū aliqua: declarat: q̄ anima: que est animalis fm̄ duas diffinitas est potestas. s. in cognoscēdo et mouēdo fm̄ locū: et de sensu: et intellectu dc̄m̄ est.

Questio

Dubius est quō et quot op̄z partes anime dicere. Declarat: quia quodāmodo videntur infinite et non sole rationalis: et irascibilis: et concupisibilis: vel rationalis vel irrationalis. Probab: quia fm̄ huiusmodi differētias apparent alie magis differentes: manifestatur sigil latim. Primo in vegetativa: quia plantis et omnib⁹ viventibus inest. Seco in sensitiva: qz nec ratiocinaria: nec irrationalis ponetur facile. Tertio in fantastica: quia si separate ponuntur partes anime: multuz dubi⁹ est: cui harum altera: vel eadem sit. Quarto in appetitiva: qz si tria sunt in anima: in vnoquoq; erit appetitus: in cōueniens aut est appetitus sequestrare: et probatur sequela: quia in ratiocinativa sit voluntas: et in rationali ira et concupiscentia. Quinto de motu fm̄ locū: declaratur specialis et ad propositum ambiguus: quia in motu augmenti et decrementi mouens est generativum sive vegetativum. de motu autem respirationis et exp̄rationis posterior est perscrutatio.

Secda;

Motuum fm̄ locū processivum animalium non. est potentia vegetativa: nec sensitiva: nec ratiocinaria: et intellectua: nec appetitus et. Prima pars pb̄at duplīciter. Primo: qz motus hic semper fit ppter aliqd: aut cum fantasia: aut appetitu. probatur: quia nihil nō appetens: aut fugiens mouet nisi violenter. Seco: qz plante procederent: et haberent organa ad hoc. Secunda pars pb̄at: quia multa sunt animalia perfecta et nō orbita sensu habentia etiam mobilia. Et q̄ sine perfecta et non orbita. probatur: quia generativa sunt: et

argumentū et decremente habent. Et vero sint imobilia ab intrinseco p̄z: quia aliter haberet partes organicas p̄cessione. pb̄atur: qz natura nihil facit frustra: neq; deficit in necessarys. Tertia deinde pars duplicit̄. p̄mo qz intellectus speculatorius nihil speculat: agibile: neq; dicit de fugibili et p̄segbili. Secundo qz etiā quum speculatorius fuerit aliquid agibile: neq; precipit p̄sequitur: aut fugere: declaratur: qui intelligit terrible: et nō subet timere: sed mouetur cor: et delectabile: et nō subet delectari: s. altera pars genititia mouetur. Tertio quia etiam precipientē intellectu fugere: aut persequendo sequitur motus: sed agitur fm̄ cōcupiscentia: ut p̄z de Incontinentib⁹. Et videmus: qz habens medicinam non sanatur: quia alterius videtur esse agere fm̄ scientiam qz scire. Quarta deniqz pars pb̄atur: qz cōmentes appetit et nō operantur: s. sequuntur intellectus. **M**otiu fm̄ locū videntur hec duo. s. appetitus et intellectus practicus sub intellectu comprehendendo fantasiam. Declaratur p̄mo additio illius ultime particule ex duob⁹. Primo ex dominib⁹: quia ppter scientiam sequuntur fantasiam. Secundo ex alijs: qz aliare: neq; intellectum: neq; rationem: sed fantasiam habent. Declaratur deinde ipsa conclusio: quia etiam intellectus practicus: qui sine differt a speculatorio qz appetitus properet aliquid est: quod declaratur: quia cui⁹ est appetitus: est p̄cipiū intelligentie practice: et ultimus intelligentie practice est principiū actionis.

Mouens fm̄ locū cē vnum. s. appetibile: manifestatur tripliciter. Primo quia et intellectus mouet: qz appetibile: quod est mouens: est principiū eius. Et fantasiam quum mouet non mouet sine appetitu. Secundo quia illa duo inveniuntur s. intellectus et appetitus fm̄ cōmūnem aliquā rationē mouent: sed constat qz intellectus non mouet sine appetitu: quod probatur: qz motus fm̄ rōne est fm̄ voluntatem: que est appetitus. Appetitus autem mouet sine ratione: quod probatur: quia concupiscentia incontinentis appetitus quidam est. Tertio quia appetitus semper mouet: qd̄ pb̄at: qz comprehendit semper bonum et appetitus bonus actuale possibile aliter se habet: icellus aut omnis reclus est: appetitus autem omnis et fantasias recta et non recta.

Tertia;

Quarta;

Conclusio
p̄cipitalis.
Rūsto ad
qōnem.

Potentia anime motiva fm̄ locū est appetitus. P̄batur ex supradictis. **A**nime partes si dividantur fm̄ potētias valde multe sunt. Manifeste: quia vegetativum: sensitivum: intellectivum: consiliatum: et appetituum plus differunt ab invicem: qz concupisibilis: et irascibile.

Quinta;

Mouens est vnum specie. s. appetibile: aut appetitus: ita qz appetibile est omnium primū: plura aut numero. Declaratur simul vnitas et pluralitas: quia appetitus sunt contrary ab invicem: quod accidit: quia concupiscentia et ratio contrariantur: quod sit properet sensum temporis intellectus ad futurum: concupiscentia ad nunc attende. Deinde declaratur primitas appetibilis: quia mouet non motum: probatur: quia mouet intellectum aut imaginatum.

Sexta;

In motu locali animalis tria sunt. Mouens quo mouet: et quod mouetur. Primū est duplex: mouens immobile: et hoc est actuale bonū: mouens mobile: et hoc est appetitus. Probatur duplicit̄ p̄mo: quia appetitus inquantū appetit mouetur. Seco: quia appetitus actus aut motus quidam est. Tertius. s. qz mouetur est animal. Secundus: quo mouet organo: hoc corporeum est: et alibi considerandum: summari tamen dicitur.

Septima;

Mouens organica est illud ubi est principiū et si nō motus

- nis motus velut in circulatione. Declaratur primo. qd sibi duo Connexum scilicet et concavum: quozm hoc finis: illud principiū. vnum mouet. alterū quesicit. distincta fm esse: non fm magnitudinem. Secundo probatur: qd opz manere aliqd sicut in circulo: et binc incipere motum; probatur: qd oia mouentur pulsū et tractu est quid est hic dubius: et quid certi. Certus est et qd appetitus est quedam causa motus processuum animalium: hoc enim experimur. Et qd preter appetitum exigitur idoneitas quedam in membris et organis: que non solum consistit in habilitate organorum ad obedientiam appetitus: sed etiam in potestate: qua una pars mouet alias: hoc ergo experimur. Dubius vero est duplex. Primum an motus huiusmodi sit ab appetitu ut a principio elicito eius: an imperatiue tantum. Secundū quid appetitus: an illa ydoneitas: seu vis in membris: seu primo membro: puta corde. Dis prelibatis scito: qd motus hic: puta ambulatio: potest tripliciter comparari ad appetitum ambulatagi. Primo ut res appetita. Appetit. n. quādoq; ambulare: et sicut comedere et alia: et sic ambulatio haber rōnem appetibilis. Secundo ut actus imperatus: imperat nāq; appetitus ambulationem: sicut et locationem et applicationem ceterorum membrorum ad suos ylus: et sic ambulatio haber rōnem iperabilitis: et de his duabus habitudinibus nulla est ambiguitas. Sed tertia est: que difficultatem bz scz qd comparet ad appetitum ut actus elictus. Pro parte nā. et negativa est: qd actus elictus appetitus est tātum appetere: intelligendo per appetere: amare: desiderare: gaudere: timere: irasci: sperare: et alia huiusmodi. Mouere autē fm locū nō est appetere. ergo et. Pro parte vero affirmativa est: qd si motus localis animalis esset tātum imperatiue ab appetitu: cum hoc. l. esse imperatiue ab appetitu sit commune ceteris operib; anime sensitiae et intellectus. ut experimur in nobis. Vana esset tāta perscrutatio appetitus pro principio motu: quāta in littera fit. Et quoniā hec affirmativa pars rationalior et Aristo. est: ideo dicendum est: qd motus localis animalium est ab appetitu eliciuntur. ita qd appetitus haber diuos actus elictus: quorum vnu est ratio alterius: alterum immanentez: qui est appetere: alterum trāfuntur: qui est mouere. et primus est rō secundi. Quāus enim omnis actus immanens appetitus sit appetere: actus tñ trāfens nō est appetere: sed ex appetere. Rationabilior autem est. Tum qd actus imperatiū ab appetitu quādoq; preueniunt appetitus. ut p3 in parte sensitiva et intellectua. Motus autem localis animalis non preuenit appetitum. Tuz qd natura facit semper de possibilibus meliora. Constat autem: qd motus localis melius inest animali si conuenit animaliter qd si vitaliter tātuz et motus cordis: et quām motus huiusmodi ut sic sit propter finem: nō potest ut sic conuenire animali animaliter: nisi ut sic fiat ab appetitu animalis: cuius est tendere in finem. Motus igit localis animalis ab appetitu necessario elicitur: ut vere sit motus ab anima cognoscitua ut sic. Aristo. vero est sententia hec: nā expresse dicit mouet quodcumq; vnum potentia motu sit: aut aliqua dictaruz potentiarum: aut preter consuetas dici. Et in determinādo concludit: qd potentia anime motu fm locum est appetitus. Et postmodū dicit: qd animal inquitum est appetituum: est tū motu fm locum. Et in libro de motibus animalium expresse dicit qd ultima cā motus est appetitus: et loquitur de ultima inferius. i. proxima: quoniā ultimā superius constat: qd nō est appetitus. Et sic p3 solutio patiti dubij. Et si vis scire modum: quo appetitus facit motum: vide tractatum prefatum. ubi dicit qd appetitus medius passionibus. s. caliditate et. preparantibus organa. mouet mediante spiritu complantato in corde et. Ad secundū Quid certum sit.
- Questio** Considerandū de imperfectis animalibus: quibus solum sensus tactus inest: quid est mouere: et vrum habeant fantasiam et concupiscentias. Declaratur primo ratio dubius: qd animal inquitum est appetituum est sed motiu: appetitus aut est cum fantasia rationali aut sensibili: quam constat alia animalia habere.
- Risso.** Appetitus et fantasia sunt animalibus imperfectis indeterminate tamen. Primum probatur: qd inest eis letitia et tristitia. Secundū vero: qd sicut mouentur ita hec habent: mouentur aut indeterminate. ergo et.
- Octaua** Fantasia sensibilis est in alijs animalibus: delibera-tua autem in rationalibus. Probatur: quia virtus hoc aut hoc agit: rationis opus est. probatur: quia est possibile vnum ex pluribus fantasmatibus facere. et necesse est uno mensurare. probatur: quia matus imitatur. Et manifestatur hec ratio: quoniam penes habere conclusionem ex syllogismo: et nō habere illaz: differt fantasia sensibilis a delibera-tua in hoc: quia caret opinione. ista vero habet illam: et binc etiam fit: ut appetitus careat delibera-tuo.
- Nona** Appetitus quandoq; vincit delibera-tionem: aliquando autem mouet seipsum appetitus appetitum ut spesa. Declaratur apud continentes: et ponitur differēta: quia que sursum: principalior est natura et mouet. ita ut tribus sum latiōibus mouetur.
- Decima** Scientificus non mouet: sed manet: vniuersalis aut existimatio practica aut non mouet: sed particularis: aut ytragi: sed vlys quiescens magis: hec autem iuncta:
- Series autem hec est.
- Ractaturus** de potentia fz locum motiu animalium quatuor facit. Primo proposita intentione interponit questionē de numero et modo partiu: anime. Secundo inuestigat principiū fm locū motiuū scda conclusione disputans. tertia accedendo ad veritatem. quarta concludendo: ex quibus infertur principialis conclusio. Tercio respondeat questioni interpositae. Quarto de principio motiu tractat applicando ad ipsas anime partes in speciali et distincte tali ordine: qd in quinta et sexta distinguuntur motiu. In reliquis autem singula tractantur. ita qd in septima tractatur motiuū organice: in questione vno interiecta motiuū fantasie: et appetitū quo ad animalia imperfecta in quibus est dubium: in octaua motiuū fantasie absolute: in nona motiuū appetitus: in decima autem motiuū ut scitum seu cognitū. Hec enim omnia enumerata sunt esse motiu in quinta et sexta conclusionib;.
- Tex. 52.** Circa principalem conclusionem dubium occurrit: quia superioris in secundo libro tex. et 7. potentia anime fm locū motiuū distincta est contra potentiaz appetitū. Dic autem expresso dicitur: qd potentia appetitū est motiu animalis fm locū. Si enī hoc verum est: non sunt quinq; genera potentiarum anime: nec appetituum est distinctum contra fm locū motiuū: aut: ecōuerso: et si illud verū est: hoc stare non pot. Ad evidētiā huius difficultatis prelibandum

De anima

autem dubium videt mihi dicendum: q; questio non est nisi in verbis quibusdam interpretantibus potentiam motiuam potentiam in membris; quam vocat executuam: quibusdam interpretantibus potentiam motiuam; potentias proxime actus elicitiuas motus: que est appetitus. Et si Aristoteles dicitur loqui volumus. sed interpretatio vera est. ¶ Nec obstat q; in secundo libro posuerit genus genus potentiarum anime potentiam in locu motinam: et distinctionem contra appetitum. Quoniam formalis distinctione in ratione potentie inter potens appetere: et potens in locum mouere: sufficit ad saluandam distinctionem illam: q; enim mouere in locum: et appetere sunt actus distincti genere: ideo potentia motiva et appetitua distinguuntur genere in rationem potentie: quoniam potentia distinguuntur per actus. ¶ Quavis dicti possit q; distinctione illa ppositio est tanquam famosa: postmodum examinanda in veritatem: in cuius signum statim Aristotle. hoc in loco: quum intulisset: q; potentia in locum motiva coincidat cum potentia appetitua. subdit q; si partes anime secunde sunt in potentias: sunt valde nulte: quasi diceret: q; appetituum et in locum motivum non sunt diverse partes anime in rem: sed in rationem potentie.

Tex. 52. ¶ Circa responsionem ad questionem motu in littera de multitudine partium anime duplex dubius occurrit. Primo: an si partes anime dividantur in potentias: numerus specificus partium anime esset iuxta numerum specificum actuum. Et hoc est querere: an potentie anime distinguuntur specie in distinctionem specificam actuam. Pro parte namque affirmativa est: q; quoniam potentia distinguatur per actum: sicut actus diversi generis exigunt potentias diversas genere: sic actus diversi in specie exigunt potentias distinctas specie: proportionaliter namque distinctione distinctioni respondet. Pro parte vero negativa est: q; sequeretur: q; vis visu ab aliis esset potentia distincta specie a vi visu nigra: et breuiter tot essent in specie potentie sensu: quoniam sunt in speciem sensibilitas. Dubium secundo est litterale: q; Aristotle. in littera consiliatuum ponit potentiam plus distinctionem ab intellectu: q; inter se distinent concupiscibile et irascibile: quoniam tamen hec sunt diverse potentie: et illa non. ¶ Ad evidentiam primo difficultatis scito: q; licet quidam declinaverint in partem affirmativam quesiti: non reputantes inconveniens ponere tot sensus quot sensibilia. ut tamen crubescat: ducito eos ad hoc etiam q; tot essent in specie sensus communes: quot sensibilia: et tot fantasie quot species fantasiabilium: et tot potentie memorative: et cogitative: quot species memorabilium: et cogitabilium. Et si nec sic resipiscunt: adiungitur: q; tot erunt potentie intellective: quot species intelligibilium: et sic aduentent se errasse: quoniam etiam unius et idem habitus in specie sit distinctiorum in specie: et contrariorum: et eadem enim medicina est rationis et cogitationis principium pro et ruit.

Dicendum est igitur: q; aliud est loqui de distinctione potentiarum absolute: et aliud de distinctione potentiarum contractarum ad naturam materie: et aliud de distinctione potentiarum contractarum ad naturam anime. Potentia namque absolute sumpta multiplicat penes per se differentias actus: quem primo respicit: quoniam quoniam actus sit distinguens et separans. ut dicitur. 7^o metaphysica. 49. non potest fieri ut per se multiplicetur actus: quoniam proportionaliter multiplicetur potentia illi respondens: nulla enim ex parte potentie ratione extat quare non multiplicetur: ex quo absolute sumitur: et absolu-

lute sumpta quicquid est: ipsius est actus. Potentia vero contracta ad naturam materie multiplicatur specificiter in multitudinem specierum actuum in esse naturali: et ratio est: quia natura materie dearticulatur in singularibus rerum naturalium species: omnium enim natura constantium: quorum diuersae sunt species: materie quoque proprie differunt species. Et propterea Aristotle. 3^o physico. capitulo. de potentias contractis ad naturam materie loquens dixit: q; posse sanari et posse infirmari distinguuntur: alioquin sanari et infirmari essent idem. Et Averroes. 12. metaphysica. capitulo. xi. dixit: q; numerus babilitatum in materia est in numerum specierum. Potentia autem contracta ad naturam anime non sic se habet: sed quoniam anima ideo eleuatur supra naturam: ut insima anima eminenter distinet etiam contrarias naturas species: ut sua testant opera. Moveruntur anima vegetativa simili et uno actu ad omnes differentias positionis: ad quas plures operis naturas mouere. s. graue. lewe. et ceteri. Consequens est ut potentie anime ideo etiam eleuante sint naturae: ut non diuersificent in distinctionem specificam rerum in eis naturis. Sed in aliis quoniam differentias proportionales naturae esse. unde Aristotle. superius lib. 2^o tex. capitulo. 107. expresse dixit: q; unusquisque sensus est unus totius particularitatis: et certus est: q; loquitur de unitate specifica atque non in pluralitate specificam tactus inuestigabat. Partes igitur potentiae anime: q; potentie animales sunt: ac per hoc alterius ordinis quam species nature: non multiplicantur iuxta numerum specierum rerum naturalium: et sequenter nec actu priorum: sed una et eadem in alio modo eleuatur est plurimum operum in speciem iuxta diuersitatem habituum: vel specierum sensibilium: et imaginabilium: vel intelligibilium.

¶ Attestatur autem huic quaz duas differentias inter potentias nature: et potentias animae: hoc quod videtur in potentia rationibus: videtur. n. q; una in speciem potentia rationalis est utriusque particularis: ut medicina sanatoria et cetera: et tam in natura sunt potentie ad hec iuxta illud tertius phycorum posse sanari aliud est a posse infirmari.

¶ Ad secundum autem dubium dicitur: q; consilium est de particularibus: et particularium cognitione et collatione spectat ad cogitationem: ideo consilium nomine intellectus cogitationem: quam constat non solum esse aliam in rem potentiam ab intellectu: sed alterius ordinis. Et testis huius interpretationis est translatio arabica: que habet loco consilii cognitionis.

¶ Circa quintam conclusionem dubium occurrit quo modo mouens est unus specie: et plura numero: quoniam manifeste patet: et q; illud mouens: quod in littera dicitur unus specie: puta appetibile. vel appetituum est plurimum specierum: et tam appetibile quam appetitus diuersas habent species: et illud mouens: quod dicitur plura numero: puta appetitus ipse est etiam plura species: quoniam appetitus contrary species differenti.

¶ Ad hoc breuiter dicimus: q; unus specie vocat dupliciter: pplicetur ut species est unus de quinq; pplicabilibus. Alio modo glosa. modo communiter: ut species idem est quod ratione formalis. Et similiter plura numero dupliciter: et particularia solo numero differentia: vel numerata sub aliqua ratione formaliter. In pposito sedo modo sumit etiam unius species plura numero: ita q; intellectus est dicere: q; mouens sive suum appetibile sive appetitum est unus in ratione quoniam species: q; quodcumque appetibile mouet sub ratione appetibiliis: et quoniam appetitus mouet ut appetens. Est autem plura in numerum: quia plurificantur appetibilitia: et appetitus est appetitus superior et inferior: et hoc

Sola singularis.

Singularis glosa.

Tex. 54.

Ter. 54.

et hoc manifestatur: quia sunt quādōq; contrary.
Circa sextā p̄clusionē dubium occurrit duplex: circa illos terminos: mouens:mobile: et immobile: c̄. Et prium quidem dubium est de significatione eoꝝ. an. s. sumuntur in eadem significacione: an diversa. Qz enī varietur significatio ostenditur ex hoc: qz quāz mobile dicitur de appetitu: nō significat motu: qui est actus imperfecti: sed perfecti. Quā aut̄ dicit̄ de alia: significat motu: qui est actus imperfecti: dicit̄ enī in līa: et qz appetitus est mouens mobile: et qz id qd mouet est animal. Similiter mouens quām dicit̄ de appetibili: aut nullam actionem significat: aut illam que non infert motu: qui est actus imperfecti: et sequenter nō significat mouere. Quā aut̄ dicit̄ de appetitu: significat mouere inferens verū motu: dicit̄ enim in līa: et qz appetibile est mouens imobile: et qz appetitu: est mouens mobile. Quod aut̄ in eadem significacione sumantur: ostenditur ex hoc: qz equiuocatio doctrinam sophistricam: et eam turpem parit. Rude quippe satis fuisse discutere coniunctionem et segregationem horum terminorum: in concurrentibus ad motum localez animalis: et equinoce eis vti: non enim illimeri termini repetuntur nisi fm vocem. **[D**ubium vero secundum, p̄tinquū est predictio: et de genere causalitatis ipso tate in eisdē. an. s. mouēt sumatur semper hic v̄niformiter pro mouente effectu: et nunc pro mouente finaliter. Hoc enim nō paruit refert. Et similiter ambiguius est de mobili et imobili. Et enim sumatur disformiter: p̄ ex hoc: qz appetibile non mouet nisi finaliter: et appetitus non mouet nisi effectu: et in littera de v̄trog dicit̄: qz est mouens. Similiter mobile et imobile: penes que differunt appetitus et appetibile: non sumuntur v̄niformiter: qz si fm effectuam causalitatem affirmatio et negatio nō inueniuntur differre: quia appetitus est imobilia effec-
 tive. Si vero fm causalitatem finalez: similiter contingit non differre: qz appetibile aliquod habet causaz finalē. De autem v̄niformiter sumi debeat: ex ipsa discussione: et oppositione: coniunctione: segregatione qz p̄. Accideret enim idem inconveniens ex hac disformitate: que ex variatione significacionis emerit: et propterea oportet hec nosse quomodo sumantur in p̄posito. **C**ad v̄trūq; dubiū breviter dicit̄: qz termini isti sumuntur semper in eadem significacione et causalitate: sed significatio eorum hic neuter motus p̄cise est. Sumuntur enim mouere et moueri hoc in loco pro actione et passione trāscendentibus in cōmuni: siue hec agere et pati attendantur fm motus: qui est actus perfecti: siue fm motus: qui est actus imperfecti. Est siquidē analogum quoddam agere et pati cōmunitate sumptū ad hec: nam contingit ab altero suscipere: vt patiens ab agente non solum verum motum: sed motum: qui est actus perfecti: vt visionē a visibili: et similia. Et qm appetitus ab appetibili mouetur etiam effectu iuxta illud Auerrois. 12. metaphys. cō. 36. Balneum in aia est agere desideriū: idcirco de mouere et moueri: et nō moueri effectu semper est sermo in p̄posito. ita qz appetibile est mouens imobile effectu: et appetitus est actu mouens et passiu motus: animal aut̄ motum medio organo c̄. Et qz hec sit mens Aristo. insinuant siue rationes: probat enim appetibile esse mouens imobile: qz mouet cognitum: quod est dicere: qz cognoscit nibil p̄nit in re cognita: ac per hoc mouens cognitum mouet imotu. Probat quoq; appetitum moueri: qz appetitio ipsa est motus: vel actus quida: qd est di-

cere: qz appetitio ipsa est passio quedā ab alio: hoc enī moueri et actus vel motus insinuant. Et tu bene nota-
 bis hanc textum: quoniam ex hac v̄niformitate habes
 fundamentum: ut in metaphysica intelligas: quomo-
 do primus motor mouet ut amatum c̄

Circa questionem de animalium imperfectiorū mo- Tex. 56

toze dubium occursit. An nomine animalium imper-
 factorum hoc in loco intelligentur animalia non pro-
 cessua: aut animalia imperfecta in genere processuo-
 rum. Si enim est sermo de imperfectis in genere pro-
 cessuorū: non apparet de quibus animalibus questio-
 nista ambigua sit. Quum animalia procedentia imagi-
 natione et sensib⁹s procedant. Si aut̄ est sermo de nō
 processuis: obstant dicta sua hic in tex. 4.4. vbi inqui-
 rendum proponit quid sit principium motus processu-
 ui: et in 4.5. ex p̄posito probando ex animalibus ma-
 nentibus: qz sensitiū nō est motuū. Obstat et dicta in
 2° būi⁹ tex. 20.2.27.28.29.2.31. ex quibus habet: qz in
 quibus dā est sensus sine motu: cu⁹ oppositū dicere.

Cad hanc dubitationē dicendum puto: qz et fm Aristo.
 et fm veritatem hic est sermo de animalibus non proces-
 suis. Scdm Aristo. quidē: qz exp̄sile in littera dicit̄: qz
 est sermo de animalibus: in quibus est solus sensus tactus.
 Constat enim ex hoc eodē libro tex. 6.4. in sequenti ca-
 pitulo: qz animalia processua habent preter sensum ta-
 ctus aliquem alium sensum. vt ibi probatur. Si nāq;
 processua non sunt contenta solo tactu: et animalia: de
 quibus hic est questio: habent solum tactū: oportet vt
 huiusmodi animalia non sint processua. Scdm veri-
 tatem vero: quia huiusmodi animalia eo qz manent sem-
 per in eodē loco: propter qd dicuntur manentia: et mo-
 uentur motu dilatationis et constrictions: habent spe-
 cialem difficultatem: et hic evanescit. **[A**d cuius eu-
 dentiā scito: qz motus dilatationis et constrictions in-
 veniuntur duplicitate. s. naturalis et animalis. Loreni mo-
 uetur naturaliter tali motu: et consequitur talis motus

S. Thom. p. 2. q. 17.
 9. ad 2. et in q. de aia
 q. 9. ad 6.

apud Diuū Thomā: vitam animalis: sicut esse sursum
 formā leuis. Animalia autē huiusmodi mouentur tali
 motu animaliter: i. per appetitū et fantasias indetermi-
 nate tñ. vt in littera dicitur: in cuius signū motus cor-
 dis non subest appetitū nostro: motus vero huiusmo-
 di animaliū appetitū eoꝝ: consequitur: vt testatur leti-
 tia et tristitia eoz in huiusmodi appropinquatis latissimis
 et tristibus. **[N**ec obstant huic expositioni in oppo-
 sitū allati textus: quoniam in omnibus est sermo de mo-
 tu locali processu: qui per se primo vocatur motus lo-
 calis animaliū. iste aut̄ motus: qz sit animalis occultus est.
 Et propterea in fine huius tractatus. vt perficeret do-
 ctrina de motu fm locū: consideratus est. Dicato igit̄
 qz licet motus localis animalis sit duplex: s. processuus et
 dilatationis et constrictions: principiū tamen est vni-
 cum. appetitus: de quo solvit hic questio promissa
 in scđo libro tex. 29. an. s. habeat fantasiam individuū
 comitē. Patet enī in hac littera: qz appetentia fanta-
 stantur indeterminate: quēadmodū et mouentur inde-
 terminate. Consistit autē indeterminatio hec quo ad
 organū obiectū: tempus: situs et locū. Quo ad organū gloria.

quidē: qz fantasia determinata habet certam particu-
 lam corporis pro proprio organo indeterminata autē
 quasi confusa in corpore nibil eius vt propriū sibi ven-
 dicare videtur. Quo ad obiectū vero: qz determinata
 huius certe rei: vel illius est: indeterminata vero con-
 uenientis: vel disconvenientis tantū. Quo ad tempus
 vero: qz determinata futuri: indeterminata vero pre-
 sens tantū alpicit. Quo ad situm vero: qz determinata

Tho. de Ulo de aia.

K z

De anima

ad distans: indeterminata vero ad coniunctum tantum se extendit. Quo ad locum vero: quia determinata ad certum locum imaginari mouet: indeterminata vero ad locum circundantem tantum, pro ut in loco delectabile: aut recte aliquid coniungitur.

Con punctione partiū aie. **C**ap. VII.

Lōmē. 59.



Egerabilem quidem igitur animam necessare habere omne quod cuncta vivit: et habet animas a generatione usque ad corruptionem. necesse est enim quod generatur augmentum babere. et statum. et decrementum. hoc autem sine alimento esse impossibile: necesse igitur inesse vegetabilem potentiam in omnibus generationibus corruptibilibus.

Lōmē. 60.

C Scilicet autem non necesse in omnibus viventibus. neque enim quorum simplex corpus contingit habere tactum: neque sine hoc possibile esse nullum animal: neque quaecunque non susceptiva species habent sine materia. Animal autem necesse sensum habere: si nihil frustra facit natura: propter aliquid. n. oia: que sunt: natura subsistit: aut coincidentia sunt cori: que sunt propter aliquid. Si igitur omne perceptuum corpus non habet sensum: corruptetur utique: et ad finem non utique veniet: qui est nature opus: quo enim alest: manentibus quidem. n. existit nutrimentum eo in loco. ubi nata sunt quo nutriti possunt. Non potest autem corpus habere quidem animam et intellectum discretuum: sensum autem non habere non mansuum existens: generabile autem. At vero neque in generabile: quare enim non habebit: aut enim anime melius: aut corpori: nunc autem ne cuius est: hoc quidem non magis intelligit: hoc autem nihil erit magis propter illud. **C** Nullum ergo habet animal corporis non manens sine sensu. Et vero si habet sensum: necesse est corpus esse: aut simplex: aut mixtum. Impossibile autem est esse simplex: tactum enim non haberet: est autem necesse hunc habere.

Lōmē. 62.

C Hoc autem est his manifestum. Quoniam enim animal corporis animatum est: corporis autem omne tangibile: tangibile autem quod sensibile tactus: necesse et animalis corpus tactum esse: si debet saluari animal: aliud enim sensus per altera sentiunt: ut olfatus: visus: auditus: tactum autem nisi habeat sensus non hec poterit quidem fugere: illa autem accipere. Si vero hec: impossibile est saluari animal. Propter quod et gustus est sicut tactus quidam: alimentum autem corpus tangi

Lōmē. 63.

possible. **C** Sonus autem: et color: et odor: Lōmē. 64.

non alunt: neque faciliter argumentum: neque decrementum: quare et gustum necesse est tactum esse quandam: quod tangibilis et vegetativa sensus est: hi quidem igitur necessarij sunt animali: quo et manifestum: quod non possibile sine tactu animal esse. Alij autem propter bonum: et generis animalium iam non cuiusque: sed quisbusdam ut processio necesse inesse. Sicut enim debet saluari: non solus oportet tactum sentire: sed et de longe. **C** Hoc autem erit si per medium sensituum fuerit: eo quod ille quidem a sensibili patitur: et mouetur: ipsum autem ab illo. Sicut enim mouens secundum locum usque alicubi permutare facit: et depellens alterum facit: ut pellatur: et est per medium motus: et primum quidem mouens depellit: et non depelli: ultimum autem solum depellitur non pellens. medium autem utraque: multa autem media: sic et in alteratio. preter quod unum manens in eodem loco alterat. ut si in ceram tinxerit aliquis usque ad id mota est: usque quo tinxerit: lapis autem nihil nisi aqua. usque quo procul. ac autem ad plurimum mouetur. et facit et patitur si maneat. et unus sit. Unde et de repercussione est melius quam visum egrediente repertuti. ac recte patet figura. et colore. usque quo quidem sit unus. In levi autem est unus: propter quod bic iterum visus mouebit: sicut utique si in cera sigillata ingredere usque ad finem. **C** Quid autem impossibile sit simplex esse animalis corporis manifestum est. dico autem puta ignem: aut aerem. Sine quidem enim tactu neque enim contingit animalium sensus habere. corpus. n. tactum animatum omne sicut dictum est. alia autem propter terram. sensitiva quidem utique sicut. omnia autem eo quod sentire per alterum faciunt sensum: et per medium tactus autem est in tangendo ipsa: propter quod et habet hoc nomen. et tamen aliud sensus tactu sentiunt: sed per altera. hic autem videat solus per seipsum: quare huiusmodi clementia: non nullum utique erit corporis animalis. Nec itaque terrenum. oium enim. tangibile tactus est sicut medietas et susceptivus sensus: non solus quaecunque differentie terre sunt: sed calidi et frigidi. et aliorum oium tangi possibilius. Et propter hoc ossibus: et capillis: et huiusmodi partibus non sentimus: quia terree sunt. Et plante etiam ob hoc nec unum habent sensum: quia terree sunt. sine autem tactu nec unum possibile

Lōmē. 65.

Lōmē. 66.

Cōmē. 67.

possibile est animalium esse. hic aut sensus non est neqz terre: neqz aliis elementorum vlliis. **C**Manifestum igitur: quoniam necesse hoc solo priuata sensu animalia mori. neqz enī hunc possibile est habere non animal existens: neqz cū sit animal aliū necesse est habere preter hunc. Et propter hoc qdē alia sensibilia excellentijs nō corrūpunt animal. vt color. t̄ odor. t̄ sonus: sed solū sensus: nisi s̄m accidens: puta si simul cum sono depulsio fiat: t̄ tactus: t̄ visus t̄ odore alia mouent: que tactu corrumpunt: t̄ humor autem s̄m q̄ accidit simul tactuum esse sic corrumpit. **T**angibilium autem excellētia: vt calidorū: t̄ frigidorum: t̄ durorum corrumpit animal. **C**Omnis quidem enī sensibilis superfluitas corrumpit sensum: quare t̄ quod tangi potest tactum. hoc aut tactu determinatū est vluere. Sine enim tactu monstratū est. q̄ impossibile est animal esse. vnde tangibiliuz excellentia non solum corrumpit sensum: sed animal: quia necesse soluz habere hunc. Alios aut sensus habet animal: sicut dictum est. non propter esse: sed propter bene esse. vt vsum: quia in aere t̄ aqua vt videat. omnino autem quoniaz in diaphano. gustum autem habet propter delectabile. t̄ triste. vt sentiat q̄ in alimento t̄ concupiscat. t̄ moueat. auditum aut vt significetur aliquid ipsi: linguam autem h̄z quatenus significet aliquid alteri.

Cōmē. 68.

Corruptit animal. **C**Omnis quidem enī sensibilis superfluitas corrumpit sensum: quare t̄ quod tangi potest tactum. hoc aut tactu determinatū est vluere. Sine enim tactu monstratū est. q̄ impossibile est animal esse. vnde tangibiliuz excellentia non solum corrumpit sensum: sed animal: quia necesse soluz habere hunc. Alios aut sensus habet animal: sicut dictum est. non propter esse: sed propter bene esse. vt vsum: quia in aere t̄ aqua vt videat. omnino autem quoniaz in diaphano. gustum autem habet propter delectabile. t̄ triste. vt sentiat q̄ in alimento t̄ concupiscat. t̄ moueat. auditum aut vt significetur aliquid ipsi: linguam autem h̄z quatenus significet aliquid alteri.

CSumma huius capituli hec est.

Prima §



Omne viuens habet potentiam seu animaz vegetabilē a generatione v̄sq; ad corruptionē. Probat q̄ omne genitum habet augmentū: statū: t̄ decremētū: qd̄ sine alimento non est.

Scda §

Contra: Omne viuens non est necesse habere sensus: probat dupliciter. Primo quia tactus: sine quo nullus est sensus: non potest inesse simplici corpori. Secundo q̄ nec potest inesse non susceptivis specierū sine materia.

Tertia §

Contra: Omne animal processuum habet sensum. probatur dupliciter. Primo q̄ si processuum caret sensu corrūpetur: t̄ ad naturā sine non pertinet. hoc aut est inco- ueniens. probatur sequela: q̄ non posset nutriti: manētia enim coniunctū habent nutrimentū. Impossibilitas vero consequentis: qd̄ natura nihil facit frustra: qd̄ pbatur: q̄ omnia que natura subsistunt: aut sunt propter finētātē coincidentia eoz: que sunt propter finē. Secundo apud quosdā: q̄ si processuum caret sensu. t̄ di- scernit intellectu: siue generabile sit: siue igenerabile: nulla rōne carere debet sensu: qm̄ aut p̄p melius anīe: aut corpori: s̄z neutrū est. Anima enim nō magis itelli- get: corpus vero nō magis erit. ppter sensus carentia.

Quarta §

Contra: Omne habens sensum est corpus mixtum: t̄ habens tactum comprehendendo etiam gustum sub tactu. ita

obi duo sunt necessari: aliq; autem ppter bonum: sic tamen q̄ necessary sunt animali p̄cessivo. Probatur primo secunda pars: animal est corpus animatum. ergo tangibile. t̄ sensibile tactu. ergo tactu. Prima seque la probat: quia omne corpus est tangibile. Secunda aut quia alter animal nō posset saluari: quod declaratur. Primo ex differentia inter alios sensus t̄ tactus in modo sentiendi: quia illi per altera sentiunt: tactuum aut nō nisi sentiat: non poterit hec tacta accipere: t̄ illa fugere t̄ sic non saluatur. Deinde declaratur extensio ad gustum: quia prope rea gustus est tactus quidam: quod patet ex differentia obiectorum: qz sonus color t̄ odor non aliant: neqz augent aut minuant: alimentum autē tangibile t̄ vegetativum est. Probatur tertio de alijs q̄ necessary sunt animali p̄cessivo: qz si saluari debet processuum non solum tactu: sed de longe sentire debet: quod fit per patientem ab obiecto: qd̄ declaratur dupliciter. Primo ex simili in motu locali: in quo primum pellens tantū est: secundū pulsū t̄ pel lens tertium pulsū tantū: sic t̄ in alteratione r̄c. Secundo ex simili in cera: si sigillū ingredieretur v̄sq; ad finem. Demum probatur prima conclusio pars: qz sentiens aut est corporis simplex: aut mixtum: sed im- possibile est esse corpus simplex: quia omne sentiens oportet esse tactuum. Nullum autem corporis simplex est sensituum tactus: t̄ de alijs a terra probatur: quia constitutum sensituum per medium. Tactus autem sen- tit per seipsum. vnde t̄ nomen accepit. De terreno v̄o: quia sensituum tactus est medietas susceptiva non so- lum differentiarum terre: sed omnū tangi possibiliuz. Et hoc testantur capilli t̄ osca ppter terrestre nām nō sentientia: testant̄ t̄ plante propter idem in sensibiles. **C**ontra: Animal t̄ habens tactum cōuerbiliter se consequit̄ affirmat̄ t̄ negat̄ t̄ sufficiēt̄: declaratur du- pliciter. Primo ab effectu: quia excellentia tangibiliū corrumpit animal: excellentia vero aliorum sensibiliū non corrūpunt nisi per accidens animal: sed sensus: quoniam quoniam omne excellens sensibile corrumpat sensum: oportet q̄ excellens tangibile corrumpat tactum. ergo vitam t̄ esse animalis: quoniam in hoc consistit. Secundo a differentia inter tactum t̄ alios sensus: quia solus est necessarius: ceteri sunt ad bene esse: v̄sus quia in diaphano v̄iunt: gustus propter de- lectabile t̄ triste in alimento. Auditus vt significetur sibi: lingua vero vt significet.

Quinta §

CSeries autem hec est.



Acendens ordines connectio- nemq; partiū ani- me absoluere quatuor facit. Primo comparat viuens ad partem vegetati- um prima conclusione: t̄ sensituum secunda conclusione. Secundo compa- rat animal processuum. i. s̄m locū mo- tū ad sensituum tercia conclusione. Tertio compa- rat sensituum ad tactuum t̄ corpora simplicia quarta conclusione. Quarto comparat animal ad sensus om- nes constructive t̄ destructive r̄c. quales autem huius modi comparationes: scilicet coniunctiones: an separa- rationes satis clare liquet in littera r̄c.

Circa quartam conclusiōnem dubiuz occurrit de ra- tione: quia probat uomne habens sensum oportere ha- bere tactū. Stat enim ratio in hoc: corpus habens sen- sum est tangibile. ergo oportet habere tactum: si salua- ri debet. Si enim ratio valeat: concluderetur quod de

Lbo. de Ulo de aia. K 3

Lex. 63.

De anima

Liber certius

plantis:imo de omni re corruptibili: qd habeat tactus: quoniam de omni huiusmodi predicator esse corpus tangibile: et habere corpora tangibilia pro corruptibili: et qd debent saluari. Aut ergo ratio hec non est formalis: sed gratia materie tenet: aut infert: qd oia corruptibilia hnt tactum: quod reprobatur est in hoc met cap.

C Ad hoc est dicendum: qd rano littere tenet formaliter: si integrum assumatur. Consistit enim ratio non in hoc: qd corpus tangibile et tactuum: si debet solvatur: oportet habere sensum tactus: ut obviendo assumitur: sed in hoc: qd corpus huiusmodi habens sensum oportet habere sensum tactus: ita qd ex his subiunctis: scilicet tangibilitate et sensu inferitur sensus tactus: et optime: quoniam ex tangibilitate: de qua est sermo: scilicet fm qualitates actius et passivas: sequitur qd est corpus corruptibile per se a tangibilibus: ut inferius explanatur in littera: ex sensu autem quium datus sit propter salutes substanciales babentis ipsum. sequitur qd corpus illud habeat sensum salutarium: substantia ipsius habentis: quum ceteri sensus per altera sentiantur: ac per hoc non saluent a tangibilibus: restat ut sensus habeat tactus qui saluet a tangibilibus. Et ex hoc facrum est: ut gustus: qui est sensus alimenti salutinum etiam substantia littera sit tactus quidam. Nec autem ratio neq; in planis: neq; in alijs habet locum. **C** Et scito: qd fundatur hec ratio super hoc: qd ens sensitum nature: sicut est naturae altioris: et eleuata supra inanimata et vegetabilia. ita oportet qd salutarium sit sui altiori modo qd illa scilicet sentiendo. alioquin operatio non assequeretur excellentiam naturae qua est. Aristoteles tamen vnde qd abundans ratione etiam ex parte corporis rationes dedit: quare inanimata et plantae non habent sensus tactus: quia scilicet sunt simplicia corpora: aut quasi simplicia. ut patet in littera et.

C Circa quinam conclusionem dubium occurrit simpliciter: et ad hominem: quoniam animal primo constitutus sensitivo: et sensu tactus. Simpliciter quidez: quoniam constat: qd sensitum primo constat sensu. Ante autem omnes particulares sensus est sensus communis. Si igitur animal constat sensitivo: non constituetur primo per sensum tactus: sed per sensum communem. **C** Probatum adhuc non est: qd impossibile sit separare sensus interiores a tactu: ac per hoc voluntarie dicitur: qd animal constat tactus: posset enim ponit animal habens estimatum: vel cogitatum: abs qd sensu exteriori. **C** Ad hominem vero: quia ipse met Aristoteles in secundo libro completo tractauit de sensu communis: epilogat in tertiu. 14. 9. dicens. De principio quidem igitur fm quod sensitum dicimus esse animal determinatum sit hoc modo. In quibus verbis ostendit: qd animal est sensitum primo per sensum communem et.

C Ad hoc dubium non sufficit dicere: qd quia sensus communis et tactus inseparabiliter se committantur: ideo omnia possunt verificari: quoniam non saluaretur formalis doctrina: nec nisi per accidens alter sermo verus esset. Eadem ratione retunditur responsio dicens: qd qui habent idem organum: idcirco hec dicta sunt. Quoniam hec responsio assumat aliquid magis dubium: scilicet de identitate primi organi: quum communiter dicatur qd sensus communis est in capite: et Aристo: ponat illum in corde. **C** Dicendum est igitur: qd animal

constituitur primo sensu communis: et constituitur tactu: non enim sensus communis et tactus distinguuntur disparate sicut visus: et olfatus: nec presuppositi: ne tantum: sicut olfatus: et tactus: nec ordine et dependencia tantum: ut sensus et fantasias: sed distinguuntur sicut vis quedam et consumatio radix eius: quod ex operibus fit manifestum. Sensus enim communis nullum habet operationem nisi per species ipsorum sensuum propriorum: ut enim superius dictum est: non sunt aliae species in sensu communis ab his: que describuntur in sensibus propriis: sed ipse sensus communis centrum terminativum est omnium sensationum et specierum: et origo omnis sensationis ex parte anima: ita qd est primum sentiens tam per visum: qd per auditum: qd per alios sensus: in ceteris signis quiescente sensu communis per somnum: nullus sensus potest fieri in actu. Quum itaq sensus communis non sit sextus sensus: sed est sensus: per quem sentient quilibet sensus: et primum omnium quinq; sensuum sit tactus: et ut altius dicam: tactus solus sit sensus salutarius substantia animalis: oportet ut sensus communis sic habeat coniunctum tactum et coelictiuum primary sui actus: scilicet sensationis properat saluandam substancialiam animam: alioquin frustra natura dedisset sensum communem. Habet ergo se sensus communis ad tactum et radix ad truncum: ad reliquos vero sensus ut ad ramos: ut enim radix nisi trunco medio nibil profert: sic sensus communis. Et quemadmodum arbores recte diceres constituti trunco primo: et recte diceres constituti radice primo: illo primatum tenente in ordine ad ramos: hoc in ordine ad truncum: ac simpliciter. ita recte quoq; dicitur: qd animal constitutus sensu tactus primo in ordine ad alios sensus: et qd constitutus sensu communis absolute. Et rursus alijsq; constitutur rectu primo et sensu communis primo: quia tactus et sensus communis non ponunt in numerum in constitudo sensituum necessarium animali: quia unum sunt perfectum principium in eliciendo sensationem necessariam ad saluandum substancialam animalis: que est prima simpliciter sensatio: et ordine generationis et intentionis et.

C Ad id vero: quod obvicitur de sensitivis viis interioribus: dicendum primo est: qd sensus nominis non intendimus nisi sensus proprios usq; ad eorum perfectam consumationem: que sit in sensu communis: et propterea quum animal et habens sensum tactus converti dicimus: non impeditus nos de alijs viventibus generibus: si inueniuntur: in quibus sola cogitativa sit: non enim de hoc est disputatio: sed de sensu fantasias namq; et vires superiores non sunt sensus. Dicendum secundo est: qd quia philosophia naturalis precipue et sensibus inchoat: et ad sensum testimonia resolutur: et in nobis ipsis experiamur fantasias cum tota reliqua interior parte usq; ad intellectum exclusive esse passionem quandam sensus. Rationabile est: ut sublati sensu reliq; auferantur. Et hec pro nunc dicta sufficiat.

C Rome anno salutis. i. 50. 9. 25. Februario etatis mee anno. 4. i. incloane. Gloria omnipotenti Deo: ac Divo Zome.

§ 3113.

C Incipit

CIncipit questio singularis de infinite primi motoris edita a reverendissimo p̄frate Thoma de Uio Calatano artium: sacre theologie: et ordinis predicatorum professe: ac eiusdem ordinis gnāli magistro.

Pila rō.



Veritur virtus deus gloriolus sit infinite virtutis. Et arguit q̄ nō. **P**rimo q̄ aut de' mover celuz effectiue et immediate: aut non effectiue: s̄ vt finis tr̄i: vel effectiue et immediate. Si p̄mo mō: et est infinite virtutis. ergo motus celi esset in non tempore: q̄d est contra sensum. Consequētia patet ex 8° physi corum textu. 79. et primo celi textu. 52. et 2° celi. cō. 58. et alibi r̄. Si secundo modo aut 3°: et est infinite virtutis. ergo habetur in rerū natura una virtus: que si mouet effectiue et immediate: motus fieret in non tempore. Tunc ultra. Sed possibile est virtutem illaz infinitas mouere effectiue et immediate. ergo possibile est ex ea sequi motum in nō tempore: quod est impossibile simpliciter. Prima consequētia ex antedictis est evidens. Affirmatio vero ultimi antecedētis patet ex eo q̄ virtus infinita nec est alligata causalitati finali motus: nec mediate causalitatē effectiue eiusdem: quin possibile sit ipsam ab his absoluī: alioquin infinita virtus nō esset. **S**i dicatur q̄ hec ratio supponit deum agere naturaliter: i. non quantum vult: sed quantum potest: ex q̄ hoc nō est necessariū: q̄ deus est nature intellectus: cuius proprium est agere fm intellectus sui definitionem. vt artifices facere videmus. Et consequenter deus tanta velocitate mouet: non quin plus possit: sed quia sic explicande sue arti expedire videt.

Replica 5

Contra hoc est. Primo quia saltē habetur intentus fm Aristotelez et Auerroym ceterosq̄ philosophoste/ solutionez. nentes deum: s̄ intellectualem: naturali tamen necessitate agere. Demonstratio siquidē posita in primo celi tex. 90. ad ostendendam unitatem mundi manifeste supponit hoc. vt p̄z ex dubio ibidē moto ab Alejādro et Auerroy: et sancto Thoma: ceteris. Uenatio etiam numerus intelligentiarum iuxta numerum motuum celestium in. 12. metaphysic textu. 43. hoc idem ponit. Numerus enim motorum non adequantur non potest ex motuum numero efficaciter concludi: cum posset facile quispiam dicere plures motus ab eodem excedente motore fieri. Inconveniens quoq; reputat̄ ab Aristotele. 8. physico. textu. 79. q̄ virtus finita et infinita possent equali tempore mouere: qd ex bac resposito sequeretur. Auerroym quoq; 8. physico. cō. 15. et 2° celi. cō. 21. et Alcenna. 6. metaphysice hoc idem sentire videntur. **S**ecunda: quia vt dicitur p̄mō priorum: et p̄mo celi tex. 119. id ad quod sequitur falsam impossibile: est simpliciter impossibile: sed ad virtutem infinitam possum in rerū natura: s̄ agentem libere: sequitur falsum impossibile. posse fieri ab ea motus in non tempore. ergo ipsam esse in rerū natura est simpliciter impossibile. Probat̄ m̄noz. **T**um quia non est impossibile deum velle vt tota virtute sua: vt inductiue patet in omnibus agentibus: et vt dicit̄ in primo celi tex. tu. 102. ab uniuersali manifestata p̄ inductionē in omnibus sensibilibus non est resiliendū. **T**um quia considerata tantum virtute divina infinita: et non considerato modo agendi: qui est posterior. s̄ agere per libertatem: sequitur motus fieri in non tempore: q̄ quis non de facto: tamē quantū est ex ratione potentie motus. Constat autem non solum esse impossibile illud: ad qd

sequitur de facto ponī aliquod impossibile in rerū na turā: sed et illud: ad qd sequit̄ aliquod impossibile sim pliter. **U**nū hoc posset explanari sic. Quēadmodū possi tio tua duo dicit. s̄ q̄ est virtus infinita: q̄ agit libere: sic p̄nter ego deduco duo. Ex p̄mo quidē: q̄ fieret motus in nō tpe. et 2°: aut q̄ de facto hoc falsū est. Ex qd si mul̄ fieret: q̄ ad virtutē infinitā: s̄ agentem libere: seq̄ falsū aliquod impossibile: et p̄nter ipsaz inueniri est impossibile.

Secundo arguitur sic. Omni potētia actiue in natu ra responderet aliquod possibile ex potentia passiua: et ecō, uero. vt dicitur in p̄mo celi. cō. 124. vel saltem respo det aliquod possibile manifestatiū totius illius virtutis actiue vt sc̄. Alter frustra esset: quia potentia sic p̄pter opus. 2° celi. textu. 17. Sed virtus diuina motua est infinita per se. ergo sibi responderet saltē possibiliter aliquis motus manifestatiū infinitati illius. Hoc autem est impossibile: quia aut ille motus esset corporis infiniti: quod impossibile est inueniri: aut corporis finiti in non tempore: quod est impossibilis: aut esset corporis finis in tempore eterno: vt est motus celi: et hoc non concludit infinitam virtutē motoris: sed immutabilem et imaterialem. Alioquin omnes motores celorum essent infinite virtutis.

Et cōfirmatur. Quia quātias virtutis actiue ex effe ctu quantitate cognoscitur. vt dicit in primo celi tex. 116. Unde quātus deus non possit producere effectū in finitū: vt cōmūniter tenet: et a phis et a theologia: con sequens est: q̄ virtus diuina infinita non sit. Et confir matur 2° ex 4° physicorum tex. 131. sic. Si impossibile est esse mobile: impossibile est esse motū et econuer so. Et similiter. Si impossibile est esse mobile velocitate infinita: impossibile est esse motū velocitate in finita: sed impossibile est tale mobile inueniri. ergo et motū infinita virtutis.

Tertio arguitur a credentibus se arguere ex cōmen to. 38. secundi de celo. vbi Auerroys dicit: q̄ si motor non haberet potentiam terminatā. ergo neḡ naturā terminatā. Et sic intelligerentur ex sua natura motores infiniti: et non intelligerentur ex suo esse res proprie ei r̄. Ex illo enim cōmento arguunt: q̄ infinita virtus est ens impossibile inueniri in rerū ordine: quia si ponatur: sequeretur inquit quidam: q̄ totus non esset maius sua parte. Accepta enī virtute illa infinita. et diuīsa fm intellectus in duas quasi partes. ex quo quanta est virtualiter: quum quelibet pars infiniti sit infinita. et unum infinitū non sit maius alio. Con sequens est: q̄ tota virtus infinita est equalis cuilibet suarū partiū: quod est impossibile. Et ad hoc deducit ibi Auerroys quātus dicit: q̄ si esset motor infinitus intelligerentur ex sua natura motores infiniti. Alio ve ro eandē inde deducere volentes conclusionē dicūt ideo esse impossibile ens habens virtutem infinitam: quia infiniti proprium est occupare totū. Et ideo si da re infinitū fm virtutē occuparet oēz uterū: nec cōp terē secū aliquā alia virtutē. Et sic periret ordo uni versitatis: qz infinita natura p̄tineret et occuparet infinitas naturas natura autem est principium motus. ideo dixit: q̄ intelligerentur ex sua natura infiniti motores.

Potest tamen difficultas et ad mentes Auerroys bī dem argui sic. Lauta finitatis intensiue est distinctio formaz: et hec est cōmūnis formis materialibus et immaterialibus. ergo finitas illa est cōmūnis omnibus formis. Antecedens probatur. Tūz quia distinctio for marū mouentium est causa finitarū proportionum ad mobilia: nisi enī esset diuersa natura mouentis lo-

lēm a nā mouētis Saturnū nō posset reddi: rō sciamus cōmensurationū ad mobilia p̄pus. Tum q̄ cōstitutia formaz: ex q̄b' orū eaꝝ distincio sic se habere necesse est. q̄ ynu aliqd claudit positiuum: qd reliquam nō claudit: ecōuerso. Ab infinito aut nullū positiuum excludit. Ac per hoc p̄iret multitudō t̄ dñia motorꝝ.

Quarta rō. C Quarto arguit sic. Si deus cēt infinite cētia: segue reē q̄ nullū ens est p̄fecti' alio. Hoc est falsum. ḡ t̄. Cōsequētia p̄bat supponendo q̄ p̄fectio attendat p̄nes accessiuꝝ ad summū: qd ēt habeat in p̄posito ex. io. metaphy. cō. 7. vbi dñ: p̄mus motor est mētura oiuꝝ subarnz. Hoc. n. stante deducit p̄ntia sic. Eoz quoiz nullū est alio p̄pungus lūmo: nullū ēt alio p̄fecti'. Sed si de' est infinitus: nullū alioz entiuꝝ est sibi p̄pungus alio: qz a quolibz distar in infinitū. ergo inter entia alia adeo non datur perfectus t̄ minus perfectum.

Quinta rō. C Quinto arguit auctoritatuſ. Et p̄mo Auerroſ. s. physico. cō. 79. vbi negat p̄mu motorē esse infinitum. Scđo in z° celi. cō. allegato. 38. t. 3. vbi subdit: q̄ ifinitas intēſionis impole est: q̄ iuuenia in formis inquātum sunt forme. Et p̄firmat hoc idem in cō. 71. t̄ in de ſuba orbis. cap. 3. t̄. Aristoteles quoq; in z° celi. tex. 71. teſtimoniū buic parti p̄hibet: dum dicit. q̄ si adderet ſtella orbī erratīco: vltimus orbis eſſet in labore. Conſtat. n. vt ibidē t̄ in cō. 58. declarat Auerro. q̄ vltimus orbē reuoluere allos eſſet motorē eius hoc facere: quem oia deſiderāt: quē p̄stat eſſe deū. Et p̄nter nihil aliud eſſet dicere: vltim⁹ orbis cēt in labore: q̄ de' cēt i labore. hoc aut nō ſequeret. Si deus eſſet ifiniti vigoris. ḡ t̄. C In oppoſitum eſſet auctoritas Aristotelis s. physicoz tex. com. vltimi vltentis infinitate pro medio termino ad concludendum deū eſſet incoporeum.

C In bac q̄ōne tria ſunt agenda. Primo declarabit iſtulus. Secundo probabitur pars affirmativa. Tertio repondebitur rationibus ad oppoſitum.

C Quo ad primum quā finitū ſunt rō. Et titati con gruit. vt dicit p̄mo ph̄ſi. tex. 15. t̄ quantitas diuidatur in ſuccēſſiuꝝ t̄ permanentē. Et hec in quātitatē molis t̄ perfectionis ſupponamusq; Deū eſſet incoporeus t̄ imortale. t̄. nō eſſet q̄ nec de quātitate duratiois: nec molis queſtio p̄ſens ſit: ſed de quātitate p̄fectionis: an infinita ſit. Quia vero infinitū negationē claudit: non eſſet putandum priuatue teneri: ſed vt cōmuniter t̄ ye re oſciſ negative. Quia nō querit vtrū Deū nō habeat perfectionis terminos: quos ſua vel alicuius alterius natura nata eſſet habere. Sed ſimpliciter querit vtrū nullus habeat p̄fectionis terminos. Et iſi mutuo ſe cō sequantur infinitas virtutis t̄ infinitas eſtentie: diuerſa tri quaſta ſormaſ ſunt: t̄ diuerſa habeat propria me dia. Propter q̄. D. Thoſinas in. 7. quaſtione p̄me patris traectat infinitatem eſtentie Dei: t̄ in quaſtione. 25. infinitatem ſue potentei. Unde quaſtio noſtra de infinite virtutis inquirens: ſi infinitatem eſtentie quaſi p̄trahit: arguēda inſufficiēt nō eſſet. Uertis ergo hoc in loco in dubium: an vltus ſeu potētia dei gloriosi ſit tante p̄fectionis: q̄ nullis p̄fectionis lūmitibꝝ anguſtetur: nō. f. g. Applicando q̄ōnez ad virtutē motuā. An virtus motuā dei gloriosi ſit tante p̄fectionis: q̄ quātuꝝ eſſet ex ſe nullo lūmite claudatur: ſed quacūq; velocitate data poſſit facere maiore: an concludat alio quo termino: pura q̄ vlera velocitatem. z. 4. horarum non poſſit facere maiorem. Et hec de primo.

C Quo ad ſcdmz nō eſſet intentiois preſenſis diſcute re difficultatez hanc niſi inter peripateticos t̄ horuz duos tñi: p̄ncipem. f. eoꝝz: t̄ Auerro. a quibꝝ mera-

physicalia media propria ad infinitatem ſubſtantie diuine aut non habemus: aut ſic vt nefas videatur moraci multorum imperitie expōhere. Ideo diuabus tñi vlys proposituz oſtendetur. Unum tñi de ipſa diuina eſtentia premittendo. f. g. eſſet ipſum eſſe per eſtentia: et totam eſſendi virtutē p̄habens. ſuperexcedenſq; nobilitates omniꝝ rerum: que fuerunt: t̄ que ſunt ut que poſtūnt eſſe etiā ſimul ſumptuꝝ. Quod enī ſit ipm eſſe p̄ eſtentia. Aristoteles z° metaphy. tex. 4. t̄ Auerr. iz. metaphy. com. ſi. reſtantur. Quod vero ipſuz eſſe p̄ eſtentia totaꝝ eſſendi virtutēz p̄habebat: apud ſapienſes penetratē ſe terminos in dubiuꝝ veri non pōt. Sed vt cōmuniſ animi concepcionis eſſet. quēadmodū incorporalia nō eſſe in loco. Exprimiſ quoq; ab Auerroy in com. zi. quinti metaph. vbi dicitur in deo cōtinēti nobilitates oiuꝝ generuz. Luiſq; ſiquidē rei nobilitas ſm aliquā eſſendi ratione eſſet. Conſirmaturq; ab eo dezi in. z° metaphy. cō. 18. t. 36. vbi dicit in p̄mo motore omnia cōtineri actu: t̄ in cō. ſi. Q; aut omniꝝ nobilitates ſimul ſumpte deficiant a nobilitate prima: excepſ; q̄ quā ipſe ita ſit ſumnum ens: q̄ ceteroꝝ nobilitates claudat in ſe nobilissimo modo: tanto omnibꝝ p̄ficiat: quanto eoz in ſe naturas nobilioꝝ habet modo. Habet enī omnia in ſe per modum ſuꝝ: qui eſſet partis actus oīno. Unde ridiculum eſſet: q̄ quidā nō ſunt veri ſcribere. f. g; quā duplī poſſit intelligi deū habere in ſe perfectiones omniū. Uno modo ſic: vt habeat in ſe vnam ſimplicem eſtentia p̄habentē omnia ut pura actualitas. Alio modo ſic: vt habeat in ſe gradus p̄fessionales correspōndēt ſingulis p̄fectionibus. t̄. Et q̄ primo modo verificare: t̄unc deus eſſet p̄fector ceteris ſimul ſumptuꝝ. Si vero p̄mo modo: nō concluſtū deū eſſe p̄fectori omnibꝝ ſimul: iſi ſingulis. Et q̄ primo modo verificatur: ideo ex his non habet deū eſſe p̄fectori omnibꝝ ſimul ſumptuꝝ. Ridiculum inq; eſſet: q̄ puerile eſſet in ph̄ia equare perfectiones p̄ticulares p̄fectoriobꝝ vlibꝝ. Nō. n. eſſet pole ſm rez: neq; ſm intellectu. etiā data fingendi licētia: ut aliqd ſit melius ipſa bonitate per eſtentias: aut magis ens ipſo eē p̄eſtāt: aut magis viues: aut itelligēs. t̄. q̄ ipſa viua: t̄ ipſe itellus per eſtentia. Si ḡ de' ſm reuatorez eſſet bmo: q̄ poſt aliqd eo p̄fectorius ſingi. Un Aristoteles. iz. metaphy. tex. 39. notanter concludit deū eſſe vnuꝝ: t̄ ſapientē. t̄. vt Platoni attributuz dogma conſutaret: qd nobilitates entū diuſit: penē ſi aliud eē per ſe vnuꝝ: t̄ aliud per ſe ens: t̄ aliud per ſe vitam. t̄. C Un ſicut leo platonicus eſſet p̄fector nō ſolū ſingulis ſimul: omnibus leonibꝝ ſimul: quatenus leones ſunt: t̄ ſi infinites infiniti leones particulares eſſent: oēs a p̄ ſe leonis nobilitate deficeret: ſic omnia entia p̄ participatione ſi p̄mo per eſtentia ente necesse eſſet deſſere. Qd ēt ex cauſalitate equiuoca p̄mi ſup omnia magnificētate patet. Hac igit primi entis nobilitate p̄habita: oſtendenduz eſt: an virtus eius ſit infinita intēſiue. C Prima ḡ via ex fine octau ꝑphicoꝝ ſumſ ſic. Arist. vt Auerro. cō. vltimo inq;: cludit in z° figura deū nō eē ſtūtē in corpore ſic. Nullū corp': aut ſtūtē in corpore eſſet infinitū: p̄mus motor eſſet infinitus. ḡ p̄mus motor nō eſſet corpus: nec ſtūtē in corpore. Probab̄ maior. Qz ſtūtē infinita aut eēt in corpore infinito: t̄ hoc nō dat: aut in corpore finito: t̄ hoc oſtētū eſſet imposſibile. Minor rō. Qz mouens ſtūtē infinito eſſet ſtūtē infinita. p̄mus motor eſſet bmo. ḡ t̄. Iste eſſet p̄cetus Arist. in quo māifeste vlt̄ infinitate virtutis pro medio termino. Nec refert flue ſic: ſiue aliter ſormetur proceſſus Arist.

Rō Arist.
8° ph̄icorū
tex. vltio.

Ius Aristo. quoniam quocumq; modo formetur in idem
redit, ut p; in textu. Quidam aut peruententes tex-
tum dicunt q; Aristoteles sumit quidem pro medio in-
finitam virtutem. Sed virtus infinita pot esse dupla.
Uno modo intesuerit sic non accepit Aristo. Alio modo fin-
duratione: et sic intellexit ita q; maior est. Nulla virtus in corpore est infinita fin tps ic. Sed in his ex hoc
processu arguit sic. Premisse alicuius syllogismi probate
anterioribus syllogismis in eo sensu sunt sumendein
quo fuerit incluse in precedentibus rationibus. Ita p; de se.
Sed premisse syllogismi facti in textu ultimo fuerunt probate p; alias rationes factas. ut ibidem faretur et Arist. q; ac
cipiebat sunt in sensu: in quo probate sunt. Constat autem q;
missa ille probate sunt loquendo de infinitate intensius.
ergo accipiebat sunt ut loquuntur de infinitate intensius.
Discursus bonus. Et ultima tm. p; restat declaranda:
que sic declaratur. Maior huius syllogismi fuit p;lo, p;
bata in tex. 79. quo ad hoc: q; virtus infinita non pot esse
in magnitudine finita. Et fuit p;lo probata in 3º physico
ratiologico processu quo ad hoc: q; magnitudo infinita non
dat. Sed in textu. 79. non pot inserviri: quia loqua de
virtute infinita intensius. q; prima missa logis de virtute infinita
intensius. Minor vero est p; probata ab Arist. in B. tex.
78. textu. 78. probat. n. hic p; motorum est vir-
tus infinita: q; mouet tempore infinito est virtus infinita.
ut ibi probatum fuit. Ad illud. n. textu expresse in hoc loco
se remittit Aristoteles. q; impotere est a finito moueri
aliquid finitum: monstratum est nunc. Constat. n.
q; nullib; probatus est nisi in tex. 78. Apertissime autem li-
querit et cecis: q; in tex. 78. non est finito nisi de finita et in
finita virtute intensius. q; altera et prima logitur de infinitate
intensius. Supplu autem esse duxi adducere demon-
strationem Arist. in tex. 78. et 79. ut ostendam ibi finiones
huius de finitate et infinitate intensius. Ratios. n. adeo
aperte sunt. ut ostensione hac non egeant. Exigitur ad hoc
ut videantur. Et ne suspicatur quaepli reddamus. donec li-
berum phycum viderit. fideliter ipsas demonstrationes adduximus.

R. Arist.

Demonstratio ergo habita in textu. 78. ad ostendendum
q; motus in tempore infinito non pot fieri a virtute finita est
ducens ad impotere. Et accipit primo ab aduersario ei positione. s. q; si. ita q; A. virtus ut certum moueat. B. mo-
bile certum cubitum. in C. tempore infinito: deinde adiungit
hunc proportionem possibilis. s. q; D. virtus ut decem: que est
decima pars virtutis ut certum: moueat. E. mobile deinceps
cubitum: qd est et decima pars primi mobilis in tempore. Z.
Et tunc arguitur sic. Hoc tempus in quo mobile deinceps cubito-
rum mouet a virtute ut decem: non est equalis temporis illius
quo mobile certum cubitum mouet a virtute ut certum: s. z
minus eo. Quid demonstratum est in 6º. q; ceteris paribus
totum mobile: seu mobile maius maior tempore eget ad per-
transiendum aliqd certum signum qd pars eius: seu mobile
minus. Et ad sensum p;: vel qd finis Averrois. in idem redit:
q; maior potentia mouet maiorem tempore. s. maius mobile re-
spectu alienius signi pertransiendum. seu qd idem est con-
tinued tempore mobili. Altero non esset vero: qd ut dicitur in 7º
physico tex. 36. media potentia mouet medium mobile
inequali tempore per equale spatiū. Quia ergo illud tempus
sit infinitum. restat q; hoc sit finitum. Sit g; tempus. Z. decem
horarum. Et tunc arguitur sic. Si augueatur virtus ut decem
donec consumatur: aut adequet virtute ut certum: et sicut au-
gueatur mobile deinceps cubitum: donec consumatur vel equeat
mobile certum cubitum: necesse est proportionalem augeri
tempus. Z. decem horarum donec consumatur: aut adequet tempus: in
quo virtus ut certum mouet mobile certum cubitum: qd
necesse est equalis: virtutes mouere equalia mobilia tempo-

re equi. Sed infinitum non pot est sumi: nec ei pot aliquid
multiplicatum equari. Ergo tempus quo virtus ut certum mo-
uet. impossibile est esse infinitum. quod erat probandum.

R. Arist.

Demonstratio autem posita in tex. 79. probatur in magnitu-
dine finita non pot esse virtus infinita est et ad impossibile.

Et p;mo supponit tria. Primum est: q; maior virtus tex. 89.
motrix facit equalē motū in minori tempore. Secundum qd ex
p;mo sequitur: est q; infinita virtus facit plus in equali tem-
pore q; finita. Tertiū est: q; oīs motus est in tempore. Quā-
bus statibus arguitur sic. Si in magnitudine finita est
virtus motiva infinita: sequeretur q; in equali tempore equaliter
moueretur virtus finita et virtus infinita. Hoc autem est impos-
sibile. qd ratiō. Consequētia declaratur ibidem sic. Sit. A. tempus
vnius horae: in quo virtus infinita mouet: et sit. B. tempus mil-
le horarum: in quo virtus finita: mouet ut certum mouet. Tunc
quā quanto virtus motiva sit maior: tanto tempus: in quo
mouet: sit minus per supponētes. Augueatur virtus motiva
ut certum in tanta proportione in dicto tempore vnius horae exce-
dit a tempore mille horarum: et tunc manifeste p;: q; in equa-
li tempore equaliter mouebit virtus illa finita in millecupla
proportionē ad virtutem ut certum: virtus infinita: qd erat
imposse deducendum. Et his iā manifeste p;: q; non est
sit finito de infinitate durationis: s. semper de infinitate et
finitate intensius: ut q; his oblatis hoc non videtur: non egeat
medio: s. sensu intellectuali. Et confirmatur. Premisse
istius ultimi syllogismi intellecte: ut dicuntur: de infinita
et durationis aut assumunt ab Aristotele. ut p; se note: aut
ut probare. Non ut p; se note: quia sunt aut false: ut maxi-
me dubitabiles. Tunc qd solus virtutem motivam tempore in-
finito motu alterationis. Tunc qd totum corpus celeste
mouet actum motu locali spherae ignis: et supremazie
ris tempore infinito. Et tunc constat: q; hec sunt corpora. Nec
finis veritatem appet aliquid coges: nisi loquentes ad dicē-
dū: q; virtus corpoream actiuam est necessario finita finis du-
rationis. Unde Aristoteles ut per se nota ea: que sensus perhibetur esse falsa: plurimū peccasit. Nec ut proba-
re: qd nullib; inueniuntur in hoc sensu probata. qd ratiō.

Et quidem hoc non aggredimur ea ratione: ut sciamus qd senserit Aristoteles. quid hoc a physis etneus est: s. ut
sciamus q; ratione hoc perclivus sit: et in processu predicto am-
biguitas magna est circa probabile minoris: que est quidem
huiusmodi. lo videtur dicere est qd efficaciter minor illa probet

Est autem ratio dubitandi: qd tex. 78. s. mouens tempore
in infinito est infinitus: ex quia probatur minor tempus
vnius. s. p;mus motor est infinitus: loquitur de mouente
tempore infinito ex parte mobilis. ut p; ex ratio
ne probante ipsorum condidit. n. tempus mobilis. Minor
autem ista loquitur de mouente tempore infinito ex
parte magnitudinis seu spatii: sup quod sit motus. ut pa-
ret in motu celi. Primum. n. motor non aliter mouet tempore
in infinito: nisi quia mouet celum tempore infinito.
Constat autem: q; nec tempus: nec motus celi habet infi-
nitatem ex parte mobilis: sed ex parte spatii infinites
pertransiendum. Constat autem qd ad mouendum tempo-
re infinito p;mo modo requiritur virtus infinita. ut p;
ex demonstratione Aristoteles tex. 78. Et hoc siue virtus il-
la sit corporea siue incorporea: permanet verum: et qd ad
mouendus tempore infinito sed modo non requiri
virtus infinita. ut p; de motore orbis lunæ: qui est vir-
tus finita: et sufficiens est mouere motu eterno. Eodem
sq; videtur quo semel potest mouere suum orbem:
potest infinites iterare motu illius: quia est inalterabi-
lis et immutabilis virtus: et ut dicitur in 8º physico tex.
85º semper similiter se habens in se: et ad mobile semper idem
faciet. Et ut clarius percipitur modus quoniam. Scien-

dū ex sp̄physicō lōgo p̄cessu: q̄ t̄ps motus cōdiuidit
mobilit̄ cōdiuidit magnitudini: super quā est motus.
Et s̄lī dupl̄ infinitū esse dīngit. Uno mō ex pte q̄tatis
mobilis. Alio mō ex pte q̄tatis sp̄atu. **C**Mobili
qdē dīuidit t̄ps: et ex eo infinitas: qz si aliquā certus
signū in aliquo sp̄atio designatū sit p̄rāscendū: p̄tis p̄
trāscit ab una parte mobilis q̄ ab alio. Et si p̄transit
dū est a plurib⁹ mobilibus inequalib⁹: uno decez cubi
toz: et altero viginti t̄c. Et ceteris partibus querat̄ q̄tū
erit t̄ps mēsurans trāscitus istos: māfeste p̄z: q̄ si mobi
le decez cubitoz: trāscit illud signū in una hora. q̄ mobi
le viginti cubitoz: p̄transit illud in duab⁹: sicut et il
ludmet signū p̄us transit medietas mobilis q̄ totum.
Op̄z. n. fuita equalitate motus: q̄tuo mobile est mai⁹.
cardus p̄rāst̄ signū illud. v.g. si p̄mus orbis: et orbis
lune equaliter mouerent̄. signatū p̄tū orētis orbis
lune tāto cūtius p̄rāst̄ q̄tuo minor est p̄mo orbe. Ita
q̄ q̄tis orbis lune p̄gassit suū transītū forte adhuc nec
milleſima pars p̄mi orbis punctū illū orientis transītū
set: et id ē in motu recto. Unū si infinitū est mobile: in
finītū nece est esse t̄ps: in quo datū signū p̄rāscendū
est. Magnitudini vō dīuidit t̄ps: et ex ea infinita
turq̄ finītū mobile p̄us transit vnā partē magnitudi
nis q̄ aliā. Et sic ceteris partibus q̄tuo maior erit ma
gnitudo p̄transītū: tāto mai⁹ erit t̄ps mēsurās motū:
et si infinitū infinitū: vt in motib⁹ p̄cessu māfeste est.
CNec refert in p̄posito: an magnitudo seu sp̄atu con
cidat rōne māe in idē reali cui q̄titate mobilis. vt in
motu celū dīngit. Non. n. est aliud sp̄atu p̄rāscendū
a p̄mo corpore q̄ q̄titas ipsi⁹. vt Aueroys dicit in 2^o
celi. cō. 4.6. Pater. n. q̄ celū p̄us p̄transit partē sp̄atu: q̄
est ab oriēte ad meridiē: q̄ illā que est a meridiē ad oc
cidēs: nihil minus q̄ si ibi ē reals distīctio q̄titatis
sp̄atu: et q̄titatis mobilis. Sūlī nō refert in p̄posito:
an q̄titas sp̄atu q̄titatē t̄pis angeat ex q̄titate lūarū
partū nūq̄ ab illo mobilis p̄transītōz: vt cōtingit in
motu recto et p̄ma revolutiō circulari: an ex q̄titate
carūdē partiū: que plures p̄transcunde sunt. vt cōtin
git in reflexiō motus recti: et in scđa revolutiō circulari:
et deinceps. Sp̄atiū. n. idē scđo p̄rāscendū alteri⁹
sp̄atu equalis p̄mo rōnē hz: et p̄inde q̄titat̄ et exten
dit t̄ps: ac si altez: equale p̄mo esset: seu vt mēli⁹ lequa
mūr: ac si esset altera pars totalis sp̄atu equalis prime
parti. Et sūlī est de oībus revolucionib⁹ circularib⁹.
CEx his iiḡ patre p̄nt̄ tria. P̄mo q̄ t̄ps: quo mo
tus celū perpetuus est infinitū nō ex parte mobilis: sed
magnitudinis seu sp̄atu: q̄ celū corpus finītū est. Et iō
t̄pe infinito mouet: qz sp̄atiū ab oriēte in occidēs infi
nities pagit. Scđo q̄ t̄ps: quo pbaut̄ Arist. in tex. 78.
nō posse fieri motu etate finita: est infinitū ex pte mo
bilis: q̄ māfeste ibi sit diuisio t̄pis fm divisionē mo
bilis: dū augēdū p̄portionalr dī fm augmentationez
mobiles et motoris: vt 3 p̄temos syllogiſes sic. Quāti
tas t̄pis aucta et diminuta p̄portionalr fm augmentatione
z: et diminutionē potētis motoris: et fm q̄titatem
ipsi⁹ mobilis est q̄titas se tenēs ex parte mobilis. Pa
tet ista ex terminis. et ex. 7. physicoz. tex. 36. Iz q̄titas
hec t̄pis: de qua loqūt̄ Arist. est b̄mō. vt p̄z de se: et
Aueroys in cō. expresse asserit cum ceteris expositorib⁹
bus. ḡ t̄c. Ex his aut̄ liquet 3^o p̄ncipali intentū: q̄. s. p̄
cessus Arist. nō sufficiēt̄ videt̄ p̄basile minorē. s. pri
mus motor est virtus infinita: iz equocant̄ videtur
cōmississe in medio termino: q̄ est mouēs t̄pore infinito:
dū in maiore p̄ syllogismi: que fuit p̄clo. et texus. 78.
sumif p̄ t̄pe infinito: infinitate se tenente ex parte mo

biles: qñ dī omne moriens t̄pe infinito est virtutis in
finite: et in minore sumif p̄ t̄pore infinito: infinitate se
tenente ex parte sp̄atu: quam dicitur: sed primus mo
tor mouet tempore infinito. Restat iiḡ ambiguitas
non partia in hoc p̄cessu. **C**Omissis aut̄ opinionib⁹
pluri⁹: q̄ a diversis de vi bū demātiōis dicta sunt.

Scorus enim in quolibetis. q. 7. ad p̄mū credens
fm Arist. p̄mū motorem infiniti vigoris intensi
tū: dixit hoc conclūd̄ ex eo q̄ mouet a se: qz q̄d mouet
a se: est a se: et p̄pter habet plenitudinez activitatis et en
titatis: que absqz infinite intensiuā non est.

Egidij vō in 8^o physicoz credēs idē dixit hoc p̄cludi
ex eo: q̄ totus motus infinitus ē p̄p̄ effect̄ dī: qz q̄d
pot̄ in infinitū motū quo ad suam totalitatē: pot̄ nihil
minus in ipsum: si sit unius mobilis absolute: q̄ si sit
vnū mobilis infinites iterati: et p̄pter est virtus infini
te: qz a p̄p̄ia cā effectus recipit mensurā et sp̄em.

Dis inq̄ omisiſ: qz obiq̄ pbaut̄ dic̄ta suntqz mi
bi videſ scribendū est. Mirū. n. et melius dicamus
exne valde est: q̄ Arist. mediū terminuz tacuerit: et
tm studiū apposuerit circa id: sine qua sua rō ex tacto
mediū tz. vt Sc̄orū dicit. 11. o. in 8^o physicoz aliud
mediū assumit: nūl mouere t̄pe infinito: et de hoc ma
gna sollicitudo fuit: q̄ ext̄gat virtutē infinitā. Constat
aut̄ q̄ hoc abstrabit̄ a mouere a se: vel nō a se: et q̄ mo
tioni a se accidit: q̄ sit in infinito t̄pe. Nihil. n. min⁹ p̄clu
deretur: si esset in tempore finito: vt ipsem̄ facetur.

CNec valet nūlō dices: q̄ infinitas nō depēdens: sed
p̄ma est p̄p̄ mediū ad virtutē infinitā: qz fm hoc p̄
mitas motus ēt̄ p̄p̄ mediū: sine ille motus sit fini
tus: sine infinitus. Et sic idē q̄d p̄us. Unū finitas et infi
nitā motus vndiq̄ p̄ acc̄s p̄currūt. et sic Arist. scien
tiaz artifex tacuerit ea que sunt p̄ se in medio termino
. p̄mitat̄ motus: et sollic̄t̄ fuisse circa ea: que sunt in
eo p̄ acc̄s. s. infinitatē t̄poris. cuius opposituz rbiq̄
docuit faciendū. **E**gidij vō deductio quis veritatē
a lōge tāgere videat: vt in sequētib⁹ p̄cabit: veritatē
nūl assequitur nō est: qz ex eo q̄ totus motus celī ponit
effectus alicuius cause p̄ se: nō est ab eo: nec sequacib⁹
deducta infinitas intēsua illū cause: I; assumptae sunt
ppōnes voluntarie vel remote: ut p̄p̄ q̄ p̄p̄us: esse
etis a p̄ se causa recipit sp̄em et mensurā. Ex bac enim
nō habetur: q̄ totalitas infinitatis ext̄sūt̄ necessario
fiat per se ab infinitate intensiuā. sicut nec ex hac esse
crus infinitus sit a causa infinita: qñ nō appareat qua
re ipsa totalitas et vnitas infiniti motus nō poslit p̄ se
intendi: et fieri a virtute finita imobili ad continuādā
et conseruandam perpetuo infenoz successionem t̄c.
vt dicit in scđo de generatione tex. 56. u. z. metaphys.
comē. 36. **L**atius iiḡ q̄d nūl in re bac apparet p̄
sequendū est: eo q̄ difficultateni motaz direc̄e discu
tit: et ad principale p̄positum propriam viam docet: et
Arist. tam menti q̄ verbis consonum videtur. Pre
mittendū est ergo p̄mo: q̄ perpetuitas motus sicut et
alia q̄titas: dupl̄ imaginari p̄t: q̄ fiat ab aliqua vir
tute. Uno mō p̄ se p̄mo. Alio mō non p̄ se p̄mo: et ne in
equoco laboremus. Illud dī fieri q̄ se p̄mo ab aliquā vir
tute: in quo p̄t virtus illa ex p̄p̄ia rōne. In illud aut̄
dī posse aliquā virtus ex p̄p̄ia ratioē: in qd p̄t ex perse
ctione clausa infra latitudinem p̄p̄az illius virtutis.
Et p̄ oppositū. Illud dī fieri nō per se p̄mo ab aliquā vir
tute: qd quidem sit ab illa virtute ex aliqua conditōe
annexa illi virtuti: que est extra latitudinez illius vir
tutis formaliter sumpt̄. ver. g. et est exemplum deser
viles p̄posito. Virtus calefactua vt octo. Bignis dū
rantis

Scoti re
sponsio.

Respoſio
Egidij.

Improb̄
virtutisqz

Quid sit
fieri p̄ se p̄

stantis ceteris annis, pot in duos effectus s. et calefacere
ve octo: et ceteris annis continuare hz calefactionis motu.
Sed pmo pot ex rone propria inquietus est virtus cale-
factiva tanta pfectiois, s. vt octo. Nec n. pfectio irra-
titudine virtutis calefactiva claudit. Sed vo non po-
test ex propria rone. Alioquin ols virtus calefactiva ve
octo hoc posset. qd p falsum in. Digne durate p diem
eius: s. pot ex annexa sibi duratio ceteris annis, quam
pz e extra rone virtutis calefactiva: et cuiuscumque alte-
rus virtutis motus formaliter sumptu. Jo. n. B. ignis
pot continuare calefactione p ceteris annis: qr eius virtus
durat ceteris annis, vt de se p. Tunc g ppetuitas motus
vñ fieri p se pmo ab aliquo: qsi ex pfectioe intra latitu-
dinem potenti agentis clausa causat. Tunc autem non p se p:
qsi non ex rone, proprie potenti agentis: s. ex pfectioe illi
sit. Ex hac autem distinctione ex parte effectus manifester pa-
tere pot alia distinctione ex parte cause. Pot siquidem du-
pliciter imaginari aliquam virtutem esse continuam motu ppe-
nitudo. Uno modo p se primo, i. ex rone propria, vt expo-
nuntur. Et alio modo non p se pmo: s. ex annexa eius con-
ditio, vt est expositorius. Differentia autem vis perpetua-
tiva motus p se pmo. et vis perpetuativa non p se pmo
ex assignatis rationibus adhuc dupl. Primo i hoc: qd vis
perpetuativa p se pmo respicit infinitatem durationis, vt p
se pmo effectu et p se pmo terminu: qr ex propria latitudi-
ne in illa pot. sicut vis calefactiva respicit calefactionem
seu calor. vt p se pmo effectu et terminu. Vis autem per-
petuativa non p se pmo respicit infinitatem durationis, non
vt p se pmo effectu: s. vt conditione, pprae effectus. Secundo
in hoc: qd illa respicit quantitatem durationis, vt p se ppetuitas
effectu: qr infinitas durationis quedam quantitas durationis
essentialiter est: et quantitas duratione in se claudetur. Ita
autem non nisi p accens quantitat duratione respicit. s. vt condi-
tione necesse comite sui, pprae effectu: qr non ex propria rone:
s. ex annexa conditione h. facere supponit. His vero plibat: os
et tres pditionales stabilitate: ex quatuor varietate ppositi rō br.

Prima pditionalis est. Si. A. p se pmo mouet tpe ifini-
to. Est virtus infinite intensiva. Declarat ista: qr stan-
do in latitudine virtutis p se respiciens quantitates dura-
tionis vt ppetuitas effectum: que pot vocari virtus quantifica-
tiva motus. intelligendo de quantitate durationis: valet ar-
gumentum. Ad continuandum aliquam tpe regredit aliquanta
virtus. qd maius tps maior virtus. qd infinitus infinita
ta. Et fundat hec pfectio supra illam regulam. sicut simpli ad
simpli. it. i magis ad magis: et maximus ad maximum: qd
absque dubio vlt necario est in his: que se respiciunt p se
pmo. vt Ictus Tho. in 3° 5 gen. ca. 138. dicit. Fundatur et
sup illud principium metaphysic. Lususque potentie actiue
propria latitudo pportionaliter rident pprae latitudini sui
p se pmo effectus: qd p inducit in omnibus. qd virtu-
tis quantificativa motus si esset propria latitudo: rindaret
pprte latitudinem quantitatis durationis: s. propria latitudo
quantitatis durationis attredit penes extensio durationis:
qr duratio non auger pfectioem vt qualitas: s. exten-
sio vt quantitas. qd virtus quantificativa quanto maiore possit
quantitat durationis pducere: tato maior est. qd si infinita
infinita. Unus pportio virtutis quantificativa: seu continuati-
ue motus ad quantitat per se durationis est sicut pportio
virtutis calefactiva ad quantitat p se calor. Et nulla est
dixi pportionum: quis sit dixi re pfectio pfectio pfectio
b: qr quantitas p se calor est quantitas intensiva: quantitas vo
durationis est extensiva. Qd tñ: vt ex dictis p: pportionem
non variat: eo qd hoc est male p accens. sole. n. est vlt
loquendo: qd latitudo eiusque potentie actiue rindat la-
titudini pprae sui p se pmo effectus. An vero latitudo ppa

effectus attredit fin extensio vel intensio: accens eē
cognoscit ab exercitatis in metaphysica. Et iō eadē rō-
ne ppositionis tz pfectio supradicta: qua tz ista. Ad produ-
cedum aliquatum calor regredit aliquam virtus calefacti-
va. qd ad maiorem maior ergo ad infinitum infinita.
¶ Siquis autem dixerit supradicta pfectio nō habere locū:
nisi qd quantitas p se efficiens est quantitas intensiva: quā phis
abhorret voluntariū: opz huius restrictionis rōne redde-
re. Nulla autem rōne fulta appetere hec rōne: nisi forte di-
cat: qd qd magnitudo virtutis non est: nisi finitum quantitate pse-
ctionale. iō non rōdet nisi quantitat perfectioali effectus.
Quantitas autem pfectioalis non est quantitas duratiois. Non
nisi qd maior duratio: tato pfectior effectus fit. Sed eq-
lis pfectionis est ignis duras p horā: et p duas horas: et
p tps infinitū. vt dī pmo ethico. cap. 7. ¶ Sed hec rō
in hoc deficit: et qd equocat qd dupl contingit log de
quantitate durationis. Uno modo finitum. Alio modo ut est con-
ditio alias rez. Si consideret ut est conditione rez: puta ho-
minis: aut albedinis: sic quā sit ex rōne formales re-
sū: non auger ppetuitas pfectio alicuius rei. Nō n. est pfe-
ctio calor duras centū annis qd duras uno die. Et hoc
modo est finitum qd quantitate durationis in pmo ethico. vt p
ibidē ex cō. Auer. et S. Tho. Et priser hoc modo verifi-
cat: qd quantitas durationis non est quantitas pfectioalis: nec
sibi pportionat virtus actiua alteri effectus. Si vero psum-
deret pmo modo. finitum se: sic cu bonum dividat in decem
partes sicut ens. vt in pmo ethico. ibidez dī. et quantitas du-
rationis sit quedam entis spes: quādā etiā bonitatē finitum se
nece est ponat. Ac p hoc manifeste p: qd si duratio aliquam
pfectionem finitum se ponet: maior: maiore ponet: et infinita
infinita. Sicut et quantitas molis aliquam pfectioez dicitur.
Alioquin inter entis spes non est: et maior maiore: et infinita
infinita. non minus in suo ordine qd calor infinitus.
Et tā quantitas molis maior: et infinita dī finitum extensioez.
Qd g quantitas durationis sit quantitas pfectioalis: pot dupl
citer intelligi. s. vt conditione alio p: sic est falsum: qr est ex
latitudine rōnis formales cuiuscumque alterius rei. Alio
modo finitum se: et sic ipsa quantitas durationis est quedam pfectio
vedicā sibi quantitatē pfectioale finitum suaz extensioez.
¶ Unus ad rōnes in oppositū dicēda sunt duo. Primo:
qr non opz quantitatē durationis esse quantitatē pfectiois: sed
bēre illā intra suā latitudinem sicut nec calor est quantitas
pfectiois: s. illā. Secundo qd falsum est: qd quantitas dura-
tionis finitum se non ponat qd maior: maiore pfectioez:
quis non ponat maiore pfectioem huius: puta calor: vel
hominis. Et qd finitum in predicta conditioali habitus non
est nisi de quantitate durationis hz se: pnis est qd firma sicut
veritas illo pncipio p: etiā in his effectib: quo p pro-
pria quantitas est quantitas intensiva. Tertia. n. maiore semp
ponit ex augmentata extensio pfectioez sue spēi.
Manifeste autem patere pnt oia: que de pfectioe quantita-
tis durationis diximus in hac solida. ex quantitate molis: ap-
plicando distiones factas: et cetera dicta ad ipsas. vt faci-
le ē cuiz exercitato deducere. Unus pot formari ad pnci-
piale ppositū rō talis. Magnitudo virtutis rindet pro-
portionaliter magnitudini p se effectu. sic qd aliquanta vir-
tus ad effectu aliquante pfectiois regredit: et maior ad esse
etiam maioris pfectiois: et infinita ad infinitis pfectiois esse
est. Sed duratio est effectus aliquante pfectiois. qd ad
faciendū p se pmo aliquante duratione regredit aliquan-
ta virtus: et ad maiorem maior: et ad infinitam infinita: quis
maiorem duratio maiorem dicat pfectioez: et infinita infinita.
¶ Rogo qd omnes iterum atqz iterum: ne auertendo
mentis intuituz ab eo: qd est per se: ad id qd est accens

fallantur infinites supra adducte glose absq; ratione. dicendo q; si ad effectum aliquate pfectiois regni ali quāta virtus: ad effectū maioris virtutis intēsive requiriatur maior virtus: nō aut ad effectū maioris pfectiois extēsive: qualis est maior r̄ maior duratio. Nec n. glōsa. vt ex dictis p; opima est loquēdo de causa p; se pmo illius effectus: cui utrāq; quātatis conuenit. intēsua intra propriam latitudinē: extēsua extra: sicut est calor t̄c. Universaliter aut loquēdo de q̄titate cause in ordine ad pprūmū effectū: r̄ eius quātates infra latitudinis sue limites clausam: nulla op; est distinctio: ne: co q; eadē r̄o saltae in pportione cause et effectus: sive fm pprūmū r̄onē augeat intēsue: sive extēsue. r̄o. s. maioris et minoris pfectiois fm pprūmū r̄onē sue sp̄ci. Non n. t̄ illa regula in effectibus quātūtatis intēsue alia ratiōe: nisi q; q̄to effectus p; se pmo alicui; est pfectio: intra latitudinē propriam: tanto pfectiorem causam exigit. Propter hoc n. ex maiore q̄titate extēsua calorū producūt non concluditur maior virtus calefactua: s; ex intēsua fm. Illa. n. auger pfectioē caloris extra propriam latitudinē calorū. illa aut intra. Nec aut met ratio saluat in effectibus quātūtatis p; cile q̄titate extēsue. Qm̄ cop; pprūa pfectio augetur intra propriam latitudinē fm extēsua in augmentatione. Unū vlt loquēdo effectū cē pfectioē: intēsue vel extēsue: accidit effectū pfectioē fm propriam latitudinē sue rationis formalis: q; p; se consideratur in hac ratiōe: r̄ est ratio utrāq; cop; p; pfectioē causaz exigat et concludat. sicut esse album vel nigrus accidit colorato: r̄ est ratio eorum: q; sint visibilia.

Galli aut hic multos p̄tingit in re bac: ex eo q; in certis entibus a quantitate manifeste videmus: q; sola augmentatione intēsua effectus p; se concludit maioritate virtutis p; se pmo actuā illius: r̄ nullam phibet sensus virtutē actuā p; se pmo q̄titatis. ppter qd nūq; intellectui oblatā apparēt augmentatione virtutis: ex extēsuo cremenō effectus. Quicquid. n. sit de virtute actuā p; se primo quantitatē: sive permanētis: sive successione: discernēdūt est intellectus acuminē. vt dicitur est: inter entia: quozum propria pfectio consistit in intēsio: r̄ quozum propria pfectio consistit in extēsione: qm̄ in illis exēdiest extra limites rationum formalium suaz. Et ppterēa nō concludit maiorē pfectioē virtutum actuārum illoz entium. In illis aut extēdi est infra rationes formales cop; r̄ est ipsum cop; esse intēdi. Et ideo eidē exigit et concludit in virtute eoru actuā p; se pmo: qd in illis infert intēdi. si intēnit virtus p; se pmo actuā quātūtatis. **U**nū non obstat proposito: si quis dicat nō dari in rerum natura huiusmodi virtutem quātificatiā motus. Nobis. n. sat est veritas conditionalis: que permanet ēt antecedente r̄ p̄tē impossibili. Similiter puerile est si quis ppter dcm̄ pcessuz iō nō tenere in effectibus quātūtatis extēsue: s; itēsue q; in extēlā id qd additur: s; pfectio quedam sit: nō includit in se minus extēsam: r̄ aliquid vltra. Intēsus autē includit in se remissum et aliquid vltra pfectiois ad- dit. et iō hoc requirit maiorē virtutē: illud v̄o equalez. Puerile inq; dixi: q; sic he bz maius fm extensionē ad minus: pura spariuz duaz doraz: ad spariuz vnuis: aut bieubitu ad cubitu: sicut maius intēsue ad minus: pura calor v̄t q̄tuo ad calorē v̄t duo. Utrobiq; siquidē maius claudit nūtus: taliquid pfectiois ppterē ratio nūs formalis addit. Constat aut ex dictis q; in pfectio pcessu nulla facta est ratio exigēs: aut supponēs allā si multitudinē proportionum inter itēluz et extēlum: nūs

Infinite

maioris ad mlnus. Argutum. n. semper est hoc modo. Potēs p; se pmo in aliquātū est aliquāte virtutis. q; potens in maus: est maioris: q; in infinitum est infinite. Nibilominus diligenter aduertēti apparet: q; quēad modū in extēlo pars addita priori nō includit priore. r̄ iō seorū nō inferret maiore v̄tētēta in intēlo gradus. v. g. additū non includit priores: nec est maioris pfectiois gradus quartus albedinis q; sit p̄mus: nec ex pfectione maiore quartā gradus seorū insertū maiorē viscalefactus. S; ex eo q; totū caliduz: ppter dñs quattuor gradus calorū est pfectius q; calidū: vt duo quēadmodū ēt arguit ex eo q; totum extēlum est pfectius. Enīlū quoq; oīno est. si quis admittat p̄dictuz pcessum tenere quo ad effectus quātos q̄titate pmanēt. non autē successiva. Opz. n. abradere principia tradita in 6° et 7° et 8° physicoꝝ de virtutibꝝ motiūs et carum pportioꝝ. qm̄ motus et ips: de quibꝝ ibi est fmō successiva entia sint. Stat q; veritas p̄me cōditionalis. **C**edā aut p̄ditionalis est ista. Si. A. mouet tpe infūnito vñū motū p̄tinuū t̄c. A. est mouēs imobile. Et ac cipimus mouet ppter. vt distinguit̄ v̄ mutare. Et rursum accipimus mouet: vt motor: non vt instrūm̄ motoꝝ. Primū ppter illuminationē. Scdm̄ ppter corp' celestē trahēt secūz ignē: quē nihil minus traheret si idē ignis numero perpetuo p̄teruare fm̄ totuz et partes. Et ēt ppter p̄mū orbē trahēt secūz alios: vt multis placutiūs nō sufficiēt. Probaē ista p̄stia. 8. physicoꝝ. ex. 85. ex. pposito: r̄. iz. metaphy. tex. 43. ex hoc q; motor motus nō semp̄ codē mō se bz aut in se: aut in ordine ad mobile. Id aut. quo semp̄ puenit idē eo dē mō se bēre necesse est v̄tōq; mō. v̄t p; op; q; t̄c. **E**x his aut duabus p̄ditionibꝝ verificatis anq; veniam ad tertias: iam patere p̄t̄ distinctio supius pmissa cuius suis mēbris in spāli. Lquiet. n. iaz q; ppter virtus motus duabus attestat causis. s. i. fūnitati et virtus p; se pmo causantis ipsam: aut immobilitati motoris: et v̄tētē diversi mode depēdet ab illis: r̄ illas ifert. Qm̄ infinitatē nō infert nisi in virtute p; se pmo: seu ex ppterē latitudis pfectioē illi causante. Immobilitatē v̄o virtutis infert in oī virtute cāte ipsam. Et merito: q; immobilitas est et latitudinē pfectioē virtutis r̄as motuē: q; q̄tificatiue mot'. Infinitas autē rōnis formalis cuiusq; ifra ipsi latitudinē clauditur. Gradualitas. n. alicuius sp̄ci: ppterē calor: ēt si in infinitū crescat: calorē nām nō exēt. Immobilitas v̄o conditio est extra totā latitudinē calorū. Siue. n. intelligat calor v̄t q̄tuo: sive v̄t mille: sive v̄t infinitus: nūq; pueniet ad hoc q; sit immobilitas: infra limites calorū stādo. Et qd de calorē exēplificatus: de ceteris virtutibus actuās formās sumptis: sive fm̄ rēsint in mā: sive nō: intelligi volumus. opz enim p̄mū formalis log. Unū distinctio iā p̄bata in terminis spālibus repeti p̄t̄ sic. Perpetuitas motus dupl̄ p̄t̄ imaginari q; fiat. Uno mō a virtute p; se pmo ipsaz cāte: r̄ sic opz q; stat a virtute infinita intēsua. v̄t p; ex ppterē p̄ditionali. Alio mō a virtute nō p; se pmo ipsam cāte: s; p; se pmo causante talē motuz: r̄ scđario causante eius perpetuitatē. vt illius cōditionē. Et sic opz q; fiat a virtute motuā immobili: que et ex pfectiose sue virtutis causet talē motū: ppter Saturni. Et ex immobilitate eiusdē semp̄ p̄t̄eret idē facies: vt sic conditio virtutis sit cā p̄ditionis effectus: sicut in pmo mō ppterē pfectio ipsi virtutis est cā ppterē pfectiois effectus. **E**t ppterē B. Arist. 8. physico. in tex. 78. infinitatē tgis motūs acripsit infinitati virtutis: r̄ i tex. 85. ascripsit immobilitati motūs: vt iaceret fundamento: r̄ ad primum motorem: et alias

et alias intelligentias investigandum; ut sibidem diuinus Tho. notaui. Ex primo enim primū motorē. 3°. phys. tex. vltimo: et iz°. meth. tex. 41°. cōcludit. Ex secūdo vō numerz intelligentiaz tex. 43°. et 44°. Nō enim ibi in uestigatur numerus infiniti motoris; ut quidā rudes et cēci dicūt: Iz numerus motoris inalterabilis et immobilis: ut p̄z ex fine textus. 41° et ex ipso textu. 43°: vbi semper est sermo de immobilitate motoris tempore eterno t̄c.

C Tertia igitur conditionalis: cuius antecedēs supponit Aristo. cum suis sequacibus est ista. Si celum mouetur tempore infinito: ergo primū mouens ipsum est infinite virtutis intensiua. Et aduerte disformitez inter hanc consequentiam et priores. In prioribus enim iſerebatur. A. mouet t̄c. ergo. A. est infinite virtutis: ut in prima: v̄l ergo. A. est virtutis immobilis: ut in secūda. In hac vero nō iſerimus: ergo mouens celum: nec q̄ quilibet motor celestis: sed ergo primū mouēt est virtutis infinite intensiua. Probatur ista sic. Leluz mouet tempore perpetuo: ergo ab aliqua virtute per se p̄mo: et di recte potente in sempiternitatē motus. Talis est infinitas intensiua: ut pat̄z ex veritate p̄me conditionalis p̄bate: ergo iuenitur aliqua virtus infinita intensiua. Aut igitur ista virtus est in quolibet motore celesti; aut in priori. Nō in quolibet. Tum q̄r nō op̄z. Tuz q̄r neuter ab altero dependet in sempiternitate mouere. Sicutum enim est ponere infinitum ut sic dependere. Tuz q̄r aliquid cōuenire pluribus p̄mo. s. mouere sempiternitate: quod est impossibile: ut monstratur p̄mo posteriorum: ergo est in primo motore vñ. Tota processus clarus est et firmus: si prima consequēcia p̄babitur: cuius vis consit in ista cathegorica. Sempiternitas motus causā ab aliqua v̄tute per se primo intenderet: et potente in ipsaz. Hac igitur p̄positione p̄bata. nūl remanebit bulus rationis probandum.

C Probatur q̄ p̄mo: q̄ hoc sit possibile: deinde q̄ sit de facto. Primum p̄batur: q̄ si esset inconvēniens: aut impossibile: sempiternitatē motus causari ab aliqua v̄tute actiua per se p̄mo: hoc nō eēt: nisi vel q̄ duratio motus: cuius species est sempiternitas: nō est reo separabilis a motu: sed simul est et nō est: et fit et nō fit cum motu. Ac per hoc sufficienter sit a quolibet mouente: sicut et motus. Uel q̄ duratio motus passio motus est: et q̄ tempus: ut d̄ in. 4°. phys. tex. i. 30. et 12°. meth. tex. 29°. aut est idem motus: aut eius passio. Passio autem auct̄z nō debetur aliud agens q̄ p̄ductiuū subiecti: ut pat̄z inductive. Uel q̄ ut superius tactum est: duratio motus nō est nisi cōdīcio eius: conditionibus autem rerum nō debetur p̄pria virtus actiua: sed sat est p̄ditiones actus sequi. Preter enim hec tria nō appetat ratio quare impossibile aut inconvēniens sit sempiternitatē vendicare sibi virtutem per se primo eiū actiua.

C Sed nūl horum impedit. Inseparabilitas s̄qdem duarū rōnum formalium: et si concludat q̄ producens vnam in rerum natura producat alteram: nō tamē cōcludit: q̄ a quocūq̄ p̄ducitur per se p̄mo vna: ab eodē p̄ducatur per se p̄mo et altera. Quātū enim eē enī sit inseparabile ab esse tale: vel tale ens: et per hoc habeat: q̄ causans tale ens: causet etiā ens: nō tñ sequitur. q̄ si est causa per se talis entis inq̄stum tale: q̄ et inq̄stum ens. Unde Aris. in 6°. meth. in principio venatur principia et causas entium inq̄stum entia. Durationē autē passio nez eē motus et si v̄z sit quo ad aliquid: puta q̄ sub rōne temporis diffinitē per motū: et inseparabiliter comittatur ipsaz tanq̄ posterioris suū prius: nō tamē est verū simplē. Q̄ cōstat q̄ v̄e et simplē passio alicuius sic pro

ducitur consecutiva ad p̄ductionem subiecti: ut a v̄tute p̄ se primo p̄ductiva subiecti: secluso quocūq̄ exprimēt: sufficiēt emanet. Duratio at̄ siue sempiternitas motus nō emanat a v̄tute motuia ut sic rōne ip̄s⁹ virtutis: sed sequitur conditiōne extrinsecas ip̄s⁹ virtutis. I. durationē eius: ut p̄z inductive. Nō est igit̄ passio proprie loquēdor sed potius cōdīcio inseparabilis. Nec ex hoc: q̄ talis cōdīcio potestponi in esse ex conditiōne virtutis motive: cōcludi potest ergo sup̄flue queritur alia cā: q̄ nō queritur alia cā ad hoc ut fiat absolute: s̄z ad hoc ut per se primo fiat. Nō enī sup̄flue querit: a quo p̄ se primo fiat animal: q̄nū sciamus ipsaz fieri a gnānte hominē et bouē. Nec inconvēniens aliquā sequit̄. Si tam nobilis p̄ditionis mot⁹: qualis est sempiternitas: spālis cā querat: et nō sat sit credere q̄ fiat ut conditiō p̄cise. Nūbil enīz h̄ p̄ncipia nālia: aut metaphysicā: aut q̄cunq̄ alia appet sequi. Immo inuestigatio bec p̄nis est processib⁹ Aristo. in. 6°. et 7°. et 8°. phys. vbi causas motus aprauit b̄z diueras p̄pōtiones ad ei⁹ durationē. Nō est s̄ḡt impōle aut inconvēniens sempiternitatē motus talem eē effectū: q̄ possit p̄duci ab aliqua v̄tute p̄ se p̄mo. Q̄ autē hoc sit de facto p̄bat. Primo q̄r ut d̄ 2°. phys. tex. 33°. et 8°. tex. 39°. semp̄ ponēdū est id qd̄ est: aut causat p̄ se: an id qd̄ est: aut causat p̄ aliud. Lōstat autēz q̄ causans sempiternitatē mot⁹: q̄ imobile causat eas p̄ acciōs: seu p̄ aliud a v̄tute sua actiua: q̄d̄ p̄cedi ab eo: q̄d̄ ex p̄pria p̄fectione sue v̄tutis actiue sempiternitatē facit. Dic enīz tñ est: qd̄ per se p̄mo illaz cāre p̄t. Secundo: q̄r sempiternitas mot⁹ celestis est effect⁹ dignissim⁹ ut ei⁹ effect⁹ or̄dit. s. p̄petuitas oīum gnābiluz: et corruptibiluz: ad quam tota spera actiōz: et passiōz singula in ea cōtentā b̄z v̄ires conātur: et pro ea agit q̄d̄ agūt: ut Auer. dicit 2°. celi: cōmen. 17°. et Alber. magnus ibidē cōfirmat. Irrōnabile est autē effectū adeo nobile in rez natura absq̄ per se p̄mo cā actiua fateri. Et cōfirmat: q̄r cuz in motu celesti sint due p̄ditiones s. sempiternitas: et determinata velocitas: que in s̄t rōne claudit ipsa: ut p̄z in. 4°. phys. tex. 96°. et sempiternitas eius sit nobilior determinata velocitate: ut ex effe cibus: et de p̄z. Et iz°. meth. co. 41°. habet: vbi certa velocitas finitati v̄tutis: sempiternitas v̄o infinitati at tribulū motoris absq̄z potē oīo. 2°. quoq̄ celi: tex. 17°. d̄ q̄ sempiternitas est p̄p̄riū dinitatis opus: et platonici p̄fimationib⁹ ibidē a. S. Tho. cognitimus entia tñ sempiternitas q̄z̄z diuinitatis lāpe: et determinata velocitas absq̄z dubio habeat cām p̄ se p̄mo ip̄saz causantem apud oēs phos. Que demēt̄ et sempiternitatēz celestis motus causa p̄ se primo priuare. Relinquitur igit̄ rō tota stabilis et efficax: cum etiam fugiendi via cōcessa nō sit. Duobus. n. modis poterat quis tñ laborem sine priuare. Uel dicēdo: q̄ sempiternitas motus nō b̄z cām per se p̄mo actiua: qd̄ esse nefas oīsum est. Uel dicēdo: q̄ habet quidem: sed illa est virtus finita immobilis. Et hoc oīsum est esse ignorantiam p̄prie vocis: q̄r nulla virtus p̄ se primo actiua alicui⁹ est actiua illius ex aliquo extra eius p̄pria rōne formalē. Alioquin esset actiua illius circū scripto omni alio: et nō circūscripto oī alio: qd̄ implicat. Impassibilitas autēz et vnlūr immobilitas: ut de se p̄z: et superius declarat̄ est: extra latitudine est cuīz q̄ rōne formalis virtutis actiue formaliter sumptē. Unde dicere q̄ virt⁹. A. sit per se primo actiua sempiternitatis: et dicere q̄ ideo est actiua sempiternitatis: q̄r est immobilis: et semper manet eodem mō: est ignorare propriam vocem.

C Dis ergo premissis: ad motum dubium cōtra procedit Tho. de Ulo de asa. 2

De

sum Arist. redeundo dicimus: qz qz sempernitas motus exigit in per se primo motore; seu in eius propria potentia actina infinitas intensitas. Et hoc non habet ex eo: qz ponitur in motu infinito ex parte mobilis: nec ex eo: qz ponitur in motu infinito ex parte spatii infinites iterati: sed in quantum est finitum se effectus gemitus: cui accidit qz hoc vel illo modo salutetur. Ideo ex propria ratione sempernitas motus sive salutis in motu infinito per se: sive in infinito per accidens: condicione optime potest absqz equi- vocatio infinitas intensitas primi motoris potentia per se primo in sempernitate. Unde attenta sempernitate motus formaliter: et relata ad virtutes actuarias per se primo illam respiciente: huius eque bene concludat infinitas intensitas illius virtutis: sive hoc: sive illo modo ponatur. Aristoteles tamē a notioribus doctrinam subtilissimā tradens: deduxit in tex. 78. ex sempernitate motus posita in motu infinito ex parte mobilis infinitas intensitas potentie. Et in tex. ultimo ex eadem sempernitate motus posita in motu infinito ex parte spatii concludit infinitatem primi motoris. Infinitus nihil obstat ratione sumptus ex sempernitate formaliter accepta: in quoquis motu saltuari ponat. Propter quod in textu. 78. non posuit mobile infinitum: sed tempus eius: ut doceret qz non concidebat ibi infinitatem potentie ex infinitate mobilis: sed ex propria ratione infinitatis temporis. Et in textu ultimo finitum translatione non sat fuit Arist. subsumere: qz p̄mō mouens mouet motus perpetuū: aut tempore infinito: s; subsumpsit utrumque simul: ut ostendere qz non arguit absolute ex hoc: qz mouet perpetuo: cuz hoc sit commune omnibus motoribz celi: sed ex eo qz sic mouet tempore perpetuo: ut ipsas infinitatem temporis per se primo causer. Alioquin nugatio commissa esset in illa minore: quā nefas est Aristoteles imponere. Cōformaliter ergo dubium solvendo dicimus: qz medium ad p̄bundū illam minorem. s; p̄mō motor est virtus infinita: est hoc mouēs per se primo tpe infinito. Ita qz maior pro-syllogismi sumpta ex tex. 78. est ista. Mouens p̄ se p̄ tpe infinito ē virtus infinita. Minor dō subsumpsu tex. vltimo ē ista. P̄mō motor p̄ se p̄ mouet tpe infinito. qz p̄mō motor ē virtus infinita. Ubi nulla equatio iteruerit: et maioris probatio ex infinitate tpe saltuari in motu infinito ex parte inoblitio nō obstat: s; magis attestat p̄cessui. Qz p̄portio virtutis per se primo respectu durationē motus ad finitatem et infinitatem tpe absolute: declarata et cōclusa est ibi: in mā clarius eaz representante. s; in motu infinito per se: ut ex notioribus heret doctrina.

Cōfert autē deductio hec a subtilissima deductione: quam D. Thos. S. phys. decuit in duobz. Primo in me-dio termino. Quum. n. mediū Aristoteles sit mouēs tpe infinito. Ille appoluit ly qz se supra ly infinito: nos dō. s. ly mouēs. Secundo in minore: qz apud nos minor est vera de facto quo ad operationē primi motoris. Apud illuz vero minor est vera quo ad virtutē primi motoris. Non enim de facto p̄mō motor mouet tpe infinito per se: s; oī eum ē tante virtute: qz qz est ex p̄c virtutis sive posse mouere tpe infinito per se: qz cāē p̄ se oī ridere effectū per se. Primus aut̄ motor ē cāē per se infinitatis motus. Ergo siue sit p̄ole tpe infinitū per se inueniri sive nō: op̄z p̄mō motor ē tante virtus ē. Si est per se cā infinitatis motus. Lōuenunt tñ he deductio: et in cōclusione: qz utrobiqz p̄cluditur infinitas intensitas p̄mō motoris: et in radice: qz uterqz p̄cessus ponit p̄mō motor ē esse per se cā durationis infinitate ipsius motus. Sed ille p̄cessit ex eo: qz cāē per se esse tantaz virtutē ut possit in effectū per se: qd fundat lugz p̄phys. textu. 38°. Ita dō ex eo qz

Ratio for-mal ad pri-cipale dubi-um.

Infinite

per se cā primo alioz op̄z p̄portionāliter augeri s; augmentum propriū effectus finitūs fundamenta superius dicta sunt.

Cōtē ut multis p̄phantibz complacemus: qui volunt potius cum Averrois errare: qz cuz alijs verum sequi ostendunt superest hoc idem Averrois docuisse. In 12°. siquidem metibz. cōmen 41°. postqz p̄clusus iuxta demonstrationem. 8. phys. qz virtus infinita requisita ad mouēdū tempore infinito corpus celeste nō est in magnitudine: qz moueret in nō tempore: mouet statim dubium cōtertum a doctoribus 8°. phys. s. Cur si ponitur virtus infinita in magnitudine: sequitur motus in nō tempore: et si ponatur extra magnitudinem: nō sequitur motus in nō tempore: Que est ratio diffinitorias? Et statim r̄sideret: qz hoc ideo est: qz motus celi fit a diuibus motoribus: quorum alter est finitae motiones: et est anima celi: et alter est infinitus: et potētia omnino sine materia: et qz motus celi a motore finito habet qz sic in tempore: et a motore infinito: qz sic tempore perpetuo. Ubi a pleno sensu littere nō divergendo manifeste patet: qz ipse est opinatus p̄mō motor ē esse infinita virtus intensius: p̄p istam infinitatem causare per se p̄mō sempernitatē motus celi: et in hoc differre a ceteris intelligentijs: qz quā sint immobiles. possunt virtute p̄propria causare perpetuitatem motus: per accidens tamē. ut ex dictis patet.

Cōtē qz predicta verba Averrois alijs locis eiusdem contradicere videntur: ut adduximus arguendo ad oppositū: ideo a diversis diversimode exposta vel potius extorta sunt: prout quilibet voluit nō se auerrois statim: sed Averrois suum facere. Unde oportet expositiones eorum offerre: ut firmetur veritas.

Cōtē quidam igit̄ dixerūt: qz sit finitus intensius p̄mō motor: infinitus autē in duratione non tantum formaliter sicut alijs motoribz: sed etiam causaliter. Qz sempernitas motus ascribitur finitūs motus: qui est purus actus: et p̄ B differt a ceteris motoribz.

Cōtē bi diuisi sunt in duas vias. Nam quidam eorum dicunt: qz illa distinctione motoris finitus et in infinitū est distinctione realis.

Cōtē quidam vero: qz est distinctione rationis. In p̄mō motorem finitum est finis: et ipsummet finitum qz est agens: et finitum qz agens mouet in tempore: qz est rigor finiti intensius: finitum vero qz finis perpetuat motum. Et id dicitur infinitus in duratione causaliter.

Cōtē alijs autē dixerunt: qz p̄mō motor nō est virtutis finitae nec infinitae intensiae: qz nō est virtutis actus: sed in infinitus caliter calitate finali: ut dicunt est.

Cōtē alijs vero dixerunt: qz illa verba Averrois examinanda et glosanda sunt finitum determinationes factas in re substantia orbis: et. Ubi magis ex p̄posito tractauit rem hāc: ubi manifeste negavit infinitatem intensiam.

Cōtē sed qz omnes hāc respunctiones errant: manifestatur.

Cōtē primo qz loquatur de infinitate intensia: probat p̄mō sic. Quādocūqz sit aliqua distinctione per opposita habentia plures significations: et alterum oppositorum declaratur ab ipso distinguente quo ad quid non minus: finitum quā intentionē sumitur: reliquū debet sumi finitum oppositam intentionem. Pater ista. Alioquin perire omnis certitudo divisionis: et syllogismi divisionis et. Sed Averrois obliuistis motorem celi in motoribz finitae motionibz: et infinitae motionibz: et descripsit alterum membrum. s; motorem finitae motionis per finitatem intensiae: ut pater. Qz ibi expresse subdit. Dicere finitatem est dicere p̄portionem motoris ad motam rem. Ergo resiliunt membrum. s; motor infinitae motionis est describendū s; intentionem

intentionē oppositam. s. q̄ dicere infinitatez est dicere
l proportionē. Et sic erit motor infinitus intensus.
C Secūdo sic. Terminū questionis r̄fūslonis fūm artes
demonstratiuam nō differunt: sicut nec questio differt a
conclusionē in terminis: sed in modo. Constat autē: q̄
motor infinitus: de quo est sermo in questio; est infini-
tus intensus: quoniam est ille de quo dicitur in s. p̄b̄y
schorum: tex. 79°. q̄ mouet in nō tempore. Ergo finitas et
infinitas: de qua est sermo in r̄fūslone: est et intensa.

C Tertio sic. Quelibet responsio a sapiente data debet
sumi in sensu: in quo questioni more respondet. Sed
ista nō respondet questioni motenisi intelligatur de i-
nitiate intensitate. ergo r̄c. Declaratur minor. Questio
est. Cur virtus infinita requisita ad mouendū tempore.
Infinito posita in magnitudine infert motum in nō tem-
pore: et posita extra magnitudinem nō. Hic autē ques-
tio nō satissim dicēdo: q̄ hoc ideo est: q̄ ibi sunt duo mo-
tores separati: et ambo finiti. Sed alter actiu: et alter vt
finis: et ex motoze vt finis est sépēternitas: ex motoze vo-
rt agens est: q̄ motus sit in tempore. Hoc enī sive ve-
rum: sive fallitū sit: est impertinēs quesito: et sollicitudo
superflua. Tota enī questio est. Quare a virtute sepa-
ra nō sequitur motus in nō tempore: sicut a virtute po-
sta in magnitudine. Et constat: q̄ est sermo de virtute
actiu. Nec aut questio vt et motu possint percipere si-
cur et quelibet alia: supponit aliquid certum. s. Infinitates
virtutis: sive in magnitudine: sive extra. Et querit dubium
quare si illa infinita virtus ponit in magnitudine: mo-
tet in nō tempore: et extra magnitudinez non. Querat
ergo ab istis p̄mo. Qualis est illa infinitas virtutis: que
supponitur: intensua: an durationis. Si intensua: habe-
tur intentum. Si durationis: q̄o et nulla: et ridiculosa ē.
Nulla quidē: q̄ a virtute actiu infinita in duratione
posta in magnitudine nō sequitur motus in nō tpe: vt
pater de virtute alteratiua solis: aqua res aliqua altera:
et tamē in tpe. **C** Nec potest dīci: q̄ illud est vez tantū
de virtute motiu ynicu motu locali tātū: qm̄ expresse
Aristo. in s. p̄b̄y. tex. 79°. vnde hoc sumptū est: dicit
hoc verificari in omnib⁹ virtutib⁹ motiu quocunq̄
motu. Ridiculosa aut: quia puerile est querere: quare a
virtute finita in vigore: infinita aut duratione separata
a mā puenit motus in tpe: et nō in nō tpe. Quis enī est
adeo rudis: vt ignorat finitatem et infinitatem inten-
suum virtutis sequi velocitatem certam vel incertā mo-
tus: et nō finitatem et infinitatem durationis. **C** Ulti-
mū igit̄ horū refugū est: q̄ questio illa neutram insi-
nitatem determinate supponit. Sed infinitatem in cō:
qm̄ ex motu perpetuo neutrā infinitas determinate. Sed
in cōmuni cocluditur: q̄ op̄z virtutem motiuam tem-
poze perpetuo esse infinitam. Unde dīci: q̄ q̄ Auer.
est quum sit q̄ virtus motiuā tempore infinito sit infi-
nita obtrabedo ab hac et illa infinitate: quare posita in
magnitudine infert motuz in nō tempore: et extra ma-
gnitudinem nō. Et respōsio est supponendo: q̄ si aliqua
virtus posita in magnitudine dīz mouere tempore ppe-
tuoz q̄ sit infinita intensie ex s. p̄b̄y. tex. 78°. et
consequēter moueret in non tempore ex tex. 79°. et ad-
dendo q̄ si aliqua virtus motiuā tempore perpetuo
ponatur extra magnitudinem: illa est necessario infinita
fūm durationez: et distinguitur in motorēm vt agens: et
sic est finite motionis: et mouet in tempore: et motorē
vt finis: et sic est infinite motionis: et mouet infinito tem-
pore: quod virtuti posite in magnitudine cōuenire nō
potest. Non enim potest distinguui in motorēz: vt agēs:
et vt finis: et ideo oꝝ q̄ virtus motiuā tempore infinito:

si est in magnitudine: moueat in nō tempore: extra ma-
gnitudinem nō.

C Sed vere isti innituntur telis aranearum. Deficiū
.n. dupl̄r. s. in re ipsa et in expositione Auer. In re ipsa q̄
demiq̄ fūm est: q̄ virtus motiuā tpe infinito: si ponitur
in magnitudine: est infinita intensie: si extra magnitu-
dinem non. Queratur. n. ab ipso: ne in equitoco labore
mis: de quali infinitate temporis est sermo. Distincta
est enī superius ex s. p̄b̄y. q̄ est duplex: ex parte mo-
bilis: et ex parte spatii: seu per se: et per accidens: si est ser-
mo de virtute motiuā tempore infinito ex parte mobi-
lis: nullū dubium est: q̄ illā op̄z esse infinitam intensie:
sive ponatur in magnitudine: sive extra magnitudinē.
Si aut̄ est sermo de virtute motiuā tempore infinito ex
pte spatij trī: constat ipsam nō oportere esse infinitam
intensie: sive ponat̄ in magnitudine: sive extra magni-
tudinez. In texu enim. 78. nō est sermo de tali virtute:
sive de prima: vt ex dictis patet.

C Amplius. Quam p̄bus obedire debeat rōni: op̄z redi-
dere causam: quare quū ad mouendū. B. mobile certa
velocitate: puta motu ynius hore: requiratur tanta vlt
rus intensie: puta vt centum: et ad continuandū illum
motum tempore perpetuo: sufficiat ex parte virtutis mo-
tive: q̄ semper perleueret in eodē vigore. Quare inq̄
est: q̄ virtus talis si ponatur in magnitudine: sequit̄ q̄
sit infinita intensie. Hoc enī nec ex parte perfectiōis
virtutis: nec ex natura magnitudinis ollatur. Et tamē B
est: sup q̄d isti fūdan̄. Qd si dicat: q̄ B. ollitur ex hoc: q̄
illa virtus actiu semper remanere debet in eodem vi-
gore: B. puerile est: q̄ ex B. mobil. aliud seḡ: nisi q̄ illa vt
op̄z q̄ ponatur in mag. itudine inalterabilis et incorru-
ptibilis. Ex hoc autem q̄ virtus actiu ponatur inaltera-
bilis et incorruptibilis infinitēq̄ durationis: sive in quā
to: sive extra: nō habet maior perfectio intensua: vt de-
se patet: et in primo ethi. cap. 7. ab Arist. et Auer. dī: et
datur exemplū de albo: qd ex hoc q̄ ponitur perpetuū:
nō sequit̄ q̄ est albus: q̄ differētia maioris et minoris
durationis nō infert differētiam fūm magis et minus.

C Unde ridiculum est: q̄ quidam inter p̄bos se locan-
tes dicū: q̄ ideo nō potest et̄ virtus motiuā actiuā tpe
perpetuo in magnitudine: q̄ op̄z ipsaz esse durationis
infinita: et per hoc infinitam intensie. Deberent enim
inferre: ac per hoc inalterabilem et incorruptibilem: ad
quod nō sequitur infinitas intensua.

C Pudet aut adducere quorūdaz fatuitatez dicentiū:
q̄ p̄cessus nō sit ab Auer. et Arist. ad concludendum
pm̄ motorē esse incorporeum absolute. Sed ad con-
cludendum ipsaz esse incorporeum. In nō imersum ma-
terie: ad esse que est triū apud eos in generabilibus et cor-
ruptibilibus. Rōnis siquidem Arist. a tex. 78. vbi in-
choat testē ipso Arist. ibi cum Auer. tractat̄ intensi-
dens ostendere impantibilitatem primi motoris: vis ē
ex natura quāti et extēti: sive corruptibilis: sive nō: vt p̄z:
et in texu ultimo rōnēm formans ex efficacia p̄bato-
rum: et nō aliter: cōcludit primū motorēz impantibilem.
Unde hoc est simplic̄ error nimis factus.

C Amplius. Hoc dictum. s. q̄ virtus motiuā actiuā tem-
pore perpetuo si est in magnitudine est infinita intensi-
ue: si extra: nō op̄z: vel ex rōnibus formalibus termino-
rū intelligib⁹ deducere: vel ex sensibilibus assumere.
Sed iam ostensum est ex rōnibus terminoz hoc non
deduci: et oppositū quo ad primā partē: et sensibilia idē
testant̄. q̄ hoc est voluntarie dīci. Ex sensibilibus enim
habem⁹: q̄ vt alteratiua solis ē motiuā actiuā tpe ppe-
tuo: et ē in magnitudine: et nō ē infinita intensie: nec alte-
rō. de Ulo de aia. L z

De

rat in non tpe. Nec pot duci: qz sermo est de virtute actiua motus localis video instantia nō militat. Tū qz eadem est ratio quo ad mouere in non tempore: z in infinitate intensitatem de virtute alterius: z motuā fū locum: z vlt̄ motuā si ponat in magnitudine: vt dicit. 8. pby. tex. 79°. vt iam adducrū ite p̄ est. Tū qz si idem al teribile semp̄ supponeret alterationi solis: tū sol vnu numero motuā p̄petuū posset p̄tinuare nulla facia augmētatione sue virtutis: qz ḡd sit de antecedēte hui⁹ cō ditionali: z sic virtus finita intensiue infinita duratiōe moueret in tēpore infinito vnu motuā p̄tinuū: z nō in nō tpe. Unde qz de facto nō sit: hoc est per accīs ēstuz est exp̄ficiatio virtutis. Accidit. n. tante virtuti: qz vnu vel plura subducantur. Et nibil minus posset in vnum semp̄ qz plura. In expositione aū verboz Auerro. errat: qz ex h̄c sensu nō habet responso ad questū. Et enī risio: qz ideo virtus motuā tpe infinito posita in magnitudine moueret in nō tpe: z posita extra magnitudinē distinguitur in motorē vt agens: z motorē vt finis: in magnitudine aut nō. Ex hoc aut quō habet posset questiā differētia: cē tuum iuga bouū non deducerent.

Quarto principalē p̄bat: qz de infinitate intensiua sit sermo Auer. ibide: ex co. ibi dicit: qz motus celi in qzatum est ab anima celi sortitur determinata velocitatem: nō qzatum vno est a primo motore sortitur semp̄tinitatem. Ex hoc. n. arguit sic. Aut intendit qz mot⁹ celi habeat semp̄tinitatē a p̄mo motore effectiue: aut finalē. Si effectiue. Quā in hoc ponat diffētiaz inter p̄mū motorē z animaz cel: tripl̄ p̄t hoc imaginari. Primo: qz aia celi aut nō efficiat: aut nō sufficiēt posse efficere semp̄tinitatē mot⁹. Et ideo attribuāt p̄io motori tanqz cā sufficiēt. Et hoc concūncit demonstrātū esse falluz: supponēdo animam celi esse virtutem motuā lmobilem. vt p̄z ex. 8. physi. tex. 55°. z ex supradictus. Secundo: qz aia celi depēdenter illam faciat: primus aut motor in depēdenter: z ideo attributū p̄mo motori vt cās cā actiue. Indepēdenter. Et hoc cōvincit esse ēste ē Auer. ibl. Qz aut loquuntur de cōmuni depēdētia: qz oia entia alta a p̄: z actiōes coz depēdēt a p̄: z sic nō saluas p̄metū pones dīam iter semp̄tinitatē z determinata velocitatem mot⁹ celi in h̄c: qz illa est a p̄ motore: dec ab aia celi. Tali cā depēdētia cōmuni tam semp̄tinitas qz determinata velocitas est a p̄mo motore mediante anima celi. Aut logmū de singulari depēdētia: qua in faciēdo tale effectū. I. semp̄tinitates mot⁹ anima celi depēdēt a p̄mo motore. Et hoc cōvincit esse iposibile: terēdo p̄mū motorē finitū intensiua: z deducitur sic. Motore sufficiēt ex his: que in le interin se sunt applicato mobili disposito: circūscriptio quocūqz alio: excepta cōmuni depēdētia ad p̄mū: necessario puenit effect⁹ p̄p̄tū illū motoris. Partit ista ex terminis. Aliogn nulla est et via ad p̄bandū conlectiōnez cā ad effectū: z recōuerso. Sed anima celi est actiū sufficiēt ex suis intrinsecis respectu motus eterni. ergo circūscriptio quocūqz alio: excepta cōmuni istū p̄p̄tū primi: potest in motū eternū. ergo nulla est opus speciali depēdētia. Probatur minor ex eo qz anima celi habet ex suis intrinsecis duo requisita ad faciēdu sem p̄tinitatē mot⁹. I. tantam virtutē intensiue: puta vt mille: z imobilitatē. Quilibz enim motor habet hec duo: potest semp̄tinitū facere motuā: qz nō per se. vt dīm plures est. Tertio: qz aia celi: h̄c sufficiēt: tamē per accidēt facit semp̄tinitatē motus: primus autem motor facit eam per se: z ideo attributur p̄mo motori:

Infinitate

vt eius cā actiue per se p̄mo intendēti illaz: z sic habetur intentū: qz vt ex p̄ma conditionalē p̄bata p̄z: ex hoc legē. qz p̄mū motor est virtus infinita intensiue. Et in rei veritate ista videt mens Auer. in illo loco. Loquit. n. de actiua causalitate: vt questio moea ostendit: z nō intendit subterabere ab anima celi causalitatē actiua sem p̄tinitatis: s̄ p̄tinitatē causalitatis: cuius nulla virt⁹ finita est capax: vt p̄z ex dicit. Unde cām actiua per se determinate velocitatis posuit aia: z semp̄tinitatis vero p̄mū motorē. S̄ finaliter: hoc potest dupl̄ imaginari. Primo: vt sit fīmo de depēdētia cōmuni: qz oia causantur in genere cause finalis a primo. Et h̄c est cōtra Auer. ibide: qz̄n hoc mō nō saluat sua diffētia inter determinataz velocitatem mot⁹: z eius semp̄tinitatē. Hoc etenī mō vterqz effect⁹ depēdet finaliter a p̄mo motore. Secundo: vt sit fīmo de aliquo spālī mō depēdēt. in genere tñ cā finalis. Et qz̄n verba eoz sonant: videntur dicere: qz quodam singulari mō semp̄tinitas est a p̄mo fine: quo nō est determinata velocitas: sic qz semp̄tinitas motus in hoc differt ab eius velocitate: qz illa sufficiēt fiat ab agente: illa aut nō: n̄li adiūcta cālitate finali p̄mū motoris.

Sed qz facile est dicere distinctionē in qualis re: qz̄uis ardua: z inexcitati est admittere illaz in aere: ideo qz ramus ab illis: qz̄o sit ista diffētia. Hoc. n. nō potest nisi tripl̄ imaginari. Aut sic qz semp̄tinitas careat causa actiua: z finali tñ attribuāt. Et hoc est ridiculuz: qz̄n nō est intelligibile: qz̄ aliquid effectiue p̄ducat motuz: z nō p̄ducat eius durationē: maxie quā tēpus: qz̄ ē duratio illa: vt in. 12. meib. tex. 79°. dī: aut est ipse motus: aut eius passio. Lōstat aut: qz̄ dec ab ecclē fuit actiue fīm rem: quis nō codē mō. Potest enim eoz que sunt idem realiter. vnu per accīs p̄duci ab agente inse riōz: z alterum per se: vt p̄z: qui sortes generat. Platō nem. Tūc. n. l3 fuit Platō per se. s̄t tñ corpus: vel mixtum per accīs: vt dī in p̄mo pby. tex. 76°. Aut sic qz̄ ad determinataz velocitatem causa actiua sufficit abiqz finali: ad semp̄tinitatē autē nō. Et hoc etiam est ridiculū: qz̄ finis est cā ceteraz causaz: nullusqz est effect⁹ nature aut artis absqz fine. Aut sic qz̄ ad determinataz velocitatem causa actiua cū fine cōmuni sufficit: ad semp̄tinitatē autē nō: sed requiritur specialis rō depēdētie ad p̄mū motorem vi finem. Et hoc est ite p̄ loqu in aere: n̄li h̄c ratio assignetur. Nec apparet alia rō qz̄ illa: qz̄ in codē 2m. 4. ex intētō. Thēmīty subditur. s̄. qz̄ motor: qz̄ mouet ad p̄fidū aligd: vt p̄fundū aligd transmutabile: necesse est qz̄ quādōqz esset. Motor at qui mouet ppter aliquid semp̄ i actu z imutabile: quā rōe mouet vno tpe: mouet semp̄. Et sic habetur spālis rō depēdētie semp̄tinitatis ex fine: que nō habetur in velocitate motus. Sed adducere hoc: quid ad p̄postum noniōz est: Quām. n. oēs anime celestes prima intentione cōpertenunt ppter se: vt dī. 12. meib. cōmen. 36. z 2. celi: cōmen. 47. z 2. z. t. plaz natura sit imutabilis: z in actu: z ea z opera sunt sicut opera artium: vt dī. 12. meib. cōmen. 4. 4. z finis sit p̄mū in operabilib⁹: vt dī. 12. z. pby. tex. 88. quēadū. odū ex actualitate imutabilis finis sumit anime ille rōnēm. semp̄tinitatis in suis opibus: ita ex alijs cōditionib⁹ nobis ignotis sumunt rōnē facite velocitatis. Et quare magis ab oriente mo ueant versus hemispherium superius z alia h̄c. Dec. n. omnia sunt ppter inclusi: vt ex. 2. cel. tex. 2. cōmen. 34. habet. Et ex fine necesse ē bonitatē coz fieri: quā naturalia agantur pp̄ finē: vt dī. 2. pby. tex. 80. Ut ex hoc nō magis habet: qz̄ semp̄tinitas spālītē depēdētie

deat a pmo q̄ certa velocitas. Ut rūq; n. eoz bz b mō specialē rōnēm depēdētē ex fine.

Contra. Quā ratio sempiternitatis motus sufficiētē sumat ex his finis pditionibus. s. q̄ sit in se actu: et habitus a mouente et immutabilis: et hec snt communia omnibz motoribz celoz respectu ppriarū cēntiarū: nibil ppriū pmo motori dixisset Auerr. sed totū qd vitat puenit oibz alabuz celoz in rōne finis. **N**ec pōt dici: q̄ dictū Auerroys cōmune quidem est omni motori separato in rōne finis: sed appropria pmo ppter dependentia alioz a pmo. et in rōne finis: qm̄ sic nō saluat differētia inter sempiternitatē et velocitatē. vtrūq; enim ppter independentia pmo est attribuēdum fini. Qz si tanq; ad vltimū refugū recurrēdo dicat: q̄ sempiternitatis motus dependet a pmo sine quo das singulari mō ignoto nobis. Et hoc cognosci ex hoc q̄ oēs motores celestes pueniunt in sempiternitate mouere: nō aut in velocitate motus. Hoc enim iō esse credēdum est: qz rōnē sempiternitatis habent respiciendo pmtū: velocitatē vero respiciendo ppria. Hoc est ptra Auerroym: qui exp̄sse dicit in 2° celi cō. 58. q̄ motores inferiores sumūt rōnē suarū velocitati fm q̄ magis desiderant similari pmo. Et loquīt nō solū de motu diuino. sed et in circulo obliquo. Deinde hoc non est sufficiente rōne firmatū. Qd enī pueniant omnes in sempiternitate motus. vt dicit Auero. in secundo celi cō. 38. 2. 7. et alibi: est q̄ conueniunt omnes in hoc q̄ sunt motorēs immaterialēs. et ideo hoc nō oportet co-nytere q̄ sit ex singulari modo depēdētē a fine: cuz clare patet: q̄ finis cōmuniis cū immaterialitate motus sufficiat nec locus est coniecturæ immaterialitatis.

Contra. Uelocitas: de qua ibi loquit Auero. vt p̄z in cōmento. nibil aliud est q̄ temporalitas in qua oēs motores celi cōueniunt sicut et in sempiternitate. Nullus enī mouet in nō tēpore. Restat q̄ de infinitate intēsina sermo Auero. ibidē sit. **E**t lz eidēntiores sint fidicre rōnes: si duo motores fm rem in pmo orbe ponant: efficaces tñ sunt etiā: si duo sunt fm rōnes; unus aut fm rem ponē. vt patere pōt cuilibet eas applicare scientia. vnde oēs expositiones cōmenti pdicti false apparent. **U**ltima autē ordinē libroz Auerroys nō pesauit. Quā. n. sit et ex 2° celi cō. 3°. q̄ tunc iam fecerat libellū de substantia orbis. Et ex pluribus cōmentis: q̄ tūc etiā fecerat sup libros phicop. Et ex. iz. met. tapby. cō. 4. q̄ iuuenis erat qm̄ fecit sup libro de celo: et sperabat in cō. 3. 5. duodecimē se pfecturū astrolo-gia: et q̄ senex scripsit super metaphysica: manifeste li-quer: q̄ oīa dca Auero. sit examināda ad. iz. metaph. eius et nō ecōuerso: qm̄ opus illud testamētū eius est.

Contra. Secūda autē via ad ostendendā infinitatem virtutis dei gloriosi sumptua ex. S. Lbo. breuior est. Et supponit deū esse cām actiū alicuius substantie: sive mudi: sive pme intelligentie: sive oīus incorruptibiliū: sive ab eterno: sive in tempore. Nibil. n. hoz refert: dūmō pce datur per simplicē emanationē: quā nos creationē di- cimus. Deum aliquid pduplicat. Hoc autē nunc supponit. Tum q̄ cōmuniter excellētēs viri hoc xcedit etiā de mente Aристo. et Auero. Tum q̄ exp̄sse ptra Al gacelē pluries hoc dicit Auero. Tum q̄ hoc exigeret spālem qm̄. quā alibi tetigimus. **A**cquiescentibus ergo huic supposteo hec via paraē. Juxta quā arguit phibando rōnes terminop. s. q̄ virtus cōmunita est vir- tus actiū effectū ex nulla potētia passiū: sive sit crea- tūra ab eterno. vt Plato et Aристo. cū sequacibus posue- runt: sive in tēpore. vt fides christiana determinat. Le-

iz^m meta^{cc}
ēxstantū
Aueroys

Vide sup
de ente et
cēntia. c. 5.

tere autē virtutes actiū sunt effectū ex aliq̄ potentia passiū pslipposita. vt p̄z in nālibus: et artificialibz. Ar- guit ergo sic loquēdo semp de quantitate virtutis seu pfectio- nis. Omne cōsum excedens aliud cōsum: sic q̄ cōsum excessum crescat nūc inter ipsa est aliq̄ p- portio: est necessario infinitū intensiū. Ita p̄z ex termi- niis: qm̄ vt dicit in 8° phicop. tex. 79. Si excedens est finitū addēdo semp cōsum ad excessum qm̄ equabit: et excedet. Sed virtus cōmunita est aliquāte pfectiois: et sic excedit virtutē factiū rerū ex po^o subi: et cōsum q̄ augeat: nō est inter eas pportio. Ergo virtus cōmunita est infinita intensiū. Probat minor quo ad ultimā partē: que sola eget p̄bātō: et ducēdo ad impossibile. Quia sequeret q̄ virtus tm̄ actiū ex aliqua potētia: et virtus actiū ex nulla po^o possent esse eq̄les: qd est ma- nifeste impossibile. Tener psequētia supponēdo vñū: qd p̄batione nō egit. s. q̄ cōto aliquod actiū pōt educe- re rem de remonori potētia ad actū: tanto est virtuo- sis. Ad sensum. n. p̄z. q̄ ad educendū calorē de poten- tia aque maior virtus requiri cōt ad educendū ipsum de potētia aeris. Hoc igī supposto arguit more Ari stotelico sic. Sumatur virtus pdicta alicuius: puta bouis: ex nulla potētia et sit. A. Sumatur quoq; virtus pdicta bouis ex aliq̄ potētia: puta. L. et sit virtus il- la. B. Tūc sic. Ita due virtutes. s. A. et B. per te habeb̄t aliquā pportionē. Sit ergo pportio cētupla. ita q. A. excedat. B. nō plus q̄ in centuplo. et tunc sumat potētia passiū in cētuplo magis elōgata ab actu q̄ sit. L. et sit illa. D. cū ergo oporteat tāto virtuosius esse agens cōto elōgior est potētia ab actu: necesse erit virtutē actiū bouis de potētia. D. esse in pportione centupla ad. B. ac per hoc esse equalē ipsi. A. et sic virtus produ- ctiū ex aliq̄ potētia: et virtus pdicta ex nulla erunt eq̄les: qd est ipote. Immo ēt eodes pcessu pōt deduci: q̄ illa sit ēt māior: qd est impossibilis. **N**ec pōt infi- ciari quispiā hanc pcessum ex eo q̄ nō pōt sumi in re- ruz nā potētia remotior ab actu q̄cunq; potētia data. Oportet. n. sic dicetes negare pcessum Aристo. 4°. phycop tex. 72. vbi assūmū plenū subtilius quoq; ple- no. Et 6° phycop tex. 15. vbi assūmū motū velociorē quoq; motu. Et breuiter destrueret doctrinā tradi- taz̄n libris phicop. Salut. n. efficacia eoz. et similiū pcessū ex rōnibus formalibus terminop. et ex veri- tate cōditionalibz. Quicquid. n. repugnat veritati cōdi- tionalis est fallū et impossibile. vt Auero. dicit in 8° phicop tex. 78. vnde pposito sufficit veritas pditiona- lium: puta: si virtus aliq̄ pduceret ex potētia in centu- plō remotior est in centupla pportionē et cē. Stat ergo rō firma. Cātis quidā nesciētes: aut nō volētis cā for- mare: soluisse le arbitratī sunt. vt de Scoto p̄z. 4. dist. pma: qui ideo creditit se soluisse. qz. S. Lbo. nō sollici- tūs circa terminos: qui in autēticos rōnibus solēt sub- intelligi. fecerat māiorē huiusmodi eoz: anter que nul- la est pportio: alterū est infinitū. Soluit Scotus: q̄ bec nō est vera. vt p̄z de puncto et linea: et tñ punctū nō est infinitū: ppter q̄ notātē nos posuimus in maiore vtrūq; esse cōsum: vt bas pueriles cauillationes effuga- remus. Et hec de 2°. **R**estat igī argumentis in op- positum respondendum. Ad p̄mū ergo: qd tres diffi- cultates tangit: vnam participaliter: et duas ex psequē- tiis: et aliq̄ est ordine dicendum: q̄ duas annexas difficulta- tes. s. an Deus moneat vt finis tm̄. vel vt finis et agēs. Et si vt agens: an mediate: vel immedie: pertransibi- mus dicendo: qz est. Tertiā vno principalem. s. an ex- positione virtutis infinitē intensiū in rerū natura ne- Zbo. de Vito de aia.

Ad p̄mū
principale.

cessario sequitur motus in non tempore: tractabimus dupliciter secundum Auerroym: et simpliciter. Quoniam igitur multi ex seculo celi tex. 64. vbi in summo gradu perfectio eius vniuersitatis locata est quod sine actu de optimo possidet. Et ex 12. metaphys. 30. vbi dicitur: quod deus mouet sicut animatus et desideratur: credant Deum non esse causam agentem: sed finaliter. Uerius tamen dicunt sentientes utroque modo: Deum esse causam. ut Simplicius arguit ex primo celo tex. 30. vbi Aristoteles dicit: Deum nihil agere frustra. Si non ad hoc inconveniens sollicitus fuit Aristoteles: deducere: quod Deus nihil agit frustra. ergo supponebat Deum agere propter finem. Ridiculum est. nescire deducere ad hoc inconveniens de causa non activa. Auerr. quoque in de substantia orbium manifeste reprehendit dicentes oppositum esse de intentione Aristoteles. Et in 10. metaphys. c. 7. expresse dicitur: quod Deus mouet non tam ut finis: sed ut motor: quod enim firmat in 12. c. 6. et in c. 44. ubi etiam postmodum Averroes ponentem Deum esse tam finem arguitur: opus primi principis esse actionem: que cum hoc per se sit propria: sit communis ceteris qualis est motus diurnus. Et in 2º celo com. 17. dicitur: quod omne habens actionem in se habet actionem in alio. Et in c. 21. dicitur: quod omne quod inuenit per se prima intentionem: inuenit per aliud secundum intentionem: nisi illuc esset non innata ad largendum. Et breviter totus Averroes plenus est hac sententia: vel formaliter: vel radicaliter: ut puta quod in separatis a materia calitis finalis et efficiens eidem ostendit. ut dicit in 12. c. 35. et 38. et 55. Nec obstat quod Ari. dicit. Deum mouere ut amatum. Non nam dicit hoc cum dictione exclusiva: immo ex hoc magis habet positionem: supposita illa vnuersali Averroes: quia modo dirimus. Id vero quod ex 2º celo adducitur admiratione dignum est: quia frater ab Averroes adducatur. Quoniam Averroes ipse ibidem in c. 66. expresse dicit: quod in illo summo gradu babere optimum sine actione: datur latitudine includens omnes intelligentias. Ita quod apud ipsum omnia intelligentiae sunt in illo primo gradu: non tamen Deus. Et tamen probatur apud eos etiam quod ceterae intelligentiae agunt ad extra. Intendit enim ibi Aristoteles: apud Averroes intelligentias quatenus intelligentiae sunt: habere optimum: quod est felicitas speculativa sine omni dependencia ab exteriori actione: non sicut in nobis: iuxta illud. 12. metaphys. tex. 39. Deductio autem qualis optima est: etesse in primo gradu. Quatenus vero aie sunt: optimum assequi per motum: et in 2º locari ordine simul cum corporibus: quod sunt ante eum. Unde Deum mouere non solus finaliter: sed actiuem dicimus. Et quoniam ex multis communitate videtur haberi: quod Deus mouet immediate: quod in c. 44. duodecimi metaphys. reprehendunt ponentes Deum esse proximum motore primo orbis. Et in c. 38. expresse dicitur: quod primus motor mouet sine medio. Et in c. 48. numerante substantie immales secundum numerum motuum celestium: expresse supponendo nullam esse: que non mouet. Ut tamen ex dictis superiorius patere potest in c. 41. duodecimi expresse dicitur motus celi component ex duobus motoribus. Et id scilicet est: quod ista sibi inuenit non tradicunt: quoniam cum sint in hac re opiniones extreme: vna Averroes dicentes Deum nihil agere ad motum celi: secundum quod prima causa operatur per secundum sed primo motor est primo intelligentia producta a Deo: que cum anima celi mouet. Alioquin eo: qui dicunt: Deus solus mouere primus celi: Averroes via incessit media utrumque declinans extremum. Et id nunc hoc: nunc illud excludit extremum: quoniam plures Averroes impugnant. Et igitur apud eum primus motor: Deus gloriostus: non tamen mouere solus: sed quod in motu primi celi sunt duo: semper immutitas motus: et certa velocitas: puta: et 4. horas: per-

fuit utriusque horum babere per se primo causam actum et proprium: et immutabilitas quod deus: certe vero velocitatis diam celi. Et hic sensus videtur plane expositioni illius communitatis absque extorsione. Et sic Deus non est propter motorum totius: immo facit per se motum totius quo ad nobilissimas eius rationes: que est immutabilitas. Et hoc modo Deus non est ait alicuius orbis. Et ideo dicit ibidem Averroes quod est potentia non in materia. Et per hoc valebat: quod differret ab aia celi. Et hoc modo salvatur quod c. 44. dicitur: quod illud quod intelligit motor corporis celi de primo motore: est aliud ab eo: quod intelligit motor orbis saturni. Et sic numeros immales subaru secundum numerum motuum salvatur: quod ex motu numero invenitus est numerus motorum aliquorum a primo: qui iam ex infinite motus stabilitus erat. Nulla enim substantia immales ponimus nisi ex motu et claram: sed primam ex infinite motus ceteras ex numero motuum regularium et perpetuorum et exiguum motores immobiles. Et hoc resonat textu Aristoteles: expresse querenti numerum motorum immobilius: non numerum motorum infinitorum: ut per hoc insinuaretur: quod de aliis a primo loquuntur: quoniam primus quoque sit immobilia. Et siquidem sermo Aristoteles et Auerr. ibidem contra ponentes subras immales absque aliqua propria motione alterius corporis. ut per se ibidem: quod nos non dicimus. Et breviter hoc modo omnia dicitur Auerr. inuenit responsum. Et merito: quod vero omnia consonant. Unde Helyc hebrei labor quod vanus fuerit pater. Putauit. n. Et ex hoc: quod Deus dicitur motor effectus primi celi: sequitur. ergo mouet solus primus celi. Jam non liquet Deum esse primus motorum primi orbis quo ad immutabilitatem sui motus actus est. Motus ergo Deum celi effectus ut motor: prius et mediante aia celi sic. ut utriusque prius effectus motus celi sit diversus mode. Et sic quod ad duo primi pateat quod tenendum sit. De tertio autem in quo tota stat difficultas perspicens: ambiguitas magna videtur. Divisus siquidem sunt peripatetici circa id.

Quibusdam enim apparet: quod ex hoc antecedente: datur virtus infinita in natura. sequitur: necessario: ergo motus in non tempore. Quibusdam vero videtur: quod distinctione operis in re hac. Et huius tres distincti sunt vias. Alius ponit: quod distinctione modi egendi. s. libere: vel necessario: opus sit. Alius vero quod distinctione modi cendi illius virtutis infinita. s. an beatum esse materiale: an immobile. ad hoc sufficiat. Alius autem duas distinctiones necessarias credunt ad salvandam infinitam virtutem in rerum natura. s. modi cendi: que modo dicta est. et modi agendi. s. mediatione vel immediatione. Itaque omnes huiusmodi opiniones sunt quatuor. Et primum quidem postponentes: quia ex discussione aliarum quid veritatis habeat patet: et eius fundamenta sunt que arguendo adduximus. ad secundum nos transferamus opinionem. Quae tria dicitur. Primum vero ex hoc antecedente: virtus infinita est in magnitudine: necessario sequitur. Ergo mouet in non tempore: quod implicat contradictionem. Et in hoc conuenienter cum Aristoteles phycos tex. 79. omnes peripatetici: id differat in modo deducendi persequuntur. Scotus. n. in primo sentent. dist. 2. q. 2. ad ultimum dicit: quod ex eo quod in antecedente assumitur: virtus infinita subintelligens agere necessario: sequitur. ergo actio sua est in non tempore. Alioquin in equali tempore agere pertingeret virtute infinitam: et finitam iuxta deductionem Aristoteles. ibi. Ex eo vero quod in antecedente additur in magnitudine. s. extensione: sequitur: quod si agit: agat circa corpus. Et postea quod sit ibi aliqua resistentia: s. sit etiam diversa approximatio portuum passu adagens. ac per hoc sequitur. Ergo actio illius virtutis est mouere: quoniam de due causa. s. diversa

Primum dicuntur et operationes.

Scotus.

Improba

Diversa approximatio partium et resistentia faciunt sive
cessionem esse in motu. Et sic ex toto ante simul. s. virtus
infinita in magnitudine sequitur motus in non tempore.

Sed hec deductio manifeste peccat. Quia ex hoc quod
aliqua virtus est extensa: et agit in corpore: non sequitur ille
dilectus successio nis: vna enim. s. diversa approximatio
partium passi ad agens: sed ex omnibus his absque resis-
tentia non sequitur. ergo illa actio est motus. Et hec oportet
non egent probacione. quia manifeste patet de virtute
illuminationis. Nec non est extensa et agit in corpus recte.
Et tam non est motus praevide quo loquimur. ut di-
stinguatur per mutationem. Scilicet Tertius autem quod Aristoteles
non fuit sollicitus ibi de utraque parte sequentis deducen-
tia supponit cujus Auerroy et ceteris expositoribus
estimatum vidisse me recolo: quod sublim illius antecedentis. s.
ly virtus seu potentia supponit pro virtute motu pro-
prie sumendo motus. ita quod ait illius sententia Filius verita-
tem est hoc. Virtus motu infinita est in magnitudi-
ne. ergo recte. Et quod hec sit mens Aristotelis prout ibi ex eo quod pro-
bando suppositionem unam. s. quod maior virtus faciat eamque
in minori tempore: dicit ut calefacies: aut dulce facies:
aut puericias: et oino mouetas. ubi manifeste potest quod de vir-
tute motu loquitur. Pater et ex fine intento. Ad nihil
enim aliud inducet demonstrationem illam: nisi ad inuesti-
gandam imparibilitatem primi motorum: quae stat mouere
potest. Unde libertines erat proposito tractare de omni
virtute extensa: quoniam ex ista negativa. Non potest dari vir-
tus motu infinita in magnitudine: habeat enim ex sequenti:
quod nulla virtus in magnitudine est infinita: quod quantum
virtus sit: aut subtilitas: aut accutitas. Et accutitas infinita
est in ferat infinitate subtilitas. Et ideo virtus subtilis in ma-
gnitudine si est simplex: sit principium alicuius motus natu-
lis. ut potest in primo celo tex. 7. Et simplicibus existibus si
nihil est impossibile sit mixtum fieri infinitum: manifeste deduci
ci potest ex negatione infinitatis virtutis motu in magni-
tudine: negatio infinitatis omnis virtutis extensa. Sicut
etiam in 7. Tertius in ly magnitudine ex hoc: quod virtus
extensa non est intelligibilis. virtus autem extra magnitudines
est intelligens. ut potest in 3. de anima co. 5. Virtus autem motu
non intelligens mouet tantum ipsum potest. Ac per hoc tenet
sequentia Aristoteles. Quia si est virtus motu infinita: et cum
hoc tamen mouet tantum potest: sequitur. ergo mouet in non
tempore. ut pater ex deductione Aristoteles. ibidem.

2^a decim 2^c
opinionis.

Scilicet dicit: quod ex hoc ante: virtus infinita est: et loquendo
de motu: non sequitur necesse est moueret in non tempore. Quia potest
illa virtus esse agentis libertati: in cuius potestate est et actio: et
modus agendi. Et quoniam hoc arguitur ex parte Aristoteles et Averroy,
et oportet probos. Scotus cum sequacibus non reputat hoc inconveniens. immo dicit in 2^a sententia. dist. prima. q. 3. eos sibi
ipsius contradicere: ponendo deum agere necessario.

3^a ScotusSolum ad
replicas 3
solonem pri-
mari argu-

Mibi autem videtur hoc non esse contra Aristotelem. quod nulli ipso
nendum est quod nec dicitur. nec necesse est sequitur ex dictis eius. Deum autem non est esse agentis liberum: nullum dicitur Aristoteles. nec ex
dictis eius sequitur necessario. Demonstrationem siquidem pos-
sita in primo celo tex. 90. sufficienter saluat. supponendo
omnes intelligentias differre specie: et mouere tantum ipsum. ut assi-
milent deo gloriose: cuius proprius effectus est semper
nitas: sive libere: sive necessario illa causatur. Numerus
quis quoque intelligentiarum eisdem suppositionibus stan-
tibus optime inuestigatur ex numero motuum. sunt enim
omnes motores adequati. Incouuenientem etiam quod dicitur in
tex. 79. s. virtutem finitam et infinitam mouere equaliter: ma-
nifeste ibidem ascribitur virtutibus mouentibus naturam. Et
breuiter quoniam alia ad hanc adduci possunt: facile saluari vi-
dentur absque hoc. Nolam propterea Aristoteles attribuere

quod posuerit deum agere libere: sed opiniones suas ad nos
non pertinere. Ceterum Auerroy enim illa responsio
nem esse non dubito. ut ex co. 4. duodecima metaphysica
deducere facile est. et com. 21. secundum de celo manife-
ste habet. Sed quoniam ex principio physice non necessario legi-
tur. Deum agere necessario: siccirco quoniam solis ratione obedie-
dum sit. quod 2^a loco contra hoc obviatur: id non est. Quoniam
ergo dicitur: id ad quod sequitur falsius impossibile: est simpli-
citer impossibile recte. Negatur minor. Et ad primam probationem
dicatur: quod quoniam non sit impossibile. Deus vellet ut tota vir-
tute sua est tamen impossibile: Deum vellet ut tota virtute sua
in hoc effectus est velocitas motus. Nec hoc est ex de-
ficiencia virtutis: aut voluntatis: sed quod hoc non est factibile.
Unde Deus unus tota virtute sua per se cuncto semper
ternitate motus: et creando recte. Ad secundam vero dicatur
permittendo quatuor. Notandum est enim primo: quod aliud
est arguere ex potentia motu infinita: et aliud est ar-
guere ex potentia motu infinita habente tale modum
estendi. s. in magnitudine vel extra. vel modum operan-
di. s. necessario vel libere. Primum siquidem ait abstrahit
ab omni modo eam et operandi. Secundum vero modum eam
vel operandi coassumit. Constat autem quod multa potest de-
duci ex aliqua ratione formalis et modo essendi vel operandi
similiter: que non possunt deduci ex illa ratione formalis ab-
solute. Notandum est 2^a: quod ex aliquo ratione abstracte seu
absolute sumpta duplum aliud deducere potuerunt physici.
Uno modo necessario sicut ex ratione motus deducitur: quod
potest esse in tempore. Alio modo non repugnat sicut ex ratione
motus deducatur: quod quocunque motu dato potest dari velo-
cior recte. Et inter dictum refutatur: quod unus aliud necessario
comitatur ipsum in quocunque ponatur filius oem modum eam
di illius. Secundum vero aliud non repugnat non potest co-
mitari illud in aliquo. immo stat quod repugnet ei in quo
cunque modo essendi. ut potest in exemplis adductis. Notandum
est 3^a: quod tripliciter potest imaginari: quod potentia mo-
tiva infinita erat in actu filius. Ut et moueat. s. mo-
tive certa velocitate: ita quod non possit velocius illud mo-
uere: sed illud mouere sit fibi adequate. Ut et moueat
certa velocitate in non tempore. Non est nam intelligibile: quod
aliud actualiter moueat infinite velociter. et tamen in tempore.
Quia ex quo actualiter mouet: et iesus illius motus filius certum
est signum. Signetur ergo. et tunc procedat iuxta tex. 79. octauum physico: et venire ad hoc: quod motus infinite
velocitatis erit in equali tempore cum motu finito ve-
locitatis. ut potest a virtute finita facta: quod est impossibile.
Idem est iesus mouere actu infinite velociter: et moue-
re in non tempore. Ut medio modo. s. quoniam motus est tan-
ta velocitate. s. mobile: quoniam possit illud velocius mo-
uere. Hec autem tria aliter se habent ad potentiam mo-
tivam infinitam absolute: et alii ad eam in magnitudine. Ad
potentiam siquidem motu infinita in magnitudine duo
extrema comparantur immedio. ita quod respectu talis virtu-
tis non datur mediocris iter mouere in non tempore: et mouere
certa velocitate adequate. Ad potentiam vero motu infinita
mouere sic velociter: quod tamen semper velocius mouere possit.
Et ratio disformitatis est: quod virtutis extensa tantum est posse:
tamen necessario est facere. ut potest inductio. Et sequitur
si est infiniti posse. ergo hanc adequatam facere. Aut ergo
hoc est certa velocitate mouere: aut in non tempore. Non
vere. et scilicet quod velocius possit: non esse adequatum virtuti
potest. Virtutis vero motu infinite absolute non potest tantum
est posse tamen esse facere: quod abstrahit ab omni modo ope-
randi et essendi: et sequitur abstrahit ab hoc: quod faciat
filium totum posse: aut parte: et tamen vel tantum. Et tamen non neces-
sarium est hoc de anima. L. 4

Notabile
p^{ro} Averro.

De infinitate

4^o

sario sequit: qd si exeat in actu: qd exeat in opus ad eum. Notandum est 4: qd aliter argendum est ex infinita velocitate ad infinitatem poterit motus absoluere: talis et cetero. Ex infinita siquidem velocitate determinate inferi. Ergo potentia motus est actu infinita: qd impossibile est alii tales effectus salvare. Ex infinita vero potentia motus nihil aliud potest inferri nisi ergo potest infinita velocitate mouere: qd si aliquanta virtus motus potest mouere aliquantam velocitatem maior potest maiorem: et infinita infinita. Sed qd posse mouere infinita velocitate pingitur dupl. Uno modo sic qd possit facere motum infinita velocitatis in actu. Alio modo sic qd possit semper facere maiorem velocitatem quamcumque facta velocitate. Ideo non potest ex infinitate potentie motus absolute inferre determinate. ergo est actu infinita velocitas: sicut econversio.

5^o dictum
Averrois.

Considero autem primissimum dico quod ex hoc antecedente. A. est virtus motu infinita in magnitudine optime sequitur. Ergo mouet in non tempore: qd si non. ergo mouet adequate certo tempore ex tertio notandum: et tunc sequitur iuxta deductiones Aristoteles. ergo virtus finita et infinita secundum totum posse mouent equaliter.

6^o

Considero secundum dico qd ex hoc arit. A. est virtus motu infinita: non sequitur necessario. ergo A. mouet in non tempore. Dicentibus enim qd non: subinfernus non potest. ergo mouet adequate in certo tempore. datur siquidem medium. s. qd permittit mouere. A. mobile tanta velocitate: puta deinceps horae: non tamen adequate: sed potest semper velocius. ut p3 ex 3^o notandum. qd non potest dici: si virtus illa est in magnitudine. Et ideo Aristoteles fundans demonstrationem suam super illa distinctione: aut mouet in non tempore: aut certo tempore loquendo de adequate operatione omnium ab aduersario virtutem motuam esse in magnitudine: qd de tali constat: qd opus supponere aliquam velocitatem esse illi adequate. Quod non oportet verificari de virtute motu absolute: quia abstrahit ab his.

7^o dictum.

Considero tertium dico qd ex hoc antecedente. A. est potentia motu infinita: non sequitur non repugnante. ergo motus in non tempore. Probat hoc ex illo principio impossibile in se ex rationibus terminorum: ex nullo deducit possibiliter: ex quo non sequitur necessario. Nec enim est differentia inter prius possibile et impossibile ex terminis: qd possibile ex aliquo antecedente ori posibilitate: quo non ori necessario. ut p3 de velocitate motus respectu motus et mobilis. Impossibile vero nisi habeat connectionem necessariam cum antecedente ex illo ori non potest. Et hoc id est: qd impossibile ex terminis: est impossibile simpliciter et uno. Tale autem ex nullo ori potest nisi ex alto impossibile ad quod rationalem sequitur: qd sine necessaria connectione fieri nequit. Constat autem qd motus in non tempore claudit contradictionem ex terminis. Si est: non motus. ergo in tempore. Et si in non tempore. ergo non est motus. Et ex antecedente p3: qd hoc impossibile non sequitur necessario ex infinita potentia motuam. Ergo nec sequitur possibiliter.

Considero accidens hic dubium ex triplici capite. Primo qd id quod sequitur necessario ad aliquid cum aliquo speciali modo essendi: sequitur permitti et possibiliter ad illud absolute. s. g. Quod sequitur necessario ad ait rationale. sequitur possibiliter ad ait: sed motus in non tempore sequitur necessario ad virtutem motuam infinitam habentes esse in magnitudine. ut patet. ergo sequitur possibiliter ad virtutem motuam absolute.

Considero secundo: quia quum argumentum valeat: si aliquanta virtus motuam potest mouere aliquanta velocitate. ergo maior potest maiorem: et infinita infinita. Et yleterius

valeat: aliquanta virtus motuam potest mouere tanta velocitate. ergo potest facere tantam velocitatem actuam: liter: et maior similiter maiorem: quare non valet. ergo si est infinita: potest infinitam facere actualiter. Nulla: n. ratio appetit deformitatis: et tamquam opus: si tenet sunt predicta: negare illam ultimam consequentiam. Quia ut patet ex dictis posse facere velocitatem infinitam actuam: liter: est idem quod posse mouere in non tempore.

Considero tertio quia si assignata sit ratio: quare infinita potentia absolute non opus assignare adequatam facere: qd. s. abstrahit a modis operandi: non tam habet quare infinita potentia motu absolute repugnat mouere secundum suum posse. Si enim non repugnat dato qd ex ea non sequitur necessario: nec possibiliter: habet intentum. Quia si hoc sibi non repugnat. ergo est sibi possibile: possibilium autem postea nullus sequitur impossibile. Et hoc aut sequitur: qd moueret in non tempore. ut p3. ergo sic. **C**onsidero primum horum dicitur: qd maior est sic modificanda. Illud qd sequitur necessario ad aliquid cum aliquo speciali modo essendi compossibili illi primo. sequitur permissum ad illud absolute. Sic enim est vera et non aliter. Si enim aliquid iungatur cum aliquo sibi incopossibili ex terminis: id quod sequitur ad punctum triplex partium repugnat. U. S. Ad dominum aereum sequitur habere permissum sensum tactus: non medium inter contraria. Quod ut p3 non sequitur ex ratione hominis absolute: nec aeris. Sic autem est in proposito. Quia virtutem motuam infinitam esse in magnitudine implicat tradicionem partes: qd coniuncti non sunt compossibiles. ut ex iam dictis patet. et effectus necessario sequens monstratur. s. motus in non tempore. **C**onsidero secundum dicitur qd ratio deformitatis inter ultimam et consequentiam et progressus est: qd in omnibus progressu proportionaliter adaptatur: propria causa proprio effectu: in ultima autem non secundum veritatem: sed solam apparentiam. Non enim progressus effectus virtutis potest infinita velocitate mouere: est actualiter mouere infinita velocitate: sed nulli certe velocitati obligatum esse suum mouere. Quid est ex parte motu potentie. Hoc autem saluat: si sic possit mouere actualiter: ut semper possit velocius mouere. ut p3. **C**onsidero si queratur: quum virtuti potenti mouere velocitatem eiusdem bore proprio effectu assignetur mouere actualiter in una hora et dupla potentie potenti mouere in medietate bore. p. prius effectus dicitur mouere actualiter in medietate bore: qd virtuti potenti mouere infinita velocitate proprius effectus non assignatur mouere actualiter infinita velocitate. Respondeatur: qd hoc ideo est: quandoconque quantitate virtutis potest dupliciter attribui: quantitas operis: et altero modo est impossibile: ppter implicationem contradictionis in ipso opere: altero vero est possibile. Dicendum est qd effectus p. prius illius est ille: in quo saluat modus possibilis. U. S. Et est exemplum theologicum. Dicimus qd virtus creata dei est infinita: non solum ex parte agendi: sed ex parte creabilium. Non enim saluat infinitas in creatibilibus: sic qd Deus possit creare aliquod infinitum: en: s. sic: qd quacunq; creatura facta potest facere perfectiore. Quum ergo in proposito inter virtutem motuam qd: qd finitam et infinitam respectu velocitatis motus bec sit differentia: qd finitae virtutis quantitatibus uno modo: et illo possibili responderemus: quantitas velocitatis in effectu: s. faciendo illam actu. Infinitae vero virtutis quantitatibus duobus modis: quantitas velocitatis respondere videtur: s. faciendo infinitam in actu: vel mouendo abscissione: et ratione ad certam velocitatem. Et prima motio infinita velocitas

velocitas effectus ratione habere non potest: cum sit de genere impossibiliū ex terminis. 2^o mō infinite potentie, p̄ prius effectus est. Ad 3^o dī q̄ infinite potentie motus absolute repugnat mouere actualē fīm totū suū posse quo ad velocitatem motus. nō autem quo ad durationē eius: quod opatio talis est de genere operationum impossibilium ex terminis. Et id quod multos in materia ista decipit est: quod assumitur talis motus ut opatio quodammodo: et quare infinite potentie motus repugnat querat. Quum tamen ut ex dictis p̄z: nō sit de genere opatio, nū sicut nec alterare celum.

Nec ex his imponas mihi: q̄ dicā infinito posse non posse attribui adequatum opari actualē. Hoc nō ex dicti nostris diligenter inspectis nō habetur: sed tūq̄ infinite posse motuū nō potest respondere adequatum opari actualiter quo ad velocitatem motus. Et hoc nō non sequitur vniuersalitatem negativam. ergo nō potest respondere adequatum opari. Stat nāq̄ q̄ respondeat infinitus opari quo ad durationē motus: et quo ad operationes imanētes. intellegere: et amare tē. Ut ad questum cum distinctione dōm ē: q̄ infinita potentia motuū potest referri ad motus velocitatem: et ad eius durationē. Et primo mō repugnat sibi mouere fīm totū suū posse: quod ista non est opatio: sed quoddam plusq̄ chimericum. Sed modo non repugnat: immo de facto conuenit. ut ex dictis p̄z.

4^o dīm
auctoris

Quarto dico: q̄ ex hoc ante. A. est virtus motuū infinita agentis liberis: non potest inferri. q̄ mouet aut potest mouere in nō tempore. Dicam nō in nullo tempore mouere potest adequare effectu: sī mouet semper certō tempore sicur elegit: nō tū sic quin q̄tū est ex ratione virtutis posset velocius mouere. Quum nō ex ratione potentie motuū infinite absolute nihil aliud sequatur: nisi q̄ quia tanta potentia potest mouere tāta velocitatem: et maior maiore infinite potest mouere infinite velocitatem mouere. Et hoc contingat duplū. sī autem q̄ possit exire in actu scđm faciendo infinitam velocitatem: aut q̄ sic semper possit: ut nūq̄ exire in actu h̄z faciendo aliquā velocitatem: quin adhuc possit facere maiorem. Et ex ratione potentie motuū infinite absolute nō necessario sequat: q̄ possit exire in actu primo modo. Et ex hoc q̄ est agentis liberi necessario sequatur: q̄ exire in actu scđm mō: si dī exire in actu: p̄s est: q̄ nō ex infinita potentia motuū agentis liberi absolute considerata: nec ex ipsa sumpta cuī tali modo agendi deducatur necessario. ergo motus in non tempore. Et postea cī omnis conditionalis vera sit necessaria: ista conditionalis nō est vera. Si datur virtus motuū infinita agentis liberi: possit dari motus in nō tempore. Et sic p̄z ad scđam probationem illius minoris quid dīcendum sit. sī q̄ falsum est: q̄ ex ratione infinite potentie motuū absolute sequatur. ergo motus in non tempore.

3^o dīm 2^o
opinionis.

Tertius qd̄ h̄z dīcīt 2^o opinio: est q̄ nō potest aliter saluari infinita potentia in re natura: nisi ponēdo ipsaz agere libere: eo q̄ aliter sequeret motus in non tempore. Sed hoc nō est dīcīt cōde. Unde non videt tūcum sequi illū: preferim q̄ ut ex dictis et dīcīdis apparet: a multis ilustrib⁹ viris saluaf etiā: si dens non ageret libere.

Opio scđi
Thome.

Tertia voī opinio: quaz scđus Tho. s. physi. ptuit in lucē: dīcīt q̄ sola distinctione modi essendi: in magnitudine vel extra sufficie ad saluandā virtutē motuū infinite abīg motuū in nō tempore: quicqđ sit de mō operādi. Ita q̄ fīm ē ī q̄tū ista conditionalis sit vera. si virtus motuū infinita est in magnitudine: daref motus in nō tempore: ista tū non est vera. si virtus motuū infinita est extra magnitudinem: daref motus in nō tempore. Et fundamentū huīus est: q̄ veritas p̄me conditionalis

lls fundat̄ sup tribus. Primo sup infinitate motus potētie: ex qua habetur: q̄ possit mouere infinita velocitatem. Secundo super modo cōendi eius in magnitudine: ex quo habeb̄ q̄tū est posse tū est opari. Tertio sup hoc q̄ effectus non est dignior sua causa: ex quo habetur q̄ si aliqua virtus est in magnitudine: eius adequatū opus potest recipi in magnitudine. Ex his nō tribus consurgere veritate illius conditionalis p̄z: ex eo q̄ quodcūq̄ horum trū desit: conditionalis nō est vera. Si nō deest infinitas potētie motuū: nūq̄ deducet̄ motus in nō tempore. Similiter si nō ponitur in magnitudine: seu operari tantum q̄tū potest: nūq̄ deducet̄ motus in non tempore. Et nūb̄ minas si nō ponit: q̄ operetur in passo capaci adequate operationis illius potētie: nūq̄ sequetur motus in nō tempore: quē constat nō sequi nisi ex motione adequata potētie motuū infinite. In operationib⁹ sīdem transiuntibus nō soluz impeditur opatio et eius quantitas ex parte potentie actiue: sī et ex parte passi. Constat autem q̄ proprium passionis motuū virtutis est mobile in actu qd̄ oportet esse actu: quantum: et corpus tē. ut p̄z s̄ physico. tē. 3z. Et ideo nisi ponatur q̄ adequata motio virtutis motuū infinite assumpit in antecedente possit recipi in corpore in actu: seu in magnitudine. idem nō sunt in proposito: nō potest deducere mouet in nō tempore. Et quia hoc nō ponit potest absolute: quia est impossibile. ideo opz ponit ut sequitur ex antecedente aduersari. Habet autem ut dīximus ex illo: quod causa nō est indignior effectu. Ex his autem patet: quare scđa conditionalis. sī. si virtus motuū infinita esset extra magnitudinem: daref motus in nō tempore: nō est vera: quā defuit sibi tertia conditio. Nō nō oportet virtutis existentis extra magnitudinem dari adequatus opus in magnitudine. Et ratio est: quia virtus immaterialis comparatur ad omnia quāta ut vniuersale ad particula: nō in predicando: sed potius in essendo et causando. Nec est rationabile ut materiale possit totam immaterialium virtutēs adequare. Ut ad maiorem horum evidētiā considerandū est: q̄ motus relatis ad infinitam potentiam motuū in magnitudine et extra dimensione comparatur. Illi quidez ut effectus proprius cause particulari et p̄plic. hinc vero ut effectus particularis cause vniuersali. Quicquid modum liquefactio cere virtuti solari: quia motus est effectus in corpore: et p̄s fit a virtute corporeā sicut ab vniuoco. A virtute vero immateriali sicut ab equiuoco et vniuersali. Et ideo sicut ridiculus est ex quantitate virtutis solari inferrere quantitatē huius particularis effectus. ut adequantem virtutem solis ita irrationalē est ex quantitate virtutis immaterialis inferrere quantitatē huius effectus particularis: quies locutus motus tāq̄ effectus adequatus.

Considerandum rursus est: q̄ inter potentiam motuū infinitam in magnitudine: seu absolute: et potentiam motuū infinitam incorporeā: hoc interest: q̄ illa aut nūb̄ aliud p̄ se dicit nisi principium motus. ut p̄z. si sumatur absolute: aut si aliquid aliud addit: nūbit addit eleuans ipsaz supra rōnem p̄plic principū motus. ut p̄z. si sumatur in magnitudine. Ista autem ex hī: q̄ immaterialis ordinis ponitur. supra rōnem p̄plic principū motus eleuatur: sicut et supra corporalia. Proprie: q̄ ex hec ipso q̄ ponitur extra magnitudinem: sequitur: q̄ nō p̄ le p̄mo respiciat motus velocitatem: q̄ est corporeus effectus: quicquid modū faciunt brutes corporales: sī alius qd̄ p̄ le p̄i. o aspiciat: et secundario et quasi per accidētiā. Qū sit ut infinitas virtutis motuū sit et in magnitudine: motus

velocitatē necessario mā fuisse retur. Infinitas autē virtutis motiuē ex parte extra magnitudinē nō: qz s. infinitas potētia ī magnitudine est p se p̄mo p̄icularis p̄cipi motui. Infinitas vō potētia extra est per se p̄mo rei eleuata supra ordinē p̄cipioꝝ motivoꝝ particula- rium. Ac p̄ hoc altius quid respicit vt adequatū opus q̄ velocitatem motus. Imaginandū est enim: q̄ res illa infinita extra magnitudinē q̄tias habeat in se. vñ possit mouere: hoc tñ opus nō p se p̄mo respicitur ab il la: s̄ aliquid altius. Qz vt plures dñi ē: motus per se p̄mo est act⁹ corporis. vñtis autē illa eleuata est sicut iñ pra corpora: ita sup oia corporalia p̄ se p̄mo. Qd vico p̄p̄ter ens ī bonū: talia h̄mōi: que etiū sūt corporalia: nō tñ p se p̄mo. Et ideo nō opz: si virtus illa est infinita: velocitatem infinitam posse ab ea prouenire.

Ex duobus q̄ falsificat fm sanctu Tbo. cōditionalis ista: Primo ex eo q̄ vñtē extra magnitudinē non opz habere adequatū facere sue virtuti: quū agat p̄ intelle- ctuꝝ. vt dñi est in 2° opinione. Scđo ex eo q̄ cōsidera ta vñtē infinita extra magnitudinē nō considerato mo- do opandi nō sequeret. q̄ dare motus in nō tpe: qz nō posset fieri motio quo ad velocitatem adequata virtuti motiuē: qz moueret corp⁹ in actu: puta celū: qd nō esset capax motioꝝ adaequate illi virtuti: nec absolute: quia hoc implicat: nec ex hypothesi data: qz infinita poten- tia nō est concessa in magnitudine: s̄ extra. **C**ontra autē banc opinionē dupl̄ obijct⁹. Primo. qz si ex sola in- corporitate virtutis motiuē infinite habet sufficiens ratio falsificat secūde conditionalis: manifeste sequit̄ q̄ nō refert si ponatur virtutē illā eē motiuaz necessa- rio: dūmodo ponatur incorporeā. Stant. n. ista duo si- mul. Non. n. est impossibile virtutē imaterialē esse ne- cessario motuam. vt Arist. ī p̄f̄ tenet de animebus orbū. Ex hoc autē querat in q̄to tpe moueret vñtis in- finita extra magnitudinē mouēs fm totum posse: si- gñe illud r̄ps. Et tunc procedas iuxta textū. 79. octauī physicoꝝ deducēdo ad impole: q̄ equalē mouēt vñtis finita ī finita. Scđo qz hoc est exp̄sse ī Auerro. in 2° celi. cō. 38. 2. 7i. **A**d p̄mū boꝝ dicis: q̄ iste due cōdi- tionales distant sicut celū ī terra. Si infinita potētia motiuā ēē extra magnitudinē: moueret in nō tpe. Et si infinita potētia motiuā ex p̄s extra magnitudinē mo- ueret fm totū suū posse: moueret in nō tpe. Scđo enīz est vera: qz in ante eius iam ponit ipsam fm totū pos- se actualē mouere: t̄ p̄nter habere mobile talis motio- nis subm: quū motus sit actus mobilis. ac p̄ hoc in hac conditionali soluanī tres antedictæ p̄ditiones. In alia vō nō bētur ex hypothesi auctis mobile capax toti pos- se: t̄ ideo est falsa ex defectu 3° conditionis. De illa autē conditionali: sup quā firmat argumētū. s. si ēē extra magnitudinē infinita virtus motiuā necessario daret motus in nō tēpore: dicēda sunt duo. Primo q̄ est im- pertinēs proposito. qz non bētur ex dictis sancti Tbo. Multum. n. refert posita virtute infinita ī corporeo lo- qui de ipsa: t̄ consequētibus ad ipsam vt sic abstrahē- do a quibusq; alijs: que nō necessario ipsaz infinitā ī incorporeā comitant̄: t̄loqni de ipsa addēdo sibi spe- cialē modū agēdi. s. necessario. Primo. n. modo est ser- mo sancti Tbo. ī nō scđo. Et primus nibilominus mo- dus nibil ponit īcōpossibile. Scđus vō forte adunat īcōpossibilitia. Qz quānus virtutē incorporeā non re- pugnat tñ sorti virtuti incorporeā infinite. vñnde nō opz de illa cōditionali sollicitū hic eē. Sicut de verita- te eius queratur. Dōm 2° yides q̄ est falsa eadē ratio

ne: qz s. ex hypothesi auctis non bētur: q̄ i mobile posset recipi adequatū effectus illi virtuti. Ut. n. iam infinites tactum est: motus in nō tēpore est quoddā imposi- fibile ex terminis: t̄ nō sequit̄ nisi ex aliqua hypothesi ī impossibili: quam requirere illa tria monstratum est. **E**t cū p̄tra arguebat. q̄ moueret in aliquo certo tē- pore. Signeſ illud r̄c. R̄ideſ: qz ex parte motus nulla posset certitudo velocitatis determinari: qz nec ex libertate: nec ex finitate potētia. Et in nō tēpore mo- uere nō sequit̄ ex hypothesi: opz dicere: q̄ si moueret: moueret ea velocitatem cuius mobile ēē capax. Puta si ēē mobile nō violētabile ī capax motus. 24. hora- rum tanto tēpore moueret illud: t̄ nō minore. Et si con- tra hoc dicat: signetur tēpus illud. Intrepide assiget: puta vna hora vel decē. hoc. n. nō refert: si procedat deinde ad hoc: q̄ codē tēpore mouebit idē mobile vir- tus finita ī infinita. Dicetur hoc non esse inconueniēs quādo aliunde puenit q̄ ex virtute motus. Inconue- niēs siquidē est: q̄ virtus finita ī infinita ex p̄p̄ys me- ritis cōsiderate mouēt equalē. S̄ qñ aliunde hoc p̄- uenit: puta ex libertate agētis. vt 2° ep̄io dicit. Uel ex parte mobilis. vt modo dicitur. Uel ex mediatione al- terius motoris: vt vñtēa opinio Auerroꝝ dicit: nullū inconueniēs est. S̄ s̄tūt in hac r̄sione adbuc dubia: primū: qz ex eo q̄ in ante penit virtus infinita motua ponitur p̄nter mobile adaequatum. Motiuū. n. ad mo- bile refertur. vt dicit 5° metaphys. cap. de ad aliquid. et sic 3° conditionalis est vera. Scđm: qz l̄ tale vel tq̄le mobile certā velocitatem sibi determinet non tñ mo- bile in cōmuni. Et ideo comparando illam virtutē in- finitam separatā necessario agentē ad mobile in com- muni: restat dubiuꝝ an moueret in nō tēpore: an certo tēpore. **E** Ad p̄mū boꝝ dicit: q̄ ratio illa tener: qñ p̄s motiuā est ciudē ordinis cum mobil. Tanc. n. ex suppositione tanti actui necessario supponitur adaequa- tum p̄portionale passuum. Quando autē supponit tan- tum actiuꝝ altioris ordinis: nō opz tantū passuum supponere: qz cum passuum nō respicit nisi mediata actioē trāfētē quā facit: vel facere p̄t in eo. Et virtus altio- ris ordinis. s. vñtē imaterialē nō opz q̄ bēat: aut babe- re possit aliquā actionē in passo corporeo sibi adaequa- tam: p̄is est: q̄ nō necio supposita tanta virtute motiuā imaterialē supponatur mobile adaequatum propor- tionalē. Unū l̄ motiuū dicatur ad mobile vñtē: tāgium tñ motiuū non dicit̄ ad tantum mobile vñtē. sed qñ motiuū est ciudē ordinis cum mobil. **A**d scđm di- cit: q̄ qñis docuerit Aristot. in physice motorē in cōi mobilī in cōmuni comparare: t̄ q̄cūd contradic̄ tā- libus p̄portionibus ēē ī impossibile: non tamē didici- mus comparare mobilī in cōmuni motorē cōtractus qualis est iste: de quo logm̄ur. Motor. n. est separatus a materia. Unū rati motorū attribuēdū est tale mobile: puta celū: t̄ nō mobile in cōi. Lōstat autē: q̄ tale mobi- le aliquā sibi certā velocitatem determinat. vt dicitur 2° celi t̄x. 39. **E**t si curioso querat: qd dōm sit ad illud questū. Dōm est: q̄ si ille motor applicaretur corporeo mobilī absolute: q̄ moueret nulla certa velocitatem. Et si dicat: hoc est īpossibile: cōcedat: qz ēē oīs est īpos- sibilē: nec ēē nobis vñq; cōcessum. **A**d alterā ob- lectionē: qua dicebat banc tertia opinione ēē contra Auer. d̄r dupl̄. Primo q̄ nō est vñz nisi p̄ accidens. Auer. n. īo dixit: q̄ si aīa celi ēē infinita virtutis moue- ret in non tpe: qz supponebat ipsam necio mouere. vñ- ex modo agēdi supposito t̄ apud ipm p̄tia. **S. Tbo.** autē logtur de vñtē infinita incorporeā abstrahendo a modo

modo opandi. id in hac opinione non sunt strany p se. Et si dicat saltē habet: p fm Auer. illa 3^o conditionis est vera. Dicit scđo q̄ hoc est verum. non tñ p pte, rea est relinquenda. qm̄ maior est auctoritas rōnis: q̄ sit Auer. et omniū phoz simul. Et pueroz nō phoz est seque dicta alicuius credendo q̄ nō dixit hoc absqz magna et sufficiēti ratiōe: et relinquere argumenta ad oppositum necessaria; aut prope.

Opi. Auer. Quarta opio ab Auerroy. l. z. metaphy. cō. 4. i. explana nata diuabus distinctiōibus celer egere positione dicē tem virtutē motuā infinitam absqz motu in nō tēpore. Prima est modi eēndi: vt. s. ponat īmaterialis: et nō in magnitudine. Scđa est modi operādū: vt. s. moueat mediate et nō īmediate. Supponit. n. omnia īmaterialia agere nāli necessitate. Et sic dicit: q̄ iō nō sequitur motus in nō tēpore: si ponit p̄mus motor virtutis infinitae: qz ille mouet mediante anima celi modificante in effectu velocitate. s. motus infinitatē primi. Sz dec opinio a. S. Tho. et Egidio. 8. physicoz arguitur insufficiēti. A Scoto aut in pmo s̄nia. dī. S. q. vltima rōne vltima arguit falsitatis. Infūsiciens quidē dicitur a. S. Tho. qz cuī in Aristo. 8. physicoz duos effectus at tribuerit in finitati ūtutis. s. mouere tpe infinito in tex. 78. et mouere in nō tpe in tex. 79. Et Auerroys ponēdo infinita ūtute ex mediatiōe motorū finiti dicat ipedit motu in nō tpe: et nō ipedit motu in infinito tpe: imo dicit: q̄ ille p̄mus motor ē infiniti motiois. sō mouet tpe infinito: et qz ibi ē ali⁹ motor finitus. id mouet in certa velocitate restat assignāda rō q̄re mediate mouere nō ipedit infinitatē tēpore. sicut impedit infinitatē velocitatis: qd Auerroys nō fecit. Ab Egidio vō: quia si deus moueret īmediate: nō ppterā moueret in nō tēpore: qz motus in nō tēpore est de genere impossibiliū. Salsa aut dicitur: qz virtus infinita hz oēm pfectiōne cause efficiēti: qz hz ipsa cuī causa scđa prima. Et iō sequit: q̄ īmediate pōt causare oēm illū effectus in celo p se: quez pōt cum anima. ḡ et causat: si necessario agit q̄quid pōt: vt supponit. Et ultra: si causat illū īmediate. ergo in nō tēpore: qz virtus infinita agens fm vltimum virtutis sue: et īmediate nō pōt agere in tempore. Ad hoc aut p̄mū dici pōt: q̄ ūtus difficiēti sit redire rōnem illius quesiti: nō tñ est impossibile. Difficile qdē: qz rō eius nō pōt sumi: et eo q̄ infinitas tpis sit effectus possibilis. infinitas vō velocitatis impossibilis. Et hoc. n. nō habet quare mediatio impedit sequelā huius et nō illius: hz habet quare illud possit fieri et nō hoc. Nec pōt sumi ex eo: q̄ aliter attribuit infinite potēti infinitas tēporis: et aliter infinite velocitatis. s. q̄ illa attribuitur infinite potēti sue in magnitudine: sue extra. hoc aut in magnitudine tñ. Qm dato q̄ hoc sit verum: apud Auerroy reputat falsuz. ve p̄z ex dictis. Et iō sollicitus fuit de virtute ī materiali infinita: quare nō mouet in nō tēpore: et posuit mediationē motoris. Nec pōt sumi ex eo: q̄ virtus velocitatis ī infinitū nō est cōicabilis: virtus autē ūtutatis ī infinitū est cōicabilis: qm̄ hoc est falsuz loquēdo de virtute p se ūtutatis ī infinitū: qualis est virtus primi motoris. Impossibile aut non est: qz pōt sumi rō ex eo q̄ ad hoc vt infinitas temporis pueniat ab infinita virtute: sufficit p se pmo respici ab illa: qd̄ mediatio motoris nō auferit. Mediatio enī causarum nō auferit perfectatē causalitatis. Nō. n. ex hoc q̄ sol et hō gnānt hominēs: tollit p̄citas causalitatis solis respectu p̄p̄ effectus: quē bēt in hominē. Ad hoc aut q̄ infinitas velocitatis pueniat a virtute infinita:

exigitur: q̄ virtus illa absqz illa modificatiōe attingat motū. Hoc aut̄ motoris mediatio tollit: qz virtus primi motoris modificata in z°. et nō in sua illūmatione attinge motum. Et sic ex vi mediatiōis sufficiēti videtur quiesco: et sufficiēti reddi rōsio data. Ad Egidium vero dicit: q̄ illa rō nō excludit: quia illa pditionalis sit vera. Si Deus virtutis infinitē moueret īmediate: moueret in nō tēpore: supposito eo qd̄ supponit Auer. s. q̄ agat fm totū suum posse. Unū impossibilitas p se: quentis nihil aliud cludit: nisi q̄ anis est impossibile: cuius oppositū pbādū erat ab Egidio. Si ex impossibilitate p̄tis reprehēsione dignus censebat Auerro. Ad Scotu aut dī: q̄ aliud est log de pfectōe cause: aliud de mō causandi. Necz ex pfectōe cause ad modū causandi inferēdo digredi. Sz cōmittit sophisma figure dicilōis. Unū ex hoc q̄ p̄mus motor ē nō minus pfecte virtutis q̄ ipse cuī anima celi simul: nō hz inferre. ḡ eodē mō pōt solus facere qd̄ facit cuī anima celi: quia aliud est posse: aliud posse tali mō. Et si hz nō hz iferre. ḡ pōt facere īmediate quicquid potest facere cum me dio: quia īmediate agere ad modū agendi pertinet. Et si querat vt arguendo dicebat. vñ pōt reddi rō q̄ virtus infinita sit alligata tali mō mouēdi. s. media te. Diceret Auer. q̄ hoc nō est ex defectu potēti: sed ex essentiali ordine: p̄nexioneqz causaz: et effectuū vniuersi: vt in eo saluet vtrūqz. s. et p̄citas causalitatis primi: depēdentięqz alioz ab eo: et distinctio causaz esse: cū illarū efficacia: et istoz depēdentiā ab illis. Nihil. n. horū necessario saluaret in vniuerso: ordoqz vniuersi necessitate careret. si p̄mus motor īfinite virtutis nō esset necessaria p̄nexione p̄iūctus medys causis in causando. Et si p̄tra hoc instet: qz vt dī in prima p̄pone libri de causis: causa p̄ma plus īfluere p̄pus in effectū q̄ scđa. ḡ si est infinita: cogit nāliter: in pmo signo totū effectū totaliter causat. Et sic nō remanet ad qd̄ actio cause secunde terminetur. Rāder pōt: q̄ ex hoc q̄ causa p̄ma plus t̄ prius natura īfluit q̄ secunda nō hētū: ergo totaliter causat ipsum q̄tūcūqz ponatur infinita et naturaliter agens. Accipiendo ly totaliter ex parte causalitatis. Tū qz nō causat ipm omni mō: quē effectū exigit ad sui factiōē naturālē. Nec ex eo q̄ totus effectus causatur ab vna causa: habetur: ergo aliae cause nihil faciunt: quia faciunt idem realiter alio modo. Non enim ideo dātur plures cause essentialiter ordinate eidem: quia aliquid eius fiat ab vna: et aliquid ab alia. Sed vt totus effectus fm quamlibet sui ratio nem habeat propriam et per se primo causam: quāvis totus a qualibet fiat fm rez: vt superius dicitur. Tū quia infinitas cause prime non largitur necessario nisi efficacia: causalitatis eius in suo ordine. ver. gra. Quātūcūqz ponat solis virtus infinita: ex hoc nō habet q̄ ipse absqz bomine posset producere hominem: sed q̄ effectus proprius in homine efficacissime fortiretur. Ita quantumcumqz ponatur diuina virtus infinita: et necessario agens: ex hoc non subtrahētur actiones secundorum agentium: sed p̄nitur ipsam omnibus coagere ad omnia que illa agit alio mō. Et saluat aliquē effectum: puta semperitatem habere per se causaz: et ponit p̄ proprium effectum primi esse intimū et primum in quolibet effectu. Illud aut qd̄ ibi dicit: q̄ in pmo signo effectus totaliter est a p̄ma causa et. imaginariū magis q̄ physicū qd̄ sonat. Non enim alia ratione p̄bi: fm quoqz intentionē loquimur: dicit primā causam plus t̄ prius influere in effectum cause secundam: nisi quia per se primo effectus prime

De

Infinite

cause exterioris et intimioris ac prioris rationem habet in esse
est. ut per ipsum in proprio adducatur et eius concreto. Sicut. v.g.
causans per se virtutem in homine magis et per se influere
in homine quam causans per se animalitatem in eodem; quod illud
est intimius prius et ceterum. Ex hoc autem non debetur quod in illo
potest totus effectus secundum rationem habere sufficiens eam
per se; quod alio supfluit. etiam si dans virtutem esset virtus nisi
nisi dato etiam quod spacio causitate attingeret hominem
quod tamen est errorneum in physica. quod causa prima non attingit ef-
fectum cause secunda nisi media actione cause secunda. quod ulti-
magis et prius propter rationem dicta. Colligendo ergo rati-
onem ad primum argumentum principale dicimus tripli respon-
deri posse. Videlicet tenetudo primi motorum mouere libere.
Videlicet non considerando hoc tenetudo ipsum esse imobilem. Videlicet te-
nentudo ipsum mouere mediate. Et quod nullo tempore Aristoteles re-
pugnat. Auerroy autem sola prima: quod est ab ipso debetur.

Summarium
omnium dictio-
rum i solone
ad primum princi-
pale.

Ad 2nd principale.

Ad 2nd argumentum principale dicitur quod tenetudo viae Auerroy
de necessaria operatione virtutum agentium et manifeste pa-
ret; quod non ponit in respectu natura aliqd potest secundum potentias
actuas: quoniam ponat secundum potentiam passivam. Et quod infinitati
potentie divine respondet potentia passiva celorum ad semper immoti-
tatem motus. Nec est aliud effectus in motu possibilis ex
illa virtute accepta secundum oculum secundum ipsum co-
mitantes in respectu naturae. Tamen autem alias rationes,
tas per misericordiam duplum. Primum admittendum: quod omni potentie
actuas respondet passivitas non quo ad oculum quod est absolute
possibile ex illa virtute fieri. Et sic potentia infinite mo-
tione responderet potentia celorum ad semper immotitatem motus.
non autem quo ad oculum gradum velocitatis: quod postea fieri ex
illa virtute absolute. Et huius ratio ex dictis bene potest: quod
potentie actuosa universaliter alioz ordinibus non operari responde-
re passum corporeum capax totius eius virtutis quo ad
ocula: quod non per se primo respicit effectum particularum. ut deinceps
est: et est per se principis satis consonum. Secundo potest dicitur: quod
la omni potentie actuosa responderet possibile: non tamen potentia
passiva. ut per dictum intelligatur a deo sine ab
eterno sine in tempore. et hoc propter rationem dictarum. Nec
tamen operari responderet unum possibile adequare: sed ut ex
dictis per se virtutem infinite responderet infinitum possibile. Non
sic quod possit producere aliquod infinitum nisi duratio. Sed sic
quod nullis finibus possibilium producibile ab ipsa arcta: si
quisque productus potest secundum est ex ratione
ne virtutis actuosa. Et hoc modo existimat virtutis in effe-
ctu manifestatur: et non primo modo tamen. Quod vero in ultima
confirmatione dicitur proportionatim intellectu positus magis
confirmatur quam impugnat. Quod quoadmodum mobile in
finita velocitate potest duplum intelligi. Uno modo quod possit
actualiter infinita velocitate primo modo: sed secundum rationem
est infinite virtutis. Et adiuvatur: quod de facto secundum physis
hunc argumentum domini est: quod potentia infinite responderet in re-
rum natura effectus infinitus. Secundum tempus infinitus motus
celorum per se productus: et potest passiva celorum ad hoc. Et quod hoc est
sufficiens manifestandum infinitatis virtutis. ut per dictum.
Tertera autem propter rationem phantasmum quiete dicta sunt.

Ad 3rd principale.

Ad 3rd principale dicitur: quod la solo secundum modum arguatur ibi secundum
mentem Auerroy. et nec etiam illo modo habeat intentum.
attim singularis ordinante responderet est prima pars plus intentione
illico per verborum secundum veritatem. Intendit ergo ibi Auer-
ro loquens de primis motoribus orbium non excludere
infinitatem vigoris a deo: qui nullius orbis est anima: la
excludere infinitatem vigoris non sequi ad motorum tempore

infinito. ex hoc ergo motor infiniti vigoris habet neccio infi-
nitam potentiam et numerum infinitam naturam. Ex hoc non
sequitur: quod si motor tempore infinito necessario est infiniti vi-
goris: quod haberet et potentiam et naturam infinitam. Et
quoniam plures sint motorum tempore infinito: sequeretur vellet?
ergo ex positione pluri motorum celestium tempore infinito:
non haberetur propria natura motorum. sed hoc tamen quod
sunt motorum infiniti. Et sic vellet sequeretur: quod non est
ibi multitudo motorum: nec diversitas proportionum moto-
rum ad mobilia: sed motus in non tempore et ceterum. Et tenetur hanc
ut per se ibi. Quod tamen illi motorum suerint in natura et
potentia infinita intensa: quemadmodum modo de facto
suerint in immobilitate: ex qua hanc quod possint continere
motum tempore infinito. et sic non esset unde differentia
abinuicem. Hec est sententia Auerroy. ibidem. ut patet
reposito cuiuslibet exercitato. Ex qua non debetur primum mo-
torem esse vigoris finiti. Ad primum ergo modum
arguendi ibi tactus dicitur: quod non sunt in eo tota verba
quot errores. Quod sequitur primo nihil valer. Propositione
deinde dicitur: quod quelibet pars infiniti est infinita: sed sic
vera de parte aliquotam in iunctu cum alio consumpta
sit infinitum non est maius alio infinito. Patet enim in quantitate
permanente: quod si ponatur linea infinita versus versus
versus orientem et occidentem: et leetur in directo puncti meridi-
dici: quod vera pars est infinita: et tota est maius vera pars
parte. Et similiter in quantitate successiva si fecerit in ter-
mino decimi hora huius diei totum tempus eternum: vera
qua pars est infinita: et tamen totum tempus est maius qualibet
earum. Eftum est ergo comparando infinitum simpliciter infinito secundum quid: quale est pars aliqua infiniti: quod
vnu non sit maius alio. Et quia talis est comparatio in
proposito nostro: per nihil concludi. Et ut ostendatur
quatus error in hoc sophismate latet: adhuc declaratur
quod est comparando infinitum simpliter infinito simpliter. Stat
vnu esse maius alio. Numerus non revolutionum lune
est maior numero revolutionum Saturni. Et logarithmus
de motu proprio: etiam vero est infinitus secundum ponentes
motum eternum: non per singula singulis revolutionibus
Saturni respondet amplius quam trecenta et sexaginta revolutionibus lunares. Omne ille singulis triginta annis unam
complet. Illa vero. z. 28. quoque die: vel circa sui peragit.
Unde diuinus Thomas preclare docet in 3. p. q. 10.
articulo 3rd ad 3rd: quod non est proprietas infiniti non excedi
simpliter: sed non excedi in illo ordine: in quo ponitur. Et
fundat hoc super temporibus: 37. 7. 38. tertius physico: ubi dicitur:
quod infinitum non est ut substantia: sed ut accidentes que
rendum. Accidentes autem proprium est qualificare idicu-
lum est accidens. Et propterea quoadmodum infinitas ad-
veniens alicuius: puta diebus: non infinitas nisi numerum
dicimus: ita inaccessibilitas infinitate non ponitur nisi
in ordine diebus. Et propterea infinitus diebus simpliter non
possunt dari plures dies: sicut tamen multo plures horas il-
lico tempore quam ipsi dies. Et sunt infinitis horas non dantur
plures horas: sicut tamen multa plura minuta illaque horas quam
ipsae horas. Nefas quoque esse videantur: et divisiones totius et par-
tis in impartibili: et summa perfectio: ac per se vocata quanto
virtualiter requiretur: quoniam non maius quod sit totum hoc. De
bono: sapientia: vita: quam hoc solum. s. deus: aut eccliesio: si-
ue ponatur finita virtus sua infinita: quod non equalis: sed ea-
dem est perfectio rei illius: et omnibus que eius sunt. Ad
secundum: non modo arguedi dicitur: sicut tactus quantitatibus
quam secundum extrema est: expellit id: in quod servatur. Tactus autem
virtualiter: quod iterioz penetrat magis servatur et firmatur. si
perarius non est tactus: ita infiniti corporei proprius est sic
omnia occupare: ut oia excludat: nihil leui copias: infiniti

infiniti vero virtuali p̄prium est sic oia simuler: ut ea faciat virtus et cooperaria: et modificatio: illimitationem sua in effectibus. Unde ex infinitate virtutis non excludetur alia actua: sed magis ponuntur: ut superioris quoque dictum fuit. Ad ultimum autem dicitur: quod dupliciter potest ponit distinctio formalis. Uno modo sicut aliquis participat aliquid, prout constitutus diversificatur: sicut homo differt ab equo: et albedo a nigredine. Alio modo sicut aliquid per essentiam distinguitur ab aliis: que sunt talia per participationem. sicut homo separatus distinguatur a singulis hominibus. Distinctio primo modo est causa finitatis virtutis extremitatis. Et de hac est ratio Auer. ibidem. Secundo modo non infert finitatem nisi unius extremi. s. i. participatis est. Illud autem quod est per essentiam ex hoc ipso: quod purum est: ab aliis distinguuntur absque aliquo finitante et contra naturam. Et licet ab infinito nullum possit aut excludatur virtualiter: multa tamen excluduntur formaliter quibus participatio ipsum ab ipso distinguuntur excellenti modo omnia prehabente.

Ad 4^m p̄ncipale.

Ad quartum principale dicitur: quod consequentia nihil valet. Et ad probationem cocessa suppositione negatur minor. s. q̄d instantibus ab aliquo in infinitum alterius non sit altero, p̄prio quibus illi: ut per manifeste: et in quantitate permanenter: et successiva. In permanente quidem: si ponatur linea infinita ex parte septentrionis: constat quod pars intercepta sub tropico cancri: et circulo equinoctiali: quod pars intercepta inter circulum equinocialis et tropicorum in infinitum distat a quantitate linee infinite versus septentriones: et tamē dubius non est quoniam sub tropico cancri esset illi p̄pinqior: quod minor via actura esset: si ed infinitam attingendam moueretur. In successiva vero quod quoniam tam dies besterius quam bodiernus in infinitu distet ab eterno tempore: et preterito. Constat tamē quod p̄pinqior besterius fuit quam bodiernus: et bodiernus quam crastinus. Alioquin mūdus quotidie non esset maioris duratio: nec aliquid antiquius altero simpliter: que sunt contra sensum. Et autem ratio quare stat inter aliqua esse distantiam infinitam: et tamē unum altero magis distare: quia instantia illa non est infinita veritas: sed ex una parte tantum: sicut contingit in p̄posito: et in infinitis adductis. Tunc enim ex parte infiniti habetur ratio infinite distatia certiorum ab illo: et ex parte finitorum habetur ratio minoris et maioris appropinquationis ad primū: ut per in exemplis adductis. Quia enim tempus preteritus est infinitus: ideo infinita distantia est a parte ante inter singulos dies et ipsas. Quia vero bodiernus dicitur finitum elapsus ideo est finita distantia a parte post. Et postea ex ista parte potest accipi ratio: quare est propinquior eterno elapsu: quam dies crastinus. Et similiter est de distantia inter deum et creaturem. Ex parte siquidem dei infinita distantia ratio habetur. Ex parte vero creature distantia finit. et video hinc sumitur: quod una est p̄pinqior altera primo enim in infinito. Unde posset cum distinctione dici ad minorem: quod instantia infinita est duplex. infinita veritas seu simpliter infinita secundum: seu ex altera parte tamen. Et quod quoniam primo modo sit vera. scilicet non est falsa. Et sic est ad p̄positum.

Ad 5^m principale.

Ad quintum principale dicitur breuiter: quod oes auctoritates Auer. in hac re: excepta illa octaua physico: quia dicit non esse virtus finita: nec infinita: loquuntur de motoribus: p̄ximis. i. animalibus celo: ut ipse Auer. in cō. 4. duo decimū dicit: quoniam post distinctiones motorum infinita et finitorum subdit quod p̄portio inter motorum et mobile in celestibus est ppter motorum infinitum. Et quod ppter ipsorum dicitur Aристo. in scđo celi: quod primus orbis esset in labore et cetero. Uel et clarius. licet in idem redire: videtur quod ideo sepe

Auer. negat dari motorum infiniti vigoris: sic quod possit semper velocius mouere non ex defectu potentie primi motoris: sed ex ordine essentiali causaz: et effectuaz: et finitate motorum primorum. Ex his enim fit: ut quemadmodum negatur quod metaphysice cō. 7. Deum posse producere minus: non ex defectu potentie: sed ex ordine essentiali causarum et effectuum exigere talium effectuaz fieri mediare corpore celesti mobilis. Ita nihil minus negari simpliter ab ipso potest: quod motor aliquis possit semper velocius mouere. Non ex defectu potentie primi motoris: sed quod non potest mouere nisi mediante anima celi: in qua modis catur virtus eius. Et sic nullus motor restat potest in maiori velocitate facere: quoniam primum sit virgoris infinitus. Illud vero quod in cō. 79. octaua physico dicitur. s. q̄d motor immobile: nec finitus: nec infinitus dici potest: quoniam tonet quid falsum et ridiculum est ppter ea reprehensum sit a multis. Quidam extorquentes intelligunt ea ratione dictum de solo deo: quia non est virtus activa: sed immobile ut finis. Quidam vero quia non est virtus activa respicunt velocitatis motus: de qua ibi est questione. sed tantum semper natus motus. Ego autem nolam Auer. et omittam facere: neque me Auerroistam: sed veritatem solam sequi: quoniam cognoscere potero deo concedente: puto id tunc voluntate Auer. quod sepe mente mea pulsauit: tamen de Aristo celis officina venies. s. q̄d virtutes immateriales non sunt quae virtutis: et consequenter nec finites: nec infinites. Non simpliter: sed etiam modo: qui sunt quae virtutes corporales s. q̄d non sunt pportionales motibus: ut s. i. quanto maior motus: tanto virtus immaterialis maior: quemadmodum est in corporalibus: sed sunt altioris ordinis virtutes. Et hoc modo saluari videat p̄cessus Aристo. s. physico: quia cum sufficienter excludatur ex tex. 78. i. 79. quod nulla virtus corporalis potest mouere tempore infinito: ex eo quod tales virtutis opere esse infinita. Et ad hoc sequeretur motus in non tempore. Et de facto supponatur virtutem motum celi monere tempore infinito: restat quod virtus illa sit extra ordinem virtutum corporearum: quarum nulla potest hoc facere: quia nec finita: nec infinita. Et consequenter habetur: quod sit imparabilis: et nec finita: nec infinita etiam de virtutib⁹ qualitate loquendo eo modo quo virtutes corporeae Alioquin eodem modo possit argui de virtute incorporeae sicut de corpore. Et hoc cum in tertio ultimo octaua physico dicitur motor celi esse potentia infinite: ly infinite pure negative teneri debet. i. non finita.

Hanc credo fuisse tunc mentem Auerrois: quia tamē quia vidit postmodum non esse veram: ut ex supradictis examinando ratione Aристo. et quantum. 4. deduci ab exercitatis potest ex medio termino Aристo. id est in. iz. metaphysice commutavit in melius admittendo ibi finitatem et infinitatem virtutis et pportionis.

Et sic sic finis presentis questionis anno salutis. 499. die. io. septemb̄: papic in couentu sancti Apollinaris. Ad dei gloriosi laudem: et honorem: et eorum temeritatem retundendam: qui philosophaz suo ingenio metiri pluit: non verentur dicere virtutem infinitam non esse in rerum natura: quia est ens impossibile secundum principia philosophie. Nam enim per nullum phisicis principiis negato non solus sustentatur: sed etiam ex sensibus probatur. Erubescant ergo.

§ III. 3.

Zome

CTabula questionis motarum super libros de anima: et aliquarum altorum; quarum solutio in notandis continetur.



Trum omnis notitia sit de gene
re bonorum honorabilium.
¶ Utz scientia de anima excedat alias
in certitudine demonstrationis.
¶ Utz scientia de anima excedat alias
nobilitate subiecti excepta divina.
¶ Utz per scientiam adiuuet alias.
¶ Utz questione concidat cum aliqua aliis.
¶ Utz secundum doctrinam Aristotelis anima sit separabili
s a corpore.
¶ Utz modus arguendi philosophi in textu comed. i.
sit bonus.
¶ Utz accipiatur proprium anime: ut distinguitur contra
comune sibi et corpori organicae: aut ut distinguitur con
tra comune sibi et corpori obiectiva: an ut distinguitur
contra comune sibi et corpori partialiter.
¶ Utz aliquid babere operationem propriam inferat
illud posse separari.
¶ Utz omnis anima sit de consideratione naturalis
philosophi.
¶ Utz anima humana quidditative sumpta sit de consi
deratione philosophi naturalis.

Secundi libri.

Caplo.

I.

Trum verus sit et anima sit in sub
iecto.
¶ Utz in via suer. subiectum accidentis
sit semper ens actu.
¶ Utz esse actum primum conueniat
in anima.
¶ Utz anima per hoc: qd est actus primus distinguitur
a formis naturalibus.
¶ Utz anima convenientius ponatur in genere actus
primi qd secundi.
¶ Utz omne organicum recte ponatur in distinctione
anime.
¶ Utz forma corporeitatis seu mixtionis sit semper
alii forma ab anima.
¶ Utz in compagno sint plures formae substantia
les partiales.
¶ Utz ex anima et corpore fiat unum.
¶ Utz vera sit differentia inter dolabram si esset ens
naturale: et dolabram: que de facto est ens artificiale.
¶ Utz sermo philosophi in textu comed. ii. venificetur
de ipsa anima: an de parte eius.
¶ Utz in aliis an actus corporis ut nauta nauis.

Capitulo. II.

Trum Aristotele in textu comed. i. contraria pro
ponat.

¶ Utz distinctione secunda de anima sit pior aut posterior
prima secundum naturam.

¶ Utz Aristoteles intendit demonstrare: qd anima sit
actus corporis sumendo actus in comuni vel in spaci.

Capitulo. III.

Trum sunt quinq; genera potentiarum.

¶ Utz vegetatum claudatur in sensitu in potencia.

¶ Utz processus: quez docet philosophus in textu co
men. 33. sit a priu: vel a posteriori.

Be

Elo

Capitulo. III.

Trum osum natura constantium sit terminus.

¶ Utz alitum patiatur ab obliuio.

¶ Utz differentia assignata in tex.co. so. sit id quo ali
tur: id quod alitur sit bona.

Capitulo. V.

Trum sensus sit potentia ad actum primam et
secundum: an ad actum secundum tantum.

¶ Utz sensus sit potentia passiva.

Capitulo. VI.

Trum in tex.co. 63. osum sit sensibile absolute.

¶ Utz sensibilita communia inferant propria speciem.

¶ Utz sensibilita communia sunt sensibilis per se primo.

¶ Utz existens in suprema parte spere ignis manu tenui
gere possit orbem lune.]

¶ Utz lumen extingatur ad visionem coloris ex parte
coloris: an ex parte medy.

¶ Utz visibilis diuisio bene assignetur in littera.

¶ Utz omnia sunt visibilia in lumine.

¶ Utz solus color proprius vniuersus videatur in
lumine.

¶ Utz color sit innotitus secundum actum dyopbani.

¶ Utz sensus possit pati sine medio.

Capitulo. VII.

Trum solus aer sit subiectum soni.

¶ Utz aer sit medium in sono.

¶ Utz distinctio sonorum bene assignetur a pho.

¶ Utz aer sit organum auditus.

Capitulo. VIII.

Trum odor habeat esse reale in medio.

Capitulo. IX.

Trum gustus sit tactus quidam.

Capitulo. X.

Trum unitas sensus sit unitas generica.

¶ Utz plures debent ponit tactus.

¶ Utz si plures ponantur tactus comunicente in orga
no: et in medio formaliter.

¶ Utz ois tactus beat organum medium per participationes.

¶ Utz caro sit organum tactus.

Capitulo. XI.

Trum preter sensibile extrinsecum oporteat po
nere unum aliud agens: quod sit causa et intentionis.

¶ Utz excellens sensibile corrumpat sensuum.

¶ Utz aliquid patiatur ab odore colore et relquis.

¶ Utz sit verum: qd lumen nihil agat in corpora.

¶ Utz sapores faciant aliquid in corpora inanima.

¶ Utz species in medio fiant a sensibilibus.

¶ Utz odorare sit aliquid preter pati ab odore.

Capitulo. XII.

Trum sentiam nos sentire.

¶ Utz excellens sensibile corrumpat sensum.

Capitulo. XIII.

Trum sensus communis sit multiplex.

Capitulo. XV.

Trum distinctio fantasie bene assignetur.

Tertij libri.

Caplo.

I.



Trum inter intelligere et sentire sit
similitudo.

¶ Utz intus apparenz probilbeat extra
neum et oblituat.

¶ Utz diff. intellectus possibilis sit assignet.

¶ Utz intellectus possibilis differat a materia prima.

¶ Utz Aristotele.

- C**U^r Aristo. velit p^{re}bare intellectum esse separatum
a corpore existenter.
CU^r anima sit locus specierum.
CU^r iter intellig^z et sensuz sit possiblitas dissimilis.
CU^r esse in corpe sit causa: quare sentire a valde sen-
sibili sit pati.
CU^r in his: que sunt sine materia: idem sit intellig^z
et quod intelligitur.
CU^r res materiales sint intelligibles in potentia.

Capitulo. II.

- A**ctrum natura communiter sumatur: an proprie-
CU^r colores sint facti ab aliis lumine.
CU^r intellectus agens faciendo intelligibilia in actu
imprimat aliquid in sensu.
CU^r intellectus sit impassibilis et immortalis.

Capitulo. III.

- A**ctrum priuatio cognoscatur per suum oppositum.
CU^r verum et falso sunt in intelle-
ctu componente et diuidente.

CU^r intelligentie intelligat coponendo et diuidendo.

Capitulo. V.

- A**ctrum intelligere et sentire sunt quoddam esse.
CU^r possum intelligere nisi fatidice.

Capitulo. VI.

- A**ctrum potentia motiva anime sit distincta res
liter contra potentiam appetituum.

- C**U^r potentie anime specificae distinguuntur secundum
distinctionem actuum.
CU^r consuetudinum plus distinguitur ab intellectu:
et concupisibile et irrascibile inter se.

- C**U^r appetibile sit unum mouens specie.

- C**U^r mouens mobile et immobile a philosopho summa-
tur in eadem significacione.
CU^r mouens nunc sumatur pro mouente effectu
nunc pro mouente finaliter.
CU^r nomine animalium imperfectorum hic intelli-
gantur animalia non processiva.

Capitulo. VII. et ultimū.

- A**ctrum valeat ratio probans: quod omne habet sen-
sum habet tacitum.
CU^r animal constitutus sensatio et sensu tacitum.

CExplicit tabula.

CExplicit preclarissima commentaria Reverendissimi
patris fratris Tho. de Ulo Laietani artiu: sacre theolo-
gie: aliusq; ordinis predicatorum p^{re}fessoris: ac eiusdem
ordinis Henr^{ic}us Magri sive tres libros Aristoteles.
una cum q^{uo}done subtilissima de infinitate primi motoris:
nouissime recognita: cunctisq; erroribus castigata. Man-
dato et ipsius beredū nobilis viri dñi Octaviani Sco-
ti ciuiis Modoerensis et socioz summa diligentia ipressa
Uenetijs p Georgij Arruabenū. Anno recollectae na-
tivitatis. i. 4. die 23. mēsis decēbrā.

§ 3113.

Registrum

A B C D E F G H I K L

Dēs sunt termini preter L qui est q̄ternus.

